

P.C.-① Content-based Pedagogy in Odia

ମାତୃଭାଷା ଓଡ଼ିଆ ଶିକ୍ଷଣ ଓ ଶିକ୍ଷାଦାନ

ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ

ପ୍ରକାଶକ
ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ, ଓଡ଼ିଶା

ବିଷୟଭିତ୍ତିକ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ
ପ୍ରଥମପତ୍ର (PC- 1)

ମାତୃଭାଷା ଓଡ଼ିଆ

ଶିକ୍ଷଣ ଓ ଶିକ୍ଷାଦାନ

(ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଶିକ୍ଷାରେ ଉପ୍ରେସା ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ନିମନ୍ତେ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ)

ପ୍ରଥମବର୍ଷ

(Textbook prescribed for students of
Regular and Distance Education Programme
for Diploma in Elementary Education)

ପ୍ରକାଶକ :
ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ, ଓଡ଼ିଶା

ମାଦୃତାଷା ଓଡ଼ିଆ ଶିକ୍ଷଣ ଓ ଶିକ୍ଷାବାନ (PC - 1)
ଡିପ୍ଲୋମା ଉନ୍ନ ଏଲିମେଣ୍ଟରୀ ଏକୁକେସନ୍ ପରାଷା ପାଇଁ
ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ, ଓଡ଼ିଶାକ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ଓ ମଞ୍ଜୁରିପ୍ରାପ୍ତ

© ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ, ଓଡ଼ିଶା, କଟକ

ଲେଖକ ମଣ୍ଡଳୀ :

ଡକ୍ଟର ବାବାଜିତରଣ ପଣନାୟକ
ଡକ୍ଟର ଗାମଚନ୍ଦ୍ର ନାୟକ
ଶ୍ରୀ ପ୍ରଶାନ୍ତ କୁମାର ରଥ
ସୁଶ୍ରୀ ବିଦ୍ୟଲୁଚା ମିଶ୍ର
ଶ୍ରୀମତୀ ଆହୁତି ବରାଳ
ଡକ୍ଟର ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ଖୁଣ୍ଡିଆ

ସମୀକ୍ଷକ ମଣ୍ଡଳୀ :

ଡକ୍ଟର ଚକ୍ରଧର ବିଶ୍ୱାଳ
ଡକ୍ଟର କୌଳାଶ ଚନ୍ଦ୍ର ଚାକାୟତରାୟ

ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ : ୨୦୧୩/୨୦,୦୦୦

ଆର୍ଟପୂଲ : ଗ୍ରାଫ୍ ଏନ୍ ଗ୍ରାଫିକ୍, ଓଡ଼ିଆ ବଜାର, କଟକ

ମୁଦ୍ରଣ : କେଶରୀ ଏଣ୍ଟରପ୍ରାଇଜର୍ସ

ମୂଲ୍ୟ : ଟ. ୫୦.୦୦ (ପଚାଶ ଟଙ୍କା ମାତ୍ର)

Reproduction of the book in whole or in part in any form is prohibited except with prior permission of the publisher

ମୁଖ୍ୟବନ୍ଧ

ଗୁଣାତ୍ମକ ଶିକ୍ଷାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସର ପାଇଁ ଉନ୍ନତମାନର ଶିକ୍ଷକ ଅପରିହାର୍ୟ । ଜଣେ ଭଲ ଶିକ୍ଷକ କହିଲେ ଆମେ ସାଧାରଣତଃ ଏପରି ଜଣେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରିଆଇ ଯାହାକୁଠାରେ ଶିକ୍ଷାଶାସ୍ତ୍ର ଓ ଶିକ୍ଷାର ଭିତ୍ତିରେ ସଂପର୍କରେ ଦୃଢ଼ ଧାରଣା ଥିବ । ଏହା ସହିତ ବିଭିନ୍ନ ପାଠ୍ୟ ବିଷୟରେ ବିଷୟଗତ ଆନନ୍ଦ ଓ ତାହାର ଶିକ୍ଷଣ-ଶିକ୍ଷାଦାନ କୌଣସି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଶେଷ ଧାରଣା ଥିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଉଚ୍ଚାୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ - ୨୦୦୯ (NCFTE - 2009) ରେ ଏହା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇବା ସହିତ ଜଣେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଶିକ୍ଷକ (Total Teacher) ପ୍ରସ୍ତୁତି ଉପରେ ମତବ୍ୟତ୍ତ କରାଯାଇଛି । ଏହାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଆମ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ପାଠ୍ୟକ୍ରମରେ ନବୀକରଣ କରାଯାଇଛି । ସେହି ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଅନୁଯାୟୀ ଏହି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି । ଆମ ରାଜ୍ୟର DIET/DRC/ST School ମାନଙ୍କରେ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଶିକ୍ଷାରେ ଡିପ୍ଲୋମା ପାଠ୍ୟକ୍ରମରେ ଅଧ୍ୟନ କରୁଥିବା ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏହି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଉଦ୍‌ଦିଷ୍ଟ ।

ଏହି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ମୁଖ୍ୟତଃ ସ୍ବ-ଶିକ୍ଷଣ ପୁସ୍ତିକା ଭଙ୍ଗରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକରେ ଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଏକକରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ବୋଧଗମ୍ୟ ହେବା ନିମନ୍ତେ ଶିକ୍ଷଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ସନ୍ନିବେଶ କରାଯାଇଛି । ଏହାବ୍ୟତୀତ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ଧାରାବାହିକ ଶିକ୍ଷଣ ନିମନ୍ତେ ‘ତୁମ ପାଇଁ କାମ’ ଦିଆଯାଇଛି । ସ୍ବ-ମୂଳ୍ୟାୟନ ନିମନ୍ତେ ‘ନିଜକୁ ନିଜେ ପରଖିବା’ରେ କେତେବୁନ୍ଦିଏ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଦିଆଯାଇଛି । ତତ୍ତ୍ଵ ସହିତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଏକକ ଶେଷରେ ‘ଏକକ ସମ୍ବଲିତ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ’ ଓ ‘ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅଧ୍ୟନ ପାଇଁ ପୁସ୍ତକସୂଚି’ର ତାଲିକା ଦିଆଯାଇଛି ।

ଏହା ଏକ ପରାମାର୍ପିତ ସଂସ୍କରଣ । ଏଥରେ ମୁଦ୍ରଣଗତ ତଥା ତଥ୍ୟଭିତ୍ତିକ ଭୁଲ ଥାରିପାରେ । ଏହି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ପଢାଉଥିବା ଶିକ୍ଷକ ପ୍ରଶିକ୍ଷକମାନେ ତଥା ଏହାକୁ ପଢାଉଥିବା ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ଏଥରେ ଥିବା ତୃତୀ ବିଚ୍ଛୁତିକୁ ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦର ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଆଣିଲେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସଂସ୍କରଣଗୁଡ଼ିକରେ ଏଥରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅଣ୍ଟାଯାଇ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରାଯାଇ ପାରିବ । ଏହି ପୁସ୍ତକ ପ୍ରସ୍ତୁତିରେ କଷ ସ୍ଵାକ୍ଷର କରିଥିବା ଜେଣେକ ଓ ସମୀକ୍ଷକ ମଣିଲାକୁ ମୁଁ ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ ତରଫରୁ ସାଧୁବାଦ ଜଣାଉଛି । ଆଶା କରାଯାଏ, ଏହି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଆମ ରାଜ୍ୟର ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ଏକ ନୂତନ ଦିଗ୍ବିନ୍ଦି କରିବ ।

ସଭାପତି

ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ, ଓଡ଼ିଶା

P. C-① Content-based Pedagogy in Odia

ସୁଚୀ

ପ୍ରଥମଭାଗ

ଏକକ - ୧ : ପ୍ରବନ୍ଧ

● ମୋ ଜୀବନର ଅଭୁଲା କଥା - ୧।	ସୂଚି
● ଓଡ଼ିଶାର ସଂସ୍କରଣ - ୨।	୧
● ମୃତ୍ୟୁବିଜ୍ଞାନ ବାଲକ	୩
● ପ୍ରଗତି ଓ ମାନବଧର୍ମ - ୩।।।	୧୧
● ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବିଜ୍ଞାନ - ୪।।।	୧୭
	୨୧
● ବର୍ଷା - ୫।	
● ଧୂଳି - ୬।	୨୭
● ଛୋଟ ମୋର ଗାଆଁଟି	୩୦
● ଶିବରାତ୍ରି - ୭।।।	୩୩
● ବଶିଷ୍ଠ ଓ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର - ୮।।।	୩୭
	୪୨
● ରେବତୀ	
● ଦରଙ୍ଗା ଖୋଲି ଦେବା	୪୭
● ଧୂନି ଓ ଲିପି, ମାତ୍ରା, ଫଳା	୪୯
● ଶବ୍ଦ	୫୨
● ପଦ ପ୍ରକରଣ	୫୫
● ଶବ୍ଦ ଗଠନ	୫୮
● ଅନେକାର୍ଥକ ଶବ୍ଦ, ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ଓ ବିପରୀତାର୍ଥବୋଧକ ଶବ୍ଦ	୬୩
● ରୂପି ପ୍ରୟୋଗ	୬୪
	୬୭
● ଦିବାସ୍ଵପ୍ନୀ	
● ତୋରେ ଚାନ୍ଦ	୧୦୧
ଏକକ : ୧ ମାତ୍ରାବାକ୍ସା ଶିକ୍ଷାବାନ	୧୧୦
ଏକକ : ୨ - ଜ୍ଞାନପାଇଁ ପଠନ	୧୧୮
ଏକକ : ୩ - ଲିଖନ କୌଶଳ	୧୪୦
ଏକକ : ୪ - ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟଭିତ୍ତିକ ପାଠ୍ୟରେଖା	୧୪୭
ଏକକ : ୫ - ମୂଲ୍ୟାଯନ	୧୬୯
	୧୭୯

ଭାଗ : କ; ଏକକ : ୧

ପ୍ରବନ୍ଧ

୧. ମୋ ଜୀବନର ଅଭୂଲା କଥା

ସତ୍ୟନାରାୟଣ ରାଜଶୁଭ୍ର

- ଗଠନକ୍ରମ :
୧. ୧. ୧ ଲେଖକ ପରିଚୟ
 ୧. ୧. ୨ ଉପକ୍ରମ
 ୧. ୧. ୩ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ
 ୧. ୧. ୪ ବିଷୟ ପ୍ରବେଶ
 ୧. ୧. ୫ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କଣ
 ୧. ୧. ୬ ସାରାଂଶ
 ୧. ୧. ୭ ଶବ୍ଦାର୍ଥ
 ୧. ୧. ୮ ଏହି ଏକକରୁ ଆମେ ଯାହା ଶିଖିଲେ
 ୧. ୧. ୯ ଆମେ କେତେ ଜାଣିଲେ
 ୧. ୧. ୧୦ ଏକକ ଶେଷ ପ୍ରଗାଢ଼ଳୀ
 ୧. ୧. ୧୧ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଠନପାଇଁ କେତେକ ସୂଚନା

୧. ୧. ୧ ଲେଖକ ପରିଚୟ :

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ସାହିତ୍ୟରେ ଜଣେ ଲିପିତ୍ୱବିତ୍, ତଥା ଭାଷାତ୍ୱବିତ୍, ଭାବରେ ସତ୍ୟନାରାୟଣ ରାଜଶୁଭ୍ର (୧୯୦୩ - ୧୯୯୭) ସୁପରିଚିତ । ପାଇଲାଖେମୁଣ୍ଡିଠାରେ ଜନ୍ମଗୁହଣ କରିଥିବା ଏହି ସାରସ୍ଵତ ସାଧକ ଆପଣର ସାଧନାପାଇଁ ଜନମାନସରେ ଯୁଗଯୁଗକୁ ଅମରହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ବହୁ ଜାତିହାସ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପ୍ରବନ୍ଧ ରଚନା କରି ସେ ଜଣେ ଏତିହାସିକର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଲାଭ କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଲିଖିତ ସାରସ୍ଵତ କୃତି ମଧ୍ୟରେ ‘ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଉପଭାଷା’, ‘କଳିଙ୍ଗର ଆୟୁକଥା’, ‘ଗଙ୍ଗ ବଂଶର ଜାତିହାସ’ ଆଦି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଗୋଟିଏ ଅମଲିନ କାର୍ତ୍ତି । ନିଜ ଲିଖିତ ଆବୁଜାବନୀ ପୁଷ୍ଟକ ‘ମୋ ଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମ’ ପାଇଁ ସେ କେତ୍ର ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ପୁରସ୍କାର ଲାଭ କରିଥିଲେ ।

୧. ୧. ୨ ଉପକ୍ରମ :

ପଠିତ ‘ମୋ ଜୀବନର ଅଭୂଲା କଥା’ ପ୍ରବନ୍ଧଟି ପ୍ରାବନ୍ଧିକ ସତ୍ୟନାରାୟଣ ରାଜଶୁଭ୍ରଙ୍କ ରଚିତ ଆବୁଜାବନୀ ପୁଷ୍ଟକ ‘ମୋ ଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମ’ରୁ ସଂଗୃହାତ । ପଠିତ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଲେଖକଙ୍କର ବାଲ୍ୟଜୀବନର ଏକ ସଜଳ ସ୍ଵତି ସମ୍ପର୍କରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି । ନିଜର ବାଲ୍ୟ କାଳରେ ସେ କିପରି ମହାଦ୍ଵା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଂପର୍କରେ ଆସିଥିଲେ ତତ୍ସହିତ ଜଣେ ଅନାଥ ବାଲକଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ, ତାହା ପ୍ରାଞ୍ଜଳିରାବରେ ରୂପାଯିତ ହୋଇଛି ।

୧. ୧. ୩ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ :

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧଟି ପାଠ କରିବାଦାରୀ ଆମେ

- (କ) ଭାଗ୍ୟ ଜାତୀୟ ଆଦୋକନ ସଂପର୍କରେ ଜାଣିପାରିବା ।
- (ଖ) ଲେଖକଙ୍କ ବାଲ୍ୟକାଳର ସ୍ଵତି ବିଷୟରେ ଜାଣିବା ।
- (ଗ) ଲେଖକଙ୍କର ଦେଶ ପ୍ରତି ଥିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ଜାଣିବା ।
- (ଘ) ଲେଖକଙ୍କ ଜୀବନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ଅବଗତ ହେବା ।
- (ଘ) ଗୋଟିଏ ଅନାଥ ବାଲକର ଉନ୍ନତିରେ ଲେଖକଙ୍କର ମହବୁରୂପୀ ଭୂମିକା ବିଷୟରେ ଜାଣିପାରିବା ।

- (ଚ) ଆହାନ, ଅନୁପ୍ରାଣିତ, ଅନୁସରଣ, ଅନାହାରକିଷ୍ଟ, ଏକତ୍ରୀକରଣ, ପାରିପାର୍ଶ୍ଵକ, ଅବେଳିନିକ ପ୍ରଭୃତି ଶରର ଅର୍ଥ ଜାଣିବା ସହିତ ସେସବୁ ନିଜ ଭାଷାରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିପାରିବା ।
- (ଙ୍କ) ଅନାହାରକିଷ୍ଟ, ସବଳକାୟ, ଜାମାଲୁଗା ପ୍ରଭୃତି ଶରର ବ୍ୟାସବାକ୍ୟ ଜନ୍ମିପାରିବା ।
- (ଙ୍କ) ନିବୃତ୍ତ, ପରିପଦ୍ଧ, ଉସାହିତ ଶରର ବିପରୀତାର୍ଥବୋଧକ ଶର ଜାଣିପାରିବା ।
- (୫) ନିଜ ପଠନଦକ୍ଷତାର ଅଭିଭୂତି କରିପାରିବା ।

୧. ୧. ୪ ବିଷୟ ପ୍ରବେଶ :

ସଂକଳିତ ପାଠ୍ୟାଙ୍ଗଟିରେ ଲେଖକଙ୍କର ଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ମହାବ୍ା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ସହିତ ନିପରି ସାକ୍ଷାତ୍ ହେଲା, ତୁମରେ ସେ କିପରି ଦେଶ ମାହୁକାର ସେବାକରେ ବନ୍ଦ ପରିକର ହୋଇ ଉଠିଲେ, ତାହା ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି । ଏତଦର୍ଭିନ୍ନ ଲେଖକଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟେ ସାହାୟ୍ୟ ପାଇ ଜଣେ ଦରିଦ୍ର ଭିକାରି ପିଲା ନିପରି ସେନା ବାହିନୀରେ ଲେଫ୍ଟନାଣ୍ଡ ହୋଇପାରିଲା, ତାହା ମଧ୍ୟ ଏଥରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଛି । ସୁବିଧା ଓ ପାରିପାର୍ଶ୍ଵକ ଅବସ୍ଥା ଯାହା ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚ ବା ନାଚ କରିଥାଏ ସେହି ମହାନ୍, ସତ୍ୟଙ୍କ ଲେଖକ ଏ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଜଦ୍ୟାନେ କରିଛନ୍ତି ।

୧. ୧. ୫ ମୂଳପାଠ :

୧୯୭୧ ମସିହାରେ ସେତେବେଳେ ମୁଁ ବୁଦ୍ଧି ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢ଼ୁଥିଲି, ସେତେବେଳେ ମହାବ୍ା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ରାତତବ୍ୟାପୀ ସ୍ଥାନରେ ଆଦୋଳନର ଆହାନ ଦେଶସାରା ବ୍ୟାପିଗଲା । ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡିରେ ମଧ୍ୟ ସେଥିର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଥିଲା । ସମ୍ବଲପୁର ଆତ୍ମ ଜଣେ ଭରମ ବିଭା ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ସତା କରି ଓଡ଼ିଆରେ ଯେଉଁ ବକ୍ତ୍ଵା ଦେଇଥିଲେ ତାହା ବନ୍ଦ ଯୁବକ ହାତକୁ ପ୍ରଭାବିତ କଲା । ସ୍କୁଲ କଲେଜ ଛାତ୍ରି ଅନେକ ଅସହଯୋଗ ଆଦୋଳନରେ ଭାଗ ନେଲେ । ଠିକ୍ ସେ ବର୍ଷ ମହାବ୍ା ଗାନ୍ଧି ନିଜେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଭାବ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡି ଆସିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କର କଟକଣ ହେତୁ ସତା କରିବାକୁ ସ୍ଥାନ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ଆମେ ହାତ୍ରମାନେ ଜୋର କରି ପୁରୁଣା ମାର୍କେଟ ପଡ଼ିଆରେ (ଏବେ ଯେଉଁଠାରେ ମୁୟନିସପାଲ ରିଡ଼ିଂ ରୂମ ନିର୍ମିତ ହୋଇଛି) ସତା କରିବାକୁ ସ୍ଥିର କରୁ । ସତାରୁ ଫେରିଆସି ମୁଁ ସ୍କୁଲରୁ ନାମ କାଟି ରାଜନାଟିରେ ମାଟିଲି । ଏହା ନନାଙ୍କର ଆବୋ ସହ୍ୟ ହେଲାନାହିଁ । ସେ ଏହି ପରାମରଶ ନିବୃତ୍ତ କଲେ ଆଉ କହିଲେ “ମନୁଷ୍ୟର ଆନ ଓ କର୍ମ ଏକ ପ୍ରତିରେ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । ତୁମର ଆନ ପରିପଦ୍ଧ ହେଲେ ଦେଶ ପାଇଁ କର୍ମ କରିବାକୁ ଶକ୍ତି ପାଇବ । ସେତେବେଳେ ଯାଏ ତୁମେ ଅପେକ୍ଷା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।”

ପିତାଙ୍କର ଏହି ଆଦେଶ ଲଘନ କରିବାକୁ ମୁଁ ସମର୍ଥ ହେଲି ନାହିଁ । ବନ୍ଦ ଚିତ୍ରା ପରେ ମୁଁ ସ୍ଥିର କଲି ଯେ, ଭାରତୀୟ ରାଜନୀତିରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରଥମେ ନିଜେ ଓ ନିଜର ଜନ୍ମଭୂମି ଉତ୍ତରକୁ ବଳିଷ୍ଠ କରି ଗଢ଼ିବା ପ୍ରଯୋଜନ । ସେତେବେଳେ ଉତ୍ତର ସମ୍ପଦନାର ନେତୃବର୍ଗ ଓଡ଼ିଆଭାଷାମାନଙ୍କର ଏକତ୍ରୀକରଣ ପାଇଁ ଯେଉଁ ତାଙ୍କ ଦେଇଥାନ୍ତି ସେଥିରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ମୁଁ ସ୍ଥିର କଲି ଯେ, ମୋ ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଉତ୍ତରମାତାର ସେବା । ଭାରତମାତା ମୋର ପିତାମହୀ; କିନ୍ତୁ ଉତ୍ତର ମୋର ଜନନୀ । ଉତ୍ତରଯକ୍ଷର ସେବା ମୋର କର୍ବ୍ୟ; କିନ୍ତୁ ସେଥିମଧ୍ୟ ପ୍ରଥମ କର୍ବ୍ୟଟି ହେଉଛି ଜନ୍ମଭୂମି ମା'ଙ୍କର ସେବା । ଏହି କଥା ମଧୁବାବୁ, ଉତ୍ତରମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନେତୃବର୍ଗଙ୍କ ଭାଷଣରେ ପ୍ରକଟିତ ହୋଇଛି । ତାକୁ ମୁଁ ଅନୁସରଣ କରିବା ଉଚିତ । ଏପରି ସ୍ଥିର କରି ମୋ ଜୀବନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ସାଧନ ପଥରେ ଅଗ୍ରସର ହେବାକୁ ଲାଗିଲି ।

ଗୋଟିଏ ଦିନର କଥା ଆଜି ମୋର ସ୍ଵରଣ ହେଉଛି । ଆମ ବୁଝ ବାରଣ୍ଗାରେ କେତେକଣ ହାତ୍ରକ ସଙ୍ଗେ ବସି ମୁଁ ଗପସପ କରୁଥାଏ । ସେତିକିବେଳେ ଗୋଟିଏ ଗରିବ ବାନକ ଶିଖାଲୁଗା ଖଣ୍ଡିଏ ପିଣ୍ଡ ମଇଳା ବୁକୁଚାଟିଏ ଧରି ଆମ ନିକଟକୁ ଆସିଲା, ବୋଧେ କିନ୍ତୁ ଭିକ୍ଷା ଆମଠାରୁ ପାଇବା ଆଶାରେ । ପିଲାଟି ଶୌରବର୍ଣ୍ଣ, ସୁପ୍ରସବଳ; କିନ୍ତୁ ତା'ର ମୁଁ ଅନାହାରକିଷ୍ଟ ଓ ଶୁଷ୍କ । ତାକୁ ଦେଖି କାହିଁକି ମୋ ମନରେ କୌତୁଳ୍ୟ ହେଲା । ପଚାରିଲି “ଘର ତୁମର କେଉଁ ?” ସେ କହିଲା “ଖଲ୍ଲିକୋଟ ।”

ମୁଁ - ନାମ ?

ସେ - ତୁମରା ମୁହଁ ।

ମୁଁ - ବାପା ମା କିଏ ଅଛନ୍ତି ?

ସେ - ମୋର କେହି ନାହାନ୍ତି । ବୁଢ଼ୀ ମା ଥିଲେ, ମରିଗଲେ ।

ମୁଁ - ଅନାଥ ରିକାରି ! ତୁମ ବୟସ ?

ସେ - ବାର ବର୍ଷ ।

ମୁଁ - ଆଜ୍ଞା ଆମେ ଯଦି ସବୁପ୍ରକାର ସାହାଯ୍ୟ କରୁ ତୁମେ ପାଠ ପଡ଼ିବ ?

ଏହା ଶୁଣି ତା'ର ମୁହଁ ଉଚ୍ଚପ୍ରଳୟ ଦେଖାଗଲା; କିନ୍ତୁ ଅଛକଣ ପରେ ସେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆରଁ କହିଲା, “ବାବୁ, ମୁଁ ତ ଖାଇବାକୁ ପାଇନାହିଁ, ତଙ୍କା ଦେଇ ପଡ଼ିବି କେମିତି ? ବହିପତ୍ର, ଲୁଗାପଟା ପାଇବି କିଆନ୍ତୁ ?”

ଏକଥା ଶୁଣି ମୁଁ ଆମର ସଜୀମାନଙ୍କୁ ବାହିଁ କହିଲି, “ଆସ ! ଆମେ ସମସ୍ତେ ମିଶି ଏ ପିଲାଟିକୁ ଚାହା କରି ପଡ଼ାଇବା । ଯଦି ଗୋଟିଏ ଗରିବ ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ମଣିଷ କରାଇ ପାରିବା, ତେବେ ଆମମାନଙ୍କର ଦାନ ସାର୍ଥକ ହେବ ।”

ଏହା ଶୁଣି ମୋର ସଜୀମାନେ ସମସ୍ତେ ଉପସାହିତ ହେଲେ । କିଏ ବହିପତ୍ର ଦେଲା ତ କିଏ ଜାମାଲୁଗା ତା ପାଇଁ ଆଣିଦେଲା । ମୁଁ ତା'ର ଜୀଅଧିଆର ବଯୋବସ୍ତ କରିଦେଲି, ରାଧାକାନ୍ତ ମଠର ମହାତଙ୍କୁ ଅନୁଗୋଧ କରି । ଆଉ ତା'ର ଦରମା ପାଇଁ ସ୍କଲରସିପ୍ ମଧ୍ୟ ବଯୋବସ୍ତ କଲି । ଏଠାରେ କହି ରଖିବା ଆବଶ୍ୟକ ଯେ, ମହାରାଜାଙ୍କ ଅନୁଗ୍ରହରୁ ଡଢ଼ିଆ ଛାତ୍ରମାନେ ସମସ୍ତେ ଅଧା ସ୍କୁଲ ପିସ୍ ଦେଇଥାନ୍ତି । ପୁଣି ମେଧାବୀ ଗରିବ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ସ୍କୁଲ ପିସ୍ ଦେବା ଛାଡ଼ି ହୋଇଥାଏ । ଏପରି ଗରିବ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଫିଁ ଧଳାରସିପ୍ ଦେବା ବିଷୟରେ ଯେଉଁ ଛୋଟ ବିଚାରକ ମଣ୍ଡଳୀ ମହାରାଜା ଗଢ଼ିଥିଲେ, ସେଥରେ ମୋର ନନ୍ଦା ଥିଲେ ଜଣେ ସତ୍ୟ । ତାଙ୍କୁ କହି ତୁହୁଚାରା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଅବୈଚନିକ ସ୍କୁଲ ଯୋଗାଡ଼ି କଲି । ଯଥା ସମୟରେ ସେ ସ୍କୁଲରେ ନାଆଁ ଲେଖାଇଲା । ଆଉ ପଡ଼ିବା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲା । କଠିନ ଅଧିକରଣ ବଳରେ ସେ ଅଛକାଳ ମଧ୍ୟରେ ଦୃଢ଼ାୟ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ କରିଥିଲା । ସେତେବେଳେ କାତ୍ରମାନ ପୂର୍ବରୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ରଣ୍ଟିଆନ୍ ବାଟାଲିଯନ ଭାରତର ପ୍ରତି ଅଞ୍ଚଳରେ ଗଢ଼ିବା ନିଯମ ଥାଏ । ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ପ୍ରତି ଜିଲ୍ଲାରୁ ସୁପ୍ରସବନ ରୋକଙ୍କୁ ବାନ୍ଧି ସେଥରେ ନାମ ଲେଖାଇବା କର୍ମ୍ୟ ଚାଲିଥାଏ । ମହାରାଜାଙ୍କ ଉପରେ ଭାର ଦିଆଗଲା ଗଞ୍ଜାମରୁ ବାଲକମାନଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧ ଶିକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଠାଇବାପାଇଁ ।

ଦିନେ କଲେଇରେ ଗୋଟିଏ ବିରାଗ ସଭାରେ ମହାରାଜା ଭାଷଣ ଦେଇ ଆହାନ କଲେ, ‘ଯେଉଁ ଛାତ୍ରମାନେ ସମାର ଶିକ୍ଷା କରିବାକୁ ଜାହା କରନ୍ତି ସେମାନେ ଠିଆ ହୁଅନ୍ତୁ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ସରକାରଙ୍କଠାରେ ସ୍ଵପାରିଶ ପତ୍ର ଦେଇ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପଠାଇ ଦେବି’ । ଯୁଦ୍ଧର ନାମ ଶୁଣି କେହି ଛାତ୍ର ମହାରାଜାଙ୍କ ଆହାନର ଉଭର ଦେଲେ ନାହିଁ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ପରମ୍ପରା ମୁହଁଙ୍କୁ ଚାହାନ୍ତିରେ ହେଲୁ । ସେତେବେଳେ ଦେଖାଗଲା ଯେ କିଏ ଦୂରରେ ଗୋଟିଏ ଗୌରବର୍ଷ ସୁପ୍ରସବନ ବାଲକ ମହାରାଜାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଠିଆ ହୋଇଛି । ସେ ହେଉଛି ତୁହୁଚାରା ମୁହଁ । ଆମେ ସବୁ ହାହାକାର କଲୁ । ପିଲାଟା କୁସ୍ତରେ ଜଳ ପଢ଼ିଥିଲା । ଆମର ସାଥୀ ହୋଇ ଯେତେ ସବୁ କାମ କରୁଥିଲା, ଆମର ଅନୁଗ୍ରତ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ସେ ଆଜି ଯୁଦ୍ଧ ଶିକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯିବ ?

ମହାରାଜା ଆନନ୍ଦରେ ହସି ହସି ତାକୁ ପାଖକୁ ତାକି ନେଇ ସବୁକଥା ପଚାରିଲେ । ପରଦିନ ଗୋଟିଏ ସର୍ଟିପିକେଟ୍ ଦେଇ ତାକୁ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପଠାଇଲେ । ଏହାର କେତେ ବର୍ଷ ପରେ ଦୃଢ଼ାୟ ସୁଥିବା ମହାସମର ଲାଗିଲା । ମୋର ମନେପତ୍ରରୁ ୧୯୪୩ ମସିହାରେ ପୁରାଗୁ ମୁଁ ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡି ଫେରୁଥାଏ । ଖୋର୍ଦ୍ଧା ସେବନରେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ମେଲକୁ ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଏ । ସେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ସେଶାଳ ମିଲିଟାରୀ ଗଢ଼ି ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଆହୁ ଆସି ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ପ୍ଲାଟର୍ମର୍ସରେ ମୁଁ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି, ହୀଠରେ ସେ ଗଢ଼ିର ଗୋଟିଏ ସୁତ୍ର ବଗିରୁ ଜଣେ ସାହେବ ଓହ୍ଲାଇ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଆସିଲେ । ମୁଁ ବାଟରୁ ଟିକିଏ ଆଡ଼େଇ ହୋଇ ଯାଉଛି, ମୋର ହାତ ଦୁଇଟି ସେ ଧରି ପକାଇ ନମ୍ବାର କଲେ । ମୁଁ ଅବାକୁ ! ଏ କିଏ ? ମୋତେ କାହିଁକି ନମ୍ବାର କରୁଛନ୍ତି ? ମୁଁ ଆଶ୍ରୟ ହୋଇ ତାକ ମୁହଁଙ୍କୁ ଚାହିଁଥାଏ । ମିଲିଟାରୀ ତ୍ରେସ ମଣିତ ଜଣେ ଉଚ୍ଚକର୍ମଚାରୀ ସେ । ଗୋରା ତକତକ ସୁପ୍ରସବନକାଯ । ସେ ହ୍ୟାର ଖଣ୍ଡିକ ବାହାର କରି ସଷ୍ଟ ଡଢ଼ିଆରେ କହିଲେ, ‘ଚିନ୍ତି ପାରୁନାହାନ୍ତି ? ମୁଁ ପରା ଆପଣଙ୍କର ସେହି ତୁହୁଚାରା ମୁହଁ । ଆପଣଙ୍କ କରୁଣାରୁ ମୁଁ ଆଜି ଏହି ଲେଘୁନାଏ ପଦବୀରେ ନିୟୁତ ହୋଇ ପାରିଛି ।’

ମୁଁ ଆର୍ଥିର୍ୟ ହେଲି । ସତେ ଯେପରି ଗୋଟିଏ ନଗଣ୍ୟ ଭିକାରି ଆଜି ଦେଶ ମାତୃକାର ସେବାରେ ଉଚ୍ଛତମ ସ୍ଵାନ ଅଧିକାର କରିଛି ମୋ ମନରେ ଚିକିତ୍ସା ଗର୍ବ ସଞ୍ଚାର ହେଲା । ସତେ, ସେବିନ ମୋର ଉଦ୍‌ୟମ ଯୋଗୁଁ ଯେଉଁ ପିଲାଟି ସ୍କୁଲରେ ନାମ ଲେଖାଇ ପାରିଥିଲା, ଆଜି ସେ ଭାଗ୍ୟ ବଳରେ କେତେ ଉଚ୍ଚକୁ ଉଠିପାରିଛି । ତେଣୁ ସୁବିଧା ଓ ପାରିପାର୍ଶ୍ଵକ ଅବସ୍ଥା ହିଁ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚ କିମ୍ବା ନୀତି କରିଥାଏ ।

୧.୧.୩ ସାରାଂଶ

୧୯୭୧ ମସିହାରେ ଲେଖକ ଯେତେବେଳେ ୪୯ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢ଼ୁଥିଲେ, ସେହି ସମୟରେ ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡରେ ଅସହଯୋଗ ଆଦୋଳନର ବାର୍ତ୍ତା ପ୍ରଚାର ଉଦେଶ୍ୟରେ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ ନିଜେ ଆସିଥିଲେ । ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କର କଟକଣୀ ସବେ ସତାଟିଏ ହେଲା । ଜନସମାଗମଙ୍କୁ ରୋକିବାରେ ପୋଲିସ ଅସମର୍ଥ ହେଲା । ନିଜେ ଲେଖକ ଓ କେତେକ ହାତ୍ର ମିଶି ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ମଞ୍ଚ ପାଖକୁ ନେବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲେ । ସେବିନ ମଞ୍ଚରେ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ନାଟିବାର୍ଯ୍ୟ ଭାଷଣ ଜନତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ସ୍ଥାଧାନତାର ବୀଜରୋପଣ କରିବାରେ ସହାୟକ ହେଲା । ଲେଖକ ସେହି ଭାଷଣଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ ନିଜର ନାମଙ୍କୁ ସ୍କୁଲରୁ ଜାଟି ରାଜନୀତିରେ ମାତିଥିଲେ । ମାତ୍ର ନିଜର ପିତ୍ତୁ ଦେବଙ୍କର ପରାମର୍ଶରେ ଝାନ ପରିପକ୍ଷ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲେ । ବହୁ ଚିତ୍ର କଳା ପରେ ସେ ଠିକ୍ କଲେ ଯେ ଭାରତୀୟ ରାଜନୀତିରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରଥମେ ନିଜେ ଓ ନିଜର ଜନ୍ମଭୂମି ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳକୁ ବଳିଷ୍ଠ କରି ଗଡ଼ିବା ଦରକାର । ଭାରତ ତଥା ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳ ସେବା ନିମିତ୍ତ ନିଜକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଇଲେ । ମଧ୍ୟବାବୁ ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳ ଗୋପବନ୍ଧୁ ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନେତୃବର୍ଗଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ ପୂର୍ବକ ସେ ନିଜ ଜୀବନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ସାଧନ ଦିଗରେ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ ।

ଏହା ପରେ ଗୋଟିଏ ଗରିବ ବାଳକଙ୍କ ନିଜର ସହପାଠୀଙ୍କ ସହଯୋଗରେ ସହାୟତା କରିବାକୁ ସେ ଆଗେଇ ଆସିଲେ । ତାକୁ ପାଠ ପଡ଼ାଇବାରେ ସହାୟତା କଲେ । ସେହି ପିଲାଟି ଲେଖନାର୍ଥ ପଦବାରେ ନିୟମୁକ୍ତ ପାଇ ୧୯୪୯ ମସିହାରେ ଡକ୍ଟିଶା ଫେରିଲା । ସେବିନ ଖୋର୍ଦ୍ଦୀ ସେସନରେ ସେହି ବାଳକ ସହତ ତାଙ୍କର ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିଲା । ସେବିନର ଭିକାରି ବାଳକ ଆଜି ଦେଶ ମାତୃକାର ସେବାରେ ଉଚ୍ଛତମ ସ୍ଵାନ ଅଧିକାର କରିଥିବାରୁ ଲେଖକ ମନେମନେ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ । ତାର ଭାଗ୍ୟ ବଳରେ ସେ ଉଚ୍ଚକୁ ଉଠିପାରିଛି ଜାଣି ଲେଖକ ଆହୁସତୋଷ ଲାଭ କରିଥିଲେ ।

୧.୧.୭ ଶବ୍ଦାର୍ଥ

ଆହୁନ - ତାଜରା, ଅନୁପ୍ରାଣିତ - ପ୍ରୋଟାଇଟ, ଅନୁସରଣ - ଅନୁଗମନ, ଅନାହାରକିଷ୍ଟ - ରୋକକ୍ଲେଶପ୍ରାପ୍ତ, ନଗଣ୍ୟ - ସାମାନ୍ୟ, ଅବାଳ - ବିସ୍ମିତ, ସୁପାରିଶ - ଅନ୍ୟର କାର୍ଯ୍ୟ ସଫଳ ଲାଗି କୌଣସି ଲୋକଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିବା, ମଣ୍ଟିତ - ସଜେଇ ହୋଇଥିବା, ଅଥବାସ୍ୟ - ଅବିରାମ ପରିଶ୍ରମ, ଅନୁଗ୍ରହ - ଦୟା, ଅନୁଗ୍ରତ - ଆଶ୍ରିତ, ସବଳକାୟ - ମୋଟା ଶରାର, ନିବୃତ - ମୁକ୍ତ, ବୁକୁରା - ଗଣ୍ମିଳି, ଅବେଦନିକ - ମାଗଣା, ସ୍ଵତତ୍ତ୍ଵ - ସାଧାନ, ମହନ୍ତ - ମଠର ମୁଖ୍ୟ

ମହାରାଜା - ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡର ମହାରାଜା କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଗଜପତି ଦେବ

୧.୧.୮ - ଏହି ଏକକରୁ ତୁମେ ଯାହା ଶିଖିଲ :

କ - ସତ୍ୟ ନାଗାୟଣ ରାଜଗୁରୁଙ୍କର ସଂଗ୍ରାମଯ ଜୀବନର କିଛି ସ୍ତତିକୁ ଜାଣିବାରେ ସମର୍ଥ ହେଲୁ ।

ଖ - ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବାର୍ତ୍ତାଙ୍କାପ ବିଶ୍ୱାସରେ ଜାଣିଲୁ ।

ଗ - ଦେଶ ସେବା ନିମିତ୍ତ ମନୁଷ୍ୟର ଝାନ ଓ କର୍ମ ଏକାପ୍ରତିରକରେ ରହିବା ଦରକାର । ଝାନ ପରିପକ୍ଷ ହେଲେ ଦେଶପାଇଁ କର୍ମ କରିବାକୁ ଶକ୍ତି ମିଳେ, ଏହି ସତ୍ୟ ଉଦ୍ୟାନରେ ସମର୍ଥ ହେଲୁ ।

ଘ - ମାତୃଭୂମିର ସେବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଗରିକର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଏହା ଜାଣିଲୁ ।

ଡ - ଅନ୍ୟର ବିପଦରେ ସହଯୋଗର ହାତ ବଢ଼ାଇବା ଦରକାର, ଏହା ଶିକ୍ଷା କଲୁ ।

ତ - ସୁବିଧା ଓ ପାରିପାର୍ଶ୍ଵକ ଅବସ୍ଥା ହିଁ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚ ବା ନୀତ କରିଥାଏ, ଏହି ସତ୍ୟକୁ ଉଦ୍ୟାନନ କଲୁ ।

ଛ - ସତ୍ୟନାରାୟଣ ରାଜଗୁରୁଙ୍କର ବଦାନ୍ୟ ଭାବକୁ ଶିକ୍ଷା କଲୁ ।

୧.୧.୯ ଆମେ କେତେ ଜାଣିଲେ / ଆତ୍ମ ପରୀକ୍ଷା :

- ୧ - ମହାଦୂର୍ଗାଶୀ ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡି କାହିଁକି ଆସିଥିଲେ ?
- ୨ - ଛାତ୍ରମାନେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ କିପରି ସ୍ଵରକ୍ଷା ଦେଇଥିଲେ ?
- ୩ - ଗାନ୍ଧିଜୀ ଲେଖକଙ୍କୁ କ'ଣ କହିଥିଲେ ?
- ୪ - ଚିଲେଖକ କାହାକୁ ନିଜର ପିତାମହୀ ଓ କାହାକୁ ଜନନୀ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ?
- ୫ - ଲେଖକଙ୍କର ନନା ତାଙ୍କୁ ରାଜନୀଟିରୁ ନିବୃତ୍ତ କରିବାକୁ ଯାଇ କ'ଣ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ ?
- ୬ - ଗରିବ ବାଳକର ଦେଶଭୂଷା କିପରି ଥିଲା ?
- ୭ - ପୁନର୍ବାର ‘ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ମୂଳ’ ସହିତ ଲେଖକଙ୍କର କେବେ ଓ କେଉଁଠାରେ ତେଣ ହୋଇଥିଲା ?
- ୮ - ଲେଖକ ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନ ପାରିଲେ ନାହିଁ କାହିଁକି ?

୧.୧.୧୦ ଏକକ ଶେଷ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ :

- ୧ - ଲେଖକ ପିଲାଟିକୁ କିପରି ସାହାଯ୍ୟ କଲେ ?
- ୨ - ଦିତୀୟ ପୃଥ୍ବୀ ମହାସମର ପୂର୍ବରୁ ମହାରାଜଙ୍କ ଉପରେ କେଉଁ ଭାର ଦିଆଯାଇଥିଲା ?
- ୩ - ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଷ୍ଟେସନରେ ଲେଖକ ମିଲିଗାରୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ଦେଖି କାହିଁକି ଆଣ୍ଟର୍ୟ୍ୟ ହେଲେ ?
- ୪ - ‘ସୁବିଧା ଓ ପାରିପାର୍ଶ୍ଵକ ଅବସ୍ଥା ହଁ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚ କିମ୍ବା ନାଚ କରିଥାଏ’ ପଠିତ ପ୍ରବନ୍ଧ ଅନୁସରଣରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।
- ୫ - ଦେଶର ସେବା ଦିଗରେ ଲେଖକଙ୍କର ଭୂମିକା ସଂପର୍କରେ ଯାହା ଜାଣ ପଠିତ ପ୍ରବନ୍ଧ ଅନୁସରଣରେ ଲେଖ ।

୧.୧.୧୧ - ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଠନ ପାଇଁ କେତେକ ସୂଚନା :

- ୧ - ଲେଖକଙ୍କ ଆତ୍ମଜୀବନୀ ‘ମୋ ଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମ’ ସଂଗ୍ରହ କରି ପଡ଼ିବା ।
- ୨ - ଲିପି ଓ ଭାଷା ସଂପର୍କତ ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଲେଖାଗୁଡ଼ିକୁ ପାଠ କରିବା ।
- ୩ - ଗୋଦାବରୀଶ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଆତ୍ମଜୀବନୀ ‘ଅର୍ଦ୍ଧ ଶତାବୀର ଡକ୍ଟିଶା ଓ ତହିଁରେ ମୋ ସ୍ନାନ’ - ବହିଟିକୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ପଡ଼ିବା ।
- ୪ - ଅଭିଆଧୀନ ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ମହାପୁରୁଷଙ୍କର ଆତ୍ମଜୀବନୀଙ୍କୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ତା’ର ଏକ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ।
- ୫ - ‘ମୋ ଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମ’ ପୁସ୍ତକରୁ ଡକ୍ଟାଳାନ ଡକ୍ଟିଶାର ସାମାଜିକ, ଆଚିହ୍ନାଦିକ ତଥା ସାମାଜିକ ଚିତ୍ରକୁ ମୂଲ୍ୟାଯନ କରିବା ।

୨. ଓଡ଼ିଶାର ସଂସ୍କୃତି

ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ଚାରୁବାଳା ମହାତ୍ମି

୧୦ନକ୍ରମ :	୧.୨.୧	ଲେଖକ ପରିଚୟ
	୧.୨.୨	ଉପକ୍ରମ
	୧.୨.୩	ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ
	୧.୨.୪	ବିଷୟ ପ୍ରବେଶ
	୧.୨.୫	ମୂଲପାଠ
	୧.୨.୬	ସାରାଂଶ
	୧.୨.୭	ଶବ୍ଦାର୍ଥ
	୧.୨.୮	ଏହି ଏକକରୁ ଆମେ ଯାହା ଶିଖିଲେ
	୧.୨.୯	ଆମେ କେତେ ଜାଣିଲେ / ଆହୁ ପରାମର୍ଶ
	୧.୨.୧୦	ଏକକ ଶେଷ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ
	୧.୨.୧୧	ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଠନପାଇଁ କେତେକ ସୂଚନା

୧.୨.୧ ଲେଖକ ପରିଚୟ :

ଜଗତସିଂହପୁର ଜିଲ୍ଲାର ଅରେଇକଣା ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମିତ ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ଚାରୁବାଳା ମହାତ୍ମି (୧୯୪୦-୧୯୯୭) ଓଡ଼ିଶାର ଶିକ୍ଷା ତଥା ପ୍ରଶାସନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ସୁପରିଚିତ ନାମ । ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଶାସନ, ବିଭିନ୍ନ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ଦ୍ୱାରା ରହି ନିଜର ପ୍ରଶାସନୀୟ ପରାକାଷ୍ଠ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ପତ୍ରପତ୍ରିକାରେ ତାଙ୍କଲିଖିତ ବହୁ ପ୍ରବନ୍ଧ ଓ କବିତା ଆହୁପ୍ରକାଶ ପାଇ ପାଠକୀୟ ପ୍ରଶଂସାଭାଜନ ହୋଇ ପାରିଥିଲା ।

‘ଭିଜା ରାତ୍ରର ସୁର୍ଯ୍ୟାଦୟ’ ଲେଖିକାଙ୍କ ଲିଖିତ ଏକ କବିତା ସଂକଳନ । ଯୁକ୍ତନିଷ୍ଠ ସମୟୋଚିତ ପ୍ରବନ୍ଧ ରଚନାରେ ସେ ବେଶ ପାରିଦର୍ଶିତା ହାସଳ କରିଥିଲେ ।

୧.୨.୨ ଉପକ୍ରମ :

ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ଚାରୁବାଳା ମହାତ୍ମିଙ୍କ ଲିଖିତ ‘ଓଡ଼ିଶାର ସଂସ୍କୃତି’ ଏକ ଉଚ୍ଚକୋଟାର ପ୍ରବନ୍ଧ । ମହାଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତିର ଏକ ଅବିଛେଦ୍ୟ ଅଙ୍ଗ ଭାବରେ ପରିଗଣିତ ଉତ୍ସଳାୟ ସଂସ୍କୃତିର ନାନାବିଧ ବିଭବ ସଂପର୍କରେ ଲେଖିକା ଖୁବ୍ ତାର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଜାଣାରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି । ଉତ୍ସଳାୟ ସଂସ୍କୃତିର ମହିମା ତଥା ଆଦର୍ଶ ସଂପର୍କରେ ଉତ୍ତର ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଆଲୋକପାତ କରାଯାଇଛି ।

୧.୨.୩ ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ :

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧଟି ପାଠ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଆମେ

ଜ. ସଂସ୍କୃତିର ବିଭିନ୍ନ ବିଭବ ସଂପର୍କରେ ଅବଗତ ହେବା ।

ଖ. ଓଡ଼ିଶାର ସଂସ୍କୃତି ତଥା ପରମାଣୁ ଓ ଆଦର୍ଶ ବିଷୟରେ ଜାଣିପାରିବା ।

ଘ. କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଅବକ୍ଷୟ ହୋଇଯାଉଥିବା ସଂସ୍କୃତିର ବିଭିନ୍ନ ବିଭବ ସଂପର୍କରେ ସଚେତନ ହେବା ।

ଘ. ଉତ୍ସଳାୟ ସଂସ୍କୃତିର ସୁରକ୍ଷା ଦିଗରେ ସଚେତନ ହେବା ।

ଡ. ପରିବର୍ତ୍ତନର ପ୍ରବାହରେ ଆପଣାର ମୌଳିକତାକୁ ବଜାୟ ରଖିବାପାଇଁ ବନ୍ଦପରିକର ହେବା ।

ଚ. ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା, ପରିପୁଣ୍ଡ, ଅବିହ୍ଵେଦ୍ୟ, ସୁଜନୀଶ୍ରୀ, ଲୋକାଚାର, ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ, କାରୁଶିଳ୍ପ, ସଦଗୁଣ ପ୍ରକୃତି ଶହର ଅର୍ଥ ଜାଣିବା ସହିତ ସେଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରଯୋଗକୌଶଳ ଆୟର କରିବା ।

ଛ. 'ଅତିଥ ପରାୟଣ' ଶବ ପରି ଶବଶେଷରେ 'ପରାୟଣ' ରଖି କେତୋଟି ଶବ ଗଢ଼ି ପାରିବା ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ବାକ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବା ।

ଜ. 'ରକ' ପ୍ରତ୍ୟେ ବ୍ୟବହାର କରି ଶବ ଗଢ଼ି ପାରିବା ।

ଘ. ନିଜ ପଠନଦକ୍ଷତାର ଅତିରିକ୍ତ ସାଧନ କରିପାରିବା ।

୧.୭.୪ ବିଷୟ ପ୍ରଦେଶ :

ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତର କେନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଭାବରେ ପରିଚିତ ଭକ୍ତିକର ସଂସ୍କୃତି ବେଶ ମହାନ୍ । ଏହାର ପରିପରା ତଥା ଜଳଣି ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ଆକର୍ଷଣ କରିଥାଏ । ନିଜର ସ୍ଵତତ୍ତ୍ଵ ଆଦର୍ଶ ତଥା ପରିପରାକୁ ନେଇ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ଖ୍ୟାତିଲାଭ କରିଥିବା ପୁଣ୍ୟ ମୂର୍ମ ଉତ୍ସବ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିଭବ ସଂପର୍କରେ ଲେଖିବା ଯେଉଁ ତାତ୍ତ୍ଵିକ ଆଲୋଚନା କରିଛନ୍ତି, ତାହା ପାଠକୀୟ ଗ୍ରନ୍ଥାଳୀଳନ ହୋଇପାରିଛି । ଭାବ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ଵତତ୍ତ୍ଵ ଆଦର୍ଶ ତଥା ପରିପରା ସଂପର୍କରେ ଆଲୋକପାତ କରାଯାଇଛି ।

୧.୭.୫ ମୂଳପାଠ

ଭାରତର ସର୍ବୀତା ଖୁବ୍ ପ୍ରାଚୀନ । ଯୁଗେଯୁଗେ କେତେ ମୁନିଗନ୍ଧି ଓ ମହାପୁରୁଷ ଏ ମାଟିରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରି ଏହାର ସଂସ୍କୃତିକୁ ପରିପୁଣ୍ଡ କରିଛନ୍ତି । ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତର ଆଧାର ହେଉଛି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା । ଭାରତୀୟମାନଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ସାମାଜିକ ଆଦର୍ଶ ତଥା ବିଜ୍ଞାନ, ସାହିତ୍ୟ, ସଂଗୀତ, ଚିତ୍ରକଳା, ସ୍ନାପତ୍ୟ, ଧର୍ମ, ଶିକ୍ଷା ଇତ୍ୟାଦି ସମସ୍ତ ସଂସ୍କୃତିକ ବିଭବ ମୂଳରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଭାବଧାରା ନିର୍ମିତ । ଏହି ଉଚ୍ଚ ଆଦର୍ଶବୋଧ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ସମଗ୍ର ମାନବଜାତି ମଧ୍ୟରେ ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଜାତି ରୂପେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରାଇଛି । ଆମ ଓଡ଼ିଶାର ସଂସ୍କୃତ ଏହି ମହାନ୍ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତର ଅବିହ୍ଵେଦ୍ୟ ଅଙ୍ଗ ।

ସାମାଜିକ ଜୀବନର ପରିପରା, ଆଦର୍ଶ ଓ ରାଜନୀତିକୁ ଆମେ ସଂସ୍କୃତ ବୋଲି କହିଥାଏଁ । ଯେଉଁ ଜାତିର ଆଦର୍ଶ ଚିନ୍ତାଧାରା, ସ୍ନାନ, ସୁଜନୀଶ୍ରୀ ଓ ଆକୁବିଶ୍ୱାସ ଯେତେ ବିଷ୍ଣୁତ ସେ ଜାତିର ସଂସ୍କୃତ ସେତେ ଉନ୍ନତ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଶଦେଶ ବା ଜାତିଜାତି ମଧ୍ୟରେ ସଂସ୍କୃତିଗତ ପାର୍ଥକ୍ୟ ସର୍ବଦା ବିଦ୍ୟମାନ । ଓଡ଼ିଶା ଆପଣାର ସ୍ଵତତ୍ତ୍ଵ ଆଦର୍ଶ ଓ ପରିପରାକୁ ନେଇ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ଖ୍ୟାତିଲାଭ କରିଛି ।

ଭକ୍ତିକର ସଂସ୍କୃତିକୁ ସମ୍ମଦ୍ଦ କରିଛି ଏହାର ଏତିହାସିକ ଘଟଣାବଳୀ । ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ବାରହ ଯୋଗୁଁ ଓଡ଼ିଶାର ସାମା ଦିନେ ଗଜାଠାରୁ ଗୋଦାବରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଷ୍ଣୁତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଓଡ଼ିଶାରେ ଚନ୍ଦ୍ରଶୋକ ଧର୍ମଶୋକରେ ପରିଣାମ ହୋଇଥିଲେ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ଵାର୍ଥକୁ ସମ୍ମଦ୍ଦ ସାର୍ଥପାଇଁ ଅକାତରରେ ବଳିଦେବା ଓଡ଼ିଆ ସଂସ୍କୃତର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ । ଧର୍ମପଦ କାହାଣୀ ତାହାର ଏକ ଉତ୍ସବ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ।

ସମଗ୍ର ବସୁଧାକୁ ଗୋଟିଏ କୁରୁମୁଦ ଭାବି ସମୁଦ୍ରା ମାନବଜାତିର ସୁଖ କାମନା କରିବା ଓଡ଼ିଆ ସଂସ୍କୃତର ମୂଳ ଆଦର୍ଶ । ଶତ୍ରୁ, ଶିବ ସର୍ବୋପରି ଜଗନ୍ମାଥ ଆରାଧନା ମାଧ୍ୟମରେ ଓଡ଼ିଶା ଏହି ଆଦର୍ଶକୁ ଯୁଗେଯୁଗେ ଅନୁସରଣ କରିଆସିଛି । ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱକୁ ଏହି ସଂସ୍କୃତ ଦେଇଛି ଶାନ୍ତି, ସମତା ଓ ଭ୍ରାତୃଭର ଦିଗଦର୍ଶନ ।

ଓଡ଼ିଶାର ସଂସ୍କୃତ ଓ ଲୋକାଚାରରେ ପର୍ବପରବର୍ଣ୍ଣିତ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନ ଅଛି । ଆନନ୍ଦ ଉପବ ପ୍ରିୟ ଓଡ଼ିଆମାନେ ବର୍ଷର କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିନରେ ନାନା ପୂଜା, ଓଷା, ବ୍ରତ ପାଇନ କରାନ୍ତି । ଗୃହ, ଶରୀର ଓ ମନଙ୍କୁ ନିର୍ମଳ କରି ବିଶ୍ୱାସ ଓ ନିଷାର ସହ ପୂଜା ଅର୍ଚନା ମାଧ୍ୟମରେ ଜଗତର ହିତପାଇଁ ଦେବତାଙ୍କ ଆଶାର୍ବାଦ ରିକ୍ଷା କରିବା ଏହି ପୂଜା ପାର୍ବତୀର ମୂଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଏହାଦ୍ୟାରା ସତ୍ୟ, ଦୟା, ନିଷା, ପବିତ୍ରତା ଆଦି ଗୁଣର ବିକାଶ ଘଟେ ଏବଂ ସମାଜରେ ପରିସର ମଧ୍ୟରେ ମିତ୍ରତା ବୃଦ୍ଧି ପାଏ । ମହାପ୍ରସାଦ, ମକରଚାଉଳ, ଆମ ବରଳ ଇତ୍ୟାଦି ଦେଇ କହୁ ହେବା ଓଡ଼ିଶାର ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ପରିପରା । ଏହା ଜାତୀୟ ସଂହଚିତ ଓ ଏକତାର ସହାୟକ ।

ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ନାପତ୍ୟ ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାକ୍ଷର ବହନ କରିଛି ଏହାର ବିରିନ୍ଦ୍ର ଶିଳାଲିପି ଓ ମନ୍ଦିର । କୋଣାର୍କର ସୂର୍ଯ୍ୟ ମନ୍ଦିର, ପୁରାର ଜଗନ୍ମାଥ, ଭୁବନେଶ୍ୱରର ଲିଙ୍ଗରାଜ ଓ ରାଜାରାଣୀ ମନ୍ଦିର, ଜିତିଂର କାଚକେଶ୍ୱରୀ ମନ୍ଦିର ଦେହରେ ଖୋଦିତ ମୂର୍ଗ ଓ ବିଭିନ୍ନ ଚିତ୍ରକଳା ଏ ଜାତିର କାଳଚାଉରାର ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶନ । ଏପରି କାର୍ବିକୁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରରେ ଦେଖିବାପାଇଁ ପ୍ରତିଦିନ ଶହଶହ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଶାକୁ

ଆସୁନ୍ତି । ଭାଷ୍ଯର୍ଥୀ ପରି ଓଡ଼ିଶାର କାରୁଶିଳ ମଧ୍ୟ ଅଛି ଉଚ୍ଚକୋଟାର । ସୁନା ବୁପାର ତାରକଷି କାମ, ପିତଳର ସୂନ୍ଦ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ, ମୃଶୁଧ ଶିଳ, ଶିଙ୍ଗରୁ ତିଆରି ବିଭିନ୍ନ ପଦାର୍ଥ, ଚାନ୍ଦା, ପଣ୍ଡିତ ଆଦି ଦେଖିଲେ କିଏ କିମ୍ବିତ ନ ହେବ !

ଓଡ଼ିଶାର ବପୁରୀ ସମ୍ପ୍ର ପୃଥିବୀରେ ଆବରଳାଇ କରିଛି । ସମ୍ବଲପୁର, ବହୁପୁର ଓ ନୂଆପାଟଶାର ହାତବୁଣୀ ବସ୍ତ୍ର ଓଡ଼ିଆ ॥ କାରିଗର ହାତର କଳାନିପୁଣତାର ପରିଚାୟକ । ବୟନ ଶିଳରେ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ସାଗା ବିଶ୍ଵରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଲାଭ କରିଥିଲା । ସୂନ୍ଦବସ୍ତ୍ର ଓ ନାନା ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ନେଇ ବୋଇତ ଚଳାଇ ଓଡ଼ିଆ ସାଧବ ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟ କରୁଥିଲା । ଦରିଆ ସେପାରିରେ ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ କରିବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ସେ ବିଦେଶର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଭ୍ରାତୃଦୂର ବନ୍ଦନରେ ବାନ୍ଧି ରଖିଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଶାର ଜୀବନକୁ ପ୍ରାଣବନ୍ତ କରି ରଖିଛି ଏହାର ଭାଷା ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉନ୍ନତ ଭାଷାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ୟତମ । ଏହାର ନିଜସ୍ଵ ଲିପି ରହିଛି । ଏହି ଭାଷାରେ ରଚିତ ମହାଭାରତ, ରାମାୟଣ, ଭାଗବତ ତଥା ବହୁ ପୁରାଣ, ବହୁ କାବ୍ୟକବିତା, ଏହାର ସଂସ୍କୃତିକୁ ସମ୍ବନ୍ଧ କରିଛି । ଏହି ରଚନାବଳୀ ଓଡ଼ିଶାର ପୁରପଲ୍ଲୀରେ ଘରେଘରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଉତ୍ସବରେ ସହକାରେ ପାଠ କରାଯାଏ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ପ୍ରଚଳିତ ବହୁ ଜଗତମାଳି ଓ ଲୋକଗଞ୍ଜ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ସଂସ୍କୃତିର ଅମୂଲ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ।

ନୃତ୍ୟ ଓ ସଂଗାତ ସଂସ୍କୃତିର ଅନ୍ୟତମ ବିଭବ । ଓଡ଼ିଶାର ଉଚ୍ଚକୋଟାର ନୃତ୍ୟ ଓ ସଙ୍ଗାତ ଏହାର ମହାନ ସଂସ୍କୃତିର ନିଦର୍ଶନ । ଉଦ୍ଦୋମୟ ସ୍କଲକିତ ରଜୀ ନିମନ୍ତେ ଭାରତୀୟ ନୃତ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶା ନୃତ୍ୟର ସ୍ଥାନ ସ୍ଥତନ୍ତ୍ର । ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ଲୋକ-ପରମାଣୁ ନେଇ ଗଢ଼ିରଠିଥିବା ସମ୍ବଲପୁରୀ, ଛତ, ଦଣ୍ଡ, ପାଇକ, ରଣପା ଓ ଗୋଟିପୁଆ ଆଦି ଲୋକନୃତ୍ୟ ଜୀବନକୁ ସରସ ସୁନ୍ଦର କରିଥାଏ । ପାଲା, ଦାସକାଟିଆ, ଯାତ୍ରା, ରାସଲାଲା ପ୍ରତ୍ୱତି ମାଧ୍ୟମରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ବହୁକାଳରୁ ସ୍ଵପ୍ରଚାରିତ ହୋଇ ଓଡ଼ିଶାର ସଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନକୁ ଉନ୍ନତ କରିଛି । କେବଳ ଓଡ଼ିଶାରେ ନୁହେଁ, ଦେଶ ଦେଶାନ୍ତରରେ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାର ନୃତ୍ୟକଳା ବେଶ ଆବୃତ । ଏହାଦାରା ଓଡ଼ିଶାର ସଂସ୍କୃତ ସମ୍ପ୍ର ବିଶ୍ଵରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନାର କରିଛି ।

ଓଡ଼ିଶାର ସାମାଜିକ ଓ ପାରିବାରିକ ଜୀବନ ଅତି ମଧୁର । ଓଡ଼ିଆ ପରିବାରରେ ସମସ୍ତେ ପରମ୍ପରା ସ୍ଵେଚ୍ଛା, ପ୍ରାତି ଓ ଆଦର ଯତ୍ନରେ ବନ୍ଦନା । ବିଭିନ୍ନ ପାରିବାରିକ ଉତ୍ସବରେ ବନ୍ଦୁବାନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି ଉତ୍ସବକୁ ଆନନ୍ଦ ମୁଖର କରିଥାଏ । ବିପଦାପଦବେଳେ ପଡ଼ୋଶୀ ତଥା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଦୁଃଖକୁ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଲାଘବ କରେ । ଅତିଥିପରାୟଣତା ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଅନ୍ୟତମ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ।

ବସନ୍ତ, ଭୂଷଣ ଓ ଚଳଣିରେ ଓଡ଼ିଆମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଆବୃତ୍ତରୂପନ୍ୟ ଓ ସରଳ । ବାହ୍ୟ ଚାକଚକ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ଅନ୍ତରର ସଦ୍ଦୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ମଣ୍ଡିତ ହେବାକୁ ଓଡ଼ିଆ ଶ୍ରେୟ ମନେକରେ ।

ଆନବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରସାର ଫଳରେ ଓଡ଼ିଶାର ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନରେ ନାନା ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଛି । ପୂର୍ବର କେତେକ ପର୍ବପର୍ବତୀ ଲୋପ ପାଇବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ କେତେକ ନୃତ୍ୟ ପର୍ବପର୍ବତୀର ସୁଷ୍ଠି ହୋଇଛି । ସାହିତ୍ୟ, ସଙ୍ଗାତ, ନୃତ୍ୟ, ଶିଳ, ଚିତ୍ରକଳା ଓ ସାମାଜିକ ରାଚିନୀତିରେ ମଧ୍ୟ ବହୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖାଦେଇଛି । ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନର ପ୍ରବାହରେ ଆପଣାର ମୌଳିକତାକୁ ବଜାୟ ରଖି ବିକାଶ ପଥରେ ଅଗ୍ରସର ହେବା ହିଁ ଆମର ଲକ୍ଷ୍ୟ ।

୧.୨.୩ ସାରାଂଶ :

ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତିର ଆଧାର ଆଧାଦ୍ଵିକତା । ଭାରତୀୟମାନଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ସାମାଜିକ ଆବର୍ଦ୍ଧ ତଥା ସାଂସ୍କୃତିକ ବିଭବ ମୂଳରେ ଆଧାଦ୍ଵିକ ଭାବଧାରା ନିହିତ । ଓଡ଼ିଶାର ସଂସ୍କୃତ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତିର ଅଂଶବିଶେଷ । ଆପଣାର ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଆବର୍ଦ୍ଧ ତଥା ପରାପରାକୁ ନେଇ ଓଡ଼ିଶା ସମ୍ପ୍ର ବିଶ୍ଵରେ ଖ୍ୟାତିଲାଭ କରିଛି । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ଵର୍ଥକୁ ସମ୍ମାନ ସାର୍ଥପାଇଁ ଅଜ୍ଞାତରେ ବଳିଦେବା ଭଜନାୟ ସଂସ୍କୃତିର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ । ‘ବସୁଧୀବ କୁରୁମକମ’ ଓଡ଼ିଆ ସଂସ୍କୃତିର ମୂଳ ଆଦର୍ଶ । ଶତ୍ରୁ, ଶିବ, ସର୍ବୋପରି ଜଗନ୍ନାଥ ଆରାଧନା ମାଧ୍ୟମରେ ଓଡ଼ିଶା ଆପଣାର ଏହି ଆଦର୍ଶକୁ ପ୍ରତି ଯୁଗରେ ଅନୁସରଣ କରିଆସିଛି । ଓଡ଼ିଶାର ସଂସ୍କୃତ ଓ ଲୋକଚାରରେ ପର୍ବପର୍ବତୀର ସ୍ଥାନ ଖୁବ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ବିଭିନ୍ନ ଶିଳାଲିପି ଓ ମନ୍ଦିର ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ଥାପତ୍ୟ ଓ ଭାର୍ଯ୍ୟର ସାକ୍ଷର ବହନ କରିଛି । ଏପରିକି କାରୁକଳା ଓ ଚାରୁକଳା ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ କାରିଗରୀ କୌଣସି ପ୍ରମୁଖ ନିଦର୍ଶନ । ଓଡ଼ିଆ ସାଧବ ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ମାଧ୍ୟମରେ ବିଦେଶୀ ଲୋକଙ୍କୁ ଭ୍ରାତୃଦୂର ବନ୍ଦନରେ ବାନ୍ଧି ରଖିଥିଲା । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାର ଜୀବନକୁ ପ୍ରାଣବନ୍ତ କରିବାରେ ସହାୟ ହୋଇଛି । ଓଡ଼ିଶାର ନୃତ୍ୟ ଓ ସଂଗାତ ଏହାର ମଧ୍ୟ ଜନଜୀବନକୁ ସରସ ସୁନ୍ଦର କରିପାରିଛି ।

ଓଡ଼ିଶାର ସାମାଜିକ ଜୀବନ ଓ ପାରିବାରିକ ଜୀବନ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ମଧୁର । ବସନ ଭୂଷଣ ଓ ଚଳଣିରେ ଓଡ଼ିଆ ମାନେ ଆଦିମର ଶୂନ୍ୟ ଓ ସରଳ । ବାହ୍ୟ ଚାକଚକ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ଅତିରିକ୍ତ ସଦଗୁଣରେ ମଣିତ ହେବାକୁ ଓଡ଼ିଆ ଶ୍ରେୟର ବୋଲି ଚିତ୍ତା କରେ । ତେବେ ପରିବର୍ତ୍ତନର ପ୍ରାବହଧାରାରେ ଓଡ଼ିଶାର ସାମାଜିକ ତଥା ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ମୌଳିକତାକୁ ବଜାୟ ରଖି ବିକାଶ ପଥରେ ଅଗ୍ରସର ହେବା ଉଚିତ ।

୧.୭.୭ ଶରୀର୍ଥ

ଆଧାତ୍ମିକତା - ଜିଶ୍ଵର ବିଶ୍ଵାସ, ପରଂପରା - ଚଳଣି, ସମୃଦ୍ଧି - ରକ୍ଷିତ, ଲୋକାଚାର - ସାମାଜିକ ନୀତି ନିୟମ, ପାର୍ବଣ - ଉତ୍ସବ, ସଂହଚି - ଏକତ୍ର, ସ୍ଥାପତ୍ୟ - ଶୁଦ୍ଧ ବା ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କଳା, ଭାଷ୍ୟ - ପଥର ଦେହରେ ମୂରଁ ନିର୍ମାଣ, ଶଙ୍ଖଲିବା - ସାଗତ କରିବା, ପଣ୍ଡତ୍ୱବ୍ୟ - ବିକ୍ରମ ଯୋଗ୍ୟ ଦ୍ରୁବ୍ୟ, ପରିପୁଷ୍ଟ - ପରିବର୍ତ୍ତତ, ବସୁଧା - ପୃଥିବୀ, ନିଦର୍ଶନ - ନମୁନା, ସାକ୍ଷର - ନିଜ ଅକ୍ଷର, ଶିଳାଲିପି - ପଥର ଦେହରେ ଖୋଲାଯାଇଥିବା ଲେଖା, ଅକାତରରେ - କୁଣ୍ଡ ପ୍ରକାଶ ନ କରି, ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତକ - ଭ୍ରମଣକାରୀ ।

୧.୭.୮ - ଏହି ଏକକରୁ ଆମେ ଯାହା ଶିଖିଲେ :

କ - ସଂସ୍କୃତର ବିଭିନ୍ନ ବିଭାବ ସଂପର୍କରେ ଜାଣିଲୁ ।

ଖ - ଓଡ଼ିଆ ସଂସ୍କୃତର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ବିଷୟରେ ଅବଗତ ହେଲୁ ।

ଗ - ଓଡ଼ିଶାର ପରିପର୍ବତୀ କିପରି ଜାତୀୟ ସଂହଚି ରକ୍ଷାରେ ସହାୟକ ହେଉଛି, ତାହା ଜାଣିଲୁ ।

ଘ - ଓଡ଼ିଶାର କଳା, ସ୍ଥାପତ୍ୟ, ନୃତ୍ୟ, ସଂଗୀତର ଧାରା ବିଷୟରେ ଜାଣିଲୁ ।

ଡ - ଓଡ଼ିଶାର ଜାତୀୟ ଜୀବନକୁ ପ୍ରାଣଦତ୍ତ କରି ରଖିଥିବା ଜାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ବୁଝି ପାରିଲୁ ।

ତ - ଓଡ଼ିଆର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ବିଷୟରେ ଜାଣିଲୁ ।

୧.୭.୯ ତୁମେ କେତେ ଜାଣିଲ / ଆତ୍ମ ପରୀକ୍ଷଣ :

୧ - ସଂସ୍କୃତ କହିଲେ କ'ଣ ବୁଝିବା ?

୨ - ଦେଶଦେଶ ବା ଜାତିଜାତି ମଧ୍ୟରେ ସଂସ୍କୃତର ପାର୍ଥକ୍ୟ କାହିଁକି ଦେଖାଯାଏ ?

୩ - ଧର୍ମପଦ କାହାଣୀ ଆମକୁ କେଉଁ ଶିକ୍ଷା ଦିଏ ?

୪ - ଓଡ଼ିଆ ସଂସ୍କୃତର ମୂଳ ଆଦର୍ଶ କ'ଣ ?

୫ - ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାଚୀନ ପରମାଣୁ କ'ଣ ?

୬ - ବାହାର ଦେଶର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଶାକୁ କାହିଁକି ଆସନ୍ତି ?

୭ - ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରତିକିତ କେତୋଟି ଲୋକନୃତ୍ୟର ନାମ ଲେଖ

୮ - କେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଓଡ଼ିଆ ଶ୍ରେୟ ମନେକରେ ?

୧.୭.୧୦ - ଏକକ ଶେଷ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ :

୧ - ଓଡ଼ିଶାର ସାମାଜିକ ଓ ପାରିବାରିକ ଜୀବନ ମଧୁର କାହିଁକି ?

୨ - ବିଭିନ୍ନ ପରିପର୍ବତୀ ପାଳନଦ୍ୱାରା ଆମର କି ଉପକାର ହୁଏ ?

୩ - ଓଡ଼ିଶାର ସଂସ୍କୃତ ବିଦେଶରେ କାହିଁକି ପରିଚିତ ?

୪ - କେଉଁ କାରଣରୁ ଓଡ଼ିଶାର ସାମାଜିକ ରାଠିନୀଟିରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖାଯାଉଛି ?

୫ - 'ଓଡ଼ିଶାର ସଂସ୍କୃତି ଖୁବ୍ ମହାନ୍' ପଠିତ ପ୍ରବନ୍ଧ ଅନୁସରଣରେ ଆଲୋଚନା^୩ କର ।

୧.୭.୧୧ - ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଠନ ପାଇଁ କେତେକ ସୂଚନା ;

୧ - ଓଡ଼ିଶାର ସଂସ୍କୃତିକୁ ନେଇ ରଚିତ ହୋଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଲେଖକଙ୍କର ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ପଡ଼ିବା ।

୨ - ଜାତୀୟ ସଂହାର ସୁରକ୍ଷାରେ ଓଡ଼ିଶାର ଯେଉଁଯେଉଁ ପରିପର୍ବାଣି ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଛି, ସେଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ପୁଞ୍ଜାନୁପୁଞ୍ଜ ଆଲୋଚନା କରି ସ୍ଵତତ୍ତ୍ଵ ପ୍ରବନ୍ଧ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ।

୩ - ଭୁବନେଶ୍ୱର ବେହେରାଙ୍କ ଲିଖିତ 'ଜାତୀୟ ଚରିତ୍ର' ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ପାଠ କରିବା ।

୪ - ଓଡ଼ିଶାର ନୃତ୍ୟ, ଗାତ, ଲୋକନୃତ୍ୟ, ଲୋକଗାତ, ଲୋକବାଣୀ ବିଷୟରେ ସଂଗ୍ରହ କରି ପଡ଼ିବା ।

୫ - ଡ. କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାଶଙ୍କର ଲିଖିତ ଓଡ଼ିଶାର ଲୋକସଂସ୍କୃତି, ଓଡ଼ିଆ ଲୋକବାଣୀ, ଲୋକକଥା ସଂଚୟନ ସଂଗ୍ରହ କରି ପଡ଼ିବା ।

୬ - ଡ. ମହେୟ କୁମାର ମିଶ୍ରଙ୍କ ଲିଖିତ କଳାହାତ୍ତିର ଲୋକକଥା ସହିତ ଅନ୍ୟ ଲେଖକଙ୍କଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ଓଡ଼ିଶାର ଲୋକକଥା ବହି ସଂଗ୍ରହ କରି ପଡ଼ିବା ।

୩. ମୃତ୍ୟୁବିଜୟୀ ବାଳକ

ଚିତ୍ରମଣି ବେହେରା

ଗଠନକ୍ରମ :	୧.୩.୧	ଲେଖକ ପରିଚୟ
	୧.୩.୨	ଉପକ୍ରମ
	୧.୩.୩	ଉଦେଶ୍ୟ
	୧.୩.୪	ବିଷୟ ପ୍ରବେଶ
	୧.୩.୫	ମୂଳପାଠ
	୧.୩.୬	ସାରାଂଶ
	୧.୩.୭	ଶର୍ତ୍ତ
	୧.୩.୮	ଏହି ଏକକରୁ ଭୁମେ ଯାହା ଶିଖିଲା
	୧.୩.୯	ଆମେ କେତେ ଜାଣିଲେ
	୧.୩.୧୦	ଏକକ ଶେଷ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ
	୧.୩.୧୧	ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଠନପାଇଁ କେତେକ ସୂଚନା

୧.୩.୧ ଲେଖକ ପରିଚୟ

ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟଚେତନାର ସାର୍ଥକ ରୂପକାର ଚିତ୍ରମଣି ବେହେରା (୧୯୭୮ - ୨୦୦୪) ଜନମାନସରେ ସ୍ଵପ୍ରରିଚିତ । କେବଳ ଜଣେ ସ୍ଵପ୍ରରିଚିତ କବି ନୁହନ୍ତି ଅଧିକତ୍ତୁ ଜଣେ ଯଶସ୍ଵୀ ସମାଲୋଚନ ଭାବରେ ତାଙ୍କର ଖ୍ୟାତି ରହିଛି । ଉତ୍ତ୍ରୟ ପ୍ରାଚାନ ତଥା ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟର ମୂଲ୍ୟାନ୍ୟନରେ ସେ ବେଶ ପାରଦର୍ଶି ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଲିଖିତ କବିତା ସଂକଳନ ମଧ୍ୟରେ “ଶୈତପଦ୍ମ”, “ନୂତନ ସାକ୍ଷର”, “ହେ ବୈଦେହୀ ଭୁଲିଯାଥ”, “ତୃତୀୟ ଚକ୍ର”, “ନୀଳ ଲୋହିତ” ପ୍ରଭୃତି ଉଲ୍ଲେଖିତ ଯେତେକିମ୍ବାନ୍ତିରେ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ହେବାକୁ ପରିଚାରିତ କରିଛନ୍ତି ।

ସେହିପରି କଳାଦୃଷ୍ଟି, କାବ୍ୟ ଓ କଳାକାର, ବିଦଗ୍ଧ ପାଠକ, ସାହିତ୍ୟ ଚିତ୍ର ପ୍ରଭୃତି ସମାଲୋଚନାଧର୍ମୀ ପ୍ରବନ୍ଧ ପୁସ୍ତକ ତାଙ୍କର ଅନବଦ୍ୟ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ । ଜଣେ ପ୍ରତିଭାଧର ସମାଲୋଚକ ଭାବରେ ତାଙ୍କର ରଚନା ଛତ୍ରସତ୍ରେ ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ । ନିଜର ସମାଲୋଚନା ଗ୍ରନ୍ତ “କଳାଦୃଷ୍ଟି” ନିମିତ୍ତ ୧୯୮୪ ରେ ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ପୁରସ୍କାର ଲାଭ କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀର ସର୍ବୋତ୍ତମାନ “ଅତିବଢ଼ି ଜଗନ୍ମାଥ ସମ୍ବାନ୍ଧ” ମଧ୍ୟ ସେ ଲାଭ କରିଥିଲେ ।

୧.୩.୨ ଉପକ୍ରମ :

ପଠିତ “ମୃତ୍ୟୁବିଜୟୀ ବାଳକ” ପ୍ରବନ୍ଧଟି ଲେଖକଙ୍କର ଭିନ୍ନ ସାହର ପ୍ରବନ୍ଧ । କଠୋପନିଷଦ୍ଧରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ “ନଚିକେତା ଉପାଖ୍ୟାନ”ର କଥାବସ୍ତୁକୁ ଆଧାର କରି ପ୍ରୋତ୍ର ପ୍ରବନ୍ଧଟି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଛି । ଉତ୍ତର ପ୍ରବନ୍ଧରେ ବାଳକ ନଚିକେତାର ଅମାପ ସାହସ, ଦୃଢ଼ ମନୋବଳ, ସତ୍ୟ ପ୍ରତି ପ୍ରଗାଢ଼ ନିଷ୍ଠା ତଥା ଆପଣାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ସାଧନରେ ଅଟଳ ଉଦ୍ୟମକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯିବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଜଣେ ଛୋଟ ପିଲା ଆପଣାର ସାଧନା ବଳରେ ମୃତ୍ୟୁକୁ କିପରି ଜୟ କରିପାରେ, ତାହା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କପାଇଁ ଏକ ଆଦର୍ଶ ଉଦ୍ଦରଶ ପାଇଛି ଯାଇଛି ।

୧.୩.୩ ଉଦେଶ୍ୟ :

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧଟି ପାଠ କରିବାଦ୍ୱାରା ଆମେ

କ- ଏକ ସୁନ୍ଦର ଉପନିଷଦ୍ଧାୟ ଉପାଖ୍ୟାନ ସହିତ ପରିଚିତ ହେବା ।

ଖ- ନଚିକେତାର ଦୃଢ଼ ମନୋବଳ ତଥା ସତ୍ୟନିଷ୍ଠା ସଂପର୍କରେ ଅବଗତ ହେବା ।

ଗ - ଲକ୍ଷ୍ୟ ସାଧନ ନିମିତ ଉଦ୍ୟମ ସେ ଅପରିହାର୍ୟ, ତାହା ଜାଣିବା ।

ଘ - ଅଭ୍ୟାଗତ, ଅବର୍ତ୍ତନାୟ, ଆଧୁପତ୍ୟ, ସତ୍ୟନିଷ୍ଠା, ମର୍ମକୁଦ, ଦୃଷ୍ଟି, ଜାର୍ଯ୍ୟଶାର୍ଦ୍ଦ ପ୍ରଭୁତି ଶବର ଅର୍ଥ ଜାଣିବା ସହିତ ସେବୁଡ଼ିକୁ ଲାଷାରେ ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବା ।

ଚ - ପ୍ରସଙ୍ଗ ନିହିତ କେତେକ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦକୁ ବିଶେଷଣ ପଦରେ ପରିଣତ କରିପାରିବା ।

ତ - ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଥିବା କେତୋଟି ଶବ୍ଦ ବାକି ସେପରୁର ବିପରୀତାର୍ଥବୋଧକ ଶବ୍ଦ ଗଢ଼ିପାରିବା ।

ହ - ଜଗାଜୀର୍ଦ୍ଦ, ଜାର୍ଯ୍ୟଶାର୍ଦ୍ଦ, ଦୃଷ୍ଟିଶୋକ ସଞ୍ଚିତ ଶବର ବ୍ୟାସବାକ୍ୟ କରିପାରିବା ।

ଜ - ନିଜ ପଠନଦକ୍ଷତାର ଅଭିଭୂତି ସଂପାଦନ କରିପାରିବା ।

୧.୩.୪ - ବିଷୟ ପ୍ରବେଶ :

ମହାର୍ଷି ବାଜଶ୍ରୀବାକ୍ରର ସ୍ଵପ୍ନ ନିଚିକେତା, କେହିଁ ଭାପାଯରେ ମୃତ୍ୟୁଲୋକକୁ ଗମନ କରି ମୃତ୍ୟୁକୁ ବିଦାୟ କଲେ, ତାହାର ଏକ କରାଇ ପାରିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କଠାରୁ ବର ଲାଭ କରି ଆମ୍ବାଜାନା ହୋଇ ସ୍ଵଦେହରେ ଆପଣାର ବାସସ୍ଥାନକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲେ, ତାହା ହିଁ ଏ ପ୍ରବନ୍ଧର ଆଲୋଚିତ ବିଷୟ ।

୧.୩.୫ - ମୂଳ ପାଠ :

ମହାର୍ଷି ବାଜଶ୍ରୀବାକ୍ରର ବିଶ୍ଵଜିତ ଯଜ୍ଞପାଠରେ ବନ୍ଦୁ ଦୂର ଦୂରାତରରୁ ଆସି ଅତିଥି ଅଭ୍ୟାଗତମାନେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ରଷି ସେ ଯଜ୍ଞକର୍ତ୍ତା ନିଜର ସମସ୍ତ ସଂପରିକୁ ଅପରକୁ ଦାନ କରିବାରେ ଲାଗିଇଛନ୍ତି । କାରଣ ଏହି ଯଜ୍ଞର ନିୟମ ହେଉଛି ଦାନ କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଅଭ୍ୟାଗତମାନେ ରଷିଙ୍କୁ ଯଜ୍ଞପଳ ଲାଭ କରିବାର ଆଶାର୍ବଦ ଦେଇ ନିଜନିଜ ସ୍ଵାନକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଗମନ କରୁଛନ୍ତି ।

ଯଜ୍ଞ ପ୍ରାୟ ଶେଷ ହୋଇ ଆସୁଛି । ରଷି ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ସଂପରି ଦାନ କରି ସାରିଛନ୍ତି । ବର୍ଷମାନ ରଷି ପୂରୋହିତମାନଙ୍କୁ ପରେ ଗାଇ ଆଣି ଦାନ କରୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଗାଇଗୁଡ଼ିକ ଅତି ରୁଗଣ ଓ ଜାର୍ଯ୍ୟଶାର୍ଦ୍ଦ । ବାଜଶ୍ରୀବାକ୍ ପ୍ରତି ବାଳକ ନିଚିକେତା ଦୃଷ୍ଟି ଚିରରେ ସମସ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ବର୍ଷମାନ ବାପା ଏହି ଅକର୍ମଣ୍ୟ ଓ ରୁଗଣ ଗାଇଗୁଡ଼ିକୁ ଦର୍ଶିଣା ଦେଇଥିବା ଦେଖି ସେ ବିସ୍ମିତ ଓ ମର୍ମହତ ହେଲେ । ବାପା ତାଙ୍କର ଏ କଥା କରୁଛନ୍ତି ? ସାସ୍ତ୍ର୍ୟହାନ, ରୁଗଣ ଓ ଜଗାଜୀର୍ଦ୍ଦ ଏଇ ଗାଇସବୁ ଦର୍ଶିଣା ଦେଇ ବାପା କଥା ପୂଣ୍ୟ ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ? ନିଚିକେତାଙ୍କ ମନରେ ଶୁଭ ଦୁଇ ଉଦ୍‌ଦିତ ହେଲା । ପିତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ସେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ, “ବାପା, ବିଶ୍ଵଜିତ ଯଜ୍ଞରେ ସର୍ବସ୍ଵ ତ ଦାନ କଲେ, କୁହନ୍ତୁ, ମୋତେ କାହାକୁ ଦାନ କଲେ ?” ବାଜଶ୍ରୀବା ପ୍ରତି ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ପ୍ରତି ଧାନ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସମୟ ପରେ ଦିତୀୟ ବାର ପିତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯାଇ ପୁଣି ସେ ପଚାରିଲେ, କିନ୍ତୁ ଯଜ୍ଞ କର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିବାରୁ ପ୍ରତି ଧରି ପ୍ରଶ୍ନର ଭରର ନ ଦେଇ ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିଲେ ।

ବାଲକ ନିଚିକେତା ଅନୁଭବ କଲେ ସେ ପିତାଙ୍କର ବିଶ୍ଵଜିତ ଯଜ୍ଞ ନିଷୟ ନିଷଳ ହେବ । କାରଣ ସ୍ଵେହର ମାୟାରେ ଅଛ ହୋଇ ସେ ନିଜ ପ୍ରତକୁ ଅପରକୁ ଦାନ କରିବାକୁ କୁଣ୍ଡିତ ହେଉଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସେ ପୁନର୍ବାର ପିତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯାଇ କହିଲେ, “ବାପା ବିଶ୍ଵଜିତ ଯଜ୍ଞର ଫଳ ପାଇବାକୁ ଜାହା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟକୁ ଦାନ କରନ୍ତୁ । କୁହନ୍ତୁ, ମୋତେ କାହାକୁ ଦାନ କଲେ ?” ରଷି ବାଜଶ୍ରୀବା ଏଥର ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିରକ୍ତ ହେଇ କହିଲେ, “ହଁ, ଯମକୁ, ତୋତେ ଯମକୁ ମୁଁ ଦାନ କଲି ।” ଆମର ପୁରାଣଶାସ୍ତ୍ର ଓ ଧର୍ମବିଶ୍ୱାସ ଅନୁଯାୟୀ ଯମକୁ ଦାନ କରିଛନ୍ତି ମୃତ୍ୟୁର ଦେବତା ।

ମାତ୍ର ଆଶ୍ୟର୍ୟ କଥା ସେ ବାଲକ ନିଚିକେତା ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରପୁଲୁ ଚିରରେ ଯମକିଯକୁ ଯିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେ । ବାଜଶ୍ରୀବାକ୍ରର ଯଜ୍ଞ ଶେଷ ହେବା ପରେ ରଷି ବିଶ୍ୱାମ କରିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି, ଏହି ସମୟରେ ନିଚିକେତା ଘରୁ ବାହାରି ଯାଉଥିବା ଦେଖି ତା’ର କାରଣ ପୁଅକୁ ପଚାରିଲେ । ନିଚିକେତା କହିଲେ, “ବାପା, ଆପଣଙ୍କ ସତ୍ୟରକ୍ଷାପାଇଁ ମୋତେ ଯମକ ନିକଟକୁ ଯିବାକୁ ହେବ । ଆପଣ ମୋତେ ଯମକୁ ଦାନ କରିଛନ୍ତି ପରା ।”

ରଷ୍ଟିକର ନିଜ କହିବା କଥା ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ସେ ସ୍ନେହରେ କହିଲେ, “ବସ, ତାହା କଥାଣ ମୋର ଅତରର କଥା । ମୁଁ ବିଚାରିରେ ସେହିଭଳି କହି ଦେଇଥିଲି ସିନା ।”

ନଚିକେତା କହିଲେ, “ଆପଣ ବିଷ ହୋଇ ନିକର ସତ୍ୟ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ କୁଣ୍ଡା ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ପୁଣି ସବୁ ସଂପରିଠାରୁ ଆପଣ ମୋତେ ଅଧିକ ପ୍ରିୟ ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି । ତେଣୁ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧନ । ମୋତେ ଦାନ ନ କଲେ ବିଶ୍ଵଜିତ ଯଜ୍ଞ ତ ଅପୂର୍ବ ରହିବ !”

ରଷ୍ଟି ଏତେବେଳେ ନଚିକେତାଙ୍କ ମନର ଭାବ ବୁଝିଲେ । ବାଲକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ନଚିକେତା ଯେଉଁ ଅପୂର୍ବ ସାହସ ଓ ସତ୍ୟନିଷା ଦେଖାଇଛନ୍ତି, ତାହା ମହାଜ୍ଞାନୀ ନିକଟରେ ମଧ୍ୟ ସହଜରେ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଏଥରେ ରଷ୍ଟିକର ମନରେ ଚିକିତ୍ସା ଗର୍ବ ହେଲା, ପୁଣି ସ୍ନେହର ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଯମକୁ ଦେବାର ଚିତାରେ ଚିକିତ୍ସା ଦୁଃଖ ମଧ୍ୟ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ନଚିକେତା ଅଚଳ, ଅଚଳ । କଠୋର ସତ୍ୟରକ୍ଷାପାଇଁ ରଷ୍ଟି ବାଧ ହୋଇ ନଚିକେତାଙ୍କ ବିଦ୍ୟାୟ ଦେଲେ ।

ସମୟର ବୁଦ୍ଧାଦାର ନିକଟରେ ତିନି ଦିନ ଅନଶନ କଲା ପରେ ନଚିକେତା ଯମକ ଦର୍ଶନ ପାଇଲେ । ଏ ତିନୋଟି ଦିନ ତାଙ୍କର ଅନାହାରରେ ଏବଂ ଅନିଦ୍ରାରେ କଟିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ରଷ୍ଟିକୁମାର ବିଚଳିତ ହୋଇ ନ ଥିଲେ । ମନରେ ତାଙ୍କର ଉତ୍ସାହ ଓ ବିଶ୍ଵାସ ପୂର୍ବ ପରି ଥିଲା ଦୃଢ଼ । କିନ୍ତୁ ଧର୍ମରାଜ ଯମ ତାଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରିବେ କିପରି ? ବାଲକ ନଚିକେତା ଯମୟର ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଯିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ତ ଯଥେଷ୍ଟ ହେଲା ନାହିଁ । ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କର କାଳ ପୂରି ନାହିଁ, ଯମୟର ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଉନ୍ନତ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଦ୍ୱାରା ଦେଶରେ ତିନି ଦିନ ଅନାହାରରେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବା ଏହି ବାଲକ ଅତିଥିତିର ସଜ୍ଜାର ତ ଆବଶ୍ୟକ । ତିନିଦିନ ପରେ ନଚିକେତା ଯମକ ଦର୍ଶନ ପାଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲେ । ଯମ ମଧ୍ୟ ଏ ଅପୂର୍ବ ନିର୍ଭାକ ଓ ତେଜସ୍ଵୀ ବାଲକର ସାହସ ଓ ବିଶ୍ଵାସକୁ ମନେମନେ ବହୁ ପ୍ରଶଂସା କଲେ, ସ୍ନେହରେ ତାଙ୍କର ହୃଦୟ ବିଗଳିତ ହେଲା । ସେ କହିଲେ “ରଷ୍ଟି କୁମାର, ତୁମେ ମୋର ଅତିଥି । ସତ୍ୟରକ୍ଷାପାଇଁ ତୁମର ଦୃଢ଼ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଦେଖି ମୁଁ ଅତିଶ୍ୟ ପ୍ରାତ ହୋଇଥିଲା । ତୁମେ ମୋ ଘର ଆଗରେ ତିନି ଦିନ ଉପବାସ ରହି କ୍ଲେଶ ଭୋଗିଛ । ଏଥରେ ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଧ୍ୟତ । ବର୍ଷମାନ ତୁମେ ଗୋଟିଏ ବର ପ୍ରାର୍ଥନା କର ।” ନଚିକେତା ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିନୀତ ଭାବରେ କହିଲା “ମୋର ପିତା ମୋତେ ହରାଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସତାପ ଭୋଗ କରୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସେହି ଦୁଃଖ ଦୂର କରନ୍ତୁ ଏବଂ ମୁଁ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ସେ ଯେପରି ମୋତେ ପୂର୍ବପରି ସ୍ନେହରେ ଗ୍ରହଣ କରିବେ, ତାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରନ୍ତୁ ।” ଯମରାଜ ଆନନ୍ଦରେ ଏହି ବର ପ୍ରଦାନ କଲେ ଏବଂ ନଚିକେତାଙ୍କ ପିତୃଭାଙ୍ଗ ଦେଖି ଆହୁରି ପ୍ରାତ ହେଲେ ।

ନଚିକେତା ଦିଗ୍ବୟା ବର ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ, “ଧର୍ମରାଜ, ସଂସାର ଲୋକଙ୍କର ଦୁଃଖ, ଦୁର୍ଦ୍ଶ୍ୟ, ପାପ ଓ ଶୋକ ପ୍ରଭୃତି ଦେଖୁ ମୋର ମନ ଅନ୍ତିଶ୍ୟ ବ୍ୟାକୁଳ । କି ମତ୍ସ ସାଧନ କଲେ କିମ୍ବା କେଉଁ ଯଜ୍ଞ ଅନୁସାନ କଲେ ସେମାନେ ସେଥିରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବେ, ତାହା ମୋତେ କହନ୍ତୁ । ମୁଁ ତାହା ପ୍ରଚାର କରିବି ଏବଂ ତଦ୍ବାରା ଆପଣଙ୍କର ସଶ ପ୍ରଚାରିତ ହେବ ।”

ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣି ଯମରାଜା ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିପ୍ରିତ ହେଲେ । ଧନ୍ୟ ଏହି ବାଲକ । ଏହି ବୟସରେ ମଧ୍ୟ ସଂସାରର ପାପ, ଦୁଃଖ, ଶୋକ ଏହାଙ୍କ ମନକୁ ଏପରି ବିଚଳିତ କରୁଥିଲା । ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ କହିଲେ, “ନଚିକେତା, ତୁମର ଏହି ପ୍ରଶ୍ନରେ ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ । ସଂସାର ପାପ, ଅନ୍ୟାୟ ପାଇଁ ମୁତ୍ତ୍ୟ ପରେ ଦସ୍ତର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ସେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କି କଠୋର ଓ ମର୍ମତ୍ତୁଦ ତାହା ମୋତେ ହିଁ ଜଣା । ତେଣୁ ଏହି ଉପାୟଟି ଶିକ୍ଷା ଦେବାରେ ମୋର ତିଳେ ହେଲେ ଆପରି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତୁମେ ବାଲକ ମାତ୍ର । ତୁମେ କଥା ତାହା ସ୍ଵରଣ ରଖିପାରିବ ।”

ନଚିକେତା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆଗ୍ରହ ଓ ବିନୀତରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ, “ଧର୍ମରାଜ, ଦୟାକରି ମୋତେ କହନ୍ତୁ । ମୁଁ ମନୋଯୋଗ ସହକାରେ ଶ୍ରୀବନ୍ଦିନୀ କରି ଅବଶ୍ୟ ସୁରଣ କରିପାରିବି ବୋଲି ଆଶା କରୁଛି ।”

ତପ୍ତରେ ଯମ ଏକ ନୂତନ ମନ୍ତ୍ରର ସାଧନା ଏବଂ ଯଜ୍ଞବିଧ୍ୟ ବିଷୟରେ କହିଲେ । ବାଲକ ନଚିକେତା ଅପୂର୍ବ ଆଗ୍ରହ ଓ ମନୋଯୋଗ ସହିତ ତାହା ଶ୍ରୀବନ୍ଦିନୀ କରି ଦେଇଗଲେ । ଏଥର ଆସିଲା ପରାକ୍ଷର ସମୟ । ଯମରାଜଙ୍କ ମନରେ ଅଭୂତ ବିପ୍ରି ଜଣାଇ ନଚିକେତା ସମସ୍ତ ବିଷୟ ଠିକ୍, ଠିକ୍ କହି ଦେଇଗଲେ । ଯମରାଜ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦରେ ନିଜ କଣ୍ଠରୁ ରନ୍ମାଳା କାଢ଼ି ନଚିକେତାଙ୍କ ଗଲାରେ ପିଣ୍ଡାର ଦେଲେ । ଏହିପରି ଏକ ଅସାଧାରଣ ଶିକ୍ଷ୍ୟ ଲାଭକରି ତାଙ୍କର ମନ ଆନନ୍ଦରେ ନୃତ୍ୟ କରିବାକୁ ଜାଗିଲା ।

ଅତ୍ୟନ୍ତ ସନ୍ଦେଶରେ ଯମ କହିଲେ, “ବସ, ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୃଢ଼ୀୟ ବର ତୁମେ ମାଗି ନାହିଁ । ନିଜପାଇଁ କାମନା କରିବାର କଥଣ କିଛି ନାହିଁ ! ସୁର୍ଗର ଅପୂର୍ବ ଭୋଗବିଳାସ, ପୃଥିବୀର ଅଖଣ୍ଡ ଆଧୁନିକ୍ୟ ଓ ଆର୍ଥିକ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ଯାହା ଚାହିଁବ, ତୁମକୁ ମୋର ଅଦେୟ ହୋଇ କିଛି ନାହିଁ । ପ୍ରାର୍ଥନା କର ।” କିନ୍ତୁ ନଚିକେତାଙ୍କର ମନ ଏହି ସଂସାରର ଅସ୍ତ୍ରୀୟ ସୁଖ ଚାହୁଁ ନଥିଲା । ଯମରାଜଙ୍କ ପରି ଝାନା ଗୁରୁକୁ ପାଇସେ କଥଣ କେବଳ ସ୍ଵର୍ଗ, ରାଜ୍ୟ ଆଉ ଧନ କାମନା କରିବେ । ମୁହଁର୍ଗଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନିଜର ମନ ସ୍ଥିର କରି ନଚିକେତା କହିଲେ, “ଗୁରୁଦେବ, ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରସାଦରୁ ମୋର ଦୁଇଟି କାମନା ପୂର୍ବ ହୋଇଥିଲା । ସଂସାର ସୁଖ ପ୍ରାର୍ଥନା କରି ମୋର କଥଣ ହେବ ! ଆପଣ ଯଦି ସତ୍ୱ ହୋଇଥିବାକୁ, ତେବେ ମୋତେ ମୃତ୍ୟୁରୟ ଆମ୍ବଜାନ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତୁ ।”

ମୃତ୍ୟୁରୟ ଆମ୍ବଜାନ । ଆମ୍ବାର ବିଷୟ ଅତି ଜଟିଳ ଏବଂ ରହସ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ । ମହାଜାନୀ ଏବଂ ମହର୍ଷମାନେ ଯୁଗୟୁଗ ଚେଷ୍ଟା ଓ ଚିତ୍ତା କରି ତାହା ଜାଣିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଆନ୍ତି ନାହିଁ । ନଚିକେତା କୋମଳମତି ବାଳକ । ତାଙ୍କୁ ଏ ଗରୀର ଝାନ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ କିପରି ! ଯମରାଜ ଚିକିଏ ଚିତ୍ତ ହେଲେ । ପୁଣି ନଚିକେତାଙ୍କ ଅନ୍ୟ ବର ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବାକୁ କହିଲେ । କିନ୍ତୁ ନଚିକେତାଙ୍କ ମନରେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି କାମନା ନାହିଁ । ଶେଷରେ ଯମରାଜ ଅତିଶୟ ଆନନ୍ଦରେ ନଚିକେତାଙ୍କ ଆମ୍ବଜାନର ଗୁଡ଼ତରୁ ବିଷୟରେ କହିଲେ । ନଚିକେତା ଆମ୍ବଜାନର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ଗୁରୁଦେବଙ୍କ ଚରଣରେ ଉତ୍ତି-ପ୍ରଶତି ଆପନ କଲେ । ଯମରାଜଙ୍କ ସ୍ଵେଚ୍ଛା ଓ ଅବର୍ତ୍ତନୀୟ । ଏପରି ଶିଷ୍ୟ ପାଇସେ ନିଜକୁ ଧନ୍ୟ ମନେ କଲେ ଏବଂ ସମସ୍ତ ମନ୍ତ୍ରର ସାଧନା କରିବାକୁ ଉପଦେଶ ଦେଇ ଆଲିଙ୍ଗନ ପୂର୍ବକ ଆଶାର୍ବାଦ କରି ନଚିକେତାଙ୍କ ବିଦ୍ୟା ଦେଲେ ।

୧. ୩. ୭ ସାରାଂଶ :

ମହର୍ଷ ବାଜଶ୍ରୀବା ଆୟୋଜନ କରିଥିବା ବିଶ୍ଵଜିତ ଯଜ୍ଞରେ ରଷିମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ସଂପରି ଦାନ କରି ସାରିବା ପରେ ନିଜର ବୁଗଣ ଓ ଜଗାର୍ଷୀୟ ଶାକ୍ରାନ୍ତି ଦାନ କରୁଥିଲେ । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଦେଖି ପୁତ୍ର ନଚିକେତା ଆର୍ଥିକ୍ୟ ତଥା ମର୍ମାହତ ହୋଇ ପିତାଙ୍କୁ ପଚାରିଥିଲେ ସେ ତାଙ୍କୁ କାହାକୁ ଦାନ କରିଛନ୍ତି । ପିତା ବିରତ ହୋଇ ‘ତାଙ୍କୁ ଯମକୁ ଦାନ କରିଛନ୍ତି’ ବୋଲି କହିଲେ । ଯଜ୍ଞ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷରେ ବାଳକ ନଚିକେତା ପିତାଙ୍କ ବାରଣ ସବେ ଯମାଳୟକୁ ବାହାରିଲେ । ଯମଙ୍କର ବୁଦ୍ଧ ଦାରରେ ତିନିଦିନ ଅନଶନ କଲାପରେ ସେ ଯମଙ୍କର ଦର୍ଶନ ଲାଭକଲେ । ଯମ ତାଙ୍କର ଏପରି ଆୟୁ ବିଶ୍ଵାସ ଓ ଉତ୍ସାହକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ତାଙ୍କୁ ତିନୋଟି ବର ମାଗିବାକୁ କହିଥିଲେ । ନଚିକେତା ଖୁବ ବିନିଯର ସହିତ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ ସେ ତାଙ୍କର ପିତାଙ୍କର ସତାନ ବିଛ୍ଵେଦ ଜନିତ ଦୃଷ୍ଟି ଦୂରହେବ ଏବଂ ପିତାଙ୍କର ପୂର୍ବ ସ୍ଵେଚ୍ଛା ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଅଭ୍ୟନ୍ତ ରହିବ । ଦୃଢ଼ୀୟ ବରରେ ସେ ସଂସାରରେ ଦେଖାଯାଉଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି, ଦୁର୍ଦ୍ଵାରା, ପାପ ଓ ଶୋକରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବାର ଉପାୟଟି ଜଣାଇବାପାଇଁ ନିବେଦନ କଲେ । ଦୃଢ଼ୀୟ ବର ଭାବରେ ନଚିକେତା ଯମଙ୍କ ପରି ଝାନା ଗୁରୁକଠାରୁ ମୃତ୍ୟୁରୟ ଆମ୍ବଜାନ ଲାଭ କରିବାକୁ ଗିର୍ବା କରିଥିଲେ । ଏପରି ବରକଥା ଶୁଣି ଯମରାଜଙ୍କର ମନରେ ଦିଧାତାବ ଦେଖାଗଲେ ମଧ୍ୟ ନଚିକେତାଙ୍କର ନିଃସ୍ଵାର୍ଯ୍ୟ ତଥା କାମନାଶୂନ୍ୟ ମନୋଭାବକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ସେ ସେହି ଆମ୍ବଜାନର ଗୁଡ଼ତରୁ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଆମ୍ବଜାନର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ନଚିକେତା ଗୁରୁଙ୍କ ଚରଣ ବନ୍ଦନା ପୂର୍ବକ ଆଶାର୍ବାଦ ଘେନି ମର୍ଯ୍ୟପୂରକୁ ଫେରି ଆସିଥିଲେ ।

୧. ୩. ୮ ଏହି ଏକକରୁ ତୁମେ ଯାହା ଶିଖିଲୁ :

- (କ) ନିଷାପର ଏକାଟିକ ସାଧନା ଯେ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସିଦ୍ଧ ବିମଣ୍ଡିତ କରେ; ତାହା ଜାଣିଲୁ ।
- (ଖ) ବାଲକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ନଚିକେତାଙ୍କ ମନରେ ଥିବା ଦୃଢ଼ ମନୋଭାବ, ସତ୍ୟ ପ୍ରତି ନିଷା ତଥା ସାର୍ଥଶୂନ୍ୟତା ସଂପର୍କରେ ଅବଗତ ହେଲୁ ।
- (ଗ) ନିଜର ଆହୁବିଶ୍ୱାସକୁ ସମଳ କରି ଯେ କୌଣସି ଅସମବ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସମବରେ ପରିଣତ କରିଛୁ ଏ, ତାହା ଜାଣିଲୁ ।

(ঘ) প্রাবন্ধিক চিত্তামণি বেহেরাকর রচনা শৈলীৱ চমকাইতা, শক্তিশালীভাষা প্রয়োগৰ দক্ষতা বিশ্যবে অবগত হৈলু।

১. ৩. ৯ আমে কেতে জাণিলু / আমু পৰাষণ :

- (১) মহৰ্ষ বাজশুবা কেৱঁ যজ্ঞৰ আয়োজন কৰিথলে ?
- (২) নচিকেতা বিস্মৃত ও মৰ্মাহত হেবাৰ কাৰণ ক'শ ?
- (৩) নচিকেতা নিজৰ পিতাঙ্কু কেৱঁ প্ৰশ়া কৰিথলে ?
- (৪) নচিকেতা যমক দুৱ নিকচৰে অনশন কলে কাহিঁকি ?
- (৫) বাজশুবা নচিকেতাঙ্কু যমকু দান কলি বোলি কহিলে কাহিঁকি ?
- (৬) নচিকেতাঙ্কৰ প্ৰথম বৱ ক'শ থুলা ?
- (৭) নচিকেতা দৃঢ়ায় বৱৰে ক'শ প্ৰাৰ্থনা কলে ?
- (৮) নচিকেতা দৃঢ়ায় বৱটি ক'শ থুলা ?

১. ৩. ১০ একক শেষ প্ৰশ্নাবলী :

- (১) মহৰ্ষ বাজশুবা উপস্থিত অতিথুকৰ কিপৰি অৰ্জনা কৰিথলে ?
- (২) নচিকেতা যমপুৱৰকু যিবাকু নিষ্পৰি গ্ৰহণ কলে কাহিঁকি ?
- (৩) যমৰাজ নচিকেতাঙ্কু রহমানা পিষাই দেলে কাহিঁকি ?
- (৪) নচিকেতা কিপৰি আমুজ্ঞানৰ অধূকাৰা হেলে, তাহা পঠিত প্ৰবন্ধ অনুসৰণৰে বৰ্ণনা কৰ।
- (৫) নিজকু নচিকেতা মনেকৰি যমপুৱৰে ঘটিথৰা ঘটণাৰ এক বিবৰণা প্ৰদান কৰ।

১. ৩. ১১ পৰচৰ্তা পঠন পাই কেতেক সূচনা :

১. প্রাবন্ধিক চিত্তামণি বেহেৰাকৰ অন্যান্য প্ৰবন্ধ পুষ্টক সংগ্ৰহ কৰি পাঠ কৰিব।
২. তাকৰ কাৰ্য্যক শৈলী তথা মনভুআঁ সমালোচনাশৈলী বিশ্যবে জাণিব।
৩. অড়িଆ ভাষারে লিখিত উপনিষদ কাহাণা সংগ্ৰহ কৰি পাঠ কৰিবা এবং ষেখুৰু নচিকেতাঙ্ক পৰি পিতৃমাতৃ তথা গুৰুতৰ বালকমানক বিশ্যবে এক বিবৰণা প্ৰস্তুত কৰিব।
৪. এই প্ৰবন্ধৰে বৰ্ণত নৃতন শব্দগুଡ়িকৰ যথাৰ্থ ব্যবহাৰ সংপর্কৰে অবগত হৈব।

୪. ପ୍ରଗତି ଓ ମାନବଧର୍ମ

ବୈଦ୍ୟନାଥ ମିଶ୍ର

ପାଠ୍ୟକ୍ରମ :

୧. ୪. ୧ ଲେଖକ ପରିଚୟ
୧. ୪. ୨ ଉପକ୍ରମ
୧. ୪. ୩ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ
୧. ୪. ୪ ବିଷୟ ପ୍ରବେଶ
୧. ୪. ୫ ମୂଳପାଠ
୧. ୪. ୬ ସାରାଂଶ
୧. ୪. ୭ ଶର୍ତ୍ତ
୧. ୪. ୮ ଏହି ଏକକରୁ ଆମେ ଯାହା ଶିଖିଲେ
୧. ୪. ୯ ତୁମେ କେତେ ଜାଣିଲୁ
୧. ୪. ୧୦ ଏକକ ଶେଷ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ
୧. ୪. ୧୧ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଠନପାଇଁ କେତେକ ସୂଚନା

୧. ୪. ୧ ଲେଖକ ପରିଚୟ :

ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା ଦିବ୍ୟସିଂହପୁର ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମିତ ତକ୍ତ ବୈଦ୍ୟନାଥ ମିଶ୍ର (୧୯୨୦) ଅର୍ଥନାତିରେ ଜଣେ ଖ୍ୟାତନାମା ପ୍ରଫେସର ତଥା ଅର୍ଥନାତିଷ୍ଠ ଭାବରେ ପରିଚିତ । ଓଡ଼ିଶା କୃଷି ଓ ବୈଷୟିକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କୁଳପତି ତଥା ରାଜ୍ୟ ଯୋଜନା ବୋର୍ଡର ଅଧ୍ୟେ ଭାବରେ ସେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ସହଜ ସାବଳୀଳ ଗଦ୍ୟଗୀତି ତଥା ମାର୍ଜିତ ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ତାଙ୍କ ଗ୍ରନ୍ତ ଓ ପ୍ରବନ୍ଧ ସମ୍ମହ ଓଡ଼ିଶାର ବିଷ୍ଣୁ ପାଠକ ମହଲରେ ଆଦୃତିଲାଭ କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଲିଖିତ ପ୍ରବନ୍ଧ ସୁପ୍ରକଳ୍ପିତ ମଧ୍ୟରେ ‘ଶାସନ ଓ ସଂସ୍କାର’, ‘ସମାଜ ଓ ସଭ୍ୟତା’, ‘ପୁଞ୍ଜିବାଦ, ସମାଜବାଦ ଓ ଶାନ୍ତିବାଦ’, ‘ସାମାଜିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ’, ‘ସମାଜ ଓ ଶଣତତ୍ତ୍ଵ’, ‘ରାଜନୀତିର ସୁଖଦୁଷ୍ଟତା’, ‘ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତାର ଯନ୍ତ୍ରଣା’ ଅନ୍ୟତମ । ‘ତମ ଦେଶର କଥା’ ତାଙ୍କ ଲିଖିତ ଭ୍ରମଣକାହାଣୀ ପୁଷ୍ଟକ । “ସୁତିତାର୍ଥ” ତାଙ୍କର ଆଦୁକୀବନୀ ପୁଷ୍ଟକ । “ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତାର ଯନ୍ତ୍ରଣା” ପୁଷ୍ଟକପାଇଁ ସେ ୧୯୯୭ ମୟିହାରେ ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ପୁରସ୍କାର ଲାଭ କରିଛନ୍ତି ।

୧. ୪. ୨ ଉପକ୍ରମ :

ପଠିତ “ପ୍ରଗତି ଓ ମାନବଧର୍ମ” ପ୍ରବନ୍ଧଟି ଲେଖକଙ୍କର “ସାମାଜିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ” ପ୍ରବନ୍ଧ ସଂକଳନରୁ ସଂଗୃହୀତ । ପ୍ରଗତିର ସ୍ଵରୂପ, ସଭ୍ୟତାର ଅଗ୍ରଗତି ସହିତ ମାନବର ସ୍ଵାର୍ଥପରତା ଭାବ ବୃଦ୍ଧି, ଧର୍ମ ନାମରେ ମତାନ୍ତର ସ୍ଵର୍ତ୍ତି ଆଦି ବିଷୟରେ ପ୍ରାବନ୍ଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱମୂର୍ତ୍ତ ତଥା ତାତ୍ତ୍ଵିକ ଆଲୋଚନା କରିଛନ୍ତି । ସାମାଜିକ ସରରେ ଅଗାବ ଭାବରେ ପରିଲକ୍ଷିତ ହେଉଥିବା ସହୃଦୟତାକୁ ବୃଦ୍ଧି କରାଇ ମାନବ ଧର୍ମରେ ଗୁରୁତ୍ୱାବୋଧ କରିବାକୁ ସେ ସକାଯ ମତ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି ।

୧. ୪. ୩ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ :

ଉତ୍ତର ପ୍ରବନ୍ଧଟି ପାଠ କରିବାଦାରା ଆମେ

(କ) ପ୍ରଗତିର ସ୍ଵରୂପ ସଂପର୍କରେ ଜାଣିପାରିବା ।

(ଖ) ସାମାଜିକତା ନିମିତ୍ତ ହୃଦୟର ବ୍ୟାପକତା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜରୁରୀ ଭାବା ଜାଣିବା ।

(ଗ) ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଆଧୁନିକତାର ସମନ୍ୟ ଜିପରି ହେବ ତାହା କୁଣ୍ଡିବା ।

(ଘ) ଭୌତିକବାଦକୁ ଦୂରେଇ ସାମାଜିକ ସହୃଦୟତା ଭାବ କିପରି ବୃଦ୍ଧି ହେବ, ସେ ବିଷୟରେ ଅବଗତ ହେବା ।

- (୪) ଚିତ୍ରାଶ୍ରୀ ଓ ଯୁକ୍ତିଶ୍ରୀର ବିଜ୍ଞାନ ସାଧନ କରିପାରିବା ।
- (୫) ପ୍ରସଙ୍ଗ ଆଧାରରେ ନୂତନ ତଥ୍ୟ ଆହରଣ କରି ଆନନ୍ଦ ପାଇବା ।
- (୬) ଦୁର୍ବିପାକ, କଲୁଷିତ, ଜଡ଼, ଶୋତିକ, ସମନ୍ୟ, ପ୍ରତିଗମନ, ସହିହାନ, ବିସୟାଦ, ବିପ୍ରୟାସକ ପ୍ରଭୃତି ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଜାଣିବା ସହିତ ସେବୁଡ଼ିକର ପ୍ରୟୋଗକୌଣସି ଆୟର କରିବା ।
- (୭) ସଂକାର୍ଯ୍ୟ, ବୃଦ୍ଧି, ଧ୍ୱନି, ବିରାଟ ସଙ୍କୁଟିତ ପ୍ରଭୃତି ଶବ୍ଦର ବିପରୀତାର୍ଥବୋଧକ ଶବ୍ଦ ଜାଣିପାରିବା ।
- (୮) ଯେପରି ‘ବିଭାଶାଳ’ ସେହିପରି ଶବ୍ଦଶେଷରେ ‘ଶାଳ’ ଥାଇ ଶବ୍ଦ ଗଢ଼ିପାରିବା ।
- (୯) ପଠନଦଶତାର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ସାଧନ କରିବା ।

୧. ୪. ୪ ବିଷୟ ପ୍ରବେଶ :

“ପ୍ରଗତି ଓ ମାନବଧର୍ମ” ପ୍ରବନ୍ଧଟି ଲେଖକଙ୍କର ଚିରତନ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଉପରିକ ବିଶ୍ଲେଷଣାବ୍ଳକ ପ୍ରବନ୍ଧ । ଏଥରେ ମନର ପ୍ରସାରଣ, ବ୍ୟାପକତା, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ସ୍ଵରୂପ ତଥା ଧର୍ମର ସଂକାର୍ଯ୍ୟର ବିଷୟରେ ବିଶବ୍ଦ ଭାବରେ ଆଲୋଚନା ହୋଇଛି । ଏଥୁ ସହିତ ସମାଜିକ ସହଦୟତା ବୃଦ୍ଧି ନିମିତ ଆମର ଆଭିମୁଖ୍ୟରେ କିପରି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବାକୁ ହେବ, ସେ ସଂପର୍କରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ସର୍ବତାର ମାନଦଶ୍ଵରକୁ ବଦଳାଇ ମାନବଧର୍ମ ଉପରେ ସମଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ହେବ, ଏପରିକି ମାନବିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ ଗୁରୁତ୍ୱପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ବୋଲି ପ୍ରାବନ୍ଧିକ ଆଶାପୋଷଣ କରିଛନ୍ତି ।

୧. ୪. ୫ ମୂଳପାଠ :

ଆଲର୍ଟ ସ୍କ୍ଵାଇଜର (Albert Schweitzer) ନାମକ ଜନେଇକ ବିଶିଷ୍ଟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ପ୍ରଗତିର ସ୍ଵରୂପ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରି ସମାଜର ହିତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଚିନି ପ୍ରକାର ପ୍ରଗତି ଦରକାର ବୋଲି ମତ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । ପ୍ରଥମ ହେଉଛି ଜ୍ଞାନ ଓ ପ୍ରବିଧି ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରସାର । ମନୁଷ୍ୟ ମନର ସଂକାର୍ଯ୍ୟର ଦୂର କରିବାପାଇଁ ଜ୍ଞାନ ଦରକାର ଓ ଉତ୍ସାଦନ ପ୍ରଣାଳୀର ଉନ୍ନତି କରିବାପାଇଁ ପ୍ରବିଧି ବିଜ୍ଞାନ (Technology) ଦରକାର । ବିନା ଜ୍ଞାନରେ ପ୍ରବିଧି ବିଜ୍ଞାନର ପରିବର୍ତ୍ତନ ସହଜ ନୁହେଁ; କିନ୍ତୁ ବିନା ପ୍ରବିଧି ବିଜ୍ଞାନରେ ଜ୍ଞାନର ପ୍ରସାର ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ସେ ଯାହା ହେଉ, ଆମର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରେ ଆର୍ଥନୀତିକ ପ୍ରଗତିର ଭୂମିକା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିବାରୁ ଆମେ ଜ୍ଞାନ ଓ ପ୍ରବିଧି ବିଜ୍ଞାନର ସମନ୍ୟ ତାହାଙ୍କୁ ।

ଦୃଢ଼ୀୟ ପ୍ରକାର ପ୍ରଗତି ହେଉଛି ମାନବ ସମାଜିକତା (Socialisation of man) । ମନୁଷ୍ୟ କେବଳ ନିଜପାଇଁ ବଞ୍ଚେ ନାହିଁ । ସମାଜପାଇଁ ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚେ । ସମାଜର ବ୍ୟାପକତା ମନୁଷ୍ୟ ହୃଦୟର ବ୍ୟାପକତା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ଉଦାହରଣ ସ୍ଵରୂପ - ଯେ ନିଜ କଥା ବେଶି ଭାବେ, ସେ ନିଜର ଉନ୍ନତି ଭାବେ । ଯେ ନିଜଠାରୁ ଚିକିଏ ଉପରକୁ ଯିବାକୁ ତାହେଁ, ସେ ପରିବାରର ଉନ୍ନତି ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦିଏ; ଯା’ର ମନ ଆଉ ଚିକିଏ ବ୍ୟାପକ, ସେ ପଡ଼ୋଶୀମାନଙ୍କ ହିତ ଚିତ୍ତା କରିବା କେବଳ ଜ୍ଞାନ ବା ପ୍ରବିଧି ବିଜ୍ଞାନ ଅଧିକ, ତା’ର ସାମାଜିକତା ସେତେ ଅଧିକ । ଏହି ସାମାଜିକତା ବା ଅନ୍ୟର ଉନ୍ନତିପାଇଁ ଚିତ୍ତା କରିବା କେବଳ ଜ୍ଞାନ ବା ପ୍ରବିଧି ବିଜ୍ଞାନ ଅଧିକ, ତା’ର ପରିବର୍ତ୍ତନପାଇଁ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ସମନ୍ୟ ଚାହାନ୍ତି ।

ପ୍ରଗତିର ନାନାପ୍ରକାର ବିଭାଗ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଏହି ତିନୋଟି ବିଭାଗରେ ଯେଉଁ ସଂକଟ ଏବେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି, ତାହା ଆଲୋଚନା କଲେ ମନରେ ସ୍ଵତଃ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେ - ଆମେ ପ୍ରଗତି ଆଢ଼କୁ ଯାଉଛୁ ନା ପ୍ରତିଗମନ ଆଢ଼କୁ ଯାଉଛୁ ? ଏଥରେ କୌଣସି ସମେହ ନାହିଁ ଯେ ଗତ ୫୦ ବା ୭୦ ବର୍ଷ ଭିତରେ ପ୍ରବିଧି ବିଜ୍ଞାନରେ ଅନେକ ଉନ୍ନତି ହୋଇଛି ଏବଂ ଏହି ବିଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ଆର୍ଥନୀତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇ ଉତ୍ସାଦନ କୃଦ୍ଧି କରାଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଜ୍ଞାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁ ସଂକାର୍ଯ୍ୟର ଦେଖାଯାଇଛି, ସେଥିରୁ ସମ୍ଭବ ପ୍ରତୀଯମାନ ହେଉଛି ଯେ ସର୍ବ୍ୟତାର ମାନଦଶ୍ଵ ଏ ପ୍ରଯ୍ୟେତ ବୃଦ୍ଧି ପାଇନାହିଁ ।

ଦୁଇ ପରାମର୍ଶ କହେ କହ୍ୟା ଏବେ ଦି ମନେ ପଡ଼ୁଛି । ସେତେବେଳେ ଚାଲନାରେ ଦିନାତି ନାମାଜ ଜଣେ ସମ୍ଭାବ ଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟାମାନେ ପରାମର୍ଶ ଦେଖେ ଯେ ପୂଜାକୋଳଙ୍କର ଫଳୁକ କିମା ଅର୍ଦ୍ଦନ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ସେମାନେ ଯେଉଁକି ଅଧିକ ଆନ ଆହରଣ କରିବେ ସେତିକି ଅଧିକ ସାମାଜିକ କାମ କରିବାର କଥା । ଚାଲକୁ ଏହି ପରାମର୍ଶ ରାରି ସୁଖ ଲାଗିଲା । ସେ ସୈନ୍ୟ ପଠାଇ ଦେଖରେ ଯେବେ ଲାଗିଦେବୀ ଥିଲା, ସେବୁଛିଲୁ ଧାସ କରିଦେଲେ । ଏପରିକି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପୁସ୍ତକାଗାର ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ରକ୍ଷା ପାଇଲା ନାହିଁ । ସେତୀମାନେ କିରୋଧ କଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ନିର୍ମିତ ଜାବରେ ହତ୍ୟା କରାଗଲା । କଥିତ ଅଛି, ଏହିପରି ଅନେକ ଲୋକଙ୍କର ରକ୍ତ, ମାସ ଓ ଅସ୍ତ୍ରରେ ଚାଲନାର କିମାଟ ପ୍ରାଚାର ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ଚାଲନାର ଚାପ ସରକାର ପୁଣି ସେହି ଲତିହାସର ପୁନରାବୁର୍ଜ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ସରଳାରଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଲନ୍ତପୁସ୍ତିଅମ୍ବକର ଗ୍ରନ୍ତପତ୍ର ଧାସ କରି ଦିଆଗଲା, କନ୍ପୁସ୍ତିଅମ୍ବକର ମତବାଦ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା ଏକ ବିଗାଟ ଅପରାଧ କୋଲି ଗଣାଗଲା ।

ଏବେ ତ ସମାଜର କେତେକ ଗୋଷ୍ଠୀ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ଆନ ଆହରଣରେ ଅଧିକ ସୁବିଧା ଓ ସୁଯୋଗ ଉପରୋଗ କରୁଛନ୍ତି । କାରଣ ସମାଜରେ ଯେପରି ଭାବରେ ଆର୍ଥିକ ବିଭେଦ ଅଛି, ସେଥିରେ ଯେଉଁମାନେ ଅତି ଦରିଦ୍ର, ସେମାନଙ୍କର ଆନ ଆହରଣର ସୁଯୋଗ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ସାଧାନ ଚିତ୍ତ ପ୍ରକାଶ ଓ ପରିବେଷଣରେ ଅସହିଷ୍ଣୁତା ଯୋଗୁଁ ଜୀବନର ସାମା ମଧ୍ୟ ସଂକୁଚିତ ହୋଇଯାଉଛି ।

ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ସର୍ବ୍ୟତାର ଯେଉଁକି ଅଗ୍ରଗତି ଦେଉଛି, ମନୁଷ୍ୟ ସେତିକି ସେତିକି ସ୍ଵାର୍ଥପର ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି । ଆମର ପୁରାତନ ସମାଜରେ ବ୍ୟକ୍ତି ଜୀବନ ଅପେକ୍ଷା ସାମାଜିକ ବା ଗୋଷ୍ଠୀ ଜୀବନ ପ୍ରତି ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉଥିଲା । ଏବେ ମଧ୍ୟ ତା'ର କେତେକ ସତକ ଆମ ସମାଜରେ ଅଛି । ଉଦାହରଣ ସର୍ବପ - ସଂସ୍କୃତ ପରିବାର, ଜାତିଆଶ ପ୍ରଥା ଓ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜୀବନ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜୀବନର ଏକଏକ ନିଦର୍ଶନ । କିନ୍ତୁ ଏ ସବୁ ଏତେ ବିପଥଗାୟୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ଯେ ସେଥିରେ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜୀବନର ସବା ନାହିଁ । ପରିବାର ରହିଛି, କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ପରସ୍ବର ପ୍ରତି ଶ୍ରୀଦା ବା ଭାତ୍ର ନାହିଁ । ଗ୍ରାମ ରହିଛି କିନ୍ତୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମରେ କଳହ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜୀବନକୁ କଲୁଷିତ କରି ପକାଇଛି । ଜାତି ତ ସଂକାର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଵାର୍ଥପାଇଁ ବିଚାର କରାଯାଉଛି । ଅଣିକ୍ଷା ଓ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଯୋଗୁଁ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜୀବନ କଲୁଷିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ପାଣ୍ଡାତ୍ୟ ସର୍ବ୍ୟତା ଓ ବ୍ୟକ୍ତି ସେଥିରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିଜପାଇଁ, ନିଜର ଉନ୍ନତିପାଇଁ ଉଦୟମ କରନ୍ତି । ରାଷ୍ଟ୍ର, ଘାଟ ଓ ଯାନବାହନର ଯେଉଁକି ଉନ୍ନତି ହୋଇଛି, ଆମେ ପରସ୍ବର ବିଷୟରେ ସେତିକି ଅଧିକ ସଦିହାନ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି । ପୂର୍ବରୁ ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଲଣ୍ଠନକୁ ଯିବାକୁ ହୁଏତ ମାସମାସ ଲାଗୁଥିଲା । ଏବେ ୧୨/୧୩ ପଞ୍ଚାରେ ଲଣ୍ଠନରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚାପାରୁଛି । କିନ୍ତୁ ଏହି ଯିବାରେ ଏତେ କଟକଣା ଯେ ମାସ ମାସ ଧରି ଚେଷ୍ଟା ନ କଲେ ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଲଣ୍ଠନ ଯିବାପାଇଁ ଅନୁମତି ମିଳୁନାହିଁ । ମୋଟ ଉପରେ ଆମର ଶିକ୍ଷା, ସର୍ବ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତ ଆମର ସାମାଜିକ ମନୋଭାବକୁ ବୃଦ୍ଧି ନ କରି ଆମକୁ ବ୍ୟକ୍ତିକେନ୍ତିକ କରି ପକାଇଛି । ଏହାହିଁ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ସର୍ବ୍ୟତାର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଦୋଷ ।

ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ବିଷୟରେ ଆମର ବେଶି କିଛି ଧାରଣା ନାହିଁ । ତେବେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ମୌଳିକ ବିଷୟ ହେଉଛି ଯେ ମନୁଷ୍ୟ କେବଳ ବିଷୟାସକ ନ ହୋଇ ପ୍ରାଣ ବା ଆୟା ବିଷୟରେ କିଛି ଧାନ ଦେବ । ଧର୍ମଟା ପୂରାପୂରି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ । ଆମର ତ ଧାରଣା ଯେ ଜଣେ କୌଣସି ଏକ ଧର୍ମରେ ବିଶ୍ୱାସ ନ କରି ମଧ୍ୟ ସାମାଜିକ ସହୃଦୟତା ହାସଳ କରିପାରିବ । ବରଂ ଉନ୍ନତିନ୍ଦ୍ରିୟ ଦେଶରେ ଧର୍ମକୁ ନେଇ ଯେଉଁ ବାଦ ବିବାଦ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି, ସେଥିରେ କୌଣସି ଏକ ଧର୍ମକୁ ଗ୍ରହଣ ନ କଲେ ସମାଜର ବେଶି କିଛି କ୍ଷତି ହେବ ନାହିଁ । ନିଜର ସାମା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ପାଇଁ ଭଗବାନଙ୍କର ଅନ୍ତିମ ସାକାର କରାଯାଏ । କାରଣ ଏହା ଫଳରେ ମନୁଷ୍ୟ ବେପରୁଆ ହେବାପାଇଁ ସୁଯୋଗ ପାଏ ନାହିଁ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ନିଜର ଦୁଃଖ ଓ ଦୂର୍ବିପାକ ବେଳେ ଭଗବାନଙ୍କର ଆଶ୍ରମ ମନୁଷ୍ୟକୁ ସାହସ ଓ ସାନ୍ତ୍ଵନା ଦିଏ । କିନ୍ତୁ ଏହି ଧର୍ମ ଏବେ ମତାନ୍ତରା ସୃଷ୍ଟି କରି ସାମାଜିକ ବିଭେଦ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ତେଣୁ ଆମେ ଧର୍ମକଥା ନ କହି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଚିନ୍ତା କଥା ଉଲ୍ଲେଖ କରୁଛୁ । ଜଡ଼ବାଦରେ ଭୌତିକ ବସ୍ତୁ ଉପରେ ବେଶି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଏ । ଏହା ଫଳରେ ମନୁଷ୍ୟ ସ୍ଵାର୍ଥପର ହୋଇପଡ଼େ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଜଡ଼ବାଦର ବିଷୟାସକ୍ରିୟା ନିଯମନ କରି ମନୁଷ୍ୟର ମନକୁ ବ୍ୟାପକ କରେ । କିନ୍ତୁ ଆଧୁନିକ ସର୍ବ୍ୟତାରେ ଜଡ଼ବାଦ ଉପରେ ଏତେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉଛି ଯେ, ମନୁଷ୍ୟର ମନ ବ୍ୟାପକ ନ ହୋଇ ଦିନକୁ ଦିନ ସଂକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇପଡ଼ୁଛି ।

ମୋଟ ଉପରେ ପ୍ରଗତି ନାମରେ ଏବେ ଯେଉଁ ସବୁ ଉଦୟମ ହେଉଛି, ତାହା ଭୌତିକ ଉନ୍ନତି ଦିଗରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି । ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତେ ସମାନ ସୁବିଧା ଓ ସୁଯୋଗ ପାଇ ନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏହା ଫଳରେ ସାମାଜିକ ସହୃଦୟତା ବୃଦ୍ଧି ପାଇନାହିଁ । ସେଥୁପାଇଁ ସମାଜରେ ନାନା ପ୍ରକାର ସଂଘର୍ଷ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଛି । ଏହି ସଂଘର୍ଷକୁ ଦୂର କରିବାକୁ ହେଲେ ଆମର ଆଭିମୁଖ୍ୟକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ

ପଡ଼ିବ, ସର୍ବତାର ମାନଦଣ୍ଡକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ, ମାନବ ଧର୍ମ ଉପରେ ବେଶୀ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟ ଆସିଛି, ଯେତେବେଳେ ଚିତାଶାଳ ଲୋକମାନେ ଏ ଦିଗରେ କିଛି ମନ ଦେବା ଉଚିତ ।

୧. ୪. ୭ ସାରାଂଶ :

ସମାଜର ହିତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଚିନିପ୍ରକାର ପ୍ରଗତି ଆବଶ୍ୟକ । ପ୍ରଥମଟି ହେଲା - ଜ୍ଞାନ ଓ ପ୍ରବିଧି ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରସାର, ଦ୍ୱିତୀୟଟି ହେଲା - ମାନବ ସମାଜର ସାମାଜିକତା, ଦ୍ୱିତୀୟଟି ହେଲା - ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା । ମନୀଷମାନେ ସମାଜର ପରିବର୍ତ୍ତନ ନିମିତ୍ତ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ସମନ୍ୟ ଚାହାନ୍ତି । ଗତ ୭୦ ବର୍ଷରେ ପ୍ରବିଧି ବିଜ୍ଞାନରେ ଜନ୍ମିତି ପରିଲକ୍ଷିତ ହେଲେ ହେଁ ଜ୍ଞାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଂକାର୍ତ୍ତା ଦେଖାଯାଉଛି । ସର୍ବତାର ମାନବତ୍ବ ଏଯାବତ୍ ବୃଦ୍ଧି ପାଇନାହିଁ । ଏବେ ସମାଜରେ କେତେକ ଗୋଷା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଜ୍ଞାନ ଆହରଣରେ ଅଧିକ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଉପରୋଗ କରୁଛନ୍ତି । ସ୍ଵାଧୀନ ଚିତା ପ୍ରକାଶ ଓ ପରିବେଶରେ ଅସହିଷ୍ଣୁତା ହେତୁ ଜ୍ଞାନର ସାମା ସଂକୁଚିତ ହୋଇଯାଉଛି ।

ସମାଜରେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବା ଗୋଷା ଜୀବନର ସରା ହଜିଗଲାଣି । ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜୀବନରେ କଳହ ହେଁ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜୀବନକୁ ଅଧିକ କଳୁଷିତ କରିବାଲାଭିଷିକ୍ତି । ପାଷାଣ୍ୟ ସର୍ବତା ବ୍ୟକ୍ତି ସର୍ବତା ପାଇଛି । ଆମର ଶିକ୍ଷା, ସତ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତି ଆମର ସାମାଜିକ ମନୋଭାବକୁ ବୃଦ୍ଧି ନ କରି ଆମକୁ ବ୍ୟକ୍ତି କୈହିକ କରି ପକାଉଛି । ଏବେ ଧର୍ମ ମତାନ୍ତା ସୃଷ୍ଟି କରି ସାମାଜିକ ବିଭେଦ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ଶୌତିକ ବସ୍ତୁ ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ମନୁଷ୍ୟ ସ୍ଵାର୍ଥପର ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି । ପ୍ରଗତି ନାମରେ ହୋଇଥିବା ଉଦ୍ୟମସ୍ମୟ ଶୌତିକ ଉନ୍ନତିରେ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତେ ସମାନ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ପାଇ ନାହାନ୍ତି । ସାମାଜିକ ସହଦୟତା ବଦଳରେ ସଂଘର୍ଷମାନ ଦେଖାଯାଉଛି । ଏହି ସଂଘର୍ଷକୁ ଦୂର କରିବାପାଇଁ ଆମର ଆଭିମୁଖ୍ୟକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ମାନବଧର୍ମ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବାକୁ ହେବ ।

୧. ୪. ୭ ଶବ୍ଦାର୍ଥ :

ମନୀଷା - ପଣ୍ଡିତ, ଦୁର୍ବିପାକ - ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗ, କଳୁଷିତ - ଗୋକିଆ, ଜଡ଼ - ଅଚେତନ, ଶୌତିକ - ଭୂତ (ମାଟି, ପାଣି, ତେଜ, ପବନ, ବ୍ୟୋମ - ଏହି ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତ ସମୟାଯ), ଚିତାଶାଳ - ଭାବନା ପରାଯଣ, ଆଭିମୁଖ୍ୟ - ଲକ୍ଷ୍ୟ, ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ - ବୁଦ୍ଧିକୁ ଜୀବିକା କରି ଯିଏ ବଞ୍ଚେ, ସମନ୍ୟ - ଏକ୍ୟ, ପ୍ରତିଗମନ - ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ, ପ୍ରତୀଯମାନ - ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ, ସମିହାନ - ସଦେହ ଯୁକ୍ତ, ବିଷୟାସକ୍ତ - ସାଂସାରିକ ମୋହମାୟା ପ୍ରତି ଆସନ୍ତ, ବିଷୟାଦ - କଳହ, ଜଡ଼ବାଦ - ଜଡ଼ ହେଁ ଏକମାତ୍ର ସତ୍ୟ - ଏହା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ଗଢ଼ିଉଠିଥିବା ମତବାଦ ।

୧.୪.୮. ଏହି ଏକକରୁ ଆମେ ଯାହା ଶିଖୁଣେ:

- (କ) ପ୍ରଗତିର ସରୁପରେ ସହଯୋଗ କରୁଥିବା ତ୍ରୁଟିଧ ପ୍ରଗତି ବିଷୟରେ ଜାଣିଲୁ ।
- (ଖ) ସମାଜର ପରିବର୍ତ୍ତନ ନିମିତ୍ତ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ସମନ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ, ସେ ସଂପର୍କରେ ଜାଣିଲୁ ।
- (ଗ) ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ସର୍ବତାର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଦୋଷ ଯେ ବ୍ୟକ୍ତିକୈହିକତା ତାହା ଅବଗତ ହେଲୁ ।
- (ଘ) ଧର୍ମ କିପରି ମତାନ୍ତା ସୃଷ୍ଟିକରି ସାମାଜିକ ବିଭେଦ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି, ତାହା ଜାଣିଲୁ ।
- (ଡ) ସମାଜରୁ ସଂପର୍କ ଦୂରୀକରଣ ନିମିତ୍ତ ନିଜର ଆଭିମୁଖ୍ୟରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସହିତ ମାନବ ଧର୍ମ ଭିତରେ କିପରି ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ; ତାହା ଜାଣିଲୁ ।
- (ତ) ପ୍ରାବନ୍ଧିକକର ବିଶ୍ୱାସାଦ୍ୱାକ, ଚିତାଗର୍ଭକ ପାଣିତ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିବେଶଣ ଶୈଳୀ ସଂପର୍କରେ ଅବଗତ ହେଲୁ ।

୧.୪.୯. ତୁମେ କେତେ ଜାଣିଲ / ଆହୁ ପରୀକ୍ଷଣ :

- (୧) ସମାଜର ହିତ ନିମିତ୍ତ ଆଲବର୍ତ୍ତ ସ୍ଵାଜଜର କ'ଣ କହିଛନ୍ତି ?
- (୨) ଆମେ କେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମନ୍ୟ ଚାହୁଁଛୁ ?
- (୩) ସମାଜର ପରିବର୍ତ୍ତନପାଇଁ ମନୀଷମାନେ କି ପ୍ରକାର ମତ ଦେଇଛନ୍ତି ?
- (୪) ଗୋଷାଜୀବନ କଳୁଷିତ ହେବାର କାରଣ କ'ଣ ?

(୪) ପାଣ୍ଡାତ୍ୟ ସର୍ବ୍ୟତାର ଲକ୍ଷଣ କ'ଣ ବୋଲି ଲେଖନ କହିଛନ୍ତି ?

(୫) ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ମୌଳିକ ବିଷୟଟି କ'ଣ ଅଟେ ?

(୬) ମନୁଷ୍ୟ ସ୍ଵାର୍ଥପର ହେବାର କାରଣ କ'ଣ ?

(୭) ମନୁଷ୍ୟର ମନକୁ ବ୍ୟାପକ କିଏ କରେ ?

(୮) ମନୁଷ୍ୟର ମନ ସଂକାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି କାହିଁକି ?

୧.୪.୧୦. ଏକଙ୍କ ଶେଷ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ :

(୧) ସର୍ବ୍ୟତାର ମାନଚିତ୍ର ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୃଦ୍ଧି ପାଇ ନାହିଁ କାହିଁକି ?

(୨) ଚାଇନାର ମହୀମାନେ ସମ୍ବାଦକୁ କେଉଁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲେ ?

(୩) ଲେଖକ ଧର୍ମ କଥା ନ କହି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା କଥା କହିବାର କାରଣ କ'ଣ ?

(୪) ବର୍ତ୍ତମାନ ସମାଜରେ ନାନା ପ୍ରକାର ସଂଘର୍ଷ କାହିଁକି ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଛି ?

(୫) ସମାଜର ମାନଚିତ୍ର ପରିବର୍ତ୍ତନ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମାନବଜାତିର କି ପ୍ରକାର ଦୟିତ ରହିଛି, ପଠିତ ପ୍ରବନ୍ଧ ଅନୁସରଣରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।

୧.୪.୧୧. ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଠନ ପାଇଁ କେତେକ ସୂଚନା :

(୧) ଲେଖକଙ୍କର ‘ସାମାଜିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ’ ପୁସ୍ତକଟି ସଂଗ୍ରହ କରି ପଡ଼ିବା ।

(୨) ଲେଖକଙ୍କର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ପାଠକରି ତାଙ୍କର ବିଶ୍ଳେଷଣାବୁକ ଦୃଷ୍ଟିଜ୍ଞା ବିଷୟରେ ଅବଗତ ହେବା ।

(୩) ଆଜି ସମାଜର ଗ୍ରାମ୍ୟଜୀବନ କିପରି କଲୁଷିତ ହେଉଛି, ତାହାର ଏକ ବିବରଣୀ ପ୍ରଷ୍ଟୁତ କରିବା ।

(୪) ସାମାଜିକ ପ୍ରରରେ ଧର୍ମାନ୍ତରାର ଉତ୍ତରପୂର୍ବ ସଂପର୍କରେ ପ୍ରତ୍ୟେ ଅନୁଭୂତି ଅର୍ଜନ କରି ଲିପିବଦ୍ଧ କରିବା ।

(୫) ବୈଦ୍ୟନାଥ ମିଶ୍ରଙ୍କ ସମସ୍ୟାମୟିକ ପ୍ରାବଳ୍ଯିକଙ୍କର କୃତିକୁ ପାଠ କରିବା ।

୪: ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବୃତ୍ତି

ଶରତ କୁମାର ମହାତ୍ମି

- ପାଠ୍ୟକ୍ରମ :
- ୧.୪.୧ - ଲେଖକ ପରିଚୟ
 - ୧.୪.୨ - ଉପକ୍ରମ
 - ୧.୪.୩ - ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ
 - ୧.୪.୪ - ବିଷୟ ପ୍ରବେଶ
 - ୧.୪.୫ - ମୂଲ୍ୟାଙ୍କଣ
 - ୧.୪.୬ - ସାରାଂଶ
 - ୧.୪.୭ - ଶରାର୍ଥ
 - ୧.୪.୮ - ଏହି ଏକକରୁ ଦୁମେ ଯାହା ଶିଖିଲ
 - ୧.୪.୯ - ଦୁମେ କେତେ ଜାଣିଲ । ଆହୁପରାକ୍ଷଣ
 - ୧.୪.୧୦ - ଏକକ ଶୈଶ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ
 - ୧.୪.୧୧ - ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଠନପାଇଁ କେତେକ ସୂଚନା

୧.୪.୧ - ଲେଖକ ପରିଚୟ :

ଅଧ୍ୟାପକ ଶରତ କୁମାର ମହାତ୍ମି (୧୯୩୮ - ୨୦୦୭) ସାଂପ୍ରତିକ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରବନ୍ଧ ସାହିତ୍ୟରେ ଜଣେ ଉଦ୍‌ଦ୍ୱାଳ ଜ୍ୟୋତିଷ । ତାଙ୍କ ଲିଖିତ ବୈଜ୍ଞାନିକ ତଥା ଦାର୍ଶନିକ ପ୍ରବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକ ନୂତନ ଦିଗନ୍ତର ସନ୍ଧାନ ଦେଇଥାଏ । ଧର୍ମ, ସାହିତ୍ୟ, ଦର୍ଶନ, ମନସ୍ତ୍ରୀ, ଜାତିହାସ, ସଂସ୍କୃତି ତଥା ବିଜ୍ଞାନକୁ ଆଧାର କରି ତାଙ୍କର ଜନନୀୟମୂଳ୍ୟ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି । ତାଙ୍କ ଲିଖିତ ପ୍ରବନ୍ଧ ପୁସ୍ତକଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ବିଜ୍ଞାନ ଦୃଷ୍ଟି, ‘ଆକାଶର ଆହୁନ’ ‘ଆଗମ’ ରୁ କାଷମ’, ‘ସକ୍ରତିଷ ଓ ଘୋଟା’, ‘ଅପ୍ରିଦ୍ଵାଦର ମର୍ମକଥା’, ‘ଗ୍ରାକ୍ ଜାତିର ଜୀବନ ଗାଥା’, ‘ସଂସ୍କୃତି ଓ ଅପସଂସ୍କୃତି’, ‘ଏଣ୍ୟ ତେଣୁ କିଛି’, ‘ଗାନ୍ଧିମଣିଷ’ ଆଦି ବେଶ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ।

ଜଣେ ଜୀବନୀକାର ଭାବରେ ତାଙ୍କ ରଚିତ ‘ମହାଭ୍ରାଗାଣ୍ଡି’, ‘ସୁଭାଷଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ’, ‘ଗୋତମବୁଦ୍ଧ’, ‘ବିବେକାନନ୍ଦ’, ଜବାହାରଲାଲ ନେହେରୁ ଆଦି ପୁସ୍ତକ ବେଶ ପାଠକୀୟ ଶ୍ରୀକାଳାଭ କରିପାରିଛି । ବଳିଷ୍ଠ ଜାତୀୟ ଚରିତ୍ର ଗଠନରେ ରଚିତ ଏହି ପୁସ୍ତକ ସମୂହର ଭାଷା ଓ ଶୈଳୀ ଖୁବ୍ ମନ୍ଦ୍ରାଂଶୁ ହୋଇପାରିଛି । “ଗାନ୍ଧିମଣିଷ” ପୁସ୍ତକ ପାଇଁ ସେ ୨୦୦୭ ବର୍ଷର କେନ୍ଦ୍ର ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ପୁରସ୍କାର ଲାଭ କରିଛନ୍ତି ।

୧.୪.୨ - ଉପକ୍ରମ :

ପ୍ରାବନ୍ଧିକ ଶରତ କୁମାର ମହାତ୍ମିଙ୍କ ରଚିତ ‘ବିଜ୍ଞାନ ଦୃଷ୍ଟି’ ପୁସ୍ତକରୁ ପଠିତ ପ୍ରବନ୍ଧ “ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବୃତ୍ତି”ଟି ସଂରହିତ । ସତ୍ୟର ଉଦ୍ଘାଟନ ନିମିର ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବୃତ୍ତି ସର୍ବଦା ଆବଶ୍ୟକ, ତାହା ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଆଲୋକପାତ କରାଯାଇଛି । ବିଜ୍ଞାନ ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବୃତ୍ତି ଉଭୟେ ପରମର ସହିତ ଜଡ଼ିତ । ବିଜ୍ଞାନ କିପରି ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବୃତ୍ତିର ବିକାଶ ଦିଗରେ ସହାୟକ ହେଉଛି, ତାହା ବିଚାର କରିବା କଥା ।

୧.୪.୩ - ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ :

. ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧଟି ପାଠକରିବାଦାରା ଆମେ

(କ) ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବୃତ୍ତି କହିଲେ କ'ଣ ବୁଝୁ, ତାହା ଜାଣିବା ।

(ଖ) କେଉଁ ମନୋଭାବ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବୃତ୍ତିର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବିବୋଧୀ, ସେ ସଂପର୍କରେ ଅବଶ୍ୟକ ହେବା ।

- (ଗ) ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବୃତ୍ତିର ମହତ୍ତ୍ଵ ସଂପର୍କରେ ଜାଣିବା ।
- (ଘ) ସତ୍ୟର ଉଦ୍‌ଘାଟନ ନିମିତ୍ତ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବୃତ୍ତି ସର୍ବ ପ୍ରଥମେ ଆବଶ୍ୟକ, ତାହା ଜାଣିବା ।
- (ଙ) ପ୍ରାବଳୀକଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଅଧିକ ଜାଣିବା ଓ ତାଙ୍କ ରଚନାଶୈଳୀ ସହିତ ପରିଚିତ ହେବା ।
- (ଚ) ସ୍ଵଜନାଶ୍ରତ୍ତିର ବିକାଶସାଧନ କରିବା ।
- (ଛ) ଶବ୍ଦଜ୍ଞାନ ବୃଦ୍ଧି ଓ ଭାଷାପ୍ରୟୋଗର କୌଣସିକୀ କ୍ରମରେ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ, ଆସନ୍ତ, ନିସ୍ତବ୍ଧ, ସିଦ୍ଧାନ୍ତ, ବାହୁଲ୍ୟ, ଅନ୍ତରାୟ, ସଂତ୍ରାତ ପ୍ରଭୃତି ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଜାଣିବା ସହିତ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଭାଷାରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିପାରିବା ।
- (ଜ) ନିସ୍ତବ୍ଧ, ଅନାସନ୍ତ, ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ପ୍ରଭୃତି ଶବ୍ଦର ବ୍ୟାସବାକ୍ୟ କହିପାରିବା ।
- (ଝ) ପରସ୍ପର, ସମକ୍ଷି, ବିଜ୍ଞାନାଗାର, ଆବିଷ୍କାର ପ୍ରଭୃତି ଶବ୍ଦର ସମ୍ବିହ୍ନେବ କରିପାରିବା ।
- (ଞ) ପଠନଦକ୍ଷତାର ଅଭିଭୂତ ସାଧନକରିବା ।

୧.୪.୪ - ବିଷୟ ପ୍ରବେଶ :

କୌଣସି କଥା ବିଚାର କଲାବେଳେ ଅନାସନ୍ତ ଭାବରେ କେବଳ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ କାରଣ ସହିତ ବିଚାର କରିବାର ଧାରାକୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବୃତ୍ତି କୁହାଯାଏ । ସତ୍ୟର ଉଦ୍‌ଘାଟନ ପାଇଁ ନିରପେକ୍ଷ ଭାବେ ବିଚାର କରିବାର ଜାହା ଥିବା ଦରକାର । ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବୃତ୍ତି ପ୍ରଧାନ ଅନ୍ତରାୟ ଆସନ୍ତିରାବ । ଏହି ଆସନ୍ତିରାବକୁ ଧରି ଆମେ ଯୁକ୍ତିକର୍କୁ ଅସତାବରେ ବ୍ୟବହାର କରି ଚାଲିଥିବୁ । ତେଣୁ ସେ ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବୃତ୍ତି ପାଇଁ ନିରପେକ୍ଷ ଭାବର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ବିଜ୍ଞାନ ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବୃତ୍ତି ଏ ଉଚ୍ଚୟେ ସେ ପରସ୍ପର ସହିତ ଜାହିଦିତ, ତାହା ହିଁ ଜାଣିବା ଦରକାର ।

୧.୪.୫ - ମୂଳପାଠ :

କୌଣସି କଥା ବିଚାର କଲାବେଳେ କଥାଣ ହେଲେ ଭଲ ହୁଆନ୍ତା ବା ନିଜକୁ ଆନନ୍ଦ ମିଳନା, ଏ ପ୍ରକାର ଜାହାକୁ ଦମନ କରି, ଅନାସନ୍ତ ଭାବେ କେବଳ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ କାରଣ ସହିତ ବିଚାର କରିବା ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବୃତ୍ତିର ପରିଚୟ ଦିଖ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବୃତ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରଥମରୁ ଏପରି ଧାରଣା ହେବାଦାରା ଅନେକେ ଏହାର ଗୁରୁତ୍ୱ ଅନୁଭବ ନ କରିବା ସମ୍ଭବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ତା'ର କଥାକୁ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ବୋଲି ଭାବୁଥିବାରୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବୃତ୍ତିର ଗୁରୁତ୍ୱ ନ ବୁଝିବା ସ୍ଥାଭାବିକ । ମାତ୍ର ଚିକିତ୍ସା ଚିତ୍ରା କଲେ ଜଣାପଡ଼ିବ ଯେ ଯଦିଏ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋଭାବ ଏପରି ସାଧାରଣ ବୋଲି ଜଣାପଡ଼ୁଛି - ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋଭାବ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଅତି ବିରଳ । ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଶାସ୍ତ୍ର ମତ ସବୁ ଅନ୍ତରାବେ ଗ୍ରହଣ ନ କରି, କୌଣସି ବ୍ୟାସବାୟିକ ଲାଭକ୍ଷତିର ଆଶା ନ ରଖୁ ଓ ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜାହାକୁ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେଇ, କେବଳ ସତ୍ୟର ଉଦ୍‌ଘାଟନପାଇଁ ନିରପେକ୍ଷ ଭାବେ ବିଚାର କରିବାର ଜାହା, ଶିକ୍ଷା ଓ ଶକ୍ତି ଅତି ଅଛି ଲୋକଙ୍କର ଥାଏ । ଜଣେ ବିଜ୍ଞାନ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ କଥା ଦେଖନ୍ତୁ । କୁସରେ ପଢ଼ାଇଲାବେଳେ କିପରି କହିଲେ ହାତ୍ରମାନେ ବୁଝିବେ ଓ ସେମାନଙ୍କର ଚିତ୍ରାଧାରା ବିକାଶ ହେବ, ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେ ଧାରଣ୍ଣିର ଭାବେ ଭାବିଚିତ୍ର ପଢ଼ାନ୍ତି । କେହି ଛାତ୍ର ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲେ ସେ ବିରକ୍ତ ନ ହୋଇ ବରଂ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବାକୁ ଉପାଦିତ କରନ୍ତି ଓ ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନର ଉପର ଭାବିଚିତ୍ର ଦିଅନ୍ତି । କୁସର ବାହାରେ ସେହି ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ସହିତ ଭାଜନାତି ବା ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିଛି ଆଲୋଚନା କରନ୍ତୁ । ହୁଏତ ଦେଖିବେ, କୁସରେ ଶିକ୍ଷକ ଧୈର୍ୟର ସହିତ ଭାବିଚିତ୍ର ଓ ଯୁକ୍ତିଦାରା ହାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଯେପରି ବୁଝାଉଥିଲେ ସେ ମନୋଭାବ ଆଉ ନାହିଁ । ବର୍ଗମାନ ସେ ଧାରଣ୍ଣିର ଭାବେ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ କାରଣ ସହିତ କୌଣସି କଥା କହିବାକୁ ବା ଶୁଣିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନହୁନ୍ତି । ଧର୍ମ ବା ଭାଜନାତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମତ ଉପରେ ସନ୍ଦେହ ପ୍ରକାଶ କଲେ ଓ ଏ ବିଷୟରେ ଯୁକ୍ତି କଲେ ସେ ବିରକ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି, ରାଗୁନ୍ତି ଓ କୌଣସି ଉପାୟରେ ନିଜର ମତାମତ ସବୁ ଠିକ୍ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । ଏଥରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ ସେ ବିଜ୍ଞାନଙ୍କୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ବିଚାର କଲେ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମ ବା ଭାଜନାତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବୈଜ୍ଞାନିକ ।

ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି କେତେକ ପ୍ରଶ୍ନ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ବିଚାର କଲାବେଳେ ଆଉ କେତେକ ପ୍ରଶ୍ନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାଙ୍କର ମତାମତ ଏପରି ଅବୈଜ୍ଞାନିକ ହୁଏ କାହିଁକି ? ଏହାର କାରଣ, ଆମର ବିଶ୍ୱାସସବୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜାହାଦାରା ପ୍ରଭାବିତ । କେତେବୁନ୍ଦିଏ ବିଶ୍ୱାସର ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ କାରଣ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମର ଅଧିକାଂଶ ବିଶ୍ୱାସ କେବଳ ଦିବାଦୟ । ଯେଉଁ କେତେବୀଟି କଥାର ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ କାରଣ ଥାଏ ସେଗୁଡ଼ିକ

ଆମର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଥିବାରୁ ଏପରି ହୁଏ । ମନୋବିଜ୍ଞାନିକ ବା ଦାର୍ଶନିକମାନଙ୍କ ବିଚାରକୁ ବାହ୍ୟ ଦେଲେ ମଣିଷଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସରୁକୁ ଭିରିହାନ ମଧୁର-ସ୍ଵପ୍ନ ବୋଲି ସାଧାରଣ ରାବେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ଆମେ ଜାଣିପାରିବା । ଅଧ୍ୟକ୍ଷାଶ ଲୋକଙ୍କର ନିଜର, ନିଜ ପରିବାରର, ନିଜ ଜୀବି ଓ ଦେଖ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆତ୍ମସତ୍ତ୍ୱର ଲାଭ କଲାପରି ଅନେକ ବିଶ୍ୱାସ ଥାଏ । ନିଜକୁ ବୁଦ୍ଧିମାନ, ବିଚାରଣୀଙ୍କ ଓ ନିଜର ମତାମତକୁ ନିର୍ଭୂଳ ବୋଲି ଅଧ୍ୟକ୍ଷାଶ ଭାବରେ । ସେହିପରି ନିଜର ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଓ ଆଦର୍ଶ ପରିବାର, ନିଜର ଜାତିକୁ ଅନ୍ୟ ଜାତିଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ବୁଦ୍ଧିମାନ ଏବଂ ନିଜ ଦେଶର ଜାତିହାସକୁ ସବୁଠାରୁ ଶୌରବମୟ ବୋଲି ଅଧ୍ୟକ୍ଷାଶ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ନିଜେ ପ୍ଲଜ୍‌ଟରେ ଯାହା ନିଜ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାହାଠାରୁ ଅଛି ରତ୍ନ ଧାରଣା ମନୁଷ୍ୟର ଥାଏ । ଗୋଟିଏ ନିର୍ବାଚନରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦଳର ପ୍ରତାରକମାନେ ନିଜ ଦଳ ଜୟରାଗ ଜରିବାର ଯେଉଁକି ସମ୍ବାଦନା ରଖନ୍ତି, ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ଆଶା କରନ୍ତି । କୌଣସି ମୁଦ୍ରରେ ରାଗ ନେଇଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶର ଗୋକେ ନିଜ ଦେଶ ବୋଲି ନିଜ ଦେଶ ଯେଉଁ ଦଳରେ ଅଛି, ସେହି ଦଳ ବିଜୟ ଲାଭ କରିବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ଭିରିହାନ ମଧୁର ସ୍ଵପ୍ନର ଏହିପରି ଅସଂଖ୍ୟ ଉଦାହରଣ ଦିଆଯାଇପାରେ । ସତ୍ୟର ଆବିଷାରଦାରା ସମୟସମୟରେ ଆମର ମଧୁର ସ୍ଵପ୍ନରେ ବାଧା ସ୍ଫୁର୍ତ୍ତି ହୁଏ, ମାତ୍ର ତାହା କ୍ଷଣିକ । ନିଜକୁ ବୁଦ୍ଧିମାନ, ବୋଲି ମନେକରୁଥିବା ଛାତ୍ର ପରୀକ୍ଷାରେ ଖରାପ କଲେ ପ୍ରଥମେ ତା'ର ନିଜ ଯୋଗ୍ୟତା ଉପରେ ସଦେହ ହୁଏ, ମାତ୍ର ‘ପରୀକ୍ଷାଦାରା ଛାତ୍ରର ଯୋଗ୍ୟତା ଜଣାପଡେ ନା’ ରତ୍ନାଦି ନାନା କଷନା କରି ସେ ପୂଣି ପୂର୍ବର ମଧୁର ସ୍ଵପ୍ନ ରାଜ୍ୟକୁ ଫେରିଯାଏ । ନିଜକୁ ଜଣେ ଅଛି ପ୍ରତିରାବାନ, କବି ମନେକରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କବିତାର ଆହର ନ ହେଲେ ସେ ନିଜ କବିତାର ଦୋଷ ଆରପାରେ ବୋଲି ନ ଭାବି ଲୋକମାନେ ତାଙ୍କ କବିତା ବୁଝିବାକୁ ଅକ୍ଷମ ବୋଲି ବିଚାର କରନ୍ତି । ଉଣାଅଧିକେ ମଣିଷ ଏହିପରି ଗୁଡ଼ିଏ ମଧୁର ନହନାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନିଏ । ଉପରୋକ୍ତ ଛାତ୍ର ବା କବିଙ୍କ ପରି କେବଳ ଅତ୍ୟଧିକ କଷନାବିଳାସ ଆମ ଆଖରେ ପଡ଼ିଥାଏ । ମନୁଷ୍ୟ ମଧୁର ନହନାରେ ମନ୍ତ୍ରିତିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ବାର୍ତ୍ତାଙ୍କ ରେଣ୍ଟି ହିମସ ଆଶ ଫ୍ୟାକ୍ସ୍‌ସ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଲେଖାଇଥି ଯେ-ବସୁତ୍ତଃ ମନୁଷ୍ୟ ସ୍ଵପ୍ନାବସ୍ଥାରେ ଥାଏ । ବାହ୍ୟକରତର କୌଣସି ଅପ୍ରତ୍ୟୋଗିତ ଘଟଣାରେ କେବେକେବେ ମୁହଁର୍ବକ ପାଇଁ ତା'ର ନିହୁରଙ୍ଗ ହୋଇଥାଏ, ମାତ୍ର ଅଛି ଶାସ୍ତ୍ର ସେ କଷନାର ମଧୁର-ନିତ୍ରାଜ୍ୟକୁ ଫେରିଯାଏ ।

କୌଣସି କଥାର ବିଚାର କଲାବେଳେ ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବିଶ୍ୱାସ ଠିକ୍ ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ଏହା ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ ଏପରି ମନୋଭାବ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବୁଦ୍ଧିର ସମ୍ମୂର୍ଖ ବିଗ୍ରୋଧା । ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମତକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ଲଦିଦେବାର ମନୋଭାବ ଥିବ, ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ନିରପେକ୍ଷାରେ ଯୁଦ୍ଧ ନ କରି ନିଜ ମତକୁ ସୁହାଜବା ପରି ଯୁଦ୍ଧ କରିବା । ଏପରି ଷେତ୍ରରେ ନିଜ ମତକୁ ଠିକ୍ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିବାପାଇଁ ଆମେ ଯୁଦ୍ଧିତର୍କୁ କେବଳ ଅସ ରୂପେ ହିଁ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି; ତେଣୁ ସେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବୁଦ୍ଧି ସହିତ ବିଚାର କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ । କୌଣସି ବିଷୟରେ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମର ଆସନ୍ତିରାବ ଥିବ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ଯୁଦ୍ଧିତର୍କୁ କେବଳ ଅସରାବେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବୁ । ଆଜତ୍ସ୍ୟ ହକ୍ସଲେ ଏହି କାରଣରୁ ଅନାସନ୍ତରାବ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଆଦର୍ଶ ମାନବ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ‘ଏହାର ଆଶ ମିନ୍ଦସ’ ପୁଷ୍ଟକରେ ସେ କହିଛନ୍ତି ଯେ, ଅନାସନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ହିଁ ହେଉଛନ୍ତି ଆଦର୍ଶ ମାନବ । ସେ ତାଙ୍କର ଦେହିକ ଅନୁଭୂତି, ବୁଦ୍ଧି, ଶକ୍ତି ଓ ପ୍ରଭୁତ୍ବର କାମନା ପ୍ରତି ଆସନ୍ତ ନ ଥାଏ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ରାଗ, ଘୃଣା, ସ୍ଵାହ, ଧନସମ୍ପର୍କ, ସୁନ୍ମାମ ଓ ସମାଜରେ ତାଙ୍କର ସ୍ଥାନ ପ୍ରତି ସେ ନିଷ୍ଠା । ଏପରିକି ବିଜ୍ଞାନ, କଳା ଓ ଯେକୌଣସି ଅନୁମାନ ଏବଂ ମାନବୀୟ ସମକ୍ଷାଦି ପ୍ରତି ମଧ ସେ ନିରପେକ୍ଷ ।

ଏହି ନିରପେକ୍ଷରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବୁଦ୍ଧି ପାଇଁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଆବଶ୍ୟକ । ଯେକୌଣସି ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି କଥାକୁ ଯୁଦ୍ଧିଯୁଦ୍ଧ କାରଣ ସହିତ ନିରପେକ୍ଷରେ ବିଚାର କରିବ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବୁଦ୍ଧି ଅଛି ବୋଲି କୁହାଯାଇ ନ ପାରେ । କାରଣ ଏହି ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି କଥାରେ ତାଙ୍କର କୌଣସି ଆସନ୍ତି ରାବ ବା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜଙ୍ଗା ଓ ଜିଦ୍, ନାହିଁ, ମାତ୍ର ଆହୁରି ଅନେକ ପ୍ରଶ୍ନରେ ତାଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜିଦ୍ ଥାଇପାରେ । ଆମର ବିଜ୍ଞାନ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୌଣସି ଜଙ୍ଗା ବା ଜିଦ୍, ନାହିଁ - ମାତ୍ର ଧର୍ମ, ସାହିତ୍ୟ ଓ ରାଜନୀତିର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଶ୍ନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାଙ୍କର ଜିଦ୍ ରହିଛି । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜଙ୍ଗା ଓ ଜିଦ୍ ନ ରଖ ଅନାସନ୍ତ ଭାବେ ଯେ ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନର ବିଚାର କରନ୍ତି, ତାଙ୍କର କେବଳ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବୁଦ୍ଧି ଅଛି ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ ।

ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋରାବାପନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିକ ମତାମତ ବା କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନର ସିଦ୍ଧାତ ସେ ସବୁବେଳେ ସହ୍ୟ, ଏପରି ଆପୀ ନୁହେଁ ଏବଂ ଏଗଥପାର୍ଶ୍ଵ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବ୍ୟକ୍ତିର ମହିର । ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋରାବାପନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ତାଙ୍କର ମତାମତ ବା ସିଦ୍ଧାତକୁ ନିଷିଦ୍ଧତାବେ ସତ୍ୟ ବୋଲି କେବେ ଭାବିବେନି । ତାଙ୍କର ଯୁକ୍ତିରେ କୌଣସି ଗୁରୁ ଦଶୀଲଙ୍କେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଯୁକ୍ତିଠାରୁ ବଳିଷ୍ଠ ଯୁକ୍ତି ଦେଖାଇ କେହି ଅନ୍ୟ ଏକ ସିଦ୍ଧାତରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ସେ ତାଙ୍କ ସହଜରାବେ ଗ୍ରୁହଣ କରିନେବେ । କାରଣ ତାଙ୍କର କୌଣସି ମତ ପ୍ରତି ଆସନ୍ତିରାବ ନାହିଁ । ଦୁଇଜଣ ଭୂତବୁଦ୍ଧିକୁ ଯଦି କୌଣସି ଖଣ୍ଡି ଅଞ୍ଚଳର କେତେ ଖଣ୍ଡ ଶିଳା ଦିଆଯାଏ ଓ ଏଗୁଡ଼ିର ଉପାଦାନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାଙ୍କର ମତାମତ ପଚାଯାଏ, ତେବେ ଦୂରଦୂରିତ ଦୂରେ ଗ୍ରୁହଣ କରିନ୍ତିନୁ ଉତ୍ତର ଦେବା ସମ୍ଭବ । ଶିଳାଧର୍ମଗୁଡ଼ିକୁ ବିଜ୍ଞାନାଗାରରେ ସାବଧାନ ଭାବେ ପଚାଯା କଲେ ହୃଦୟ ଜଣାପଢ଼ିବ ସେ ଏ ଦୂର୍ଦ୍ଦିଃ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ଅନେକାଂଶରେ ଠିକ୍ ଓ ଅନ୍ୟ ଜଣକ ଅଧିକ ଭୂଲ ମତ ଦେଇଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଶିଳାର ଉପାଦାନ ଅନୁମାନ କରିବାରେ ଦିତାଯ ଜଣକର କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜାହା ଥିଲା ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରିବନି । ତେଣୁ ସେ ବିଜ୍ଞାନାଗାରର ଉପରେ କୁହାଯାଇପାରିବାରେ ଗ୍ରୁହଣ କରିନେବେ । ମାତ୍ର ଶିଳାର ପଚାଯା ଷେତ୍ରରେ ଯାହା ସତ୍ୟ, ସବୁ ଷେତ୍ରରେ ତାହା ସତ୍ୟ ନୁହେଁ । ଜଣେ ସାହିତ୍ୟ ସମାଲୋଚକଙ୍କ ଉଦାହରଣ ନିଆଯାଇପାରେ । ସାହିତ୍ୟ ସମାଲୋଚକ ଓ ବିଜ୍ଞାନାଗାରର ପରୀକ୍ଷକ ଉତ୍ତର ଗୋଟିଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସମାନ । ଉତ୍ତରଙ୍କ କାମ ବିଶ୍ୱାସଣ କରିବା, ମାତ୍ର ଅନେକ ସମାଲୋଚକ ତାଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜାହାଦାରା ପ୍ରଭାବିତ ହେଉଥିବାରୁ ତାଙ୍କୁ ଯେହି କବିକର ଜବିତା ଭଲ ଲାଗେ, ସେ ସେହି କବିକର ସପକ୍ଷରେ ରହି ସମାଲୋଚନା କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପ୍ରିୟ କବିକର କବିତା ସମାଲୋଚନା କଲାବେଳେ ସେ କବିତାର ସଂଜ୍ଞା ଓ ଉତ୍ତର କବିତାର ଜାପଣ କବିକର ସପକ୍ଷରେ ଗଲାରକି କହିଥାଏନି । ମୋଟ ଉପରେ ସେ ସମାଲୋଚନା ଜପିବା ପରିବର୍ତ୍ତ ଉକିଲାତି କରିଥାଏନି । ଏପରି ସମାଲୋଚନାରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବ୍ୟକ୍ତିର ଅଭାବ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଏ । ତେଣୁ କେହି ବଳିଷ୍ଠ ଯୁକ୍ତି କରି କବିକର ଦୋଷଗୁଣ ଦେଖାଇଲେ ସେ ତାଙ୍କ ସହଜରାବେ ଗ୍ରୁହଣ ନ କରି ବରଂ ବିରୋଧ କରିଥାଏ ।

ଅନାସ୍ତ ଭାବ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପ୍ରଭାବରୁ ମୁକ୍ତ ରହି ବିଚାର କରିବା ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବ୍ୟକ୍ତିର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଲକ୍ଷଣ । ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଘାସର ମତଠାରୁ ମୁକ୍ତ ରହି ସମାଭର ପ୍ରଚଳିତ ମତଦାରା ପ୍ରଭାବିତ ନ ହୋଇ ସ୍ବାଧୀନଭାବେ ବିଚାର କରିବା ଏକ କଟିନ ମାନସିକ ଅଭ୍ୟାସ । ଏହା ଅଧ୍ୟନ, ଗରାର ଚିତ୍ର ଓ ଉପସ୍ଥିତ ଶିକ୍ଷା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ଅନାସ୍ତ ଭାବ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜର ସିଦ୍ଧାତକୁ ନିଷିଦ୍ଧତାବେ ସତ୍ୟ ବୋଲି ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋରାବାପନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି କେବେ ଭାବିବେନି । ସେହି ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ଆନ ଅସମ୍ପର୍ଣ୍ଣ ହୋଇପାରେ ଓ ତାଙ୍କ ଯୁକ୍ତିରେ କିନ୍ତୁ ଭୂଲ ଥାଇପାରେ, ଏକଥା ସେ ମନେ ରଖିଥିବେ । କାରଣ କୌଣସି ମତ ପ୍ରତି ସେ ଆସନ୍ତ ନୁହନ୍ତି ।

କୌଣସି କଥାକୁ ଅନାସ୍ତ ଭାବରେ କାରଣ ସହିତ ବିଚାର କରିବା ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବ୍ୟକ୍ତିର ପରିଚୟ ଦିଏ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋରାବ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଅତି ବିରଳ । ସତ୍ୟର ଉଦୟାଚନ ନିମିତ୍ତ ନିରପେକ୍ଷ ବିଚାର କରିବାର ଜାହା, ଶିକ୍ଷା ଓ ଶାନ୍ତି ଅତି ଅଛ ଲୋକଙ୍କର ଥାଏ । ଶ୍ରେଣୀ ଭିତରେ ବିଜ୍ଞାନ ପଢ଼ାଉଥିବା ଶିକ୍ଷକ ଓ ଶ୍ରେଣୀ ବାହାରେ ରାଜନୀତି ଓ ଧର୍ମ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରୁଥିବା ଶିକ୍ଷକ ଅଳଗା ଜଣାପଢ଼ନ୍ତି । ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି କେତେକ ପ୍ରଶ୍ନ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ବିଚାର କଲାବେଳେ ଆଉ କେତେକ ପ୍ରଶ୍ନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାଙ୍କର ମତାମତ ଅବେଳାନିକ ହୁଏ । କୌଣସି କଥାର ବିଚାର ବେଳେ ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବିଶ୍ୱାସ ଠିକ୍ ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ଏହାକୁ ଗ୍ରୁହଣ କରନ୍ତି - ଏ କଥା ଠିକ୍ । ବିଜ୍ଞାନର ବିରିନ୍ଦୁ ଆବିଷ୍କାର ମନୁଷ୍ୟର ଅନେକ ଭିତରୀନ ଆଦୁଗୁରୁତିକର ବିଶ୍ୱାସ ଉପରେ କରିବାର ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ନିଜର ବିଶ୍ୱାସ ଉପରେ ସଦେହ ପ୍ରକାଶ କରି ସେମୁକ୍ତିକୁ ସାବଧାନତା ସହିତ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

୧.୪.୭ - ସାରାଂଶ :

କୌଣସି କଥାକୁ ଅନାସ୍ତ ଭାବରେ କାରଣ ସହିତ ବିଚାର କରିବା ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବ୍ୟକ୍ତିର ପରିଚୟ ଦିଏ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋରାବ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଅତି ବିରଳ । ସତ୍ୟର ଉଦୟାଚନ ନିମିତ୍ତ ନିରପେକ୍ଷ ବିଚାର କରିବାର ଜାହା, ଶିକ୍ଷା ଓ ଶାନ୍ତି ଅତି ଅଛ ଲୋକଙ୍କର ଥାଏ । ଶ୍ରେଣୀ ଭିତରେ ବିଜ୍ଞାନ ପଢ଼ାଉଥିବା ଶିକ୍ଷକ ଓ ଶ୍ରେଣୀ ବାହାରେ ରାଜନୀତି ଓ ଧର୍ମ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରୁଥିବା ଶିକ୍ଷକ ଅଳଗା ଜଣାପଢ଼ନ୍ତି । ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି କେତେକ ପ୍ରଶ୍ନ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ବିଚାର କଲାବେଳେ ଆଉ କେତେକ ପ୍ରଶ୍ନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାଙ୍କର ମତାମତ ଅବେଳାନିକ ହୁଏ । କୌଣସି କଥାର ବିଚାର ବେଳେ ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବିଶ୍ୱାସ ଠିକ୍ ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ଏହାକୁ ଗ୍ରୁହଣ କରନ୍ତି - ଏହି ମନୋରାବ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବ୍ୟକ୍ତିର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବିରୋଧ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରଧାନ ଅନ୍ୟମାନ ହେଲା ଆସନ୍ତିରାବ । ଏହି ଆସନ୍ତି ଭାବ ଥିବା ଯାଏ ଆମେ ଯୁକ୍ତିକର୍ତ୍ତା ଅପରାଧ କରୁଥିବୁ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବ୍ୟକ୍ତି ପାଇଁ ନିରପେକ୍ଷ ଭାବ

ହେଲି ରାଜ୍ୟ । ଅନେକ କଣ ଉଚ୍ଚ ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଦ୍ୱାରା ଦୂର ରୁହି ଦେଖିଲେ ଗନ୍ଧାର୍ମିଳ ଶକ୍ତି ଏବଂ ପରିପ୍ରେଷଣ । ଏହି ଦେଖାନ୍ତି ଗନ୍ଧାର୍ମିଳ ଅଜା କାହିଁ କୁଠା ରିଲେ । ବୈଷଣିଵ ଧାରା ଅଜା କାହିଁ ଏ ଦେଖାନ୍ତି ଗନ୍ଧାର୍ମିଳ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଜା କାହିଁ । ଯେତେ ବିଷାକ୍ତ ଗନ୍ଧାର୍ମିଳ ଧାରା ଦେଖିଲେ ଏହି ଅଜା ।

୧.୪.୫. ଅଜା

ଗନ୍ଧାର୍ମିଳ - ଆମ୍ବାର୍ଥ, ବାବୁର୍ଥ - କିନ୍ତୁ ଲୋହ, ଲ୍ଲାଙ୍କ - ଆମ୍ବାର୍ଥ, ପିଣ୍ଡିର୍ଥ, ପିଣ୍ଡିର୍ଥ - ଆମ୍ବାର୍ଥ, ବାବୁର୍ଥ - ଆମ୍ବାର୍ଥ, ଅନୁଭବର୍ଥ - କିନ୍ତୁ କୁଠା, କୁଠା - ଆମ୍ବାର୍ଥ, ଆମ୍ବାର୍ଥ - କିନ୍ତୁ, କିନ୍ତୁ - ଆମ୍ବାର୍ଥ, ଆମ୍ବାର୍ଥ - ଗନ୍ଧାର୍ମିଳର୍ଥ

୧.୪.୬. ଏହି ଅଜାରୁ ଦୂରା ଧାରା କିମ୍ବିଳ :

- ୧ - ଦେଖାନ୍ତି ଗନ୍ଧାର୍ମିଳ ଆମ୍ବାର୍ଥ ଧାରା ଲୋହ ।
- ୨ - କ୍ଷେତ୍ର କେବେ ଦୂର ଦେଖାନ୍ତି ଆମ କେବେଇ ଦେଖାନ୍ତି, ତଥା କାହିଁକୁ ।
- ୩ - ଦେଖାନ୍ତି ଗନ୍ଧାର୍ମିଳ ଦୂରାନ ଆମରା ଆମରିଲାତ, ତଥା କାହିଁକୁ ।
- ୪ - ଦେଖାନ୍ତି ଗନ୍ଧାର୍ମିଳ ପାଇଁ କିମ୍ବିଳଙ ଲୋହ ଆମରାକଣ ଦୂରାଦୂରୀ, ତଥା କାହିଁକୁ ।
- ୫ - ଦେଖାନ୍ତି ଏହୀଏ ଦୂରାର୍ଥ ନିର୍ମିଳ ଦେଖାନ୍ତି ଗନ୍ଧାର୍ମିଳ ଏମ୍ପୁଅମ ଆମରା, ତଥା କାହିଁକୁ ।
- ୬ - ପ୍ରାତିକରଣ ଦେଖାନ୍ତି ଗନ୍ଧାର୍ମିଳ ଅନ୍ଧାମ ଦୂରା ତାରାପାଇଁ ଆମ୍ବାର୍ଥ ଆମରା ଲୋହ ।

୧.୪.୭. ଆମେ କେତେ ଜାଣିଲେ / ଆମ୍ବା ପରାମରି :

- ୧ - ଦେଖାନ୍ତି ଗନ୍ଧାର୍ମିଳ ଆମ୍ବାର୍ଥ ଲୋହ କ'ଣ କହିଛନ୍ତି ?
- ୨ - ମଧ୍ୟର ଦୃଷ୍ଟିର ବଧା ଆମରା କାହାର କ'ଣ ?
- ୩ - ଆମ୍ବାର ଜାନାବିଜ୍ଞାନାଳ ଆମରାର ଲୋହକ କ'ଣ କହିଛନ୍ତି ?
- ୪ - କେବେ ପ୍ରକାର ମନୋଭାବ ଦେଖାନ୍ତି ଗନ୍ଧାର୍ମିଳ ଭିନ୍ନଧା ?
- ୫ - ଦେଖାନ୍ତି ମନୋଭାବର ପ୍ରଧାନ ଆମରା ବ'ଣ ?
- ୬ - ଦେଖାନ୍ତି ମନୋଭାବର ପର୍ଯ୍ୟାମ ଆମରାକଣଟି ବ'ଣ ?
- ୭ - ଦେଖାନ୍ତି ମନୋଭାବର ଅନ୍ୟ ଲୋହଟି ବ'ଣ ?
- ୮ - ସ୍ଥାନ ଭାବେ ବିଚାର କରିବାପାଇଁ କ'ଣ କରିବାକୁ ହେବ ?
- ୯ - କେଉଁ ପରି ବ୍ୟକ୍ତି କୋଟିକରେ ଗୋଟିଏ ମିଳନି ?

୧.୪.୧୦. - ଏହା ଶେଷ ପ୍ରଶ୍ନାବକା :

- ୧ - ଦେଖାନ୍ତି ମନୋଭାବର ଥିବ ବ୍ୟକ୍ତି ବେଳ ବୋଲି ଲୋହ କାହିଁକି କହିଛନ୍ତି ?
- ୨ - ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଆମରାମାନବ କହିବା କେତେବୁଝ ଯଥାର୍ଥ ?
- ୩ - ଦେଖାନ୍ତି ମନୋଭାବର ମହିଳା ସମ୍ବର୍ତ୍ତରେ ଲୋହକ କ'ଣ କହିଛନ୍ତି ?
- ୪ - ସମାଜୋଚନୀ ଓ କ୍ଷମିତା ମଧ୍ୟରେ କି ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ?
- ୫ - ଦେଖାନ୍ତି ମନୋଭାବର ଲକ୍ଷଣଗୁଡ଼ିକ ସଂପର୍କରେ ପଠିବ ପ୍ରବନ୍ଧ ରିପି କରି ଲେଖ ।

୧.୪.୧୧ - ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଠନ ପାଇଁ କେତେକ ସୂଚନା

- ୧ - ଲେଖକଙ୍କର “ବିଜ୍ଞାନ ଦୃଷ୍ଟି” ପୁସ୍ତକଟିକୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ପଡ଼ିବା ।
 - ୨ - ସାଂପ୍ରତିକ ସମୟରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋବ୍ୟବିଧି ସେ କେତେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ, ତାହା ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା ବା ପାଠକକୁର ଆୟୋଜନ କରିବା ।
 - ୩ - ଶରତ କୁମାର ମହାତ୍ମିଙ୍କ ଲିଖିତ “ବିଜ୍ଞାନର ମୂଲ୍ୟ” ପ୍ରବନ୍ଧଟିକୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ପାଠ କରିବା ଓ ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧ ସହିତ ତାକୁ ଭୁଲନା କରିବା ।
 - ୪ - ପ୍ରାବଳ୍ମିକଙ୍କ ସମସ୍ୟାମୟିକ ପ୍ରାବଳ୍ମିକ ଯଥା ଦେବକାତ ମିଶ୍ର, କୁଳମଣି ସାମଲ, ଶାନ୍ତନୁ କୁମାର ଆଗାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ଲେଖା ପାଠ କରିବା ।
 - ୫ - ପ୍ରାବଳ୍ମିକଙ୍କ ରଚନାଶୈଳୀକୁ ଅନୁଧାନ କରି ଏକ ବିଶ୍ଲେଷଣାତ୍ମକ ପ୍ରବନ୍ଧ ରଚନା କରିବା ।
-

୧. ବର୍ଣ୍ଣା

ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ

୧୦ନକ୍ରମ :	୧.୧.୧	କବି ପରିଚୟ
	୧.୧.୨	ଉପକ୍ରମ
	୧.୧.୩	ଉଦେଶ୍ୟ
	୧.୧.୪	ବିଷୟ ପ୍ରବେଶ
	୧.୧.୫	ମୂଳପାଠ
	୧.୧.୬	ସାରାଂଶ
	୧.୧.୭	ଏହି ଏକକରୁ ତୁମେ ଯାହା ଶିଖିଲ
	୧.୧.୮	ଆମେ କେତେ ଜାଣିଲୁ / ଆହୁ ପରାମର୍ଶ
	୧.୧.୯	ଏକକ ଶେଷ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ
	୧.୧.୧୦	ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଠନପାଇଁ କେତେକ ସୂଚନା

୧.୧.୧. କବି ପରିଚୟ

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ସନ୍ଦୂକବି ଅତିବଡ଼ୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ (ପଞ୍ଚଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ) ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର କପିଲେଶ୍ୱରପୁର ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ପରମ ବିଦ୍ୟାନ ଏହି ସାଧକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସଂସ୍କୃତ ତଥା ଓଡ଼ିଆରେ ଅନେକ ପୁସ୍ତକ ରଚନା କରିଛନ୍ତି । ତେବେ ଓଡ଼ିଆରେ ଲିଖିତ ତାଙ୍କ ରଚନାବଳୀ ମଧ୍ୟରୁ ଭାଗବତ, ଦାରୁତ୍ରହ୍ନ ଗାତା, ଅର୍ଥ କୋଇକି, ମୃଗୁଣା ସ୍ମୃତି, ତୁଳାତ୍ମିଣୀ ପ୍ରଭୃତି ଓଡ଼ିଆ ଜନମାନସରେ ଦେଶ ଲୋକପ୍ରିୟତା ହାସଳ କରିଛି । ଓଡ଼ିଆରେ ରଚିତ “ଭାଗବତ” ଗ୍ରନ୍ତ ନିମିର ସେ ଓଡ଼ିଶାର ପୁରପଲ୍ଲୀରେ ସ୍ମୁପରିଚିତ ।

୧.୧.୨ ଉପକ୍ରମ :

ଅତିବଡ଼ୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କର ବଳିଷ୍ଠ ସାଧନା ଓ ସାହିତ୍ୟକ ପ୍ରକାଶ ଯୋଗ୍ରୁ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ସମୃଦ୍ଧ ହୋଇପାରିଛି । ସାଧକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ସରଳ, ସହଜ ତଥା କଥୃତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଭାଗବତ ରଚନା କରି ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଓ ଜନଜୀବନକୁ ରହିମନ୍ତ କରି ପାରିଛନ୍ତି । ଭାଗବତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା, ସାହିତ୍ୟ ସଂସ୍କୃତି ଓ କଳାର ଏକ ଅମୂଲ୍ୟ ସମ୍ପଦ ଭାବରେ ପରିଗଣିତ ହୋଇଛି । ଏହା ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଜୀବନବେଦ ଭାବରେ ପରିଚିତ । ସଂସ୍କୃତ ଭାଗବତର ଅନୁସରଣରେ ରଚିତ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ଏହା ଅନୁବାଦ ନୁହେଁ । ଏହି ଭାଗବତ ପୋଥୁ ଓଡ଼ିଶାର ପୁରପଲ୍ଲୀରେ ଦେବତା ଆସନରେ ରହି ପୂଜା ପାରିଛି । ଭାଗବତ ହେଉଛି ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ପକ୍ଷେ ବେଦତୁଳ୍ୟ । ଭାଗବତ ପୋଥୁ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରକୃତି ଓ ପରିବେଶର ଚିତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ଓଡ଼ିଆ ପୁରାଣ କଳା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଷଡ଼ଗତୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାର ଏଥରେ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରକୃତି ଓ ପରିବେଶର ଚିତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ଓଡ଼ିଆ ଦଶମ ସନ୍ଧର ଏକବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟରୁ ଆନୀତ । ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ କବି ବର୍ଣ୍ଣା ରତ୍ନର ବିଶବ ଚିତ୍ର ଏହି ପାଠ୍ୟାଂଶରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି । ଏହା ଦଶମ ସନ୍ଧର ଏକବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟରୁ ଆନୀତ ।

୧.୧.୩ ଉଦେଶ୍ୟ :

ଏହି କବିତାଟି ପାଠ କରିବାଦାରା ଆୟୋମାନେ

- (କ) ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଓ ଭାଗବତ ସମ୍ପର୍କରେ ଧାରଣା କରିପାରିବା ।
- (ଖ) ବର୍ଣ୍ଣାକାଳୀନ ପଲ୍ଲୀ ପ୍ରକୃତି ବିଷୟରେ ଧାରଣା କରିପାରିବା ।
- (ଗ) ବର୍ଣ୍ଣା ପୂର୍ବର ପ୍ରାକୃତିକ ଅବସ୍ଥା ବିଷୟରେ ଧାରଣା କରିପାରିବା ।
- (ଘ) କବିତାର କାଳକାଳୀ ସାହିତ୍ୟକ ମୂଲ୍ୟ ସମ୍ପର୍କରେ ଧାରଣା କରିପାରିବା ।

- (ଡ) ବର୍ଷାରତୁଳୁ କବି ‘ସକଳ ରତୁଙ୍କର ସାର’ କହିବାର ତାପ୍ୟ ବୁଝିପାରିବା ।
- (ଇ) କବିତାରେ ‘ତପସ୍ମୀ’ ଏବଂ ‘ତପସ୍ୟାପଳ’ ଶବ୍ଦ ପ୍ରୟୋଗର ଯଥାର୍ଥତା ଉପଲବ୍ଧି କରିପାରିବା ।
- (ଈ) କବିତାଆବୃତ୍ତର ଦକ୍ଷତା ବିଜଣିତ କରିପାରିବା ।

୨.୧.୪ ବିଷୟ ପ୍ରବେଶ :

ସର୍ବଜନ ହିତକାରୀ ବର୍ଷା ଧରାପୁଷ୍ଟକୁ ଆଗମନ କରିବା ଫଳରେ ପ୍ରକୃତି ଅପୂର୍ବ ଶୋଭାଶ୍ରୀରେ ବିମ୍ବିତା ହୋଇଛଠି । ବର୍ଷା ରତୁର ଆଗମନ ପୂର୍ବରୁ ପୃଥବୀ ରବିଙ୍କର ଉତ୍ତାପରେ ଉତ୍ତପ୍ତ ହେଉଥିଲା ଏବଂ ବର୍ଷାର ଆଗମନରେ ତାହାର ଦୁଃଖ ପ୍ରଶମିତ ହେଲା । ଶଂସିତ ଅଧ୍ୟାୟରେ ବର୍ଷା ରତୁ ବର୍ଷନା ବେଶ ମଞ୍ଜୁଳ ତଥା କାବିୟକ ରାତିରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି । ଜଗନ୍ମାଥ ଦାସଙ୍କର ଉତ୍ତକୋଟାର କର୍ମନାବିଳାସ, ସୁମଧୁର ଶବ୍ଦ ସଂଯୋଜନା, ନବାଷରୀ ବୃତ୍ତର ମଞ୍ଜୁଳ ଆବୃତ୍ତିଧର୍ମତା ଭାଗବତକୁ ସର୍ବଜନପ୍ରିୟ କରିପାରିଛି ।

୨.୧.୫ - ମୂଳ ପାଠ:

ଏମତେ ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳ ଗଲା	ତପସ୍ୟା ଫଳ ଯେହେ ପାଇ
ବରଷା ରତୁ ପ୍ରକାଶିଲା ॥	ଭୁଜୁନ୍ତି ଅତି ସୁଖୀ ହୋଇ ॥
ସକଳ ରତୁଙ୍କର ସାର	ଖଦ୍ୟୋତ କୀଟ ନିଶାମୁଖେ
ଶସ୍ୟ-ସମ୍ବ ମଞ୍ଚପୁର ॥	ଜଗତ ଆବୋରିଲେ ସୁଖେ ॥
ମେଘ ମିଳିଲେ ଶୂନ୍ୟପଥେ	ମଣ୍ୟକେ ମେଘ ନାବ ଶୁଣି
ବିକୁଳି ଶବଦ ସଙ୍ଗତେ ॥	ଗର୍ଜନ୍ତି ଆବୋରିଣ ପାଣି ॥
ମହା ମଣ୍ଡଳ ଦୁଃଖ ଚାହିଁ	ଅଳପ ନଦୀଏ ପୂରିଲେ
ଜଳ ଛାଡ଼ିଲା ତୋଷ ହୋଇ ॥	ଲହରି ମତେ ଉତ୍ତଳିଲେ ॥
ଘୋର ଶବଦେ ମେଘମାଳ	***
ଗର୍ଜଣ ବରଷତି ଜଳ ॥	ନାନା ପ୍ରକାରେ ଶସ୍ୟ ରାଶି
ପ୍ରାଣୀ- ଜୀବନ ଜଳରାଶି	ଏଣେ ପୂରିତ ମହୀ ଦିଶି ॥
କରୁଣା ଚିରରେ ବରଷି ॥	ରତୁ ଯେ ରତୁ ପ୍ରାୟ ହୋଇ
ପୃଥବୀ ରବି ତେଜ ଗ୍ରାସେ	ରାଜାର ପ୍ରାୟ ଦିଶେ ମହୀ ॥
ତାପିତ ଥିଲା ଅସମାସେ ॥	ମଧ୍ୟରେ ଚିର ଶିଖେ ଆଇ
ଜଳ ପାଇଲା ତୋଷଚିରେ	ନୃତ୍ୟ କରନ୍ତି ମେଘେ ଚାହିଁ ॥
ତପସ୍ମୀ ଜନଙ୍କର ମତେ ॥	ଅତିଥ ଦେଖି ଭକ୍ତ ଜନେ
	ଯେସନେ ତୋଷ ହୁଏ ମନେ ॥

୨.୧.୬ - ସାରାଂଶ :

ଏହିପରି ଭାବରେ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ରତୁ ଧରାପୁଷ୍ଟରୁ ବିଦାୟ ନେଲା ପରେ ବର୍ଷାରତୁ ପୃଥବୀ ପୃଷ୍ଠରେ ଆହୁପ୍ରକାଶ କଲା । ସର୍ବରତୁ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏହି ରତୁରେ ଶସ୍ୟ ସମ୍ବାଦଦାର ପୃଥବୀ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା । ଆକାଶ ପଥରେ ବିକୁଳି ଓ ଘଢ଼ଗଢ଼ି ସହିତ ମେଘମାନେ ଏକାଠି ହେଲେ । ପୃଥବୀର ଦୁଃଖ ଦେଖି ମେଘ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଜଳ ଛାଡ଼ିଲା । ଦୀର୍ଘ ଆଠ ମାସ ଧରି ସୁର୍ଯ୍ୟକର ତେଜରେ ଧରାପୁଷ୍ଟ ଉତ୍ତପ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଦାର୍ଘ ଦିନର ତପସ୍ୟା ପରେ ତପସ୍ମୀମାନେ ତପସ୍ୟା ଫଳ ଭୋଗ କଲା ପରି ପୃଥବୀ ଜଳ ପାଇ ଆବୃତ୍ତାତୋଷ ଲାଭ କଲା ।

ପଦ୍ମ୍ୟାରେ ଖଦ୍ୟାତକୀଟଗଣ ସର୍ବତ୍ର ମହାକାଶରେ ଉଡ଼ି ବୁଲିଲେ । ମେଘର ଶୁଦ୍ଧିରମାର ନାହିଁ ଶ୍ରୀବନ୍ଦକରି କବ ମଧ୍ୟରେ ତଥି
ବେଙ୍ଗମାନେ ଗର୍ଜନ କଲେ । ସୁତ୍ର ନଦୀମାନେ ଅଛ ବର୍ଷାରେ ପୂରି ଉଠି ଲହରି ଖେଳାଇ ଉଦ୍‌ଭୁବିବାରେ ଲାଗିଲେ । ନନ୍ଦାବିଧ ଶବ୍ଦ
ସମାରକୁ ପୃଥିବୀ ଧାରଣ କରିବା ସହିତ ଛତ୍ର ଛତ୍ର ପରି ଧାରଣ କରି ରାଜା ପରି ଦୃଶ୍ୟମାନ ହେଲା । ମନ୍ଦିରଗଣ ତିରି ଶିଖିବରେ ଆଜ
ନବ ମେଘକୁ ଦେଖି ନୃତ୍ୟ ଚରନା କଲେ । ଭକ୍ତଗଣ ଅତିଥିଙ୍କୁ ଦେଖି ସବୁଷ ହେଲା ପରି ମନ୍ଦିରଗଣ ଦେଖ ଆନନ୍ଦିତ ହେଲେ ।

୨.୧.୭ ଏହି ଏକକରୁ ଆମେ ଯାହା ଶିଖିଲେ :

- କ - ପୃଥିବୀର କେତୋଟି ପ୍ରତିଶ୍ଵର ବିଶ୍ୱରେ ଜାଣିଲୁ ।
ଖ - ଖଦ୍ୟାତ କାଟ, ନିଶ୍ଚାମୁଖ, ମନ୍ତ୍ରକ, ଶୂନ୍ୟପଥ ପ୍ରଦୃତିର ଅର୍ଥ ଜାଣିଲୁ ।
ଗ - ବର୍ଷା ରତ୍ନର ଆଗମନ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରାକୃତିକ ଅବସ୍ଥା କିପରି ଥିଲା, ତାହା ଜାଣିଲୁ ।
ଘ - ବର୍ଷା ରତ୍ନର ପ୍ରାକୃତିକ ଶୋଭାଶ୍ରୀର ବର୍ଣ୍ଣନା ବିଶ୍ୱରେ ଅବଗତ ହେଲୁ ।
ଡ - ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣନାଶୈଳୀ ସହିତ ପରିଚିତ ହେଲୁ ।
ତ - “ନବାଷରା ଛନ୍ଦ’ର ଲକ୍ଷଣ ଓ ପ୍ରୟୋଗ ବିଧ ସମର୍କରେ ଅବବୋଧ ହେଲା ।

୨.୧.୮ ତୁମେ କେତେ ଜାଣିଲ / ଆତ୍ମ ପରୀକ୍ଷଣ

- ୧ - ମେଘମାନେ କେଉଁଠି ମିଳିତ ହୁଅଛି ?
୨ - ପୃଥିବୀ କାହିଁକି ଉତ୍ତରପୁ ଥିଲା ?
୩ - ତପସ୍ତୀ କେତେବେଳେ ସୁଖା ହୁଅଛି ?
୪ - କବିତାରେ ରାଜା କାହାକୁ କୁହାଯାଇଛି ?
୫ - ମନ୍ଦିରମାନେ କେଉଁଠାରେ ନୃତ୍ୟ କରନ୍ତି ?

୨.୧.୯ ଏକକ ଶେଷ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

- ୧ - ବର୍ଷାରତ୍ତକୁ ସକଳ ରତ୍ନକର ସାର ବୋଲି କବି କାହିଁକି କହିଛନ୍ତି ?
୨ - ପୃଥିବୀକୁ ରାଜାଙ୍କ ସହିତ ତୁଳନା କରିବା କେତେବ୍ୟାର ଯଥାର୍ଥ ଅଟେ ?
୩ - ଖଦ୍ୟାତମାନେ କେତେବେଳେ ଉଡ଼ିବୁଲା ?
୪ - ପଠିତ “ବର୍ଷା” କବିତା ଅବଲମ୍ବନରେ ପ୍ରକୃତିର ଯେଉଁବୁ ଦୃଶ୍ୟ ସମର୍କରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ହୋଇଛି, ତାହା ବର୍ଣ୍ଣନ କର ।

୨.୧.୧୦ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଠନ ପାଇଁ କେତେକ ସୂଚନା

- କ - ଓଡ଼ିଆ ଭାଗବତର ଦଶମ ସନ୍ଧକୁ ସଂଗ୍ରହକରି ପଡ଼ିବା ।
ଖ - ରାଧାନାଥ ରାଯଙ୍କ ରଚିତ ‘ତୁଳସୀ ପ୍ରବକ’ର “ବର୍ଷା” କବିତାକୁ ପାଠକରିବା ।
ଗ - ମଧୁସୂଦନ ରାଓ ତଥା ଅନ୍ୟ କବିମାନଙ୍କଦାରା ରଚିତ “ବର୍ଷା” ସମର୍କିତ କବିତାକୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ପାଠ କରିବା ।
ଘ - ଉତ୍ତ ବର୍ଷା କବିତାରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ବିଚିନ୍ତି ଶବ୍ଦବଳୀକୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ସେବୁଡ଼ିକର ଅର୍ଥ ଅଭିଧାନରୁ ଖୋଜି ଛେଖିବା ।
ଡ - ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ଜୀବନ ସହିତ ବଲରାମ ଦାସ, ଅର୍ଚୁତାନନ୍ଦ ଦାସ, ଅନନ୍ତ ଦାସ ଓ ଯଶୋବନ୍ତ ଦାସଙ୍କ ଜୀବନୀ ସଂଗ୍ରହ
କରି ପାଠ କରିବା ।

୨. ଧୂଳି

ବିଦ୍ୟୁତସ୍ତରା ଦେବୀ

ଗଠନକ୍ରମ : ୨.୧.୧ - କବି ପରିଚୟ

୨.୧.୨ ଉପକ୍ରମ

୨.୧.୩ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ

୨.୧.୪. ବିଷୟ ପ୍ରବେଶ

୨.୧.୫ ମୂଲପାଠ

୨.୧.୬ ସାରାଂଶ

୨.୧.୭ ଏହି ପାଠରୁ ଭୁମେ ଯାହା ଶିଖିଲ

୨.୧.୮ ଭୁମେ କେତେ ଜାଣିଲ / ଆହୁ ପରାକ୍ଷଣ

୨.୧.୯ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

୨.୧.୧୦ ଅଧିକ ପଡ଼ାପଢ଼ିପାଇଁ କେତେକ ସୂଚନା

୨.୧.୧ କବି ପରିଚୟ :

ବିଦ୍ୟୁତସ୍ତରା ଦେବୀ (ଜନ୍ମ ୧୯୭୩-୧୯୭୬, ମୃତ୍ୟୁ ୨୮.୧.୧୯୭୭) କେନ୍ଦ୍ରାପଢ଼ା ଜିଲ୍ଲାର ନାଟରା ଗ୍ରାମର ନିମାଇ ଚରଣ ଦାସ ଓ ରେଖା ଦେବୀଙ୍କ ଜନ୍ୟା ରୂପେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସ୍ଵାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳର ପ୍ରତିଭାଶାଳିନୀ କବି ରୂପେ ତାଙ୍କର ପରିଚିତ ସର୍ବଜନ ସୀକୃତ । ପଲ୍ଲୀଜୀବନ ଓ ଜୀବନାନ୍ତରର ଅନନ୍ୟ ଜ୍ଞାନସିକ ରୂପକାର ବିଦ୍ୟୁତସ୍ତରା ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ଶିଶୁ କବିତା ରଚନାରେ ନିଜସ୍ଵ ମୁଦ୍ରାଙ୍କ ରଖି ଯାଇଛନ୍ତି । ନିର୍ବିର, କୁଳିଗିରି କରି ପେଟ ପୋଷୁଥୁବା ମଣିଷ ପ୍ରତି ତାଙ୍କ କବିତାରେ ସମେଦନା ଯେକୌଣସି ପାଠକକୁ ହତଚକିତ କରେ । ନାରା ପ୍ରତି ସାମାଜିକ ଅବିଚାର ତାଙ୍କ କବିତାରେ ବିପ୍ଳବର ସ୍ଵର ଘେନି ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି । ଜୀବନର ମୂଲ୍ୟବୋଧ, ଦର୍ଶନ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ କାବ୍ୟ ସ୍ଵରରେ ଭିନ୍ନତା ସର୍ଜନର ନିଯାମକ । ତାଙ୍କ କବିତାକୃତିର ସ୍ଵରଣୀୟ ପୁସ୍ତକଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ‘ଉତ୍କଳ- ସାରସ୍ଵତ-ପ୍ରତିଭା’ “ନନକାଞ୍ଚଳ”, ‘ମରାଟିକା’, ‘ବିହାୟସା’, ‘ବନନିକା’, ‘ସ୍ଵପ୍ନ-ଦୀପ’ ‘ଯାହାକୁ ଯିଏ’, ‘ଝରା ଶିଉଳି’, ‘ସଞ୍ଚୟନ’ ଆଦି ଗଣ୍ୟ । ‘ସଞ୍ଚୟନ’ ପାଇଁ ସେ ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ଉଚ୍ଚପାତ୍ର ପୁରସ୍କୃତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ‘ଧୂଳି’ କବିତାଟି ବିଦ୍ୟୁତସ୍ତରା ମରାଟିକା’ (୧୯୮୮) ପୁସ୍ତକରୁ ସଂଗୃହୀତ ।

୨.୧.୨ ଉପକ୍ରମ :

ସମାଜର ଚଲିଆ ବ୍ୟକ୍ତିଜୀବନ ପ୍ରତି (ରିକ୍ସାବାଳା, କଲିକତା କୁଳି) କବିପ୍ରାଣର ସମେଦନା ବିଦ୍ୟୁତସ୍ତରାଙ୍କର କେବଳ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ପରିଚୟର କାରଣ ନୁହେଁ ; ସମାଜରେ ଯାହା କ୍ଷୁଦ୍ର, ନଗଣ୍ୟ ତାର ମହାନତା ଦର୍ଶାଇବାର କାବ୍ୟକ ଚାତୁରୀ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଭିନ୍ନ କାବ୍ୟସ୍ଵର ଓ ସରୂପ ସହିତ ପାଠକକୁ ପରିଚିତ କରାଇବାର ହେତୁ । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଜତିହାସ ଧାରାରେ ଫଳୀର ମୋହନ ସେନାପତି ପ୍ରଥମେ “ଧୂଳି” ଶାର୍ଷକରେ ଏକ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶପଦୀ କବିତା ଲେଖିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ‘ଧୂଳି’ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି ୧୯୭୬ରେ । ବିଶ୍ୱରେ ଧୂଳିକଣା ଅତି ସାନ । ସହଣି ଶୁଣରେ ତାହା ମହାନ । ବିଦ୍ୟୁତସ୍ତରା ଧୂଳି କବିତା ଧୂଳିର ଆହୁକାହାଣୀ ।

୨.୧.୩ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ :

ଏହି କବିତା ପଡ଼ିବାଦାରା ଆମେମାନେ

କ - କବି ବିଦ୍ୟୁତସ୍ତରାଙ୍କ ବିଶ୍ୱର ଅତି ସାନ ଧୂଳିକଣା ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣର ପରିଚୟ ପାଇବା ।

ଖ - ସମସ୍ତଙ୍କ ପଦପାଠ ସହିବାରେ ଧୂଳିକଣାର ଶିର ଦକ୍ଷ ଏକଥା ନବିବର୍ଷତ ଧୂଳିକଣାର ଉତ୍କର୍ଷ ଜାଣିବା ।

- ଗ - ଜଗତର ଜୀବଜନ୍ମ ମଳା ପରେ ଧୂଳିକଣାରେ ମିଶିବା କଥା ଜାଣିବା ।
- ଘ - ଜଗତରେ ଉତ୍ଥାନ ପଚନର ଲତିହାସ ଦ୍ରୁଷ୍ଟ ଧୂଳିକଣା ବୋଲି ଅବଶ୍ଯ ହେବା ।
- ଡ - କବିତାରେ ବ୍ୟବହୃତ ନିର୍ବିକାର, ବାକ୍ୟହୀନ, ଭରସାହୀନ, ଶର ପ୍ରୟୋଗ ମୂଳରେ ଥବା ଯଥାର୍ଥତା ବୁଝିପାରିବା ।
- ଚ - କବିତାଟିକୁ ରସବ୍ୟଞ୍ଜନ ରୀତିରେ ଆବୁରି କରିବାର କୌଣସି ହାସଳ କରିପାରିବା ।

୨.୧.୪ : ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରବେଶ

ଜଗତରେ ଧୂଳିକଣା ସାଧାରଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ନଗଣ୍ୟ ଓ ଅପାତ୍ତକ୍ରେୟ । ହେଲେ, କବି ଧୂଳିକଣାର ସହନଶାଳତା ଓ ମହନାୟତା ଉପଲବ୍ଧ କରିଛନ୍ତି । ‘ଧୂଳି’ କବିତାରେ ଧୂଳିକଣା ନିଜ କଥା ପ୍ରକାଶ କରିଛି । କବିଙ୍କର ଏତକି ବର୍ଣ୍ଣନାରୀତି କବିତାକୁ ଉଚକୋଣୀ ପ୍ରଦାନ କରିଛି ।

୨.୧.୫ - ମୂଳପାଠ

ଧୂଳି

ଆକାଶ ତଳେ ଧୂଳିକଣା ମୁଁ
ବିଶ୍ଵେ ଅତି ସାନ
ଜୀବନେ ମୋର ନାହିଁ ତ କେବେ
କା’ ସାଥେ ଅଭିମାନ ।
ଜନ୍ମ ଜାବ ସବୁରି ପାଦ
ପାଡ଼ଇ ନିତି ମତେ
ନିର୍ବିକାରେ ତଥାପି ମୁଁ
ପଡ଼ିଛି ଧରାପଥେ ।

ଜଗତେ ମୋର କି ଯାଏ ଆସେ
ଦୁଃଖେ ଅବା ସୁଖେ
ଏତିକି ଜାଣେ ବିଶ୍ଵ ଜୀବ
ମିଶଇ ମୋର ବୁକେ ।

ବାକ୍ୟ ହୀନ ନିଃସ୍ବ ମୁଁ
ଉରସାହୀନ ଚିର,
ସକଳ ଚାପ ନେବାରେ ସହି
ଦକ୍ଷ ଏ ମୋର ଶିର ।
ସୃଷ୍ଟି ଦିନ୍ଦୁ ଦେଖୁଛି ବସି
ସକଳ ଅଭିଯାନ,
ଆକାଶ ତଳେ ଧୂଳିକଣା - ମୁଁ
ବିଶ୍ଵେ ଅତି ସାନ ।

୨.୧.୬ - ସାରାଂଶ :

ଧୂଳିକଣାର ଆହୁକାହାଣା ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ବିଶ୍ଵର ଆକାଶ ତଳେ ଧୂଳିକଣା ଅତି ସାନ ପଦାର୍ଥ । କାହାରି ସହିତ ତା’ର କେବେ ବି ଅଭିମାନ ନ ଥାଏ । ସଂସାରରେ ଥବା ଜୀବଜନ୍ମ ପାଦ ତା ଉପରେ ପଡ଼ି ତାକୁ କଷ୍ଟ ଦିଏ । ତାହାକୁ ନିର୍ବିକାର ଚିରରେ ସହି ଧୂଳିକଣା ଧରାପଥରେ ପଡ଼ିଥାଏ । ଜଗତରେ ପ୍ରାଣୀ ଭୋଗୁଥିବା ଦୁଃଖ ସୁଖ ସହିତ ତାର କିଛି ସଂପର୍କ ନ ଥାଏ । ଜୀବଜନ୍ମ ମଳା ପରେ ଧୂଳିକଣାରେ ମିଶିବା କଥା ଧୂଳି ଜାଣେ । ଧୂଳିକଣାର ପାଟି ପିଟେ ନାହିଁ, ଚିରଦିନ ଉରସାହୀନ ଓ ନିଃସ୍ବ ଏ ଧୂଳିକଣା । ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଚାପ ସହିବାରେ ତାର ଶିର ଦକ୍ଷ । ଗାଡ଼ି ମୋଟରଠାରୁ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର ପଦପାତର ତାପକୁ ଧୂଳି ବରହାଷ୍ଟ କରେ । ଜଗତ ସୃଷ୍ଟି ଆରମ୍ଭରୁ ଧୂଳିକଣା ଅଛି । ସକଳ ଅଭିଯାନର ମୂଳକାଷା ହେଉଛି ଧୂଳିକଣା । ବିଶ୍ଵରେ ତାହା ସାନ - ଏହା ହିଁ ତାର ପରିଚୟ ।

ସବୁକ ଗୋଷ୍ଠୀର ଓଡ଼ିଆ କବିମାନେ ବ୍ୟବହାର କରିଥିବା ମାତ୍ରିକ ଛନ୍ଦ ଏ କବିତାରେ ନିର୍ଭୁଲ ଭାବେ ବ୍ୟବହୃତ । ଯୁକ୍ତ ବ୍ୟଞ୍ଜନ, ବିସର୍ଗ, ଯ-ପଳାଦି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ରା ଭାବେ ଅକ୍ଷର ସହ ପରିଗଣିତ ।

୨.୧.୭ - ଏହି ପାଠରୁ ତୁମେ ଯାହା ଶିଖିଲା :

- କ - ସରଳ ଶବ୍ଦରେ ଉଚ୍ଚ ରାବ ପ୍ରକାଶ ।
- ଖ - ନିର୍ବିକାର, ଅଭିମାନ, ପାଡ଼ଇ, ଭରଷାହାନ, ଚାପ ଅଭିଯାନ ଆଦି ଶବ୍ଦର ବାକ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର ।
- ଗ - ଧୂଳି ଉପରେ ଜୀବଜକୁ ଚାଲାଇ, ଗାଡ଼ି ମୋଟର ଆଦି ବି ଚାଲେ ।
- ଘ - ପ୍ରାଣୀମାନେ ମଳା ପରେ ଧୂଳିକଣାରେ ଶରୀର ମିଶିଯାଏ ।

୨.୧.୮ ତୁମେ କେତେ ଜାଣିଲୁ / ଆତ୍ମ-ପରୀକ୍ଷଣ

- ୧. ଧରାପଥରେ ନିର୍ବିକାରରେ କିଏ ପଡ଼ିଛି ?
- ୨. ଧୂଳି ବୁକୁରେ କ'ଣ ମିଶିଯାଏ ?
- ୩. କାହାକୁ ବାକ୍ୟହୀନ ଓ ନିଃସ୍ଵ କୁହାଯାଇଛି ?
- ୪. ଧୂଳିକଣା ସୁଷ୍ଠି ଆରମ୍ଭରୁ କ'ଣ ଦେଖୁଛି ?

୨.୧.୯ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ :

- ୧. ‘ଧୂଳି’ କବିତାର ପ୍ରକାଶ ରାତି କେଉଁ ଧରଣର ?
- ୨. ଧୂଳିକଣାର ଶିର କେଉଁଥୁ ପାଇଁ ଦକ୍ଷ ?
- ୩. କୁତୁହାରେ ମହାନତା ଆବିଷାର କବି ପ୍ରତିଭାର ଦେଖିଷ୍ୟ । “ଧୂଳି” କବିତା ଅବଳମ୍ବନରେ ଉତ୍ତିଷ୍ଠିର ସତ୍ୟାସତ୍ୟ ବିଚାର କର ।

୨.୧.୧୦ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଢାପଢିପାଇଁ କେତେକ ସୂଚନା

- ୧. ଫକୀର ମୋହନ ସେନାପତିଙ୍କ ଧୂଳି କବିତା ପୁସ୍ତକ ପଡ଼ିବା ।
- ୨. ବିଦ୍ୟୁତ୍ପ୍ରତାସଅଯନ ପଡ଼ିବା ।

୩. ଛୋଟ ମୋର ଗାଆଁଟି

ସଜ୍ଜିଦାନନ୍ଦ ରାଉଡ଼ରାୟ

- ୧. ପଠନକ୍ରମ : ୨.୧.୧ - କବି ପରିଚୟ
- ୨.୧.୨ ଉପକ୍ରମ
- ୨.୧.୩ ଉଦେଶ୍ୟ
- ୨.୧.୪ ବିଷୟ ପ୍ରବେଶ
- ୨.୧.୫ ମୂଲ୍ୟାତ୍ମକତା
- ୨.୧.୬ ସାରାଂଶ
- ୨.୧.୭ ଏହି ପାଠରୁ ଆମେ ଯାହା ଶିଖିଲେ
- ୨.୧.୮ ଦୁମେ କେତେ ଜାଣିଲା / ଆହୁ ପରାମରଶ
- ୨.୧.୯ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ
- ୨.୧.୧୦ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ପଢାପଢିପାଇଁ କେତେକ ସୂଚନା

୨.୧.୧ କବି ପରିଚୟ

ସ୍ଵାଧୀନତା ପରିବର୍ତ୍ତା ଓ ଭିନ୍ନାଭିନ୍ନ କବିତାର ଦିଗ ଓ ବାଗ ନିର୍ଭାରକ କବି ପଦ୍ମଶ୍ରୀ ତକ୍ତର ସଜ୍ଜିଦାନନ୍ଦ ରାଉଡ଼ରାୟ ୧୯୧୩ ମସିହା (ମତାତରେ ୧୯୧୭ ମସିହା) ମେ ମାସ ୧୩ ତାରିଖ ଦିନ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଜିଲ୍ଲା ପୁରୁଷଙ୍କ ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ପିତା - ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର ରାଉଡ଼ରାୟ ଓ ମାତା - ମୁଖ୍ୟାଦେବୀ । ସେ କିନ୍ତୁ ବଡ଼ବାପା ସହାନୁଦୀ ରାଉଡ଼ରାୟ ଓ ବଡ଼ମା' ହେମବତୀଙ୍କର ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର ହୋଇଥିଲେ । ଖୋର୍ଦ୍ଧା ହାଇସ୍କୁଲ, ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା ସ୍କୁଲରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥିଲେ ହେଁ ଶେଷରେ କଲିକତାର 'ବାହ୍ନୋଜ ବୟକ୍ତି ହାଇସ୍କୁଲରୁ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ମାଟ୍ରିକ୍ ପାଶ କରିଥିଲେ ୧୯୩୪ ମସିହାରେ । କଲିକତାର ସିଟି କଲେଜରୁ ଆଇ.ଏ. ଏବଂ ରେଜେନ୍ସ୍‌ପ୍ରାର୍ଥନା ବି.ଏ. ପଡ଼ା ଶେଷ କରିଥିଲେ ସେ । ଛାତ୍ରାବସ୍ଥାରୁ ସାମ୍ୟବାଦୀ ରାଜନୀତି ସହ ସଂଶୋଧ ଥିଲେ । ୧୯୪୭ ମସିହାରେ ସେ କଲିକତାର କେଶୋରାମ କଟନ ମିଲସରେ ଲେବର ଝେଲଫେଯାର ଅଧିକାର ଭାବେ ଯୋଗଦାନ କରି ବେଶ କିଛି କାଳ କାମ କରିଥିଲେ ।

ଓଡ଼ିଆରେ କବିତା, ଗଜ, ଉପନ୍ୟାସ, ପ୍ରବନ୍ଧାଦି ଲେଖି କାର୍ଯ୍ୟ ଲାଭିଛନ୍ତି ସଜ୍ଜିଦାନନ୍ଦ । କେନ୍ତେ ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ, ଆନନ୍ଦପୀଠ, ସେରିଏତ ନେହେରୁ ପୁରୁଷାର ପାଇଛନ୍ତି ସେ । ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ୧୯୭୭ ରେ ପଦ୍ମଶ୍ରୀ ଓ ୧୯୭୭ରେ ଆଶ୍ରୀ ଏବଂ ୧୯୭୮ରେ ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ତରଫରୁ ସେ ସମ୍ମାନସୂଚକ ଡିଲିଟ ଡିଗ୍ରୀ ପାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ରଚିତ କାବ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ 'ଅଭିଯାନ', 'ପଳିଶ୍ରୀ', 'ବାଜିରାଉତ' 'ପାଖୁଲିପି' 'ହସଂତ', 'ଭାନୁମତାର ଦେଶ', 'ସୁଗତ', 'କବିତା-୧୯୭୭', 'କବିତା-୧୯୭୯', 'କବିତା-୧୯୮୧', 'କବିତା-୧୯୮୪' ଆଦି ମୁଦ୍ରକର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖିଯୋଗ୍ୟ । ଓଡ଼ିଆ ସାରସ୍ଵତ ଜଗତର ଅପ୍ରତିଦ୍ୟା ସ୍ମୃତି ସଜ୍ଜିଦାନନ୍ଦ ରାଉଡ଼ରାୟ ୨୧-୮-୨୦୦୪ ତାରିଖରେ କଟକରେ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଛନ୍ତି । ପାଠୀ 'ଛୋଟ ମୋର ଗାଆଁଟି' ତାଙ୍କ 'ପଳିଶ୍ରୀ' ସଂକଳନରୁ ଆଂଶିକ ଉଚ୍ଚତ ।

୨.୧.୭ - ଉପକ୍ରମ :

ସାଧାନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳର ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଜାତିହାସରେ ସତ୍ତିଦାନନ୍ଦ ରାଉଡ଼ରାୟ ନିଜର ବଳିଷ୍ଠ ସାହିତ୍ୟକ ସାଧନା ହେତୁ ବାରଯାର ଉଲ୍ଲେଖ ହୋଇଥିବା ଏକ ନାମ । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ବିବିଧ ବିଭାଗରେ ମସି ଚାଲନା କରି ତାଙ୍କରକି କୃତବିଦ୍ୟତା ଦେଖାଇ ପାଇଥିବା କୃତିର ସାହିତ୍ୟ-ସ୍ମୃତି ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ । ତାଙ୍କ ରଚିତ ଏକକ ଉପନ୍ୟାସ “ଚିତ୍ରଗ୍ରୀବ” ଏବଂ ସୁଦ୍ଧା ପାଠକ ପଞ୍ଚ ତାହିଁ-ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇ ରହିଛି । ଶୁଦ୍ଧଗତ ରଚନାର ସ୍ଥାରକା ରୂପେ ସତ୍ତିଦାନନ୍ଦଙ୍କ “ମଶାଣିର ଫୁଲ” ‘ମାଟିର ତାଙ୍କ’, ଆଲୋଚନା ପୁସ୍ତକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ‘ସାହିତ୍ୟ ବିଚାର ଓ ମୂଲ୍ୟବୋଧ’ ‘ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟର କେତେକ ଦିଗ’ ଏବଂ ଆଦୁଳୀବନୀ; ‘ଉରର କଷ’ ପାଠକମାନଙ୍କଦାରା ଆବର ଲଭିଛି । ପଳିକେହିକ ଓଡ଼ିଶାର ଆହୁକୁ ସେ ଗାଆଁର ଭାଷା, ଚଳଣି, ପରଂପରାର ଲେପାନ୍ତି କବିତା ଦେଇ ପରିସ୍ଥିତ କରିଅଛନ୍ତି । ଏହି ଧରଣର କେତେକ କବିତାକୁ ଏକତ୍ର ଧରି ରଖିଛି ତାଙ୍କ “ପଳିଶ୍ରୀ” ପୁସ୍ତକ । ‘ପଳିଶ୍ରୀ’ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା ୧୯୪୧ ମସିହାରେ । ଏ ବହିରେ ପ୍ରଥମ କବିତା ରୂପେ ‘ଛୋଟ ମୋର ଗାଆଁଟି’ ସଂଗ୍ରହିତ । କବିତାଟି ଏକୋଇଶ ପଦ ବିଶିଷ୍ଟ ରଚନା । ତହିଁରୁ ସାତୋଟି ମାତ୍ର ପଦ ନିର୍ବାଚନ ପୂର୍ବକ ପାଠ୍ୟ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରାଯାଇଛି । ନାଁ ରଖା ଯାଇଅଛି ‘ଛୋଟ ମୋର ଗାଆଁଟି’ ।

୨.୧.୮ ଉଦେଶ୍ୟ

ଏହି କବିତାଟି ପାଠ କରିବାଦାରା ଆମ୍ଭେମାନେ

କ - କବିତା ଆବୁରି ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ ସାଧନ କରିବା ।

ଖ - ପ୍ରସଙ୍ଗ ଅତର୍ଗତ ଭାବଧାରାକୁ ବୁଝି ପଲ୍ଲୀପ୍ରାଣତାର ପରିଚୟ ପାଇବା ।

ଘ - କବିତାର ଆବୁରି ଉପଯୋଗୀ ଛନ୍ଦରୁ କବିତାର ସୌନ୍ଦର୍ୟ ଉପଲବ୍ଧି କରିବା ।

ଘ - କବିତାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ଯଥା : ପୋଥ - ପତର, ଷୀତାଗର, ଏହୁଡ଼ିଶାଳ, ତାହା, ପଞ୍ଜରାକାଠି, ଲଣ୍ଠା, ଗାଇଗୋଠ, ରାହା ପ୍ରଭୃତିର ତାହିଁ-ସମ୍ବନ୍ଧ ଅନୁଭବ କରିବା ।

ଡ - ଜନ୍ମମାଟିର ଏତିହ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତି ସହ ପରିଚିତ ହେବା ।

ଚ - କବିତା ଅତର୍ଗତ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ସହ ପରିଚିତ ହେବା ।

ଛ - ଫରୁଣ ଉଷା ପାହାଟି, ଚଲାଏ ପ୍ରାଣନାହାଟି, ପ୍ରବାସେ ମନେ ଉଠଇ ଝଳି ପ୍ରଭୃତି ପଦର ସରଳାର୍ଥ ଲେଖି ପାରିବା ଓ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ।

୨.୧.୯ - ବିଷୟ ପ୍ରବେଶ :

ସତ୍ତିଦାନନ୍ଦ ରାଉଡ଼ରାୟଙ୍କ ଗାଆଁ ଭଲି ଅଧ୍ୟକାଂଶ ପାଠକଙ୍କର ଗାଆଁ ଅଛି । ତହିଁରୁ ଅନେକ ଗାଆଁର ନାଆଁ ଭୂଗୋଳ, ପୋଥ-ପତର କି ଜାତିହାସରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେଭଳି ଗାଆଁରେ ଜନ୍ମିଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ପାଠକଙ୍କ ପଞ୍ଚ କବିଙ୍କ ‘ଛୋଟ ମୋର ଗାଆଁଟି’ ବାସ୍ତବରେ ଉଚାରିତ ହେଉଛି ‘ଛୋଟ ମୋର ଗାଆଁଟି’ ଭାବରେ । ଗାଆଁର ମାଟି ଘରେ ଜନ୍ମି ଥିଲେ କବି । ସେଠି କଉଡ଼ିରେ ନିର୍ମିତ ଷୀତା ଘର ଅଛି । ଯେଉଁଠି ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ ଜଳିଥିଲା ଶେଷରେ ସେଇଠି ତାଙ୍କ ଚିତା ନିଆଁ ଭଲିବ ବୋଲି କବି ବିଶ୍ଵାସ କରନ୍ତି । ଗାଆଁର ତୋଟାମାଳ ଫୁଲ, ଲତାଦି କବି ସୃତିରେ ସଞ୍ଜାବିତ । ଗାଆଁର ରୂପ ବିଭାଗରେ ଭାଷା ପୁରୁଷଙ୍କ ଗାଆଁର ପାଶି କବିଙ୍କ ଦେହରେ ରହୁ ହୋଇ ବହୁଛି । ପ୍ରବାସରେ ଥାଇ କବି ଗାଆଁର ପରିବେଶ ଭୁଲି ପାରି ନାହାନ୍ତି । ‘ଛୋଟ ମୋର ଗାଆଁଟି’ କବିତାରେ କବିଙ୍କ ପଲ୍ଲୀପ୍ରାଣି ସ୍ତର କୋଷରୁ ଛନ୍ଦୋବନ୍ଧ ଭାବେ ଲାକାଯିତି ହୋଇଛି ।

୨.୧.୪ - ମୂଳପାଠ :

ଛୋଟ ମୋର ଗାଆଟି
ଭୁଗୋଳ ପୋଥୁ-ପତରେ ପଛେ ନ ଆଉ ତାର ନାଆଟି ।
ମାଟିର ସେଇ ସରଗ ମୋର,
ସେଇଠି ଅଛି ମୋ ଷୀଘର ।
ଜଳିବ ପୁଣି ସେଇଠି ଶେଷେ
ମୋହରି ଚିତା ନିଆଟି ।
ଛୋଟ ମୋର ଗାଆଟି ।
ଜନମି ତାର ଏତୁଡ଼ିଶାଳେ
ବୁଲିଛି କେତେ ତା ତୋଟାମାଳେ ।
ପାଞ୍ଚଟି ମୋର ପଂଜରା କାଠି,
(ଶେଷେ) ସେଇଠି ହବ ତାହାଟି ।
ଛୋଟ ମୋର ଗାଆଟି ।
ତାହାରି ଜଳ ରକତ ହୋଇ
ଶିରାରେ ବହେ ଯେସନ ନର,
ନିଃଶ୍ଵାସେ ମୋର ତାହାରି ବାୟୁ
ଚାରୀ ପ୍ରାଣ-ନାହାଟି ।
ଛୋଟ ମୋର ଗାଆଟି ।

ତାହାରି ପୁଲ, ଶାରୁଆ ଲତା
କଣ୍ଠେ ମୋର ଦେଲା ଯେ କଥା,
ଆଖିରେ ଦେଲା ତାହାଟି ନୂଆ
(ତାର) ଫରୁଣ ରଷା ପାହାଟି ।
ଛୋଟ ମୋର ଗାଆଟି ।
ତାହାରି ଲତା, ତାହାରି ବଣ,
ତା'ଗାଇଗୋଠ ମୁରଳା -ସ୍ଵନ,
ପସଳକଟା ମଧୁର ଗାନ
ସକଳ ମୋର ସାହାଟି ।
ଛୋଟ ମୋର ଗାଆଟି ।
ଆଲୁଆ ତାର କି ମନୋହର ।
ଅନ୍ଧକାର ତା'ଠାରୁ ଭଲ,
ଜୀବନ ପଥେ ସକଳ ତାର
ପିଟାଏ ନୂଆ ରାହାଟି ।
ଛୋଟ ମୋର ଗାଆଟି ।
ଏସବୁ କଥା ଛବିଟି ପରି
ପ୍ରବାସେ ମନେ ଉଠଇ ଝଳି ।
ଜାଇ ହୁଏ ମାଟିରେ ତାର
ଶିରଟି ଥରେ ନୂଆଟି ।
ଛୋଟ ମୋର ଗାଆଟି ।

୨.୧.୫ ସାରାଂଶ :

‘ଛୋଟ ମୋର ଗାଆଟି’ ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ କଥତ ଶୈଳୀରେ ଲିଖିଛି । ଏଠାରେ ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ କବି ନିଜେ । ସାହିତ୍ୟ ବିଚାର ଦୃଷ୍ଟିରୁ କାବ୍ୟନାୟକ ନିଜ ଛୋଟ ଗାଆଁ କଥା ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଛନ୍ତି । ଅଧିକାଂଶ ପାଠକ ମଧ୍ୟ ଏ କବିତା ପଢ଼ିବା ବେଳେ ନିଜ ନିଜ ଗାଆଁର ଚିତ୍ର ଅତରରେ ଉପଲବ୍ଧ କରିପାରିବେ ।

କାବ୍ୟ ନାୟକଙ୍କ ଗାଆଁର ନାଆଁ ଭୁଗୋଳ, ପୋଥୁ କିମ୍ବା ଜାତିହାସରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇଥିବା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ନାହିଁ । ସେହି ଗାଆଁରେ ଥିବା ମାଟିର ଘର ତାଙ୍କ ପକ୍ଷେ ସ୍ଵର୍ଗ ତୁଳ୍ୟ । ସେହି ଘରେ କରିଦିରେ ତିଆରି ହୋଇଥିବା ତାଙ୍କ ଷୀଘର ଅଛି । ଶେଷରେ ସେହି ଛୋଟ ଗାଆଁରେ ତାଙ୍କ ଶବର ଚିତାର୍ଥ ଜଳିବ । ସେହି ଗାଆଁର ଏତୁଡ଼ିଶାଳରେ ପ୍ରଥମ ସୁର୍ଯ୍ୟାଲୋକ ଦେଖିଥିବା କାବ୍ୟ ନାୟକ ତହିଁର ତୋଟାମାଳରେ ବୁଲିଛନ୍ତି । ଶେଷରେ ତାଙ୍କ ଶରୀରର ପାଞ୍ଚଟି ପଞ୍ଜରାକାଠି ସେଇଠାରେ ଦାନ୍ତ ହେବ । ସେହି ଗାଆଁର ଜଳ ତାଙ୍କ ଦେହରେ ରହୁ ହୋଇ ବହେ, ଠିକ୍ ନଈରେ ବହିବାପରି । ପବନ ନାକରେ ନିଃଶ୍ଵାସ ହୋଇ ବହେ । ବସୁତଃ କାବ୍ୟନାୟକଙ୍କ ଜୀବନ ନୌକା ଚାଲେ ।

ଛୋଟ ଗାଆଁରେ ଥିବା ଶାବୁଆ ଲଚା କାବ୍ୟନାୟକ କଣ୍ଠରେ କଥା ଓ ଆଖ୍ୟରେ ପାହାତି ପହରର ଫର୍ମଣ ଉଷା ଦେଖିବାର ନୂଆ ଚାହାଣି ଦେଇଛି । ଗାଆଁର ଲଚା, ବଣ, ଗାଇଗୋଠ, ଗାଇଆଳର ବଂଶୀସ୍ଵନ, ଫସଲକଟା ବେଳରେ କୃଷକର ମଧୁରଗାନ କାବ୍ୟନାୟକ ପକ୍ଷେ ଜୀବନସାରା ସାହା ଭରଣୀ । ସେହି ଗାଆଁର ଆଲୁଆ କେବଳ କାବ୍ୟନାୟକପାଇଁ ମନୋହର ନୁହେଁ ସେଠାକାର ଅନ୍ଧକାର ମଧ୍ୟ ତା’ଅପେକ୍ଷା ଭଲ, ତା’ର ଜୀବନ ପଥରେ ସେସବୁ ଦୃଶ୍ୟ-ସୂଚି ନୂଆ ଅବଳମ୍ବନ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରବାସ କରିଥିବା କାବ୍ୟନାୟକ ପ୍ରାଣରେ ସେହି ଛୋଟ ଗାଆଁର ଚିତ୍ର ଚଳଚିତ୍ର ପରି ଭାସି ଭାବେ । ତାକର ଜଙ୍ଗା ହୁଏ, ଗାଆଁ ମାଟିରେ ମୁଖ ନୂଆଇବାକୁ । ବଞ୍ଚିତଃ ପାଠ୍ୟଶରେ ଛୋଟ ଗାଆଁର ପ୍ରାକୃତିକ ବିଭା ଓ ତାହା ପ୍ରତି କାବ୍ୟନାୟକଙ୍କ ଅତରଙ୍ଗ ଅନୁରକ୍ଷି ପ୍ରକାଶିତ । କବିତାର ଛଦ୍ମ ଆବୃତ୍ତି ଓ ଗାନ୍ଧିପ୍ରୟୋଗୀ ।

୨.୧.୭ ଏହି ପାଠ୍ୟ ଆମେ ଯାହା ଶିଖିଲେ -

- (୧) ଗାନ ଉପଯୋଗୀ କଥନରୀତିର ଛଦ୍ମ
- (୨) କେତୋଟି ଗାଇଲି ଶବ୍ଦ; ଯେପରି, ପୋଥ-ପତର, ଷୀଘର, ଏହୁଡ଼ିଶାଳ, ମହା, ପଂଜରା କାଠି, ଲଚା, ଗାଇଗୋଠ, ରାହା
- (୩) ଗାଆଁର ପ୍ରକୃତିଚିତ୍ର
- (୪) ଜୀବନରେ ପ୍ରେରଣା ଓ ପରିଣତି
- (୫) ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଦର ଶେଷରେ ‘ଛୋଟ ମୋର ଗାଆଁ’ ବୋଲି ଉଚାରଣ କରିବାର କବିତା ଶୈଳୀ ।

୨.୧.୮ ତୁମେ କେତେ ଜାଣିଲ / ଆତ୍ମ ପରୀକ୍ଷଣ

୧. ଷୀଘର କେଉଁଠି କିପରି ନିର୍ମିତ ହୋଇଥାଏ ?
୨. ଚିତାନିଆଁ କହିଲେ କ’ଣ ବୁଝାଯାଏ ?
୩. ସାହା ହେବାର ଅର୍ଥ ଲେଖ ।
୪. ପ୍ରାଣ-ନାହା କାହା ଦ୍ୱାରା ଚାଲେ ?
୫. ‘ଫର୍ମଣ ଉଷା ପାହାତି’ର ତାତ୍ପର୍ୟାର୍ଥ କ’ଣ ?
୬. ଜୀବନ ପଥରେ କ’ଣ ନୂଆ ରାହା ପିଟାଏ ?
୭. ପ୍ରବାସୀ କାବ୍ୟ ନାୟକର କ’ଣ ଜଙ୍ଗା ହୁଏ ?

୨.୧.୯ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ :

୧. ଗାଆଁର କେଉଁକେଉଁ ପ୍ରାକୃତିକ ଶୋଭା କବି ସ୍ମୃତଣ କରିଛନ୍ତି ?
୨. କବି ଗାଆଁ ମାଟିରେ କାହିଁକି ଶିର ନୂଆଇବାକୁ ଜଙ୍ଗା କରିଛନ୍ତି ?
୩. କବି ଜୀବନର ଜନ୍ମ ଗାଆଁରେ ହୋଇଛି, ସେଠାରେ ଶେଷକୃତ୍ୟ ସମ୍ମ ହେବା ପାଇଁ ସେ କାହିଁକି ଜଙ୍ଗା କରନ୍ତି ?

୨.୧.୧୦ ଅଧ୍ୟକ ପଡ଼ାପଡ଼ିପାଇଁ କେତେକ ସୂଚନା

- (କ) ସତିଦାନନ୍ଦ ରାଜତରାୟକ ‘ପଲିଶ୍ରୀ’, ନନ୍ଦ କିଶୋର ବଳକ ‘ଗ୍ରାମ୍ୟ ଦୃଶ୍ୟ’, ପକ୍ଷାର ମୋହନଙ୍କ ‘ମୋ ଗ୍ରାମ ମଲିକାଶପୁର’ ବୀରକିଶୋର ଦାସଙ୍କ ଗାଆଁ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କବିତା ପଡ଼ିବା ।

୪. ଶିବରାତ୍ରି

ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ

ପଠନକ୍ରମ : ୨.୧.୧ - କବି ପରିଚୟ

୨.୧.୨ - ଉପକ୍ରମ

୨.୧.୩ - ଉଦେଶ୍ୟ

୨.୧.୪ - ବିଷୟ ପ୍ରବେଶ

୨.୧.୫ - ମୂଲ ପାଠ

୨.୧.୬ - ସାରାଂଶ

୨.୧.୭ - ଏହି ପାଠରୁ ବୁମେ ଯାହା ଶିଖିଲା

୨.୧.୮ - ଆମେ କେତେ ଜାଣିଲେ / ଆଦୃ ପରାମର୍ଶ

୨.୧.୯ - ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

୨.୧.୧୦ - ଅଧିକ ପଠନପାଇଁ କେତେକ ସ୍ଵୀଚ୍ଛା

୨.୧.୧ କବି ପରିଚୟ :

‘ଶିବରାତ୍ରି’ କବିତାର କବି ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ (ଜନ୍ମ - ୯-୧୦-୧୮୭୭ - ମୃତ୍ୟୁ - ୧୭ - ୭ - ୧୯୭୮) ଓଡ଼ିଶାରେ ‘ଉତ୍କଳମଣି’ ରୂପେ ପରିଚିତ । ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ଭାର୍ଗବା ନଦୀକୁଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ସୁଆଶୋ ଗାଁରେ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ । ଜନ୍ମରୁ ମାତୃହରା ଗୋପବନ୍ଧୁ ପିତା ଦୈତ୍ୟାରି ଦାସ ଓ ବିଧବୀ ପିତରୀ କମଳାନାନୀଙ୍କ ହେପାଜତରେ ବଢ଼ିଥିଲେ । ଗାଥୀ ଚାଶାଳୀ, ରୂପଦେଶପୂର ଭର୍ଣ୍ଣକୁଳର ସ୍ଥଳ, ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାସ୍ଥଳ, ରେବେନ୍ଦ୍ରା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ କଲିକତାରେ (ଓକିଲାଟି ଶିକ୍ଷା) ପାଠ ପଡ଼ି ସେ ବି.୬.୬.୬.୬ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ । ଜନସେବାକୁ ଜୀବନର ବ୍ରତରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବାରୁ ସେ ସରକାରୀ ଚାକିରି କରିବାକୁ ଚାହିଁ ନ ଥିଲେ । ୧୯୦୩ ମସିହାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଉତ୍କଳ ସନ୍ତିକାନୀ ସହିତ ସେ ଛାତ୍ର କାଳରୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ । ପରେ ଭାରତବର୍ଷକୁ ଲାଙ୍ଗରେଜଙ୍କ କବଳରୁ ମୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ମହାଦ୍ୱାରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ କଂଗ୍ରେସୀ ଆହାନ ତାଙ୍କୁ ସେଥିପ୍ରତି ଆକୃଷ କରିଥିଲା । ଶିକ୍ଷା, ସାହିତ୍ୟ ଓ ସାମାଜିକତାର ପ୍ରସାରପାଇଁ ସେ ଓଡ଼ିଶାରେ ବନବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା (୧୯୦୯) କରିଥିଲେ ପୁରାର ସାକ୍ଷୀ ଗୋପାଳଠାରେ । ସତ୍ୟବାଦୀ ବନବିଦ୍ୟାଳୟ ଥିଲା ତାଙ୍କ ପରିକଳନରେ ମଣିଷ ଗଢା କାରଣାନା । ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟର ଉନ୍ନତିପାଇଁ ସେ ଓଡ଼ିଆରେ ମାସିକ ‘ସତ୍ୟବାଦୀ’ (୧୯୧୪) ପାତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ଅଧିକରୁ ସାକ୍ଷୀ ଗୋପାଳଠାରୁ ତାଙ୍କର ଉଦୟମରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା ସାପ୍ତାହିକ ଖବର କାଗଜ ‘ସମାଜ’ (୪.୧୦.୧୯୧୯) । ୧୯୨୧ ମସିହାରେ ପ୍ରଥମ କରି ଗଢାଯାଇଥିବା ‘ଉତ୍କଳ ପ୍ରାଦେଶିକ କଂଗ୍ରେସ କମିଟି’ର ସେ ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ଲୋକହିତକର ସମାଜସେବା ଓ ଭାରତବର୍ଷର ମୁକ୍ତ କାମନାରେ ରାଜନୀତିଷ୍ଠ ନିଜକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରାଇଥିବା ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ ବାଣୀ ଆରାଧନାରୁ ନିବୃତ ହୋଇ ନ ଥିଲେ । ‘ସମାଜ’ ମୃଦ୍ଦାରେ ଓ ‘ସତ୍ୟବାଦୀ’ ପାତ୍ରିକାରେ ତାଙ୍କ ରଚିତ ସଂପାଦକୀୟ ଏବଂ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଉତ୍ସୁକକାରୀ ପ୍ରବନ୍ଧ ତହିଁର ଭାଷା ଓ ଶୈଳୀ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆଜିଷୁଦ୍ଧା ପାଠକଙ୍କ ଅନୁପ୍ରଣିତ କରୁଛି । ତାଙ୍କ ସ୍ମୃତି କବିତାଗୁଡ଼ିକ ‘ଅବକାଶ ଚିତ୍ରା’, ‘କାରା କବିତା’, ‘ବୟାର ଆଦିକଥା’, ‘ଧର୍ମପଦ’, ‘ଗୋ-ମାହାଦ୍ୱାର୍ୟ’, ‘ତ୍ରିଭୂତର ବା ନଚିକେତା ଉପାଖ୍ୟାନ’ ଭାଲି ସଂକଳନରୁ ସ୍ଥଳିତ୍ୟ ହେଉଛି ।

ଦେଶ, ଜାତି, ସମାଜ, ବ୍ୟକ୍ତିର ଉନ୍ନତି ଚିତ୍ରା କରୁଥିବା ଅଧାର୍ୟ ଦାର୍ଶିତ ଜାତୀୟଭାବାବୀ କବି ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସଙ୍କ ‘ଶିବରାତ୍ରି’ କବିତା ‘ଅବକାଶ ଚିତ୍ରା’ ପୁସ୍ତକରୁ ସଂଗୃହୀତ ।

୨.୧.୭ : ଉପକ୍ରମ :

ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନରେ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ ଥିଲେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ନୈଷିକ ସାଧକ । ନିର୍ଜଳା ଉପବାସରେ ଭାଗବତ ପାରାୟଣ ସାରି ସପ୍ତା ଉଷ୍ଣବରେ ସେ ପ୍ରସାଦ ସେବନ କରିବା ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାସ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଅଛନ୍ତି । ସତ୍ୟବାଦୀ ବନବିଦ୍ୟାଳୟର ଅନ୍ତେବାସମାନେ ଗଣେଶ ପୂଜା ଓ ସରସତୀ ପୂଜାକୁ ବାଦଦେଲେ, ଶିବରାତ୍ରିକୁ ଉଜାଗରରହି, ଦୀପଜଳାର କାଷା-ଉପବାସରେ ପାଳନ କରୁଥିଲେ । ନୀଳକଣ୍ଠ, ଗୋଦାବରାଶ, କୃପାସିନ୍ଧୁ, ଆଚାର୍ୟ ହରିହର, ଗୋପବନ୍ଧୁ ଆଦି ବି ତହିଁରେ ସାମିଲ ହେଉଥିଲେ । ବସୁତୀ ଶିବରାତ୍ରି ସଂପର୍କର ବାଷ୍ପବ ଜୀବନାନୁଭବ କବିଙ୍କ ଲେଖନୀ ଦେଇ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କରିଛି ‘ଶିବରାତ୍ରି’ କବିତାରେ । ବାହାରେ ଶିବ ନାହାନ୍ତି; ସେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ଅତରରେ ବିରାଜିତ । ଉଜାଗର ରହି ହୃଦୟ ପ୍ରଦାପରେ ତାକୁ ସାକ୍ଷାତ କଲେ ଜୀବନ ମଞ୍ଜଳମୟ ହେବ । ପର୍ବ ପାଳିବ ନାଁରେ ଗୋଟେ ଦିନ ପାଇଁ ନିଷାକାଷାର ସହ ଶିବରାତ୍ରି ପାଳନକୁ ଗୋପବନ୍ଧୁ ସାରା ଜୀବନ ଶୋଇ ରହି ଗୋଟେ ଦିନ ଚେରୁବା ନିଷ୍ଠ୍ୟୋଜନ ବୋଲି ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ପ୍ରଚଳିତ ଓ ପରିପାଳିତ ପର୍ବର ଉପଳକ୍ଷଣରେ ବ୍ୟକ୍ତି ଚରିତ୍ରକୁ ସୁଧାରିବାର ପ୍ରତୀକାତ୍ମକ କାବ୍ୟାପଳବଧ ଶିବରାତ୍ରି; କବିଙ୍କ ଅତରାଶ ଚିରବୁରୁର ସରଳ ଅରିବ୍ୟକ୍ତି ।

୨.୧.୮ ଉଦେଶ୍ୟ

ଏହି କବିତା ପଡ଼ି ଆସେମାନେ

କ - କବିତା ଆଚୂରି ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ ସାଧନ କରିବା ।

ଖ - କବିତା ଅତର୍ଗତ ଭାବଧାରାକୁ ବୁଝିପାରିବା ।

ଘ - ଭାବବୋଧ ତଥା ସୌନ୍ଦର୍ୟ ଉପଳକ୍ଷିରେ ବାଧାସୃଦ୍ଧି କରୁଥିବା କଠିନ ଶବ୍ଦ ଯଥା : ଉଜାଗର, ଉପକରଣ, ଅନୁଷ୍ଠାନ, ବିମୋହିତ, ଅଭ୍ୟତର, ପ୍ରୟୋଜନ, ଦେବାଳୟ, ପାରିଜାତ, ଚିଦାନନ୍ଦ, ତମସ୍ତ୍ର ପ୍ରଭୃତିର ତାର୍ଯ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିବା ।

ଘ - କବିତାରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ମାନବିକ ଶୁଣାବଳୀ ଓ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ସହ ପରିଚିତ ହେବା ।

ଡ - ରାତ୍ରିକର ଉଜାଗରେ କିମ୍ବା ପ୍ରୟୋଜନ, ବାହ୍ୟାଲୋକେ ଅନ୍ତକାର ଯିବ କାହିଁ ମନ୍ଦ, ସମସ୍ତ ଜୀବନ କର ଏକ ଶିବରାତ୍ରି ପ୍ରଭୃତି କବିତାଙ୍କର ଶୁଭଅର୍ଥକୁ ବୁଝିପାରିବା ।

ଚ - କବିତାର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ସୌନ୍ଦର୍ୟକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଲେଖିପାରିବା ।

୨.୧.୯ ବିଷୟ ପ୍ରବେଶ

ବସନ୍ତ ରତ୍ନରେ ପାଳନ କରାଯାଉଥିବା ପର୍ବମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶିବରାତ୍ରି ଅନ୍ୟତମ । ପଶୁଶ ମାସର କୃଷ୍ଣ ଚତୁର୍ଦଶୀକୁ ଶିବରାତ୍ରି ବା ଜାଗର ଜଳା ପର୍ବ ଭାବେ ଓଡ଼ିଆୟ ପାଳନ କରିଥାନ୍ତି । ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ ଏହି ପର୍ବ ଉପବାସ ରହି ପାଳନ କରୁଥିଲେ । ଦାପର ଆଲୁଆରେ ଅନ୍ତରକୁ ଦୂରେର ମଞ୍ଜଳମୟ ଶିବଙ୍କ ସତ୍ୟ ରୂପ ଦେଖିବା ଏହି ପର୍ବ ପାଳନର ମହତ୍ଵ ଉଦେଶ୍ୟ । ଅନ୍ଧକର୍ତ୍ତୁ ଏହି ଦିନରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ହିମାଳୟରେ ଶିବଙ୍କୁ ଆରାଧନା କରି ଜାମବତୀଙ୍କ ଗର୍ଜରେ ପୁତ୍ରୋତ୍ସବ କରାଇଥିବା ବ୍ୟାସଙ୍କ ମହାଭାରତରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ।

ଓଡ଼ିଶାର ପଲ୍ଲୀ ଜୀବନରେ ଏହି ଶିବରାତ୍ରି ପର୍ବ ଶକ୍ତିକ ଦେବାଳୟମାନଙ୍କରେ ଲୋକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗଭାର ନିଷା ଓ ନିର୍ଜଳା ଉପବାସ ଆଚରଣରେ ପାଳନ କରାଯାଇଥାଏ । ହେଲେ, ଜଡ଼ ଜଗତରେ ପଶୁପତିଙ୍କର ଚିଦାନନ୍ଦ ତନ୍ତ୍ର ଦୁର୍ଲଭ ଓ ବାହ୍ୟାଲୋକ ଦେଇ ତମ ନାଶିବା ଅସମ୍ଭବ ବୋଲି କବି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି । କବିଙ୍କ ମତରେ ମଞ୍ଜଳର ସତ୍ୟ ରୂପ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଭ୍ୟନ୍ତରରେ ସ୍ଥିତ । ତାଙ୍କୁ ପାଇବା ପାଇଁ ସମସ୍ତ ଜୀବନକୁ ଏକ ଶିବରାତ୍ରି ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ନିମିତ୍ତ କବି ଆହ୍ୟାନ ଶୁଣାଇଛନ୍ତି ।

୨.୧.୪ ମୂଳ ପାଠ :

କରିଅଛି ଉପବାସ ପୂଜିବି ଶକର
ଜାଗର ଜାଲିଣି ହେବି ନିଶି ଉଜାଗର ।
କାହିଁ ଗଲେ ଦେଖିବି ସେ ସତ୍ୟ ଶିବ ରୂପ
ନାଶିବି କି ଦୀପ ଜାଲି ଘୋର ତମ -ସୂପ ?
ଉଜାଗର ରହିବାକୁ କାହିଁ ମୋର ବଳ
କି ତୁବେୟ ପୂଜିବି ଅବା ସେ ପଦ ସୁଗଳ ?
ଏ ଜଡ଼ ଜଗତେ କାହିଁ ଚିଦାନନ୍ଦ ତନ୍ମୁ
ବାହ୍ୟାଳୋକେ ଅନ୍ଧକାର ଯିବ କାହିଁ ମନ୍ତ୍ର ?
ରାତ୍ରିଜର ଉଜାଗରେ କିଷ ପ୍ରୟୋଜନ ?
ନିଗ୍ରା ବିମୋହିତ ମୋର ସମସ୍ତ ଜୀବନ ।
କାହିଁ ପାରିଜାତ କାହିଁ ଜାହୁବୀର ଜଳ
କାହିଁ ବା ଅମରଧାମ ହେମ ଶତଦଳ,
ଉପକରଣର ଲେଶ ନାହିଁ ଯେବେ ଭବେ
ତୁତ ଅନୁଷ୍ଠାନ କାହୁଁ କରିବେ ମାନବେ ?
ସଂଦେହେ ବ୍ୟାକୁଳ ଏ ମୋ ଦୁର୍ବଳ ପରାଶ
ନିରାଶ ବିଷାଦେ ଏବେ ମନ୍ତ୍ର ମୋର ଆନ,
ଅଶାନ୍ତି ଆବେଗେ ହୃଦ ହୁଏ ଆଲୋଡ଼ିତ
ଘୋର ଅବିଶ୍ଵାସ ତମେ ଚିର ବିଜନ୍ତିତ ।

ପ୍ରକୃତିର ଚାରୁବେଶ ନ ଦେଖେ ନୟନ
ଭୀମ ମରୁସମ ଲାଗେ ସମସ୍ତ ଭୁବନ ।
ଆତରୁ ନୀରବେ ଏବେ ହେଲା ଦିବ୍ୟ ବାଣୀ
କିମା ଅବିଶ୍ଵାସେ ଜଡ଼ ହେଉ ମୂଢ଼ ପ୍ରାଣୀ ?
ଜଡ଼ ବୋଲି ଯାହା ତୋତେ ହୁଆଇ ପ୍ରତୀତ
ନ ଜାଣୁ ତହିଁ କି ଶକ୍ତି ରହିଛି ନିହିତ ।
ଶକ୍ତି ବିନା ସରା କେବେ ନୂହଇ ସମବ
ତେଣୁ ସମ ଶିବମୟ ଦେଖେ ସର୍ବ ଭବ ।
ଦୂର ଦେବାଳୟେ ଯିବା ନାହିଁ ପ୍ରୟୋଜନ
ନିଜ ଅଭ୍ୟନ୍ତର ଦେଖେ ଫେଡ଼ିଣ ନୟନ,
ହୃଦ-କପିଲାସେ ତୋର ବହେ ପ୍ରେମ ଝର
ନିଜେ କରିଛନ୍ତି ତହିଁ ସମସ୍ତ ଶକର;
ଶୁଣିମନ୍ତ୍ର ହୋଇ ନିତି ଆନଦୀପ ଜାଲି
ଶୁଦ୍ଧ-ରକ୍ତ ରସ ଦିଅ ସେ ଶ୍ରାପଦେ ଜାଲି,
ଉଜାଗର ରହି କର ତାଙ୍କ ପ୍ରିୟ କର୍ମ
ପାଇବାକୁ ବାଞ୍ଚା ଯେବେ ଶିବରାତ୍ରି-ଧର୍ମ ।
ସମସ୍ତ ଜୀବନ କର ଏକ ଶିବରାତ୍ରି
ଅନ୍ଧାରେ ନ ହୃଦ ପଥ ହେ ସ୍ଵରଗ ଯାତ୍ରା ।

୨.୧.୫ ସାରାଂଶ

ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସକ “ଶିବରାତ୍ରି” ଏକ ଶାତିକବିତା । ଏକ ଘଟଣା ଅଥବା ବସ୍ତୁ ପ୍ରତି କବିର ରସବତ ମନୋଦଶା ପ୍ରକାଶ ପାଏ ଶାତି କବିତାରେ । କୌଣସି ଏକ ରସଘନ ନିବିଡ଼ ମୁହଁର୍ଗରେ ସ୍ତରେସ୍ତର ରାବେ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିବା ଓ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଘେନିଥିବା ଗାନ୍ୟୋଗ୍ୟ ବାତ୍ମନ୍ୟ କୃତି ଶାତିକବିତା । ଏ ଧରଣର କବିତାରେ କବି ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ ରୂପେ ସ୍ଵପ୍ନ ଆତ୍ମ ପ୍ରକାଶ ଲାଭିତ ।

ରାତିଦୀରା ଜାଗର ଜାଲି, ଉପବାସରେ ଜାଗ୍ରତ ରହି ଶକରଙ୍କୁ ପୂଜା କରିବାକୁ ଶିବରାତ୍ରି ପାଳନ କରନ୍ତି କବି । ହେଲେ, ତାଙ୍କ ଜିତରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଜାଗେ, କେଉଁଠାକୁ ଗଲେ ସେ ଶକରଙ୍କର ମଜାଲମୟ ସତ୍ୟ ରୂପ ଦେଖିବେ ? ଭୟକର ଅନ୍ଧାର ପୁଞ୍ଜକୁ କେଉଁ ଦୀପ ଜାଲି ସେ ଦୂର କରିପାରିବେ ? ବେଳେ ରହିବାକୁ ତାଙ୍କର ବଳ କାହିଁ ? ସତ୍ୟ ଶିବ ରୂପର ପାଦ ଦୁଇଟିକୁ କେଉଁ ପଦାର୍ଥରେ ସେ ପୂଜିବେ ? କବି ବୁଝିଛନ୍ତି; ଜଡ଼ ସଂସାରରେ ଶିବଙ୍କର ଚିଦାନନ୍ଦ ତନ୍ମୁ ଦେଖାଯିବା ସମବପ୍ରଗ ନୁହେଁ । ପୁଣି ନିଜ ଜିତରେ ଥିବା ଅଞ୍ଚାନ ଅନ୍ଧକାର ଦୀପର ଆଲୁଥରେ ବିଦୂରିତ ହେବ ନାହିଁ । କବିଙ୍କ ଜୀବନ ନିଜ ପ୍ରତି ନିତ୍ୟ ଆସନ୍ତ, ଗୋଟେ ରାତିପାଇଁ ଚେଲେ ରହି ଜାଗର ଜାଲିବାର ଅର୍ଥ କିଛି ହିଁ ହୁଏନା । ଏ ଜଡ଼ ସଂସାରରେ ସ୍ଵର୍ଗ ନନ୍ଦନକାନନରେ ପୁରୁଥିବା ପାରିଜାତ ମିଳେ ନାହିଁ, ସ୍ଵର୍ଗ ଗଜାର ଜଳ କି ଅନୁପଲବଧ । ଏଠି ସ୍ଵର୍ଗ ନାହିଁକି ସୁନାର ପଦୁପୁଲ ନାହିଁ । ଯେଉଁଠାରେ ଏତେ ସବୁ ଉପକରଣରୁ ଚିକିତ୍ସା ମିଳେ ନାହିଁ ସେଠି ଶିବରାତ୍ରି ଉପକରଣରେ କବି ତୁତ ଅନୁଷ୍ଠାନ ମଣିଷମାନେ କରିବେ କିପରି ? ଏ ଧରଣର ସଂଦେହ ବ୍ୟାକୁଳତାରେ କବିପ୍ରାଣ ଦୁର୍ବଳ ହୁଏ, ନିରାଶ ବିଷାଦରେ

ତାଙ୍କର ଜ୍ଞାନ ମଗ୍ନ ହୁଏ । ଅଶାତି ଆବେଗରେ ହୃଦୟ ଆଲୋଚିତ ହେବା ସହିତ କବିଙ୍କ ଚିର ଘୋର ଅବିଶ୍ୱାସର ଅନ୍ତରେ ହୁଏ ବିଜତ୍ତିତ । ଏ ଧରଣର ମାନସିକ ଅବସ୍ଥାରେ ଦୃଶ୍ୟମାନ ଜଗତର ମନୋରମ ପ୍ରକୃତି ପରିବର୍ତ୍ତ କବିଙ୍କ ସମସ୍ତ ଭୂବନ ଉପକର ମରୁଭୂମି ଭଳି ଜଣାପଡ଼େ । ଏଭଳି ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା ଭୋଗୁଥିବା କାଳରେ କବି ନିଜର ଅନ୍ତର ବାଣୀ ଶୁଣିପାରନ୍ତି । ଯାହାକୁ ଜଡ଼ ଭାବି ଅବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଏ ତହିଁରେ ଶକ୍ତି ସମନ୍ଦିତ ହୋଇଛି । ଶକ୍ତି ବ୍ୟତିରେକ ସଭାର ସ୍ଥିତି ସମ୍ବନ୍ଧ ହୁଏ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଜଗତ ସୃଷ୍ଟିକୁ ମଙ୍ଗଳମୟ ରୂପେ ଦେଖିବାକୁ ଅତର ଆହାନରେ ବଶାରୁତ ହୁଆନ୍ତି କବି । ମଙ୍ଗଳ ନିଧାନକୁ ଦେଖିବାପାଇଁ ଦୂରସ୍ଥ ମନ୍ଦିରକୁ ଯିବାରେ ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । କାହିଁକି ନା ସେ ନିଜ ଭିତରେ ବିରାଜିତ । କବିଙ୍କ ମତରେ ଅନ୍ତରବାଣୀ ସୂଚିତ କରେ ବ୍ୟକ୍ତିର ହୃଦୟ କପିଲାସରେ ପ୍ରେମ ଝର ପ୍ରବାହିତ, ସେଠି ସ୍ଵୟମ୍ଭୁ ଶକ୍ତି ବିରାଜିତ । ପ୍ରତ୍ୟେ ପରିତ୍ର ଭାବରେ ଜ୍ଞାନ- ଦୀପ ଜାଳି ଶୁଭ ଉତ୍ତରିଷ୍ଟ ତାଙ୍କ ପାଦରେ ଜାଳିଦିଅ । କାଗ୍ରତ ରହି ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟ କର୍ମ କଲେ ଶିବରାତ୍ରି ଧର୍ମର ଫଳ ମିଳେ । ବ୍ୟକ୍ତି ଦେବଶିଶୁ । ସ୍ଵର୍ଗ ଯାତ୍ରା ତା'ର ବାନ୍ଧିତ ଅରୀପ୍ରସା । ଜୀବନକୁ ଶିବରାତ୍ରି କରିପାରିଲେ ସ୍ଵର୍ଗ ଯାତ୍ରାର ଦୃଷ୍ଟି ଲାଭେଷଣ୍ଟ ହେବ ନାହିଁ ।

‘ଶିବରାତ୍ରି’ ର ତାମ୍ରପ୍ରୟ ବାହ୍ୟାବାରରେ ନାହିଁ, ରହିଛି ଅତରଙ୍ଗ ଅତରିଣ ବୋଧ ଓ ସାଧନାରେ - ଏହାହିଁ ଦର୍ଶାଇ ଦିଆଯାଇଛି । କବିତାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଦ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ନିଶ୍ଚିଷ୍ଟ । ଉପାତବର୍ଷ ମେଲରେ ଉପଧାରାତି ଅନୁସୃତ । ତେଣୁ ଗାନ୍ୟୋଗ୍ୟ ପଦ୍ୟଧର୍ମୀ ଶନର, ସୁବିନ୍ୟାସତାରେ “ଶିବରାତ୍ରି” ଏକ ରସବନ୍ତ ମନୋଜ୍ଞ ଗାତ୍ରିକବିତା ।

୨.୧.୭ - ଏହି ପାଠରୁ ଭୁମେ ଯାହା ଶିଖିଲ :

କ - ‘ଶିବରାତ୍ରି’ ପାଳନ ବିଧୁ ।

ଖ - ଉପବାସ, ଉଜାଗର, ଉପକରଣ, ଅନୁଷ୍ଠାନ, ବିମୋହିତ, ଅଭ୍ୟନ୍ତର ପ୍ରୟୋଜନ, ଦେବାଳୟ, ପାରିଜାତ, ଜାହୁବୀ, ଶତଦଳ,

କପିଲାସ, କିଷ, ଲେଶ, ହୁଡ଼, ଚିଦାନନ୍ଦ, ନିଶି, ତମ୍ଭୁପ, ସୁଗଳ ପ୍ରଭୃତିର ଅର୍ଥ ।

ଘ - ଉପକରଣର ଅଭାବରେ ବ୍ରତାନୁଷ୍ଠାନ କରିଛୁଏ ନାହିଁ ।

ଘ - ସବୁଦିନେ ଶୋଇ କରି ଗୋଟେ ଦିନ ଓ ରାତି ଅନିତ୍ର ରହି କାମ କରିବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ ।

ଡ - ଜଡ଼ ସରା ସ୍ଵର୍ଗ ହେଲେ ତା'ର ସ୍ଥିତି ଅବଧାରଣ କରିଛୁଏ ।

ଚ - ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରେ ଠାକୁରଙ୍କୁ ନ ଖୋଜି ନିଜ ଭିତରେ ତାଙ୍କର ଅବସ୍ଥାତି ଅନୁଭବିବା ଦରକାର ।

ଛ - ସ୍ଵର୍ଗ୍ୟାତ୍ମୀ ମାନବ ପକ୍ଷେ ସବୁଦିନ ଶିବରାତ୍ରି ପାଳନାନ୍ତରୂପ ଦିନ ହେବା ବାଞ୍ଚନାୟ ।

୨.୧.୮ ଭୂମେମାନେ କେତେ ଜାଣିଲ / ଆତ୍ମ ପରୀକ୍ଷଣ

୧ - ଶକ୍ତରଙ୍କ ପଦୟୁଗଳ ପୂଜିବା ପାଇଁ କି କି ଉପକରଣର ପ୍ରୟୋଜନ ଅଛି ?

୨ - ସଦେହ ବ୍ୟାକୁଳ ବ୍ୟକ୍ତିପ୍ରାଣର କ'ଣ ହୁଏ ?

୩ - କେତେବେଳେ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଏ ପୃଥିବୀ ଭୟକର ମରୁଭୂମି ଭଳି ଲାଗେ ?

୪ - କେଉଁ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ କଲେ ଜଗତ ମଙ୍ଗଳମୟ ଲାଗେ ?

୫ - ସମସ୍ତ ଜୀବନକୁ ଏକ ଶିବରାତ୍ରି କରିଦେବ କିପରି ?

୨.୧.୯ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ :

୧ - ମଣିଷମାନେ ସଂବାରରେ ବ୍ରତ ଅନୁଷ୍ଠାନ କରିପାରିବେ ନାହିଁ କାହିଁକି ?

୨ - ବାହ୍ୟ ଆଲୋକରେ କେଉଁଠାରୁ ଅଶାର ଯିବ ନାହିଁ ?

୩ - ଉପବାସ ରହି ଶକ୍ତରଙ୍କୁ କିପରି ପୂଜିବେ ବୋଲି କବି ମନସ୍ତ କରିଛନ୍ତି ?

- ୪ - 'ରାତ୍ରିକର ଉଜାଗରେ କିସ ପ୍ରୟୋଜନ' ବୋଲି କବି କାହିଁକି ଲେଖିଛନ୍ତି ?
- ୫ - କେଉଁ ସମୟରେ କବି ପ୍ରକୃତିର ଚାରୁବେଶ ଦେଖନ୍ତି ନାହିଁ ?
- ୬ - କେଡେବେଳେ ସକଳ ସଂସାର ଶିବମାୟ ମନେହେବ ?
- ୭ - ଶିବରାତ୍ରି ଧର୍ମ ପାଇବା ନିମିତ୍ତ କ'ଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ?
- ୮ - ଅନ୍ଧାରେ ନ ହୁତ୍ତ ବୋଲି କାହାକୁ କୁହାଯାଇଛି ?
- ୯ - ଦୂର ଦେବାଳୟ ନ ଯାଇ କ'ଣ କରିବାକୁ କବି ଲେଖିଛନ୍ତି ?
- ୧୦ - କେଉଁଠି ପ୍ରେମ-ଝର ପ୍ରବାହିତ ଓ ସେଠାରେ କିଏ ବିଜେ କରିଛନ୍ତି ?

୨.୧.୧୦ ଅଧ୍ୟକ ପଢାପଡ଼ି କରିବାପାଇଁ କେଡେକ ସ୍ଵଚନା

୧. - ଉତ୍କଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଅଧ୍ୟକ ଜାଣିବାପାଇଁ ଗୋପୀନାଥ ମହାତିକ 'ଉତ୍କଳମଣି', ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଶତପଥୀଳ 'ହେ ସାଥୀ ! ହେ ସାରଥୀ !' ଭଲି ଜୀବନୀ ପୁଷ୍ଟକ ପଡ଼ିବା

୨. - "ଚଉଦ ଅକ୍ଷରୀ"ର ପାଦରେ ମଞ୍ଜଳ ରାଗ ହୁଏ, ଉପାତବର୍ଷର ମେଲ ସହିତ ବର୍ଷର ପୂର୍ବ ସର ମଧ୍ୟରେ ମେଳ ହେଉଛି ଉପଧା । ଏ ପାଇଁ କୁଳମଣି ଦାସଙ୍କ 'ଆଳକାର ତରଙ୍ଗିଣୀ' ପଡ଼ିବା ।

୩ - 'ଓଡ଼ିଶାର ପର୍ବ-ପର୍ବାଣି' ବହିରୁ ଶିବରାତ୍ରି ପାଳନର ତାପ୍ରୟୁଷ ବିଷୟରେ ଅବଗତ ହେବା ।

୪ - ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସଙ୍କଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ 'ସତ୍ୟବାଦୀ ବନବିଦ୍ୟାଳୟ' (୧୯୦୯) ସଂପର୍କରେ ଅଧ୍ୟକ ଜାଣିବାପାଇଁ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାସଙ୍କ 'ଆତ୍ମଜୀବନୀ' ଗୋଦାବରାଶ ମିଶ୍ରଙ୍କ 'ଅର୍ଦ୍ଧ ଶତାବ୍ଦୀର ଓଡ଼ିଶା ଓ ତହିଁରେ ମୋ ସ୍ନାନ' ବହି ପଡ଼ିବା ।

୪. ବଣିଷ୍ଟ ଓ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର

ଅନୁତ ପଞ୍ଜନୀୟକ

ପଠନକ୍ରମ : ୨:୪:୧

କବି ପରିଚୟ

୨.୪.୨ ଉପକ୍ରମ

୨.୪.୩ ଉଦେଶ୍ୟ

୨.୪.୪ ବିଷୟ ପ୍ରବେଶ

୨.୪.୫ ମୂଲ୍ୟାଳୋଦ୍ଧାରଣା

୨.୪.୬ ସାରାଂଶ

୨.୪.୭ ଏହି ଏକକରୁ ଦୂମେ ଯାହା ଜାଣିଲ

୨.୪.୮ ଦୂମେ କେତେ ଜାଣିଲ

୨.୪.୯ ଏକକ ଶେଷ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

୨.୪.୧୦ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଠନପାଇଁ କେତେକ ସୂଚନା

୨.୪.୧ - କବି ପରିଚୟ

ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଚିନ୍ତାଧାରାର ଅନ୍ୟତମ ଅନୁକାରୀ କବି ଅନୁତ ପଞ୍ଜନୀୟକ (୧୯୧୨ - ୧୯୮୭) ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟ ଜଗତରେ ବେଶ ସୁପରିଚିତ । ଜଣେ ସାଧାନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ତଥା ସମାଜ ସଂସାରକ ଭାବରେ ସେ ଯେତିକି ପରିଚିତ, ଜଣେ ମାନବବାଦୀ କବି ଭାବରେ ସେ ଅନୁରୂପ ଭାବରେ ନିଜର ସାକ୍ଷର ରଖ୍ୟାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ରଚିତ ‘ରତ୍ନଶିଖା’, ‘ଅଲୋଡ଼ା ଲୋଡ଼ା’, ‘ହାଇର ଛିଟା’, ‘ତର୍ପଣ କରେ ଆଜି’, ‘ଶାତିଶିଖା’, ‘ଅତର’ କବିତାଗ୍ରନ୍ଥ ଓଡ଼ିଆ ସହିତ୍ୟରେ ସ୍ଵତତ୍ପତ୍ତା ଦାରିକରେ । ଜଣେ ସମ୍ବଲ ଶିଶୁ ସହିତ୍ୟକ ଭାବରେ ସେ ପିଲାମାନଙ୍କପାଇଁ ଅନେକ ମୁଦ୍ରକ ରଚନା କରିଯାଇଛନ୍ତି । ତନ୍ମଧରେ ‘କୁନମୁନ୍’, ‘ଛବିଟିକି ଗପଟିଏ’, ‘ଗପୁଡ଼ି ମାଇଁ କି ଧପୁଡ଼ି ଧାଇଁ’, ‘ଲାଲ ଦୁକୁରୁକୁ ସୁରୁପଟିଏ’, ‘କିଏ ସେ ନିଏ’, ଭଲପଡ଼ା ଓ ‘ସୁତ୍ରଟିଏ ସାକୃତିର’ ବେଶ ଶିଶୁ ମନକୁଆଁ ହୋଇପାରିଛି । ‘ମା’ ଉପନ୍ୟାସର ଅନୁବାଦପାଇଁ ସେ ୧୯୬୪ ମସିହାରେ ସୋଭିଏତ୍ ଦେଶ ନେହେରୁ ପୁରସ୍କାର ଓ ‘ଆବାତର’ କବିତା ମୁଦ୍ରକପାଇଁ ୧୯୮୧ ରେ କେନ୍ଦ୍ର ସହିତ୍ୟ ଏକାଡ୍ମେନ୍ ପୁରସ୍କାର ଲାଭ କରିଥିଲେ ।

୨. ୪. ୨ ଉପକ୍ରମ

ଜଣେ ମାନବବାଦୀ କବି ଜାବରେ ଅନନ୍ତ ପଛନାୟକ ଅଶିକ୍ଷା, ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ, ଧର୍ମାନ୍ତରା ତଥା ଅତ୍ୟାଚାର ବିଗୋଧରେ ସର ଉରୋକନ କରି ଆସିଛନ୍ତି । ସୃତର କାବ୍ୟଶୈଳୀର ପ୍ରଦର୍ଶନ ତଥା ଆଧୁନିକ କବିତାରେ ପ୍ରସ୍ତାବକୁଳତା ପ୍ରୟୋଗରେ ତାଙ୍କର ଗୁଣିକା ଥିଲା ଅନନ୍ୟ । ସମାଜରେ ଥିବା ଧନୀ ଦରିଦ୍ର ଜେଦାରେଦର ପାଚେରିକୁ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ସେ ସର୍ବଦା ଶତ୍ରୁ ଚେତାବନୀ ଶୁଣାଇ ଆସିଛନ୍ତି । ପଠିତ ‘ବଶିଷ୍ଟ ଓ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର’ କବିତାଟି ପୌରାଣିକ ପୃଷ୍ଠାଭୂମି ଉପରେ ରଚିତ ଏକ କବିତା । ହିଂସା, କ୍ଲୋଧ, ଅସହିଷ୍ଣୁତା, ଉପରେ ସଦରାବ, ପ୍ରେମ ତଥା କ୍ଷମାର ବିଜୟ ଘୋଷଣା ହଁ ଏହି କବିତାରେ କରାଯାଇଛି । ପାରମାର୍ଥିକ ବୁଝାମଣା ଓ ସଂପ୍ରାତି, ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ନିବିଡ଼ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଵାପନ ହଁ ଏହି କବିତାର ଅଭ୍ୟସର ।

୨. ୫. ଉଦେଶ୍ୟ :

ଏହି କବିତାଟି ପାଠ କରିବାଦ୍ୱାରା ଆସେମାନେ

(କ) କବି ଅନନ୍ତ ପଛନାୟକଙ୍କ ସୁଷ୍ଠି ସଂପର୍କରେ ଧାରଣା କରିପାରିବା ।

(ଖ) ପୌରାଣିକ ଚରିତ୍ର ବଶିଷ୍ଟଙ୍କ ମହନୀୟତା ବିଷୟରେ ଧାରଣା କରିପାରିବା ।

(ଗ) କ୍ଲୋଧ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କର ଆଦିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସଂପର୍କରେ ଧାରଣା କରିପାରିବା ।

(ଘ) କ୍ଲୋଧ, ହିଂସା, ପ୍ରେମ ତଥା ସହିଷ୍ଣୁତାର ସେ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ମହାୟାନ କରିଥାଏ, ସେ ବିଷୟରେ ଧାରଣା କରି ପାରିବା ।

(ଡ) କବିତାର ସାହିତ୍ୟକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ସଂପର୍କରେ ଧାରଣା କରିପାରିବା ।

(ଇ) କବିତାର ରମ୍ଭବୋଧକ ଆବୁଦ୍ଧି କରିପାରିବା ।

(ଈ) ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ବ୍ୟବହୃତ ଜଙ୍ଗୁଦା, କୃପାଣ, କୃତାନ୍ତ, ବଦ୍ର, ଲତା, ଖିଙ୍ଗାସି, ଆତତାମୀ, ଉରରଳ, ପାଶବପୁର୍ଯ୍ୟାସ, ଉଛ୍ଵାସ ପ୍ରଭୃତି ଶବ୍ଦ ପ୍ରୟୋଗର ଯଥାର୍ଥତା ଉପଲବ୍ଧ କରିବା ।

(୯) କବିତା ଅନ୍ତର୍ଗତ ମାନବିକ ଶୁଣାବନୀ ଓ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ସହ ପରିଚିତ ହେବା ।

(୧୦) ପ୍ରସଙ୍ଗ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଭାବଧାରାକୁ ବୁଝି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିପାରିବା ।

(୧୧) ‘ନାଶ ମୋର ପାଶବପୁର୍ଯ୍ୟାସ’, ‘ନୁହଁ ତ ଏ ରତ ପରିହାସ’ ପରି କବିତାଙ୍କର ସରଳାର୍ଥ ଲେଖିପାରିବା ।

୨. ୫. ୪ ବିଷୟ ପ୍ରବେଶ :

‘ବଶିଷ୍ଟ ଓ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର’ କବିତାଟି ପ୍ରେମ ଓ କରୁଣାର ପରାକାଷ୍ଠା ଉପରେ ଆଧାରିତ ଏକ ପୌରାଣିକ ଆଖ୍ୟାୟିକା । ପ୍ରେମ ତଥା କରୁଣାର ଅବତାର ସାଧକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମହର୍ଷ ବଶିଷ୍ଟଙ୍କ ନିକଟରେ ଅହଂକାରୀ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର କିପରି ପରାଜୟ ସ୍ଵାକାର କରିଛନ୍ତି, ତାହାର ଏକ ଅଭିନବ ପରିପ୍ରକାଶ ଘଟିଛି ଉଚ୍ଚ କବିତାରେ । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଆପଣାର ଶତପ୍ତୁର ହତ୍ୟାକାରୀ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କ କ୍ଷମାର ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ମଧ୍ୟକାଳୀ ଧାରାରେ ଅଭିଷିତ କରି ତାଙ୍କୁ ମହର୍ଷ ରୂପେ ସମ୍ମେଧନ କରିବାଦ୍ୱାରା ବଶିଷ୍ଟଙ୍କର ଅପୂର୍ବ ମହନୀୟତା କବିତାକୁ ବେଶ ରଖାଣ୍ତି କରି ଗଢ଼ି ତୋଳିଛି ।

୨. ୪. ୪ ମୂଳପାଠ :

ଶ୍ରାବଣର ବର୍ଷା ପଡ଼େ ଝରି
ଆଶ୍ରମର ତରୁ ଦୃଶ୍ୟ ପରେ,
ଜଙ୍ଗଲର ଦୀପ ଉଠେ ଥରି
ମହର୍ଷର ଚିମିରିତ ଘରେ ।
ମୃଦୁ ଭାଷେ ସୁଚାଇଲେ ଆସି
ରଷ୍ଟିପଦ୍ମୀ ସତା ଅରୁଛତା,
“ରହନ ଯେ କରିବି କିପରି
ଲବଣ ତ ନାହିଁ ମହାମତି ?”
ଘରରିଲେ ମହର୍ଷ ବଶିଷ୍ଠ
ପ୍ରଶାନ୍ତିର ମଧୁମୟ ସୁରେ,
“ମାରିଆଣ କିଞ୍ଚତ ଲବଣ
ପାଶେ ଯାଇ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ଘରେ ।”
ରୋଷେ ଦେବୀ ସୁରିତ ଅଧରେ
ଜଣାଇଲେ, “କାହିଁ ଯିବି କାହିଁ ?
ଗୋଟି ଗୋଟି ପୁତ୍ରଗଣ
ହତ୍ୟା କଲା ଯେଉଁ ଆଚତାୟୀ ।
ଜନନୀ ମୁଁ ଶୋକାହୁରା
ତା’ ଆଶ୍ରମେ ଯିବି କେଉଁପରି ?
ଅଭୂତ ଏ ଆଦେଶ ମହର୍ଷ,
ଭାଗ୍ୟର ଏ ଉପହାସ ପରି ।”
“ଭାଗ୍ୟର ଏ ନୁହେଁ ଉପହାସ
ତା’ର ଧର୍ମେ କଲ୍ୟାଣ ମୁଁ ଚାହେଁ,
ମୋ ଆଖରେ ନୁହେଁ ଆଚତାୟୀ
ଭଲ ପାଥ, ତାକୁ ଭଲ ପାଥ ।”
“ଭଲ ପାଥ, ଭଲ ପାଥ ଯଦି
ଡାକିଥିଲେ ମହର୍ଷ ତାହାରେ,
ଜୀବନ ଏ ରତ୍ନ ଅରୁଣିତ
ନୋହିଥାତା ଆର୍ଦ୍ର ହାହାକାରେ ।”
“ମହର୍ଷ ମୁଁ ଡାକି ନାହିଁ ତାକୁ
ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣେ ଭଲ ପାଥ ବୋଲି ।”
ଜଣାଇଲେ ସଧାରେ ବଶିଷ୍ଠ
ଶୁଣୁ ତଳୁ ସ୍ଥିତ ରେଖା ତୋଳି ।

“ଭଲ ପାଥ, ଭଲ ପାଥ ଯେଶୁ”
ମହର୍ଷର ମୁଖେ ଥାର୍ତ୍ତ ବାଣୀ,
ବାତ୍ୟା ନିକି ଶାଳବୃକ୍ଷ କାହୁଁ
ପଦପ୍ରାତେ ପିଟିଦେଲା ଆଣି ।
ଅରୁଣତା ପଡ଼ିଲେ ଚମକି
ନୀଢେ ପକ୍ଷା ଉଠିଲେ ଚିନ୍ତାରି,
ଜଙ୍ଗଲର ତେଳଦୀପ ଶିଖ
ଅନ୍ତକାର ନାଶିଲା ଫୁଲାରି
କାହୁଁ ଏକ କୃତାତ କୃପାଣ
ଲୋଟିଗଲା କୁଟୀର ଚଦରେ
ସର୍ବ କରି ମହର୍ଷର ପଦ
ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ଅଶୁ ଉଭରଳେ ।
ନିର୍ଜରର ବୁଦ୍ଧ ଘୋଷ ସମ
ଜଣାଇଲେ ଆବେଗ ଉଚ୍ଛାସ,
“କ୍ଷମାକର, କ୍ଷମାକର ମୋତେ
ନାଶ ମୋର ପାଶବ ପ୍ରୟାସ
ଭଲ ପାଥ, ଭଲ ପାଥ ତୁମେ
ଭଲ ପାଥ ପୁନ୍ତ ତହୁଁ ବଳି,
ନୁହେଁ ତ ଏ ରତ ପରିହାସ
ଝିଙ୍ଗାସି ତ କହୁ ନାହିଁ ଛଳି ?
ଶାଣିତ ଏ କରବାଳ କରେ
କାଣି ମୁଁ ଯେ ଆସିଥିଲି ଆଜି,
ଛିନ୍ଦି କରି ମନ୍ତ୍ରକ ତୁମର
ରଖିବାକୁ ଜୀବନର ବାଜି ।”
ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରେ ତୋଳି ଭୂମିତଳୁ
ସତେ ଅବା ଅମୃତ ବରଷି,
ସ୍ଵେହଭରେ କହିଲେ ବଶିଷ୍ଠ,
“ଉଠ ଏବେ ଉଠ ହେ ମହର୍ଷ ।”
ଅରୁଣତା ନେତ୍ର ଅଭାସତେ
ଶ୍ରାବଣର ବର୍ଷା ଗଲା ଝରି
“ମହାୟାନ, ଦେବତାରେ ଭଲା
ଜାଣିଥାନି ମୁଁହିଁ କେଉଁପରି ।”

୨. ୪. ୬ ସାରାଂଶ

ଶ୍ରୀବଶର ଏକ ବର୍ଷଣ ମୁଖ୍ୟ ରାତ୍ରି । ଆଶ୍ରମରେ ରଷ୍ଟିପନ୍ଥୀ ରାତ୍ରିରୋଜନ ନିମିତ୍ତ ଲବଶର ଆୟୋଜନପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ନିକଟସ୍ଥ ରଷ୍ଟି ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କର ଘରୁ ଲୁଣ ମାଗି ଆଣିବାକୁ ବଶିଷ୍ଟ ଅରୁନ୍ଦତୀଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ବଶିଷ୍ଟ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କୁ ‘ମହର୍ଷ’ ସମୋଧନ କରି ନଥବାରୁ ସେ ତାଙ୍କର ଶହେ ପୁତ୍ରଙ୍କ ନିର୍ମିମ ରାବରେ ହତ୍ୟା କରିଥିଲେ । ପୁତ୍ର ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କ ଶୋକାତ୍ମକ ଥିବା ଜନନୀ ଅରୁନ୍ଦତୀ ସେପରି ଏକ ପୁତ୍ରହତାର ଘରୁ ଲୁଣ ମାରିବାର ଉପଦେଶ ବାଣୀ ଶୁଣି ମନେମାନେ ଦୁଃଖରେ ବେଶ ମର୍ମାହତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ଆତତାୟୀ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କ ବଶିଷ୍ଟ ସେ ପ୍ରାଣରି ଭଲ ପାଆନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ଆବୋ ଆତତାୟୀ ନୁହନ୍ତି, ଏହା ସେ ସଷ୍ଟ ଭାବରେ କହିଛନ୍ତି । ନିଜ ପତିଙ୍କର ଏପରି ଅନାବିଳ ପ୍ରେମ ତଥା ଭଲ ପାଇବାର କଥା ଶୁଣି ଅରୁନ୍ଦତୀ ଚମକି ଉଠି କହିଛନ୍ତି, ଏହି ମହର୍ଷ ସମୋଧନ ଯଦି ସେ ପୂର୍ବରୁ କରିଥାନ୍ତେ ତେବେ ତାଙ୍କର ଶତ ପୁତ୍ରଙ୍କ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ହତ୍ୟାକରି ନଥାନ୍ତେ । ଏତିକିବେଳେ ନାଟକାୟ ଭାବରେ ଖତଗହସ୍ତ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ବଶିଷ୍ଟଙ୍କ ପାଦତଳେ ପଡ଼ି କ୍ଷମା ଜିଷ୍ଠା କରିଛନ୍ତି । ବଶିଷ୍ଟଙ୍କ ଦିବ୍ୟ ଅନାବିଳ ଭଲ ପାଇବାର ଶତ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କର ସମସ୍ତ କ୍ଲୋଧକୁ ଅନୁତାପରେ ବୂପାତ୍ତରିତ କରିଛି । ବଶିଷ୍ଟ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ କ୍ଷମାକରି ମହର୍ଷ ଭାବରେ ସମୋଧନ କରିଛନ୍ତି । ରଷ୍ଟିପନ୍ଥୀ ଅରୁନ୍ଦତୀ ମହାନ୍ତାବ ପତିଙ୍କର ଏହି ସର୍ବାଯ ପ୍ରେମରେ ଉଦ୍ବ୍ଲବ୍ଦ ହୋଇ ଅଶ୍ଵବର୍ଷା କରିଛନ୍ତି ।

୨. ୪. ୭ ଏହି ଏକବୁଦ୍ଧ ତୁମେ ଯାହା ସବୁ ଶିଖିଲା :

- (କ) ଜଗୁଦା, କୃପାଣ, କୃତାତ, ଚତୁର, ଲତା, ଝିଙ୍ଗାସି, ଭରରଳ, ପାଶବ - ପ୍ରୟାସ, ଭଲାସ ଭଳି ଶରର ଅର୍ଥ ଜାଣିପାରିଲୁ ।
- (ଖ) ମୁନି ଆଶ୍ରମର ପାରିପାର୍ଶ୍ଵକ ଅବସ୍ଥିତି ସଂପର୍କରେ ଅବଧାରଣା ହେଲା ।
- (ଗ) ଦୁଇ ମହାନ୍ ଚରିତ୍ର ବଶିଷ୍ଟ ଓ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କର ଗୁଣବତ୍ତୀ ବିଷୟରେ ଅବଗତ ହେଲୁ ।
- (ଘ) ‘କ୍ଷମା’ ଦାନଠାରୁ ମହାନ୍ ଆଉ କିଛି ନାହିଁ, ସେହି ମହାନ୍ବାଣୀର ସତ୍ୟତା ଉପଳଦ୍ଧି କଲୁ ।
- (ଡ) କବି ଅନନ୍ତ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର କାବ୍ୟକ ଶୈଳୀ ସହିତ ପରିଚିତ ହେଲୁ ।
- (ଚ) କବିତାରୁ ନାରୀର ଆଦର୍ଶ, ସବ୍ରାହସ୍ତ୍ର ଆଚରଣ, ପଡ୍ରୋଶା ସହିତ ସହନଶାଳତା ତଥା ମାନବିକତାର ଜୟଗାନ ଭଳି ଶିକ୍ଷଣୀୟ ଉପାଦାନକୁ ମର୍ମେ ମର୍ମେ ଅନୁଭବ କଲୁ ।

୨. ୫ ତୁମେ କେତେ ଜାଣିଲ / ଆମ୍ବପରୀକ୍ଷଣ :

- ୧- କବିତାଟିରେ କାହାକୁ ‘ଆତତାୟୀ’ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି ?
- ୨- ଅରୁନ୍ଦତୀ କାହିଁକି ଚମକି ପଡ଼ିଲେ ?
- ୩- ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କ ମନରେ ଅନୁଭାପ ସୃଷ୍ଟିହେଲା କାହିଁକି ?
- ୪- କବିତାଟିରେ କେଉଁ କଥାକୁ ପାଶବ - ପ୍ରୟାସ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି ?
- ୫- ଶେଷରେ ବଶିଷ୍ଟ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କୁ ‘ମହର୍ଷ’ ବୋଲି କାହିଁକି ସମୋଧନ କଲେ ?
- ୬- ଅରୁନ୍ଦତୀ ବଶିଷ୍ଟଙ୍କୁ ‘ମହୀୟାନ୍ ଦେବତା’ ବୋଲି କହିବାର କାରଣ କ’ଣ ?

୨. ୪. ୯ ଏକକ ଶେଷ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ :

- ୧- ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କ ଆତତାଦୀ କହିବାର କାରଣ କ'ଣ ?
- ୨- ଅରୁଦ୍ଧତା ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କ ଘରକୁ ଲୁଣ ମାଗିଯିବାକୁ ଆପରି କରିଥିଲେ କାହିଁକି ?
- ୩- ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର କାହିଁକି ଲୁହ ଫରାଉଥିଲେ ?
- ୪- ବଶିଷ୍ଠଙ୍କର ଅନାବିଲ ଭଲପାଇବା ଉଚ୍ଚ କବିତାରେ କିପରି ପ୍ରତିପଳିତ ହୋଇଛି, ତାହା ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।

୨.୪.୧୦ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଠନପାଇଁ କେତେକ ସୂଚନା :

- (କ) ଅନନ୍ତ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଲିଖିତ କବିତାଗୁଡ଼ିକ ସଂଗ୍ରହ କରି ପଡ଼ିବା ଓ ସାମ୍ୟବାଦୀ କବିତାର ଏକ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ।
- (ଖ) କବିକର ସମସ୍ୟାମୟିକ ଅନ୍ୟକବି ଯଥା କାଳିଦୀଚରଣ ପାଣିଗ୍ରାହୀ, ସତିଦାନନ୍ଦ ରାଉଡ଼ଗାୟଙ୍କର କବିତାରୁ ସାମ୍ୟବାଦୀ ଚିତ୍ରାଧାରାର କବିତା ସଂଗ୍ରହ କରିବା ।
- (ଗ) ନନ୍ଦ କିଶୋର ବଳଙ୍କ ‘ଶର୍ମିଷ୍ଠା’ କାବ୍ୟରୁ ‘କ୍ଷମା’ ଅଂଶଟିକୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ଉଚ୍ଚ କବିତା ସହିତ ଏକ ତୁଳନାତ୍ମକ ଚିତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ।
- (ଘ) ପୁରାଣରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅନ୍ୟ ରକ୍ଷିତର ସଂପର୍କତ କାହାଣୀ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ।
- (ଡ) କବି ଅନନ୍ତ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଲିଖିତ ‘ଅବାତର’ ପୁସ୍ତକଟିକୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ପଡ଼ିବା ।

ଗଜ

ଭାଗ : କ, ଏକକ : ୩

ରେବଡ଼ୀ

ଦିନ ୧୯୮୫

ପରିମାଣ

ପକ୍ଷାରମୋହନ ସେନାପତି

(୧୯୪୩ - ୧୯୯୮)

ପଠନକ୍ରମ : ୩. ୧. ୧ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

୩. ୧. ୨ ଉପକ୍ରମ

୩. ୧. ୩ ବିଷୟ ପ୍ରବେଶ

୩. ୧. ୪ ମୂଳପାଠ

୩. ୧. ୫ ଆତ୍ମ ପରିଷକମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

୩. ୧. ୬ ସାରାଂଶ

୩. ୧. ୧ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ :-

ଏହି ଗଜଟି ପାଠ କରିବାଦାରା ଆସେମାନେ -

କ - ଗାନ୍ଧିଜ ପକ୍ଷାରମୋହନ ସେନାପତିଙ୍କର ରଚନାଶିଳୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜାଣିପାରିବା ।

ଖ - ତହାଲୀନ ସମାଜର ଅନ୍ତବିଶ୍ୱାସ ଓ କୁସଂସ୍କାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜାଣି ତାହାକୁ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ କ୍ରତୀହେବା ।

ଗ - ଉନ୍ନତ ସମାଜ ଗଠନ କରିବାପାଇଁ ନାରୀଶିକ୍ଷାର ଆବଶ୍ୟକତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜାଣିପାରିବା ।

ଘ - ଆଗିଲିପିଛିଲ, ପରଠ, ଚନ୍ଦ୍ର, ମଦାୟ, ସିଇଁବା, ଚିଲା, ବାଢ଼ି, ତାଟିକବାଟ, ତିରିଲା, ତୁଗୁରା, ଖପା, ଭୁଆସୁଣା, ପୋଖରୀ ପାଣି, ସଟାବଟା, ଛାଉଣି, ପହର ପ୍ରଭୃତି କଥ୍ଯ ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗଶୈଳୀ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜାଣିପାରିବା ।

ଡ - ଗଜରେ ଥିବା ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ, ଜେଜେମା, ରେବଡ଼ୀ, ବାସୁଦେବ ପ୍ରଭୃତି ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଜହିପାରିବା ।

ତ - ‘ଯାହା ଆପଣା କିଆ, ତହିଁକି ଲାଗୁ କିଆଁ, ମାଆ ଦୁରଗୋଟି କିରଣ ହସ୍ତ ବଡ଼ାଇଲେ, ପାଇକି ଉପରେ ପାଇଛତା, ବେଢ଼ି ଉପରେ କୋରତା, ପ୍ରଭୃତି ପଠିତାଂଶର ସରଳାର୍ଥ ଲେଖିପାରିବା ।

ଛ - ପକ୍ଷାରମୋହନଙ୍କ ରଚନାର ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜାଣି ଭାଷାରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ।

ଜ - ଗଜରେ ଭଲ ଲାଗୁଥିବା ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ସଂକାପରୂପେ ଜହିପାରିବା ।

ଝ - ଅନ୍ୟାୟ, ଆପଣା, କିମ୍ଭିତ, ତେର, ମପଥଳ, ଶତ୍ରୁ ପ୍ରଭୃତି ଶବ୍ଦର ବିପରୀତାର୍ଥବୋଧକଶବ୍ଦ ଜହିପାରିବା ।

ଞ - କିତାବ, ଗଲାଜ, ବାଦ, ରଜମ, ଅଧାଜ, ପ୍ରଭୃତି ବୈଦେଶୀକଶବ୍ଦ ପ୍ରୟୋଗର ସଥାର୍ଥତା ଜାଣିପାରିବା ।

ଟ - ନିଜ ପଠନଦସ୍ତତାର ଅଭିଭୂତ ସାଧନ କରିପାରିବା ।

୩. ୧. ୨ ଉପକ୍ରମ :-

‘ରେବଡ଼ୀ’ ଗଜର ଲେଖକ ହେଉଛନ୍ତି ପକ୍ଷାର ମୋହନ ସେନାପତି । ୧୯୪୩ ମସିହା ମନ୍ତ୍ରାଳୟ ସଂକ୍ରାନ୍ତି ଦିନ ଅବିଭକ୍ତ ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାର ‘ମଲିକାଶୟୁର’ ଗ୍ରାମରେ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ । ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଲୟର ଶିକ୍ଷା ସମାପନାତେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ଲାଭରୁ ସେ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କେବେ ଲୁଚିକରି ରହେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ତାଙ୍କର ଅତର୍ନହିଁତ ଶତ୍ରୁ ତାଙ୍କୁ ଚହଟା ଜହୁ ପରି ସମସ୍ତକ ଆଗକୁ ଜାଣି ଥିଲା । ସେ ହେଲେ ଶିକ୍ଷକ । ପୁଣି ଜୀବନର ଉତ୍ଥାନ ପତନ ମଧ୍ୟରେ ଗଢ଼ଜାତମାନଙ୍କର ଦେଉନ ହେବାର ସୁଯୋଗ ଲାଭକରି ରାଜକୀୟ

ପରିମାର ସ୍ବାଦ ଆସାଦନରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲେ । ଏହାରି ଭିତରୁ ପୁଣିଭିତିଥିଲା ତାଙ୍କ ମନଗହାରର ଅସଳ ରୂପ । ସେ ହେଲେ କବି, ଗାଁତିକ, ଔପନ୍ୟାସିକ ଓ ଜୀବନୀ ଲେଖକ ଜତ୍ୟାଦି । ସେଇଥି ପାଇଁ ତ ଏ ଓଡ଼ିଶା ମାଟି ତା'ର ଶ୍ରଦ୍ଧାଲୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ତାଙ୍କୁ ବ୍ୟାସକବି ଆଖ୍ୟାରେ ବିମ୍ବିତ କଲା । ତାଙ୍କ ଜୀବଦଶାରେ ଲିଖିତ କୋଡ଼ିଏଟି ଗଜର ସମାହାର ହେଉଛି ତାଙ୍କର ‘ଗଜସ୍ଵର’ ଗ୍ରନ୍ଥ ।

ଆଲୋଚିତ ‘ରେବତୀ’ ଗଜଟି ସେହି ପୁଷ୍ଟିକରୁ ଅଣାଯାଇଛି । ଏ ଗଜଟି ପ୍ରଥମେ ୧୯୯୮ ମସିହା ଅକ୍ଷୟବର ମାସରେ ‘ଉତ୍ତର ସାହିତ୍ୟ’ ପତ୍ରିକା ଦିତୀୟ ବର୍ଷ ଦଶମ ସଂଖ୍ୟାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ।

୩.୧.୩ ବିଷୟ ପ୍ରବେଶ

ପ୍ରକୃତପକ୍ଷେ ‘ରେବତୀ’ ଗଜ ହେଉଛି ନିଛକ ଓଡ଼ିଆ କାହାଣୀ ଜଗତର ପ୍ରଥମ ପଦକ୍ଷେପ । ଏହାର ଅନ୍ତର୍ମହିତ ଭାବ ରାଜ୍ୟରେ ବିଚରଣ କରିବାକୁ ଗଲାବେଳେ ଆନନ୍ଦ ଓ ବିଳମ୍ବ ରୂପକ ଦୁଇଟି ସ୍ଥିତିଷ୍ଠନ ପାଠକର ଦୃଷ୍ଟିପଥାରୁତ ହୁଏ ।

ନାରୀ ଶିକ୍ଷାକୁ ଆଧାର କରି ଗଢ଼ିଭିତିଥିବା ଅଲୋଚ୍ୟ ଗଜର ପ୍ରାଣବିନ୍ଦୁ ହେଉଛି ‘ରେବତୀ’ । ତାହାରି ସହିତ ଜଡ଼ିତ ଅଛନ୍ତି ତା'ର ବାପା, ମା, ଜେଜାମା, ଗାଁ ମାସ୍ତର ବାସୁଦେବ ଦାସ ଆଦି । ନାରୀଶିକ୍ଷାର ପ୍ରତିନିଧିର କରିଛି ରେବତୀ । ବାସୁମାସର ଶିକ୍ଷାଦାନର ଧାରା ମଧ୍ୟରେ ଆନନ୍ଦର ଲହରୀ ଖେଳି ଉଠିଛି ।

ତା ପରେ ଆସିଛି ଅଧୋପତନର ବେଳ । ଏକ ପରେ ଏକ ହୋଇ କାଳ ସ୍ରୋତରେ ଉଭେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ ପରିବାରର ମଣିଷମାନେ । ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ ଓ ତାଙ୍କ ପତ୍ନୀ ସମେତ ମାସ୍ତର ବାସୁଦେବ ଦାସଙ୍କର ଅକାଳ ବିଯୋଗ ଘଟିଛି । ଏପରିକି କାଳର କରାଳ ନେହୁରୁ ରେବତୀ କି ମୁକ୍ତିଲାଭ କରିପାରି ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ଜେଜାମା ରେବତୀର ଶିକ୍ଷାକୁ ଦୋଷାରୋପ କରିଛି । ପରିବାରର ବିଳମ୍ବରେ ପରିସମାପ୍ତି ଘଟିଛି ଗଜର ।

୩.୧.୪ ମୂଳ ପାଠ

କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ହରିହରପୁର ପ୍ରଗନ୍ଧା ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ମଫସଲ ଗ୍ରାମ, ନାମ ପାଚପୁର । ଗ୍ରାମ ମୁଣ୍ଡାମୁଣ୍ଡିରେ ଗୋଟିଏ ଘର । ଆଗିଲି ପିଛିଲି ରାରି ବଖରା, ଖଞ୍ଜା ପାଚିରୀ ଚାଲିଆରେ ଡିକ୍ଟିଶାଳ, ଅଗଣୀ ମଧ୍ୟରେ କୃଥ, ଆଗକୁ ଦାସଦୁଆର, ପଛକୁ ବାଡ଼ିଦୁଆର । ଦାସଦୁଆର ମେଲାଯରେ ଦାସଲୋକେ ଦାସାରଠା କରନ୍ତି, ପ୍ରଜାମାନେ ଖଜଣା ଦେବାକୁ ଆସି ଏହି ଠାରେ ବସନ୍ତ । ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ ମହାନ୍ତି ଜମିଦାର ତରଫରୁ ଶ୍ୟାମର କରଣ, ମାସକୁ ଦରମା ଦୁଇଚକା, ଦରମା ଛାଡ଼ି ପାଉଛି ବିଶେଷନୀ, ବାହାଲହଣା ଜତ୍ୟାଦିରୁ ଦୁଇ-ପଇସା ହାତ ପରଠି ହୁଏ । ସବୁ ମିଶାଇଲେ ମାସକୁ ଚାରିଚକାରୁ ଜଣା ହେବ ନାହିଁ । ସଂସାର ଏକରକମ ଚଲେ । ଏକରକମ କିଆଁ ? ଭଲ ବୋଇଲେ ଚଲେ । ଏଇଟା ହେଲା ନାହିଁ, ସେଇଟା ଘରେ ନାହିଁ, ଏପରି କଥା କାହାରି ମୁହଁରୁ ଶୁଣାଯାଏ ନାହିଁ, ସେଇଟା ଘରେ ନାହିଁ, ଏପରି କଥା କାହାର ମୁହଁରୁ ଶୁଣାଯାଏ ନାହିଁ । ବାଡ଼ିରେ ଶାଗମୁଗ ଛାଡ଼ି ସଜନା ଦୁଇଗଛ । ଘରେ ଶାର ଦୁଇଟା ବନ୍ଧା, ଦୂଧ ଟିକିଏ, ଚନ୍ଦ୍ର ମନାଏ ହାଣ୍ଡିତଳେ ଲାଗିଥାଏ । ବୁଢା ଚଷ୍ଟୁ ମିଶାଇ ଘଷି ପାରିଦିଏ । କାଠିଶା ବାଧେନାହିଁ । ଜମିଦାର ସାଢେ ତିନିମାଣ ଜମି ଚଷିବାକୁ ଦେଇଛନ୍ତି । ଧାନ ବଳେ ନାହିଁ କି କମେ ନାହିଁ । ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁଟି ବଢ଼ି ସିଧାସଲଙ୍ଘ ଲୋକ, ପ୍ରଜାମାନେ ମାନନ୍ତି, ସୁଖ ପାଆନ୍ତି । ବାପରେ ଧନରେ କହି ଦୁଆର ଦୁଆର ବୁଲି ଖଜଣା ଅସୁଲ କରେ, କାହାରିଠାରୁ ଅନ୍ୟାୟରେ ପଇସାଟିଏ ନିଏ ନାହିଁ । ପ୍ରଜାମାନେ ଖଜଣା ଦେଇ ପାଉଛି ମାଗନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ଚାରିଆଙ୍ଗୁଳି ତାଳପଡ଼ରେ ଖଣ୍ଡେ ପାଉଛି ଲେଖି ବଳେ ତାଳରେ ଶୁଣି ଦେଇଯାଏ । ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ ଘରେ ଖାଇବାକୁ କୁଟୁମ୍ବ ଚାରିଜଣ । ଆପେ ଦୁଇ ପରାଣୀ, ମା ବୁଢା, ଦଶବରଷର ଗୋଟିଏ ଝିଅ । ଝିଅର ନାମ ରେବତୀ । ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ ସଞ୍ଜବେଳେ ପିଣ୍ଡାରେ ବସି “କୃପାସିନ୍ଦୁ ବଦନ” ଗାଏ, ଆଉ ଭଜନ ଗାଏ, କେବେ କେବେ କାଠ ରୁଣାଟି ଉପରେ ବଜାଟିଏ ଥୋଇ ଭାଗବତ ପଡ଼େ । ରେବତୀ ପାଖରେ ବସି ଶୁଣୁଆଏ । ସେ ମୁହଁଁ ମୁହଁଁ ତେର ଭଜନ ଶିଖିଗଲାଣି; ତା ପିଲାମୁହଁକୁ ଭଜନଶୁଣିକ ଖୁବ୍ ମାନେ । ସଞ୍ଜବେଳେ ବାପା ପାଖରେ ବସି ଭଜନ ଗାଇଲେ ଗାଁରେ କୌଣସି କୌଣସି ଲୋକ ଆସି ଶୁଣନ୍ତି । ରେବତୀ ବାପା ପାଖରୁ ଗୋଟିଏ ଭଜନ ଶିଖିଥିଲା । ସେଇଟି ଗାଇଲେ ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ ଭାରି ଖୁବ୍ ହୁଏ । ପ୍ରତିଦିନ ଝିଅକୁ ଗାଇବାକୁ କହେ, ରେବତୀ ଗାଏ ।

ଦୁଇ ବରଷ ତଳେ ସୁଲ ତେପୁଟି ଜନିସପେକ୍ଷର ମଫସଲ ଗପ୍ତକୁ ଯିବା ସମୟରେ ପାଚପୁରରେ ରାତିଏ ରହିଯାଇଥିଲେ । ଶ୍ୟାମର ମୁଖୀଆ ମୁଖୀଆ କେତେଇଣ ଲୋକେ କୁହାପୋଛା କରିବାରୁ ଦିପୋଟି ବାକୁ ଓଡ଼ିଶା ବିଭାଗର ଜନିସପେକ୍ଷରକଟାକୁ ରିପୋର୍ଟ କରି ଗୋଟିଏ ଅପର ପ୍ରାଇମେରା ସ୍କୁଲ ବସାଇ ଦେଇଅଛନ୍ତି । ଶିକ୍ଷକଟି କଟକ ନର୍ମାଳ ସ୍କୁଲର ଅବଧାନ ବିଭାଗର ଉତ୍ତର୍ଣ୍ଣ ଛାତ୍ର, ନାମ

ବାସୁଦେବ । ନାମଟି ସେପରି ବାସୁଦେବ, ଲୋକର ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ବାସୁଦେବ । ଗୋକାଟାର ଉତ୍ତର ବାହାର ସବୁ ସୁନ୍ଦର । ଗୀମଣିରେ ଚାଲିଯିବା ବେଳେ ମୁଣ୍ଡ ଚେକି କାହାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ବୟସ ଅନାଜ କୋଡ଼ିଏ । ସୁନ୍ଦର ରୂପ, ଯେମନ ଗୋଟିଏ ଚାଇଲାରେ ଗଢା । ପିଲାଦିନେ ପିହୁଳା ରୋଶ ହୋଇଥିଲା । ତା ମା' ମୁଣ୍ଡରେ ତତଳା ବୋତଳ ମୁହଁ ଚିତ୍ତ ଦେଇଥିଲା । ସେ ଚିତ୍ତ ଆଜିଯାଏ ଥିଲା । ହେଲେ ସେ ଚିତ୍ତ ତାକୁ ମାନେ । ବାସୁଦେବ ପିଲା କାଳୁ ମା ବାପ ଛେଉଣ୍ଡ, ମାର୍ମ ଘରେ ରହି ମଣିଷ ହୋଇଛି । ବାସୁଦେବ ତାତିରେ କଥଣ । ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ ମଧ୍ୟ କଥଣ । କେବେ ପୂନେଇ ଗୁରୁବାରରେ ଘରେ ପିଠା-ପଣା ହେଲେ ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ ପାଠଶାଳାକୁ ଯାଇ କହିଆସେ, “ବାପା, ବାସୁ! ସଞ୍ଚବେଳେ ଚିକେ ଆମ ଘରକୁ ଯିବ, ଦୂମକୁ ମାଉସା ଡାକିଛନ୍ତି ।” ଏହିପରି ଯିବା ଆସିବାରେ ସେମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ମାୟା ଲାଗିଗଲାଣି । ରେବତୀ ମାଆ ବାସୁକୁ ଦେଖିଲେ କହେ, “ଆହା, ମା ଛେଉଣ୍ଡଟି କ’ଣ ଖାଏ - କିଏ ତା ଖାଇବା ଦେଖୁଛି... ।” ବାସୁ ପ୍ରତିଦିନ ସଞ୍ଚବେଳେ ଯାଇ ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ ପାଖରେ ଘଢ଼ିଏ ଅଧେ ବସି ଆସେ । ବାସୁକୁ ଦୂରରେ ଦେଖିଲେ, “ବାସୁ ଭାଇ ଅଇଲେ, ବାସୁଭାଇ ଅଇଲେ” ବୋଲି ରେବତୀ ପାଠିକରି ବାପାକୁ କହେ । ରେବତୀ ସଞ୍ଚବେଳେ ବାପା ପାଖରେ ବସି ପ୍ରତିଦିନ ପଠିତ ପୁରୁଣା ଭଜନଗୁଡ଼ିକ ବାସୁକୁ ଶୁଣାଏ । ବାସୁକୁ ସେହି ଭାତ ନୂଆ ନୂଆ ପରି ଲାଗେ । ଦିନେ ଏକଥା ସେକଥା ପତ୍ର ପତ୍ର ପତ୍ର ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ ଶୁଣିଲେ, କଟକରେ ଗୋଟିଏ ଝିଅ ପୁଲ ଥିଲା, ସେଠାରେ ଝିଅମାନେ ପଢ଼ି, ଲୁଗାସିଆଁ ଶିଖିଲା । ସେହିଦିନନଠାରୁ ବେବତୀକୁ ପାଠ ପଢ଼ାଇବାକୁ ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁଙ୍କର ମନେ ହେଲା ଏବଂ ଆପଣା ମନର କଥା ବାସୁଦେବକୁ କହିଲେ । ବାସୁ ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ପିତୃତୁଳ୍ୟ ମାନେ । କହିଲା, ଆଜ୍ଞା ମୁଁ ସେହି କଥାଟା କହିବି କହିବି ହେଉଥିଲା ।” ଦୂର ଚିଲାରେ ଘର ଉତ୍ତରକୁ ଯାଇ ମା'କୁ ଆଉ ଜେଜାକୁ “ମୁଁ ପାଠ ପଢ଼ିବି, ମୁଁ ପାଠ ପଢ଼ିବି” ଖବର ଦେଲା । ମା' କହିଲେ “ହେଉ ହେଉ ପଢ଼ିବୁ ।” ଜେଜା କହିଲେ “ପାଠ କ'ଣ ଲୋ ? ମାରକିନିଆ ଝିଅଟା ପାଠ କ'ଣ ? ରହାବଢା ଶିଖ, ପିଠାପଣା କରି ଶିଖ, ଫୋଟିଦିଆ ଶିଖ, ପାଠ କ'ଣ ?

ରାତିରେ ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ ପିଣ୍ଡରେ ଖଣ୍ଡ ଆୟକାଠ ପିଢା ଉପରେ ବସି ଭାତ ଖାଉଛନ୍ତି, ରେବତୀ ସାଙ୍ଗରେ ବସି ଖାଉଛନ୍ତି । ବୁଢ଼ୀ ଆଗରେ ବସି - ଭାତ ପୁଞ୍ଜାଏ ଆଣ, ତାଳି ପାଣି ଚିକିଏ ପକେଇ ଯା, ଲୁଣ ଚିକିଏ ଦେ, ଇତ୍ୟାଦି କଥା ବୋହୁ ପ୍ରତି ଆଦେଶ କରୁଛନ୍ତି । କଥାରେ ବୁଢ଼ୀ କହି ବସିଲେ, “ହଁରେ ଶ୍ୟାମ ରେବା ପାଠ ପଢ଼ିବ - ପାଠ କ'ଣରେ ! ତିରିଲା ଝିଅର ପାଠପଡ଼ା କ'ଣ ?” ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ କହିଲେ, “ହେଉ, ପଢ଼ୁଛି ତ ପଢ଼ୁ ।” ରେବତୀ ଭାରି ଖପା ହୋଇଯାଇ ଜେଜାକୁ ଗାଳି ଦେଇ କହିଲା, “ଯା ଲୋ ବୁଢ଼ୀ ତୁରୁଗିଲା” ତାହା ବାଦ ଅଳି କରି ବାପାକୁ କହିଲା, “ନା ବାପା ମୁଁ ପାଠ ପଢ଼ିବି ।” ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ କହିଲେ, ହଁ - ହଁ ତୁ ପଢ଼ିବୁ ।” ସେଦିନ କଥା ଏତିକି ।

ତହିଁ ଆରଦିନ ଉପରଞ୍ଜି ବାସୁଦେବ “ସୀତାନାଥ ବାବୁଙ୍କ “ପ୍ରଥମ ପାଠ” ଖଣ୍ଡିଏ ନେଇ ରେବତୀକୁ ଦେବାରୁ ସେ ବି ଖୁସି ହୋଇ ବାପା ପାଖରେ ବସି କିତାବର ମୂଳ ପୁଢ଼ାଠାରୁ ଶେଷ ପୁଢ଼ାଯାଏ ଓଳଟାଇ ଦେଖିଲା । ସେଥିରେ ହାତୀ, ଘୋଡ଼ା, ଗୋରୁ ଇତ୍ୟାଦିର ଛବି ଦେଖି ଖୁସି ହୋଇଗଲା । ରାଜାମାନେ ହାତୀ, ଘୋଡ଼ାମାନ ବାନ୍ଧି ଖୁସି ହୁଅନ୍ତି, କେହି ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ଖୁସି ହୁଏ, ଆମ ରେବା ଛବିଟା ଦେଖି ଖୁସି । ରେବା ଧାଇଁ ଯାଇ ମା'କୁ କିତାବର ଛବି ସବୁ ଦେଖାଇଲା, ତାହା ବାଦ ଜେଜାକୁ ଦେଖାଇଲା । ଜେଜା କିଷ୍ଟିତ୍ ବିରତ ହୋଇ କହିଲା, “ହଁ-ଯା-ଯା” ରେବା ତାକୁ ଦୂର ଦୂର ଗାଲିଦେଇ ଫେରି ଆସିଲା ।

ଆଜି ଦିନଟି ଭଲ - ଶ୍ରୀପଞ୍ଜମୀ । ରେବତୀ ସଜାକୁ ବୁଢ଼ା ମାରି ଗାଧୋଇ ନୂଆ ଲୁଣ ଖଣ୍ଡିଏ ପିନ୍ଧି ଘର ବାହାର ହେଉଛନ୍ତି, ବାସୁ ଭାଇ ଆସିଲେ କିତାବ ପଢ଼ାଇଦେବେ । ବୁଢ଼ୀ ଭାଯରେ ବିଦ୍ୟାରମ୍ଭ ଆୟୋଜନ କିଛି ହୋଇନାହିଁ । ବେଳେ ଛ' ଘଢ଼ି ସମୟରେ ବାସୁଯାଇ ପଡ଼େଇ ଦେଲା, ସ୍ଵରେ ଅ, ସ୍ଵରେ ଆ, ହୃସ୍-ଲ, ଦାର୍ଢ-ଶ, ହୃସ୍-ଭ, ଦାର୍ଢ-ଶ ଇତ୍ୟାଦି । ପ୍ରତିଦିନ ପଡ଼ା ଚାଲିଲା, ପ୍ରତିଦିନ ସଞ୍ଚବେଳେ ବାସୁ ଯାଇ ପଡ଼େଇ ଦିଏ । ଦୂର ବରଷ ମଧ୍ୟରେ ରେବତୀ ଦେଇ ପଢ଼ିଲାଣି । ମଧ୍ୟ ରାତର ଛାଦମାଳା ପଢ଼ିଯିବା ବେଳେ ତୁଣ୍ଡରେ ବାର୍ତ୍ତି ବାଜେ ନାହିଁ ।

ଦିନେ ରାତିରେ ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ ବସି ଭାତ ଖାଇବା ବେଳେ ମା ପୁଅ ଦୁଇଜଣା କଥାବର୍ତ୍ତା ହେଲେ । ପୂର୍ବେ ବୋଧକରୁଁ କିଛି କଥା ହୋଇଥିଲା; ଆଜି ସେ କଥାର ଉପରମାର । ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ - “କି ମା, ଭଲ ହେବ ନାହିଁକି ?” ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, “ହଁ, ଭଲ ହେବ, ଜାତି କଥାଟା ବୁଝିଛୁ ନା ?”

ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ - “ମୁଁ ଆଜିଯାଏ କ’ଣ ବୁଝୁଥିଲି ? ତଳ କରଣ, ଗରିବ ପୁଅ ହେଲେ କ’ଣ ହେବ, ଜାତି ତଳ ।”

ରେବତୀ ପାଖରେ ବସି ଭାତ ଖାଇଥିଲା, ଏହି କଥାର ମର୍ମ ସେ କ’ଣ ବୁଝିଲା ସେ ଜାଣେ, ମାତ୍ର ସେହିଦିନଠାରୁ ତାହାର ରାବରଙ୍ଗା ଅନ୍ୟରକମ ଦେଖୁଅଛୁ । ତାକୁ ବାପାଥିଆଗରେ ବାସୁଭାଇ ପଡ଼ାଇଦେଲେ କିପରି ଗୋଟାଏ ଲାଜ ମାଡ଼େ, ଅକାରଣ ସକାରଣ ସବୁବେଳେ ହସ ମାଡ଼େ, ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ପୋତି ଦେଇ ଦୁଇ ୩୦ ବୁଲି ହସି ଲୁଗାଏ । ଏଣିକି ବାସୁ ପଡ଼ାଇଦେଲେ କେତେବେଳେ ଦୂନି ଦୂନି ପଡ଼େ, କେତେବେଳେ ଖାଲି ହୁଁ - ହୁଁ - କରେ । ପଡ଼ା ସରିଲେ ପାଟି ବୁଜି ହସି ଘରକୁ ପଲାଇଯାଏ । ପ୍ରତିଦିନ ସଞ୍ଜବେଳେ ଦାଣ ଦୁଆର କବାଟକୁ ଧରି କାହାକୁ ଚାହିଁଥାଏ, ବାସୁ ଆସିଲେ ଘରକୁ ପଲାଏ, ପାଞ୍ଚ ତାଳରେ ବାହାରେ ନାହିଁ । ଏଣିକି ରେବତୀ ଦାଣକୁ କେବେ ବାହାରିଲେ ବୁଢ଼ା ଖପା ହୁଏ ।

ଦେଖୁ ଦେଖୁ ପଞ୍ଚମାକୁ ଦୁଇ ବରଷ ହୋଇଗଲାଣି । ବିଧାତାଙ୍କର ବିଧାନ । କାହାର ଦିନ ସମାନ ଭାବରେ ଯିବ ନାହିଁ । ପରୁଣ ମାସିଆ ଦିନ, କାହିଁ କିଛି ନାହିଁ, ଅଚାନକ କାହୁଁ ବାଢ଼ି ଆସିଲା । ସକାଳେ ଗ୍ରାମରେ ଶୁଣାଗଲା, ଗୁମାଷା ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ ମହାନ୍ତିକୁ ବାଢ଼ି ଧରିଛି । ମଫଷଳ ଗାଁରେ ବାଢ଼ି ପଡ଼ିଲେ ତାଟି କବାଟ ପଡ଼ିଯାଏ । ବାଢ଼ି ବୁଢ଼ା ସତେ ପରା ଗୋକେଇଟିଏ କାଣେଇ ଦାଣରେ ମନୁଷ୍ୟ ଗୋଟାଉଛି ଏପରି ସମସ୍ତେ ମଣନ୍ତି । ଦୁଆରକୁ କାହାର ଆସିବାର ନାହିଁ, ମାଜକିନିଆ ଦୁଇଟା କ’ଣ କରିବେ ? ପିଲାଟି ଡକାପାଢ଼ି ଘର ବାହାର ହେଉଛି । ବାସୁଦେବ ଶୁଣି ସ୍କୁଲ ହାଢ଼ି ଧାଇଲା । ତର ନାହିଁ, ଜମ ନାହିଁ, ଆପଣା ଶରାର ପ୍ରତି ଭାବନା ନାହିଁ । ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ ପାଖରେବସି ଗୋଡ଼ରେ ହାତ ବୁଲାଉଥାଏ, ପାଣି ଗୋପାଏ ମୁହଁରେ ଦେଉଥାଏ । ବେଳ ତିନି ପ୍ରହର ସମୟରେ ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ ବାସୁ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଖନେଇ ଖନେଇ କହିଲେ, “ବାଁ ସୁ - ଏ-ବୁ-ଆଁ-ଗି-ଲା” । ବାସୁ ତୋ ତୋ କରି ଡକାପାଢ଼ିଲା । ଘରେ ଚହଳ ପଡ଼ିଗଲା । ରେବତୀ ଭୁଲୁଁରେ ପଡ଼ି ଗତ୍ଥାଥାଏ । ଦେଖୁ ଦେଖୁ ସଞ୍ଜ ବେଳକୁ କିଛି ନାହିଁ । କ’ଣ କରିବେ - ବାସୁ କାଲିକା ପିଲା, ଆଉ ଦୁଇଟା ଭୁଆସୁଣା । ଗ୍ରାମରେ କରଣ ସେହି ଘରକ, ଶାଶ୍ଵତ, ବୋହୁ, ବାସୁଦେବ ତିନିଙ୍କଣ ଧରାଧରି କରି କର୍ମ ତଳାଇଲେ । ଶୁଣାନରୁ ଫେରି ଆସିବା ବେଳକୁ କୁଆଁତାରା ଉଚାଇଲାଣି । ଘରେ ପଶିବା ମାତ୍ରକେ ରେବତୀ ମା’ ପୋଖରାପାଣି ଗଲା । ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଦିନ ଦ୍ୱିପ୍ରହରବେଳେ ଗ୍ରାମରେ ହାଟ ହେଲା, ରେବତୀ ମା ନାହିଁ ।

ଦିନ ଚାଲିଯାଏ, କାହାରି ଲାଗି ଦିନ ବସି ରହେ ନାହିଁ । କାହାର ପାଲିକି ଉପରେ ପାଇଛତା, କାହାର ବେଢ଼ି ଉପରେ କୋରତା । ଦିନ ଯାଉଛି ସମସ୍ତକର, ଯିବ ସମସ୍ତଙ୍କର । ଦେଖୁ ଦେଖୁ ତିନି ମାସ କଟିଗଲାଣି । ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁଙ୍କ ଘରେ ଦୁଇଟେଟି ଗାର ଥିଲେ, ତହବିଲ ବାଜି ଟଙ୍କା ସକାରେ ଜମିଦାର ଘର ଲୋକ ଆସି ବାଢ଼ି ଘେନିଗଲେ । ଆସେମାନେ ଜାଣ୍ଯ, ଜମିଦାର ଘର ଟଙ୍କାକୁ ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ ଶିବ-ନିର୍ମାଳ୍ୟ ପରି ଝାନ କରେ । ଟଙ୍କାଟିଏ ଅସୁଲ ହେଲେ ଜମିଦାର କଟେବାରେ ପୌଠ ନ କରିବା ଯାଏ ତାହାର ନିଦ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ତାହା ଉପରେ ଟଙ୍କା ଥାଉ ବା ନ ଥାଉ, ଗାଇ ଦୁଇଟି ବଡ଼ ଦୁଖଆଳା । ଏକଥା ପୂର୍ବରୁ ଜମିଦାରଙ୍କୁ ଜଣଥିଲା । ତାହାଙ୍କୁ ଜମିଦାର ଚକ୍ରବାକୁ ଯେ ତିନିମାଣ ଜମି ଦେଇଥିଲେ ତାହା ଛଢାଇ ନେନେଣି । ହଳିଆଗ ଘରେ କିଆଁ ଆଉ ରହିବ ? ଦୋଳପୂର୍ଣ୍ଣମା ଦିନ ସେ ଛାଢ଼ିଗଲା । ବଳଦ ଦୁଇଟା ସାତେ ସତର ଟଙ୍କାରେ ବିକା ଯାଇଥିଲା, ଦୁଇଟଙ୍କ କୁମ୍ଭରେ ଖରଚଯାଇ ଯାହା ବଳିଥିଲା, ସଟାବଢ଼ାକରି ମାସେ ଚଳିଲା । ଆଜି ତାଳଟା, କାଳି ପିରଳଟା, ବିକାବଟା ବନ୍ଦାଇଦାରେ ଆଉ ମାସେ ଗଲା । ବାସୁ ଦୁଇ ୩୬ କୁମ୍ଭ ଦୁଆରକୁ ଆସେ, ରାତି ଘଢ଼ିଏ ଯାଏଁ ଥାଏ, ଆଜି ନାତୁଣୀ ଶୋଇବାକୁ ଗଲେ ବନ୍ଦାଇ ଯାଏ । ବାସୁ କିଛି କିଛି ଟଙ୍କା ପଇସା ଦେଲେ ଆଜି ନାତୁଣୀ କେହି ନିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ବଲେଇ ବଲେଇ ଦେଲେ ତାହା ୦ଣାରେ ଘଢ଼ିଥାଏ । ବାସୁ ଜାଣିପାରି ଆଉ କିଛି ଦିଏ ନାହିଁ । ବୁଢ଼ା ପାଖରୁ ଗୋଟାଏ ଦୁଇଟା ପଇସା ନେଇ ସତରା କିଣିଦିଏ । ସେଇ ଦୁଇ ପଇସାର ସତରାରେ ଆଠ ଦଶଦିନ ଚଳିଯାଏ । ଘରର ଚାଳ ଉଠିଗଲାଣି, ଛାଉଣି ଦରକାର । ବାସୁ ଦୁଇ ଟଙ୍କାର ନଢ଼ା କିଣି ବାଢ଼ିରେ ଗଦେଇ ଅଛି, ଶରଣ ହେବାରୁ ଛପରବନ୍ଦି ହେଇ ପାରି ନାହିଁ । ବୁଢ଼ା ଏବେ ଆଉ ଦିନଗାତି କାହେ ନାହିଁ । କେବଳ ସଞ୍ଜ ହେଲେ ବସି କାହେ । କାହିଁ କାହିଁ ତଳେ ପଡ଼ିଯାଏ; ସେହିଠାରେ ରାତି କଟେ । ରେବତୀ ଧକେଇ ଧକେଇ ପାଖରେ ପଡ଼ିଯାଏ । ବୁଢ଼ା ଆଖିକି ଏବେ ଭଲ ଦିଶୁନାହିଁ, ବାୟାଣୀ ପରି ହୋଇଗଲାଣି । ଏବେ ସେ କାନ୍ଦିବାର ଭଣ କରି ରେବତୀଙ୍କୁ ଗାଲି ଦେବାର ଆରମ୍ଭ କରିଛି । ଏତେ ଯେ ଦୁଃଖ, ଏତେ ଯେ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶ, ସବୁର ମୂଲ କାରଣ ରେବତୀ; ଏହା ସେ ମନ ମଥରେ ସ୍ତର ସିଦ୍ଧାତ କରିଥାରିଲାଣି । ରେବତୀ ପାଠ ପଡ଼ିବାରୁ ପୁଅ ମଳା, ବୋହୁ ମଳା, ହଳିଆ ଛାଡ଼ିଗଲା, ବଳଦ ବିକାଗଲା, ଜମିଦାର ଘର ଗାଇ ବାଢ଼ି ଘେନିଗଲେ । ରେବତୀ କୁଳକ୍ଷଣୀ, ସେ କୁତୁଳା, ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଜାତି । ବୁଢ଼ା ଆଖିକୁ ଯେ ଦିଶୁନାହିଁ, ତାହାର

କାମଣ ରେବତୀ ପାଠ୍ୟଦା । ବୁଢ଼ା ଗାଳି ଦେବା ବେବେ ରେବତୀ ଆଖିରୁ ଦୂର ଧାର ଲୁହ ବହି ଯାଉଥାଏ, ତରରେ ବୁଢ଼ା ପାଖରେ
ଛିନ୍ଦା ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ବାଢ଼ି ଦୁଆରେ ନୋହିରେ ପର କୋଣରେ ମୁହଁ ଘୋଡ଼େର କାଠଟି ପରି ବସିଥାଏ । ବାସୁ ମଧ୍ୟ ଦୋଷା ।
କାମଣ ରେବତୀ ତ ଏତେ ଦିନ ଯାଏ ପଢ଼ି ନ ଥିଲା । ସେ ଆସି ପଡ଼ାଇ ଦେଲା । ମାତ୍ର ବୁଢ଼ା ବାସୁକୁ କିଛି କହିପାରେ ନାହିଁ । ବାସୁ
ନ ହେଲେ ପର ଦଶେ ଅଳେ, ପୁଣି ଜମିଦାର ଘର ଲଗ ଛାଡ଼ି ନାହିଁ । ରେବତୀ ଆଉ ଏଣିକି ସେହି କାଳାମୟ ପ୍ରତିମା ନୁହେଁ, ତାହାପାଇଁ
ଆଉ କେହି ଶୁଣି ନାହିଁ । ବାପା ମାଆ ଗଲାଦିନୁ ତାକୁ ଦାତ୍ର ଦୁଆରେ ଆଉ କେହି ଦେଖି ନାହିଁ । କେତେବିନ ଯାଏ ତେଣୁ ଗୋ କରି ତାଙ୍କ
ପାରୁଥିଲା, ଏବେ ଆଉ ପାଟିକରି କାହେ ନାହିଁ, ମାତ୍ର ଦିବାରାତ୍ର ତାହାର ବଡ଼ବଡ଼ ଆଖି ଦୂରଟା ସାନସାନ ନୀଳକଳା ପରି ପାଣିରେ
ଚକକଳ ହେଉଥାଏ । ତାହାର ସ୍ଵର୍ଗ ପ୍ରାଣ ତହେରୁ ଅତି ସ୍ଵର୍ଗ ମନଟି ଏକାବେଳକେ ଜାଣି ଯାଇଛି । ତା' ପକ୍ଷରେ ବର୍ଷମାନ ଦିନରାତି
ସମାନ । ବାପା ମା' ମରିଯାଇଛନ୍ତି, ଆଉ ସେମାନେ ଆସିବେ ନାହିଁ ଏକଥା ସେ ବିଶ୍ୱାସକରିପାରୁ ନାହିଁ, ପେଚରେ ଗୋକ ନାହିଁ, ଆଖିରେ
ନିଦ ନାହିଁ, ଦିବାନିଧି ଅନୁଷ୍ଠାନ ପିତାମାତା ଧାନ । କେବଳମା ତରରେ ଖାଇବାକୁ ବସେ । ରୂପିରୁ ପ୍ରାୟ ଉଠେ ନାହିଁ । ଦେହରେ ହାତରମ୍ବ
ଦୂରଶ୍ଵର ଧୂତୁ ଧୂତୁ ହେଉଛି । କେବଳ ବାସୁଦେବ ଘରକୁ ଆସିଲେ ଉଠି ବସେ, ବଡ଼ବଡ଼ ଆଖି ଦୂରଟାରେ ବଳଜଳ କରି ବାସୁକୁ
ଗୁହୀଥାଏ । ବାସୁ ଅନେଇଲେ ସାନ ନିଃଶ୍ଵାସଟାଏ ପକାଇ ମୁଣ୍ଡ ପୋତିଦିଏ ।

ରେବତୀ ବସି ଦିନ ଗଣ୍ଠି, ଆଜି ଛ'ଦିନ । ବାପା ମା ଗଲାଦିନୁ ଦାଣ ଦୁଆର ଦେଖି ନ ଥିଲା, ଆଜି ସକାଳୁ ଦାଣ ଦୁଆରେ ଦୁଇଥର ମୁହଁ ମାରି ଗଲାଣି । ବେଳ ଅନ୍ୟାଙ୍କ ଛ'ପଡ଼ି, ହରିହରପୁରରୁ ସ୍କୁଲ ପିଲାମାନେ ଫେରି ଆସିବା ମାତ୍ରେ ଲୋକେ ବୋଲାବୋଲି ହେଲେ ହରିହର ପୁରରୁ ଫେରି ଆସିବା ସମୟରେ ଗୋପାଳପୁରର ବରଗଛ ମୂଳରେ ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ ବାଢ଼ି ଧରିଲା, ଚାରିଥର ପୋଖରୀ ପାଣି ହେଲା, ଅଧରାଡ଼ିରେ ଚାଲିଗଲେ । ଶ୍ରୀମ ଲୋକମାନେ ହାୟ ହାୟ କଲେ । ପୁଅ, ଝିଅ, ମା, ମାଗକିନିଆମାନେ ପାଟି କରି କାହି ପକାଇଲେ । କେହି କହିଲା ଆହା କି ରୂପରେ ! କେହି କହିଲା ଆହା କି ଧାରରେ ! କେହି କହିଲା - ଦାଣରେ ଚାଲିଯାଉଥିବ ଯେ ମାଛିଟିକୁ ମଞ୍ଚ କହିବ ନାହିଁ ।

ରେବତୀ ଶୁଣିଲା, ବୁଢ଼ୀ ଶୁଣିଲା । ବୁଢ଼ୀ କାନ୍ଦିକାହି ତାହା କଣ୍ଠରୁଦ୍ଧ ହୋଇଗଲା । ଆଉ କାହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଶେଷରେ ଉଠି କହିଲା “ଆହା ବାପା, ବିଦେଶକୁ ଆସି ଆପଣା ବୁଦ୍ଧିରେ ପ୍ରାଣ ହରେଇଲୁରେ ।” ଅର୍ଥାତ୍ ସେ ଦୂର୍ବୁଦ୍ଧି କରି ରେବତୀଙ୍କୁ ପାଠ ପଡ଼େଇବାରୁ ମରିଗଲା, ନୋହିଲେ କେବେ ମରି ନ ଥାଏ । ଶୁଣିଲାବେଳୁ ରେବତୀ ଯାଇ ଘରେ ପଡ଼ିଛି, ସୋର ଶବ୍ଦ ନାହିଁ । ସେବିନ ଗଲା, ତହଁ ଆରଦିନ ସକାଳେ ବୁଢ଼ୀ ରେବତୀଙ୍କୁ ପାଖରେ ନ ଦେଖି ପାଟି କରି ଡାକିଲା, “ଲୋ ରେବତୀ, ଲୋ ରେବି, ଲୋ ନିଆଁ, ଲୋ ଚୁଲି ।” ବୁଢ଼ୀ ବାପାଣୀ ପରି ହୋଇଗଲାଣି, କାନ୍ଦ ବୋବାଳି ନାହିଁ, କେବଳ ରାଗରେ ଦିନ ରାତି ରେବତୀଙ୍କୁ ଗାଳି । ପଡ଼ୋଶୀ ଲୋକେ, ଦାଣ ଗଲା ଲୋକେ ଯେତେବେଳେ ଜାଲ୍ଲା ସେତେବେଳେ ଶୁଣିଛନ୍ତି, “ଲୋ ରେବତୀ, ଲୋ ରେବି, ଲୋ ନିଆଁ, ଲୋ ଚୁଲି” । ବୁଢ଼ୀ ଆଖିକୁ ଦିଶ୍ୟ ନାହିଁ, ଅଞ୍ଚାଳି ଅଞ୍ଚାଳି ଯାଇ ରେବତୀଙ୍କୁ ପାରିଲା । ଡାକିଲା, ଜବାବ ନ ପାଇ ତା’ ଦେହରେ ହାତ ବୁଲାଇ ଦେଖିଲା ଭାରି ଜର ।

ଦେହରୁ ନିଆଁ ବାହାରୁଛି, ଆନ ନାହିଁ । ବୁଢ଼ା ତେବେ ବେଳାୟାଏ ବସି କ'ଣ ପାଞ୍ଜିଲା । କ'ଣ କରିବ, କାହାକୁ ଡାକିବ, ମନ ଭିତରେ କଗତ ସଂସାର ଖୋଜିଲା, ପାଖରେ କାହାକୁ ଦେଖିଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଶୁଣ କରି ନ ପାରି ଖପା ହୋଇ କହିଲା, “ଯାହା ଆପଣ କିଆ, ତହିଁକି କଲାଜ କିଆଁ” “ଅର୍ଥାତ୍ ତୁ ପାଠ ପଡ଼ିବାରୁ ଜର ହେଲା, ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ?”

ରେବତୀ ମାଟିରେ ଲାଗିଯାଉଛି । ଆଖି ପିଟାଇ ନାହିଁ, ଡାକିଲେ ଉରର ନାହିଁ । ରୁଣ୍ଡିଲେ ହେବାକୁ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ଆଜି ଛ ଦିନ ହେଲା । ରେବତୀ ସକାଳୁ ଦୂର ଚାରିଥର ପାତି କଲାଣି । ବୁଢ଼ା ପାତି ଶୁଣି ପାଖକୁ ଗଲା । ଦେହରେ ହାତ ବୁଲାଇ ଦେଖିଲା, ଗୋଡ଼ ହାତ ଶାତଳ । ଡାକିଲେ ହୁଁ ଜବାବ ଦେଲା । କଟମଟ କରି ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଅଛି, କିନ୍ତୁ ନ ପଚାରିଲେ ମଧ୍ୟ କେତେ କଥା କହି ପକାଉଛି । କୌଣସି କବିରାଜ ଦେଖିଲେ “ଦୃଷ୍ଟା ଦାହଃ ପ୍ରଲାପଷ” ଲତ୍ୟାଦି ଶ୍ଵେତ ପଢ଼ି କହନେ “ସନ୍ଦିପାତସ୍ୟ ଲକ୍ଷଣ” । ମାତ୍ର ବୁଢ଼ା କିନ୍ତୁ ଶୁସ୍ତି ହେଲା । ଦେହରେ ତାତି ନାହିଁ । କଥା କହୁ ନ ଥିଲା, ପାତି ପିଟାଇଲାଣି, ତାହୁଁ ନ ଥିଲା ଆଖି ପିଟାଇଲାଣି । ପାଣି ପିଇବାକୁ ମାଗିଲାଣି । ଛାଅ ଦିନ ହେଲା ଜିତରେ ପାଣି ଚୋପାଏ ବାଜି ନାହିଁ, ଚାରିଟା ପଥ ରାଶିଆଣେ ।’ ଏହା କହି ବୁଢ଼ା ବାହାରକୁ ବାହାରି ଆସିଲା । ପଥ ରାଶିବ କ'ଣ ? ଘରେ ପାଇଆ, କୁଣ୍ଡଳ, ହାତ୍ତି ଆଚିକା ସବୁ ଖୋଜିଲା ମୁଠୀଏ ଚାଉଳ ନାହିଁ । ନିଃଶ୍ଵାସଟା, ପକେଇ ଘରେ ବସିଲା । ବାସୁ ପାଞ୍ଚଦିନକୁ ଚାଉଳ ଡାଳି କିମି ଦେଇ ପାଇଥିଲା, ସେଥରେ ଦଶ ଦିନ କିଆଁ ଚଲିଗଲା, ବୁଢ଼ାର ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି ଥିଲେ ବୁଝିପାରନା । ବସି ବିଚାର କଲେ ବୁଦ୍ଧି ଦିଶେ । ଘରେ କଂସାବାସନ କିଛି ନାହିଁ; ହାତରେ ଗୋଟିଏ କଣା ଡାଳ ପଡ଼ିଲା । ସେଇଟା ଧରି ହରିପାହୁ ଦୋକାନକୁ ବାହାରିଲା ।

ହରି ସାହୁ ବୁଢ଼ା ହାତରେ ଜାଳଟା ଦେଖି ଅର୍ଥଟା ବେଶ ବୁଝିଗଲା । ବୁଢ଼ା ଆପଣାର ଅଭିପ୍ରାୟ ଜଣାଇବାରୁ ହରି ଜାଳଟା ହାତରେ ଧରି ଚାରିପାଖ ଦେଖି କହିଲା, “ନାହିଁ, ମୋ ଘରେ ଚାଉଳ ନାହିଁ, ଆଉ ଏହି କଣା ଡାଳଟି ରଖି କିଏ ଚାଉଳ ଦେବ ?” ହରି ଘରେ ଯେ ଚାଉଳ ନ ଥିଲା ତାହା ନୁହେଁ, ଦେବାକୁ ମଧ୍ୟ ଜାହା, ତେବେ ଶପ୍ତାରେ ନେବା କଥା । ଚାଉଳ ନ ଥିବାର ଶୁଣି ବୁଢ଼ା ମୁଣ୍ଡରେ ତ ବକୁ ପଡ଼ିଲା । କ'ଣ କରିବ, କ୍ଷେତ୍ର ଜରରୁ ଉଠିଛି, ତା ମୁହଁରେ କ'ଣ ଦେବି ? ଘଢ଼ିଏ ବସିଗଲା । ବେଳ ବୁଦ୍ଧି ଆସିଲାଣି । ହରିକୁ ଦୂରଥର ଅନାଇଲା । ଯାଏଁ ଝିଅଟା କ'ଣ କରୁଛି ଦେଖେ । ଜାଳଟା ଧରି ଉଠିଛି, ହରି କହିଲା, “ଦିଅ, ଦିଅ ଜାଳଟା ଦିଅ । ଦେଖେ ଘରେ କ'ଣ ଅଛି ?” ହରି ଜାଳଟା ରଖି ଚାରି ମାଣି ଚାଉଳ, ଅଧିମାଣି ଜାଇ, କିନ୍ତୁ ଲୁଣ ଦେଲା । ବୁଢ଼ା ତାର ଛ’ ଜାଗା ବସି ଉଠି ଘରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୁଢ଼ା ହାତରେ ବାତକାଠି ବାଜି ନାହିଁ, ଦେହ ମନ କ'ଣ କହିବୁଁ ? ଘରେ ପହଞ୍ଚି ରେବତୀକୁ ଡାକିଲା । ତାହାର ବିଶ୍ୱାସ ରେବତୀ ଭଲ ହୋଇଗଲାଣି । ପାଣି କାହିଁଦେବ, ସେ ଭାତ ରାଶିବ । ରେବତୀ ଜବାବ ନ ଦେବାରୁ ସେ ଭାରି ଖପା ହୋଇ ଡାକିଲା, “ଲୋ ରେବତୀ, ଲୋ ରେବି, ଲୋ ନିଆଁ, ଲୋ ଚୁଲି ।” ଜବାବ ନାହିଁ ।

ଏଣେ ରେବତୀର ସନ୍ଦିପାତ ରୋଗ କୁମଣଃ ବୁଝିଛି । ଭୟାନକ ଯଷଣା । ଦେହ କୁମଣଃ ଶାତଳ ହେଉଛି । ଜିର ଶୁଣିଲାଣି । ଉପକର ପିପାସା, ଜିଭଟା ଯେମନ୍ତ ଭିତରକୁ ଚାଲିଯାଉଛି । ଥଣ୍ଡା ଜାଗାକୁ ଯିବାକୁ ଲାଇ । ଘରଯାକ ଗଢ଼ି ଗଢ଼ି ବାହାରକୁ ଆସିଲାଣି, ସୁଖ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ବାଢ଼ି ଦୁଆରକୁ ଯାଇ ପିଣ୍ଡାରେ ବସିଲା । ଦିନ ଶେଷ ହୋଇ ଆସିଲାଣି । ଶୁଭ ପବନ ବୋହୁନ୍ତି । ବାତକୁ ଆଉଜି ବସିଲା । ବାଢ଼ିଯାକ ଅନେଇଲା । ବାପା ଗଲା ବରଷ ଏହି କଦମ୍ବ ଲଗାଇଥିଲେ; ଭଣା ବାହାରିଲାଣି । ଦୂର ବରଷ ତଳେ ମା’ ଗୋଟିଏ ପିକୁଳି ଗଛ ବାଢ଼ିରେ ଲଗାଇଥିଲେ । ରେବତୀ ଧାଇଁଧାଇଁ କୁଅରୁ ଜାଳେପାଣି ସେ ଗଛରେ ଦେଉଥିଲା । ସେ ଗଛ କେଡ଼େଟା ହେଲାଣି, ଫୁଲ ଧରିଲାଣି । ସେ ଗଛ ଦେଖି ମା’ ମନରେ ପଡ଼ିଲେ । ସଞ୍ଚ ଗଢ଼ି ଗଲାଣି, ଗଛ ମୂଳରୁ ଡାଳ ଉଚ୍ଚାଳରୁ ଅନ୍ଧରଗୁଡ଼ାକ ବାହାରି ବାଢ଼ି ପୁରିଗଲାଣି, ଆଉ କିଛି ଦିଶୁନାହିଁ । ଆକାଶକୁ ଚାହିଁଲା, ପହରିଆ ତାରାଟିଏ ଧକଧକ ହୋଇ କିରଣ ବାହାରୁଛି । ଏକ ଧାନରେ ରେବତୀ ସେହି ତାରାକୁ ଚାହିଁଅଛି, ଆଖୁରେ ଆଉ ପଲକ ପତ୍ରନାହିଁ । ତାରାର ଆକାର କୁମଣଃ ବୁଝିଯାଉଛି, ଚକ୍ରପରି ଆକାର ହୋଇଗଲାଣି । ଆହୁରି ବୃଦ୍ଧି, କୁମଣଃ ଉଦ୍‌ଭୂତ । ଆହା, ଏକ ମୂର୍ଚ୍ଛ ତାରା ମଧ୍ୟରେ । ଶାନ୍ତ ଦାୟିନୀ ପ୍ରେମମୟୀ ଆନନ୍ଦମୟୀ ମାତାକର ଅଭୟ ମୂର୍ଚ୍ଛ ବସି ସ୍ଵେଚ୍ଛରେ କୋଳକୁ ନେବା ସକାଶେ ଡାଳୁଛନ୍ତି । ମା ଦୂରଗୋଟି କିରଣ ହସ୍ତ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ । ସେହି କିରଣ ବିଶ୍ଵାସ ପ୍ରବଳ, ଶୁଭ ଦାୟ ନିଃଶ୍ଵାସ, ଶେଷରେ ମା’ ମା’ ଦୂରଥର ଅଭୟ ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଲା । ବାଢ଼ି ନିଷ୍ଠତ ନାରବ ।

ଏଣେ କୁହୀ ଶୁଣୁରି ଶୁଣୁରି ଯାଇ ରେବଡ଼ୀ ଶୋଇବା ଜାଗା ଦେଖିଲା, କେହି ନାହିଁ । ଘରଯାକ, ବାହାର ଅଗଣା, ତେଳିଚକ, ତେଳିଲାଞ୍ଜି, କାହିଁ ନାହିଁ । ମନେକଲା, କର ଭଲ ହୋଇଗଲାଣି । ବାଢ଼ିରେ ବୁଲୁଥିବ । ସେହି ଡାକ - “ଲୋ ରେବଡ଼ୀ, ଲୋ ରେବି, ଲୋ ନିଆଁ, ଲୋ ବୁଲି ।” ବାଢ଼ି ଦୁଆରକୁ ଗଲା, ଅଣାଳି ଅଣାଳି ପିଆକୁ ଉଠିଲା । ପିଆଗ ବୂମିଠାରୁ ଦୁଇହାତ ଉଛ, ହାତେ ଚଇଢ଼ା । “ମନା, ତୁ ଏଇଠି ବସିଛୁ ?” ଦେହରେ ହାତ ଦେଇ ବୁହୁ ପ୍ରଥମେ ଚମକି ପଡ଼ିଲା, ଆଉ ଥରେ ଭଲକରି ଗୋଡ଼ଠାରୁ ମୁଖ୍ୟାକେ ହାତ ବୁଲାଇଲା, ନାକରେ ହାତ ଦେଇ ଗୋଟିଏ ଭଙ୍ଗ ଶବ୍ଦ କଲା, ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପିଣ୍ଡ ତଳେ ଦୁଇ ଦାଳ ଶବ୍ଦ ।

ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ ମହାତି ଘରର କୌଣସି ପ୍ରାଣକୁ ଜଗତରେ ଆଉ କେହି ଦେଖୁ ନାହାନ୍ତି । ପଡ଼ୋଶୀମାନେ ରାତି ପହରକ ସମୟରେ ଶେଷ ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଥିଲେ ।

“ଲୋ ରେବଡ଼ୀ, ଲୋ ରେବି, ଲୋ ନିଆଁ, ଲୋ ବୁଲି ।”

୩. ୧. ୪ ଆବୁସମୀକ୍ଷାମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

୧- ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ କିଏ ?

୨- ଡାକର ମାସିକ ଆୟ କେତେ ?

୩- ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁଙ୍କର ମୁଖ୍ୟକାମ କ'ଣ ?

୪- ଗଜର କେଉଁଅଶରୁ ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ ଜଣେ ଧର୍ମାର୍ଥୀ ଲୋକ ବୋଲି ଜଣାପଦ୍ଧତି ?

୫- ପାଟପୂର ଅପରପ୍ରାଇମେରା ସ୍କୁଲର ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ନାମ କ'ଣ ?

୬- ବାସୁଦେବ, ରେବଡ଼ୀଙ୍କୁ ପ୍ରଥମେ କେଉଁ ପୁଷ୍ଟକ ପଡ଼ିବାକୁ ଦେଲେ ?

୭- କେଉଁଦିନ ରେବଡ଼ୀର ପାଠ୍ୟକାରୀ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ?

୮- ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ ମୃତ୍ୟୁହେଲା କିପରି ?

୯- ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ, ଜମିଦାରଙ୍କର ଜଣେ ସତୋଟ କର୍ମଚାରୀ ବୋଲି ଗଜର କେଉଁ ଅଶରୁ ଜଣାପଦ୍ଧତି ?

୧୦- ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ ଘରର ଗାର ଦୁଇଟିକୁ ଜମିଦାରଙ୍କ ଲୋକେ ବାହିନେଲେ କାହିଁକି ?

୧୧- ବାସୁଦେବଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଖବର ପାଇ ଜେଜୀମା କ'ଣ କହିଲେ ?

୧୨- ଜଣା ତାଳଟି ନେଇ ଜେଜୀମା କେଉଁଠାକୁ ଗଲେ ?

୧୩- ‘କ’ ପ୍ରମ ସହିତ ‘ଖ’ ପ୍ରମର ଉପଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦକୁ ଯୋଡ଼ ।

‘କ’ ପ୍ରମ ‘ଖ’ ପ୍ରମ

ଆଗିଲି ପଇଠ

କାଣ୍ଡ ଟଙ୍କା

ହାତ ରୋଗ

ପିଲୁକା ବୁଢ଼

ତହବିଲ ପିଲିଲି

କଣ୍ଠ ଶର

ଭଙ୍ଗ ଦୁଆର

ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ରସ୍ତୁତି -

- ୧୪- ରେବତୀର ପାଠ୍ୟକା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା କର ।
- ୧୫- ରେବତୀ ଗଛ ଉତ୍କାଳୀନ ନାରୀଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାର କୁଳତ ନିଦର୍ଶନ । ଆଲୋଚନା କର ।
- ୧୬- ରେବତୀ ଗଛରୁ ଶିକ୍ଷକ ବାସୁଦେବ ଦାସଙ୍କ ଚରିତ୍ ଚିତ୍ରଣ କର ।

୩. ୧. ୩ ସାରାଂଶ

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ପକାର ମୋହନଙ୍କ ‘ରେବତୀ’ ଗଛ ହେଉଛି ଏକ ଅଭିନବ ସୃଷ୍ଟି । ସୁର ଚେତନାର ବାର୍ତ୍ତାବହ ରୂପେ ଏହା ପାଠକ ପ୍ରାଣରେ ଆଲୋଚନ ସୃଷ୍ଟିକରେ । ଗଛ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ଜଟକ ଜିଲ୍ଲାର ହରିପୁର ପ୍ରଗନ୍ଧାସ୍ଥ ‘ପାଟପୁର’ ଗାଆଁରୁ । ଗଛର ମୁଖ୍ୟାଂଶରେ ଅବତାର୍ତ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ ମହାତି, ତାଙ୍କ ପନ୍ଥୀ, କନ୍ୟା - ରେବତୀ ଓ ମା ବୁଢ଼ୀ ଆଦି ପରିବାର ଲୋକେ । ସେହି ପରିବାରରେ ଶ୍ରୀବାରେ ଯୋଡ଼ି ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି ଗାଆଁ ମାତ୍ରର ବାସୁଦେବ ଦାସ ।

ଜମିବାରଘର ସଜୋଟ ଖଜଣା ଅସୁଲକାରୀ ଭାବରେ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିଥିବା ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ ମହାତି ମଧ୍ୟଏଲ ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକଙ୍କର ଭାରି ପ୍ରିୟପାତ୍ର । ଶିକ୍ଷକ ବାସୁଦେବ ଦାସଙ୍କ ସଂସର୍ଜନରେ ଆସି ନାରୀ ଶିକ୍ଷାର ବିଜାଶ ଦିଗରେ ଅଗ୍ରସର ହୋଇଛନ୍ତି ସେ । ନିଜ କନ୍ୟା ରେବତୀର ପାଠ୍ୟକାପାଇଁ ମନ ତାଙ୍କର ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇଗଲିଛି । ବାସୁଦେବଙ୍କ ସହାୟତାରେ ସେ କାର୍ଯ୍ୟ ଆଗେଇ ଯାଉଥିଲା ବେଳେ ଅଚାନକ ଚଢ଼କ ପଡ଼ିଛି । ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ, ତାଙ୍କ ପନ୍ଥୀ, ବାସୁଦେବ ଆଦି ସମସ୍ତେ ଅକାଳରେ ସଂସାର ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଇଛନ୍ତି ।

ସେତିକିରେ ଦୁର୍ଦ୍ଦଳ ଅବସାନ ଘଟିନାହିଁ । ଚକ୍ରାବ୍ତ ପୂର୍ବକ ଜମିଦାର ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁଙ୍କ ଗାଇ ଦୁଇଟିକୁ ନେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ଆଉ ଉପଯୁକ୍ତ ପାଇଣା ନଦେଇ ହରିସାହୁ ଦୋକାନୀ ମଧ୍ୟ ବୁଢ଼ୀଠାରୁ କଣା ନୋଟାଟିକୁ ନେଇଛି । ଏସବୁ ଦୁର୍ଦ୍ଦଳ ଆସିଛି କେବଳ ରେବତୀର ପାଠ୍ୟକା ଯୋଗୁ ବୋଲି ଜେଜୀମା ବିହୂର କରି କହିଛି । ‘ତେଣୁ ତା’ ଭଜାମନ ଆଉ ପୋଡ଼ାପ୍ରାଣର ନିର୍ଭୂତ କନ୍ଦରରୁ ଖର ନିଃଶ୍ଵାସ ସହିତ ଝରି ଆସିଛି ଲୋ ରେବି ! ଲୋ ନିଆଁ ! ଲୋ ବୁଲି ।

ସେଇଠି ଶେଷ ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି ନାଭୁଣା ଆଉ ଜେଜୀମା । ଆଉ ଅଛିଣ୍ଠା ହୋଇଛି କୁସଂସାର..... ।

ଦରଜା ଖୋଲିଦେବା

ପଠନ କ୍ରମ:	୩. ୨. ୧ - ଉଦେଶ୍ୟ
	୩. ୨. ୨ - ଉପକ୍ରମ
	୩. ୨. ୩ - ବିଷୟପ୍ରବେଶ
	୩. ୨. ୪ - ମୂଲ୍ୟାତ୍ମକ
	୩. ୨. ୫ - ଆତ୍ମ ପରାକ୍ରମୀକରଣ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ
	୩. ୨. ୬ - ସାରାଂଶ

୩. ୨. ୧ - ଉଦେଶ୍ୟ

ଏକାଳିକା ହେଉଛି ନାଟକ ଉଚ୍ଚତର ଏକ ଅଭିନବ ରୂପ । ଅଛ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ପାଠକଟିଏ ଏଥରେ ନିମିତ୍ତିତ ହୋଇ ଯାଉଥିବା ବେଳେ ଦର୍ଶକଟିଏ ଏକକାଳୀନ ଦର୍ଶନ ଓ ଶ୍ରୀବଣୀ ସୁଖ ଆସାଦନ କରି ପ୍ରାଣକୁ ରସାୟନ କରିଥାଏ । ଖାଲି ସେତିକି ନୁହେଁ ନିଜର ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କ ଜରିଆରେ ସମାଜକୁ କିଛି ସନ୍ଦେଶ ଦେବା ହେଉଛି ଏହାର ମୁଖ୍ୟ ଉଦେଶ୍ୟ । ସେହିମର୍ମରେ ଆଲୋଚନା କଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ ‘ଦରଜା ଖୋଲିଦେବା’ ଏକାଳିକାର ମଧ୍ୟ କେତେକ ମାହତ୍ତମ୍ ଉଦେଶ୍ୟ ରହିଛି । ତାହାହେଲା -

- କ) ଜାତିଆଶ ଜେଦିବାର ସଂକାର୍ତ୍ତା ଦୂରାକରଣ ବିଷୟରେ ଜଣିପାରିବା ।
- ଖ) ଜାତି, ଧର୍ମ, ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତକପାଇଁ ମିଳିତ ଶିକ୍ଷାବ୍ୟକସ୍ତ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅବଗତ ହେବା ।
- ଘ) ରକ୍ତଦାନର ମହାନତା ପରିପ୍ରକାଶ କରିପାରିବା ।
- ଘ) ଏକାଳିକାରେ ଜାତ ଲାଗୁଥିବା ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କହିପାରିବା ।
- ଡ) ଅଭିନ୍ୟାସ ମାଧ୍ୟମରେ ବିଭିନ୍ନ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କର ସଂଲାପକୁ କହିପାରିବା ।
- ତ) ଉପୟୁକ୍ତ ଜାଗରେ ଏକାଳିକାଟିକୁ ପଢ଼ିବାପାଇଁ ସମର୍ଥ ହେବା ।
- ଥ) ଏକାଳିକାରେ ଥିବା ମାନବିକ ମୂଲ୍ୟବେଦି ସଂପର୍କରେ ସତେତନ ହେବା ।
- ଦ) ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଥିବା ତଥ୍ୟକୁ ଆହରଣ କରି ଆନନ୍ଦପାରିବା ସହିତ ଉଚ୍ଚର ଲେଖିପାରିବା ।

୩. ୨. ୨ ଉପକ୍ରମ

୧୯୪୫ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ମାସ ପଚିଶ ତାରିଖରେ କେନ୍ଦ୍ରାପଢା ଜିଲ୍ଲା ଅନ୍ତର୍ଗତ ‘ଅରଦାସାହି’ ଗ୍ରାମର ହରେକୃଷ୍ଣ ସାହୁଙ୍କ ଓରସ୍ତୁ ତଥା ମାଳଚୀ ଦେବାଙ୍କ ଗର୍ଭକୁ ସମ୍ମୂତ ହୋଇଥିବା ନାରାୟଣ ସାହୁ ହେଉଛନ୍ତି ‘ଦରଜା ଖୋଲିଦେବା’ ଏକାଳିକାର ରଚନ୍ତି । ଡ. ସାହୁ ହେଉଛନ୍ତି ଏକାଧାରରେ ଜଣେ ସଫଳ ଅଧ୍ୟାପକ ଓ ନାଟ୍ୟକାର । ଜୀବଦଶାରେ ତାଙ୍କ ଲେଖନୀ ମୁନର୍ବ ପୁଟିରଠିଲେଖି ରଖିରାଖି ଏକାଳିକା ଓ ନାଟକ । ସେଥମଧ୍ୟରୁ ମୂଳ, ଉପାସନା, କ୍ରାତି, ପ୍ରଶ୍ନ, ଆଶ୍ରାଖୋଜି ବୁଲୁଥିବା ଜନ୍ମର, ନିଷିଦ୍ଧ ସଂଲାପ, ଶେଷକଥା, ଦୂର ଆକାଶର ତାରା ଆଦି ନାଟକ ହେଉଛନ୍ତି ଅନ୍ୟତମ । ତାଙ୍କ ‘ଆଶ୍ରାଖୋଜି ବୁଲୁଥିବା ଜନ୍ମର’ ନାଟକ ପାଇଁ ସେ ଉତ୍କଳା ସହିତ୍ୟ ଏକାତ୍ମନୀଦାରା ପୁରସ୍ତୁତ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ପୁଣି ଏମିତି ବି ହୁଏ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନାଟକ ପ୍ରକାଶ ଲାଇନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନାଟକ, ଶିଶୁ ନାଟକ ନିଆରା ନାଟକ, ଏକାଳିକା-ଆଦି ହେଉଛି ତାଙ୍କର ଏକାଳିକା ସଂକଳନ । ଆଲୋଚନ୍ୟ ‘ଦରଜା ଖୋଲିଦେବା’ ଏକାଳିକାଟି ତାଙ୍କ ‘ଶିଶୁନାଟକ’ ଏକାଳିକା ସଂକଳନରୁ ସ୍ଥାନ ।

ଏଥରେ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଦରଜା ଖୋଲିଦେବା ଅତରାଳରେ ହୃଦୟ ମନ୍ଦିରର ଦରଜା ଖୋଲିଦେବା ଉପରେ ଲେଖକ ଶୁଭୁତ ଆରୋପ କରିଛନ୍ତି ।

୩.୭.୩ ବିଷୟ ପ୍ରବେଶ

‘ଦରଜା ଖୋଲିଦେବା’ ଏକାକିକାରୁ ଆଖ୍ଯ ଆଗକୁ ଆସିବା ବେଳେ ପାଠକ ପ୍ରାଣରେ ଦୂରତି ଭାବଧାରାର ଉନ୍ନେଷ୍ଟ ଘଟେ । ତାହା ହେଉଛି ହୃଦୟର ରୁଦ୍ଧ କୋଠର ମଧ୍ୟରେ ଭରି ରହିଥିବା ସଂକାର୍ଣ୍ଣତା ଓ ଦରଜା ଖୋଲା ହେବା ମୁକ୍ତ କୋଠରିରୁ ଆରାସି ଉତ୍ସବା ମହାନତା ।

ସୁଲ ଶ୍ରେଣୀ କୋଠରିରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ଏକାକିକା । ଖଟିଖିଆ ଅଛବ ପିଲା ବୁଲା ଓ ମୁସଲମାନ ବାଲକ ରହିମଙ୍କୁ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଦେଖିଛନ୍ତି ଶିକ୍ଷକ । କଳାପଟାରେ ଚିତ୍ର ଅଳାରୁ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତିଭାର ପରିଚୟ ପାଇଛନ୍ତି ସେ । ତେଣୁ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆସି ପାଠପଢ଼ିବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ସଂକାର୍ଣ୍ଣତାର ଗଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ଆବଶ୍ୟକ ରହିଥିବା ଗାଁ-ପ୍ରଧାନଙ୍କର ଏଥରେ ଗାତ୍ରଦାତା ହୋଇଛି । ତାଙ୍କ ପୁଅ ‘ସତ୍ୟ’ ସହିତ ଅଛବ ଓ ବିଧରୀ ଖଟିଖିଆ ପିଲା ବୁଲା ଓ ରହିମର ମିଳିତ ପାଠପଢ଼ାକୁ ସେ ବାରଣ କରିଛନ୍ତି ।

ତା’ପରେ ଭାବଧାରାର ଦିତୀୟ ସୋପାନ । ସଂକାର୍ଣ୍ଣତା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ରୁଦ୍ଧ କୋଠରିର ଦ୍ୱାର ତାଙ୍କର ମୁକ୍ତ ହୋଇଯାଇଛି ପୁଅ, ‘ସତ୍ୟ’ର ଆକ୍ରିତେଷ୍ଟରେ । ଅଛବ ପିଲା ବୁଲାର ରହିଥାନରେ ବଞ୍ଚିଯାଇଛି ସତ୍ୟ । ଭାଙ୍ଗିଯାଇଛି ପ୍ରଧାନଙ୍କ ଦୀର୍ଘଦିନର ଦମ୍ଭ । ଖୋଲିଯାଇଛି ତାଙ୍କ ହୃଦୟ ଦରଜା । ଶିକ୍ଷାଅଧ୍ୟକ୍ଷାରକୁ ସେ ସମ୍ମାନ ଜଣାଇଛନ୍ତି । ଜାତି, ଧର୍ମ, ବର୍ଣ୍ଣନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତକପାଇଁ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଦରଜା ସବୁଦିନପାଇଁ ଖୋଲା ବୋଲି ମୁକ୍ତକଣ୍ଠରେ ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି ।

୩.୭.୪ ମୂଳ ପାଠ

ପ୍ରଥମ ଦୃଶ୍ୟ

(ସୁଲପର । ସେବିନ ହୃତିଥିଲା । ଶ୍ରେଣୀଗୁହରେ ବ୍ୟାକବୋର୍ଡ, ଚକ୍ ରହିଥିଲା । ଗାନ୍ଧୀ ଏବଂ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ ଫଟୋ କାନ୍ଦୁରେ ଟଙ୍ଗା ହୋଇଥିଲା । ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ବସିବା ସ୍ଥାନରେ ତେଯାର, ଚେବୁଲ ପଡ଼ିଥିଲା । ପିଲାମାନଙ୍କ ବସିବା ପାଇଁ ଛୋଟ ଛୋଟ ତେସ୍ତ ଏବଂ ବେଞ୍ଚ ରହିଥିଲା । ସୁଲ ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଥିଲେ ଦୂରତି ପିଲା । ପାଠ କ’ଣ ସେମାନେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ପିଲାବେଳୁ କାମ କରି ପେଟପୋଷି ଜାଣିଛନ୍ତି । ଶ୍ରେଣୀଗୁହର ପରିବେଶ ଦେଖି ସେମାନେ ଆଶ୍ରୟ ହେଉଥିଲେ ।

ବୁଲା : (ତେଯାର ଉପରେ ବସିଯାଇ) ଏଇଠି ମାତ୍ରର ବସେ । ଭାରି ବଢ଼ିଆ ହେଇଛି । ଆରେ ଏ ପିଲେ (ଆଦେଶ ଦେବା ଭଜାରେ) ପାଠପଢ଼, ପାଠ ପଢ଼ ।

ରହିମ : ଏଗୁଡ଼ାକ (ତେସ୍ତ, ବେଞ୍ଚକୁ ଆଗୁଳି ଦେଖାଇ) କାହିଁକି ପଡ଼ିଛି ?

ବୁଲା : ଆରେ ବୋକା, ଏତିକି ଜାଣିନ୍ତୁ । ସେଠି ପିଲାଏ ବସନ୍ତ । ଆମରି ଭଲିଆ ପିଲା ।

ରହିମ : ହଁ, ଆମ ଭଲିଆ । ଆମେ ତ ଜନମ ହେଇଛେ ମୂଲଲାଗି ପେଟ ପୋଷିବାପାଇଁ ।

ବୁଲା : ରହିମ ଗୋଟାଏ କଥା ପଚାରିବି । ସତ ସତ କହିବୁ ।

ରହିମ : ପଚାରୁନ୍ତୁ ପଚାର ।

ବୁଲା : ପିଲାଗୁଡ଼ାକ, ଏଇ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଲା ବେଳେ ତୋର କ’ଣ ଜଣା ହୁଏନି, ସେମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଆସିବା ପାଇଁ ?

ରହିମ : ଦେଖ ବୁଲା, ଆମେ ହେଲେ ପତର ଗୋଟେଇବା ଲୋକ । ତୋଟା ମୂଲ କାହିଁକି କରିବାକୁ ଯିବା ? ଏଠିକି ଆସିଲେ, ଖାଇବା କ’ଣ ? କିଏ ଦବ ଖାଇବାକୁ ?

ବୁଲା : ହଁ, ସତକଥା । ଆମର ଆଗକୁ ଅଛି ନା’ ପଛକୁ ଅଛି ? କାମ କଲେ ଦି’ ପଇସା ଆସିବ । ନହେଲେ ଖାତାଖାଡ଼ା ଓପାସ । (ଚକ୍ ଧରିଛି ହାତରେ ରହିମ । ଭଲ ଭାବେ ଦେଖିଛି ।)

ରହିମ : ଏଇଟା ପୁଣି କ'ଣ ? (ଶୁଭ୍ରତ୍ତି) । ବାସୁନ୍ଦି ।

ବୁଲା : ଆରେ, ଚକ୍ରେ, ଏଥରେ ଲେଖାହୁଁ.....

ରହିମ : (ଉଷ୍ଣର ନେଇ ଜୀବବୋର୍ଡ ପାଖକୁ ଯାଇଛି) ଏ ପଟଗା କାହିଁକି ଏଠି ଅଛି ? (ଉଷ୍ଣର ନେଇ ଲିଭାଇଛି) । ଆରେ ବାସ ଲିଭିଯାଉଛି ।

ବୁଲା : ରହ ... ରହ ... (ଚକ୍ର ନେଇ ଗାରେଇଛି) । ଆରେ ନେଖୁ ହଉଛି । (ବୁଲା ଗାରେଇଛି । ରହିମ ଲିଭେଇଛି । ଚିକିଏ ରହିଯାଇ) ଏଇଟା ଧର (ଉଷ୍ଣର ରହିମକୁ ଦେଇ) ମୁଁ ତା' ଛବିଟା କରେ ।

ରହିମ : କାହାର ?

ବୁଲା : ସେଇ ଯୋଉ ମାଝର ଏଠି ପଢ଼ଇଛି ।

(ଚିତ୍ରକରିବାରେ ଲାଗିଛି ବୁଲା । ଏତିକିବେଳେ ଶିକ୍ଷକ ମହାଶୟ ହାତରେ ଛତା ଧରି ଆସି ପହଞ୍ଚିଯାଇ ବୁପ୍ ଚାପ ସେମାନଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛନ୍ତି ।

ରହିମ : ଆରେ ତା' ନିଶଚା ଛାଡ଼ିଗଲୁ । (ନିଶଚା କରିଛି ବୁଲା ।)

ବୁଲା : ଏଥରକ ହୋଇଗଲା ତ ?

ରହିମ : ହଁ ।

ଶିକ୍ଷକ : ନା' ... ହେଲାନି । ଆହୁରି ରହିଗଲା..... । (ବୁଲା, ରହିମ ପଛକୁ ଚାହେଇଛନ୍ତି ।) ତା' ଛତାଟା ଛାଡ଼ିଗଲ । (ଦରଢି ପଳାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି ଉଭୟ ।)

ଆରେ କୁହ, ଯାଉଛ କୁଆଡ଼େ । ମୁଁ ବାଘ କି ସିଂହ ନୁହଁ, ଖାଇଯିବି । ଆହ୍ଲା, କହିଲ, କାହାର ଛବିଟା ବନାଉଥିଲ ? ହଁ.... ହଁ... କୁହ । ତରିବାର କିଛି ନାହିଁ ।

ବୁଲା : (ତରି ତରି) ତମର ଆଖା ।

ଶିକ୍ଷକ : ହଁ, ମୁଁ ସେଇଥିଲାଗି କହିଲି, ଛତାଟା ଛାଡ଼ିଗଲ । ଏଇଟା ହଉଛି (ଛତାଟାକୁ ଦେଖାଇ) ସେଇ ଛତା ।

ବୁଲା : ଆଖା ଆମେ (ଉୟରେ କିଛି କହିଯାଇ ନଥିଲା)

ଶିକ୍ଷକ : ଆରେ ତରୁଛ କାହିଁକି ? ଆହ୍ଲା କହିଲ ଦେଖୁ, ତମ ଦିହିଙ୍କ ନାଁ କ'ଣ ?

ରହିମ : ମୁଁ ରହିମ, ଆଉ ସିଏ ବୁଲା ।

ଶିକ୍ଷକ : ତମେ କରୁଛ କ'ଣ ?

ରହିମ : ଆମେ ଦି'ଜଣ ପଧାନବାବୁର ଜଗାଭାଟିରେ କାମ କରୁଛୁ ।

ଶିକ୍ଷକ : ଏତେ ଅଛ ବୟସରୁ !

ବୁଲା : ଅଳପ ବୟସ କ'ଣ, ଅଠର, ଉଣେଇଶ ହେଲାଣି । କାମ କରି କରି ଏମିତି ଦିଶୁରୁ ଆଜା ।

ଶିକ୍ଷକ : (ମନଙ୍କୁ ମନ) ଯେଉଁ ହାତ ସିଲଟ ଖାଦି ଧରିବା କଥା, ସେଇ ହାତ ଯଦି ଇଚ୍ଛା, ପଥର ଭାଙ୍ଗିବ, ତେବେ ଏବେଶର ଭବିଷ୍ୟତ କ'ଣ ?

ବୁଲା : ମାଝରବାବୁ, ପାଠଗା କଣ ନିହାତି ଦରକାର ?

ଶିକ୍ଷକ : ହଁ, ଖାଇବା.....ପିଇବା.....ପିନ୍ଧିବା.....ଆଉ ରହିବା ଭଳି ପାଠଗା ବି ଦରକାର ।

ରହିମ : ଆମେ ତ ପାଠ ପଡ଼ିନ୍ତି । କାହିଁ, ଆମର ତ କିଛି ଅସୁରିଧା ହୋଇନି ?

ଶିକ୍ଷକ : ଆହ୍ଲା କହିଲ । ମୁଁ ତମ ଦିହିଙ୍କ ଦିନେ ଅନ୍ଧାର ଭାଟିରେ ଏଇ ଘର ଭିତରେ ଛାଡ଼ିଦେବି । ଆଉ କହିବି ମୁଁ ତାଳି ମାରିଲା ମାତ୍ର,

ମତେ ଦୁଇଟା ଚକ୍ ଆଣିଦିବ । ପାରିବ ? କୁହ ।

ରହିମ : ନା ।

ଶିକ୍ଷକ : କାହିଁକି ପାରିବନି ?

ବୁଲା : ଅନ୍ଧାରରେ କିଛି ଦେଖାଯିବନି ।

ଶିକ୍ଷକ : କ’ଣ ଦରକାର ହେବ ?

ରହିମ : ଆକୁଆ ।

ଶିକ୍ଷକ : ହଁ, ପାଠ ହରାଇ ସେମିତିକା ଗୋଟାଏ ଆକୁଆ, ଯାହା ଅନ୍ଧାର ରାତିରେ ଦୂମକୁ ଚକ୍ ପାଖକୁ ନେଇଯିବ । (ପରିଷରର ମୁହଁକୁ
ଚାହିଁଥିଲେ ବୁଲା ଆଉ ରହିମ) ଆଜ୍ଞା ତମେ କ’ଣ କେଉଁଠି କାମ କରିଛ କହିବ ।

ରହିମ : ଏଇ ସ୍ଵର ଘରେ ଯେତେ ଜଣା ନାହିଁ, ସବୁଯାକ ଆମେ ବୋହିଥିଲୁ ।

ବୁଲା : ପାଞ୍ଚକଣ ପିଲା । ପଞ୍ଚାନବାବୁ ଆମକୁ ଦେବକଣ ଚଙ୍ଗା ଦେଇଥିଲା ।

ରହିମ : ପାଞ୍ଚଦିନ ପାଞ୍ଚରାତି ଲାଗିଥିଲା ।

ଶିକ୍ଷକ : ଦେବକଣ ଚଙ୍ଗାରେ ରାତି ହୋଇଗଲ ?

ବୁଲା : ଆହୁରି ପଚାଶ ଚଙ୍ଗା ବଳିଥିଲା ।

ରହିମ : ରାତିରେ ସିନେମା ଯାଇଥିଲୁ । ‘ମେରା ନାମ ଜୋକର.....କି ବଡ଼ିଆ ଗାଡ଼ ।

ବୁଲା : ହୋଟେଲରେ ସେବିନ ରାତିରେ ଖାଇଥିଲୁ । କୁକୁଡ଼ା ମାରୁସ ଆଉ ପରଣା । କଣକେ ଦଶ ଦଶ ପଟ ପରଣା ଖାଇଥିଲୁ ।

ଶିକ୍ଷକ : ଏତିକି ନା’ ଆଉ କିଛି ?

ରହିମ : ଆଉ କ’ଣ ! ଦେବକଣ ଚଙ୍ଗା କ’ଣ କମ୍ ହେଲାଣି ।

ଶିକ୍ଷକ : ସେଥିଲାଗି କହେ, ପାଠ ଦରକାର । ଯୋଇ କାମ ପାଇଁ ପ୍ରଧାବବାବୁ କଣ୍ଠାକୁରଙ୍କୁ ଦିଇ ତିନି ହଜାର ଚଙ୍ଗା ଦେଇଆ’ତା, ତାକୁ
ତମେମାନେ ଦେବକଣ ଚଙ୍ଗାରେ କରିଦେଲ । ସେଥିରେ ପୁଣି ଏତେ ଖୁସି ।

ବୁଲା : କ’ଣ ମିଳିବ ଆମକୁ ସେ ପାଠରୁ ? ସେଥିରେ କ’ଣ ପେଟ ପୂରିବ ? ଆମର ହିସାବ କ’ଣ ଦରକାର ?

ଶିକ୍ଷକ : ନା’ରେ, ପେଟ ପୂରୁ ନପୂରୁ ଆଖି ଖୋଲିଯିବ, ସବୁ ଜାଣିପାରିବ । ସେଇଥିଲାଗି କହୁଛି, ପାଠ ପଡ଼ । ହଁ, କାଲିଠାରୁ ତମେ
ଦିହେଁ, ସ୍ଵରକୁ ଆସିବ ।

ରହିମ : କାମ ନ କଲେ ଖାଇବୁ କ’ଣ ?

ଶିକ୍ଷକ : ବେଶି ସମୟ ନୁହେଁ । ଘଣ୍ଟା ଲେଖା ବସିବ । ସେତିକି ତମ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ।

(ପରିଷରକୁ ଚାହିଁଲେ ରହିମ ଏବଂ ବୁଲା)

ଶିକ୍ଷକ : ଆଗେ ତରନି । ଏଠି ପାଠ ପଢ଼ିଲେ ପରିଷା ଦବାକୁ ପଡ଼ିବନି । କ’ଣ କହୁଛ ? ବୁଲା ? ରହିମ ?

ରହିମ : ହଁ, ମାନ୍ଦରବାବୁ ।

ଶିକ୍ଷକ : ମାନ୍ଦରବାବୁ ନୁହେଁ, ଶୁଭୁଜା । (ଆଲୋକ ଲିରିଛି)

ଦୃଚୀଯ ଦୃଶ୍ୟ

(ପରଦିନ ସକାଳ । ଗାଆଁ ସ୍ଵର । ଶିକ୍ଷକ ବସିଥିଲେ । ଆଗରେ ବସିଥିଲେ କେତେବକଣ ପିଲା । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବୁଲା, ରହିମ,
ଆଉ ସତ୍ୟ । ବୁଲା ଆଉ ରହିମ ଖାଲି ପ୍ରୟାଣ ପିଛିଥିଲେ । ଆଉ କିଛି ଦେହରେ ନଥିଲା । ଶିକ୍ଷକ କିଛି ଗୋଟାଏ ଚିତା

କରୁଥିଲେ । ପଶି ଆସିଲେ ଗାଆଁ ପ୍ରଧାନ ।)

ପ୍ରଧାନ : ହଇଛେ ମାଣ୍ଡୁ, କି ପାଇବା ଚାଲିଛି ଏଠି ? ଏଇଟା ସ୍ଵର ନା' ଖେଳପଡ଼ିଆ ?

ଶିକ୍ଷକ : କ'ଣ ହୋଇଛି, କୁହକୁ ।

ପ୍ରଧାନ : କ'ଣ ନ ହୋଇଛି, କୁହ । ବିଦ୍ୟାଳୟ ହେଉଛି ଆମ ମାଆ । ତା' ପୃତି ଅନ୍ୟାୟ କରୁଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ କେବେ କ୍ଷମା ଦିଆଯିବନି ।

ଶିକ୍ଷକ : କିଏ ଅନ୍ୟାୟ କଲା ?

ପ୍ରଧାନ : ତମେ, ତମେ କରିଛ । ସ୍ଵର ସ୍ଵରର ଅନୁଷ୍ଠାନଟାକୁ ଅପବିତ୍ର କରିଦେଲ ?

ଶିକ୍ଷକ : କ'ଣ କହୁଛନ୍ତି, ଆପଣ ?

ପ୍ରଧାନ : ଏଇଟା ବିଦ୍ୟାଳୟ । ଏଠି ଉତ୍ତରଗର ପିଲାଏ ପାଠ ପଡ଼ିଛି । ରାୟାଘାରରୁ ଯାହାକୁ ନାହିଁ ତାକୁ ଗୋଟେ ଆଣି ତମେ ଏଠି ବସେଇଦେବ ।

ଶିକ୍ଷକ : ଆପଣଙ୍କ ବୁଝିବା ଭୂଲ । ଏଇଟା ସରକାରୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ । ଏଠି ସମ୍ପଦକର ପଢ଼ିବା ଅଧିକାର ଅଛି । ବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଇଁ ଉଚ୍ଚ-ନାଟ, ଧନୀ-ଗରିବ, ହିନ୍ଦୁ-ମୁସଲମାନ ସମସ୍ତେ ସମାନ । ଏଠି ଜାତି-ଧର୍ମ-ବର୍ଷର ପ୍ରସ୍ତୁତି ଉଠିବ କୋଇବୁ ?

ପ୍ରଧାନ : ବାତେ କଥା ବଦ କର । ଏ ସ୍ଵର ମୁଁ ତିଆରି କରିଛି ।

ଶିକ୍ଷକ : ସେଥିପାଇଁ ସରକାର ଆପଣଙ୍କୁ ସବୁ ଚକ୍ର ପଇଠ କରିଛନ୍ତି । ତା' ପରେ ସବୁ କଞ୍ଚାକୁର ଯଦି ଅଢି ବସିବେ, ତିଆରି କରୁଥିବା କୋଠାବାଢ଼ି ସେମାନଙ୍କର, ତା'ହେଲେ ଏହେଶ ଲେଖିବ କେମିତି ?

ପ୍ରଧାନ : ଫାଲକୁ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ମୋ ପାଖରେ ବେଳ ନାହିଁ । କାଲି ସକାଳେ ଯେଉଁମାନେ ମୋ'ରି ଘରେ ମୂଳ ଲାଗୁଥିଲେ, ସେମାନେ ପୁଣି ପାଠ ପଡ଼ିବେ ମୋ'ରି ପୁଅ ସାଇରେ ?

ଶିକ୍ଷକ : ସେ ଅଧିକାର ସେମାନଙ୍କର ରହିଛି । ଆଉ ସେଇଟା ସେମାନଙ୍କୁ ଆମ ଗଣତଥ ଦେଇଛି ଆଜା ।

ପ୍ରଧାନ : ଏଇ ଦି'ଟା (କୁଳା, ରହିମଙ୍କ) ବାରକୁଳା ପିଲା, ପୁଣି ମୋ ପୁଅ ସାଇରେ ପାଠ ପଡ଼ିବେ ?

ରହିମ : ସ୍ଵର ବଦଳି ଯାଇଛି, ଆଜା ।

ପ୍ରଧାନ : ବୁଝ, ଏତେ ବକଟେ ହୁଆ । ସେ ପୁଣି ମୋ ମୁଁ ଉପରେ ଜବାବ ଦେଉଛି ।

ଶିକ୍ଷକ : କ'ଣଟା ସେ ଭୂଲ କହିଲା ?

ପ୍ରଧାନ : ମାନ୍ଦରବାବୁ, ଯଦି ନିଜର ମଙ୍ଗଳ ଚାହୁଁଛ, ଏମାନଙ୍କୁ ଯେତେ ଶାନ୍ତ ପାରୁଛ ଏ ସ୍ଵରରୁ ଚଢ଼ିଦିଅ ।

ଶିକ୍ଷକ : ଆଜା, ଥରେ କହିଛି । ଏଠି ସମ୍ପଦକର ସମାନ ଅଧିକାର ରହିଛି ।

ପ୍ରଧାନ : ହଇଛେ କି ଅଧିକାର ମତେ ଦେଖଇଛ । ବାରକୁଳା ପତର ଗୋଟେଇବା ପିଲାଙ୍କୁ ପାଠ ପଡ଼େଇବ, ମତେ ଅଧିକାର ଶିଖଇଛ !

ସତ୍ୟ : ବାପା, ଗୁରୁଙ୍କୀ ଠିକ୍ କହିଛନ୍ତି ।

ପ୍ରଧାନ : ବୁଝ, ତୁ ଛଦୁଟା ଜାଣିଛୁ । ଚାଲ, ଘରକୁ ଚାଲ । ଏମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପାଠ ପଡ଼ିଲେ ତୁ ବି ନଷ୍ଟ ହୋଇପିବୁ ? (ପ୍ରଧାନବାବୁ ସତ୍ୟଙ୍କୁ ଚାଣି ଚାଣି ନେଇଯାଇଛନ୍ତି)

ଶିକ୍ଷକ : ମୋ କଥା ଚିକିଏ ଶୁଣନ୍ତି । ବଢ଼ ଏକଜିଦିଆ ଲୋକ । (ପ୍ରଧାନବାବୁ ସତ୍ୟଙ୍କୁ ନେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଶିକ୍ଷକ, ଅନ୍ୟ ପିଲାଏ ତାଙ୍କ ଯିବା ବାଟଙ୍କୁ ଚାହିଁ ରହିଛନ୍ତି)

ବୃତ୍ତୀୟ ଦୃଶ୍ୟ

(ପ୍ରୁଧାନବାବୁଙ୍କ ଦଖଲର । ସତ୍ୟ ପାଠ ପକୁଥିଲା । ସହପ ଉପରେ ବସି ସତ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଚିତ୍ର ଆକୁଥିଲା । ଚିତ୍ରଟି ଥିଲା ଯାଶ୍ଵରୀଷ୍ଵର ।
ପଛପରୁ ଚିତ୍ରଟିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିଲା ରହିମ୍ । ପାଖରେ ବସିଥିଲା ବୁଲା ।)

ସତ୍ୟ : ନା' ଆଉ ହବନି । ମୁହଁଂଗା ମୋଟେ ହଜନି ।

ରହିମ୍ : ହବ ହବ । ଚେଷ୍ଟା କର ।

ସତ୍ୟ : ବୁଲା, ତତେ ଆସିବ ?

ବୁଲା : ହଁ, ଆସିବ । ହେଲେ ଏ ଚିତ୍ରଟା କାହାର, ସାନବାବୁ ?

ସତ୍ୟ : ମହାପୁରୁଷ ଯାଶ୍ଵରୀଷ୍ଵର । ଯିଏ ସବାବେଳେ କହୁଥିଲେ, “ପାପକୁ ଘୁଣା କର, ହେଲେ ପାପକୁ ନୁହଁ ।”

ରହିମ୍ : ହେଲଥିବ । ଲୋକଟାର ମୁହଁଂଗା ସେଇ ଭଲିଆଟ ଜଣାପଡ଼ୁଛି ।

ସତ୍ୟ : ନେ' ଫେନ୍ସିଲ ରବର ଅଛି, କର । (ଫେନ୍ସିଲ ଧରିଛି ବୁଲା)

ବୁଲା : ବଡ଼ବାବୁ ଦେଖିଲେ ମାରି ପକେଇବେ ।

ସତ୍ୟ : ବାପା ଘରେ ନାହାନ୍ତି । ତୁ ଆରାମରେ ବସି କର । (ବିଜଣାରେ ବସି ଚିତ୍ର ଅଳନ କରୁଛି ବୁଲା । ଚିତ୍ରଟିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଛି ସତ୍ୟ)

ବୁଲା : ସାନବାବୁ, ହଜନି ନା' ନାହଁ ?

ସତ୍ୟ : ବଢ଼ିଆ ଏକଦମ ବଢ଼ିଆ । ତୁ କେମିତି କରୁଛୁ, ମତେ ଚିକିଏ ଶିଖେଇ ଦରନ୍ ।

ବୁଲା : ତମେ ମୋ ହାତକୁ ଦେଖ । ସବୁ ଜାଣିଯିବ । (ଘର ଭିତରକୁ ଆସିଛନ୍ତି ପ୍ରୁଧାନବାବୁ । ବିଜଣା ଉପରେ ରହିମଙ୍କୁ ଦେଖି ରାଗରେ ନିଆଁବାଣ ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି ।)

ପ୍ରୁଧାନ : ହଇରେ ତତେ କିଏ କହିଲା ବିଜଣା ଉପରେ ବସିବାକୁ ? (ପାଖରେ ପଡ଼ିଥିବା ସେଇ ଧରି ପିଟିବାକୁ ଯାଇଛନ୍ତି । ରହିମ୍ କାହିଁଛି)

ସତ୍ୟ : ବାପା, ମୁଁ ତାକୁ ଚିତ୍ର କରିବାକୁ କହିଛି ।

ପ୍ରୁଧାନ : ତୁ ପାଟି ବନ କର । ଏଗୁଡ଼ାକୁ ମୁହଁ ଦେଲେ ଉପରେ ଚଢ଼ିବେ ।

(ବୁଲା ଓ ରହିମଙ୍କୁ ଗାହଁ)

ପ୍ରୁଧାନ : ହଇରେ ତୁମକୁ କିଏ କହିଲା ସେ ସ୍କୁଲ ଯିବାକୁ ? ତମେ ଯଦି ପାଠ ପଡ଼ିବ, ତା' ହେଲେ କାମ କରିବ କିଏ ?

ସତ୍ୟ : ବାପା, ପାଠ ପଡ଼ିବାଟା କ'ଣ ଅନ୍ୟାୟ ?

ପ୍ରୁଧାନ : ସେଇ ମାତ୍ରର ତା'ହେଲେ ତୋ ମୁଣ୍ଡ ବିଗାଡ଼ି ଦେଇଛି ।

ସତ୍ୟ : ନାହିଁ ବାପା, ଯାହା ଠିକ୍, ସେ ତାହା ହିଁ କହିଛନ୍ତି ।

ପ୍ରୁଧାନ : କ'ଣଟା ଠିକ୍ ? କାମ ନ କରି ପାଠ ପଡ଼ିବାଟା ଠିକ୍ ? ସେମାନେ ଜନମ ହୋଇଛନ୍ତି କାମ କରିବା ପାଇଁ । ବାପଅଜା ଅମଳରୁ ଚଳଣିକୁ ଫାଲି ଦବା କ'ଣ ଠିକ୍ ?

ସତ୍ୟ : ବାପା, ଯୁଗ ବଦଳି ଗଲାଣି ।

ପ୍ରୁଧାନ : ଏଇଟା ମୋ ଗାଁ, ମୋ ମାଟି । ଏଠି କୌଣସି ସରକାରୀ ନିୟମକାନ୍ତିକ କାନ୍ତି କରିବ ନାହଁ । ମୁଁ ଯାହା କହିବି, ସେଇଟା ହବ ଆଇନ୍ ।

ସତ୍ୟ : ଏଗୁଡ଼ାକ ଛୁଲ, ବାପା । ପିଲାକୁ ଏତେ ଅଧିକ ଖରାଇବା ଅପରାଧ ।

ପ୍ରଧାନ : ତୋର ଏତେ ଦରକ କାହିଁକି ? ସେଇ ମାଝର ତା' ହେଲେ ତୋତେ ଉସକେଇଛି । ତମେ ଯା' କାମ କରିବ । ବାଢ଼ିରେ
କାଠ ହାଣିବ । (ଦୁହେଁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ ପଛରୁ ଡାକିଛନ୍ତି) ହଁ, ଶୁଣ, ଆଉଦିନେ ଯେମିତି ସେ ସ୍କୁଲ ଘର ନ ମାତ୍ର ।

ରହିମ, ବୁଲା : କାନମୋଡ଼ି ହଜବୁ ବାବୁ । ଆଉ କେବେ ଯିବୁନି ।

ସତ୍ୟ : ବାପା, ଆମେ ସମସ୍ତେ ସମାନ । ମୋ ଦେହରେ ଯେଉଁ ରକ୍ତ, ତାଙ୍କ ଦେହରେ ବି ସେହି ରକ୍ତ ଅଛି ।

ପ୍ରଧାନ : ନା' । ଗୋଟିଏ ଅଛୁଆଁ ପିଲା ଆମ ସାଇରେ ସମାନ ହେବ ? ତାହା କେବେ ହୋଇପାରେନା ।

ସତ୍ୟ : ବାପା, ଛୁଆଁ ଅଛୁଆଁ ରେବତାବ କେବେଠାରୁ ଲୋପ ପାଇଗଲାଣି । ଗୁରୁଜୀ କହୁଥିଲେ, ଏସବୁ ଆଜନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦଖଳାୟ ।

ପ୍ରଧାନ : ସବୁ କଥାରେ ‘ଗୁରୁଜୀ’..... ‘ଗୁରୁଜୀ’..... । ସେ ମାଝର ହିଁ ସବୁ ନାଚର ଗୋବର୍ଦ୍ଦନ, ତାକୁ ପାନେ ନଦେଲେ, ମତେ
ଶାତି ମିଳିବନି । (କହି କହି ଚାଲିଗଲେ)

ଚତୁର୍ଥ ଦୃଶ୍ୟ

(ସ୍କୁଲ ଘର । ତେଯାର ଉପରେ ଶିକ୍ଷକ ବସିଛନ୍ତି । ପିଲାମାନେ ପାଠ ପଢ଼ିଛନ୍ତି ।)

ଶିକ୍ଷକ : ଆରେ ଆକି କାହିଁକି ସତ୍ୟ ଆସିନି ।

ବୁଲା : ଆଜ୍ଞା କାଲି ତା' ବାପା ଆମକୁ ପାଠ ନପଡ଼ି କାମ କରିବାକୁ ଧମକାଇଲେ । ସତ୍ୟ ବହୁତ କୁଠଣ୍ଟିଲା । ହେଲେ ତା'ବାପା
ଆପଣଙ୍କ ଉପରେ ରାଗି ଆକି ଏଠିକୁ ଆସି କଥା ହେବେ ବୋଲି କହୁଥିଲେ । (ଏହି ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ପିଲା ଧଇଁ ସର୍ବ
ହୋଇ ଦଉଡ଼ି ଆସିଲା ।)

ପିଲା : ଆଜ୍ଞା, ଆଜ୍ଞା, ସତ୍ୟର ଆକୁଡ଼େ ହୋଇଯାଇଛି । ତାକୁ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଭର୍ତ୍ତକରାହୋଇଛି । (ଶିକ୍ଷକ ଓ ପିଲାମାନେ ଠିଆ
ହୋଇପଡ଼ିଲେ) ।

ଶିକ୍ଷକ : ପିଲେ, ମୁଁ ଡାକ୍ତରଖାନା ଯାଉଛି । ସାଇକେଲରେ ଯିବି । ପିଲାମାନେ ଘରକୁ ଯାଅ ।

ରହିମ : ଗୁରୁଜୀ, ଆମେ ବି ଯିବୁ ।

ବୁଲା : ହଁ, ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ପଲେଇବା ।

ଶିକ୍ଷକ : ଆରେ ତିନି ଚାରି କିଲୋମଟର ବାଟ, ଯାଇ ପାରିବ ।

ରହିମ : ଆଜ୍ଞା, ସବୁଦିନେ କାମ କରିବାକୁ ଯାଉଥିଲୁ । ଯାଇପାରିବୁ ନାହଁ କାହିଁକି ? ଆପଣ ଯାଆନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା, ଆମେ ପହଞ୍ଚବୁ ।
(ସମସ୍ତେଚାଲିଗଲେ)

ପଞ୍ଚମ ଦୃଶ୍ୟ

(ଡାକ୍ତରଖାନା ବାରଣ୍ଡା । ବେଅରେ ବସିଛନ୍ତି ବୁଲା, ରହିମ । ବାରଣ୍ଡାରେ ବୁଲକୁଛିଟି ପ୍ରଧାନବାବୁ । ଭିତରୁ ଆସିଛନ୍ତି ଶିକ୍ଷକ..... ।)

ପ୍ରଧାନ : ମାଝରବାବୁ, ମୋ ପୁଅ କେମିତି ଅଛି ? କେମିତି ଅଛି ସେ ?

ଶିକ୍ଷକ : ଆପଣ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରିବୁ । ବହୁତ ରକ୍ତ ଦେହରୁ ବାହାରି ଯାଉଛି ।

ପ୍ରଧାନ : ଯେତେ ରକ୍ତ ଦରକାର ହବ, ମୁଁ ଦେବି ।

ଶିକ୍ଷକ : ଆପଣଙ୍କ ରକ୍ତ ମିଶିଲାନି ।

ପ୍ରଧାନ : ତା'ହେଲେ କ'ଣ କରିବା ? କୋଉଁ ଆସିବ ରକ୍ତ ? ଯେତେ ଟଙ୍କା ଦରକାର ହବ, ମୁଁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବି । ହେଲେ ମୋ ପୁଅକୁ
ବଞ୍ଚେଇ ଦିଅନ୍ତୁ ।

ଶିକ୍ଷକ : ମୋ ହାତରେ କିଛି ନାହିଁ । ସେହି ଲିଖିଗଲୁ ତାକୁ । ସେ ଯାହା କରିବେ । ଭାବିଥିଲି ମୋ ରକ୍ତଟା ଖାପ ଖାଇଯିବ । ସେବତା ବି ହେଲାନି ।

ପ୍ରଧାନ : ମୋତେ ଚାରିଆଡ଼ ଅନ୍ଧାର ଦେଖାଯାଉଛି ।

ଶିକ୍ଷକ : ଆପଣ ଆବୋ ବ୍ୟପ୍ତ ହୁଅନ୍ତିରୁ ନାହିଁ । ଆମ ରକ୍ତ ସିନା ମିଶିଲା ନାହିଁ, ପିଲାମାନେ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ରକ୍ତ ମିଶିଯାଇ ପାରେ ।

ପ୍ରଧାନ : କ'ଣ କହୁଛନ୍ତି, ମାସ୍ତରବାବୁ !

ଶିକ୍ଷକ : ବୁଲା, ରହିମ, ଆମର ସବୁଯାକ ପିଲାକ ରକ୍ତ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ଦିଆଯାଇଛି । ମୋ ମନ କହୁଛି, କାହାରି ନା' କାହାରି ରକ୍ତ ନିଷୟ ମିଶିଯିବ ।

ପ୍ରଧାନ : ନା..... ! ତାହା କେମିତି ହେବ ? ମୋ ପୁଅ ଦେହରେ ଏ ବାରବୁଲା ପିଲାକ ରକ୍ତ ମିଶିବ । ମୁଁ ପଛେ ଅନ୍ୟ କୋଉଁଠାରୁ ରକ୍ତ ଯୋଗାଡ଼ କରିବି । ହେଲେ ଗୋଟାଏ ମୁସଲମାନ ପିଲାର ରକ୍ତ ନେଇ ପାରିବିନି ।

ଶିକ୍ଷକ : କାହାକୁ ମୁସଲମାନ କହୁଛନ୍ତି ? ସେମାନେ ଏକାସାଙ୍ଗରେ ପକୁଛନ୍ତି । ଏକାସାଙ୍ଗରେ ଖେଳୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ କିଛି ଭେଦଭାବ ନାହିଁ । ଧର୍ମ ନାମରେ କାହିଁକି ସେମାନଙ୍କୁ ଦୁଇଭାଗ କରୁଛନ୍ତି ?

ପ୍ରଧାନ : ହିୟ, ମୁସଲମାନ ଦି'ଟା ରକ୍ତ କେମିତି ଏକ ହେବେ ? ଏତେ ଅନ୍ୟାୟ ଏ ବସୁଧା ସହିପାରିବନି, ମାସ୍ତରବାବୁ !

ଶିକ୍ଷକ : କାହାକୁ ଅନ୍ୟାୟ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି ? ହିୟ-ମୁସଲମାନ ହୋଇ ଜନ୍ମ ହେବାଟା କ'ଣ ଅନ୍ୟାୟ ? ଧନୀ-ଗରିବ ହୋଇ ଜନ୍ମ ହେବାଟା କ'ଣ ଅନ୍ୟାୟ ? ଜନ୍ମବେଳେ ତା'ର ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ପରିଚୟ ଥାଏ, ସିଏ ମଣିଷ ହୁଆ । ବୟସ ବଡ଼ିଗଲା ପାରେ ଆପଣମାନେ ନିଜ ନିଜର ସୁବିଧା ପାଇଁ, ତା' ଉପରେ ମୋହର ମାରି ଦିଅନ୍ତି । ଲାଖ ହିୟ..... ସିଏ ମୁସଲମାନ..... ଆଉ କିଏ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ..... !

ପ୍ରଧାନ : ତା' ବୋଲି ମୋ ପୁଅ ଦେହରେ ଗୋଟାଏ ଅଛୁବ ପିଲାର ରକ୍ତ ପଶିବ ! ନା', ତାହା କେବେ ହୋଇପାରିବନି ।

ଶିକ୍ଷକ : ଗାନ୍ଧୀ ମାହାତ୍ମା ଏତେ କଥା ବୁଝେଇଲେ, ତାଙ୍କ କଥାରୁ କିଛି ବୁଝିପାରିଲେନି ? ପ୍ରଧାନବାବୁ, ଏବେ ବି ସମୟ ଅଛି, ଆପଣ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତୁ । ସେମାନେ କାଦୁଅ ମେଞ୍ଚା । ଯେମିତି ଗଢ଼ିବାକୁ ଚାହିଁବେ, ଗଢ଼ି ପାରିବେ ।

ପ୍ରଧାନ : ଏଗୁଡ଼ାକ ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ କିଛି ପଶୁନାହିଁ । ମୁଁ କହିଦେଇଛି ମାନେ କହିଦେଇଛି ।

ଶିକ୍ଷକ : କାହିଁକି ପିଲାଗୁଡ଼ାକୁ ନଷ୍ଟ କରୁଛନ୍ତି ? ସେମାନେ ମାକଡ଼ ହୁଆ ନୁହନ୍ତି କି ଚଢେଇ ହୁଆ ନୁହନ୍ତି । ସେମାନେ ମଣିଷ ହୁଆ । ସେମାନଙ୍କ ଦେହରେ ମଣିଷର ରକ୍ତ ବହୁନ୍ତି । (ବାରଣାକୁ ଆସିଛନ୍ତି ତାତ୍ତ୍ଵର)

ପ୍ରଧାନ : କ'ଣ ହେଲା, ତାତ୍ତ୍ଵରବାବୁ ?

ତାତ୍ତ୍ଵର : ମିଶିଯାଉଛି । ଗୋଟିଏ ପିଲାର ରକ୍ତ ମେଳ ଖାଉଛି । (ତିନିଜଣ ଯାକ ପିଲା ପରିଷରକୁ ଚାହିଁବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି)

ଶିକ୍ଷକ : କାହା ରକ୍ତ, ତାତ୍ତ୍ଵରବାବୁ ?

ତାତ୍ତ୍ଵର : ଆହୁ, ବୁଲା କିଏ ?

ଶିକ୍ଷକ : ଏଇ ପିଲା (ବୁଲାକୁ ଡାକି)

ତାତ୍ତ୍ଵର : ତା'ରି ରକ୍ତ ମିଶିଯାଉଛି । ଆଉ ତେରି କରିବାଟା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ଆ' ଭିତରକୁ ଆ' ଭିତରକୁ ଆ..... । (ବୁଲାକୁ ଡାକିଛନ୍ତି ତାତ୍ତ୍ଵର)

ପ୍ରଧାନ : ନା' ! ତାହା କେବେ ହୋଇ ପାରିବନି । ଗୋଟାଏ ଅଛୁବ ପିଲାର ରକ୍ତ ସତ୍ୟ ଦେହରେ ପଶିବା ଅସମ୍ଭବ ।

ତାତ୍ତ୍ଵର : ହୋ ବାବୁ, ତମେ ଯଦି ସେ ପିଲାର ବାପ ହୋଇଥାଏ, ଏମିତି କଥା କହିଥା'ତ ! ଜାଣିଛ, ପିଲାଟା କେମିତି ଜୀବନ ସହିତ ଲାଗୁଛି !

ଶିକ୍ଷକ : ଆଆ, ସେ ହେଉଛନ୍ତି ସେହି ପିଲାର ବାପା ।

ତାତ୍ତ୍ଵର : ହଁ, ବାପା । ତମେ କ’ଣ ଚାହୁଁଛ, ପିଲାଟା ମରିଯାଉ ?

ତାତ୍ତ୍ଵର : ରାଗ୍ୟ ଭଲ, ରକ୍ତର ମିଳିଯାଉଛି । ତେବେଳେ, ପିଲାଟାକୁ କେହି ବଞ୍ଚେଇ ପାରିବେନି ।

ବୁଲା : ତାତ୍ତ୍ଵରବାବୁ, ଚାଲବୁ । ଯେତେ ରକ୍ତ ଦରକାର ମୁଁ ଦେବି । ସାନବାବୁକୁ ବଞ୍ଚେଇ ଦିଅବୁ ।

ରହିମ : ହଁ ତାତ୍ତ୍ଵରବାବୁ । ଦରକାର ହେଲେ ଆମେ ବି ରକତ ଦେବୁ ।

ତାତ୍ତ୍ଵର : ହାତରେ ସମୟ ନାହିଁ । ଆ’ ବୁଲା ।

ଶିକ୍ଷକ : ଯାଆରେ ଯାଆ । ପିଲାଟା ବଞ୍ଚୁଯାଉ । (ଆଗେ ଆଗେ ତାତ୍ତ୍ଵର । ତାଙ୍କ ପଛରେ ଯାଇଛି ବୁଲା)

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦୃଶ୍ୟ

(ସୂର୍ଯ୍ୟ ଘର । ଶିକ୍ଷକ ଓ ପିଲାଟାନେ ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରଧାନବାବୁ ପହଞ୍ଚ ପିଲାଟା ଭାବପ୍ରବଣ ହୋଇ କୁଣ୍ଡାର ପକେଇଲେ ।

ଶିକ୍ଷକ : କ’ଣ ହେଲା ପ୍ରଧାନବାବୁ ।

ପ୍ରଧାନ : ଏଇ କାମଟା ମୋର ଅନେକ ଆଗରୁ ନରିବାର ଥିଲା ।

ଶିକ୍ଷକ : କ’ଣ କହୁଛନ୍ତି, ଆପଣ ?

ପ୍ରଧାନ : ଅନେକ ତେବେଳେ ମୋ ଭୁଲ ମୁଁ ବୁଝିପାରିଛି ।

ଶିକ୍ଷକ : ସେତିକି ମୋ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ । ସତ୍ୟ କେମିତି ଅଛି ?

ପ୍ରଧାନ : କାଲିଠାରୁ ସ୍କୁଲକୁ ଆସିବ ।

ଶିକ୍ଷକ : ମାନେ ?

ପ୍ରଧାନ : ଆପଣ ମୋ ଆଖି ଖୋଲି ଦେଇଛନ୍ତି । ହଁ, ମାନ୍ଦରବାବୁ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ଅନୁରୋଧ । ଗାଧୁଆ ବେଳର ଖାଇବାଟା ସବୁ ପିଲାଟା ମୁଁ ଯୋଗେଇବି ।

ଶିକ୍ଷକ : କେଉଁ ଭାଷାରେ ଯେ ଆପଣକୁ ମୁଁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣେଇବି, ଭାବିଯାଇଲି ।

ପ୍ରଧାନ : କେମିତି ଯେ ଆପଣମାନଙ୍କ ରଣ ଶୁଣିବି, କିଛି ବୁଝି ଦେଖାଯାଉନି ।

ଶିକ୍ଷକ : ଆପଣ ଯେ ଠିକ୍କା ବୁଝି ପାରିଛନ୍ତି, ସେତିକି ଆମ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ।

ପ୍ରଧାନ : ନଁ ମାନ୍ଦରବାବୁ, ନା ! ଏ ସ୍କୁଲର ଦରକାର ସମସ୍ତକ ପାଇଁ ସଦାବେଳେ ଖୋଲା ରହିବ । ସବୁ ଜାତିର, ସବୁ ଧର୍ମର ପିଲାଏ ଏଠି ପାଠ ପଡ଼ିବେ । ମାଗଣାରେ ପଡ଼ିବେ । ଏ ସ୍କୁଲପାଇଁ ଯାହା ଦରକାର ହବ, ମୁଁ ଯୋଗେଇବି ।

୩.୭.୪ ଆଦୁପରୀକ୍ଷଣମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

୧ - ‘ଆମେ ତ ଜନମ ହେଲନ୍ତେ ମୂଳଲାଗି ପେଟ ପୋଷିବା ପାଇଁ ।’ ଏକଥା କିଏ କାହାକୁ କହିଛି ?

୨ - କଳାପଟାରେ କିଏ ଛବି ଆକିଲା ?

୩ - ସେ କାହାର ଚିତ୍ର ଆକୁଥିଲା ?

୪ - ସ୍କୁଲଗ୍ରାହକ ଲଟା ବେହିବାକୁ ପ୍ରଧାନବାବୁ କେତେଟଙ୍କା ଦେଇଥିଲେ ?

୫ - ସତ୍ୟ କାହାର ଚିତ୍ର ଆକୁଥିଲା ?

୬ - ପ୍ରଧାନବାବୁ କାହିଁକି ରାଗରେ ନିଆଁବାଣ ହୋଇଗଲେ ?

୭ - ‘ପାଠ ପଡ଼ିବାଟା କ’ଣ ଅନ୍ୟାୟ’ - ଏକଥା କିଏ କାହାକୁ କହିଛି ?

- ୯ - କେଉଁକଥାକୁ ଆଜନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦସ୍ତନୀୟ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି ?
- ୧୦ - ପ୍ରଧାନ କାହାକୁ ପାନେ ଦେବେ ବୋଲି ଲାଗୁ କଲେ ?
- ୧୧ - ଶୁଭୁକୀ ଓ ପିଲାମାନେ ତାତ୍ତ୍ଵରଖାନାକୁ ଗଲେ କାହିଁକି ?
- ୧୨ - ସତ୍ୟ ରକ୍ତ ସହିତ କାହା ରକ୍ତର ମେଳ ହେଲା ?
- ୧୩ - 'ଅନେକ ତେରିରେ ମୁଁ ମୋ ଭୁଲ ବୁଝିପାରିଛି' - ଏକଥା କିଏ କହିଛନ୍ତି ?
- ୧୪ - ବନ୍ଦନାମଧ୍ୟରୁ ଶବ ବା ଶବ ପୂଞ୍ଜ ବାହି ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କରିବା ।

(ପତର, ମୂଳକରିବା, ମୁହଁ, ଆଖନିଆଁ ବାଣ ହେବା, ଅମଳ, ବିଶାଢ଼ିବା, ମୋଞ୍ଚା, ନାଟର ।)

..... ଦେବା ।

ବାପଅଜା
..... ଗୋବର୍ଭନ

..... ଖୋଲିଯିବା

କାଦୁଆ
..... ଗୋଟେଇବା ଲୋକ

ରାଗରେ

ତୋଟା

ମୁଣ୍ଡ.....

ଅଧିକ ପ୍ରତ୍ୱ :

୧୫ - ଦରଙ୍ଗା ଖୋଲି ଦେବା - ଏକାଙ୍କିକା ନାମକରଣର ଯଥାର୍ଥତା ପ୍ରତିପାଦନ କର ।

୧୬ - ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ଚରିତ୍ର ଚିତ୍ରଣ କର ।

୧୭ - ଦରଙ୍ଗା ଖୋଲିଦେବା ଏକାଙ୍କିକାରୁ ପ୍ରଧାନଙ୍କର ଚରିତ୍ର ଚିତ୍ରଣ କର ।

୩.୨.୮ ସାରାଂଶ

"ଦରଙ୍ଗା ଖୋଲି ଦେବା" ଏକାଙ୍କିକା ହେଉଛି ନାଟ୍ୟକାର ଡ. ନାରାୟଣ ସାହୁଙ୍କର ଏକ ବିଶେଷ ସ୍ମୃତି । ଏଥରେ ଶିକ୍ଷା ଅଧିକାର ଆଜନକୁ ସମ୍ମାନ କଣାଇବା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆଗୋପ କରାଯାଇଛି । ଖଚିତିଆ ଅଛୁବ ପିଲା "ବୁଲା" ଓ ମୁସଲମାନ ବାଲକ "ରହିମ" କୁ ପାଠ ପଢ଼ାଇବାପାଇଁ ପ୍ରେରଣାଦେଇଛନ୍ତି ଶିକ୍ଷକ । ଧନିକ ଶ୍ରେଣୀର ପ୍ରତିନିଧି ବୋଲାଉଥିବା ପ୍ରଧାନ ସେ ଜାମକୁ ପ୍ରତିବାଦ କରିଛନ୍ତି । ଏପରିକି ତାଙ୍କ ପୁଅ "ସତ୍ୟ" ସହିତ ସେମାନେ ଏକାଠି ବସି ପାଠ ନ ପଡ଼ିବାପାଇଁ ମଥ ସର ଉତୋଳନ କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସମୟ ସବୁବେଳେ କାହାର ସମାନରେ ଯାଏ ନାହିଁ । ପ୍ରଧାନବାବୁଙ୍କ ପୁଅ 'ସତ୍ୟ' ଦୁର୍ଘଟଣାର ସମ୍ବନ୍ଧାନ ହୋଇ ତାତ୍ତ୍ଵରଖାନାରେ ଭର୍ତ୍ତା ହୋଇଛି । ଧାର୍ଯ୍ୟ ଯାଇଛନ୍ତି ସେଠାକୁ ଶିକ୍ଷକ ସମେତ ଛାତ୍ରସମୂହ । ପ୍ରଧାନବାବୁଙ୍କ ଅନିଲ୍ଲା ସର୍ବେ ତାତ୍ତ୍ଵରବାବୁଙ୍କ ପରାମର୍ଶରେ ବୁଲା, ସତ୍ୟ ପାଇଁ ରକ୍ତଦାନ କରିଛି । ବଞ୍ଚି ଉଠିଛି ସତ୍ୟ । ଆଖି ଖୋଲି ଯାଇଛି ପ୍ରଧାନବାବୁଙ୍କର । ହୃଦୟ ମଦିରର ରୁଦ୍ଧଦାର ତାଙ୍କର ଖୋଲି ଯାଇଛି । ଜାତି, ଧର୍ମ, ବର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତ ପିଲା ଏକତ୍ର ଶିକ୍ଷା ଲାଭ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସେ ଆଗରିକ ସମର୍ଥନ କରିଛନ୍ତି । ଆର କଣ୍ଠରୁ ତାଙ୍କର ଝରି ଆସିଛି ଯେ - ବିଦ୍ୟାଳୟର ଦରଙ୍ଗା ଆଜିଠାରୁ ସମସ୍ତଙ୍କପାଇଁ ସବୁଦିନ ଲାଗି ଖୋଲା ରହିଲା ।

ଧୂନି ଓ ଲିପି

ଏପାଠରୁ ଜାଣିବା

- ୪.୧.୧. - ଧୂନି କ'ଣ
- ୪.୧.୨ - ଲିପିର ସଂଜ୍ଞା
- ୪.୧.୩. - ଧୂନି ଓ ବର୍ଣ୍ଣର ପ୍ରକାରରେବ
- ୪.୧.୪ - ସ୍ଵରବର୍ଣ୍ଣ
- ୪.୧.୫ - ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣ
- ୪.୧.୬ - ପ୍ରୟୋଗ ଧାରା, ମାତ୍ରା, ଫଳ
- ୪.୧.୭ - ଆମ ପାଇଁ ଏହାର ଉପଯୋଗିତା
- ୪.୧.୮ - ପ୍ରସଙ୍ଗ ସ୍ଵରଣ ନିମିତ୍ତ କେତୋଟି ପ୍ରଶ୍ନ

ଧୂନି ଓ ଲିପି

୪.୧.୧ - ଧୂନି -

ଆମେ ଜାଣିଛୁ ଯେ ପ୍ରକୃତି ରାଜ୍ୟରେ ଅନବରତ ଧୂନି ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି । ଉଦାହରଣ ସ୍ଵରୂପ ଝରଣା ହରିଲେ, ପବନ ବହିଲେ ପଡ଼ରେ ପତ୍ର କି ଭାଲରେ ଭାଲ ଘଷି ହେଲେ, କୌଣସି କଠିନ ପଦାର୍ଥରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ପଦାର୍ଥ ବାଜିଲେ ‘ଧୂନି’ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ପୁଣି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜୀବ ନିଜ ନିଜର ମନର ଭାବକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବା ନିମିତ୍ତ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ ଏବଂ ଧୂନିର ପ୍ରୟୋଗ କରିଥାନ୍ତି ।

ଜୀବ ଜଗତ ମଧ୍ୟରେ ମନୁଷ୍ୟ ହେଉଛି ଏକ ଚିତ୍ତାଶାଳ ପ୍ରାଣୀ । ମନର ଭାବ ପ୍ରକାଶ କୌଣସିଲକୁ ସେ ନିଜ ଜାହା ଅନୁସାରେ ନିୟମିତ କରି ପ୍ରୟୋଗ କରିବାର ଦକ୍ଷତା ଲାଭ କରିଛି । ଅଣ୍ଣିଆର ପୂର୍ବତନ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରା ମାର୍ଗନ୍ତିକ ଥରେ କହିଲେ - “ମନର ଭାବକୁ ଲୁଚାଇବାରୁ ଭାଷାର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ।” ବାପ୍ତବରେ ମନର ଭାବକୁ ଲୁଚାଇବାର କୌଣସି କେବଳ ମଣିଷକୁ ଜଣା । ଯେପରି ବହୁ ସୁଖରେ ବା ବୃକ୍ଷରେ ସେ ଅବିଚଳିତ ଓ ନାରବ ମଧ୍ୟ ରହିପାରେ । ତେଣୁ ଯେକୌଣସି ଘଟଣାରେ କ୍ରିୟା ବା ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ପ୍ରକାଶ କରିବାପାଇଁ ମଣିଷ ନିୟମିତ ଭାବେ ତା’ର ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ କରିପାରେ ଏବଂ ଭାଷାମଧ୍ୟ ପ୍ରୟୋଗ କରିପାରେ । କିନ୍ତୁ ଭାଷାପ୍ରୟୋଗପାଇଁ ସେ ଏକ ପଢ଼ିତି ଅନୁସରଣ କରେ । ସେଥିରେ ଏକ ବା ଏକାଧିକ ଧୂନିର ସମାହାରରେ ଭାଷା ଗଠିତ ହୁଏ ।

ପାଠ ପଡ଼ିବା ? - ହଁ । ସେହିପରି ଆ’ (ଆସ), ଉଠ (କଷ୍ଟ), ନା (ଅସହମତି), ହେ (ସମ୍ମେଧନ), ଘର (ବାସସ୍ଥାନ, ପରିବାର), ଗାଢ଼ୀ (ବିଭିନ୍ନ ପରିବାର ରହୁଥିବା ସ୍ଥାନ), ସହର (ପରବର୍ତ୍ତୀ ଭାଲରେ ଗଢ଼ିଭରିଥିବା ଜନବସତି) ଇତ୍ୟାଦି । ଏହୁଡ଼ିକ ‘ଭାଷିକ ଧୂନି ଅଗନ୍ତି, ଯେଉଁ ଧୂନି ବା ଧୂନିର ସମାହାରରେ ଭାଷା ଗଠିତ ହୁଏ ।

ଅଥରୁ ସହ ପ୍ରତିଭାତ ହେଉଛି ଯେ ଏକ ବା ଏକାଧିକ ଧୂନି ମିଶି କୌଣସି ଏକ ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରିଥାନ୍ତି । ଆମେ ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ପହଞ୍ଚିଲେ, ଯେ “ଭାଷାର ସର୍ବନିମ୍ନ ଏକକ ହେଉଛି ‘ଧୂନି’ । ଏହି ଧୂନି ପଢ଼ିବିବନ୍ତ ଭାବେ ମଣିଷ ମୁଖରୁ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାନ୍ତି ।

୪.୧.୨ - ଲିପି :-

ଭାଷା ପ୍ରକାଶିତ ହେବାପାଇଁ ଦୁଇଟି ରୂପ ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ । ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ତା’ର କଥତ ରୂପ ଓ ଅନ୍ୟଟି ହେଉଛି ଲିଖିତ ରୂପ । ଯେତେବେଳେ ଧୂନିଟିଏ ଲିଖିତ ରୂପ ଧାରଣ କରେ, ସେତେବେଳେ ତାକୁ କୁହାଯାଏ ‘ଲିପି’ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାର୍ଥକଧୂନିକୁ ଚିହ୍ନିତ କରିବାପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଲିପିର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାଏ । ମୋଟ ଉପରେ କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ - ‘ଲିପି’ ହେଉଛି ଧୂନିର ସାକ୍ଷେତିକ ରୂପ ।

ବର୍ଷର ମୌଳିକ ଅର୍ଥ ହେଉଛି 'ରଙ୍ଗ' । ଧନିକୁ ବର୍ଷର ବା ଚିତ୍ରିତ କରାଯାଇଥିବାକୁ ତାହାକୁ 'ବର୍ଷ' ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ତେଣୁ ଧନିର ପ୍ରତିନିଧିର କରୁଥିବା ଲିପିକୁ ବର୍ଷ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଆହୁରି ଗୋଟିଏ କଥା ମନେରଖିବାକୁ ହେବ ଯେ, କେତେକ ସ୍ତରରେ ଧନିର ପ୍ରତିନିଧିର କରୁଥିବା ଲିପିକୁ ବର୍ଷ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଆହୁରି ଗୋଟିଏ ଧନିପାଇଁ ଜିନ୍ଦ ଜିନ୍ଦ ବର୍ଷର ପ୍ରୟୋଗ ହେଉଥିବା ବେଳେ ଅନ୍ୟ କେତେକ ସ୍ତରରେ ବର୍ଷର ସମାନ ସାକେତିକ ରୂପ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଧନିପାଇଁ ଜିନ୍ଦ ଜିନ୍ଦ ବର୍ଷର ପ୍ରୟୋଗ ହେଉଥିବା ବେଳେ ଅନ୍ୟ କେତେକ ସ୍ତରରେ ବର୍ଷର ସମାନ ସାକେତିକ ରୂପ ଧନିର ପ୍ରତିନିଧିର କରୁଥିବା ଲିପିକୁ ବର୍ଷ - ର - ର, ଲ - ଯ, ଶ - ଶ - ସ ଲାଭାଦି । ଥାର ରିନ୍ଦ ରିନ୍ଦ ଧନି ଉଚାରିତ ହେଉଛି । ଉଚାରଣ ସବୁପାଇଁ ଏକ ଧନି - ରିନ୍ଦବର୍ଷ - ର - ର, ଲ - ଯ, ଶ - ଶ - ସ ଲାଭାଦି । ଥାର ରିନ୍ଦ ରିନ୍ଦ ଧନି ଉଚାରିତ ହେଉଛି । ଉଚାରଣ ସବୁପାଇଁ ଏକ ଧନି - ରିନ୍ଦବର୍ଷ - ର - ର, ଲ - ଯ, ଶ - ଶ - ସ ଲାଭାଦି । ଥାର ରିନ୍ଦ ରିନ୍ଦ ଧନି ଉଚାରିତ ହେଉଛି । ଉଚାରଣ ସବୁପାଇଁ ଏକ ଧନି - ରିନ୍ଦବର୍ଷ - ର - ର, ଲ - ଯ, ଶ - ଶ - ସ ଲାଭାଦି । ଥାର ରିନ୍ଦ ରିନ୍ଦ ଧନି ଉଚାରିତ ହେଉଛି । ଉଚାରଣ ସବୁପାଇଁ ଏକ ଧନି - ରିନ୍ଦବର୍ଷ - ର - ର, ଲ - ଯ, ଶ - ଶ - ସ ଲାଭାଦି । ଥାର ରିନ୍ଦ ରିନ୍ଦ ଧନି ଉଚାରିତ ହେଉଛି । ସେହି ବର୍ଷମାନଙ୍କର ସମାହାରକୁ ବର୍ଷମାନ ଧନିକୁ ଆଧାର କରି ଆମ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ କେତେବୁଢ଼ିଏ ବର୍ଷର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ।

୪.୧.୩. - ପ୍ରକାର ଜେଦ -

ଉଚାରଣ ପରିଚି ଅନୁଯାୟୀ ଭାଷାର ଧନି ସମୂହକୁ ଦୂରଭାଗରେ ବିରତ କରାଯାଇଛି । ତାହା ହେଲା ଯଥାକ୍ରମେ ସ୍ଵରଧୂନି ଓ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଧନି । ଏହି ସ୍ଵର ଓ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଧନିକୁ ଆଧାର କରି ବର୍ଷମାନକୁ ସ୍ଵରବର୍ଷ ଓ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଷ ରେଦରେ ଦୂରଭାଗ କରାଯାଇଛି ।

ବାର୍ଷିକା

୧ - ଓଷ୍ଠ ୨ - ଦତ୍ତ, ୩ - ଦତ୍ତମାତ୍ରି, ୪ - କଠିନତାକୁ, ୫ - କୋମଳତାକୁ, ୬ - ଘଣ୍ଟିକା (ଆଲିଜିହା = କୌଧା) ୭ - ଜିହାର କୁମ ସୂର୍ଯ୍ୟାଶ, ୮ - ଜିହାସମ୍ମାନ ଭାଗ, ୯ - ଜିହା ପଣ୍ଡାତଭାଗ, ୧୦ - ଗଳବିଳ, ୧୧ - କାନଳି (ଏପିରାରିସ), ୧୨ - ସ୍ଵରତବସାସ୍ତ୍ରାନ, ୧୩ - ଜିହା ଅଗ୍ରବିନ୍ଦୁ ।

୪.୧.୪. ସ୍ଵରବର୍ଷ -

ଯେଉଁ ଧନିଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ୟର ସାହାଯ୍ୟ ନ ନେଇ ଆପେ ଆପେ ଉଚାରିତ ହୁଅଛି, ସେଗୁଡ଼ିକୁ 'ସ୍ଵରଧୂନି' ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକର ସାକେତିକ ରୂପକୁ 'ସ୍ଵରବର୍ଷ' କୁହାଯାଏ ।

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଏବେ ଏହାର ସଂଖ୍ୟା ହେଉଛି ଏଗାର । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ ଯଥାକ୍ରମେ - ଅ, ଆ, ଇ, ଈ, ଉ, ଏ, ଓ, ଔ ।

ଏଗୁଡ଼ିକ ପୂଣି ଶୁଣ ଓ ସଂୟୁତ ସ୍ଵର ରେଦରେ ଦିବିଧ ।

ଯେଉଁ ସ୍ଵର ଧନି ଉଚାରଣ ବେଳେ ଜିହା ଓ ଓଠରେ କୌଧାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଥାଏ, ତାହାକୁ ସଂୟୁତ ସ୍ଵର କୁହାଯାଏ । ଯଥା : - ଅ, ଆ, ଇ, ଈ, ଉ, ଏ, ଓ ।

ଯେଉଁ ସ୍ଵରଧୂନି ଉଚାରଣ ବେଳେ ଜିହା ଓ ଓଠରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଥାଏ, ତାହାକୁ ସଂୟୁତ ସ୍ଵର କୁହାଯାଏ । ଏହି ଧନିକୁ ଶୁଣିବାବେଳେ ଦୂରଭିସ୍ତର ମିଶିକରି ଥିବା ଉଚିତ ଜଣାଯାଏ । ଯଥା : - ଏ - 'ଅ' ଏବଂ 'ର'କୁ ମିଳିତଭାବେ ଶୁଣିବା ପରି ଲାଗେ । (ବୈଶାଖ)

ଅ - 'ଅ' ଏବଂ 'ଉ' କୁ ମିଳିତ ଭାବେ ଶୁଣିବା ପରି ଲାଗେ । (ଗୌରବ)

ମନେରଖିବାକୁ ହେବ ଯେ ସ୍ଵରଧୂନି ନିଜେ ଉଚାରିତ ହୁଏ ଏବଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଧୂନିକୁ ଉଚାରିତ ହେବାରେ ସାହାୟ୍ୟରେ । ଯଥା - ଅ,ଆ,ଇ,ର,ଏ,ଔ,ଓ,ଅ ।

କ (କ) କା, କି, କୀ, କୁ, କେ, କୈ, କୋ, କୌ । କିନ୍ତୁ (ଅ, ଆ, ଏ, ଓ) ଇ, ଉ, ଓ ଭାବରେ ଉଚାରିତ ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଏଇଲି ଲେଖିଲେ ତାହା ଭୁଲ ହେବ । ର : ଏହା 'ରୁ' ପରି ଉଚାରିତ ହେଉଛି । ଏଥରେ ଆମେ ଅନ୍ୟମାତ୍ରା ଯଥା :- 'ର' କାର, 'ର' କାର, ଆଦି ଯୁଦ୍ଧ କରି ଲେଖି ପାରିବା ନାହିଁ । ଯଦି ଆମେ ଲେଖିବା :- ରା, ରି, ର, ରେ - ଉଚ୍ୟାଦି; ତେବେ ତାହା ଭୁଲ ବୋଲି ଗଣନା କରାଯାଇ । ଅର୍ଥାତ୍, 'ର' ଅନ୍ୟମାତ୍ରା ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ଏହି ଧୂନିକୁ ମୂଲତଃ ସ୍ଵରଧୂନି ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି । ଦାର୍ଘ୍ୟ 'ର' ରୂପ ଏବେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉ ନାହିଁ ।

୫ : ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଏହି ଧୂନିଟି 'ଲୁ' ଭାବେ ଉଚାରିତ ହେଉଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହାର ପ୍ରୟୋଗ ନଥୁବାରୁ ବର୍ଣ୍ଣମାଳାରୁ ଏହାକୁ ବାଦ ଦିଆଯାଇଛି ।

ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଜାଣିବା କଥା ଯେ - ସ୍ଵରବର୍ଣ୍ଣର ସଂଖ୍ୟା ସିନା ୧୧ ଟି; ହେଲେ ଧୂନିର ସଂଖ୍ୟା ସେତିକି ନୁହେଁ । ଆମଭାଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ସ୍ଵରଧୂନିର ସଂଖ୍ୟା ୮ ଟି । କାରଣ (ଶ-ର)ର ଉଚାରଣ ଯଥାକ୍ରମେ (ର - ଉ) ପରି ହୋଇଥାଏ । ଆଉ ର, ବର୍ଣ୍ଣର ଉଚାରଣ (ର + ଉ) ର ମିଶ୍ରଣରେ ସୃଷ୍ଟିହୁଏ । ତେଣୁ ୮ ଟି ସ୍ଵରଧୂନି ଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ -

ଆ, ଆ, ଇ, ଉ, ଏ, ଔ, ଓ, ଅ ।

୪.୧.୫. ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣ

ଯେଉଁ ଧୂନି ସ୍ଵରଧୂନିର ସାହାୟ୍ୟ ବ୍ୟତୀତ ଉଚାରିତ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ 'ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଧୂନି' କୁହାଯାଏ ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକର ସାଙ୍ଗେଟିକ ରୂପକୁ 'ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣ' କୁହାଯାଏ । ଉଦାହରଣ :- (କ + ଅ) = କ

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ପ୍ରଚଳିତ ହେଉଥିବା ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣ ଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି - ଯଥାକ୍ରମେ -

କ, ଖ, ଗ, ଘ, ତ, ଚ, ଛ, ଜ, ଝ, ଅ, ଇ, ଓ, ଉ, ଏ, ଥ, ଦ, ଧ, ନ, ପ, ଫ, ବ, ଭ, ମ, ଯ, ଯ, ର, ଲ, ଲୁ,
୩, ଶି, ଷ, ସ, ପ, ହ, ୦, ୪, ୫ ।

'କ୍ଷ' ଧୂନିଟିକୁ ଯୁଦ୍ଧ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣମାଳାରେ ପୂର୍ବରୁ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ସ୍ଥାନ ହେଉଛି ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର । ପ୍ରାଚୀନ ପରମରା ଅନୁଯାୟୀ (କ + ଷ) ମିଶ୍ରଣରୁ ଏବର୍ଣ୍ଣର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଏହାର ଉଚାରଣ (ଖ + ଯ + ଅ) ଜଳି ହୁଏ । ପ୍ରାଚୀନ ପରମରାରୁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନର ଅଧ୍ୟକାରୀ ହୋଇଥିବାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏହାକୁ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣମାଳାରେ ସଂୟୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି ମାତ୍ର ।

ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣଗୁଡ଼ିକ ପୁଣି ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ଓ ଅବର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ରେବରେ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭିନ୍ନ ହୋଇଛନ୍ତି । 'କ' ୦ରୁ 'ମ' ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୨୫ ଟି ବର୍ଣ୍ଣକୁ ବର୍ଗୀୟ ବା ବର୍ଗ୍ୟବ୍ୟଞ୍ଜନ କୁହାଯାଇଥିବା ବେଳେ ଅବଶିଷ୍ଟ ବର୍ଣ୍ଣଗୁଡ଼ିକୁ ଅବର୍ଗ୍ୟ ବା ଅବର୍ଗ୍ୟବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ବର୍ଗ୍ୟବ୍ୟଞ୍ଜନ

'କ' ୦ରୁ 'ମ' ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୨୫ ଟି ହେଉଛନ୍ତି ବର୍ଗ୍ୟବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣ । ଏଗୁଡ଼ିକକୁ ଉଚାରଣ କଲାବେଳେ ଜିହ୍ଵାର ମୂଳ, ମଧ୍ୟ ବା ଅଗ୍ର ସାହାୟ୍ୟରେ କଣ୍ଠ, ତାଳୁ, ମୂର୍ଢା, ଦନ୍ତ ଓ ଓଷ୍ଠ ସର୍ଷ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଏହି ସର୍ବଅନୁଯାୟୀ ୨୫ ଟି ବର୍ଣ୍ଣକୁ ୫ ଟି ବର୍ଗରେ ବିଭିନ୍ନ କରାଯାଇଛି ।

'କ' ବର୍ଗ - କ, ଖ, ଗ, ଘ, ତ - କଣ୍ଠ୍ୟବର୍ଗ

'ଚ' ବର୍ଗ - ଚ, ଛ, ଜ, ଝ, ଅ - ତାଳିବ୍ୟ ବର୍ଗ

'ତ' ବର୍ଗ - ତ, ଥ, ଦ, ଧ, ନ - ମୂର୍ଢାବ୍ୟ ବର୍ଗ

'ପ' ବର୍ଗ - ପ, ଫ, ବ, ଭ, ମ - ଓଷ୍ଠ୍ୟ ବର୍ଗ

କ' ବର୍ଗର ବର୍ଷ ଯଥା - କ, ଖ, ଗ, ଘ, ତ ଉଚ୍ଚାରଣ ବେଳେ ଶ୍ଵାସନଳୀରୁ ନିର୍ଗତ ବାୟୁ ମୁଖ ବିବରରେ ଜିହାର ପଣ୍ଡାତ ଭାଗ ଅପସୃତ ହୋଇ କୋମଳ ତାଳୁକୁ କ୍ଷଣମାତ୍ର ସର୍ବ କରିବାଦ୍ୱାରା ଅବରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ମୁତ୍ତ ହୁଏ । ଜିହାର ପଣ୍ଡାତ ଭାଗ କୋମଳ ତାଳୁର ଯେଉଁ ଅଂଶକୁ ସର୍ବ କରେ, ତାହାକୁ ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ଭାଷାତ୍ତତ୍ତ୍ବବିଜ୍ଞାନେ ‘କଣ୍ଠ’ କହୁଥିଲେ । ତେଣୁ ଏ ବର୍ଗର ବର୍ଷଗୁଡ଼ିକୁ ‘କଣ୍ଠସର୍ବ’ କହନ୍ତି ।

ଚ' ବର୍ଗର ଧନିଗୁଡ଼ିକ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା ବେଳେ ଜିହା ମଧ୍ୟଭାଗ କଠୋର ତାଳୁକୁ ସର୍ବକରି ଶ୍ଵାସନଳୀରୁ ବହିଗତ ବାୟୁକୁ ମୁଖବିବରରେ କ୍ଷଣମାତ୍ର ବାଧା ଦେଇ ଛାଡ଼ିଦିଏ ।

ଏ ତାଳୁ ସହିତ ସଂଶୀଳ ଏ ବର୍ଗର ବର୍ଷଗୁଡ଼ିକୁ ତେଣୁ ‘ତାଳବ୍ୟ’ ବର୍ଷ କହନ୍ତି ।

‘ଚ’ ବର୍ଗର ବର୍ଷଗୁଡ଼ିକ ଉଚ୍ଚାରଣ ବେଳେ ଜିହାପଳକର ଅଗ୍ରଭାଗ ମୋଡ଼ିହୋଇ ଦାତମୂଳର ଉପର ଭାଗକୁ ବା ଭାଷାତ୍ତତ୍ବବିଜ୍ଞାନଙ୍କ ଭାଷାରେ ‘ମୂର୍ଦ୍ଧାକୁ ସର୍ବକରି ଶ୍ଵାସନଳୀରୁ ବହିଗତ ବାୟୁକୁ ମୁଖ ବିବରରେ କ୍ଷଣମାତ୍ର ବାଧାଦେଇ ଛାଡ଼ିଦେଉଥିବାରୁ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ମୂର୍ଦ୍ଧଣ୍ୟ ବର୍ଷ’ କୁହାଯାଏ ।

ତ' ବର୍ଗର ବର୍ଷଗୁଡ଼ିକ ଉଚ୍ଚାରଣ ବେଳେ ଜିହାର ଅଗ୍ରଭାଗ ଦାତର ମୂଳଭାଗକୁ ସର୍ବ କରେ । ତେଣୁ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ‘ଦତ୍ୟ ବର୍ଷ’ କୁହାଯାଏ ।

ପ' ବର୍ଗର ବର୍ଷଗୁଡ଼ିକ ଉଚ୍ଚାରଣ ବେଳେ ଶ୍ଵାସନଳୀରୁ ଉତ୍ଥତ ବାୟୁ ଓଷଦ୍ୟଦ୍ୱାରା କ୍ଷଣମାତ୍ର ଅବରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଉନ୍ତୁତ ହୁଏ । ତେଣୁ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ‘ଓଷ୍ୟ’ ବର୍ଷ କହନ୍ତି ।

ଡ, ଷ, ଶ, ନ, ମ - ପାଞ୍ଚେଟି ବର୍ଷ ଉଚ୍ଚାରିତ ହେବା ବେଳେ ଶ୍ଵାସନଳୀରୁ ଉତ୍ଥତ ବାୟୁ ଆଂଶିକ ଭାବରେ ନାସିକା, ମଧ୍ୟଦେଇ ବାହାରିଯାଉଥିବାରୁ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ‘ଅନୁନାସିକ ବର୍ଷ’ କୁହାଯାଏ ।

ଏହି ବର୍ଗ୍ୟ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରୁ ‘ତ’ ଓ ‘ଷ’ ର ବ୍ୟବହାର ସାମିତ ଅଟେ । ଏଗୁଡ଼ିକ ବିଶେଷ ଭାବେ ମୁତ୍ତବ୍ୟଞ୍ଜନରେ ଆତ୍ମ ପ୍ରକାଶ କରିଥାନ୍ତି । ଯଥା :- କ, ଖ, ଶ, ନ, ମ ।

ଅବର୍ଗ୍ୟ ବ୍ୟଞ୍ଜନ - ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଷମାଳାରୁ ବର୍ଗ୍ୟ ବ୍ୟଞ୍ଜନ - ୨୪ଟିକୁ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟ ବର୍ଷଗୁଡ଼ିକ ଅବର୍ଗ୍ୟ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଷର ଅନ୍ତର୍ଗତ । ବର୍ଗ୍ୟ ବ୍ୟଞ୍ଜନରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଗର ଉଚ୍ଚାରଣ ସ୍ଵାନ ସମାନ ଓ ଉଚ୍ଚାରଣ ପ୍ରକିଯାରେ ଅନେକ ଗୁଣ ସାମ୍ୟ ଥିବାରୁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଏକତ୍ର ରଖାଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଅବର୍ଗ୍ୟ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଷଗୁଡ଼ିକର ଉଚ୍ଚାରଣ ପ୍ରକିଯା କହୁ ଭାବରେ ସ୍ଵତତ୍ତ୍ବ । କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ଗୋଷାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇ ନ ପାରିବାରୁ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ଵତତ୍ତ୍ବ ଭାବେ ବର୍ଷମାଳାରେ ସ୍ଵାନ ଦିଆଯାଇଛି ।

‘ୟ’ (ଇ + ଅ) ଓ ‘୭’ (ଉ+ଅ) ଦୁଇଟି ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଷର ସର ଗୁଣ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଚାରଣ ଅନ୍ତର୍ମୂଳୀ ହେଉଥିବାରୁ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ‘ଅର୍ଦ୍ଧସ୍ଵର’ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଏହା ଅନ୍ୟ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଷ ପରି ସର ମାତ୍ରା ଗ୍ରହଣ କରେ; ଯଥା - ଯା(ଦୟା), ଯୀ (ମୟା), ହ୍ରାରେଣ୍ଟ, ହ୍ରାଗନ) ଇତ୍ୟାଦି ।

ଆହୁରି ଜାଣିବା କଥା ଯେ ଅବର୍ଗ୍ୟ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା “, ୫, “ତିନୋଟିକୁ ଅଯୋଗବାହୀ ବ୍ୟଞ୍ଜନ କୁହାଯାଏ । ଏଗୁଡ଼ିକ ନିଜେ କୌଣସି ଧୂନି ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସ୍ଵରଧୂନି ପରେ ରହି ସର ବା ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଧୂନିକୁ ପ୍ରତାବିତ କରିଥାନ୍ତି ଯଥା - ଅଂଶ, ହର୍ଥସ (ହଂସ), ଆଃ, ବାଃ, ଉଁ, ମୁଁ ।

“ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଧୂନିକୁ ଅନୁନାସିକ କରିବାକୁ ବର୍ଷର ପୂର୍ବରୁ ଏବଂ ଉପର ଭାଗରେ ‘’ ପ୍ରଯୋଗ କରାଯାଏ । ପୂର୍ବରୁ ସ୍ଵରଧୂନି ନ ଥିଲେ ଏହାର ପ୍ରଯୋଗ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ ।

ଯଥା - “କ, “ଖ, “ସ । ସାଧାରଣ ଭାବେ ‘’ ଶେଷରେ ଥିଲେ ‘ମ’ ଲେଖିବାର ପରମରା ଅଛି ; ଯଥା :- ଅହ୍ = ଅହମ, ସ୍ଵଯଂ = ସ୍ଵୟମ । ସନ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ; ଯଥା :- ଦ୍ୱା + ଏବ = ଦ୍ୱାମେବ, ସ୍ଵୟଂ + ବର = ସ୍ଵୟମର ଶରରେ ‘’ (ଅନୁସ୍ଵାର) ପରେ ଯେଉଁ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଷ ଥାଏ, ତାହାର ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ସେହି ଅନୁସାରେ ଅନୁସୃତ ହୁଏ, ଯଥା :- ସଂ + କଳନ = ସଂକଳନ (ଶ୍ରୀ + ତ) ସଂ+ଡାନ (ଶ୍ରୀ+ତାପ) (ପକ୍ଷା ଅକାଶରୁ ତଳକୁ ଆସିବା), ସଂ+ଡାପ = ସତାପ (ନ୍ତ୍ର + ତ), ସଂ + ଭାବନା = ସମ୍ବାବନା (ମ୍ନ୍ତ୍ର + ଭ)

‘୪’ ବର୍ଣ୍ଣର ତାହାଣ ପାଖରେ ଲେଖାଯାଏ । ସୂର ଧନିକୁ ମହାପ୍ରାଣ କରିବାକୁ ଏହାର ପ୍ରୟୋଗ ହୁଏ, ଯଥା :- ଉଠ, ସ୍ଵତଃ (ଉ + ଅୟ)

“- ସୂରବର୍ଣ୍ଣକୁ ଅନୁନୀତିକ କରିବା ପାଇଁ ବର୍ଣ୍ଣର ଦଶିଣ ପାଖ ଉପର ଭାଗରେ ‘*’ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ; ଯଥା ; - ଉଁ, ଏଁ, କଅଁଳ, ଉଆଁସ, କଲଁ, କେଇଁ ଇତ୍ୟାଦି ।

୪. ୧. ୭ - ପ୍ରୟୋଗ ଧାରା -

ମାତ୍ରା -

ସୂରବର୍ଣ୍ଣଗୁଡ଼ିକ (‘ଆ’ ବ୍ୟଞ୍ଜନ) ବର୍ଣ୍ଣ ସହ ମିଳିତ ହେବାବେଳେ କେତେକ ସାଙ୍କେତିକ ରୂପ ଧାରଣ କରନ୍ତି । ସୂରବର୍ଣ୍ଣଗୁଡ଼ିକର ଏହି ସାଙ୍କେତିକ ରୂପକୁ ‘ମାତ୍ରା’ ବା ‘କାର’ କହନ୍ତି ।

ସୂରବର୍ଣ୍ଣ	ମାତ୍ରା ବା କାର	ବ୍ୟବହାର ସ୍ଥାନ	ଉଦାହରଣ
ଆ ।	(ଆ’କାର)	ତାହାଣ	କା
ଇ ।	(ଇ’କାର)	ଉପର / ତଳ	କି, ଖୁ
ଈ ।	(ଈ’କାର)	ତାହାଣ	କୀ
ଉ	(ଉ’କାର)	ତଳ	କୁ
ଝ	(ଝ’କାର)	ତଳ	କୁ
ର	(ର’କାର)	ତଳ	କୁ
ୱ	(ୱ’କାର)	ବାମ	କେ
୳	(୳’କାର)	ବାମ ଓ ଉପର	କେ
ଓ	(ଓ’କାର)	ବାମ ଓ ତାହାଣ	କୋ
ଔ	(ଔ’କାର)	ବାମ+ତାହାଣ+ଉପର	କୌ

ଫଳା - ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣର ସାଙ୍କେତିକ ରୂପକୁ ‘ଫଳା’ କୁହାଯାଏ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗରୂପ	ଫଳା ବା ସାଙ୍କେତିକ ରୂପ	ବ୍ୟବହାର ସ୍ଥାନ	ଉଦାହରଣ
କ	‘.’	କ	ତଳ
ଜ	‘..’	“	ତଳ
ତ	‘_’	ନ	ତଳ
ତ୍ର	‘...’	ନୀ	ତଳ
ତ୍ର	‘_’	ନୀ,	ତଳ
ଥ	‘_’	“	ତଳ
‘ବ’ ‘ବ୍ର’	‘_’	ବ୍ର	ବ୍ର, କୁ
ର	‘2’	ର୍ବ	ର୍ବ
ଣ	‘3’	ଣ୍ଣ	ଣ୍ଣ
ନ	‘_’	ନ୍ନ	ନ୍ନ

ମ ' ' '	ତଳ	ନୁ
କ ' ' '	ତଳ	କୁ
ଲ ' ' '	ତଳ	ଲୁ
ର ' ' ' '	ତଳ, ଉପର	ପୁ, ମୁ
ସ '୍ୟ	ଡାହାଣ	ହ୍ୟ

'ତ' ଓ 'ର' ର ଦୂରଟି ଲେଖାଏଁ ସାଙ୍ଗତିକ ରୂପ ରହିଛି । 'ତ' ବର୍ଷଟି ଅନ୍ୟ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରେ ରହିଲେ () ରୂପ ଯଥା :- (ଆତମା = ଆହୀ ଓ ପରେ ରହିଲେ () ରୂପ ଯଥା :- (ଗୁପ୍ତ = ଶୁଣ୍ଠ) ଧାରଣ କରେ । ସେହିପରି ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଷର ପୂର୍ବରେ 'ର' ରହିଲେ ଢାହା () ରେପା ରୂପ ଧାରଣ କରୁଥିବା ବେଳେ (ମାରକ = ମାର୍କ) ପରେ ରହିଲେ 'ର' ଫଳା () (ଢାମର = ଢାମ) ରୂପ ଧାରଣ କରେ ।

ସୁତ୍ର ବ୍ୟଞ୍ଜନ -

ଆମେ ଜାଣିଛେ ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଷ ସହିତ ଗୋଟିଏ ସ୍ଵରବର୍ଷ ମିଶିକରି ଅଛି । ସ୍ଵରବର୍ଷ ନ ମିଶିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଢାହା ହଳର୍ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ରୂପରେ ଆଏ, ଯଥା :- କ, ଖ ଜତ୍ୟାଦି । ଯୁକ୍ତବ୍ୟଞ୍ଜନ ଗଠନ ବେଳେ ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଷ ସହିତ ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଷର ମିଳନ ହୁଏ । ଅଥରେ କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ଫଳା ସଂଯୁକ୍ତ ହେବାବେଳେ କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଷର ଶୁଦ୍ଧରୂପ ସଂଯୁକ୍ତ ହୁଏ । ଶୁଦ୍ଧରୂପ ଧରି ଅନ୍ୟ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ସହିତ ମିଶୁଥିବା ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଷ ଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ - ତ (ଶ), ଚ (ଶ୍ର), ପ (ଷ୍ଟ), ଫ (ଷ୍ଟ) ଜତ୍ୟାଦି । ଆଉ କେତେକ ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଷ ହଳର୍ ରୂପରେ ମିଶ୍ରତ ହୋଇଥାଏ ; ଯଥା :- (ଦ + ଘ) = (ଦଘ) = (ଉଦ୍ଘାଟନ) ।

ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ମନେରଖାବକୁ ହେବ ଯେ ଯୁକ୍ତ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଗଠନ କଲାବେଳେ ପୂର୍ବ ବର୍ଷ ବା ବର୍ଷ ଗୁଡ଼ିକ ହଳର୍ ରୂପ ଧାରଣ କରିବେ ଓ ଶେଷ ବ୍ୟଞ୍ଜନଟି ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପ ଧାରଣ କରିବ । ଉଦ୍ଘାଟନ - (ଷ + ଟ) = ଷ

(ଷ + ଟ + ର) = ଷ୍ଟ । ଏଠାରେ ଏକାଧିକ ଧୂନିର ମିଶ୍ରଣ ଘରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ 'ଅକ୍ଷର' ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ।

କେତେକ ଯୁକ୍ତ ବ୍ୟଞ୍ଜନର ସ୍ଵରୂପ :-

ଫଳାୟୁକ୍ତ - କ + ତ = କ୍ତ, ନ + ମ = ନୁ

ଅନୁନାସିକ ବର୍ଷ ମିଶ୍ରଣ - (ତ + କ) = କ୍ତ, (ଷ + ଟ) = ଷ୍ଟ

ଦିଦିବର୍ଷ - (କ + କ) = କ୍ତ, (କ + ଜ) = ଜ୍ଞ

ସତତ ରୂପ - (ର + ଚ) = ଛ, (ର + ତ) = ର ଜତ୍ୟାଦି ।

ଏହି ସ୍ଵତ୍ତରେ ଅନ୍ୟ ଯୁକ୍ତ ବ୍ୟଞ୍ଜନର ସ୍ଵରୂପକୁ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇପାରେ ।

ମନେରଖାବକୁ ହେବ ' ' (ହଳର୍) ବା କୌଣସି ସ୍ଵରମାତ୍ରା ନଥିବା ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଷରେ 'ଅ' ସରଧୂନି ରହିଛି । ଯଥା :- କ = କଥ, ବ = ବଥ ଜତ୍ୟାଦି ।

୪. ୧. ୭ - ତୁମପାଇଁ ଏହାର ଉପଯୋଗିତା

ମନରଭାବ ପ୍ରକାଶ ନିମିତ୍ତ ଭାଷା ହେଉଛି ଅନ୍ୟତମ ମାଧ୍ୟମ । ଏହି ଭାଷାର ଦୂରଟି ବଳିଷ୍ଠ ଅଙ୍ଗ ହେଉଛନ୍ତି ଧୂନି ଓ ବର୍ଷ । ତେଣୁ ସେହି ଭାଷାର ସୁଦ୍ଧର ଓ ଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରୟୋଗପାଇଁ ଧୂନି ଓ ବର୍ଷ ସମ୍ପର୍କରେ ଜାଣିବା ନିହାତି ଦରକାର । ଯୋଗାଯୋଗପାଇଁ ଭାବ ଓ ତଥ୍ୟ ସବୁକୁ ଲିପିବକ୍ଷ କରି ରଖିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବର୍ଷର ଭୂମିକା ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ । ମୋଟ ଉପରେ ଧୂନି ଓ ବର୍ଷର ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ପରିଚିତିଦ୍ୱାରା ଭାଷାଲିଙ୍ଗନ ଶୁଦ୍ଧ ଓ ମାର୍କିତ ହୋଇଥାଏ ।

୪. ୧. ୮ - ପ୍ରସର ସ୍ଵରଗ ନିମିତ୍ତ କେତେକ ପ୍ରସର

- ୧ - ଧୂନି କାହାକୁ କହନ୍ତି ?
- ୨ - ଧୂନି ଓ ଯିପି ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେଦ ଦର୍ଶାଅ ।
- ୩ - ବର୍ଣ୍ଣ କ'ଣ ?
- ୪ - ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ କେତୋଟି ସ୍ଵରଧୂନି ଅଛି ?
- ୫ - ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ କେତୋଟି ବର୍ଣ୍ଣାୟ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣ ଅଛି ?
- ୬ - ମାତ୍ରା ଓ ଫଳ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେଦ ଦର୍ଶାଅ ।
- ୭ - ଅଯୋଗବାହୀ ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣର ପ୍ରୟୋଗବିଧି ଦର୍ଶାଅ ।

ଧୂନି ଓ ବର୍ଣ୍ଣ ସମର୍କରେ କେତେକ ଅଧିକ ଜାଣିବା କଥା

ସ୍ଵରଧୂନି - ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଵରଧୂନି ଉଚ୍ଚାରଣ ବେଳେ ଅଛ ପବନଶ୍ରୀ ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ । ତେଣୁ ସ୍ଵର୍ଗିକ 'ଅଜପ୍ରାଣ' । ପୁଣି ଏହି ଉଚ୍ଚାରଣ ବେଳେ ସ୍ଵରତ୍ବାରେ କମନ ବା ଘୋଷ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ତେଣୁ ସମୟ ସ୍ଵରଧୂନି 'ସଘୋଷ' ଅଟି ।

ବ୍ୟଞ୍ଜନ - ଯେଉଁ ଧୂନି ଉଚ୍ଚାରଣ ବେଳେ ଅଛ ପବନଶ୍ରୀ ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ ସ୍ଵର୍ଗିକ 'ଅଜପ୍ରାଣ' ଓ ଅଧିକ ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ 'ମହାପ୍ରାଣ' ହୁଏ । ସେହିପରି ଧୂନି ଉଚ୍ଚାରଣ ବେଳେ ସର ତସ୍ବାରେ କମନ ବା ଘୋଷ ସୃଷ୍ଟି ହେଲେ 'ସଘୋଷ' ଓ ଘୋଷ ସୃଷ୍ଟି ନହେଲେ 'ଅଘୋଷ' ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଏହି ରୀତିରେ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଧୂନିକୁ ନିମ୍ନମତେ ସ୍ଥାନିତ କରାଯାଇଛି ।

ବର୍ଣ୍ଣାୟ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଧୂନି ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଣ୍ଣର ପ୍ରଥମ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ଧୂନି ଅଘୋଷ ଓ ଦୃଢ଼ୀୟ, ଚର୍ବି, ପଞ୍ଚମ - ସଘୋଷ ଅଟି ।

ଅଘୋଷ

କ' ବର୍ଣ୍ଣ - କ, ଖ

ଚ' ବର୍ଣ୍ଣ - ଚ, ଛ

ତ' ବର୍ଣ୍ଣ - ତ, ଠ

ଡ' ବର୍ଣ୍ଣ - ଡ, ଥ

ପ' ବର୍ଣ୍ଣ - ପ, ଫ

ଅବର୍ଗୀୟ ଧୂନି - ସ

ସଘୋଷ

ର, ଘ, ତ

କ, ଖ, ଙ

ତ, ତ, ଶ

ଦ, ଧ, ନ

ବ, ଭ, ମ

ସ, ଏ, ହ, ର, ଲ, ଲୀ

ଅଜପ୍ରାଣ - ବର୍ଣ୍ଣାୟ ବ୍ୟଞ୍ଜନରେ ପ୍ରତି ବର୍ଣ୍ଣର ପ୍ରଥମ, ଦୃଢ଼ୀୟ ଓ ପଞ୍ଚମ ଧୂନି ଅଜପ୍ରାଣ ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ଓ ଚର୍ବି ଧୂନି ମହାପ୍ରାଣ ଅଟି । ଯଥା:-

	ଅଜପ୍ରାଣ	ମହାପ୍ରାଣ
କ'ବର୍ଣ୍ଣ -	କ, ଖ, ତ	ଖ, ଘ
ଚ'ବର୍ଣ୍ଣ -	ଚ, ତ, ଙ	ଙ୍କ, ଖୀ
ତ'ବର୍ଣ୍ଣ -	ତ, ତ, ଶ	୦, ତ
ଡ'ବର୍ଣ୍ଣ -	ତ, ଦ, ନ	ଥି
ପ'ବର୍ଣ୍ଣ -	ପ, ବ, ମ	ଫ, ଭ
ଅବର୍ଗୀୟ ଧୂନି -	ସ, ଲ, ଲୀ, ର ୪, ଏ	ହ

ଶବ୍ଦ

୯ ପାଠରୁ ଜାଣିବା	୪. ୭. ୧ - ଶବ୍ଦ କ'ଣ ?
	୪. ୭. ୧ - ରୂପରେଦ (ମୌଳିକ, ବ୍ୟୁତି)
	୪. ୭. ୩ - ପ୍ରକାରରେଦ (ଡରସମ, ଉଦ୍ଭବ, ଦେଶଜ, ବୈଦେଶିକ)
	୪. ୭. ୪ - ଆମପାଇଁ ଏହାର ଉପଯୋଗିତା
ଶବ୍ଦ	୪. ୭. ୫ - ପ୍ରସଙ୍ଗ ସ୍ଵରଣ ନିମିତ୍ତ କେତୋଟି ପ୍ରଶ୍ନ

୪. ୭. ୧ ଶବ୍ଦ କ'ଣ ?

ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବା ଗୋଟିଏ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ବର୍ଣ୍ଣ ସମକ୍ଷିକୁ ଶବ୍ଦ କୁହାଯାଏ ।

ଉଦ୍ବାହରଣ - ଯା, ଖା, ଆ (ଆସ) ହଁ, ଘର, ଶରତ ।

ଏହି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ବର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ମୂହର ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶ କ୍ଷମତା ଥିବାରୁ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଶବ୍ଦ କୁହାଯାଇପାରିବ । କିନ୍ତୁ ଆମେ ଯଦି ‘ଶରତ’ ନଲେଖି ‘ଡରସମ’ ଲେଖିବା, ତେବେ ଏହାର କୌଣସି ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶ ପାଇବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଏହାକୁ ଏକ ଶବ୍ଦ କୁହାଯିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଶବ୍ଦଟିଏ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା ଏକାତ୍ମ ବିଧେୟ ।

୪. ୭. ୨ ରୂପରେଦ

ଶବ୍ଦର ଦୁଇପ୍ରକାର ରୂପ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ଯଥାକ୍ରମେ ମୌଳିକ ଓ ବ୍ୟୁତି ।

ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟିଏ ଏକକ ଅର୍ଥାତ୍ ଏଥରୁ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଧ୍ୱନି ବା ବର୍ଣ୍ଣ କାଟିଦେଲେ ତାହା ସେହି ପର୍ଯ୍ୟାୟବାଚୀ ଅର୍ଥ ସଂସ୍କୃତ ହୋଇ ନଥାଏ ।

ଉଦ୍ବାହରଣ - ଧାର, ଆଇ, ବୀଣା, ଧନ, ପାଠ ଇତ୍ୟାଦି ।

ମୂଳ ଶବ୍ଦରେ ବା ଧାରୁରେ ପ୍ରତ୍ୟେ ଯୋଗ କରାଯାଇ ନୁହନ ଶବ୍ଦ ଗଠନ କରାଗଲେ ତାହାକୁ ‘ବ୍ୟୁତି ଶବ୍ଦ’ କୁହାଯାଏ ।

ଉଦ୍ବାହରଣ - ପ୍ରବାଣା, ନିଧନ, ପାତୁଆ (ପାଠ + ଉଆ), ତାତ୍ତ୍ଵବାଣୀ, ହାକିମାଣୀ, ଜମିବାରିଆ ।

୪. ୭. ୩ ପ୍ରକାରରେଦ :-

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ଚାରିଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭିନ୍ନ କରାଯାଏ । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ ଯଥାକ୍ରମେ - ଡରସମ, ଉଦ୍ଭବ, ଦେଶଜ, ବୈଦେଶିକ ।

ଡରସମ ଶବ୍ଦ -

‘ଡର’ ଓ ‘ସମ’ - ଏହି ଦୁଇଟି ଶବ୍ଦର ମିଶ୍ରଣରେ ଡସମ ଶବ୍ଦଟି ଗଠିତ ହୋଇଛି । ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ତାହା ସହିତ ସମାନ ଅର୍ଥାତ୍ ସଂସ୍କୃତ ସହିତ ସମାନ । କାରଣ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାର କେତେକ ଶବ୍ଦ ଅବିକଳ ରୂପରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଛନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଡରସମ ଶବ୍ଦ କହନ୍ତି । ଏଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକର ଅପରିବର୍ତ୍ତ ରୂପ ।

ଉଦ୍ବାହରଣ - ନଦୀ, ହସ୍ତୀ, ନଗ୍ର, ମୂର୍ତ୍ତି, କୃପା, ଗୃତ, ହସ୍ତ, କର୍ଷ, ଘୋଟକ ଇତ୍ୟାଦି ।

ଉଦ୍ବବ ଶବ୍ଦ - ଏହାର ଅର୍ଥ ଉଦ୍ବବ ଅର୍ଥାତ୍ ସଂସ୍କୃତରୁ ଜାତ । ଅନେକ ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦ କାଳକ୍ରମେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇ ଓଡ଼ିଆ

ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏହିଭଳି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ତଥାରବ ଶବ୍ଦ କୁହାଯାଏ ।

ଉଦ୍‌ବିଷୟ -

ସଂସ୍କୃତ	ତଥାରବ	ସଂସ୍କୃତ	ତଥାରବ
ନବୀ	ନର	କୃପ	କୃଅ
ହସ୍ତୀ	ହାତୀ	ବୃତ	ଶିଆ
ନଗ୍ର	ନଗର	ହସ୍ତ	ହାତ
ମୂର୍ଚ୍ଛ	ମୂରଚି	କର୍ଣ୍ଣ	କାନ

ଦେଶଜ ଶବ୍ଦ -

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ କେତେକ ଶବ୍ଦ ସଂସ୍କୃତମୂଳକ ନୁହେଁ । ଏଗୁଡ଼ିକ ଏ ଦେଶର ଲୋକମାନଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଆପେ ଆପେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ଏହି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ଏ ଦେଶରୁ ଉତ୍ତର ହୋଇଥିବାରୁ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ‘ଦେଶଜ ଶବ୍ଦ’ କୁହାଯାଏ ।

ଉଦ୍‌ବିଷୟ - ଅଳିଆ, ଅଢା, ଏଣ୍ଣୁରି, କଣ୍ଠେଇ, କୁଟା, ଖାଣ୍ଡି, ଗହଳ, ଗାଲୁଆ, ଜନା, ଝୁମୁକା, ଡେଜା, ତାଳୁଣି, ବରା, ହାକୁଟି ଇତ୍ୟାଦି ।

ବୈଦେଶିକ ଶବ୍ଦ :-

ଶାସନ ସୂତ୍ରରେ ହେଉ ବା ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ସୂତ୍ରରେ ହେଉ କାଳକୁମେ ଓଡ଼ିଶାର ଅଧିବାସୀମାନେ ବିଦେଶୀମାନଙ୍କ ସଂସର୍ଜନରେ ଆସିବା ଫଳରେ ସେମାନଙ୍କ ଭାଷା ଆମ ଭାଷାରେ ଅନୁରୂପ ଭାବରେ ଅଥବା ସାମାନ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତତ ହୋଇ ପ୍ରବେଶ କରିଛି । ଏହି କାତୀଯ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ‘ବୈଦେଶିକ ଶବ୍ଦ’ କୁହାଯାଏ ।

ଆରବୀ ଶବ୍ଦ - ଅଇନା, ଅଳକର, ଅମିନ, ଅଚାନକ, ଇଷ୍ଟପା, ଓକିଲ, କାଇଦା, ଜୁଲମ, ଜମିଦାର, ଦିମାକ, ନଗଦ ଇତ୍ୟାଦି ।

ପାରସ୍ଯ ଶବ୍ଦ - ଅଞ୍ଚୁର, ଆମଦାନା, କରଜ, କାମିଜ, ଖଇଣା, ଖାତା, ଖାତିର, ଗୁମାଞ୍ଚା, ଚଷମା, ମାଲିକ, ପେଷାର, ମୁଣ୍ଡିଆର କାହାକ ଇତ୍ୟାଦି ।

ତୁର୍କୀ ଶବ୍ଦ - ଗାଲିଚା, ତୋପ, ବହୁକ, ବାରୁଦ, କୁଲି ।

ପର୍ସ୍ତିଗୀଜ ଶବ୍ଦ - ଆଚାର, କୋବି, ନିଲାମ, ଇସ୍ତୀ, ବିସ୍ତୁଚ, କିରାଣି, ପିଷ୍ଟଲ, ବେହେଲା, ପିତା, ବୋତାମ ।

ଇରାକୀ ଶବ୍ଦ - ଆଭରୋକେଟ, ଚେବୁଲ, ଚେସାର, ଇଞ୍ଜିନ, ଟାଯାର, ଟିକେଟ, ବେଶ, ତାକ୍ରର (ଡକ୍ଟର), ମେସିନ, କେନାଲ, ପୋଷ ଅଫିସ, ଲାଇନ, ପିଅନ, କଲେଜ ଇତ୍ୟାଦି ।

୪. ୭. ୪ ଭୂମିପାଇଁ ଏ ପାଠର ଉପଯୋଗିତା

- ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦ ସୃଷ୍ଟି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଧାରଣା ମିଳିଲା ।
- ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ନିଜର ଶବ୍ଦ ଉତ୍ତର ବୃଦ୍ଧି କରିବାର ସ୍ଥାନ ଜାଗ୍ରତ କରାଇବାରେ ସହାୟକ ହେଲା ।

୪. ୭. ୫ ପ୍ରସଗ ସ୍ଵରଗା ନିମିତ୍ତ କେତୋଟି ପ୍ରଶ୍ନ

- ୧ - ଶବ୍ଦ କାହାକୁ କହନ୍ତି ?
- ୨ - ଦଶଗୋଟି ବ୍ୟୁହନ୍ତ ଶବ୍ଦର ଉଦ୍‌ବିଷୟ ବିଅ ।
- ୩ - ଶବ୍ଦ କେତେ ପ୍ରକାର ଓ କ'ଣ କ'ଣ ?
- ୪ - ବୈଦେଶିକ ଶବ୍ଦ କାହାକୁ କହନ୍ତି ?

ପଦ ପ୍ରକରଣ

୪ ପାଠରୁ ଜାଣିବା -

୪. ୩. ୧ - ପଦ କ'ଣ ?

୪. ୩. ୨ - ପଦର ପ୍ରକାର ଭେଦ ।

(କ) ବିଶେଷ୍ୟ, (ଖ) ସର୍ବନାମ, (ଗ) ବିଶେଷଣ, (ଘ) ଅବ୍ୟୟ, (ଡ) କ୍ରିୟା

୪. ୩. ୩ ଆମପାଇଁ ଏହାର ଉପଯୋଗିତା

୪. ୩. ୪ ପ୍ରସଙ୍ଗ ସ୍ଵରଣ ନିମିତ୍ତ କେତେକ ପ୍ରଶ୍ନ

୪. ୩. ୧ ପଦ କ'ଣ ?

ଶବ୍ଦ ବାକ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଲେ ତାହାକୁ ‘ପଦ’ କହନ୍ତି ।

ଉଦ୍‌ଦେହରଣା -

ହରି ଭଲ ପଢ଼େ ।

ଏହି ବାକ୍ୟରେ (ହରି, ଭଲ, ପଢ଼େ) ତିନୋଟି ଶବ୍ଦ ରହିଛି । ଏହି ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକ ବାକ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବାରୁ ଏଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପଦ ଭାବରେ ଚିହ୍ନିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ହରି, ଭଲ, ପଢ଼େ - ତିନୋଟି ପଦ ଅଚନ୍ତି ।

୪. ୩. ୨ ପଦର ପ୍ରକାର ଭେଦ

ପଦ ହେଉଛି ପାଞ୍ଚପ୍ରକାର । ସେବୁଢ଼ିକ ହେଲେ ଯଥାକୁମେ ବିଶେଷ୍ୟ, ସର୍ବନାମ, ବିଶେଷଣ, ଅବ୍ୟୟ ଓ କ୍ରିୟା ।

(କ) ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ

ଯେଉଁ ପଦ କୌଣସି ନାମକୁ ବୁଝାଏ ତାକୁ ‘ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ’ କହନ୍ତି । ଏହି ନାମ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି, ସ୍ଥାନ ଉତ୍ୟାଦିର ହୋଇପାରେ; କୌଣସି ଜାତିର, ବସ୍ତୁର, ଗୁଣର ଅଥବା କ୍ରିୟାର ନାମ ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରେ ।

ଏହି କ୍ରମରେ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦକୁ ପାଞ୍ଚ ଭାଗରେ ବିଭିନ୍ନ କରାଯାଇଛି । ଯଥା :- ବ୍ୟକ୍ତିବାଚକ ବା ସଂଜ୍ଞାବାଚକ, ଜାତିବାଚକ, ବସ୍ତୁବାଚକ, ଗୁଣବାଚକ ଓ କ୍ରିୟାବାଚକ ।

(i) ସଂଜ୍ଞାବାଚକ ବା ବ୍ୟକ୍ତି ବାଚକ -

ଯେଉଁ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି, ପର୍ବତ, ନଦୀ, ଦେଶ, ରାଜ୍ୟ, ଗ୍ରାମ, ସହର, ମାସ ଉତ୍ୟାଦିର ନାମକୁ ପ୍ରକାଶ କରେ ତାହାକୁ ସଂଜ୍ଞାବାଚକ ବା ବ୍ୟକ୍ତି ବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଉଦ୍‌ଦେହରଣା - ରାମ, ହିମାଳୟ, ଗଙ୍ଗା, ଭାରତ, ଓଡ଼ିଶା, ଭୁବନ, ଆନନ୍ଦପୁର, ବୈଶାଖ ଉତ୍ୟାଦି ।

(ii) ଜାତିବାଚକ - ଯେଉଁ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ କୌଣସି ଜାତିର ନାମକୁ ବୁଝାଏ ତାହାକୁ ଜାତିବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ କହନ୍ତି । ଉଦ୍‌ଦେହରଣ - ମାଛ, ମଣିଷ, ବାଘ, ଛାତ୍ର, ଛାତ୍ରୀ, ଶିକ୍ଷକ ଉତ୍ୟାଦି । ମନେରହିବାକୁ ହେବ ଯେ - ଜାତିବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ ସମୂହ, ଶ୍ରେଣୀ, ଗୋଷା ବା ଜାତିକୁ ବୁଝାଏ ।

(iii) ବସ୍ତୁବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ -

ଯେଉଁ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ କୌଣସି ବସ୍ତୁର ନାମକୁ ବୁଝାଏ ; ତାହାକୁ ବସ୍ତୁବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ କହନ୍ତି ।

ଉଦ୍‌ଦେହରଣା - କାଠ, ସୁନା, ଲୁହା, ମାଟି, ପାଣି, ପଥର ଉତ୍ୟାଦି ।

ବସ୍ତୁବାଚକ ଓ ଜାତିବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ କେତେକ ବୈଷମ୍ୟ ରହିଛି । ଯେଉଁ ବସ୍ତୁକୁ ଭାଙ୍ଗି ଚିକି ଚିକି

କଲେ ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଚା ଅଂଶର ନାମ ତାହାହିଁ ରହେ, ତାକୁ ବସ୍ତୁବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ କୁହାୟିବାବେଳେ ଜାତିବାଚକ ବସ୍ତୁରୁ ନିର୍ମିତ ଗୋଟିଏ ଜାତିକୁ ବୁଝାଇଥାଏ ।

ଉଦାହରଣ -

ଜାତିବାଚକ ବସ୍ତୁବାଚକ

କବାଟ କାଠ

ମୁଦି ସୁନା

ହାଣି ମାତି

ଏଠାରେ କବାଚକୁ, ମୁଦିକୁ, ହାଣିକୁ ଭାଙ୍ଗିଲେ ଉଚ୍ଚାଅଂଶ ଗୁଡ଼ିକୁ ଆଉ କବାଟ, ମୁଦି, ହାଣି ବୋଲି କୁହାୟିବ ନାହିଁ । ତାହା କାଠ, ସୁନା, ମାତିରେ ରୂପାବରିତ ହୋଇ ବସ୍ତୁବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ ଭାବେ କଥ୍ତ ହେବ ।

(iv) ଗୁଣବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ - ଯେଉଁ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବସ୍ଥା ବା ଗୁଣର ନାମକୁ ବୁଝାଏ ତାକୁ ଗୁଣବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ କହନ୍ତି । ଉଦାହରଣ - ଭତ୍ତା, ସାଧୁତା, ଭକ୍ତି, ପ୍ରାତି, ପାଗଲାମି, ଦୁଷ୍ଟାମି, ଭାଙ୍ଗାମି, ବାଲ୍ୟ, ଯୌବନ, ବାର୍ଷିକ୍ୟ, ସୌନ୍ଦର୍ୟ ଇତ୍ୟାଦି ।

(v) କ୍ରିୟାବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ - ଯେଉଁ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କ୍ରିୟା ବା କର୍ମ୍ୟର ନାମକୁ ବୁଝାଏ ତାକୁ କ୍ରିୟାବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ କହନ୍ତି । ଉଦାହରଣ - ଭୋଜନ, ଶୟନ, ଗମନ, କାହଣା, ଭଜନ, ସେବା, ପୂଜା ଇତ୍ୟାଦି ।

(ଖ) ସର୍ବନାମ -

ଯେଉଁ ପଦ ବିଶେଷ୍ୟ ବା ନାମ ବଦଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ତାହାକୁ ସର୍ବନାମ କୁହାୟାଏ ।

ଏହି ସର୍ବନାମ ଛଅଭାଗରେ ବିଭିନ୍ନ ।

(i) ପୁରୁଷ ବାଚକ -

ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ - ମୁଁ, ଆସେ, ମୋ, ମୋତେ, ଆସେମାନେ ଇତ୍ୟାଦି ।

ଦ୍ୱାସୀୟ ପୁରୁଷ - ତୁ, ତୁମେ, ଆପଣ, ତୁମେମାନେ, ତୁମ, ତୋ ଇତ୍ୟାଦି ।

ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ - ସେ, ସେମାନେ ଇତ୍ୟାଦି ।

(ii) ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ବାଚକ - ଏହି, ଏହା, ତାହା

(iii) ଅନିଶ୍ଚଯ ବାଚକ - କେହି, କିଛି

(iv) ସମ୍ବନ୍ଧ ବାଚକ ବା ଆପେକ୍ଷିକ -

ଯେ - ସେ, ଯାହାର - ତାହାର, ଯେତେ - ତେତେ

ଉଦାହରଣ - ସେ ଯେତେ ମାଗୁଛି ତାକୁ ତେତେ ଦିଅ ।

(v) ପ୍ରଶ୍ନବାଚକ - କ'ଣ, କିଏ, କେଉଁଠି ଇତ୍ୟାଦି ।

(vi) ଆତ୍ମବାଚକ - ନିଜେ, ଆପେ ଇତ୍ୟାଦି ।

ମନେରଙ୍ଗବାକୁ ହେବେଯେ ବିଶେଷ୍ୟ ଓ ସର୍ବନାମରେ ବିଭିନ୍ନ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ ।

ହରିର ବହି । ତାହାର ଚୋପି ।

(ଘ) ବିଶେଷଣ

ଯେଉଁ ପଦ ଅନ୍ୟ ପଦର ଗୁଣ, ଅବସ୍ଥା, ସଂଖ୍ୟା, ପରିମାଣ ଇତ୍ୟାଦିକୁ ପ୍ରକାଶ କରେ ତାହାକୁ ବିଶେଷଣ ପଦ କହନ୍ତି ।

ଉଦାହରଣ - ମଧ୍ୟର ବଚନ । (ଗୁଣବାଚକ)

ହତ୍ଯା ଲୋକ । (ଅବସ୍ଥା)

ସ୍ଥାନ ମିଟର । (ସଂଖ୍ୟା)

ବେଳେ ପଖାଳ । (ପରିମାଣ)

ରେଖାଙ୍କିତ ପଦଗୁଡ଼ିକ ବିଶେଷଣ ପଦ । ଏଗୁଡ଼ିକ ବଚନ, ଲୋକ, ମିଟର, ପଖାଳ ଆଦି ବିଶେଷ୍ୟ ପଦଗୁଡ଼ିକୁ ବିଶେଷିତ କରୁଛନ୍ତି ।

ବିଶେଷଣ ପଦର ପ୍ରକାର ଜେଦ

(i) ବିଶେଷ୍ୟର ବିଶେଷଣ, (ii) ବିଧେୟ ବିଶେଷଣ, (iii) ସର୍ବନାମର ବିଶେଷଣ, (iv) ବିଶେଷଣର ବିଶେଷଣ

(v) କ୍ରିୟା ବିଶେଷଣ, (vi) ଅବ୍ୟୟର ବିଶେଷଣ

(i) ବିଶେଷ୍ୟର ବିଶେଷଣ

ଉଳ ବହି । ସୁନ୍ଦର ପୋଷାଳ ।

ଏଠାରେ ‘ଉଳ’ ବିଶେଷଣ, ବହି ବିଶେଷ୍ୟ । ‘ସୁନ୍ଦର’ ବିଶେଷଣ ପୋଷାଳ ବିଶେଷ୍ୟ । ଏ ବିଶେଷଣ ବିଶେଷ୍ୟକୁ ବିଶେଷିତ କରୁଥିବାରୁ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ବିଶେଷ୍ୟର ବିଶେଷଣ କୁହାଯାଏ । ସେହିପରି ତଳ ଉଦାହରଣଗୁଡ଼ିକୁ ଆସ ଦେଖିବା ।

✓(ii) ବିଧେୟ ବିଶେଷଣ

ବିଶେଷ୍ୟର ବିଶେଷଣରେ ଆଗେ ବିଶେଷଣ ପଦ ଓ ପରେ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ରହୁଛି । କିନ୍ତୁ ବେଳେବେଳେ ବିଶେଷ୍ୟପଦ ଆଗେ ରହି ବିଶେଷଣ ପଦ ପଛରେ ରହେ । ସେହି ବିଶେଷଣକୁ ବିଧେୟ ବିଶେଷଣ କୁହାଯାଏ ।

ଛତାଟି ଉଙ୍ଗା । ପୋଲଟି ଦଦରା ।

(iii) ସର୍ବନାମର ବିଶେଷଣ .

ତୁମେ ଉଳ । ସେମାନେ ସାହସା ।

ଏଠାରେ ଉଳ ଓ ସାହସା ବିଶେଷଣ ପଦଗୁଡ଼ିକ ତୁମେ ଓ ସେମାନେ ସର୍ବନାମକୁ ବିଶେଷିତ କରୁଥିବାରୁ ସର୍ବନାମର ବିଶେଷଣ ଭାବରେ ପରିଚିତ ହେଲେ ।

(iv) ବିଶେଷଣର ବିଶେଷଣ

ବିଶେଷଣ ପଦ ବିଶେଷଣ ପଦକୁ ବିଶେଷିତ କଲେ ବିଶେଷଣର ବିଶେଷଣ ହୁଏ ।

ଉରି ଉଳ ମଣିଷ । ଅତ୍ୟନ୍ତ କଠିନ ପ୍ରଶ୍ନ ।

ଉରି ବିଶେଷଣ ପଦ ଉଳ ବିଶେଷଣ ପଦକୁ ବିଶେଷିତ କରୁଛି । ସେହିପରି ଅତ୍ୟନ୍ତ - କଠିନକୁ ।

(v) କ୍ରିୟା ବିଶେଷଣ

ପବନ ଜୋରରେ ବହୁକୃତି ।

ହରିଣଟି ବେଗରେ ଦୌଡ଼ୁଛି ।

ଏଠାରେ ଜୋରରେ ଓ ବେଗରେ ବିଶେଷଣ ପଦ ଦୟ ବହୁକୃତି ଓ ଦୌଡ଼ୁଛି କ୍ରିୟାକୁ ବିଶେଷିତ କରୁଥିବାରୁ ତାହାକୁ କ୍ରିୟା ବିଶେଷଣ କୁହାଯିବ ।

(vi) ଅବ୍ୟୟର ବିଶେଷଣ

ଠିକ୍ (ଯେପରି) ଗୋଟିଏ ରାଷ୍ଟ୍ର । ଏଠାରେ ଠିକ୍ ବିଶେଷଣ ପଦ ଯେପରି ଅବ୍ୟୟକୁ ବିଶେଷିତ କରୁଛି ।

ଆଉ ମଧ୍ୟ ବିଶେଷଣ ବେଳେ ବେଳେ ବାକ୍ୟକୁ ବିଶେଷିତ କରେ । ସେତେବେଳେ ତାକୁ ବାକ୍ୟର ବିଶେଷଣ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ଅବ୍ୟୟ (ଦୂମକୁ ଏହା କରିବାକୁ ହେବ ।)

ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ସ୍ଵର୍ଗ ବିଶେଷଣରେ ବିଶେଷଣ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଯଥା :- କାଠ (ଚଜଳ), ସୁନା (ହାର) ଏଠାରେ କାଠ, ଚଜଳ ଉଭୟ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ । କିନ୍ତୁ ଦୁଇଟି ଯାକ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ସଂମୂଳ ହେବାପରେ ‘କାଠ’ ବିଶେଷଣ ପଦର କାମ କରୁଛି । ସେହିପରି ସୁନାହାରରେ ‘ସୁନା’ ବିଶେଷଣ ପଦର କାମ କରୁଛି ।

ବେଳେ ବେଳେ କୁଯାପଦରୁ ବିଶେଷଣ ପଦର ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ଯଥା :- ଉଡ଼ତା ଚଢ଼େଇ । ଶୋଇବା ପିଲା ।

ଏଠାରେ ଉଡ଼ତା, ଶୋଇବା, ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷଣ ପଦ । ଏହା ‘ଉଡ଼ିବା’ ଏବଂ ‘ଶୋ’ କୁଯାରୁ ଜାତ । ତେଣୁ ଏହାକୁ କୁଯାବାତ ବିଶେଷଣ କୁହାଯାଏ ।

ବିଶେଷଣର ଆଉ କେତେକ ରୂପ

ସଂଖ୍ୟାବାଚକ ପୂରଣ ବାଚକ

(୧) ଏକ ପ୍ରୁଥମ

(୨) ଦୁଇ ଦିତୀୟ

(୩) ତିନି ତୃତୀୟ

ତୁଳନାବ୍ୟକ

ବିଶେଷଣ ‘ତର’ ପ୍ର୍ୟେଯ ‘ତମ’ ପ୍ର୍ୟେଯ

ସୁନର ସୁନରତର ସୁନରତମ

ପ୍ରିୟ ପ୍ରିୟତର ପ୍ରିୟତମ

ଉର୍ବର ଉର୍ବରତର ଉର୍ବରତମ

ବିଶେଷଣ ‘ରିୟସ’ ପ୍ର୍ୟେଯ ‘ରଷ’ ପ୍ର୍ୟେଯ

ଗୁରୁ (ଗୁରୁ + ରିୟସ) = ଗରାୟାନ (ଗୁରୁ + ରଷ) = ଗରିଷ

ବୃଦ୍ଧ ଜ୍ୟାୟାନ / ବର୍ଷୀୟାନ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ / ବର୍ଷୀୟସ

ସୁବା ଯବୀୟାନ / କନୀୟାନ ଯବିଷ / କନିଷ୍ଠ

(ଘ) ଅବ୍ୟୟ

ଲିଙ୍ଗ, ବଚନ, ପୂରୁଷ, କାଳ, ବିଭକ୍ତି ରେଦରେ ଯେଉଁ ପଦର କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୁଏନାହିଁ ତାକୁ ‘ଅବ୍ୟୟ’ ପଦ କହନ୍ତି ।

ପ୍ରକାର ଭେଦ -

(i) ସଂଯୋଜକ ଅବ୍ୟୟ - ଓ, ଏବଂ, ଆହୁରି, ପୁଣି, ଆଉ, ମଧ୍ୟ, ବି ଇତ୍ୟାଦି ।

(ii) ବିଯୋଜକ ଅବ୍ୟୟ - କିନ୍ତୁ, ମାତ୍ର, ଅଥବା, ତଥାପି, ବା, ଅବା, ଅଥବା, କିମ୍ବା, ନତୁବା ଇତ୍ୟାଦି ।

(iii) ପଦାନ୍ୟୀ - ବିନା, ପ୍ରତି, ଅପେକ୍ଷା, ସହିତ, ପରି ତୁଳ୍ୟ, ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ନିମିତ୍ତ, ଅବଧି ଇତ୍ୟାଦି ।

(iv) ପରିମାଣ ସୂଚକ - ଏତେ, ଯେତେ, ତେତେ, ଏତିକି, ସେତିକି ଇତ୍ୟାଦି ।

(v) ସମୟ ସୂଚକ - ଏହିକ୍ଷଣି, ସର୍ବଦା, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ, ଯେବେ, କେବେ, ତେବେ, ଏବେ ଇତ୍ୟାଦି ।

(vi) ସମ୍ବାଦନା ସୂଚକ - ଯଦି, ଯେବେ, ସମ୍ଭୟପି, କାଳେ

(vii) ନିଷେଧାର୍ଥକ - ନ, ନା, ନଚେତ,

- (viii) ବୀଘାର୍ଥକ - ବାରମାର, ପୁନଃପୁନଃ, ମୁହର୍ମୁହ୍ ।
- (ix) ସାଦୁଷ୍ଟ୍ୟ ବାଚକ - ଯଥା, ତଥା, ଯେପରି, ପ୍ରାୟ, ଯେମନ୍ତ ।
- (x) ସମୋଧନ ସୂଚକ - ଆଲୋ, ଲୋ, ଆହେ, ଆରେ, ଆବେ, ଆଗୋ ଜତ୍ୟାଦି ।
- (xi) ନିଶ୍ଚଯବୋଧକ - ନିଶ୍ଚୟ, ନିତାତ ।
- (xii) ଭାବବାଚକ - ଆନନ୍ଦ, ବିଶାଦ, ଘୃଣା ଆଦି ଭାବପାଇଁ ବ୍ୟବ୍ହତ ।
- ଆହା, ଛି, ଧେଉ, ଉଚ୍ଛ୍ଵସ, ବାଃ, ସାବାସ ଜତ୍ୟାଦି ।
- (xiii) ହେତୁବୋଧକ - ଯେଣୁ, ସୁତରାଂ, ଅତେବ ।
- (xiv) ଶିହାନୁକାରୀ - ଠୋ ଠୋ, ଠେଣେଣ, ଫେଣେଣ, ଖୁଣ୍ଖୁଣ୍ଖୁ, ଧଡ଼ଧଡ଼ ଜତ୍ୟାଦି ।

(ତ) କ୍ରିୟାପଦ

ବାକ୍ୟରେ ଯେଉଁ ପଦରୁ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ହେବାର ବୁଝାଯାଏ ତାକୁ କ୍ରିୟାପଦ କହନ୍ତି ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ରିୟାର ଗୋଟିଏ ମୂଳ ପିଣ୍ଡ ଅଛି । ଯଥା :- ହସିବା (ହସ), ବସିବା (ବସ) ଜତ୍ୟାଦି । କ୍ରିୟାର ଏହି ମୂଳପିଣ୍ଡକୁ ଧାରୁ ବୁଝାଯାଏ । ହସ ଓ ବସ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଧାରୁ ।

ସମାପିକା କ୍ରିୟା ଓ ଅସମାପିକା କ୍ରିୟା

ସମାପିକା କ୍ରିୟା - ଯେଉଁ କ୍ରିୟାର ପ୍ରୟୋଗଦାରା ବାକ୍ୟର ଅର୍ଥ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ପ୍ରକାଶ ପାଏ ତାହାକୁ ସମାପିକା କ୍ରିୟା କହନ୍ତି ।

ଉଦୟରଣ - (i) ମୁଁ ବ୍ୟାକରଣ ପଢ଼ିଲି ।

(ii) କ୍ଷିଅଟି ଖେଳନାଟିଏ ଧରିଛି ।

ଏଠାରେ ରେଖାଚୂକ ପଦ ଦୂରଟି ସମାପିକା କ୍ରିୟା । ଏ ଦୂରଟି ପଦଦାରା ବାକ୍ୟ ଦୂରଟିର ଅର୍ଥ ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ପାରୁଛି ।

ଅସମାପିକା କ୍ରିୟା - ଯେଉଁ କ୍ରିୟାର ବ୍ୟବହାରଦାରା ବାକ୍ୟର ଅର୍ଥ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ପ୍ରକାଶ ପାଏ ନାହିଁ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କ୍ରିୟାର ଅପେକ୍ଷା ରଖେ, ତାହାକୁ ଅସମାପିକା କ୍ରିୟା କହନ୍ତି ।

ଉଦୟରଣ - ଛାତ୍ରଛାତ୍ରିମାନେ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଯାଉଛନ୍ତି । ଏଠାରେ ଧରି କ୍ରିୟାପଦ ‘ଧରିବା’ କ୍ରିୟାର ଅସମାପିକା ରୂପ । ଏହି ‘ଧରି’ କ୍ରିୟାଦାରା ବାକ୍ୟର ଅର୍ଥ ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ପ୍ରକାଶିତ ନହୋଇ ଅନ୍ୟ କ୍ରିୟା ଉପରେ ନିର୍ଭର ରଖୁଛି । ତେଣୁ ‘ଧରି’ ଅସମାପିକା କ୍ରିୟା । ସେହିପରି ଅନ୍ୟ କ୍ରିୟାର ରୂପ ହେଉଛି ଆସିବା - ଆସି, ଆସୁଆସୁ ଜତ୍ୟାଦି ।

ସକର୍ମକ ଓ ଅକର୍ମକ କ୍ରିୟା

ଯେଉଁ କ୍ରିୟାର କର୍ମ ଥାଏ ତାକୁ ସକର୍ମକ କ୍ରିୟାପଦ ଓ ଯେଉଁ କ୍ରିୟାର କର୍ମ ନଥାଏ ତାକୁ ଅକର୍ମକ କ୍ରିୟାପଦ କହନ୍ତି । ବେଳେବେଳ କ୍ରିୟାର କର୍ମ ଜହ୍ୟ ରହେ ।

(i) ମୁଁ ସାହିତ୍ୟ ବହି ପଢ଼ିଲି ।

(ii) ଗାର ଖାଇଲା ।

ପ୍ରଥମ ବାକ୍ୟରେ ‘ପଢ଼ିଲି’ କ୍ରିୟାର କର୍ମ ହେଉଛି ‘ସାହିତ୍ୟ ବହି’ । ଦ୍ୱାଦ୍ସମ ବାକ୍ୟ ‘ଖାଇଲା’ କ୍ରିୟାର କର୍ମ ଉଲିଖିତ ହୋଇ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ କିଛି ଖାଇବାର ଅର୍ଥ ସୂଚିତ ହେଉଛି । କର୍ମ ଜହ୍ୟ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବାକ୍ୟର ଅର୍ଥ ବୁଝାପଡ଼ୁଛି । ତେଣୁ ଏ ଉଲିଖିତ ସକର୍ମକ କ୍ରିୟା ।

ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ (ହରିଶ୍ଚି ଦୌତୁଛି)

ଏହି ବାକ୍ୟରେ ଦୋଢ଼ିବା କୁଯାର କର୍ମ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଏହା ଅକର୍ମକ କୁଯା ।
କେତେକ ସକର୍ମକ କୁଯାର ଉଦାହରଣ - ଅର୍ଜିବା, ଆଶିବା, ଉପାଦିବା, କରିବା, କାଟିବା, କହିବା, କାମୁଡ଼ିବା, କୁଟିବା, ଖୋଲିବା, ଚିରିବା, ଦେଖିବା,
ହାଣିବା, ଶୁଣିବା ଇତ୍ୟାଦି ।

ଅକର୍ମକ - ଉଡ଼ିବା, କାଶିବା, ଚାଲିବା, ହସିବା, ମରିବା, ବଢ଼ିବା, ହଳିବା, ପଡ଼ିବା, ଝଢ଼ିବା, ପାଟିବା, ପାଚିବା, ପଳିବା,
କୁହୁରବା, କାହିବା, ଚଳିବା, ଘୂରୁବା, ଚମକିବା ଇତ୍ୟାଦି ।

ଦିକର୍ମକ କୁଯା - କେତେକ କୁଯାପଦ ଦୂରଟି କର୍ମପଦ ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ । ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଦିକର୍ମକ କୁଯା କୁହାଯାଏ । ଯଥା - ଦେବା,
ପଚାରିବା ଇତ୍ୟାଦି ।

(i) ଶିଷ୍ଟକ ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲେ ।

ଏଠାରେ 'ପ୍ରଶ୍ନ' ହେଉଛି ମୁଖ୍ୟ କର୍ମ ଓ ଛାତ୍ର ହେଉଛି ଗୋଣକର୍ମ ।

ଯେଉଁ କର୍ମ ସ୍ଵଲଭର ଅନ୍ୟ କାରକ / ବିଭକ୍ତିର ସମ୍ବାଦନା ଥାଏ; ତାହାକୁ ଗୋଣକର୍ମ କହାନ୍ତି । ଏଠାରେ 'ପ୍ରଶ୍ନ' - କର୍ମରେ ବୌଣସି
ବିଭକ୍ତି ବା କାରକର ସମ୍ବାଦନା ନାହିଁ । ତେଣୁ ଏହା ମୁଖ୍ୟକର୍ମ । କିନ୍ତୁ 'ଛାତ୍ର' କର୍ମରେ 'କୁ' ବିଭକ୍ତିର ଚିହ୍ନ ସଂୟୁକ୍ତ ହୋଇଛି । ତେଣୁ
ତାହା ଗୋଣକର୍ମ ।

ମିଶ୍ରକୁଯା - ଏକାଧିକ ପଦର ମିଶ୍ରଣରେ ଗଠିତ କୁଯାପଦକୁ ମିଶ୍ରକୁଯା କୁହାଯାଏ ।

ଅମିଶ୍ରକୁଯା ମିଶ୍ରକୁଯା

ଦେଖିଲେ ଦର୍ଶନ କଲେ

ଗଲେ ଗମନ କଲେ

ରଚିଛି ରଚନା କଲେ

କାଟିଲେ କର୍ତ୍ତନ କଲେ

ଏଠାରେ କୁଯାବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ ଓ କୁଯାପଦର ମିଳନ ଘଟିଛି ।

ଯୋଗିକ କୁଯା - ଶୁଣୁଥିବ, ଜଣାଥିଲା, ପଢ଼ିଥିଲା ।

(ଶୁଣୁ + ଥିବ) = ଏଠାରେ ଉଭୟ କୁଯାପଦର କାମ କରୁଛି ।

ନାମଧାରୁ - ବିଶେଷ୍ୟ ଓ ବିଶେଷଣ ପଦରେ ଜବା, ଏଇବା, ଆଇବା ଇତ୍ୟାଦି ଯୋଗକରି ଯେଉଁସବୁ ଧାରୁ ଗଠିତ ହୁଏ, ତାହାକୁ
'ନାମଧାରୁ' କୁହାଯାଏ ।

ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ	ନାମଧାରୁ	ବିଶେଷଣ ପଦ	ନାମଧାରୁ
କରଇ	କରିବା	ଆଗ	ଆଗେଇବା
କାଷ	କାଷେଇବା	ଉଜ	ଉଞ୍ଚା (ଞ୍ଚେ)ଇବା
ଗାଲ	ଗାଲେଇବା	ଛୋଟା	ଛୋଟେଇବା
ଗଜ	ଗଜେଇବା	ଧଳା	ଧଉଳା (ଲେ) ଇବା

ଗୋଟିଏପଦର ଉନ୍ନପଦରୂପ

ବାକ୍ୟରେ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପଦକୁ ରୂପ ବଦଳାଇ ଅନ୍ୟପଦ ଭାବରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇପାରେ ।

ବିଶେଷ୍ୟ **ବିଶେଷଣ ରୂପ** **କୁଣ୍ଡଳରୂପ**

ତେଜ **ତେଜିଆ** **ତେଲେଇବା**

ପାଉଁଶ **ପାଉଁଶିଆ** **ପାଉଁଶେଇବା**

ଗନ୍ଧ **ଗନ୍ଧିଆ** **ଗହେଇବା**

ବିଶେଷ୍ୟ ପଦର କେତେକ ସାଧାରଣ ରୂପ ।

ନିମ୍ନ ପ୍ରତ୍ୟେ ସୁହିକ ପଦର ଶେଷରେ ରହେ ।

ତ, **ଅନ**, **ଆଶ**, **ତା**, **ଦ**, **ଆମି**, **ଆଶ**, **ଅଣି**, **ସ** ଇତ୍ୟାଦି ।

ତ - ଶାତି, ପ୍ରାତି, ଅବଗତି, ଭାତି, ପ୍ରସିଦ୍ଧ, ଭ୍ରାତି, ସ୍ଵାତି, ବିତି, ମୁତି, ପ୍ରାସି ଇତ୍ୟାଦି ।

ଅନ - ପଠନ, ଶୟନ, ଭୋଜନ, ନର୍ଜନ, କାର୍ବନ, ପତନ, ଉତ୍ଥାନ, ରଞ୍ଜନ, ଉଦ୍ଘାଟନ, ଉଦ୍ଭାବନ ଇତ୍ୟାଦି ।

ଆଶ - ଗଢ଼ଣ, ଖାଦ୍ୟ, ମରଣ, ବରଣ ।

ତା - ଶଠତା, ମୂର୍ଖତା, ଅଭିଜତା, ଆକୁଳତା, ଅସ୍ତିତା, କୃତଜ୍ଞତା, ଆଚରିକତା, ସମତା, ଶୁଦ୍ଧତା, ସ୍ଵାତତ୍ତ୍ଵ, ମଧୁରତା ଇତ୍ୟାଦି ।

ଦ - ଶୁଦ୍ଧତା, ଲଶୁଦ୍ଧ

ଆମି - ପାଗଳାମି, ଭଣାମି, ମୂର୍ଖାମି, ଠକାମି ଇତ୍ୟାଦି ।

ଆଶ - ମିଶାଣ, ଫେତାଣ, ଭଠାଣ, ବହାଣ ଇତ୍ୟାଦି ।

ଅଣି - ମଣଣି, ଛଦଣି, ଖରଣି ଇତ୍ୟାଦି ।

ସ - ଆଧୁକ୍ୟ, ଆଳସ୍ୟ, ଅଭିତ୍ୟ, ଚାଞ୍ଚଳ୍ୟ, ମାଧୁର୍ୟ, ସୌନ୍ଦର୍ୟ, ପୈର୍ୟ, ପ୍ରାଚୁର୍ୟ, ଆନୁଗତ୍ୟ, ସାପଳ୍ୟ, ସୌଜନ୍ୟ, ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଇତ୍ୟାଦି ।

ବିଶେଷ୍ୟ ପଦରୁ ବିଶେଷଣ ପଦ କରିବାର ଧାରା -

ନିମ୍ନ ପ୍ରତ୍ୟେ ଯୋଗେ - **ତ**, **ତି**, **ଇଆ**, **ଇକ**, **ଇୟ**, **ଇତ**, **ଇଲ**, **ଇଆ** ଇତ୍ୟାଦି ।

ବିଶେଷ୍ୟ ପଦବିଶେଷଣ ପଦ

ତ' ପ୍ରତ୍ୟେ

ଅଧୁକାର **ଅଧୁକୃତ**

ଅନୁରାଗ **ଅନୁରତ**

ଦାନ **ଦର**

ବଚନ, ଉଚ୍ଚି **ଉଚ୍ଚ**

'ର' ପ୍ରତ୍ୟେ

ବିଶେଷ୍ୟ	ବିଶେଷଣ
ରଣ	ରଣ
ପାପ	ପାପ
ବିରୋଧ	ବିରୋଧା
ଧନ	ଧନୀ
ଦେଶ	ଦେଶା
ମୁଖ	ମୁଖୀ

ଉଚ୍ଚା ପ୍ରତ୍ୟେ ଯୋଗେ । କିମ୍ବା କିମ୍ବାରେ କାହାକୁଠାରେ କାହାକୁଠାରେ ।

ବିଶେଷ୍ୟ	ବିଶେଷଣ
ଓଜନ	ଓଜନିଆ
ଗନ୍ଧ	ଗନ୍ଧିଆ
ସରାଗ	ସରାଗିଆ
ଚାଉଳ	ଚାଉଳିଆ
କପାଳ	କପାଳିଆ

ଉଚ୍ଚା ପ୍ରତ୍ୟେ ଯୋଗେ

ବିଶେଷ୍ୟ	ବିଶେଷଣ
ସଂସାର	ସଂସାରିକ
ଅଭିଧାନ	ଅଭିଧାନିକ
ଅଞ୍ଚଳ	ଆଞ୍ଚଳିକ

ଉଚ୍ଚା ପ୍ରତ୍ୟେ ଯୋଗେ ।

ବିଶେଷ୍ୟ	ବିଶେଷଣ
ଦେଶ	ଦେଶାୟ
ଜଳ	ଜଳୀୟ
ଗୃହଣ	ଗୃହଣୀୟ

ୟ ବା ଯ ପ୍ରତ୍ୟେ ଯୋଗେ

ବିଶେଷ୍ୟ	ବିଶେଷଣ
ମୁଖ	ମୁଖ୍ୟ
ଓସ	ଓସ୍ୟ
ପାଦ	ପାଦ୍ୟ
ଦମ୍ପତ୍ତି	ଦମ୍ପତ୍ୟ

ଉଚ୍ଚା ପ୍ରତ୍ୟେ ଯୋଗେ

ଅଭିଲାଷ	ଅଭିଲଷିତ
କଳୁଷ	କଳୁଷିତ
ସମାନ	ସମାନିତ
ଶିକ୍ଷା	ଶିକ୍ଷିତ

ଉଚ୍ଚା ପ୍ରତ୍ୟେ ଯୋଗେ

ବିଶେଷ୍ୟ	ବିଶେଷଣ
ପାଠ	ପାଠୁଆ
ବାଣ	ବାଣୁଆ
ଘର	ଘରୁଆ

ଉଚ୍ଚା ପ୍ରତ୍ୟେ ଯୋଗେ

ଫେନ	ଫେନିଲ
ଜଗା	ଜଗିଲ
ପଳକ	ପଳିଲ

ଏହିପରି ଅନ୍ୟ କେତେକ ପ୍ରତ୍ୟେ ଯୋଗରେ ମଧ୍ୟ ବିଶେଷଣ ପଦ ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ ।

୪. ନା. ନା କୁମାରୀଙ୍କ ଏହାର ଉପଯୋଗିତା ପାଇଁ ଏହାର ଲାଗୁ

2700

ପଦ ସମ୍ବରେ ଧାରଣା ନ ଆସିଲେ ଶବ୍ଦ ଯଥାପଥ ବ୍ୟବହାର ବିଷୟରେ ଜାଣିହେବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଏହା ଆମର ବାକ୍ୟଗଠନରେ ଅନ୍ୟତମ ସହାୟକ ଉପାଦାନ ରାବେ କାମକରିବ । ପୃଷ୍ଠି ବିବିଧପଦ ସମ୍ବନ୍ଧାୟ ଆନ ଆମର ଭାଷାଜ୍ଞାନ ବୃଦ୍ଧିରେ ସହାୟକ ହେବ ।

୪. ୩. ୪ ପ୍ରସଙ୍ଗ ସୁରଣ ନିମିତ୍ତ କେତେବେଳେ ପରା

୧- ପଦ କାହାକୁ କହନ୍ତି ?

୨ - ବିଶେଷ୍ୟ ପଂଦ କାହାଙ୍କ ଲହରି ୨

୩- ଦୁଇଟି ପଶୁଷରକ ମର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମାତ୍ର ହେଉଛି ।

୪- ବିଧେୟ ବିଶେଷଣ ର'ଣ ୩

୫- ଦେଖିବାରୁ କିମ୍ବାରୁ କିମ୍ବାରୁ କିମ୍ବାରୁ

୭- ଆର୍ଥିକ ପତ୍ର ଲାଇନ୍ ହୋବି ।

୨- ସମ୍ବାଦିତ ଏ ଅନୁବାଦିତ କିମ୍ବା କିମ୍ବା ?

– ଶାରୀରିକ ଓ ସାମାଜିକ ପ୍ରତିକାଳିତି

ପଦ୍ଧତୁଡ଼କର ନାମଧାତ୍ରୀ ଚାହୁଁ

ଭବ, ଗୋଡ଼, ହାତ, ଧଳା

କ୍ରୂପାବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦର କ୍ରୂପାରୂପ

ଶବ୍ଦ ଗଠନ

୪. ପାଠକୁ ଜାଣିବା	<p>୪.୪.୧ ଶବ୍ଦ ଗଠନର ବିବିଧ ଧାରା</p> <p>୪.୪.୨ ଉପସର୍ଗ, ଏହାର ଉପଯୋଗିତା, ପ୍ରସଙ୍ଗ ସୂରଶ ନିମିର କେତେକ ପ୍ରଶ୍ନ</p> <p>୪.୪.୩ କୃଦତ - ସଂଜ୍ଞା, ପ୍ରକାରଭେଦ (ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ପ୍ରତିବିତ କୃଦତ, ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କୃଦତ)</p> <p>୪.୪.୪ ତତ୍ତ୍ଵିତ - ସଂଜ୍ଞା, ପ୍ରକାରଭେଦ (ସଂସ୍କୃତ ଚସମ ତତ୍ତ୍ଵିତ ପ୍ରତ୍ୟେ, ଓଡ଼ିଆ ତତ୍ତ୍ଵିତ ପ୍ରତ୍ୟେ, ବିଦେଶୀ ତତ୍ତ୍ଵିତ ପ୍ରତ୍ୟେ)</p> <p>୪.୪.୫ ଏହାର ଉପଯୋଗିତା, ପ୍ରସଙ୍ଗ ସୂରଶ ନିମିର କେତେକ ପ୍ରଶ୍ନ</p>
-----------------	--

୪.୪.୧ - ଶବ୍ଦ ଗଠନ

ଆମେ ଶବର ସଂଜ୍ଞା ଓ ସୁରୂପ ଅଧ୍ୟାୟରେ ତା'ର ଗଠନଶୀଳ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିଷ୍ଟିତ୍ ଧାରଣା ଲାଭ କରିଛେ । ଅର୍ଥାତ୍ ଗଠନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଶବକ ଦର ଭାଗରେ ବିଭିନ୍ନ କରାଯାଇଛି । ତାହା ହେଉଛି ଯଥାକୁମୋ ମୌକିକ ଓ ବ୍ୟୁତନ୍ ।

ମୌଳିକ ଶବ୍ଦ - ଏହା ଏପରି ଏକ ଏକକ ଯାହାର ପୂର୍ବ ବା ପର ବା ଉତ୍ତର ସ୍ଥଳରେ କୌଣସି ପ୍ରତ୍ୟେ ବା ରୂପ ସଂସ୍କରଣ ହୋଇ ନ ଥାଏ । ଆଉ ତା'ର କୌଣସି ଅଙ୍ଗହାନି ଘଟିଲେ ତାହା ସେହି ପର୍ଯ୍ୟାୟବାଚୀ ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ଅକ୍ଷମ ହୁଏ । ଏହିରଳି ଶବ୍ଦକୁ ମୌଳିକ ଶବ୍ଦ କହାଯାଏ । ଉଦାହରଣ - ବହି, ବଣ, ହଳ, ନିଶ, ଅଳସ ଇତ୍ୟାଦି ।

ବ୍ୟୁପନ୍ନ ଶବ - ମୂଳ ଶବରେ ପୂର୍ବରୁ ବା ପରେ ଆଉ ଏକ ରୂପ ସଂଯୋଗ କରି ନୃତ୍ୟନ ଶବ ଗଠନ କରାଗଲେ ତାହାକୁ ‘ବ୍ୟୁପନ୍ନ’ ଶବ ହଜାର । ଯଥା : ଅଣ + ସୌରିଷ + ଛଆ = ଅଣସୌରିଷିଆ

ଆ + ଥା = ଅଥା, ରିଶ + ହା = ରିଶା, ହଳ + ଲା = ହଳିଲା, ଚିଶ + ହା = ନିଶା, କଳା + ଏଇ = କୁଳେଇ

ବ୍ୟୁହନ୍ତର ଆଉ ଗୋଟିଏ ରୂପ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହାର ଆବଶ୍ୟକତା ବିଶେଷ ଭାବେ ଅନୁଭୂତ ହେଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେଠାରେ ଚିଆମରା ବହି । ନାହା ଦେହକ୍ଷି ସଂସ୍କରଣ ପାଇଁ, ପାକତ, ଅପତ୍ତିଶ ଦେଇ ଓଡ଼ିଆକ ଆସିବା ରୂପ ।

ଆହୁରି ମନେ ରଖିବାକୁ ହେବ ସେ କ୍ରିୟାପଦର ମୂଳ ରୂପକୁ ‘ଧାତୁ’ କୁହାଯାଏ । ବସିବା କ୍ରିୟାର ମୂଳ ରୂପ ହେଉଛି ‘ବସ’ (ଧାତୁ) । ପୂର୍ବ ବର୍ଣ୍ଣତ ମୌଳିକ ଶବ୍ଦ (ବଣ, ବହି ଇତ୍ୟାଦି)କୁ ଓ କ୍ରିୟାର ମୂଳରୂପ ଧାତୁକୁ ‘ପ୍ରକୃତି’ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଏହି ପ୍ରକୃତି ମହିନେ ମନ୍ୟୟ ଯକ୍ଷମାନ ନତନ ଶବ୍ଦ ସ୍ଵର୍ଗ ହୋଇଥାଏ । ଯଥା :

୧ - ଧାର୍ତ୍ତ + ପତ୍ରୀଦି = ବ୍ୟପନ ଶବ୍ଦ (ନୃତ୍ୟ ଶବ୍ଦ)

ଓ + ଆମୀୟ = କରଣୀୟ

$$৩ + ৮৮ = ৯১$$

୧ ଶର୍ମିତ + ପତ୍ନୀଯ = ବ୍ୟପନ ଶବ୍ଦ (ନତନ ଶବ୍ଦ)

$$20 + 0 = 20$$

ପ୍ରାଚୀ ନାଥ

୩ -

ଉପପଦ + ଧାରୁ + ପ୍ରତ୍ୟେ = ବ୍ୟୁପନ୍ନ ଶବ୍ଦ (ନୂତନ ଶବ୍ଦ)

କୁମ୍ବ + କୁନ୍ତିଷ୍ଠାନ୍ତ ଥ = କୁମ୍ବକାର

ଚିତ୍ତ + କୁ + ଥ = ଚିତ୍ତକର

୪- ଉପସର୍ଗ + ଧାରୁ + ପ୍ରତ୍ୟେ = ବ୍ୟୁପନ୍ନ ଶବ୍ଦ (ନୂତନ ଶବ୍ଦ)

ପ୍ର + ଗମ + ତି = ପ୍ରଗତି

ଦୂର + ଗମ + ତି = ଦୂରଗତି

୫- ଉପସର୍ଗ + ମୂଳଶବ୍ଦ + ପ୍ରତ୍ୟେ = ବ୍ୟୁପନ୍ନ ଶବ୍ଦ (ନୂତନ ଶବ୍ଦ)

ଆଶ + ଓସାର + ଜାତୀ = ଅଣୋଇଆଶିଆ

ଶବ୍ଦ ଗଠନର ଧାରା -

ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶ ଓ ଭାବବୋଧ କରାଇବାପାଇଁ ଭାଷାରେ ଶବ୍ଦର ରୂପରେ ଯୋଗ ଓ ବିଯୋଗ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ନୂତନ ଶବ୍ଦ ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ଗଠନରାତିର ଧାରାରେ ଆଖି ଆଗକୁ ଆସନ୍ତି - ଲିଙ୍ଗ, ବଚନ, ବିଭକ୍ତି, ବିବିଧ ପ୍ରତ୍ୟେ, ସନ୍ତି, ସ'ଦ୍ଵିଧ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦି । ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଉପସର୍ଗ, କୃଦତ୍ତ, ତର୍ବିତ ଅବି ଶବ୍ଦଗଠନର ଧାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଛି ।

୪.୪.୨ - ଉପସର୍ଗ

ନୂତନ ଶବ୍ଦ ଗଠନ ପାଇଁ ଶବ୍ଦର ପୂର୍ବରେ ଯୋଗ କରାଯାଉଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକୁ 'ଉପସର୍ଗ' କୁହାଯାଏ । ଏହାକୁ ପୂର୍ବ ପ୍ରତ୍ୟେ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇଥାଏ । ସଂୟୁତ ଭାଷାରେ ଉପସର୍ଗର ସଂଖ୍ୟା ହେଉଛି କୋଡ଼ିଏଟି । ସେମୁଢ଼ିକ ହେଲେ ସଥାକ୍ରମେ -

ପ୍ର, ପରା, ଅପ, ସମ, ନି, ଅଧ୍ୟ, ସ୍ତ୍ର, ନିର (ନିଃ), ଦୁର(ଦୁଃ), ଉତ୍ତ, ଅତି, ପରି, ପ୍ରତି, ଅବ, ଅନ୍ତ, ବି, ଅଭି, ଉପ, ଅପି, ଆ ।

୪.୪.୩ - ପ୍ରଯୋଗ ଧାରା

ଏହି ଉପସର୍ଗ ସଂୟୁତ ହେବା ପରେ ଅନେକ ସ୍ଥଳରେ ଶବ୍ଦର ମୂଳ ଅର୍ଥରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଥାଏ । ଉଦାହରଣ ସ୍ଵରୂପ - ଉପସର୍ଗ ଲଗାଇଲେ ଏହାରୂପ ହେବ 'ପ୍ରତିବାଦ' - ଯାହା ଶବ୍ଦର ମୂଳ ଅର୍ଥରୁ ଜିନ୍ମତା ପ୍ରକାଶ କରେ । ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି - ପ୍ରତିକୁଳ ଉତ୍ତ, ଅଭିଯୋଗ, ଆପରି, ପ୍ରତ୍ୟୁଷର ଇତ୍ୟାଦି ।

ସେହିପରି 'ବାଦ'ରେ 'ଅପ' ଉପସର୍ଗ ଲଗାଇଲେ ତାହା ହେବ - 'ଅପବାଦ' । ଏହାର ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟ ମୂଳ ଅର୍ଥରୁ ରିନ୍ଦ ଅଟେ । ଏହି ଅପବାଦର ଅର୍ଥ ହେଉଛି - ନିଯା, ଦୁର୍ନାମ, କଳଙ୍କ ଇତ୍ୟାଦି । ସେହିପରି 'ବାଦ' ପୂର୍ବରେ 'ବି' ଉପସର୍ଗ ଲଗାଇଲେ ତାହାର ରୂପ 'ଆବାଦ' - ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି କଳହ, ବିଗୋଧ, ମତରେଦ ଇତ୍ୟାଦି । ପୁଣି 'ଆ' ଉପସର୍ଗ ଲଗାଇଲେ ତାହା ହେବ - 'ସମାଦ' - ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି - ଚାଷ କରି ଫସଲ ଉତ୍ତାରିବା । ଏତଦ୍ବ୍ୟତାତ 'ସମ' ଉପସର୍ଗ ଲଗାଇଲେ ନୂତନ ଶବ୍ଦଟି ହେବ - 'ସମାଦ' ଓ 'ଅନ୍ତ' ଉପସର୍ଗ ଲଗାଇଲେ ତାହା ହେବ - 'ଅନ୍ତବାଦ' ଇତ୍ୟାଦି ।

ଏଥରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ ମୂଳ ଶବ୍ଦରେ ଉପସର୍ଗ ଯୁକ୍ତ ହେବା ପରେ ତା'ର ଅର୍ଥରେ କିଛି ନା କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘରୁଛି । ସେହି କ୍ରମରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉପସର୍ଗର ବ୍ୟବହାର ଧାରା ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା ।

ଉପସର୍ଗ - କେଉଁ କେଉଁ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ -

ପ୍ର -- ଉତ୍କର୍ଷ, ଉତ୍ତବ, ଗତି, ଆଧୁକ୍ୟ -

ପରା-- ପ୍ରାଧାନ୍ୟ, ବ୍ୟତିକ୍ରମ, ତିରସାର, ଶେଷ ବିପରୀତ

ଉଦାହରଣ

ପ୍ରଭାବ, ପ୍ରବାଦ, ପ୍ରକ୍ରିୟା, ପ୍ରଦାନ, ପ୍ରତ୍ୟେ

ପରାକ୍ରମ, ପରାଜୟ, ପରାଭବ

ଅପ --	କୁସ୍ତି, ବିରୁଦ୍ଧ, ବୈପରୀତ୍ୟ, ମନ	ଅପବାଦ, ଅପମାନ, ଅପହରଣ, ଅପସା
ସମ --	ସମ୍ୟକ, ସହିତ, ସାମାପ୍ୟ, ସଙ୍ଗତି	ସମାଷଣ, ସମ୍ପର୍କ, ସମ୍ମାଖ୍ୟ, ସମ୍ମୁଖୀୟିତ, ସମାଦ
ନି--	ସମ୍ୟକ, କୌଶଳ, ସାଦୃଶ୍ୟ, କୁସ୍ତି	ନିକଟ, ନିଷେପ, ନିକାରଣ; ନିବୃତ୍ତି, ନିଶ୍ଚାହ, ନିମ୍ନ ଅଧୂରାଜ, ଅଧୂପତି, ଅଧୂକାରୀ, ଅଧୂଦେବ, ଅଧୂମାସ
ଅଧ --	ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ଅଧୁକାର, ଅତିକ୍ରମ	ସୁଯୋଗ, ସୁଦର୍ଶନ, ସୁଲଭ, ସୁସମାଦ
ସ୍ଵ--	ମନ୍ଦିଳ, ସହଜ, ସୁନ୍ଦର	ନିଃସଦେହ, ନିର୍ମୂଳ, ନିର୍ଣ୍ଣୟ, ନିର୍ଜଳ, ନିରୁପାୟ, ନିର୍ଗତ ଦୁର୍ବାଗ୍ୟ, ଦୂର୍ଗତ, ଦୂର୍ଜନ, ଦୂରାବୋଗ୍ୟ, ଦୂଃଖାଧ
ନିର--	ଅଭାବ, ଅତିଶ୍ୟ, ନିଃଶ୍ୟ, ନିଃଶ୍ୟ	ଉନ୍ନତ, ଉତ୍କଳ, ଉତ୍ତପ୍ତ, ଉତ୍କଳ୍ପଳ, ଉତ୍ସାତ
ଦୂର --	ମନ, ନିଯା, ଦୁଃଖ, ନିଷିଦ୍ଧ	ଅତିକ୍ରମ, ଅତ୍ୟାଚାର, ଅତ୍ୟୁକ୍ତ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ପରାକ୍ଷା, ପରିସମାପ୍ତି, ପରିପାକ, ପରିତ୍ୟାଗ, ପରିବ୍ୟାପ୍ତ, ପରିପତ୍ରା
ଉତ --	ଉତ୍କର୍ଷ, ଅତିଶ୍ୟ, ନିଯା, ଅଭାବ, ବିରୁଦ୍ଧ	
ଅତି --	ଅନୁଚିତ, ଅସାମା, ଆଧୁକ୍ୟ	
ପର --	ଅତିଶ୍ୟ, ଶେଷ, ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ, ଦୋଷ, ଦର୍ଶନ, ବ୍ୟାପ୍ତି	
ପ୍ରତି --	ସମାପ, ପରିବର୍ତ୍ତନ, ବିପରୀତ, ସାଦୃଶ୍ୟ, ପଣ୍ଡାତ	ପ୍ରତିବାଦ, ପ୍ରତିପକ୍ଷ, ପ୍ରତିବେଶୀ, ପ୍ରତିଦାନ, ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି, ପ୍ରତିକାର, ପ୍ରତିକୂଳ
ଅବ --	ନିଃଶ୍ୟ, ଘୃଣା, ନିମ୍ନକୁ, ସମାନ, ବିପରୀତ ଚାରିଆଡ଼େ	ଅବଞ୍ଚା, ଅବତାର୍ଣ୍ଣ, ଅବରୋଧ, ଅବତାରଣ, ଅବମାନନା ଅବଗତି
ଅନୁ --	ସଦୃଶ, ପଣ୍ଡାତ, ବାପ୍ତିଶା, ସମାପ, ସହିତ	ଅନୁଗୂପ, ଅନୁଜ, ଅନୁଧାବନ, ଅନୁକଷା, ଅନୁଦାନ, ଅନୁକରଣ ଅନୁଚର
ବି--	ବିପରୀତ, ବିହାନ, ବନ୍ଦୁ, ପରଷର, ବିଶେଷ	ବିଶ୍ୟାତ, ବିଶୁଦ୍ଧ, ବିପକ୍ଷ, ବିବାଦ, ବିଫଳ, ବିବିଧ
ଅଭି --	ସମ୍ମାଖ୍ୟ, ଉଭୟ, ଚିନ୍ତା, ସମ୍ୟକ	ଅଭିଯାନ, ଅଭିଜାତ, ଅଭିନବ, ଅଭାଷ, ଅଭିଷ୍ଵତ୍ତ ଉପକଣ୍ଠ, ଉପକୂଳ, ଉପକଥା, ଉପଗ୍ରହ, ଉପବନ, ଉପକାର,
ଉପ --	ନିକଟ, ଅଧ୍ୟତ୍ତନ, ଘୃଣା, ସାଦୃଶ୍ୟ, ସାହାଯ୍ୟ	ଉପେକ୍ଷା
* ଅପି --	ଭୂଷଣ	ଅପିଧାନ

(ଏହି ‘ଅପି’ ଉପସର୍ଗଟି ଅନେକ ସ୍ଥଳରେ ଅନୁସର୍ଗ ଭାବରେ ଅର୍ଥରେ ଶବ୍ଦର ପରେ ବା ପରପ୍ରତ୍ୟେ ଭାବରେ ସ୍ଥାନ ହୋଇଥାଏ ।
ଯଦି + ଅପି = ଯଦ୍ୟପି, ତଥା + ଅପି = ତଥାପି, କଦା + ଅପି = କଦାପି ।)

ଆ-- ବିପରୀତ, ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଜିଷ୍ଠ, ସାମା
ଏହି ଉପସର୍ଗ ବ୍ୟତୀତ ଅତର, ବହିର, ପୁରସ୍ତ, ଶନ୍ତେଃ, ତିରସ୍ତ ପ୍ରଭୃତି କେତେକ ଅବ୍ୟୟପଦ ପୂର୍ବ ପଦ ରୂପେ ସଂୟୁକ୍ତ
ହୋଇଥାଏ ।

ଅତର - ଅତର୍ହତ, ଅତର୍ଗତ, ଅତର୍ବାନ

ବହିର - ବହିଷ୍କାର, ବହିର୍ଭୂତ, ବହିଗତ

ପୁରସ୍ତ - ପୁରସ୍ତୁତ, ପୁରୋଭାଗ

ତିରସ୍ତ - ତିରସ୍ତାର

ଶନ୍ତେଃ - ଶନ୍ତେଃ ଶନ୍ତେଃ

ଆଦାନ, ଆଗମାନ, ଆସମ୍ଭୁତ, ଆରତ୍ତ, ଆମରଣ

ସେହିପରି - ଆବିର - ଆବିର୍ତ୍ତ, ପୂନର-ପୂନରାଗମନ ଜତ୍ୟାଦି ।

ଏଗୁଡ଼ିକ ଛଢା - ଅ, ଅଣ, ଦର, ବେ, ବଦ୍ଦ, ନା ଆବି ପ୍ରତ୍ୟେ ମଧ୍ୟ ପୂର୍ବ ପ୍ରତ୍ୟେ ରୂପେ ସଂୟୁକ୍ତ ହୋଇ ନୃତ୍ୟରେ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ ।

ଆ - ଏହା ଅଧିକ ସ୍ଵଲ୍ପରେ ବିପରୀତାର୍ଥ ବୋଧକ ଶବ୍ଦର ମୂଳରେ ବା ନାମିଷ୍ଵର୍ତ୍ତକ ଅର୍ଥରେ ସଂୟୁକ୍ତ ହୁଏ ଅର୍ଥର, 'ଆ' ଶବ୍ଦର ପୂର୍ବରେ ସଂୟୁକ୍ତ ହେଲେ ତାହା ଶବ୍ଦର ବିପରୀତ ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶ କରେ ବା ନାମିବାଚକ ସ୍ଵର୍ତ୍ତନା ଦିଏ ।

ଯଥା - କଟା - ଆକଟା, ବଟା - ଅବଟା, ଜଣା-ଅଜଣା । ଅଣ- ଅଣେବେରିଷିଆ, ଅଣହଳଦିଆ, ଅଣବାହୁଡ଼ା । ଦର - ଦରପାକଳା, ଦରହସା, ଦରଫୁଟା, ଦରଖିଆ, ଦରବଟା । ବେ - ବେଆଇନ, ବେଇଜ୍ଜତ

ନିର ଓ ଦୁର ଉପସର୍ଗ ଦୁଇଟିର ବିଶବ ଆଲୋଚନା

ନିର, ଦୁର

ଏ ଦୁଇଟି ଉପସର୍ଗ 'ନିଃ' ଏବଂ 'ଦୁଃ' ଉପସର୍ଗର ପରିବର୍ତ୍ତତ ରୂପ ।

✓ (ବିସର୍ଗ ସହି ନିଯମ ଅନୁସାରେ 'ଃ' ପରେ ବର୍ଣ୍ଣର ପ୍ରଥମ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଣ୍ଣ କା ଅଘୋଷ ଧୂନି ଥିଲେ (ବିସର୍ଗ) > ଶଷ୍ଟାପ ରେ ପରିଣତ ହୁଏ ।

ଉଦାହରଣ - ନିଃ + ଚପ = ନିଶ୍ଚପ, ଦୁଃ + ପ୍ରାପ୍ୟ = ଦୁଷ୍ଟ୍ରାପ୍ୟ, ନିଃ+ତାର = ନିଷ୍ଠାର

✓ (ବିସର୍ଗ) ପରେ ସ୍ଵରବର୍ଣ୍ଣ କିମ୍ବା ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣର ବୃତ୍ତୀୟ, ଚତୁର୍ଥ, ପଞ୍ଚମ ବର୍ଣ୍ଣ କା ସଘୋଷ ଧୂନି ଥିଲେ 'ର'ର ଆଗମ ହୁଏ ।
ଉଦାହରଣ -

ଦୁଃ + ଅବସ୍ଥା = ଦୁରବସ୍ଥା, ନିଃ + ଗମ = ନିର୍ଗମ, ଦୁଃ + ଗମ = ଦୁର୍ଗମ

ତେଣୁ 'ନିର' ଓ 'ଦୁର' ଉପସର୍ଗକୁ 'ନିଃ' ଓ 'ଦୁଃ' ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇପାରେ ।

✓ (ବିସର୍ଗ) ପରେ 'ସ' (ସଂଘର୍ଷୀ) ଧୂନି ଥିଲେ 'ଃ' ପରିବର୍ତ୍ତତ ହୁଏ ନାହିଁ । ନିଃ + ଶ୍ଵାସ = ନିଃଶ୍ଵାସ, ଦୁଃ + ଶାସନ = ଦୁଃଶାସନ

୪.୪.୪ ଆମ ପାଇଁ ଏହାର ଉପଯୋଗିତା

ଶବ୍ଦରେ ପୂର୍ବପ୍ରତ୍ୟେ ଯୋଗ କରି ନୃତ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଗଠନ ପ୍ରଶାଳା ଜାଣିପାରିଲେ । ସଂସ୍କୃତ ଉପସର୍ଗ କୋଡ଼ିଏଟି ବ୍ୟତୀତ କେତେକ ଦେଶଙ୍କ ଓ ବୈଦେଶିକ (ବେ, ବଦ୍ଦ, ନା) ପୂର୍ବ ପ୍ରତ୍ୟେତର ବ୍ୟବହାର ଜାଣିପାରିଲେ ।

୪.୪.୪ ପ୍ରସଙ୍ଗ ସ୍ଵରଣ ନିମିତ୍ତ କେତେକ ପ୍ରଶ୍ନ :

୧ - ଉପସର୍ଗ କାହାକୁ କହନ୍ତି ?

୨ - ନିମ୍ନଲିଖିତ ଉପସର୍ଗ ଲଗାଇ ଦୁଇଟି ଲେଖାଏଁ ଶବ୍ଦ ଗଠନ କର ।

ଉପ, ଅନ୍ତ, ଉତ୍ତ, ପରି, ଅବ ।

କୃଦତ୍ତ

୪.୪.୫ ନୃତ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଗଠନପାଇଁ ଧାତୁ ସହିତ ଗୋଟିଏ ପ୍ରତ୍ୟେ ସ୍ଵର୍ତ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ପ୍ରତ୍ୟେତକୁ 'କୃତ ପ୍ରତ୍ୟେ' କୁହାଯାଏ । ଧାତୁ ସହିତ ଏହି କୃତପ୍ରତ୍ୟେ ସ୍ଵର୍ତ୍ତ ହୋଇ ଯେଉଁ ନୃତ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଗଠିତ ହୁଏ ତାକୁ କୁହାଯାଏ 'କୃଦତ୍ତ' । ଏଥରୁ ଜଣାଗଳା ଯେ ଧାତୁ ସହିତ କୃତ ପ୍ରତ୍ୟେ ସ୍ଵର୍ତ୍ତ ହୋଇ ଯେଉଁ ନୃତ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଗଠିତ ହୁଏ, ତାକୁ 'କୃଦତ୍ତ ପଦ' କୁହାଯାଏ ।

'ଧାତୁ' କୁ 'ପ୍ରକୃତି' ବୋଲି କୁହାଯିବା କଥା ପୂର୍ବରୁ ବର୍ଣ୍ଣତ ହୋଇଛି । ତେଣୁ ଏଠାରେ ଧାତୁ + ପ୍ରତ୍ୟେ କୁ 'ପ୍ରକୃତି + ପ୍ରତ୍ୟେ' ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ଆହୁରି ମନେରଖିବାକୁ ହେବ ଯେ ଧାତୁ କ୍ରିୟାର ମୂଳ ରୂପ ହୋଇଥାଲେ ମଧ୍ୟ କୃଦତ୍ତ ଧାରାରେ ଏଥରେ ପ୍ରତ୍ୟେ ସ୍ଵର୍ତ୍ତ ହେବା ପରେ

ତାହା ସ୍ଵାକ୍ଷର ବିଶେଷର କ୍ରିୟା, ବିଶେଷ୍ୟ ଓ ବିଶେଷଣର ରୂପ ଧାରଣ କରେ ।

କ୍ରିୟା ପଦ - ପଦ + ଉଚ୍ଚ = ପଡ଼ିବ, ଖସ + ଲାଳା = ଖସିଲା

ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ - ଗମ + ତି = ଗତି, କୃ + ସ = କର୍ମ୍ୟ, ସୁଲ + ଅ = ଯୋଗ

ବିଶେଷଣ ପଦ - ଗମ + ତବ୍ୟ = ଗତବ୍ୟ, କୃ + ଅନୀୟ = କରଣୀୟ

ପୂର୍ବ ଆଲୋଚନାରୁ ଆମେ ଦେଖିଲେ ଯେ ଧାରୁରେ ପ୍ରତ୍ୟେ ସୁନ୍ଦର ହେବା ପରେ କୃଦତ ପଦରେ ବା ନୂତନ ଶବ୍ଦରେ ପୂର୍ବ ଶବ୍ଦର ରୂପରେ କେତେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘରୁଛି । ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନର ଧାରା ପାଞ୍ଚଟି ଉପାୟରେ ସଂଘଟିତ ହୋଇଥାଏ । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ ଯଥାକ୍ରମେ ଆଦେଶ, ଆଗମ, ଗୁଣ, ବୃଦ୍ଧି ଓ ଲୋପ ।

ଆଦେଶ - ପ୍ରତ୍ୟେ ସୁନ୍ଦର ହେବା ପରେ ଗୋଟିଏ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ଅକ୍ଷର ପରିବର୍ତ୍ତେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଅକ୍ଷର ବସିଲେ ତାହାକୁ ଆଦେଶ କୁହାୟାଏ ଯଥା :

ଲା + ତ = ଲାନ, ଏଠାରେ ‘ତ’ ସ୍ଵାନରେ ‘ନ’ ର ଆଦେଶ ହୋଇଛି ।

ଆଗମ - ପ୍ରତ୍ୟେ ସୁନ୍ଦର ହେବା ପରେ ଗୋଟିଏ ନୂତନ ବର୍ଣ୍ଣର ଆଗମନ ହେଲେ ସେହି ବର୍ଣ୍ଣକୁ ‘ଆଗମ’ କୁହାୟାଏ, ଯଥା - କୃ+ସ = କୃତ୍ୟ ।

ଏଠାରେ ଭୁ ଓ ଯ ମଣିରେ ‘ତ’ର ଆଗମନ ହେଲା ।

ଗୁଣ - ଧାରୁରେ ଥିବା ଲ, ଗୀ, ସ୍ଵାନରେ ‘ଏ’ ହେବା ‘ଉ, ଜ’ ସ୍ଵାନରେ ‘ଓ’ ହେବା ଏବଂ ‘ର’ ସ୍ଵାନରେ ‘ଅର’ ହେବାକୁ ଗୁଣ କୁହାୟାଏ ।

• ବିଦ୍ + ଅ = ବେଦ, କୃ + ଅନ = ବରଣ

ଭୂ + ଅନ = ଭବନ (ଏଠାରେ ‘ଜ’ କାର ସ୍ଵାନରେ ‘ଓ’ କାର ହୋଇ ପରେ ସନ୍ଧି ହୋଇଛି । (ରୋ + ଅ = ଭବନ)

ବୃଦ୍ଧି - ‘ଅ’ ସ୍ଵାନରେ ‘ଆ’, ‘ଲ ଜ’ ସ୍ଵାନରେ ‘ଏ’, ‘ଉ, ଜ’ ସ୍ଵାନରେ ‘ଓ’ ଏବଂ ‘ର’ ସ୍ଵାନରେ ‘ଆର’ ହେବାକୁ ବୃଦ୍ଧି କୁହାୟାଏ ।

ପର + ଅକ = ପାଚକ (‘ପ’ - ‘ପା’ ହୋଇଛି ଅର୍ଥାତ୍ ‘ଅ’ - ‘ଆ’ ହୋଇଛି ।

ର + ଯ = ଆର୍ୟ, ଧୂ + ଯ = ଧାର୍ୟ

ଏଠାରେ ‘ର’ - ‘ଆର’ ହୋଇଛି ।

ଜି + ତ୍ର = ଜେତ୍ର - ଏଠାରେ ‘ଜ’ - ‘ଏ’ ହୋଇଛି ।

ଭୂ + ଉକ = ଭାବୁକ (‘ଭୂ’ - ‘ଭୌ’ରେ ରୂପାତରିତ ହେବା ପରେ ସନ୍ଧି ହୋଇଛି । ଯଥା - ରୋ + ଉକ=ଭାବୁକ)

ଲୋପ - ପ୍ରତ୍ୟେ ଯୋଗ ପରେ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ଅଦୃଶ୍ୟ ହେଲେ ତାହାକୁ ଲୋପ କୁହାୟାଏ ।

ମନ + ତ = ମତ (ଏଠାରେ ‘ନ’ - ଲୋପ ହେଲା)

ଗମ + ତ = ଗତ (ଏଠାରେ ‘ମ’ - ଲୋପ ହେଲା)

୪.୪.୭ - କୃଦତ ପ୍ରକାର ଭେଦ

ଓଡ଼ିଆ କୃଦତ ପଦକୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭିନ୍ନ କରାଯାଇପାଇଲେ । ଯଥା - ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ପ୍ରଭାବିତ ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ପରିପୁଣ୍ୟ ।

୪.୪.୭ (କ) ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ପ୍ରଭାବିତ କୃଦତ ପଦ

ସଂସ୍କୃତ ପ୍ରତ୍ୟେମାନ ଓଡ଼ିଆରେ ରୂପାତରିତ ହୋଇ ଓଡ଼ିଆ କୃଦତ ପଦ ଗଠିତ ହୋଇଛି; ଯଥା -

ସଂଶ୍ଲିପ - ଘଣ, ଅଚ, ଖଣ, ଖଳ, ତ, ଅଣ, ଟ, କ - ପ୍ରତ୍ୟେକ ଓଡ଼ିଆରେ 'ଅ' ପ୍ରତ୍ୟେକକୁ ରୂପାବଳିତ ହୋଇ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଆସ ଏହି 'ଅ' ପ୍ରତ୍ୟେକର ବ୍ୟବହାରକୁ ଦେଖିବା ।

- ଉଦାହରଣ - ଶୁର + ଅ = ଶୋକ, ଲଭ + ଅ = ଲାଭ, ଲୀ + ଅ = ଲୟ, ରୁ + ଅ = ରବ
ଉୟ - କୃ + ଅ = ଉୟକର

ସର୍ଷ - ଜନ + ଅ = ସରୋଜ

କୁମ୍ଭ - କୃ + ଅ = କୁମ୍ଭକାର

ଚିତ୍ତ - କୃ + ଅ = ଚିତ୍ତକର

ଜଳ - ଦା + ଅ = ଜଳଦ

- ସନନ୍ଦ ପ୍ରତ୍ୟେ (ପା + ସନ) ପିପାସ + ଆ = ପିପାସା

(ଭୁଲ + ସନ) ବୁଝୁଷ + ଆ = ବୁଝୁଷା

- ତବ୍ୟ - ପ୍ରତ୍ୟେ

ଭୁଲ + ତବ୍ୟ = ଭୋକ୍ତବ୍ୟ, ଗମ + ତବ୍ୟ = ଗତବ୍ୟ, ଝା + ତବ୍ୟ = ଝାତବ୍ୟ

- ଅନୀୟ - ପ୍ରତ୍ୟେ

ପଠ + ଅନୀୟ = ପଠନୀୟ, ସ୍ଵ + ଅନୀୟ = ସ୍ଵରଣୀୟ

- 'ତୃ' - ପ୍ରତ୍ୟେ

ଧା + ତୃ = ଧାତା, ଗ୍ରହ + ତୃ = ଗ୍ରହତା

ପା + ତୃ = ପିତା, ଭୃ + ତୃ = ଭର୍ତ୍ତା

- 'ତି' ପ୍ରତ୍ୟେ

ନମ + ତି = ନତି, ମୁର + ତି = ମୁକ୍ତି

- 'ଅକ' - ପ୍ରତ୍ୟେ

ଶାସ + ଅକ = ଶାସକ, ଗୋ + ଅକ = ଗାୟକ, ଦୂଶ + ଅକ = ଦର୍ଶକ

- 'ଇନ୍' ପ୍ରତ୍ୟେ

ଅଧ୍ୟ - କୃ + ଇନ୍ = ଅଧ୍ୟକାରୀ

- 'ଅନ' - ପ୍ରତ୍ୟେ

ଦୂଶ + ଅନ = ଦର୍ଶନ, ବୃଜ + ଅନ = ବର୍ଜନ, ଜୀବ + ଅନ = ଜୀବନ, ଶୋଭ + ଅନ = ଶୋଭନ

- 'ତ' ପ୍ରତ୍ୟେ

ଶାସ + ତ = ଶିଷ୍ଟ, ଦୂଶ + ତ = ଦୂଷ୍ଟ, ଲଭ + ତ = ଲହ(ଲବଧ), ଗ୍ରସ + ତ = ଗ୍ରସ

- 'ତ' ପ୍ରତ୍ୟେ ହେଲେ କେତେବେ ଧାତୁର ଉରଗରେ 'ତ' ର ଆଗମ ହୁଏ, ଯଥା :

ଆ-ନନ୍ଦ+ତ = ଆନନ୍ଦିତ, ନିନ୍ଦ + ତ = ନିନ୍ଦିତ, ଦଳ + ତ = ଦଳିତ, ବିଦ୍ର + ତ = ବିଦିତ, କୁପ୍ତ+ତ=କୁପିତ

- ଧାତୁର ଶେଷଦରେ 'ଦ' ଥାର ସେଥରେ 'ତ' ଯୁକ୍ତ ହେଲେ ଦ ଓ ତ ମିଶି 'ନ୍ଦ' ହୁଅଛି ।

ଭିଦ୍ + ତ = ଭିନ୍ନ, ଶୁଦ୍ + ତ = ଶୁଷ୍ଟ, ସମ - ପଦ୍ମ + ତ = ସମନ୍

- 'ଯ' - ପ୍ରତ୍ୟେ

ବୁଲ + ଯ = ବୋଲ୍ୟ, ବର + ଯ = ବାର୍ୟ, ବାକ୍ୟ, ଗଦ + ଯ = ଗଦ୍ୟ

- 'ଉଳ' - ପ୍ରତ୍ୟେ

ନିର + ଉଳ = ନିରୁଳ, କାଶ + ଉଳ = କାଶରୁଳ

- 'ଆଲୁ' - ପ୍ରତ୍ୟେ

ଶ୍ରୁତ + ଆଲୁ = ଶ୍ରୁତାଲୁ, ଦୟ + ଆଲୁ = ଦୟାଲୁ

- ଉର ପ୍ରତ୍ୟେ

ଉନିଜ + ଉର = ଉନ୍ତୁର, ମିଦ + ଉର = ମେଦୁର

୪.୪.୩(ଖ) ଓଡ଼ିଆ ବୃଦ୍ଧ ପ୍ରତ୍ୟେ

- 'ଆ' - ପ୍ରତ୍ୟେ

ପଢ଼ + ଆ = ପଢା, ରାଶ + ଆ = ରାଶା, ବୁଢ଼ + ଆ = ବୁଢା, ବୁଣ + ଆ = ବୁଣା

- 'ଅଣ' - ପ୍ରତ୍ୟେ

ଝୁଲ + ଅଣ = ଝୁଲଣ, ମାଗ + ଅଣ = ମାଗଣ,

- 'ଅଣା' - ପ୍ରତ୍ୟେ

ମାର + ଅଣା = ମାରଣା, ଝର + ଅଣା = ଝରଣା

- 'ଅଣ' - ପ୍ରତ୍ୟେ

ଗୁଣ + ଅଣ = ଗୁଣଣ, ଭଠ + ଅଣ = ଭଠଣ

- 'ଅଣି' - ପ୍ରତ୍ୟେ

ଗଢ଼ + ଅଣି = ଗଢ଼ଣି, ଭଠ + ଅଣି = ଭଠଣି

- 'ଅତା' - ପ୍ରତ୍ୟେ

ଜଳ + ଅତା = ଜଳତା, ବୁଢ଼ + ଅତା = ବୁଢ଼ତା

- 'ଅଣି' - ପ୍ରତ୍ୟେ

ଖର + ଅଣି = ଖରଣି, ମର + ଅଣି = ମରଣି

- 'ଏଣି' - ପ୍ରତ୍ୟେ

ଭାଲ + ଏଣି = ଭାଲେଣି, ଜାଲ + ଏଣି = ଜାଲେଣି

- 'ଉଆଳ' - ପ୍ରତ୍ୟେ

ଖେଳ + ଉଆଳ = ଖେଳୁଆଳ

- 'ଉଣି' - ପ୍ରତ୍ୟେ

ରାନ୍ଧ + ଉଣି = ରାନ୍ଧୁଣି, ପରଷ୍ପ + ଉଣି = ପରଷ୍ପୁଣି, ମାଗ + ଉଣି = ମାଗୁଣି

- 'ରା' - ପ୍ରତ୍ୟେ

ଚିହ୍ନ + ରା = ଚିହ୍ନରା, ଡାଳ + ରା = ଡାଳରା

- 'ଅତି' - ପ୍ରତ୍ୟେ

ଚଳ + ଅତି = ଚଳାତି, ଫଳ + ଅତି = ଫଳାତି

୪.୪.୮ ଏହାର ଉପଯୋଗିତା

ଧାରୁ ସହିତ ପ୍ରତ୍ୟେ ଯୋଗ କରି ନୂତନ ଶବ୍ଦ ଗଠନ କରିବାର କୌଣସି ଶିକ୍ଷା କଲେ । ନୂତନ ଶବ୍ଦ ଗଠନ ବେଳେ ସଂସ୍କୃତ ଧାରୁ ଓ ପ୍ରତ୍ୟେର ପରିବର୍ତ୍ତନ ରୂପ ମଧ୍ୟ ଶିଖିଲେ ।

୪.୪.୯ ପ୍ରସଙ୍ଗ ସ୍ଵରଣ ନିମିତ୍ତ କେତେକ ପ୍ରଶ୍ନ -

୧ - କୃଦତ କାହାକୁ କହାନ୍ତି ?

୨ - ନିମ୍ନଲିଖିତ କୃଦତ ପଦଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରକୃତିପ୍ରତ୍ୟେ ନିରୂପଣ କର - ରବ, ରୋତ୍ରବ୍ୟ, ପିତା, ଦଳିତ, ଝରଣା ।

୩ - ନିମ୍ନରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧାର୍ତ୍ତିରେ ଗୋଟିଏ ଜିନ୍ନ ଧର୍ମୀ ଶବ୍ଦ ଅଛି, ତାହା ବାକି ।

କ - ଶିଷ୍ଟ, ଦୂଷ୍ଟ, ଲବ୍ଧ, ବର୍ଣ୍ଣଶ୍ଵର ।

ଖ - ଚିହ୍ନରା, ପାନରା, ତାଙ୍କରା, ଖସରା ।

ଘ - ରୋଜ୍ୟ, କାର୍ଯ୍ୟ, ଘୋର୍ୟ, ଆର୍ୟ ।

ଘ - ବର୍ଷକିତ, ଆନନ୍ଦିତ, କୁପିତ, ବିଦିତ ।

ଡ - ଜାବନ, ଯୋବନ, ଶୋଭନ, ଦର୍ଶନ

ତତ୍ତ୍ଵିତ

୪.୪.୧୦ - ସଂଜ୍ଞା - ଜିନ୍ନ ଜିନ୍ନ ଅର୍ଥରେ ଶବ୍ଦ ସହିତ ପ୍ରତ୍ୟେ ଯୋଗ କରାଯାଇ ଯେଉଁ ନୂତନ ଶବ୍ଦ ଗଠନ କରାଯାଏ ତାହାକୁ 'ତତ୍ତ୍ଵିତ' କୁହାଯାଏ । କୃଦତର ପ୍ରତ୍ୟେକୁ କୃତ ପ୍ରତ୍ୟେ କୁହାଗଲା ରଳି ଏହାର ପ୍ରତ୍ୟେଗୁଡ଼ିକୁ ତତ୍ତ୍ଵିତ ପ୍ରତ୍ୟେ କୁହାଯାଏ । ଏଠାରେ ମୂଳଶବ୍ଦଟି ହେଉଛି 'ପ୍ରକୃତି' । ତାହା ସହିତ ତତ୍ତ୍ଵିତ ପ୍ରତ୍ୟେ ସ୍ମୃତ ହୋଇ ନୂତନ ଶବ୍ଦ ଗଠିତ ହୁଏ ।

୪.୪.୧୧ - ପ୍ରକାର ଭେଦ

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ପ୍ରତଳିତ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକରେ ସାଧାରଣତଃ ତିନି ପ୍ରକାର ତତ୍ତ୍ଵିତ ପ୍ରତ୍ୟେ ସ୍ମୃତ ହୋଇଥାଏ । ଯଥା - ସଂସ୍କୃତ ତତ୍ତ୍ଵିତ ବା ତତ୍ତ୍ଵମ ତତ୍ତ୍ଵିତ ପ୍ରତ୍ୟେ, ଓଡ଼ିଆ ତତ୍ତ୍ଵିତ ପ୍ରତ୍ୟେ ଓ ବିଦେଶୀ ତତ୍ତ୍ଵିତ ପ୍ରତ୍ୟେ । ନିମ୍ନରେ ସେଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରୟୋଗ ଧାରା ପ୍ରଦର ହେଲା ।

କ - ସଂସ୍କୃତ ବା ତତ୍ତ୍ଵମ ତତ୍ତ୍ଵିତ ପ୍ରତ୍ୟେ

ଅପତ୍ୟ, ଉପାସକ, ଭାବ, ନିବାସ, ଜାତ, ସମ୍ବନ୍ଧ, ଜ୍ଞାନ, କୁଣ୍ଠଳ, ସ୍ଵାର୍ଥ ଜତ୍ୟାଦି ଅର୍ଥରେ

- 'ଅ' - ପ୍ରତ୍ୟେ ହୁଏ

ଭକ୍ତ ଅର୍ଥରେ ବିଶ୍ୱ + ଅ = ବୈଷ୍ଣବ, ଶିବ + ଅ = ଶୈବ,

ଅପତ୍ୟ ଅର୍ଥରେ ବସୁଦେବ + ଅ = ବାସୁଦେବ, ମନ୍ତ୍ର + ଅ = ମାନବ

ପୃଥିବୀ + ଅ = ପାର୍ଥ, ଭୂଗୁ + ଅ = ଭାର୍ତ୍ତବ, ରବଣୀ + ଅ = ରାବଣ, ପୁତ୍ର + ଅ = ପୌତ୍ର

ଯତ୍ନ + ଅ = ଯାଦବ, ରତ୍ନ + ଅ = ରାତ୍ନବ

ଭାବ ଅର୍ଥରେ - କୁମାର + ଅ = କୌମାର, ଶିଶୁ + ଅ = ଶୈଶବ, ମୁନି + ଅ = ମୌନ, ରଙ୍ଗ + ଅ = ଆର୍ଜବ

ନିବାସ ବା ଜାତ ଅର୍ଥରେ -

ମରଧ + ଅ = ମାରଧ, ଭୂମି + ଅ = ଭୋମ

ସମ୍ବନ୍ଧ ଅର୍ଥରେ -

ନିଶା + ଅ = ନୌଶ, ଦେବ + ଅ = ଦୈବ

ବିକାର ଅର୍ଥରେ - ତିଳ + ଅ = ତେଲ, ପଯସ + ଅ = ପାଯସ

ସୁତ୍ର ଅର୍ଥରେ (କାଳ ବା ନଷ୍ଟତ୍ଵ ବୁଝାଉଥିଲେ)

ବିଶାଖା + ଅ = ବୈଶାଖ, ଭଦ୍ରା + ଅ = ଭାଦ୍ର

ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଥରେ - ବ୍ୟାକରଣ + ଅ = ବୈଯାକରଣ

କୁଶଳ ଅର୍ଥରେ - ବିଦ୍ୟା + ଅ = ବୈଦ୍ୟ

ସ୍ଵାର୍ଥ ଅର୍ଥରେ - ବନ୍ଧୁ + ଅ = ବାନ୍ଧବ, ଚନ୍ଦ୍ର + ଅ = ଚାନ୍ଦ୍ର

- ର - ପ୍ରତ୍ୟେ

ଅପତ୍ୟ ଅର୍ଥରେ - ଦଶରଥ + ର = ଦାଶରଥ, ସୁମିତ୍ରା + ର = ସୌମିତ୍ରି, ପବନ + ର = ପାବନି

- ଜକ ପ୍ରତ୍ୟେ

ସମ୍ବନ୍ଧ ଅର୍ଥରେ - ଶରାର + ଜକ = ଶାରାରିକ, ମୂଳ + ଜକ = ମୌଳିକ, ପ୍ରଦେଶ + ଜକ = ପ୍ରାଦେଶିକ

ସମୁଦ୍ର + ଜକ = ସାମୁଦ୍ରିକ, ସମୟ + ଜକ = ସାମୟିକ

ଜ୍ଞାନ ବା ଅଧ୍ୟନ ଅର୍ଥରେ - ସାହିତ୍ୟ + ଜକ = ସାହିତ୍ୟିକ, ବିଜ୍ଞାନ + ଜକ = ବୈଜ୍ଞାନିକ

ଆଚରଣ ଅର୍ଥରେ - ଧର୍ମ + ଜକ = ଧାର୍ମିକ

- ଜୟ ପ୍ରତ୍ୟେ

ସମ୍ବନ୍ଧ ଅର୍ଥରେ - ଆତ୍ମା + ଜୟ = ଆତ୍ମୀୟ, ଜଳ + ଜୟ = ଜଳୀୟ, ଶାସ୍ତ୍ର + ଜୟ = ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ, ବିଦେଶ + ଜୟ = ବିଦେଶୀୟ

ଜାତ ଅର୍ଥରେ - ଉତ୍କଳ + ଜୟ = ଉତ୍କଳୀୟ, ଭାରତ + ଜୟ = ଭାରତୀୟ

- ଜନ - ପ୍ରତ୍ୟେ

ଜାତ ଅର୍ଥରେ - କୁଳ + ଜନ = କୁଳାନ, ନବ + ଜନ = ନବାନ

ସମ୍ବନ୍ଧ ଅର୍ଥରେ - ସର୍ବଜନ + ଜନ = ସାର୍ବଜନୀନ, ସର୍ବାଙ୍ଗ + ଜନ = ସର୍ବାଙ୍ଗାନ

- 'ଜତ' ପ୍ରତ୍ୟେ

ଜାତ ଅର୍ଥରେ - ପଳ + ଜତ = ପଳିତ, କଣ୍ଠକ + ଜତ = କଣ୍ଠକିତ

- 'ଜଳ' ପ୍ରତ୍ୟେ

ଅଛି ଅର୍ଥରେ - ପଳ + ଜଳ = ପଳିଲ, ଜଗ + ଜଳ = ଜଟିଲ, ଫେନ + ଜଳ - ଫେନିଲ

- ର (ଜନ) ପ୍ରତ୍ୟେ

ଅଛି ଅର୍ଥରେ - ମାନ + ଜନ (ର) = ମାନୀ, ଗୁଣ + ଜନ (ର) = ଗୁଣୀ

ସେହିପରି ହେବ ପକ୍ଷୀ, ଗୃହୀ, ଜ୍ଞାନୀ, ସୁଖୀ, ହସ୍ତୀ, ଦୋଷୀ, ବିବେକୀ ଜତ୍ୟାଦି ।

- 'ଏସ' ପ୍ରତ୍ୟେ

ଅପତ୍ୟ ଅର୍ଥରେ - ଗଙ୍ଗା + ଏସ = ଗାଙ୍ଗେସ, କୁଠା + ଏସ = କୌତେସ

- 'ବିନ୍' ପ୍ରତ୍ୟେ

ଅଛି ଅର୍ଥରେ - ଯଶସ୍ଵ + ବିନ୍ = ଯଶସ୍ଵୀ, ତେଜସ୍ଵ + ବିନ୍ = ତେଜ୍ସୀ

- 'ତର' ଓ 'ତମ' ପ୍ରତ୍ୟେ

ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟରେ ଉଚ୍ଚର୍ଷ ବା ଅପକର୍ଷ ବୁଝାଇଲେ ତର ପ୍ରତ୍ୟେ ହୁଏ । ବହୁତ ମଧ୍ୟରେ ଏକର ଉଚ୍ଚର୍ଷ ବା ଅପକର୍ଷ ବୁଝାଇଲେ 'ତମ' ପ୍ରତ୍ୟେ ହୁଏ । ଗୁରୁ + ତର = ଗୁରୁତର, ପ୍ରିୟ + ତର = ପ୍ରିୟତର, ଲକ୍ଷ୍ମୀ + ତମ = ଲକ୍ଷ୍ମୀତମ, ପ୍ରିୟ + ତମ = ପ୍ରିୟତମ

- 'ମୟ' ପ୍ରତ୍ୟେ

ବ୍ୟାସ୍ତି ଅର୍ଥରେ - ଜଳ + ମୟ = ଜଳମୟ, ଚିତ୍ତ + ମୟ = ଚିତ୍ତମୟ, ବ୍ରହ୍ମ + ମୟ = ବ୍ରହ୍ମମୟ

- 'ମତ୍' ବା 'ବତ୍' ପ୍ରତ୍ୟେ

ଅଛି ଅର୍ଥରେ - ଧନ + ବତ୍ = ଧନବାନ, ବଳ + ବତ୍ = ବଳବାନ, ବୁଦ୍ଧି + ମତ୍ = ବୁଦ୍ଧିମାନ, ହନ୍ତୁ + ମତ୍ = ହନ୍ତୁମାନ
ତୁଳ୍ୟାର୍ଥରେ 'ବତ୍' ପ୍ରତ୍ୟେ ଲାଗିଲେ ସେଥିରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ପିତୃ + ବତ୍ = ପିତୃବତ୍, ମାତୃ + ବତ୍ = ମାତୃବତ୍

- 'ସ (ସ) ପ୍ରତ୍ୟେ

ଅପତ୍ୟ ଅର୍ଥରେ - ଦିତି + ସ = ଦୈତ୍ୟ, ଚଣକ + ସ = ଚାଣକ୍ୟ

ଭାବ ଅର୍ଥରେ - ସୁଧୂର + ସ = ସୌଧୂର୍ୟ, ସହିତ + ସ = ସାହିତ୍ୟ, ଚଞ୍ଚଳ + ସ = ଚାଞ୍ଚଳ୍ୟ, ମଧୁର + ସ = ମାଧୁର୍ୟ, ସୁଜନ
+ ସ = ସୌଜନ୍ୟ, ସୁଭଗ + ସ = ସୌଭାଗ୍ୟ

କର୍ମ ଅର୍ଥରେ - ଦୂତ + ସ = ଦୌତ୍ୟ, ପୁରୋହିତ + ସ = ପୌରୋହିତ୍ୟ

ସମ୍ବନ୍ଧ ଅର୍ଥରେ - ଦତ୍ତ + ସ = ଦତ୍ୟ, ଗୁହସ୍ତ + ସ = ଗାହସ୍ତ୍ୟ

ଜାତ ଅର୍ଥରେ - ଗ୍ରାମ + ସ = ଗ୍ରାମ୍ୟ, ବନ + ସ = ବନ୍ୟ

ନିମିତ୍ତ ଅର୍ଥରେ - ପଦ + ସ = ପାଦ୍ୟ, ଅତିଥି + ସ = ଆତିଥ୍ୟ

ସ୍ଵାର୍ଥରେ - ସେନା + ସ = ସୌନ୍ୟ, ମର୍ତ୍ତି + ସ = ମର୍ତ୍ତ୍ୟ

- ଆତିଶ୍ୟ ଅର୍ଥରେ ଶିଯସ୍ତ ଓ ଜଷ ହୁଏ ।

ଶିଯସ୍ତ - ଶିଯାନ୍ତରେ ରୂପାବରିତ ହୁଏ ।

ଗୁରୁ + ଶିଯସ୍ତ = ଗରୀଯାନ, ବୃଦ୍ଧ + ଶିଯସ୍ତ = ବର୍ଷାଯାନ, ସୁବନ୍ଦ + ଶିଯସ୍ତ = ସୁବୀଯାନ, କନୀଯାନ

ଲକ୍ଷ୍ମୀ + ଜଷ = ଲକ୍ଷ୍ମିଷ, ସୁବନ୍ଦ + ଜଷ = ଯବିଷ, କନିଷ, ବୃଦ୍ଧ + ଜଷ = ବର୍ଷଷ, ଜୈଷ

ଏହା ବ୍ୟତୀତ ତା, ଦ୍ଵା, ତନ, ଦୂତ, କଷ ଜତ୍ୟାଦି ପ୍ରତ୍ୟେ ସୁଜ ହୋଇ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ ଗଡ଼ାଯାଏ ।

ଗୁରୁଦ୍ଵା, ସ୍ତ୍ରୀରତା, ଅଦ୍ୟତନ, ପିତୃକଷ ଜତ୍ୟାଦି ।

ଅଭୂତ ତଦ୍ବବ ଅର୍ଥାତ୍ ପୂର୍ବେ ନଥିଲା - ଏବେହେଲା, ଏହି ଅର୍ଥରେ 'ବି' ପ୍ରତ୍ୟେ ହୁଏ । ଏହି 'ବି' - 'ଜ'ରେ ପରିଣତ ହୁଏ ।

ଭସ୍ତୁ + ବି + ଦୂତ = ଭସ୍ତୁଭୂତ, ଦୂତ + ବି + ଦୂତ = ଦୂତୁଭୂତ

- 'ଆ' ପ୍ରତ୍ୟେ

ଅଛି ଅର୍ଥରେ - ଦାଡ଼ି + ଆ = ଦାଡ଼ିଆ, ଗଣ୍ଠି + ଆ = ଗଣ୍ଠିଆ

+ ୧୯୮ -

ଅନାଦର ଅର୍ଥରେ - ହରି + ଆ = ହରିଆ, ରଘୁ + ଆ = ରଘୁଆ

କ୍ଷ

ରଞ୍ଜିତ ଅର୍ଥରେ - ଗେରୁ + ଆ = ଗେରୁଆ

୧ + ମନ୍ତ୍ର

ସ୍ଵାର୍ଥରେ - ସରୁ + ଆ = ସରୁଆ, ମୋଟ + ଆ = ମୋଟା

ଶ୍ଵରାର୍ଥରେ - ଥାଳି + ଆ = ଥାଳିଆ

- 'ଇ' ପ୍ରତ୍ୟେ

ବ୍ୟବସାୟ ଅର୍ଥରେ - ତେଲ + ଇ = ତେଲି, ମାଳ + ଇ = ମାଳି

କର୍ମ ଅର୍ଥରେ - ଚାକର + ଇ = ଚାକିରି, ତାତ୍କର + ଇ = ତାତ୍କରି

ଶୁଦ୍ଧ ଅର୍ଥରେ - ଘଣ୍ଟି + ଇ = ଘଣ୍ଟି, କାଠ + ଇ = କାଠି

- 'ଶ' ପ୍ରତ୍ୟେ

ଜାତ ଅର୍ଥରେ - କଟକ + ଶ = କଟକୀ, ସମ୍ବଲପୁର + ଶ = ସମ୍ବଲପୁରୀ

ବ୍ୟବସାୟ ଅର୍ଥରେ - ଦୋକାନ + ଶ = ଦୋକାନୀ

ଅଛି ଅର୍ଥରେ - ହିସାବ + ଶ = ହିସାବୀ

- 'ରା' ପ୍ରତ୍ୟେ

ବ୍ୟବସାୟ ଅର୍ଥରେ - ହଳ + ରାନ୍ଧା = ହଳିଆ, ଗୁଡ଼ + ରାନ୍ଧା = ଗୁଡ଼ିଆ

ଜାତ ବା ନିବାସ ଅର୍ଥରେ - କଟକ + ରାନ୍ଧା = କଟକିଆ, ପାହଡ଼ + ରାନ୍ଧା = ପାହଡ଼ିଆ

ସମ୍ବନ୍ଧ ଅର୍ଥରେ - ଖରାଦିନ + ରାନ୍ଧା = ଖରାଦିନିଆ, ଦେଉଳ + ରାନ୍ଧା = ଦେଉଳିଆ

ଅଛି ଅର୍ଥରେ - ମୁନି + ରାନ୍ଧା = ମୁନିଆ, ଜଗ + ରାନ୍ଧା = ଜଗିଆ

ଶୁଦ୍ଧ ଅର୍ଥରେ - ଖଟ + ରାନ୍ଧା = ଖଟିଆ

ରଞ୍ଜିତ ଅର୍ଥରେ - ପାଉଁଶ + ରାନ୍ଧା = ପାଉଁଶିଆ

- 'ତା' ପ୍ରତ୍ୟେ

ବାସ ଅର୍ଥରେ - ଚାଳ + ତାନ୍ତା = ଚାଲୁଆ, ଗାତ + ତାନ୍ତା = ଗାତୁଆ

ଜାତ ଅର୍ଥରେ - କଣ + ତାନ୍ତା = ବଣୁଆ

ବ୍ୟବସାୟ ଅର୍ଥରେ - ନାଟ + ତାନ୍ତା = ନାଟୁଆ, ବାଣ + ତାନ୍ତା = ବାଣୁଆ

ଅଭ୍ୟାସ ଅର୍ଥରେ - ମିଛ + ତାନ୍ତା = ମିଛୁଆ, ମଦ + ତାନ୍ତା = ମଦୁଆ, ମାଡ଼ + ତାନ୍ତା = ମାଡୁଆ

ଅଛି ଅର୍ଥରେ - ଦାଡ଼ + ତାନ୍ତା = ଦାତୁଆ, ହାଡ଼ + ତାନ୍ତା = ହାତୁଆ, ପାଠ + ତାନ୍ତା = ପାଠୁଆ

ତୁଳ୍ୟାର୍ଥରେ - ଶାଗ + ତାନ୍ତା = ଶାଗୁଆ, କାଠ + ତାନ୍ତା = କାଠୁଆ

- 'ଆଳ' ପ୍ରତ୍ୟେ

ବୃତ୍ତି ଅର୍ଥରେ - ଗାଇଆଳ, ଅଛି ଅର୍ଥରେ - ଗଣ୍ଠିଆଳ

ସେହିପରି ଆଳି - ଚଇତାଳି, କଟାଳି

ଆମি - ପାଗଲାମି, ଚଗଲାମି ଇତ୍ୟାଦି ।

- 'ରା' ପ୍ରତ୍ୟେ

ବ୍ୟବସାୟ ଅର୍ଥରେ - ପଳି + ରା = ପାନରା, କାଟ + ରା = କାଟରା

ସ୍ଵାର୍ଥରେ - ଡାକ + ରା = ଡାକରା

- 'ଆରି' ପ୍ରତ୍ୟେ

ବ୍ୟବସାୟ ଅର୍ଥରେ - କଂସା + ଆରି = କଂସାରି, ଶଙ୍ଖା + ଆରି = ଶଙ୍ଖାରି, ସୁନା + ଆରି = ସୁନାରି

୪. ୪. ୧୧ (ଗ)

ବିଦେଶୀ ଉଦ୍ଧିତ ପ୍ରତ୍ୟେ

- 'ଦାର' ପ୍ରତ୍ୟେ

ଅଧିକାର ଅର୍ଥରେ - ଜମି + ଦାର = ଜମିଦାର, ଅଂଶ + ଦାର = ଅଂଶଦାର, ଭାଗ + ଦାର = ଭାଗଦାର

- 'ଖାନା' ପ୍ରତ୍ୟେ

ବୈଠକ + ଖାନା = ବୈଠକଖାନା

ସେହିପରି ଜ୍ଞାପାଖାନା, ଡାକ୍ତରଖାନା, କେଳଖାନା

- 'ଗର' ପ୍ରତ୍ୟେ - ସୌଦାଗର, କାରିଗର

'ଖୋର' ପ୍ରତ୍ୟେ - ନିଶାଖୋର, ଚୁଗୁଳିଖୋର

'ବାଜ' ପ୍ରତ୍ୟେ - ମାମଲାବାଜ, ଧପାବାଜ

'ବାଲା' ପ୍ରତ୍ୟେ - ଗାଡ଼ିବାଲା, ଚୁଡ଼ିବାଲା, ଘରବାଲା

'ଆନି' ପ୍ରତ୍ୟେ - ବାବୁଆନି, ସାହେବାନି

୪. ୪. ୧୨ ଏହାର ଉପଯୋଗିତା

- ଶବ୍ଦରେ ପ୍ରତ୍ୟେ ସ୍ଵୀକୃ କରି ନୂତନ ଶବ୍ଦ ଗଠନ କରି ଶିଖିଲେ ।

- ଏକ ପ୍ରତ୍ୟେର ବିଭିନ୍ନ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହାର କୌଣସି ଶିଖିଲେ ।

- ଉଦ୍ଧିତ ପ୍ରତ୍ୟେର ବିବିଧ ରୂପ କଥା ଜାଣିଲେ ।

୪. ୪. ୧୩ ପ୍ରସଗ ସ୍ଵରଣ ନିମିତ୍ତ କେତେକ ପ୍ରଶ୍ନ : -

୧- ଉଦ୍ଧିତ କାହାକୁ କୁହାଯାଏ ?

୨- କ୍ଷୁଦ୍ର ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରତ୍ୟେ ଓ ସେଥିରୁ ନିଷ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଉଦ୍ଧିତର ଉଦାହରଣ ଦିଅ । (ସେପରି - 'ଇ' ପ୍ରତ୍ୟେ - କାଠ + ଇ = କାଠି)

୩- ନିମ୍ନରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧାଡ଼ିରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଭିନ୍ନ ଧର୍ମୀ ଶବ୍ଦ ଅଛି । ସେଗୁଡ଼ିକୁ ବାନ୍ଦି ।

(କ) ରାଯବ, ରାବଣ, ସଂହାର, ପୌତ୍ର ।

(ଖ) ନୈଶ, ଦୈବ, ମୌନ, ଲୟ ।

(ଗ) ପରିଶ୍ରମା, ହିସାବା, କଟକୀ, ଦୋକାନା ।

(ଘ) ମାତୁଆ, ଲକୁଆ, ହାତୁଆ, ଦାତୁଆ ।

ଅନେକାର୍ଥକ ଶବ୍ଦ, ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ଓ ବିପରୀତାର୍ଥବୋଧକ ଶବ୍ଦ

ଏ ପାଠରୁ ଜାଣିବା

୪. ୪. ୧ ଗୋଟିଏ ଶବଦର ବିଭିନ୍ନ ଅର୍ଥ

= ୧୩ + ୩୫୮ = ୪୭୯

୪. ୪. ୨ ଗୋଟିଏ ଶବଦର ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ବା ଏକାର୍ଥକ ଶବମାଳା

୪. ୪. ୩. ଗୋଟିଏ ଶବଦର ବିପରୀତା ଅର୍ଥବୋଧକ ଶବ୍ଦ

୪. ୪. ୪ ଆମପାଇଁ ଏହାର ଉପଯୋଗିତା

୪. ୪. ୫. ପ୍ରସଙ୍ଗ ସୂରଣପାଇଁ କେତେକ ପ୍ରଶ୍ନ ।

୪. ୪. ୧ - ଅନେକାର୍ଥକ ଶବ୍ଦ

ଅଳ୍ପ - ସଂଖ୍ୟା, କୋଳ, ନାଟକର ବିଭାଗ, ରେଖା

ଅଳା - ଛେଳି, ମାଆଳର ବାପା

କର - ହସ୍ତ, ଖଜଣା, କିରଣ, ହାତୀଶୁଷ୍ଟ ।

କଟକ - ନଗର, ସେନାହାରଣା, କଟିର ଅଳକାର, ଦୁର୍ଗ, ଚିରିନିତମ

ଦଣ୍ଡ - ଶାସ୍ତ୍ର, ଠେଣା, ସମୟର ପରିମାପ ବିଶେଷ

ଦିଜ - ପକ୍ଷୀ, ଦକ୍ଷ, ଅଞ୍ଚଳପ୍ରାଣୀ, ବ୍ରାହ୍ମଣ

ପକ୍ଷ - ସହାୟ, ତେଣା, ପାର୍ଶ୍ଵ, ମାସାର୍ଦ୍ଦ ।

ବର - ଶ୍ରେଷ୍ଠ, କାମାତା, ପତି, ଆଶାର୍ଦ୍ଦ ।

ଭୂତ - ଅତୀତ, ପ୍ରାଣୀ, ପ୍ରେତାୟା, ପଞ୍ଚମାତ୍ରଭୂତ ।

ରାଗ - କ୍ରୋଧ, ଅନୁରତ୍ତ, ରଙ୍ଗ, ସଙ୍ଗାତର ସ୍ଵର ।

୪. ୪. ୨ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ବା ଏକାର୍ଥକ ଶବମାଳା

ଜଳ - ନୀର, ଅମ୍ବ, ପଯ, ତୋଯ, ସଲିଲ, ଜାବନ, ଉଦକ, ବାରି

ସୂର୍ଯ୍ୟ - ରବି, ଦିବାକର, ଦିନବତ୍ସ୍ତ୍ର, ଭାଷ୍ଟର, ପ୍ରଭାକର, ସୁର, ଆଦିତ୍ୟ, ଉପନ, ଚନ୍ଦ୍ରଶ୍ଶୁ, ମାର୍ଗସ୍ତ୍ର, ବିକର୍ତ୍ତନ, ବିଭାବସ୍ତ୍ର

ପୃଥିବୀ - ଅବନୀ, ମେଦିନୀ, ମହୀ, ଧରା, ଧରିତ୍ରୀ, ଧରଣୀ, ଭୂମି, ରସା, ବିଶ୍ୱମରା

ସମ୍ମତ୍ର - ବାରିଧ୍ରୀ, ଅମ୍ବଧ୍ରୀ, ପଯୋଧ୍ରୀ, ଜଳଧ୍ରୀ, ବାରାନିଧ୍ରୀ, ରତ୍ନାକର, ସାଗର ସିନ୍ଧୁ, ଅର୍ଦ୍ଧବ, ଜଳନିଧ୍ରୀ, ପଯୋନିଧ୍ରୀ

ପଦ୍ମ - ପଙ୍କଜ, ବାରିଜ, ସରୋଜ, କମଳ, ନାରଦ, ସରସିଜ, ଅରବିଦ, ସାରସ, ରାଜାବ, ପୁଣ୍ଯରାଜ, ପଙ୍କେରୁହ, ସରୋଜ

୪. ୪. ୩ ବିପରୀତାର୍ଥବୋଧକ ଶବ୍ଦ

ଶବ୍ଦ - ବିପରୀତାର୍ଥବୋଧକ ଶବ୍ଦ

ଅଗ - ମୂଳ

ଅନୁଗ୍ରହ - ନିଗ୍ରହ

ଆସ୍ତିକ - ନାସ୍ତିକ

ଅଧିକ - ଅନ୍ଧିକ / ଉଣା / ଅଜ

ଅପେକ୍ଷା - ଉପେକ୍ଷା

ଆଦାନ - ପ୍ରଦାନ

ଅନୁକୂଳ - ପ୍ରତିକୂଳ

ଅନୁରତ୍ତ - ବିରତ

ଆବିର୍ଭାବ - ତିରୋଭାବ

ଅନୁରାଗ - ବିରାଗ

ଅସଲ - ନକଳ

ଆବାହନ - ବିସର୍ଜନ

ଅପାୟ - ଉପାୟ

ଇଷ୍ଟ - ଅନିଷ୍ଟ

ଉପଚୟ - ଅପଚୟ	କୁଳତ - ନିର୍ବାପିତ	ପ୍ରସନ୍ନ - ବିଷ୍ଣୁ
ଉଠାଣି - ଗଡ଼ାଣି	ଦୂଷ - ରୁଷ	ପ୍ରାଚୀନ - ଅର୍ବାଚୀନ / ନବୀନ
କପଟ - ସାରଲ୍ୟ, ଅକପଟ	ଧନୀ - ନିର୍ବନ୍ଧ / ଦରିଦ୍ର	ରୁଗଣ - ନୀରୋଗ
କୃପଣ - ବଦାନ୍ୟ	ନିଦା - ପୋଲା	ସଂକାର୍ତ୍ତ - ପ୍ରଶନ୍ତ
କୋମଳ - କଠିନ / ରୁଷ / କର୍କଣ୍ଠ	ପକ୍ଷପାତା - ନିରପେକ୍ଷ	ସାମ୍ୟ - ବୈଶମ୍ୟ
ଚେମଢା - ମସକା	ପ୍ରବୃତ୍ତି - ନିବୃତ୍ତି	ହ୍ରାସ - ବୃଦ୍ଧି

୪. ୪. ୪ ଭୁମପାଇଁ ଏହାର ଉପଯୋଗିତା

ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦର ଭିନ୍ନ ଅର୍ଥ ତଥା ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦପାଇଁ ବିବିଧ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ଓ ବିପରୀତାର୍ଥବୋଧକ ଶବ୍ଦ ଜାଣିଲେ ଆମ ଭାଷାର ବିକାଶ ଦିଗରେ ଆମକୁ ସହାୟକ ହେବ । ମନେ ରଖିବାକୁ ହେବ ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶବ୍ଦର ବିପରୀତାର୍ଥବୋଧକ ଶବ୍ଦ ମିଳି ନ ଥାଏ । କେତେକ ଶବ୍ଦର ଆପେକ୍ଷିକ ଶବ୍ଦକୁ ତା'ର ବିପରୀତାର୍ଥବୋଧକଶବ୍ଦ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ । ଆମ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ 'ଅ' ପୂର୍ବ ପ୍ରତ୍ୟେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇ ଅନେକ ବିପରୀତାର୍ଥବୋଧକ ଶବ୍ଦର ପ୍ରତଳନ ଥିବା ଦେଖାଯାଏ । ଉଦାହାରଣ - ଜଣା-ଅଜଣା, ବଚା - ଅବଚା, ଚିହ୍ନ-ଅଚିହ୍ନ ।

୪. ୪. ୫ ପ୍ରସଙ୍ଗ ସ୍ଵରଣ ନିମିତ୍ତ କେତୋଟି ପ୍ରଶ୍ନ

- ପ୍ରଶ୍ନ - ୧ - 'ଅଙ୍କ'ର ଚିନୋଟି ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶ କର ।
- ୨ - ପ୍ରାଣୀ ଓ ଅତୀତ ଅର୍ଥକୁ ବୁଝାଉଥିବା ଶବ୍ଦଟି କୁହ ।
- ୩ - ଜଳର ଚିନୋଟି ପ୍ରତିଶବ୍ଦ କୁହ ।
- ୪ - ବୈଶମ୍ୟର ବିପରୀତାର୍ଥବୋଧକ ଶବ୍ଦଟି ଲେଖ ।
- ୫ - ଆଉ ଦଶଗୋଟି ଶବ୍ଦ ଓ ତା'ର ବିପରୀତାର୍ଥବୋଧକ ଶବ୍ଦ ଲେଖ ।

ରୂପ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ

ଏ ପାଠରୁ ଜାଣିବା

- ୪. ୩. ୧ ରୂପ୍ତି କ'ଣ
- ୪. ୩. ୨ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ରୂପ୍ତିର ଅର୍ଥ ଓ ପ୍ରୟୋଗ ଧାରା
- ୪. ୩. ୩ ଆମପାଇଁ ଏହାର ଉପଯୋଗିତା
- ୪. ୩. ୪ ପ୍ରସଙ୍ଗ ସୁରଣପାଇଁ କେତେକ ପ୍ରସ୍ତୁତି

୪. ୩. ୧ - ରୂପ୍ତି କ'ଣ ?

କୌଣସି ବାକ୍ୟାଙ୍ଗ ବା ଖଣ୍ଡବାକ୍ୟ ମୂଳ ଅର୍ଥକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଲେ ତାହାକୁ 'ରୂପ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ' କୁହାଯାଏ ।

୪. ୩. ୨ ପ୍ରକାର ରେଦ :-

ଆମ ଭାଷାରେ ପ୍ରଚଳିତ ଥିବା ରୂପ୍ତି ପ୍ରୟୋଗକୁ ଦୁଇଭାଗରେ ବିଭିନ୍ନ କରାଯାଇଛି ; ଯଥା - କ୍ରିୟାହୀନ ରୂପ୍ତି ଓ କ୍ରିୟାୟୁକ୍ତ ରୂପ୍ତି ।

୪. ୩. ୨ (କ) କ୍ରିୟାହୀନ ରୂପ୍ତି -

ଅସିଆ କାଳର ମସିଆ - (ଅତି ପୂରୁଣା)

ଅସିଆ କାଳର ମସିଆ ସାଇକେଲଟି ଧରି ଅଜା ବଜାର ବାହାରିଲେ ।

ଅତିରକ୍ତି ଚୋରର ଲକ୍ଷଣ - (ଅତି ସଜୋଟ ଦେଖାଇ ହେଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ଵାର୍ଥରଙ୍ଗ କାମ କରିବା)

ଆଜିକାଲି ଦୂର୍ନ୍ତିଗ୍ରେସ ଲୋକମାନେ ଦୂର୍ନ୍ତିର ବିଲୋପ ନିମିତ୍ତ ଚିହ୍ନାର ଛାତ୍ରଙ୍କତି । ଏହା ଅତିରକ୍ତି ଚୋରର ଲକ୍ଷଣ ନୁହେଁ ତାର କ'ଣ ?

ଅନ୍ତି ବୁଝାମଣା - (ଅନ୍ୟାୟ ବିଚାର)

ଗଣତନ୍ତ୍ର ଶାସନରେ ରାଜାରାଜୁଡ଼ା ଅମଳର ସେ ଅନ୍ତିବୁଝାମଣା ଆଉ ନାହିଁ ।

ଅରଣ୍ୟ ରୋଦନ - (ନିଷଳ ପ୍ରାର୍ଥନା)

ରାବଣ ନିକଟରେ ସାତାକର ଆକୁଳତା ଅରଣ୍ୟ ରୋଦନରେ ପରିଣତ ହେଲା ।

ଅଳସୁଆର ବାରବାଟା ଚାଷ - (ବାକ୍ୟବାର)

ତା' କରିବା ପଣିଆ ମୋତେ ବେଶ ଜଣାଅଛି । ଅଳସୁଆର ବାରବାଟା ଚାଷ ପରି ସେ ଖାଲି କଥାକହି ଜାଣେ ।

ଅଳଣାକଥା - (ମୂଲ୍ୟହୀନ କଥା)

ଦୂମର ଅଳଣାକଥା ଶୁଣିବାକୁ ମୋର ଧୈର୍ୟ ନାହିଁ ।

ଓଳିଆରୁ ଗଜା - (ଜନ୍ମରୁ ସିଥାଣିଆ)

ସେ'ତ ଓଳିଆରୁ ଗଜା, ମୁଁ ତାକୁ ଶିଖାଇବି କ'ଣ ?

କପାଳ ଲିଖନ - (ଭାଗ୍ୟପଳ)

କପାଳ ଲିଖନକୁ କ'ଣ କେହି କେବେ ବଦଳାଇ ପାରିବ ?

କୁମ୍ବୀର କାନ୍ଦଣା - (ଉପର ଠାଉରିଆ ସହାନୁଭୂତି)

ଆଜିକାଲି ବଡ଼ବଡ଼ିଆମାନେ ଗରିବମାନଙ୍କପାଇଁ କୁମ୍ବୀର କାନ୍ଦଣା କାହୁଛନ୍ତି ।

ଗୋବର ଗଣେଶ - (ବୁଦ୍ଧିହାନ)

ସେ'ଟା ତ ଗୋଚେ ଗୋବର ଗଣେଶ । ତା'ଦାରା କ'ଣ ହୋଇପାରିବ ?

ସେହପରି ଆଉ କେତେକ କ୍ରିୟାହୀନ ରୂପିର ଅର୍ଥ ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦର ହେଲା ।

ଅହିନକୁଳ ସମ୍ପର୍କ - ଘୋର ଶତ୍ରୁଗା

କାଠିକର ପାଠ - କଷ୍ଟସାଧ

ଗୋଟିଏ ଚାଉଳରେ ଗଡ଼ା - ଅତିସୁନ୍ଦର

ଖାଲବୁଝା - ଶ୍ରମଦ୍ଵାରା ଅର୍ଜିତ

ଦେହଲଗା - ବିଶ୍ଵାସୀ

ନାଟର ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ - ଅନର୍ଥର ମୂଳ

ବଣବିହୁଆତି - ଅତିଦୁଷ୍ଟ

ବିରାତି ଦୈଷବ / ବକ ଧାର୍ମିକ - ୦କ

ବୋଝ ଉପରେ ନଳିତା ବିଡ଼ା - କଷ୍ଟେପରେ ପୁଣି କଷ୍ଟ

ହାତ ମଧ୍ୟେ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଚାନ - ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ଗୋପନ ରହସ୍ୟ ପିଟାଇ କହିବା

ହୁକ୍କା ପିଟା - ନ ସୁଣି ନ ସୁଣି କାମ କରିବା

ହାତ ବାରିସି - ଯାହା ସାହାୟ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟ ହାସଲ ହୁଏ

୪. ୭. ୨ (ଖ) କ୍ରିୟାୟୁକ୍ତ ରୂପି -

ଅଠାକାଠିରେ ପଡ଼ିବା - (ଅସୁରିଧାର ସମ୍ମାନ ହେବା)

ଭିଜିଲାନ୍ସ ମାମଲାରେ ଛନ୍ଦି ହୋଇ ବିଚରା ଧରଣୀ ଶର୍ମୀ ଅଠାକାଠିରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ।

ଅଠା ବୋଲିଦେବା - (ଅନ୍ୟ ମୁଣ୍ଡରେ ଦୋଷ ଲଦିଦେବା)

ନିଜେ ଦୋଷକରି ଅନ୍ୟମୁଣ୍ଡରେ ଅଠା ବୋଲି ଦେବାର ଅଭ୍ୟାସ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶା ଲୋକଙ୍କର ହେଲାଣି ।

ଅହାରକୁ ଟେକା ପକାଇବା / ଅହାର ଘରେ ବାଢ଼ି ବୁଲାଇବା - (ଅନୁମାନ କରି କହିବା)

ପ୍ରକୃତ କଥା ନଜାଣି ଅହାରକୁ ଟେକା ପକାଇଲା ଭଲି କହୁଛ କାହିଁକି ?

ଆଖୁ ଦେବା - (ବିଷ ଦୂର୍ଭିରେ ଦେଖିବା / ଲୋଭ କରିବା)

ପର ଜିନିଷ ଉପରେ ଆଖୁ ଦିଅ ନାହିଁ ।

ଆଖୁ ଦେଖାଇବା - (ଡରେଇବା)

ତାକୁ ଯେତେ ଆଖୁ ଦେଖେଇଲେ କ'ଣ ହେବ ; ସେ କ'ଣ ତରିବା ପିଲା ଯେ ତରିବ ।

ଆଖୁ ବୁଜିବା / ଭରାଇଲା ସମରଣ କରିବା - (ମୃତ୍ୟୁକାର କରିବା)

ରାମ ବିଯୋଗରେ ଅଧାର ହୋଇ ଦଶରଥ ଆଖୁ ବୁଜିଦେଲେ / ଭରାଇଲା ସମରଣ କଲେ ।

ଉଷ୍ଣନା ଧାନ ଗଜା ହେବା - (ଅସମବ ସମବ ହେବା)

ସତେ କ'ଣ ଉଷ୍ଣନା ଧାନ ଗଜା ହେବ ନା ତା'ପୁଅ ଆଉ ବଞ୍ଚିବ ?

କକ୍ତାକୁ ଗୋଲିପାଣି ସୁହାଇବା - (ମନ ଲୋକ ଖରାପ ପରିବେଶରୁ ପାଇବା ଉଠାଇବା)

ଘରେ ଭାଇ ଭାଇ ମଧ୍ୟରେ ମାଦଗୋଳ ଲଗାଇଦେଇ ଗାଁଁ ଚାଉଚର ବନା ସର୍ବାର ସାନଭାଇଠାରୁ ଅର୍ଥ ବୋହିବାରେ ଲାଗିଛି ।

ଇଥିତ କକ୍ତାକୁ ଗୋଲିପାଣି ସୁହାଇଛି । ସେଥିରେ କରିବ କିଏ କ'ଣ ?

କପାଳ ପାଟିବା - (ସର୍ବନାଶ ହେବା)

ସମୁଦ୍ର ଜୁଆର ମାଡ଼ି ଆସିବାରୁ ଉପକୁଳ ବାସାଙ୍କର କପାଳ ପାଟିଲା ।

କାନରେ ହାତଦେବା - (ଆଷର୍ଯ୍ୟ ହେବା)

ତା' କଥା ଶୁଣି ମୁଁ କାନରେ ହାତ ଦେଲି ।

କାନ ତେରିବା - (ପରିହିତ୍ରକୁ ଲୁଚିକରି ଶୁଣିବା)

ପରକଥାକୁ ଅସଥା କାନତେରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

କାମରେ ହାତ ଦେବା - (କାର୍ଯ୍ୟାରମ୍ଭ କରିବା)

ହରି ଯେଉଁ କାମରେ ହାତ ଦେଲା, ସେ କାମ ଅଛଦିନରେ ପୂରଣ ହେଲା ।

ଖଣ୍ଡାଧାରରେ ବାଟ ଚାଲିବା - (ନ୍ୟାୟ ପଥରେ ବାଟ ଚାଲିବା)

ବର୍ଷମାନର ଦୁର୍ମାତ୍ରିଗ୍ରସ୍ତ ସମାଜରେ ବୁଢ଼ି ରକ୍ଷା କରିବା ଖଣ୍ଡାଧାରରେ ବାଟ ଚାଲିବା ସହିତ ସମାନ ।

ଖାଇବା ପତରରେ ଧୂଳି ଦେବା - (ଜାବିକାରେ ବାଧା ଦେବା)

ଯାହା କହିବ, ମୁହଁରେ କୁହଁ ; ହେଲେ ଖାଇବା ପତରରେ ଧୂଳି ବିଆ ନାହିଁ ।

ଚିତା କାଟିବା - (୦କିବା)

ଅନେକ ଭଣ୍ଟସାଧୁ ଅଛନ୍ତି ; ଯେଉଁମାନେ କି ଧର୍ମ ନାମରେ ଲୋକଙ୍କୁ ଚିତାକାରୁଛନ୍ତି ।

ଛାତି ପତେଇବା - (ସାହସ ବାନ୍ଧିବା)

ସଂସାରରେ ବଞ୍ଚିରହିବାକୁ ହେଲେ ବିପଦ ଆପଦକୁ ଛାତି ପତେଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଛେନାରୁ ଚୋପା ଛଡ଼େଇବା / ଜିରାରୁ ଶିରା କାଢ଼ିବା - (ବୃଥା ଦୋଷ ଧରିବା)

ବଡ଼ବାକୁ ତ ସବୁକଥାରେ ଛେନାରୁ ଚୋପାଇଦ୍ଵାରାଉଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ କ’ଣ କହିବ ?

ଝଣ୍ଣିକାମାରି ବଣି ପୋଷିବା - (ଦୁର୍ବଳକୁ ମାରି ସବଳକୁ ସାହାୟ କରିବା)

ଆଗପଛକୁ ଅନାଇ ଝଣ୍ଣିକାମାରି ବଣିପୋଷ ; ନହେଲେ କେତେବେଳେ କେଉଁକଥା ଉପୁଳିବ, ବୁଝୁଥିବ ।

ଠାସୁକୁ ମାରିବା - (ଅନୁମାନ କରି କହିବା)

ତୁମର ତ ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ, କାହିଁକି ଠାସୁକୁ ମାରୁଛ ?

ଚିନି ପାଞ୍ଜିରୁ ଯିବା - (ଯଶ ହରାଇବା)

ମଦ ପିଇପିଇ ବିଚରା ଚିନି ପାଞ୍ଜିରୁ ଗଲାଣି । ଆଉ ତା'କଥା କାହିଁକି କହୁଛ ।

ଚିଲକୁ ତାଳ କରିବା - (ଛୋଟ କଥାକୁ ବଢ଼ାଇକରି କହିବା)

ନାନୀ କଥାରେ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ହେଉନାହିଁ । କାରଣ ସେ ସବୁବେଳେ ଚିଲକୁ ତାଳକରି କହେ ।

ସେହପରି ଆଉ କେତେକ କ୍ରିୟାୟୁକ୍ତ ରୂପିର ଅର୍ଥ ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦର୍ଶ ହେଲା ।

ଆଖ୍ୟ ରଖିବା - ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିବା

ଆଖ୍ୟ ପାଇବା - ପାସଦ କରିବା

ଆଖ୍ୟ ବୁଲେଇବା - ମୋଟା ମୋଟି ଦେଖିବା

ଖୁଅ କାଢ଼ିବା - କଥାକୁ ଘାଷି ଦୋଷ ଖୋଜିବା

ଚାଲିଲା ଶଗଡ଼ରେ ହାତଦେବା - ଅତି ଦୁଷ୍ଟାମି କରିବା

ଛାତିକୁ ପଥର କରିବା - ଘୋର୍ଯ୍ୟ ଧରିବା / ଦମ ଧରିବା

ଦଗା ଦେବା - ୦କାଇବା

ଦାନାରେ ଧୂଳିଦେବା - ବୁଢ଼ି ଉଛେଦ କରିବା

ଦେଖୁ ପାଇବା - ଭଲ ପାଇବା

ଦାଉ ସାଧିବା - ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବା
 ନଁ ପକେଇବା - ଦୂର୍ନାମ ଅର୍ଜନ କରିବା
 ନଁ କରିବା - ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିବା
 ନାକ ଚେକିବା - ଘୃଣା କରିବା
 ପାଣିରେ ସର ପକାଇବା - କୌଣସିଲରେ ମନ ଭୁଲାଇବା
 ବିରାଢ଼ି ଛିଙ୍ଗିବା - ଅନୁକୂଳ ବିରାଢ଼ିବା
 ଭାଲୁ ଧରେଇବା - କୌଣସିଲରେ ଜଞ୍ଜାଳଗ୍ରହ କରାଇବା
 ମନ ଘର ଧରିବା - ଅସୁରିଧାରେ ପଡ଼ି ସତର୍କ ହେବା
 ମୁଣ୍ଡଖାଲ ତୁଣ୍ଡରେ ମାରିବା - କଠିନ ପରିଶ୍ରମଦ୍ୱାରା ପେଟ ପୋଷିବା

୪. ୭. ୨ (ଗ) କ୍ରିୟାୟୁଦ୍ଧ (ତୁଳନାମୂଳକ) ରୂପିତ

ଆମ ଭାଷାରେ କେତେକ କ୍ରିୟାୟୁଦ୍ଧ ରୂପିତରେ ତୁଳନାମୂଳକ ଚିତ୍ରମିଳେ । ତାହାକୁ ତୁଳନାମୂଳକ ରୂପି କୁହାଯାଏ । ସଥା :-
 ଏଣୁଥ ପରି ମୁଣ୍ଡ ଚୁଗାଇବା - (କିଛି ନବୁଝି ସବୁଥରେ ସନ୍ତତି ଜଣାଇବା)
 ସେ କିଛି ବୁଝୁ ବା ନୁବୁଝୁ ସବୁବେଳେ ଖାଲି ଏଣୁଥ ପରି ମୁଣ୍ଡ ଚୁଗାଇଛି ।
 ଖୁଣ୍ଡଗ ପରି ଠିଆହେବା - (କିଛି କାମ ନକରି ଖାଲି ଠିଆ ହୋଇ ରହିବା)
 ହଇରେ ଗୋପାଳ ! କାଲିପରା ତୋର ପରୀକ୍ଷା । ପାଠ ନପଡ଼ି ଖୁଣ୍ଡଗ ଭଳି ଠିଆ ହୋଇଛୁ କାହିଁକି ?
 ଜୋକପରି ଲାଗିବା - (ନଛୋଡ଼ିବନ୍ତା)
 ଶ୍ୟାମବାବୁ ପୁଅ ଚାକିରି ପାଇଁ ମହାକ ସାଜରେ ଜୋକପରି ଲାଗିଛନ୍ତି ।
 ତିକିପରି ପଡ଼ିରହିବା - (କୁଆଡ଼େ ନୟାଇ ବସି ରହିବା)
 ଝିଅଗା ତ ଚିକି ପରି ପଡ଼ିରହିଛି ; ଶାଶୁଙ୍ଗରେ ଚଳିବ କେମିତି ?
 ବରଢା ପତ୍ର ପରି ଥରିବା - (ଭୟରେ ଛାନିଆ ହୋଇ ଥରିବା)
 ପୋଲିସ ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ ତୋରଟି ବରଢାପତ୍ର ପରି ଥରୁଛି ।

୪. ୭. ୩ ତୁମପାଇଁ ଏହାର ଉପ୍ଯୋଗିତା

ମନର ଭାବକୁ ଅନ୍ୟ ନିକଟରେ ସରସ, ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ପରିପ୍ରକାଶ କରିପାରିବା ହେଉଛି ଏକ ବଳିଷ୍ଠ କଳା । ରୂପି ପ୍ରୟୋଗରେ
 ମୂଳ ଆରିଧାନିକ ଅର୍ଥ ପରିବର୍ତ୍ତ ଲକ୍ଷଣ ଓ ବ୍ୟଞ୍ଜନା ଶତ୍ର ସମଳିତ ଲକ୍ଷ୍ୟାର୍ଥ ଓ ବ୍ୟଜ୍ୟାର୍ଥ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିବାରୁ ତାହା ଭାଷାକୁ ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ
 ସରସ ସୁନ୍ଦର କରିପାରୁଛି ।

୪. ୭. ୪ ପ୍ରସଙ୍ଗ ସ୍ଵରଣ ନିମିତ୍ତ କେତେକ ପ୍ରଶ୍ନ

- ୧- ରୂପି ପ୍ରୟୋଗ କାହାକୁ କୁହାଯାଏ ?
- ୨- ନଛୋଡ଼ି ବନ୍ଦା, ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବା, ବୃଥା ଦୋଷ ଧରିବା, ବିଶ୍ୱାସୀ, ନିଷଳ ପ୍ରାର୍ଥନା - ଏହି ଅର୍ଥକୁ ବୁଝୁଇଥିବା ରୂପିପ୍ରୟୋଗ
ଗୁଡ଼ିକ ଲେଖ ।
- ୩- ଦୁଇଟି ଲେଖାଏଁ କ୍ରିୟାୟୁଦ୍ଧ ଓ କ୍ରିୟାବିହାନ ରୂପି ପ୍ରୟୋଗର ଉଦାହରଣ ଦିଆ ।
- ୪- ଆଉ କେତେକ ରୂପି ସଂଗ୍ରହ କରି ପରସର ମଧ୍ୟରେ ଆଲୋଚନା କର ।

ପୁସ୍ତକ ସମୀକ୍ଷା

ପୁସ୍ତକର ନାମ : ଦିବାସ୍ପୁ

ଲେଖକ : ଗିଜୁଭାଇ ବଧେକା (ଗୁଜୁରାଟି ଭାଷାର ଲେଖକ)

ହିମୀ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ : କାଶୀନାଥ ତ୍ରିବେଦୀ (ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶର ଜଣଶ୍ଵରା ତ୍ରିବେଦୀ)

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ : ପୁଷ୍ପଶ୍ରୀ ପଞ୍ଜନାୟକ, ନିଷିଳମୋହନ ପଞ୍ଜନାୟକ

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଅନୁଦିତ ‘ଦିବାସ୍ପୁ’ର ପ୍ରକାଶ କାଳ : ୧୯୯୫

ପ୍ରକାଶକ : ନ୍ୟାସନାଲ ବୁଲ୍ ଗ୍ରଂଥ ଲଖିଆ, ଏ-୪, ଗ୍ରୀନ୍ ପାର୍କ, ନୃଥାବିଲ୍ୟ - ୧୧୦୦୧୭

ଗଠନ ପ୍ରଶାଳୀ :

୪.୭.୧	ପ୍ରାକ୍ ଆଭାସ
୪.୭.୨	ଅନୁବାଦକଦୟଙ୍କ ପରିଚୟ
୪.୭.୩	ଆଭିମୁଖ୍ୟ
୪.୭.୪	ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ
୪.୭.୫	ସାରକଥା
୪.୭.୬	ରଚନାଗୌଲୀ
୪.୭.୭	କ'ଣ ଶିଖିଲେ

୪.୭.୧ : ପ୍ରାକ୍ ଆଭାସ : ନ୍ୟାସନାଲ ବୁଲ୍ ଗ୍ରଂଥ ଲଖିଆ ରେ ପ୍ରକାଶିତ ‘ଦିବାସ୍ପୁ’ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଏକ ଅନୁଦିତ ପୁସ୍ତକ । ଗିଜୁଭାଇ ବଧେକାଙ୍କ ଗୁଜୁରାଟି ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ଏହି ବହି ପ୍ରଥମେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା ୧୯୩୨ ରେ । ଉଚ୍ଚନ୍ୟାୟାକ୍ୟରେ ଆଇନ୍ଜୀବୀ ଭାବେ କାମ କରୁଥିବା ଗିଜୁଭାଇ (୧୯୮୫-୧୯୩୯) ନିଜ ପୁଅକୁ ପଡ଼ାଇବା ଅବସରରେ ମନ୍ଦିରେ ଶିକ୍ଷା ପଢ଼ି ଅନୁଶାଳନ କରିଥିଲେ । ପିଲାଙ୍କୁ କିପରି ପଡ଼ାଇଲେ ସେମାନେ ତାହା ଉପରୋଗ କରିପାରିବେ ଏହି ବିଷୟ ଗୁଜୁରାଟି ଭାଷାରେ ଲେଖି ‘ଦିବାସ୍ପୁ’ ବହି ପ୍ରକାଶ କରାଇଥିଲେ । ଭାରତବର୍ଷରେ ପିଲାଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ପଢ଼ିବିବୁ ନୃଥା ମୋଡ଼ ଦେବା ପାଇଁ ଚିତ୍ର କରୁଥିବା ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧିଙ୍କ ଆଦର୍ଶ ପ୍ରତି ଅନୁରକ୍ତ ଶିକ୍ଷାବିତ୍ତ କାଶୀନାଥ ତ୍ରିବେଦୀ ହିମୀ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ତାହାକୁ ଅନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି ପୁଷ୍ପଶ୍ରୀ ପଞ୍ଜନାୟକ ଓ ନିଷିଳ ମୋହନ ପଞ୍ଜନାୟକ

୪.୭.୨ : ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦକଦୟଙ୍କ ପରିଚୟ : ଶିକ୍ଷା, ବିଜ୍ଞାନ, ଭାଷା ଆଦିକୁ ଲୋକମାନେ ସହଜରେ କିପରି ଗ୍ରହଣ କରିବେ ଏ ଘେନି ପୁଷ୍ପଶ୍ରୀ ପଞ୍ଜନାୟକ ଓ ନିଷିଳ ମୋହନ ପଞ୍ଜନାୟକ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଜାଗମରାରେ ‘ସ୍ମୃଜନିକା’ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଢ଼ି ବିବିଧ ଉଦ୍ୟମ କରିଆସୁଛନ୍ତି । ପିଲାଙ୍କୁ ନୃଥା ରାତିରେ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ନିମିତ୍ତ ଭାବନାସବୁକୁ କାହାଣୀ ଆକାରରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଥିବା ଗୁଜୁରାଟି ଭାଷାର ବହିଙ୍କୁ ସେମାନେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୁ ଅନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି ।

୪.୭.୩ : ଆଭିମୁଖ୍ୟ : ଛୋଟ ପିଲାଙ୍କୁ ଗୁଡ଼ାଏ ବହି ମୁଖ୍ୟ କରାଇ ପାଠ ପଢ଼ାଇଲେ ସେମାନେ ଆନନ୍ଦ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ଖେଳେଇ, ହସେଇ ଶିକ୍ଷାଦେଲେ ସେମାନେ ଖୁସିରେ ଅନେକ କଥା ଶିଖନ୍ତି । ଶିକ୍ଷାରେ ପାସ-ଫେଲ, ନମ୍ରର ଦିଆ ଭଜି ବ୍ୟବସ୍ଥା ବି ମାରାବୁକ । ମନ୍ଦିରେ ଶିକ୍ଷାପଢ଼ନ୍ତି କିପରି ଉପାଦେୟ ତାହା ଜଣେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପ୍ରଯୋଗ ଓ ପରାକ୍ରମ ଭିତିରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଛି ‘ଦିବାସ୍ପୁ’ ପୁସ୍ତକରେ । ପୁଣି ପିଲାଗ ରୁଚିକୁ ଚାହିଁ ତାର ଶିକ୍ଷାଗ୍ରହଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିର୍ବାଚନ କରାଯିବା ବାଞ୍ଚନୀୟ - ଏହି ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଦିବା ସ୍ପୁ ରଚନା ପଛରେ କ୍ରିୟାଶାଳ ରହିଛି ।

४.७.४ : उद्देश्य : शिक्षक, छात्र-छात्रा, देशर नागरिक एवं बहि पक्षि पिलामानकू शिक्षा देवार गतानुग्रहिक कक्षकर पक्षिपति परिवर्ते आनन्दपूर्वक माध्यम बढ़ावा देवा। बिशेष करि छोट पिलाकू पाठ पक्षितथवा शिक्षकमानकू पक्षे 'दिवास्पृष्टि' पक्षिवा जरुरा। ऐमानेनूआ नूआ बाट बाहार करि पड़ावा देवा। पिलाकू पाइँ पाठ बोझ नूहेँ - एहि अनुच्छेद पिलाकू उत्तरे चिथाँवा पाइँ-बहित्रे लेखा येकेहि पाठकू अनुप्राणित करिव। बहित्रे गुजुराटी लेखक गिजुभाव बधेका निनू पूर्वकू निजे पड़ावा अवसररे मण्डेषोरा पक्षित्रे अथयन करिथ्यले। अथयनलष्ट आनकू पूर्व पाठपड़ारे ये प्रयोग करिथ्यले। येथपाइँ बहिर आरम्भरे ये लेखिथवा कथा ओडिआ भाषारे एहिपरि कुहायाइहि - "एहि दिवास्पृष्टि मोर जावत अनुच्छेदरु जात, एवं मोर बिश्वास, प्राणवान, ज्ञानवान ओ निष्ठावान शिक्षक निज निजर जावनधारारे एहार बास्तविक स्वरूपर एदुप्रयोग करिपारिबे।" बस्तुतः शिक्षमानकू शिक्षा पक्षित्रे यांसार आणिवाकू गिजुभाव येहि 'बालदेवो उवा' आहान शुश्रावथ्यले एवं काळरे तहीं प्रयास घटावापाइँ छात्र-शिक्षकमानकू पाठ्यक्रमरे रेखायिवा बोधहुए शिक्षावित्तमानकू उद्देश्य।

४.७.५ : बहिरे बर्ष्यत घटावालीर बिश्वेषणात्तुक यांस्त्रिप्रयासर

जेणे शिक्षक नूआ पक्षित्रे चतुर्थ श्रेणीर छात्र-छात्रामानकू पाठ पड़ावा देवा प्रयोग पराई 'दिवा स्पृष्टि' पूर्वकरे बर्ष्यत। घटावालाकू काहाणा शैलीरे चारोटि भागरे उलेख करायाइअहि। भागगुडिकर नाम रेखायाइहि यथाकुमे प्रयोगर आरम्भ, प्रयोगर प्रगति, इ'मास परे ओ अंतिम एक्सिलना।

लक्ष्मीशकर बाबू पिलामानकू मण्डेषोरि पक्षित्रे पड़ावा पक्षिति बिषयरे पक्षिथ्यले ओ ये यांपर्करे किन्तु भाविथ्यले। किन्तु पिलामानकू प्रत्यक्ष भावरे पड़ावा देवा अभिज्ञता ताकूर न थला। एकदा ये शिक्षा बिभागर मूल्यांक पाखकू याक प्राथमिक उररे ताक पड़ावा पक्षिति पराई करिवाकू अनुमति लोडिले। चतुर्थ श्रेणीरे पड़ावापाइँ ताकू अनुमति मिलिला। पिलाकू पाठ्यक्रम, पड़ावहि ओ अन्यान्य बिषयरे शिक्षा बिभागर नियम ताकू मिलिला। ता पर दिन ये तिनि नम्हर युररे पहार्हिले। प्रधान शिक्षक ताकू नेह चतुर्थ श्रेणी पिलाकू यहित परिचय कराव देले। लक्ष्मीशकर भाविले - "एर पिलामानकू मोठे पड़ावाकू पक्षिति, एहि दुष्ट, किदिआ, खुजुकुजिआ"पिलादलकू।" ये प्रथमे पिलामानकू शाति खेळ खेळिवा पाइँ आहान कले। ये उँ शाति कहिवा क्षणि पिलामाने रूपचाप बघिवे। ता'परे घरर झेका दुआर बद्य करायिव। नारवता मध्यरे पिलामाने बिजिनू शब शुणिवे। ताहा कले। किन्तु पिलामाने ठोलापेला, ताळि मारिबादिरे बयष्ट रहिले। लक्ष्मी शकर पिलामानकू हुटि हेला बोलि शुश्रावले। पिलाए आग्रहरे दोहि पलाइले। प्रधान शिक्षक एथरे क्षुष्ट हेले। दिताय दिन पिलामानकू गप कहिले। प्रथम दिन येहि पिलामाने हुटि कहि दोहि पलाइथ्यले, दिताय दिन येहिमाने हुटि घाघ बाळि यारिवा परे बि गप शुणिकू बोलि अलि कले। दिताय दिन पिला गप शुणिवाकू नेहुरा हेवारु ये आगे हाजिरा पकाइले, पिलामानकू मूष्टिकिकाटि बसाइले, पड़ापक्षि बिषयरे दि' पद कहि पिलामानकू घरकू यिवाकू कहिले। पिला, किन्तु घरकू न याइ गप शुणिवाकू किदू कले। पिलाकूरु गप बहि पक्षिवार प्रतिशुति पाइवा परे ये किन्हि बहि किणिआणिले। पिलाए पक्षिले। पिलामानकू परिष्वार परिहळनुता उपरे नजर देले लक्ष्मीशकर। मैला गोपि न पिष्टिवाकू परामर्श देले। अभिभावकमानकू उकाइ येता कले। एथरे सुपक मिलिवा देखि पारिले नाहि। पिलामानकू धरि लक्ष्मीशकर खेळाइले। खेळरे हारजित्कू केहु करि जशक पथर माढरे आउ जेणे पिलार मूष्ट पाटिला। खेळरे हार-जित् रहिव नाहि, खेळ हीँ खेळ एकथा पिलामानकू रुझाइ देले लक्ष्मीशकर। गप, खेळ, पूष्टकालय, कथावार्ता, परिष्वार परिहळनुतार बयवस्त्रा करु करु दुर तिनि मास बितिगला। एस्तु देखि प्रधानशिक्षक, पदाधिकारामाने बि पाठपड़ा हेह न थवारु पलापल घेनि यादेह करुथाति।

दिताय मासरे पिलामानकू शुत्तिलिखन शिक्षाइले लक्ष्मी शकर। ए पूणि नूआ उज्जरे हेला। पाठागारवु कोणिव गोठे बहि आणि पिलाकू लेखिवाकू ताळिले। प्रथमे बाब्यटिकू शुणि यारि मने रेखिला परे पिला लेखिव। शुत्तिलिखन खाता

ଦେଖିଲେ । କାହାର କିଛି ତୁଳ ନ ବାହି, କାହାକୁ ନମ୍ବର ନ ଦେଇ ସେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଖାତା ଫେରାଇ ଦେଲେ । ପିଲା, ନମ୍ବର ପାଇବା କଥା ପଚାରିବାରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶକ୍ତି କହିଲେ - “ଆମ ଶ୍ରେଣୀରେ କେହି ଆଗୁଆ, ପହୁଆ ନମ୍ବର ପାଇବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ଏଠାରେ ଯେ ଗାତ ଜାଣେ ସେ ଗାଇବ, ଯେ ନ ଜାଣେ ସେ ଶିଖିବ ।” ପିଲାଙ୍କ ପରିଷାର ପରିହାନ୍ତା ଉପରେ ନଜର ଦେଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଶକ୍ତି । ହାତ-ପାଦ ଧୋଇ ପୋଡ଼ିପାଇଁ ହୋଇ ଶ୍ରେଣୀରେ ବସିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଇଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଗାତ ଶିଖାଇଲେ, ଗୋଲକ ଧନାର ଖେଳ କି ଶିଖାଇଲେ । ସେ ବୁଝିଥିଲେ “ଛୋଟ ପିଲାଙ୍କର ଦରକାର ସ୍ଵର୍ଗ ଶରୀର, ନିର୍ମଳ ମନ, ତାଙ୍କଣ ବୁଦ୍ଧି, କାମ କରିବା ପାଇଁ ଅସରତି ଶବ୍ଦି ।” ପୂର୍ବରୁ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଗପ ଶୁଣାଇଥିଲେ । ଉଚିତାସକୁ ସେହି ଧାରାରେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପଢାଇଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଶକ୍ତି ।

ଛ'ମାସ ପରେ ସୁଲରେ ତାଇରେକୁରଙ୍କ ପରିଦର୍ଶନ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଚାଲିଲା । କିଏ ଗାତ ଗାଇବେ, କେଉଁମାନେ ନାଟକ କରିବେ ଜତ୍ୟାଦି । ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀର ପିଲାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କାହାର କାହାର ନାମ ଦେବାକୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀଶକ୍ତି ବାହୁଙ୍କୁ କହିଲେ । ସେ ତାଙ୍କୁ ନାହିଁ କରିବାରୁ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ଉପରିସ୍ତ ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ଜଣାଇଲେ । ଉପରିସ୍ତ ଅଧିକାରୀ ରାଗିକରି ପଚାରିବାରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀଶକ୍ତି କହିଲେ “ତେବେ କ’ଣ ଭଲ ପିଲା ସବୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ମନୋରଞ୍ଜନ କରିବାକୁ ଅଛନ୍ତି ? ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଗରେ ନାଚି କୁଦି ସୁଲ ପାଇଁ ମିଛ ପ୍ରଶଂସା ପାଇବା ପାଇଁ ଅଛନ୍ତି ? ଅଧିକାରୀ କଥାରୀ ବୁଝିଲେ । ତାଇରେକୁର ଆସିଲେ । ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀ ପିଲାମାନଙ୍କର ଗାତ-ନାଚ ଦେଖି ସତୋଷ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ଶାଶ୍ଵାସିକ ପରାକ୍ଷା ପୂର୍ବରୁ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଖେଳ ରାତିରେ ବ୍ୟାକରଣ ପଢାଇଲେ । ବ୍ୟାକରଣ ମୁଖସ୍ତ କରିବା ବା ଏ ଘେନି ମାଡ଼ ଖାଇବା ପରମରା ଏଭଳି ବିଧାନଦ୍ୱାରା ଆଦୋ ସମ୍ବଦପର ନୁହେଁ ବୋଲି ଶିକ୍ଷାଧିକାରୀ ବୁଝିଲେ । ଶାଶ୍ଵାସିକ ପରାକ୍ଷା କରିବାକୁ ଆସିଲେ ଅଧିକାରୀ । ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀ ପିଲାଙ୍କ ପ୍ରକୋଷ୍ଟରେ କଣ୍ଠେ, ବହି, ଖେଳ ସାମଗ୍ରୀ ଦେଖି ସେ ଖୁସି ହେଲେ । ପିଲାମାନଙ୍କର ପରିଷାର ପରିହାନ୍ତା, ଗାତ, ଖେଳ ଓ ପାଠ ପଢା ଦେଖି ସେ ମୁସ୍ତ ହେଲେ । ହାତରେଖା ପଢ଼ିବାରୁ ପିଲାମାନଙ୍କ ସର୍ଜନ-ମାନସର ସଂକେତ ପାଇଲେ ଅଧିକାରୀ ।

ଶାଶ୍ଵାସିକ ପରାକ୍ଷା ପରେ ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷକ ବନ୍ଦୁମାନେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଶକ୍ତିର ଶିକ୍ଷା ପଢ଼ିରେ ପରାକ୍ଷାକୁ ନାପଦୟ କରୁଥିଲେ ସେମାନେ ବହୁ ହେଲେ । ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଚିତ୍ର ଶିଖାଇଲେ । ଜଣେ ଚିତ୍ରଶିଳ୍ପୀଙ୍କୁ ଡକେଇ ଚିତ୍ରରେ ରଙ୍ଗ ମଡ଼େଇବା ଶିଖାଇଲେ । ଅମିନ ଡାକି ଜମିଜମା ମାପରୁପ ରାତି ବି ଶିଖାଇଲେ । ମାନଚିତ୍ର, ଗ୍ରେବ ଆଦି ଜରିଆରେ ଭୁଗୋଳ ପଢାଇଲେ ଓ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନ ବୁଲି ଦେଖିବାର ନନ୍ଦାବସ୍ତ କରାଇଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଶକ୍ତି । ଗୋଟେ ହାତସୁଲରୁ ଦୂରବାନଶ ଯତ ଆଣି ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଗ୍ରହ ନକ୍ଷତ୍ରାଦି ଦେଖାଇଲେ । ଏମିତି ନିଜ ଜଙ୍ଗରେ ସେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଗଣିତ ଶିକ୍ଷା ଦେଲେ । ବାର୍ଷିକ ପରାକ୍ଷା କରାଇବା ପାଇଁ ତାଇରେକୁର ଆସିଲେ । ତାଇରେକୁର ପୂର୍ବରୁ ପିଲାମାନଙ୍କ ସଫଳତା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିଲେ । ତେଣୁ ପାଇଁ କରାଇବା ପାଇଁ ଅନୁମୋଦ କରିବାକୁ ଯିବା ବେଳେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଶକ୍ତି କହିଲେ ଯାହାର ଯେଉଁ ଆଗ୍ରହ ଅଛି ସେ ସେଯା କରିବ । କିଏ ସେଲୁନ ପାଇଁ, ଆଉ କିଏ ପୋଲିସ ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ । ତେଣୁ ପିଲାମାନେ ତିନୋଟି ଧାରାରେ ଯଥା, ଯୋଗ୍ୟ, ଅଯୋଗ୍ୟ ଓ ଦୁର୍ବଳ ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଚାରିତ ହେବେ । ଏପରିକି ପରାକ୍ଷା ସରିବା ପରେ ସୁଲରେ ସମ୍ମିଳନୀ ହୁଏ । ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀର ପିଲାମାନେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଶକ୍ତିର ଦ୍ୱାରା ଏଭଳି ପ୍ରଶିଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲେ ଯେ, ସେମାନେ ସବୁ କଥା ବୁଝିଲେ । ତାଇରେକୁର ସେହି ସମ୍ମିଳନୀରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଶକ୍ତି ନୁଆ ଶିକ୍ଷା ପଢ଼ିବି ଓ ତହିଁର ସଫଳତାକୁ ପ୍ରଶଂସା କଲେ ।

‘ଦିବାସ୍ପୁ’ରେ ଶିକ୍ଷା ପଢ଼ିର ଯେଉଁ ପରାକ୍ଷା-ପ୍ରୟୋଗ କାହିଁନିକ ରାତିରେ ବର୍ଷିତ ତାହା ଏବକାଳର ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା ମଣିଲରେ ଅନୁସ୍ଥିତ ହେଲେ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍କ ଶିକ୍ଷାପ୍ରାପ୍ତ ହାତ-ହାତ୍ର ବାହାରିବା ସମ୍ବଦପର ହୁଅବା ।

୪.୭.୩ : ରଚନାଶୈଳୀ : ‘ଦିବାସ୍ପୁ’ ପୁଷ୍ଟକଟି କାହାଣୀ କଥାର ରାତିରେ ଲଖିତ । କଥକ ହେଉଛନ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ମୀଶକ୍ତି ବାବୁ । ପରିବେଶକୁ ଚାହିଁ ଘରଣା ନାଟକୀୟ ଧାରାରେ କଥୋପକଥନ ରାତିରେ ବର୍ଷିତ । ଭାଷା ସରଳ ଓ ସୁବୋଧ । ଛୋଟ ଛୋଟ ବାକ୍ୟରେ ଜାବ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ ହୋଇଛି । ଚଳନ୍ତି ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ଅନୁଦିତ କୃତି ‘ଦିବାସ୍ପୁ’କୁ ସୁଖପାଠ୍ କରିଛି । ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ କେତୋଟି ଉଦ୍‌ବନ୍ଧର ଜାଯାଉଛି - ଅଜବ, ଅଖାତୁଆ, ଆମର ହାତଗୋଡ଼ ବନ୍ଦା, ଭଣ୍ଡିବା, ଉପସ୍ଥାନ, ଶୁଭୁବୁଲୁ, ହାଜିରା, କାଠ ଭଳି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲେ, ଲଗାମ ଛଡ଼ା, ରିଢାଭିତ୍ତି ହେବା, ଠିକିବା, ମୁରୁକୁ ମୁରୁକି ହସିବା, ବସି ବସି, ଶୋଇ ଶୋଇ, କାଳ ଆଗରେ ମୂଳା ଚୋରାଇବା, ତରତର, ପାଣିରେ ପଡ଼ିବ, ପୋଥ ବାଇଗଣ, ନବରଙ୍ଗ, ଧାମି ନେବେ, କମ ଆସିବା, ରାଗ ତମତମ, ଧୋକୁ, ଜାଲିଆତି, ଛଟାଗାଲିବା, ଗୁଁ ଗୁଁ ହେବା, ହାତଗୋଡ଼ ଧରିବା, ହୁକୁହୁ, କଷଟି ପଥର ଜତ୍ୟାଦି ।

୪.୨.୨ : ‘ଦିବାସ୍ତମ୍ଭ’ ପକାର କି ଶିକ୍ଷା ମିଳେ

କ - ବିନା. ମାଡ଼ ଓ ଗାଲିରେ ପାଥମିକ ସ୍ତରର ହାତ-ହାତୀମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷୟିତୀ ଶଖଳିତ କରିପାରିବେ।

୪ - ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରାମାନଙ୍କର ସର୍ବଜୀବି ବିକାଶ ସେମାନଙ୍କ ସୁସ୍ଥ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ନିର୍ମଳ ମନ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ । ତେଣୁ ଏଥୁ ପ୍ରତି ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷୟିତୀମାନେ ଧାନ୍ ଦେବା ଉଚିତ ।

ର - ଖେଳ, ଗାଡ଼, ନାଚ ଶିକ୍ଷାର ବନ୍ଦ ଆଶ ।

ଘ - ଗପ କହିବା ରାତିରେ କମ୍ ବୟସର ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପାଠ ପଡ଼ାଗଲେ ଭାଷା ଉପରେ ସେମାନଙ୍କର ଦକ୍ଷତା, କହିବାର ଶୈଳୀ, ବୃତ୍ତି, ସ୍ଵତିଶକ୍ତି ଓ ଅଭିନୟ ପଢ଼ି ଆନନ୍ଦ ନାହିଁ । ଶିକ୍ଷକ - ଶିକ୍ଷଣିଯୀମାରେ ଏଥମାତ୍ର ନାହିଁ ଦେବା ନରବା ।

ତ - ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରରକ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷାପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ସୃଷ୍ଟିରେ ଶିକ୍ଷକ- ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀମାନେ ନୂଆ ନୂଆ ପଦ୍ଧତି ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ ତଥାର
ରହିଲେ ଜାତିର ବିଜ୍ଞାନ ହେବ ।

ପୁସ୍ତକ-ସମୀକ୍ଷା

ପୁସ୍ତକର ନାମ : ତୋରୋ-ଚାନ୍

ଲେଖକ : ତେତ୍ସୁକୋ କୁରୋଯାନାଗି

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ : ବିନୟକୃଷ ପଞ୍ଜନାୟକ, ନିଶିଳ ମୋହନ ପଞ୍ଜନାୟକ

ଗଠନ ପ୍ରଶାଳୀ : ୪.୭.୧ ଉପକ୍ରମ

୪.୭.୨. ଲେଖକ ପରିଚୟ

୪.୭.୩. ଅନୁବାଦ ସଂପର୍କରେ

୪.୭.୪ ପୁସ୍ତକରେ ବର୍ଣ୍ଣତ ବିଷୟବସ୍ତୁ

୪.୭.୫ ଉପଯୋଗିତା

୪.୭.୬ ରଚନାଶୈଳୀ

୪.୭.୭ କ'ଣ ଶିଖିଲେ

୪.୭.୮ ଉପସଂହାର

୪.୭.୯ ତୁମପାଇଁ କାମ

୪.୭.୧ ଉପକ୍ରମ

ସାହିତ୍ୟ ସମାଲୋଚନା ଧାରାରେ ପୁସ୍ତକ ସମୀକ୍ଷା ଅନ୍ୟତମ ରାତି । ଇଂରାଜୀରେ କୁହାୟାଉଥିବା ବୁଲ୍ ରିଭ୍ୟୁର ଓଡ଼ିଆ ପରିଭାଷା ହେଉଛି ପୁସ୍ତକ ସମୀକ୍ଷା । ସମ (ଉପସର୍ଗ) + ଶକ୍ତି (ଧାତ୍ର)ରେ ‘ଆ’ ପ୍ରତ୍ୟେ ଲାଗି ‘ସମୀକ୍ଷା’ ପଦ / ଶବ୍ଦ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ବିସ୍ତୃତ ବା ବ୍ୟାପକ ଭାବରେ ସାହିତ୍ୟର କୌଣସି ବିଭାଗ ବା ପୁସ୍ତକକୁ ତନ୍ତ୍ର ତନ୍ତ୍ର କରି ଆଲୋଚନା କରିବା ହେଉଛି ସମୀକ୍ଷାକର୍ମ । ସମୀକ୍ଷା ଭଲି ‘ସମାଲୋଚନା’ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ରହିଛି । ସମ(ଉପସର୍ଗ) + ଆ - ଲୋଚନ - ଆ = ସମାଲୋଚନା । ଇଂରାଜୀରେ ବ୍ୟବହତ କ୍ରିତିକମଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଆରେ ସମାଲୋଚନା କୁହାୟାଇଛି ।

ପୁସ୍ତକ ସମୀକ୍ଷାପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଗଣ କରାୟାଇଥିବା ‘ତୋରୋ-ଚାନ୍’ ପୁସ୍ତକ ଏକ ଅନୁଦିତ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକୃତି । ତେତ୍ସୁକୋ କୁରୋଯାନାଗିଙ୍କଦାରା ଏହି ବହି ଜାପାନୀ ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ଓ ୧୯୮୧ ମସିହାରେ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରକାଶିତ । ବହିଟି ଇଂରାଜି ଭାଷାରେ ଡରୋଥ ବ୍ରିଟନ୍‌କଦାରା ଅନୁବାଦିତ ଓ ଏହାକୁ ଅନୁସରଣ କରି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ତୋରୋ-ଚାନ୍‌ର ଅନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି ବିନ୍ୟକୃଷ ପଞ୍ଜନାୟକ ଓ ନିଶିଳ ମୋହନ ପଞ୍ଜନାୟକ । ସଂପ୍ରତି ଜଗତକରଣ ଧାରାରେ ବିଶ୍ଵକୁ ଗ୍ରାମ ରୂପେ ପରିଜନନା କରାଯିବାର ପରାଂପରା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି । ଦେଶ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଚଳିତ ଥିବା ସଂସ୍କୃତ ଓ ତହିଁରେ ପ୍ରତିପାଳିତ ସାହିତ୍ୟ ଅନୁଦିତ ହେବା ଏବେ ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ମନେ ହୋଇଛି । ଦିତୀୟ ବିଶ୍ଵୟୁଦ୍ଧର ଧଂସିଥିଥିବା ମଧ୍ୟରେ ଛାରଖାର ହୋଇଯାଇଥିବା ନୂଆ ରକମର ଶିକ୍ଷା ପ୍ରବର୍ଦ୍ଧନକାରୀ ଅନୁଷ୍ଠାନର ସତିକୁ ଲେଖିକା ଉଜ୍ଜ୍ଵଳିତ ରଖାଇଛନ୍ତି ‘ତୋରୋ-ଚାନ୍’ ପୁସ୍ତକରେ । ଜାପାନୀ ଭାଷାରେ ପ୍ରଚଳିତ ଥିବା ଏକ ବୋଲିରୁ ବହିଟିର ନାମ କରଣ କରାୟାଇଛି ‘ତୋରୋ - ଚାନ୍’ ଯାହାର ଅର୍ଥ ଫରକା ପାଖର ଲୋକ । ସାଧାରଣ ଜନଜୀବନଠାରୁ ଦୂରରେ ରହୁଥିବା ଲୋକକୁ ଜାପାନରେ କୁହାୟାଉଥିଲା ‘ତୋରୋ-ଚାନ୍’ । ଏଠାରେ (ଲେଖିକା - ତେତ୍ସୁକୋ କୁରୋଯାନାଗି) ପାଠ ପ୍ରତି ଥାନ ନ ଦେଇ ରାସ୍ତାରେ ଯାଉଥିବା ବା ଅନ୍ୟ କିଛି ଦେଖିବାକୁ ଫରକା ପାଖରେ ନିଜ ଭଲାରେ ଛିଡ଼ା ହେଉଥିବା ଝିଅର ଜୀବନ କ'ଣ ଓ କିପରି ହୋଇଛି ତାହା କର୍ଷନା କରାୟାଇଥିବା ବହିର ନାମକରଣ କରାୟାଇଛି ‘ତୋରୋ - ଚାନ୍’ ।

ଓଡ଼ିଆରେ ‘ତୋରୋ-ଚାନ୍’ ବହିଟି ନ୍ୟାସନାଲ ବୁଲ୍ ଟ୍ରଷ୍ ଲାଇସନ୍ୟ ଦାରୀ ୧୯୯୭ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି ।

४.७.७. लेखक परिचय

‘तोरो-चान् पूऱ्जल्लवा लेखिका तेष्वुको कुरोयानारि जापानी भाषारे निक प्राथमिक शिक्षा जीवनर बिनरणा पूऱ्जल्लवा करिछति । ऐ निजे हो-‘तोरो-चान्’ । कुरोयानारि जापानर जणे लोकप्रिय चिर तारका । ऐ ‘पाणी ओ मूँ’ ५ ‘घप्रेम निउयर्कर्स’ बहिट्टेलेखिछति । जापानी भाषारे लेखायाइथ्वा जणे जापानी महिलाक बहिटि एते लोकप्रिय हेर, एकथा केहि आशा करिनथ्ले ।

जंगाजी भाषारे अनुदित एहि पूऱ्जल १९८७ मध्याहरे प्रकाश पाइथ्ला । अनुबाद करिथ्ले श्रामिता उरोथ ग्रिट्न । उरोथ जणे घणाचकार ओ प्रसिद्ध कबि । जापानी लेखिका कुरोयानारि लेखिछति – ‘मोर मूळ लेखार हेर ओ भाब वेथरे अबिकल रहिछि ।’

बहिटि र ओडिआ अनुबाद करिछति बिनय कृष्ण पठनायक ओ निश्चिल मोहन पठनायक । भुवनेश्वरर जागमराठारे ‘सृजनीका’ अनुष्ठानगढि बिनयकृष्ण, निश्चिलमोहन, पूर्णा आदि विज्ञानकु लोकप्रिय करिबापाई लेखालेखिरे ब्यापृत अछन्ति ।

४.७.८. अनुबाद घंपर्करे

जणालारे एकदा कुहायाइथ्ला Translators are traitors अर्थात् अनुबादक मात्रुके मिथ्याचारा । एवे किन्तु अनुबाद व्यक्तिरेक बिश्व साहित्य घंपर्करे अबहित हेबा असम्बव होउपडिछि । जगत्करण मूळरे अन्य भाषारे लिखित साहित्य अनुदित हेबाबारा अनेक जातिर घंपूति, लोकलेखि, घट्येतादि अनेके जाणि पारुहुह्ति । ए दृष्टिरु घंपूति अनुबाद साहित्यकृति एकात उपादेय घारस्त सृष्टि रूपे बिबेचित हेत्रहि ।

४.७.९. पूऱ्जलरे बर्ष्णत विषयबस्तु

जणे हिंदू-बिद्यालयरे चगलामि करिबारु ताकु ऐ बिद्युलयरु नेइ यिबापाई शिक्षयित्रा हिंदूर मा’कु भाकि शुशार देले । मा’ हिंदूर पढापडिपाई तोमोर्ख गाकुएनरे छाडिले । योतारे प्रधानशिक्षक थ्ले घोषो कोबोयासि । बिद्यालयर श्रेणागृहस्त्रिक गोटिए गोटिए रेलेत्वा । हिंदू तोरो-चान्कु तोमोर्ख गोकुएन उल लागिला । पढापडिरे निर्दिष्ट पाठ्यक्रम येठि न थ्ला । प्रधानशिक्षक कोबोयासि बिश्वास करुथ्ले ये ‘प्रत्येक पिला व्याख्याक भावरे उल गृह नेइ जन्म हुए । ता’र परिबेश ओ बढ्दकर प्रभाब ठिक् न थ्ले एहा अठि घहजरे नष्ट होल्याए । पिलाकर उलगृहकु चिह्निबा ओ बढ्दागवा ताकर लक्ष्य थ्ला, येपरि एहि पिलामाने सृतत्र व्यक्ति नेइ बढ़ि उठिबे ।’

बस्तुत घाकुतिक व्यवस्था नेइ पिलामानकर घहज व्याख्याक रुहि किउलि बिक्षित हेब उहाँर व्यवस्था कराइथ्ले तोमाए गाकुएनर प्रधान शिक्षक घोषो कोबोयासि । तोरो-चान्कु ए धरणर पढाराति उल लागिछि । ता’र व्याधान चिता बा प्रवृत्तिकु बढ्देत्वार सूयोग पाइछि तोरो-चान् । प्रधानशिक्षकक ता’ प्रति ‘सुनाई’ समेधन तोरो-चान्कु उघाहित करिछि । एपरिकि प्रथम दिनरे प्रधानशिक्षक चारिश्वाना धरि बिना बिरक्तिरे तोरो-चानर आबुरु जाबुरु कथा शुणिछति । रेलेत्वारे बसि पाठ पढिबा तोरो-चान्कु उल लागिछि । पूर्णि पाठ पढारे किछि कठकणा न थ्ला । प्रथम श्रेणारे गोटिए समयरे केहि पिला चित्र करुहि त आउ किए अक्षर लेखिछि । पिला तार मन लाखि काम करिबारे व्याधानचा देबा येठिका शिक्षा व्यवस्थार अपरिहार्याता । पूर्णि पिलामाने एकाठि रहि, जलेखिआ खाइ, कथाबारा जरिआरे अनेक किछि शिखुथ्ले । यासुआकि यामामोतोकु पोलिओ हेबा ता’तारु शुणि प्रथमे तोरो-चान् पोलिओ क’श जाणिछि । ता प्रति समेदनशील होइ ताकु शिति व्याहायरे गाइ उपरकु नेइ आनन्द पाइछि । अबश्य यासुआकि बेशादिन बस्तु पारिनाहिँ । प्रधानशिक्षकक बराद मुताबक किछि समुद्ररु घंगुहात ओ आउ किछि पाहाडरु अणा याइथ्वा द्रुव्यरे प्रस्तुत खाद्य नेइ तोरो-चान् बिद्यालय याइथ्ला । खाद्यकु उल करि तोबाइ खाइबा, स्कूल बुलाबुलि करिबा, पहारिबा, देवाकय यिबा, गाउ शिखिबा आदि, पिलाए शिखुथ्ले बिद्यालयरे । क्याप करिबा, बिजिन्न जागा बुलियिबा मध्य बिद्या शिक्षार अपरिहार्य अज थ्ला । नाच शिखिबा, अरिनय करिबा, रोक्षेइ करिबा, कृष्ण घंपर्करे मध्य शिक्षा पाइथ्ले छात्रात्रा । पिलामान्कु

ଖୁଲି ଓ କାଦୁଆରେ ସାଭାବିକ ଭାବେ ଖେଳିବା ଦେଖି ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକ ଉପାହିତ କରୁଥିଲେ । ମୋଟା ବୁଲିବା, ଜଙ୍ଗଲରେ ଝରଣାଦି ଦେଖିବା ମଧ୍ୟ ପାଠପଢାର ଅଛା ଥିଲା । ବର୍ଷକୁ ଥରେ ଖେଳ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ହେଉଥିଲା ତୋମାଏ ଶାକୁଏନ୍‌ରେ । ଚିତ୍ର କରିବା ବି ଶିଖୁଥିଲେ ପିଲାମାନେ । ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକ ଓ ତାଙ୍କ ପଢ଼ୀ ପିଲାମାନଙ୍କ ଖାଇବା ପିରବା କଥା ବୁଝୁଥିଲେ । ମୋଟ ଉପରେ ତୋରୋ-ଚାନ୍ ପୁଷ୍ଟକରେ ଛୋଟ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପାଠ ପ୍ରତି ମନୋଯୋଗୀ କରାଇ ସେମାନଙ୍କ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟର ବିକାଶ କରାଇବା ମୂଳରେ ସେମାନଙ୍କର ସାଭାବ ଚରିତ୍ର ପ୍ରତି ଶିକ୍ଷକ ସହନଶାଳ ହେଲେ ସମ୍ବପନ ହେବ ବୋଲି ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି । ବସ୍ତୁତଃ ‘ତୋରୋ-ଚାନ୍’ ବହିଟି ଲେଖିକା ତେଉସୁକୋ କୁରୋଯାନାଗିଙ୍କ ବାଲ୍ୟକାଳୀନ ଶିକ୍ଷାପ୍ରାପ୍ତି ବିଧର ଏକ ମନୋରମ ସୃତିଲେଖ ।

୪.୭.୪ ଉପଯୋଗିତା

ଜାପାନରେ ଆମେରିକାର ବୋମା ମାଡ଼ ହେତୁ ତୋମାଏ ଜଳିଗଲା (୧୯୪୪ରେ) । ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପଢ଼ୀ, କନ୍ୟା ଓ ସତାନ ରକ୍ଷା ପାଇଗଲେ । ତଥାପି ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକ କୋକାଯାଶି ନୂଆ ଶିକ୍ଷାପଦ୍ଧତି ଚଳାଇବାପାଇଁ ସ୍ଵପ୍ନ ଦେଖୁଥାନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାରେ ନୂଆ ତାଆରେ ପାଠପଢାପାଇଁ ଗଢାଯାଇଥିଲା ‘ସତ୍ୟବାଦୀ ବନ ବିଦ୍ୟାଲୟ’ । କାହାରି କାହାରି ମତରେ ଭାରତର ସାଧାନତାପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ତାକରାରେ ମାଡ଼ ଆସିଥିବା ଅସହଯୋଗ ନିଆଁରେ ସାକ୍ଷୀଗୋପାଳସ୍ବ ବନ ବିଦ୍ୟାଲୟ ପୋଡ଼ିଯିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା । ପୁଣି ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ (୧୯୭୮)ଙ୍କ ମୃଦୁୟ ହେତୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା ନୂଆ ରାତିର ଶିକ୍ଷା ପଦ୍ଧତି ଜନସ୍ତତିରେ ରହିଗଲା । ସେହିପରି ତୋରୋ-ଚାନ୍ ଯାହାଙ୍କ ପ୍ରକୃତ ନାମ ତେଉସୁକୋ କୁରୋଯାନାଗି ଏହି ବହିରେ ନିଜ ପିଲାଦିନର ଶିକ୍ଷାଲାଭରାତି ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି । ଏ କାଳର ଛୋଟ ପିଲାଙ୍କୁ କିପରି ପଢ଼ାଯିବ - ଏ ଘେନି ଚିତ୍ର କରୁଥିବା ଶିକ୍ଷକେ, ଅଭିଭାବକେ ଓ ଶିକ୍ଷାପ୍ରାପ୍ତ ଶିକ୍ଷିତେ ପଢ଼ିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଓଡ଼ିଆରେ ଅନୁଦିତ ହୋଇଥିବାରୁ ଅନ୍ୟ ଭାଷା ନ ଜାଣିଥିବା ଓଡ଼ିଆ ପାଠକ ଏ ବହି ପଡ଼ି ଉପକୃତ ହେବେ ।

୪.୭.୫ ରଚନାଶୈଳୀ

ଯେବୋଲେଖି ବିଭାଗର ସାହିତ୍ୟ ପୁଷ୍ଟକରେ ଦୁଇଟି ଦିଗ୍ନ ରହିଛି । ଗୋଟିଏ ହେଉଛି - କ’ଣ କୁହାଯାଇଛି (ବିଷୟବସ୍ତୁ) ଓ କିପରି କୁହାଯାଇଛି (ଶୈଳୀ) । ଶୈଳୀ ହେଉଛି ଲେଖକଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ । ‘ତୋରୋ-ଚାନ୍’ ଏକ ଅନୁଦିତ ପୁଷ୍ଟକ । ଏଥିରେ ଅନେକ ଜାପାନୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସ୍ଥାନନାମ କେବଳ ଓଡ଼ିଆ ଲିପିରେ ଲେଖାଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଭାବ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ ନିମିତ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ବାକ୍ୟ ଓ ଶବ୍ଦ, ସ୍ଵାକ୍ଷରବୋଧ ରାତିର ହୋଇପାରିଛି । ବ୍ୟବହୃତ କେତୋଟି ଶବ୍ଦ କେତେ ମାତ୍ରାରେ ଓଡ଼ିଆରୁ ସ୍ଵୀଚ୍ଛ ଓ ଭାବଦ୍ୱବୋଧକ ତାହା ନିମ୍ନରେ ଉଦ୍ଧାର କରାଯାଉଛି । ସେପରି - ଖାଲି ଖାଲି ହସ, କରିକିରି ହସ, କିରିମିରିରି, ନସରପସର, ଚିହ୍ନିକି ଉଠିବା, ଗୁରୁତ୍ତିଗୁରୁତ୍ତି, ଖାଲରେ ଉବୁଚୁବୁ, ଶିତିର ପହି, କରୁଆ, ଚିତା ଲାଗିବା, ଖେତେତାମି, ଖତ, ଜାମାପଟା, ପାନିବା, ଗୋରପଟିଆ, ଥୋମଣି, ଅଲମଳ ତିକି ତୋଳ, କଚଡ଼ା ଖାଇବା, ଘାବରାଇଯିବା, ଖସଖସ, ନେହୁରା, ଅଖାତୁଆ, ଗେହ୍ନେଇ ତଙ୍ଗ, ଖାପି ନେବା, ରାମୁଡ଼ିବା, ଗୋଡ଼ ଘୋଷାରି ଘଡ଼ଖଡ଼ ଜତ୍ୟାଦି । ଏତଦ୍ଵାରା କେତେକ ଜାପାନୀ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ - କୁରୋଯାଗି ଚାନ୍ (ଚମକ୍ରାର) ମାରୁଯାମା (ଗୋଲ ପାହାଡ଼), ତୋଗାସି (ପୋଲିସ), ସୁବେତ, ସୁକାଇ (ଚା’ ଭୋଜି) ସିତ୍ (ସମୁଦ୍ରଜୀବ) ଜତ୍ୟାଦି । କାବ୍ୟଧର୍ମୀ ବର୍ଣ୍ଣନା ଥିବା ଅନେକ ବାକ୍ୟ ତୋରୋ-ଚାନ୍ ପୁଷ୍ଟକରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହା ସ୍ଵକ୍ଷପାଠ୍ୟ ହୋଇପାରିଛି । ହାତ ଗଣତି ବାକ୍ୟ କେତୋଟି ଉଦ୍ଧାର କରାଯାଉଛି ।

୧ - ଧଳା କାଦୁଆ ବୋଲି ହୋଇ ତୋରୋ-ଚାନ୍ ଗୋଟିଏ ପଲଞ୍ଚରା ହୋଇଥିବା କାନ୍ତୁ ଭଳି ଦେଖାଯାଉଥାଏ । (ପୃ. ୭୭)

୨ - ତାଳୁଠାରୁ ଥୋମଣିଯାଏଁ ପଚି ଗୁଡ଼ା ହୋଇ ଘରକୁ ଫେରିଲା ବେଳକୁ ତୋରୋ-ଚାନ୍ ଠିକ୍ ଗୋଟିଏ ଧଳା ଠେକୁଆ ଭଳି ଦେଖା ଯାଉଥାଏ । (ପୃ. ୭୮)

୩ - ଯାସୁଆକି - ଚାନ୍ ଥିଲା ପୋଲିଗ୍ରେନ୍ଟ । ସେ ମରିଗଲା । ତାଳୁ ଦେଖିବାକୁ ଗାର୍ଜା ଯାଇଛି ତୋରୋ-ଚାନ୍ । ଲେଖକଙ୍କ ଭାଷାରେ କାବିଯିକ ଛଟା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଉ ‘ବାହାରେ ବସନ୍ତ ରତ୍ନ କଥେଲିଆ ଖରା ପଢ଼ିଥାଏ, ଠିକ୍ ତାଳର ପ୍ରଥମ ଦିନ ରେତେଇ । (ପୃ. ୧୨୦) ।

ବସ୍ତୁତଃ ‘ତୋରୋ-ଚାନ୍’ ପୁଷ୍ଟକରେ ଯାହା କୁହାଯାଇଛି ତାହା ବ୍ୟବହୃତ ଶୈଳୀ ହେତୁ ଯଥାର୍ଥ ଓ ପାଠକୀୟ ଭାବ ଘେନା ନିମିତ୍ତ ସମର୍ଥ ଅଟେ ।

୪.୭.୭ କ'ଣ ଶିଖିଲେ

- ୧ - ଶିକ୍ଷା ଦେବା ରାତିରେ ଛାତ୍ର-ଛାତ୍ରୀଙ୍କ ରୁଚି ଓ ପ୍ରକୃତି ପ୍ରୁତ୍ତି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯିବା ।
- * ୨ - ଛାତ୍ର-ଛାତ୍ରୀଙ୍କ କଥା ଓ କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରୁତ୍ତି ଶିକ୍ଷକ ଘୋର୍ଯ୍ୟଶାଳ ହେବା ।
- ୩ - ମାନବିକ ସଂବେଦନା ସଂପର୍କରେ ସତେତନ ହେବା ।
- ୪ - କେତୋଟି ଜାପାନୀ ଭାଷା ସଂପର୍କରେ ଜାଣିବା ।
- ୫ - ଜାପାନର ଲୋକ ଜୀବନ ଓ ପରଂପରା ସଂପର୍କରେ ଜାଣିବା ।
- ୬ - ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଆମେରିକା ଉତ୍ତର ଜାପାନ ଉପରେ ବୋମାମାଡ଼ ବିଷୟ ଅବଗତ ହେବା
- ୭ - ଜାପାନ ଜାତି ସଂଗୀତ ପ୍ରିୟ ଜାଣିବା ।
- ୮ - ନିସର୍ଗ ଓ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ଵରାବର ସଂଯୋଗ ଭୂମିରେ ଶିକ୍ଷା ହେଉଚି ରୁଚିର ଫଳପୂର୍ବ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ।

୪.୭.୮ ଉପସଂହାର

‘ଡୋରୋ-ଚାନ୍’ ଏକ ଶିକ୍ଷଣୀୟ ପୁଷ୍ଟକ । ଏଥରେ ଜାପାନର ଜଣେ ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକ ସୋସା କୋବାୟାସିକଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଓ ନୂତନ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷାପ୍ରଣାଳୀ ପ୍ରବର୍ତ୍ତତ ଅନୁସ୍ଥାନରେ ପଡ଼ିଥିବା ଲେଖିକା ତେତସ୍ମୁକା କୁରୋଯାନାଗି ସେବିନର ସ୍ଥତ ଚାରଣ କରିଛନ୍ତି ଲେଖା ମାଧ୍ୟମରେ । ସେଥିପାଇଁ ‘ଡୋରୋ-ଚାନ୍’ ପାଠକମାନଙ୍କର ହୃଦୟର୍ଥର୍ଥ ହୋଇଛି, ହୁଏତ ପୁଷ୍ଟକ ସମାଜା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମେମାନେ ବହିରେ ଲିଖିତ ବିଷୟବିଷ୍ଣୁ ଓ ତା’ର ଶୈଳୀ ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରୁଛେ । ହେଲେ ଲେଖାର ବିଷୟବିଷ୍ଣୁ ଓ ଶୈଳୀ, ମୌଳିକ ମିଶ୍ରଣ ସଂକେତ । ନାଚ ଓ ନାଚୁଥିବା ଝିଅକୁ ଅଳଗା କରି ଆଲୋଚନା ନ କରି ହେବା ଭଲି ‘ଡୋରୋ-ଚାନ୍’ ଏତେମାତ୍ରାରେ ପାଠକର ହୃଦୟ ସଂବେଦା ଯେ ତହିଁର ବିଷୟବିଷ୍ଣୁ ଓ ଶୈଳୀ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାବେ ଆଲୋଚିତ ହେବା ନିଷ୍ପତ୍ତ୍ୟାଜନ ।

୪.୭.୯ ଭୂମପାଇଁ କାମ

ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ମିଶ୍ରଙ୍କ ‘ସତ୍ୟବାଦୀରେ ସାତବର୍ଷ’, ଉଦୟନାଥ ପଢ଼ିଗାଙ୍କ ‘ସତ୍ୟବାଦୀ ବିହାରର ସ୍ଥତ’, ଡାକ୍ତର ବିକ୍ରମ ଦାସଙ୍କ ରଚିତ ‘ମୋ ନନାଙ୍କ ଦେଶ’ ପଠନୀୟ ।

ପାଠ୍ୟ - ଜୀବିତ

୧.୧ - ଉପକ୍ରମ

୧.୨ - ଉଦେଶ୍ୟ

୧.୩ - ମାତୃଭାଷା ଶିକ୍ଷା - ଶିକ୍ଷଣର ଗୁରୁତ୍ୱ

୧.୩.୧ - ମାତୃଭାଷାର ସଂଜ୍ଞା ଓ ସ୍ଵରୂପ :-

୧.୩.୨ - ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରତିକରଣ ମାତୃଭାଷା ଶିକ୍ଷାର ଆବଶ୍ୟକତା

୧.୪ - ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଆଧାର - ୨୦୦୫ ଭିତରେ ମାତୃଭାଷା ଓ ମାତୃଭାଷା ଶିକ୍ଷଣର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଉଦେଶ୍ୟ ।

୧.୪.୧ - ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମରେ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଉଦେଶ୍ୟ

୧.୪.୨ - ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରତିକରଣ ମାତୃଭାଷା ଶିକ୍ଷାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଉଦେଶ୍ୟ

୧.୫. ଭାଷା ପ୍ରୟୋଗପାଇଁ କୌଶଳ ଶିକ୍ଷା :-

୧.୫.୧ - ଶ୍ରୀମତୀ ଓ କଥନଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ

୧.୫.୨ - ପଠନଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ

୧.୫.୩ - ଲିଖନଦକ୍ଷତାର ବିକାଶପାଇଁ ପରିଚି

୧.୫.୪ - ଭାଷା ଶିକ୍ଷଣପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ଦକ୍ଷତା

୧.୬ ସମନ୍ଵିତ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ

୧.୬.୧ - ଉଦେଶ୍ୟ

୧.୬.୨ - ସମନ୍ଵିତ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକର ଆବଶ୍ୟକତା

୧.୬.୩ ସମନ୍ଵିତ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକର ଉପ୍ରୟୋଗିତା

୧.୬.୪ ସମନ୍ଵିତ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକର ଶ୍ରେଣୀରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାର ପତ୍ର

୧.୬.୫ ସମନ୍ଵିତ ପାଠ୍ୟପାଇଁ ଯୋଜନା

୧.୭ ଏହି ଏକକରୁ ଦୁମେ ଯାହା ଶିଖିଲା

୧.୮ - ଆୟୁପରାକ୍ଷଣ :-

୧.୯ - ଏକକ ଶେଷ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

୧.୧୦ - ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଠନପାଇଁ ସୂଚନା

ବିଭାଗ - 'ଖ'

୧.୧ - ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ତରରେ ମାଦୃତାଷା ଶିକ୍ଷାଦାନ / ଶିକ୍ଷଣ ।

୧.୧ - ଉପକ୍ରମ :-

ଶିକ୍ଷା ଏକ ବ୍ୟାପକ ଶବ୍ଦ । ସବୁ ଶିକ୍ଷାର ମୂଳ ଆଧାର ହେଉଛି ଭାଷା । ଭାବ ପ୍ରକାଶର ମାଧ୍ୟମ ହେଉଛି ଭାଷା । ମଣିଷ ନିଜର ମନର ଭାବକୁ ଶୁଣିଲିତ ଉପାୟରେ ପ୍ରକାଶ କରି ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚାଇ ନ ପାରିଲେ ନିଜର ଶିକ୍ଷା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇନାହିଁ ବୋଲି ଧରିବାକୁ ହେବ । ଭାବର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନପାଇଁ ଲିଖିତ ଓ ମୌଖିକ ଭାଷା ନିହାତି ଆବଶ୍ୟକ । ତେଣୁ ପିଲାଟି ବେଳରୁ ଭାଷାଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ ନିହାତି ଅପରିହାୟ୍ୟ ।

ପିଲାଟିର ଭାଷାଶିକ୍ଷା ତାର ପରିବେଶ ବା ପରିବାରରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ, ମାତ୍ର ବିଦ୍ୟାଲୟରେ ଏହାର ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ପରିମାର୍ଜନ ହୋଇଥାଏ । ସେଥିପାଇଁ ବିଦ୍ୟାଲୟ ଶିକ୍ଷାର ଆରମ୍ଭ ସମୟ ସଥା ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଭାଷାଶିକ୍ଷଣ ଉପରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଥାଏ । ଅନର୍ଗଳ ଭାବେ ପିଲାଟି କହିବା, ବୁଝିବା, ଲେଖିବା, ପଡ଼ିବା ଦିଗରେ ସମର୍ଥ ହେଉଥିବାରୁ ସେ ଗଣିତ, ପରିବେଶ, ବିଜ୍ଞାନ ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟଗୁଡ଼ିକୁ ସହଜରେ ଆୟତ କରିଥାଏ । ତେଣୁ ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ତରରେ ଶିକ୍ଷାକୁ ଭାଷାଶିକ୍ଷା ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇପାରେ ।

୧.୨ - ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ :-

ଏହି ଏକକଟି ପଢ଼ିଥାରିବା ପରେ ତୁମେ ତଳେଥିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଜାଣିପାରିବ ।

- ମାଦୃତାଷା ଶିକ୍ଷା ଓ ଶିକ୍ଷଣର ଗୁରୁତ୍ୱ ।
- ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଆଧାର - ୨୦୦୪ ରିଟିରେ ମାଦୃତାଷା ଓ ମାଦୃତାଷା ଶିକ୍ଷଣର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।
- ସମାଜିକ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଓ ଏହାର ବ୍ୟବହାର ।

୧.୩ - ମାଦୃତାଷା ଶିକ୍ଷା - ଶିକ୍ଷଣର ଗୁରୁତ୍ୱ :-

ବିଦ୍ୟାଲୟ ସ୍ତରର ଦଶବର୍ଷିତା ଅବଧି ମଧ୍ୟରେ କେତୋଟି ବର୍ଷ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଅତ୍ୟମ ଶ୍ରେଣୀ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶିକ୍ଷା ସମାପ୍ତ କରିବାକୁ ଯୁବେ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା କୁହାଯାଉଛି । ଏହି ଆଠ ବର୍ଷର ଶିକ୍ଷାକୁ ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ତରଭାବେ ମଧ୍ୟ ଗଣନା କରାଯାଉଛି । ଏହି ଏଥିପାଇଁ ଆମକୁ ଟିନୋଟି ପ୍ରମୁଖ ବିଷୟ ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରିବାପାଇଁ ପଡ଼ିବ । ଏହା ହେଲା ମାଦୃତାଷାର ସଂଜ୍ଞା ଓ ସ୍ଵରୂପ, ସର୍ବପ ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ।

୧.୩.୧ - ମାଦୃତାଷାର ସଂଜ୍ଞା ଓ ସ୍ଵରୂପ :-

'ସାଧାରଣ ଭାବେ ମା' କୋଳରୁ ଶିଖିଥିବା ଭାଷାକୁ ମାଦୃତାଷା କୁହାଯାଏ । ପରେ ପିଲାଟି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ଭାଷାକୁ ତା'ର ମାଦୃତାଷା କୁହାଯାଏ । ପରିବାର ସୁବିଧା, ଅସୁବିଧାଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଯେଉଁ ଭାଷାରେ ଅଧିକ ସମୟ ଭାବ ବିନିମୟ କରାଯାଏ ଏବଂ ଶିଶୁ ଭାଷା କୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟରେ ବୁଝିଥାଏ, ତାହାକୁ ଭାବ ମାଦୃତାଷା କୁହାଯାଏ । ଏହି ଭାଷା ମାଧ୍ୟମରେ ପିଲାର ଚିତ୍ର ଓ କହନା ଶକ୍ତିର ଅଭିଭୂତି ହେବ । ଜତିହାସ, ଭୂଗୋଳ, ଗଣିତ, ସାହିତ୍ୟ, ବିଜ୍ଞାନ, କଳା ଓ ସଂଗୀତ - ଏ ସମସ୍ତ ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣପାଇଁ ମାଦୃତାଷା ହେବ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ମାଧ୍ୟମିକ, ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଲୟ ସ୍ତରରେ ଶିକ୍ଷାର ମାଧ୍ୟମ ରୂପେ ମାଦୃତାଷାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉଛି । ଏଣୁ ମାଦୃତାଷା ଶିକ୍ଷାକୁ ବିଚରଣ କରିବା ସହଜସାଧ ହୁଏ ।

ସେଥିପାଇଁ କବି ଗଜାଧର ମୋହେର କହିଥିଲେ :-

“ମାତୃଭୂମି ମାତୃଭାଷାରେ ମାମତା ଯାହୁଦେ ଜନମି ନାହିଁ

ତାକୁ ଯଦି ଜ୍ଞାନୀ ଗଣରେ ଗଣିବା ଅଞ୍ଚାନ ରହିବେ କାହିଁ ?”

ଅନେକ ସହିତ୍ୟକ ମତପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ଯେ ‘ଆମେ ଆମ ନିଜର ଆବେଶ ଓ ଅନ୍ତର୍ଭୂତି ମାତୃଭାଷା ମାଧ୍ୟମରେ ଯେପରି ପ୍ରକାଶ କରୁ, ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଭାଷା ମାଧ୍ୟମରେ ତାହା ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇ ନ ପାରେ । ତେଣୁ ମାତୃଭାଷାର ସ୍ଥାନ ଶିକ୍ଷା ଷେତ୍ରରେ ସର୍ବପ୍ରଥମ ।

ମାତୃଭାଷା ସଂପର୍କରେ ବିଖ୍ୟାତ ଲେଖକ ... ରାଜର୍ଣ୍ଣ କହିଥିଲେ “ମାତୃଭାଷା ଏକାଧାରରେ ଭାବପ୍ରକାଶର ମାଧ୍ୟମ, ଜ୍ଞାନ ଓ ଆନନ୍ଦ ଆହରଣର ଏକ ଉତ୍ସ ଏବଂ ବୃତ୍ତି ଓ ଆବେଳାନ୍ତର୍ଭୂତିର ନିୟମାଙ୍କ । ମଣିଷର ସର୍ବୋରମ ଶକ୍ତି ସୃଜନଶାଳତାର ବିକାଶ ଏହି ମାତୃଭାଷା ମାଧ୍ୟମରେ ହିଁ ସମ୍ଭବପର । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହା ଆମକୁ ବିଶ୍ୱବସ୍ତ୍ରାଳ୍କର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରାଇଥାଏ ।”

ଶିଶୁ ମାତୃଭାଷାକୁ ମାଆପରି ପ୍ରାଣଭରି ଭଲପାଏ । ସେ ନିଜ ପରିବାର, ଗ୍ରାମ, ଦେଶ, ପରିବାରର ତଥା ଦେଶର ଶୀର୍ଷ, ବ୍ୟକ୍ତିହ୍ୟ, ଶିକ୍ଷା, ସଂସ୍କାର ଓ ସର୍ବ୍ୟତାର ପ୍ରଗତିଶାଳ ବିକାଶ ନିମିତ୍ତ ମାତୃଭାଷା ମାଧ୍ୟମରେ ହିଁ ସମସ୍ତ ସାମର୍ଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିଥାଏ । ଆଜିର ଶିଶୁ କାଳିର ନାଗରିକ । ସେହି କୋମଳମତି ଶିଶୁମାନେ ହିଁ ହେବେ ଉବିଷ୍ୟତର କର୍ତ୍ତବ୍ୟାର । ତାଙ୍କ ଉପରେ ହିଁ ଦେଶର, ଜାତିର ତଥା ସମସ୍ତ ପୃଥବୀର ସବୁ ସ୍ଵପ୍ନର ରୂପାୟନ ନିର୍ଭର କରିଥାଏ । ସେହିମାନେ ହିଁ ଆମ ଦେଶର ଶାତ୍ରି, ମୃତ୍ତି, ପ୍ରଗତିର ମଶାଳ । ତେଣୁ ମାତୃଭାଷାର ଉପରୁ ଶିକ୍ଷାଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତଭାବେ ଏହିସବୁ ଗୁଣର ସଫଳ ରୂପାୟନ ଶିଶୁଠାରେ ସଂଗଠିତ କରାଯାଇପାରିବ ।

୧.୩.୨ - ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରତିକରଣ ମାତୃଭାଷା ଶିକ୍ଷାର ଆବଶ୍ୟକତା :-

ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରତିକରଣ ମାତୃଭାଷାର ଆବଶ୍ୟକତା ଅଧିକ ରହିଛି ବୋଲି ଆମେ ସମସ୍ତେ ଉପଲବ୍ଧ କରିଛେ । ଶିଶୁଟିଏ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ ପରେ ପରେ ପରିବେଶ ସହିତ କ୍ରିୟା ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଆରମ୍ଭ କରିଦିଏ । ଏହି କ୍ରିୟା ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଫଳରେ ସେ ଭାଷା ଶିଖିବାରେ ସାମର୍ଥ୍ୟ ହାସଳ କରିଥାଏ । ବିଶେଷତଃ ଅନୁକରଣ ମାଧ୍ୟମରେ, ବୟକ୍ତମାନଙ୍କ ସହ କଥାବାର୍ତ୍ତାକୁ ଅନୁଧାନ କରି ଭାଷା ଶିଖିଥାଏ । କେତେବେଳେ ଅନେକ ନୃତ୍ୟ ଧନି, ଶବ୍ଦ ନିଜେନିଜେ ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ କରିଥାଏ । ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରତିକରଣ ପାହାଦରେ ଯୋଗଦାନ କରାବେଳକୁ ଭାଷାର ଦୂରଟି ଦକ୍ଷତା ଶ୍ରୀବଣ ଓ କଥନ ଉପରେ ଶିଶୁର କିଛି କିଛି ଧାରଣା ଆସିଯାଇଥାଏ । ମାତୃ ଭାଷାର ଅନ୍ୟ ଦକ୍ଷତା ଗୁଡ଼ିକର ବିକାଶ ତା’ର ହୋଇପାରି ନଥାଏ । ତେଣୁ ଶିଶୁପାଇଁ ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରତିକରଣ ମାତୃଭାଷା ଶିକ୍ଷାର ଯଥେଷ୍ଟ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଯୋଗଦାନ କରିବା ପାଖରୁ ଅଷ୍ଟମ ଶ୍ରେଣୀ ଶେଷ କରିବା ଯାଏ ପିଲାମାନଙ୍କର ଭାଷାଜ୍ଞାନ ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇଥାଏ । ନିମ୍ନରେ ଭାଷାର କେତୋଟି ଆବଶ୍ୟକତା ବିଶ୍ୱାସ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି ।

- ମାତୃଭାଷା ପିଲାର ସର୍ବଜ୍ଞାନ ଉନ୍ନତିରେ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ ଭାଷା ଶିକ୍ଷଣ ଉପରେ ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରତିକରଣ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି । ଉଦାହରଣ ସ୍ଵରୂପ :- ଆମ ପିଲାବସ୍ତରେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀପାଇଁ ଶତକଢ଼ା ୪୦ ଭାଗ ଭାଷା ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ନିମତ୍ତେ ପ୍ରତ୍ୟାବ ଦିଆଯାଇଛି । ଏହିପରି ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ଶ୍ରେଣୀରେ ଭାଷା ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟାବନା ରହିଛି ।

- ପିଲାର ସବଳତା ଓ ଦୂର୍ବଳତାକୁ ଜାଣିବା ବିଗରେ ମାତୃଭାଷା ସହାୟତା କରିଥାଏ । ମାତୃଭାଷା ମାଧ୍ୟମରେ ପିଲା ତା’ର ମନର ଭାବକୁ ନିଃସଂକୋଚରେ ଜହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥାଏ । ଫଳରେ ପିଲାର ସବଳତା ଓ ଦୂର୍ବଳତାକୁ ଶିକ୍ଷକ / ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀମାନେ ଜାଣିପାରିଥାଏ ।

- ଭାଷାର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଭାଗ ଯଥା - ଗନ୍ୟ, ପଦ୍ୟ, ବ୍ୟାକରଣ, ପତ୍ରଲିଖନ, ବରଣ୍ୟାସ, ଗଛ, ଏକାଙ୍କିକା ଇତ୍ୟାଦିକୁ ପିଲାଟି ଭଲଭାବେ ଜାଣିବାପାଇଁ ମାତୃଭାଷା ଷେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥାଏ, ଯାହା ଫଳରେ ପିଲାର ରୁଚି, ପସଦ, ଆଗ୍ରହର ପରିସର ଜାଣି ହୋଇଥାଏ ।

- ମାତୃଭାଷା ବନ୍ଧୁ ଓ ଶ୍ରୋତା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସଂପର୍କକୁ ଦୂର୍ଭାବୁତ କରିଥାଏ । ଏଠାରେ ବନ୍ଧୁଭାବେ ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ଶ୍ରୋତାଭାବେ ପିଲାକୁ ଧରାଗଲେ ଭରଯେ ମାତୃଭାଷା ମାଧ୍ୟମରେ ସହଜରେ ଓ କ୍ଲାନ୍ତିହାନ ଭାବେ ମନର ଭାବକୁ ପରିପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ । ଫଳରେ ସେମାନଙ୍କ ସଂପର୍କ ଦୂର୍ଭାବୁତ ହୋଇଥାଏ ଓ ଶିକ୍ଷଣ ଫଳପ୍ରଦ ହୋଇଥାଏ ।

- ମାତୃଭାଷା ମାଧ୍ୟମରେ ପିଲା ତା’ର ସଂସ୍କତି, ରାତିନାତି, ଆଦର୍ଶ, ପରମାର, ପର୍ବପର୍ବାଣି ଓ ଚାଲିଚଳଣି ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ କରିଥାଏ । ଭାଷାର ସୃଷ୍ଟି ସଂସ୍କତିରୁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଷାର ପୃଷ୍ଠାଭୂମିରେ ରହିଛି ଗୋଟାଏ ସଂସ୍କତି ଓ ପରମାର । ତେଣୁ

ମାତୃଭାଷା ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ଵରରେ ତା'ର ନିଜ ଚାରିପଟରେ ଥିବା ସମାଜ, ସଂସ୍କୃତି, ପରମରା ଇତ୍ୟାଦିକୁ ବୁଝିବାରେ ସଫେଦ ସହାୟ କରିଥାଏ ।

- ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ଵରରେ ମାତୃଭାଷା ହିଁ ଅନ୍ୟ ବିଶ୍ୱଯର ପାଠକୁ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାରେ ସାହାୟ କରିଥାଏ । ତେଣୁ ପିଲା ସହାୟ ଅନ୍ୟପାଠ ଗୁଡ଼ିକୁ ଆୟର କରିଥାଏ ।

ଉପରେ କୁହାୟାଇଥିବା ଆବଶ୍ୟକତା ଗୁଡ଼ିକୁ ଆଲୋଚନା କଲେ ଜଣାୟାଏ ଯେ ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ଵରଟି ହେଉଛି ପିଲାପାଇଁ ଶିକ୍ଷାର ଏକ ପ୍ରକୃଷ୍ଟିଷ୍ଠେତ୍ର । ଏହି ଷେତ୍ର ପାଇଁ ମାତୃଭାଷା ହିଁ ପ୍ରଧାନ ମାଧ୍ୟମ । ଏହା ପିଲାର ଶିକ୍ଷଣକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବଳବରର କରିବା ସହିତ ଶିକ୍ଷଣକୁ ସ୍ଥାପା କରିବାରେ ସାହାୟ କରିଥାଏ ।

୧.୪ - ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଆଧାର - ୨୦୦୪ ରିକରେ ମାତୃଭାଷା ଓ ମାତୃଭାଷା ଶିକ୍ଷଣର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ।

କବି ରବାହୁନାଥ ଚାଗୋରଙ୍କ ରଚିତ ପ୍ରବନ୍ଧ “ସର୍ବତା ଏବଂ ବିକାଶ” ରେ ଦୁଇଟି ସୁହର କଥା କୁହାୟାଇଛି । ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ସ୍ଵଜନଶାଳତା ଏବଂ ଅନ୍ୟଟି ହେଉଛି ଉଦାରତାର ଆନନ୍ଦ । ଏ ଦୁଇଟି ପିଲାକ ପାଇଁ ଚାବିକାଠି । ଏହି ଦୁଇଟି ଚାବିଦାର ଶିଶୁ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଅତିରିକ୍ତ ଭାବଧାରାକୁ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ରଖାୟାଇ ପାରିବ । ସେଥିପାଇଁ ବୋଧହୃଦୟ ଭାରତ ବର୍ଷରେ ଶିକ୍ଷା ଉପରେ ଏହି ସ୍ଵାଗତକାରୀ ଆଲୋଚନା, ବିଚାର, ବିମର୍ଶ ଚାଲିଥିଲା, ଯାହାକି ୧୯୮୭ ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷାନୀତିରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାୟାଇଛି । ଏଥରେ ସମ୍ବିଧାନରେ ଲେଖାୟାଇଥିବା ବିକାଶ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ମୁଖ୍ୟ ଅଂଶଗୁଡ଼ିକୁ ସୁପାରିଶ କରାୟାଇଛି । ଏହାପରେ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆକସନରେ ଶିକ୍ଷାର ଯଥାର୍ଥତା, ନମନୀୟତା ଏବଂ ଗୁଣାମ୍ବଳତା ଇତ୍ୟାଦି ଦିଗ ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରାୟାଇଛି । ୧୯୯୩ ମସିହାରେ ବୋମ୍ବାତ୍ତ ଶିକ୍ଷାର ଏକ ରିପୋର୍ଟ ଶିକ୍ଷାର ଗୁଣାମ୍ବଳତା ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ଥିଲା । ଏହାର କିଛିଦିନ ପରେ ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ସବୁଷ୍ଟରରେ ଆଲୋଚନା କରାଗଲା । ଏହାର ମତାମତ ଏବଂ ଧାରାକୁ ଧାରି ରଖିବା ପାଇଁ ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଖେଳା ।

୧.୪.୧ - ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମରେ ପ୍ରାବିତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ :-

ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଆଧାର - ୨୦୦୪ ର ଅଭିଆ ରୂପାବର କହିର ପୃଷ୍ଠା ନଂ ୪୪ ରୁ ୪୭ ଯାଏ ଭାଷା ସମ୍ପର୍କରେ ବିଶ୍ଵତ ଭାବେ ଆଲୋଚନା କରାୟାଇଛି । ଏଥରେ ଭାଷା, ଭାଷାଶିକ୍ଷା, ପିଲାର ମାତୃଭାଷା, ଦିତୀୟ ଭାଷା, ବହୁଭାଷା ଶିକ୍ଷା, ଭାଷାର ବିଭିନ୍ନ କୌଣସି ବିଷ୍ୟରେ ଦିଗଦର୍ଶନ ଦିଆୟାଇଛି ।

ପିଲାମାନଙ୍କ ଜିତରେ ଜନ୍ମରୁ ଅତିରିକ୍ତ ଭାବରେ ଭାଷାଜ୍ଞାନ ପାଇଁ ସମ୍ବାଦ୍ୟ ଦକ୍ଷତା ଥାଏ । ଆମେ ନିର୍ଦ୍ଦିଦିନିଆ ଅନୁରୂପିତିରୁ ଏକଥା ଜାଣିପାରେ, ଶୁଣି ବୁଝିପାରେ ଏବଂ କହିପାରେ । ପିଲାମାନେ ଯେ କେବଳ ଶୁଣି ବୁଝିପାରନ୍ତି ସେ କଥା ନୁହେଁ, ବରଂ ଉପସ୍ଥିତ ଭାବରେ କିପରି ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କରିବେ, ସେ କଳାଚି ଜାଣିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଉତ୍ସମ ଭାଷା ଶିକ୍ଷଣପାଇଁ ଆମକୁ ପିଲାମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଥିବା ଅତିରିକ୍ତ ଭାଷାଗତ ସମ୍ବାଦନ ଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନିବାକୁ ହେବ ।

ଏହି ଖେଳାକୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ଏକ ରାଜ୍ୟ ପାଠ୍ୟ ଖେଳା କରାଗଲା । ଏହି ଉତ୍ସମ ପାଠ୍ୟକ୍ରମକୁ ଅନୁସରଣ କରି ରାଜ୍ୟ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷା ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ଏବଂ ଶିକ୍ଷା ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରତିକଷା ପରିଷଦବାରା ପ୍ରଥମରୁ ଦଶମ ଶ୍ରେଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରଣାମ କିପରି ଭାଷା ସହିତ ପିଲା କ’ଣ ଶିଖିବ ଏବଂ କିପରି ଶିଖିବ ତା’ ଉପରେ ବିଶ୍ଵତ ଆଲୋଚନା କରାୟାଇଛି । ପିଲାର - ୨୦୦୪ ର ପୃଷ୍ଠାଦ୍ଵାରା ସମ୍ପର୍କରେ ଜାଣିଲେ । ଏବେ ଆମେ ଜାଣିବା ଏଥରେ ଭାଷା ସମ୍ବରଣେ କ’ଣ ସବୁ ଲେଖାୟାଇଛି ।

ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଆଧାର ଓ ଭାଷା ଶିକ୍ଷା :-

ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଆଧାର - ୨୦୦୪ ଓ ରାଜ୍ୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଆଧାର - ୨୦୦୭ରେ କେତୋଟି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କଥା ଭାଷା ସଂପର୍କରେ କୁହାୟାଇଛି । ଭାଷା ଶିକ୍ଷଣପାଇଁ ଏଥି ବିଷ୍ୟରେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ନିହାତି ଜାଣିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଭାରତର ଭାଷାଗତ ବୈଚିତ୍ରେ ସ୍ଥିତିର ଆହାନ ଓ ସୁଯୋଗଗୁଡ଼ିକୁ ସୁହର ଭାବରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଛି । ଶିକ୍ଷଣର ସ୍ଥିତି ଉପସ୍ଥାପନ କରିବାପାଇଁ ଏଥରେ ଏକ ପ୍ରତ୍ୟେ

କରାଯାଇଛି । ବାସ୍ତବରେ ଅଧିକ ଭାଷା ଶିକ୍ଷାପାଇଁ ଏହା ଏକ ରଣକୌଣସି । ଏହାର ପ୍ରାଥମିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି ବହୁ ଭାଷାୟ ପରିସର ସୃଷ୍ଟି କରି ଜାତୀୟ ସଂହଚିତର ବିକାଶ ଘଟାଇବା ।

ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଅନୁସାରେ ଭାଷାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ :-

- ପିଲାର ଭାଷା ଶିକ୍ଷଣର ପ୍ରାଥମିକ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ତା'ର ପରିବାର, ପଡ଼ୋଶୀ ଓ ପରିବେଶରୁ ହୀଁ ଭାଷା ଶିଖାଇବା । ଏହି ପରିବେଶରୁ ଶିଖୁଥିବା ଭାଷାଟିକୁ ସେ ସମାନ ଓ ଶ୍ରୀଦା ଦେବା ଉଚିତ ।

- ଭାଷାଶିକ୍ଷା ବହୁଭାଷୀୟ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଗୋଟିଏ ପିଲା ନିର୍ମିତରାବେ ମାତୃଭାଷା ଛଢା ଆଉ ଗୋଟିଏ ବା ଦୁଇଟି ଭାଷା ଶିଖୁଥାଏ । ଏଗୁଡ଼ିକୁ ସେ ଶିଖୁଥାଏ ନିଜର ଆବଶ୍ୟକତା ଓ ବୁଝି ଅନୁସାରେ । ଭାରତର ଭାଷାଗତ ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ରହିଛି ଅନେକ ଆହାନ ଏବଂ ତା ସାଥରେ ଅଛି ଅନେକ ସୁଯୋଗ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାଜ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ବହୁଭାଷା ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ଲୋକମାନେ ରହୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ ପିଲାମାନେ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆସିଲାବେଳକୁ ଦୁଇଟି ବା ତିନୋଟି ଭାଷାରେ ସାମର୍ଥ୍ୟ ହାସଳ କରିବାର ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି । ଏପରିକି ରିନ୍ସମ ପିଲାଟିଏ ମଧ୍ୟ ନିଜର ଭାବପ୍ରବଣତା ଓ ଭାବର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ପ୍ରତାଙ୍କ ବ୍ୟବହାର କରିବାରେ ଦକ୍ଷତା ଅର୍ଜନ କରିଥାଏ । ଭାଷା ବାସ୍ତବରେ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ପିଲାର ଜୀବନ ସହ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ରହିଥାଏ । ପିଲାଟିର ଘରର ଭାଷା ତା ସହିତ ଏତେ ନିବିଡ଼ ହୋଇଥାଏ ଯେ ମାତୃଭାଷାଟାରୁ ତାକୁ ଦୂରେଇ ଦେବା ଅର୍ଥ ତା'ର ଆସ୍ତରେ ଆସାନ ସୃଷ୍ଟି କରିବା । ଫଳରେ ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱ ସହ ବା ଜଗତ ସହ ଏକ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିବାରେ ସେ ସମର୍ଥ ହୋଇଥାଏ ।

ଏହି କାରଣରୁ ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଆଧାର - ୨୦୦୪ ଓ ରାଜ୍ୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଆଧାର - ୨୦୦୭ ପିଲାର ଘରର ଭାଷା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଛନ୍ତି । ଅପର ପକ୍ଷରେ ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଆଧାର - ୨୦୦୪ ବହୁଭାଷୀ ଶିକ୍ଷା ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଆଲୋକପାତ କରିଛନ୍ତି । ଏକଥା ସତ ଯେ ପିଲାମାନେ ଯଥେଷ୍ଟ କମ ସମୟରେ ଘରର ଭାଷା ସହିତ ଆଖିପାଖରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିବା ଭାଷାଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଶିଖୁଥାଇଥାଏ, ଯାହାକି ବୟସ ମାନଙ୍କ ଷେତ୍ରରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ନୁହେଁ । ପିଲାଟି ଶିଖୁଥିବା ଏହି ଭାଷାଗୁଡ଼ିକ ଶିକ୍ଷାଦାନ ସମୟରେ ଶିକ୍ଷକ ଓ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀମାନଙ୍କପାଇଁ ସମକ୍ରମରୂପେ ବିବେଚିତ ହୁଏ । ପିଲାମାନେ ଏକରୁ ଅଧିକ ଭାଷା ଶିଖିବା ଏକ ସ୍ଥାବିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ।

ଶ୍ରେଣୀ ଶିକ୍ଷାଦାନ ସମୟରେ ପିଲାମାନେ କେତେଟାଟି ଭାଷା ଶିଖୁଛନ୍ତି ବା ସେମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଇଛି ତାହା ମୁଖ୍ୟକଥା ନୁହେଁ; ମୁଖ୍ୟକଥା ହେଉଛି ଭାଷା ଶିକ୍ଷାପାଇଁ କିପ୍ରକାର କୌଣସି ବା ପନ୍ଥ ଉପଯୋଗ କରାଯାଇଛି, ଯାହାଦ୍ୱାରା ବହୁଭାଷାଶିକ୍ଷା ଏକ ଶିକ୍ଷାସାଧନ ଭାବେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ପାରିବ । ପିଲାମାନଙ୍କର ଭାଷାଜ୍ଞାନ ବଢାଇବା ପାଇଁ ବହୁଭାଷା ଶିକ୍ଷାକୁ ଏକ ପ୍ରଧାନ ଅସ୍ତ୍ର ଭାବେ ବିବେଚନା କରାଯାଉଛି ।

- ପିଲାର ଘରର ଭାଷାଟି ତା ପାଇଁ ମାତୃଭାଷା । ତେଣୁ ଘରର ଭାଷାଟି (ମାତୃଭାଷା) ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣର ମାଧ୍ୟମ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

- ବିଦ୍ୟାଳୟର ଉପର ଶ୍ରେଣୀଗୁଡ଼ିକରେ ଘରର ଭାଷାରେ ପଡ଼ାଇବାରେ ହୁଏତ ସୁଯୋଗ ନ ଥାଇ ପାରେ, ମାତ୍ର ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରରକ ଶ୍ରେଣୀଗୁଡ଼ିକରେ ଘରର ଭାଷା / ମାତୃଭାଷା ମାଧ୍ୟମରେ ପଡ଼ାଯିବା ଉଚିତ । ଶିକ୍ଷାଦାନ ବେଳେ ପିଲାର ଘରର ଭାଷା (ମାତୃଭାଷା) ପ୍ରତି ସମାନ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ । ଆମ ସମ୍ବିଧାନର ୩୪୦ ‘କ’ ଧାରାରେ ଏ କଥାଟି ସଷ୍ଟ ଭାବରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାଜ୍ୟ ତଥା ରାଜ୍ୟ ଉଚିତରେ ଥିବା ସ୍ଥାନୀୟ ପ୍ରଶାସନଗୁଡ଼ିକରେ ଭାଷା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସଂଖ୍ୟାଲୟ ଗୋଟାର ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରରକରେ ମାତୃଭାଷାରେ ପଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଦିଆଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଜଗତଚି ତା' ପାଇଁ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇପାରିବ ।

- ବହୁଭାଷା ପରିବେଶ ଓ ପରିସ୍ଥିତି ଥିବାରୁ ପ୍ରଥମରୁ ହୀଁ ପିଲାମାନେ ବହୁଭାଷୀ ଶିକ୍ଷାଗ୍ରହଣ କରିବେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଏକ ବହୁଭାଷା ଦେଶରେ ବହୁଭାଷୀୟ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନର ଦକ୍ଷତା ପିଲାମାନଙ୍କ ଉଚିତରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ ।

- ଗୋଟିଏ ଭାଷା ଅନ୍ୟ ଏକ ଭାଷା ଶିକ୍ଷଣରେ ବାଧକ ହୋଇ ନଥାଏ, ବରଂ ଅନ୍ୟଭାଷା ଶିଖିବାରେ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ ପିଲାମାନେ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷା ପ୍ରତି ଯେତେ ଉତ୍ସୁକ ହେବେ, ଭାଷା ଶିକ୍ଷଣ ପରିବେଶ ସେତିକି ପରିବାୟ ହେବ ।

- ଭାଷାଶିକ୍ଷଣ କେବଳ ଶ୍ରେଣୀ ମୁହଁ ଭିତରେ ସାମିତ ନୁହେଁ ବା ପାଠ୍ୟଗୁରୁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ । ଏହାର ପରିସର ଯିବାର ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ବହୁଭାବରେ ଭାଷାଶିକ୍ଷା ପାଇଥାଏ ।

- ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରତିରୋଧ ଯିବାର ଭାଷାକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସଂଶୋଧନ ନକରି ଯେମିତି ଥାଏ ସେମିତି ସ୍ଵାକ୍ଷର କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଧାରେ ଧୀରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଆଗ୍ରହ ଉଦ୍‌ବିଧାନ ପରିବେଶ ମିଳିଲେ ପିଲା ସାଭାବିକ ଜଗରେ ଭାଷାଶିକ୍ଷା କରିଥାଏ ।

- ମାତୃଭାଷା ପରି ଦିତୀୟ ଭାଷାକୁ ମଧ୍ୟ ସାଭାବିକ ଧାରାରେ ଶିଖିବାର ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ବିଧେୟ ଏବଂ ଧାରେ ଧାରେ ତାକୁ ଶିକ୍ଷଣର ମାଧ୍ୟମ ଭାବରେ ବିକାଶ କରାଇବା ଆବଶ୍ୟକ ।

- ପ୍ରଥମରୁ ଲିଖନ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ନ ଦେଇ ଯିବାର ମୌଖିକ ଦକ୍ଷତା ବଢାଇବା ଦରକାର । ପଠନଦକ୍ଷତା ଓ ଲିଖନଦକ୍ଷତା ମଧ୍ୟ ଧାନ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ ।

ଏହିପଦୁ ଆଲୋଚନାରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଭାଷାଶିକ୍ଷା ଏକ ଦିଗନ୍ତବ୍ୟାପୀ ପ୍ରକ୍ରିୟା । ଘରଭାଷା ବା ମାତୃଭାଷା ହିଁ ଏକ ମାଧ୍ୟମ ଯାହାଦ୍ୱାରା ପିଲାଟି ଭାଷା ଗ୍ରହଣ କରିବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଏ ଜଗତକୁ ଆବଶ୍ୟକ କରିଥାଏ ।

ଭାଷାଶିକ୍ଷା ଦେବାବେଳେ ଏକ ଧରାବନ୍ଧ ରୀତି ବେଶି ପଲପୁଦ ହୋଇ ନଥାଏ । ଭାଷା ଶିକ୍ଷଣ ଷେତ୍ରରେ ଏକ ସାମଗ୍ରୀକ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ମାଧ୍ୟମ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଅଧିକ ସୁଭିଷଂଗତ । ଭାଷା ସଂପର୍କରେ ସବୁ ପ୍ରକାର ଦକ୍ଷତା ହାସଲପାଇଁ ଭାଷାଶିକ୍ଷା ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ବୋଧଗମ୍ୟ ହେବା ଉଚିତ । ଅନେକ ସମୟରେ ଭାଷା ଶିକ୍ଷଣ କେବଳ ଭାଷା ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଦ୍ୟାନିତି ବୋଲି ବିବେଚନା କରାଯାଇଥାଏ । ମାତ୍ର ଏହା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ଯେହେତୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଷୟର ଶିକ୍ଷାଦାନ ବେଳେ ଭାଷାଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି କରିବାରେ ଅବକାଶ ରହିଛି, ତେଣୁ ଏହା କେବଳ ଭାଷାଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଦ୍ୟାନିତି ହୋଇ ନରହି ସବୁ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଦ୍ୟାନିତି ହୋଇ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ନିଜକୁ ନିଜେ ପରିଭିବା :

(୧) ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଆଧାରରେ - ୨୦୦୫ ରେ ମାତୃଭାଷା ଶିକ୍ଷଣର ଲକ୍ଷ୍ୟଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ କ'ଣ ?

୧.୪.୨ - **ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରତିରୋଧ ମାତୃଭାଷା ଶିକ୍ଷାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ**

ପୂର୍ବ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଆମେ ମାତୃଭାଷାର ଗୁରୁତ୍ୱ ବିଷୟରେ ଜାଣିଲେ । ଏହି ଅଧ୍ୟାୟରେ ମାତୃଭାଷାର ଲକ୍ଷ୍ୟ, ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓ ଆବଶ୍ୟକତା ବିଷୟରେ ଜାଣିବା ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟ ପଦରେ ଗୋଟିଏ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥାଏ । ଲକ୍ଷ୍ୟବିନା କାର୍ଯ୍ୟ ଅସାର । ତେଣୁ ଯେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହେଲେ ତାହାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ଆମକୁ ଅବଗତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଲକ୍ଷ୍ୟ ବିଷୟରେ ଠିକ୍ ଭାବେ ଧାରଣା ନଥିଲେ କାର୍ଯ୍ୟଟି ସପକ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ଆମେ ଜୀବନରେ ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛେ । ଏହି ସପଳତାକୁ ଓ ବିପଳତାକୁ ଯଦି ଆମେ ବିଶ୍ଵେଷଣ କରିବା କାର୍ଯ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ଭାବେ ସମାଦତ ହୋଇପାରି ନଥାଏ ।

ମାତୃଭାଷା ଶିକ୍ଷଣର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସ୍ଥିର କଲାବେଳେ ଆମକୁ ମାତୃଭାଷାର ଗୁରୁତ୍ୱ ସଂପର୍କରେ ଜାଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଯାହାକି ପୂର୍ବ ଅଧ୍ୟାୟରେ ପ୍ରାଞ୍ଜଳିତାବେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ଏତଦ୍ୱ୍ୟତାତ ପିଲାମାନଙ୍କର ପ୍ରତିରୋଧ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବାପାଇଁ ପଡ଼ିବ । ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସ୍ଥିର କଲାବେଳେ ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟବସର ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା, ବୁଦ୍ଧି, ପସନ୍ଦ, ଅପସନ୍ଦ, ଆଶଳିକତାର ପ୍ରଭାବ, ସଂସ୍କରିତ ରତ୍ୟାଦି ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ ।

ଏହି ଅଧ୍ୟାୟରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ମାତୃଭାଷା ବିଷୟରେ ଶିକ୍ଷାଦାନ କରିବାବେଳେ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷୟତ୍ତ୍ୱାମାନେ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଲକ୍ଷ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଆଧାରକରି ତଥା ପର ଅନୁଯାୟୀ ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ଅଭିଜ୍ଞତା ପ୍ରଦାନ କରାଯିବା ଉଚିତ । ମାତୃଭାଷା ମଣିଷ ଜୀବନ ସହ ଉତ୍ସ୍ପୋତ ଭାବେ ଜାହିଦ । ସାଧାରଣଭାବେ ଶିଶୁମାନଙ୍କର ବ୍ୟବସର, ବିକାଶ ଓ ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱକିରଣ ଦିଶା ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟିଦେଇ ମାତୃଭାଷାର ଲକ୍ଷ୍ୟ

ଓ উদ্বেশ্য নির্ণয়িত হোলথাএ। মাতৃভাষা শিক্ষার কেতোটি সাধারণ লক্ষ্য ও উদ্বেশ্য রহিছি। মাতৃ গাছ, উপন্যাস, গব্য, পদ্য ইত্যাদি পাই লক্ষ্য ও উদ্বেশ্য অলগা অলগা করায়াছি।

ভাষাশিক্ষাকু মুখ্যতঃ এক কৌশলাত্মক বিষয় (Language is a skill subject) বোলি অনেক ভাষাবিত্ত ও শিক্ষাবিত্ত মত প্রকাশ করিছে। এ বাবদেরে জাতীয় পাঠ্যকুম আধার (NCF - 05) ও রাজ্য পাঠ্যকুম আধার (OCF - 07) রে মধ্য গুরুত্ব দিআয়াছি।

মাতৃভাষার লক্ষ্য ও উদ্বেশ্য :-

সাধারণ ভাবে মাতৃভাষা শিক্ষাদান এম্যারে নিম্নলিখিত বিষয়ে গুরুত্ব দিয়া যাব।

১. ভাষা প্রয়োগ পাই কৌশল শিক্ষা :-

মাতৃভাষা শিক্ষাদানবেলে পিলামানকর ভাষাদক্ষতা বৃদ্ধি করিবা আমর একাত কাম্য। পিলামানে জন্ম হেবা পরে পরে ভাষা শিখিবা আরম্ভ করিথান্তি। হেতু পাইবা পরতাৰু ঘেমানে পরিবেশ এহিত ক্রিয়া প্রতিক্রিয়া আরম্ভ করিথান্তি। ভাষার নিয়ম ন জাণি ঘেমানে অনেক সুন্দর সুন্দর গাও বোলতি, গপ কুহতি, কথাবার্তা করতি, প্রশ্নৰ উৱৰ দেৱপারতি। আবশ্যিকতাকু চাহীঁ ঘেমানে পরিবেশ, সাজসাথী, পশুপক্ষী, জাবজন্তু এবং পরিবারতাৰু অনেক ভাষা দক্ষতা আহৰণ করিথান্তি। ঘেমুপাই অনেক শিক্ষাবিত্ত মতপ্রকাশ কৰতি যে শিশুটি বিদ্যালয়কু আয়ীবা পূৰ্বৰু বহু ভাষাজ্ঞান হাস্তল কৰি থারিথাএ। অবশ্য এগুড়িক কেবল শুণিবা এবং কহিবা মধ্যে সামিতি। মাতৃভাষা শিক্ষাদান বেলে নিম্নলিখিত দক্ষতাগুড়িকৰ কিপৰি বিকাশ হোলপারিব যে বিষয়ে গুরুত্ব দিয়া যাব।

১. শ্রুতিশব্দক্ষতার বিকাশ সাধন

২. কথনদক্ষতার বিকাশ সাধন

৩. পাঠনদক্ষতার বিকাশ সাধন

৪. লিখনদক্ষতার বিকাশ সাধন

৫. ধারণার বোধগম্যতা সংপর্কে সহায়তা প্রদান

৬. ব্যাবহারিক ব্যাকরণ উপরে গুরুত্ব প্রদান

৭. স্ব - শিক্ষণৰ বিকাশ সাধন

৮. ভাষা ব্যবহার সংপর্কে সামর্থ্য প্রদান

৯. শব্দ ভাষ্যক বৃদ্ধিৰে সহায়তা প্রদান

এতারে মনেৰক্ষৰাকু হেব যে এই দক্ষতাগুড়িক পৰম্পৰতাৰু জন্ম নহুতি। এগুড়িক পৰম্পৰ উপরে প্ৰগাঢ় ভাবে নিৰ্ভৰশৱান। এই দক্ষতাগুড়িক বিষয়ে নিম্নৰে আলোচনা কৰায়াছি।

ভাষাশিক্ষার দুলটি প্ৰধানবিষয় রহিছি। প্ৰথমটি হেতুছি এই দক্ষতাগুড়িক উপরে পারগমতা হাস্তল ও দৃঢ়ায়তি হেতুছি সহিত্যিক চেতনাৰ অৰিবৃদ্ধি। প্ৰাথমিক প্ৰৱৰ্তনে মুখ্যতঃ ৪টি প্ৰমুখ দক্ষতা উপরে জোৱ দিয়ায়াছিলৈ।

(১) শ্রুতিশব্দক্ষতার বিকাশ সাধন :-

বিচাৰ কৰি দেখলৈ শুণিবা, কহিবা, পড়িবা ও লেখিবা কাম মধ্যে এই শুণিবা কামটি ষৰ্ব পুৰাতন। জন্ম পৰে পৰে শিশু শুণিবা কামটি আৰম্ভ হোলয়াৰিথাএ। যেৰুঁ শিশু ভলভাৰে শুণিথাএ যে ভলভাৰে কথা কহিপাৰে। শুণিবা ও কহিবা পৰম্পৰ এহিত জড়িত। তেশু শুণিবা দক্ষতাৰ পূৰ্ণতম বিকাশ কৰাইবা আমৰ প্ৰথম কৰ্তব্য হেবা উচিত।

(২) কথনদক্ষতার বিকাশ সাধন :-

এহাকু মাতৃভাষা শিক্ষার দৃঢ়ায় উদ্বেশ্য ভাবে বিবেচনা কৰায়া এ। কথাৰে অছি “কহি জাণিলে কথা সুন্দৰ” - কথা কহিবা গোচে কলা। মনৰ ভাবকু ঠিকভাৱে প্ৰকাশ কলে শুণিবা লোক বুঝিপাৰে। তেশু পিলামানে ভয়শূন্য ভাবে নিজৰ মনৰ ভাবকু স্বাভাৱিক ভাবে কহিবা দৰকাৰ।

(୩) ପଠନଦଶ୍ତରର ବିକାଶ ସାଧନ :-

ଶୁଣିବାଦାରା ଓ ପଢ଼ିବାଦାରା ଆମେ ଭାବ ଗ୍ରହଣ କରୁ । ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପଢୁଥିବା ପିଲାଟି ନିଜେ ପଡ଼ି ଓ ଶିଖ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ କରେ । ବହିରେ ଛପା ଅଷ୍ଟର / ଶବ / ବାକ୍ୟ / ଅନୁକ୍ରେଦ ଜତ୍ୟାଦିକୁ ପଡ଼ି ତାକୁ ବୁଝି ତା ଉପରେ ଆଲୋଚନା କଲେ ପଠନଦଶ୍ତର ବିକାଶ ହୋଇଥାଏ ।

୪. ଲିଖନଦଶ୍ତରର ବିକାଶ :-

ଉଦ୍ଧାର ଶିକ୍ଷାର ଚାରିଷ୍ଟମ ମଧ୍ୟରୁ ଲିଖନ ଶିକ୍ଷାକୁ ଆମେ ଚତୁର୍ଥ ପ୍ରମ ବୋଲି କହିଥାଏ । ଆଗରୁ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଥିବା ଦଶତା ଗୁଡ଼ିକ ଅପେକ୍ଷା ଲିଖନ ଅଧିକ ଜଟିଳ । ମାତ୍ର ଲିଖନପାଇଁ ପୂର୍ବ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଥିଲେ ଲିଖନର ଧାରା ସହିତ ପିଲାକୁ ପରିଚିତ କରାଇ ଦେଇ ଏହା ଜଟିଳ ହେବ ନାହିଁ । ଲିପିଗୁଡ଼ିକୁ ଏକାଠି କରି ଠିକ୍ ଭାବେ ଲେଖନ ପାରିଲେ ଲିଖନ ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିଯାଏ । ମନର ଭାବକୁ ଶୁଣିଲିବ ଲିଖନପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ । ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଶ୍ରେଣୀ ଶିକ୍ଷକମାନେ ବିକାଶ କରାଇବା ନିହାତି କରୁବା ।

୫. ଧାରଣାର ବୋଧଗମ୍ୟତା :-

ଏହା ଅନ୍ୟ ଦଶ୍ତରଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଜଡ଼ିତ । ପିଲାଟି ଯାହା କହିବ, ପଡ଼ିବ ଓ ଲେଖନ ତାହା ସହିତ ବୁଝିବା ପ୍ରକିଯାଟି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ । ସବୁ କାମ ବୁଝି କରିବା ଉଚିତ । ତେଣୁ ଶୁଣୁଥିବା ଓ ପଢୁଥିବା ବିଷୟ ସହିତ ନିହିତ ଧାରଣାର ବୋଧଗମ୍ୟତା ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ପାଇଁ ଏକାଠି ଆବଶ୍ୟକ ।

୬. ବ୍ୟାବହାରିକ ବ୍ୟାକରଣ :-

ଉଦ୍ଧାର ଶିକ୍ଷାର ବ୍ୟାପକ ଓ ଜାଗାଶିକ୍ଷା ଦିନେ ଦୂରଦିନ ମଧ୍ୟରେ ସାମିତ ନୁହେଁ । ଉଦ୍ଧାରଶିକ୍ଷା ଅଭ୍ୟାସଦାରା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ ବ୍ୟାକରଣ ନିୟମ ଜାଣି ତାକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ହେଉଛି ବ୍ୟାବହାରିକ ବ୍ୟାକରଣଗତ ଦଶତା । ଧୂନି ଧୂଷିରୁ ଶବ ଶବ ମଧ୍ୟରେ ସମତା ଆଣିବା, ଶବ ଓ ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଜାଣିବା, ବାକ୍ୟଗଠନର ନିୟମ ଜାଣିବା ଜତ୍ୟାଦି ଏହି ଦଶ୍ତର ବିକାଶ ଦିଗରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ ।

୭. ସ୍ବ-ଶିକ୍ଷଣ ଦଶ୍ତର ବିକାଶ :-

ଶିକ୍ଷକ, ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀଙ୍କ ବିନା ସାହାଯ୍ୟରେ ପିଲାମାନେ ପାଠକୁ ବୁଝି ନିଜେ ନିଜେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ହେଉଛି ସ୍ବ-ଶିକ୍ଷଣର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ଏହି ଦଶ୍ତର ଅଧିକାରୀ ହେଲେ ପିଲାମାନେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଆମ୍ବନିର୍ଜରଣାଳ ହୋଇପାରନ୍ତି । ପ୍ରତି କଥାରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଜର କରିବାକୁ ହୁଏନା । ଏହି ଦଶ୍ତର ଅଧିକାରୀ ହେଲେ ପିଲାମାନଙ୍କର ଜ୍ଞାନ ବୃଦ୍ଧିପାଇ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ଉପାୟରେ ଶବର ପ୍ରୟୋଗ ସଂପର୍କରେ ସେମାନେ ଧାରଣା ପାଇଥାନ୍ତି ।

୮. ଉଦ୍ଧାର ବ୍ୟବହାର :-

ଉଚିତ ସ୍ଥାନରେ ଉଚିତ ଉଦ୍ଧାର କରିବା ହେଉଛି ଉଦ୍ଧାର ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟବହାର । ଔପଚାରିକ ଓ ଅନୌପଚାରିକ ପରିପ୍ରେକ୍ଷିତରେ ଉଦ୍ଧାର କିପରି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ତାହାହିଁ ଏହି ଦଶ୍ତର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ତେଣୁ ଏହା ମଧ୍ୟ ମାତୃଭାଷା ଶିକ୍ଷାଦାନର ଏକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ।

୯. ଶବଜଣାର ବୁଝି :-

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘରେ ଯେପରି ଗୋଟିଏ ଭାଷାର ଘର ଥାଏ, ସେହିପରି ପିଲା ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଶବଜଣାର ଥାଏ । ଗୋଟିଏ ଉଦ୍ଧାର ଗାୟୀର୍ୟ, ବିଶ୍ଵତି, ଗଭୀରତା ଓ ଚାତୁରା ଶବଜଣାର ଉପରେ ନିର୍ଜର କରିଥାଏ । ପଞ୍ଚମ ଶ୍ରେଣୀ ପାଠ ସରିଲା ବେଳକୁ ଜଣେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଅନ୍ୟନ ପାଞ୍ଚହଜାର ଶବ ଜାଣିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଏବେ ଆମେ ଉଦ୍ଧାର ନଅଗୋଟି ଦଶତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା କଲେ । ଏଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟତୀତ ପ୍ରଥମିକ ପ୍ରତରରେ ମାତୃଭାଷା ଶିକ୍ଷାଦାନର ଆଉ କେତୋଟି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରହିଛି । ସେଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ନିହାତି ଜାଣିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

୧୦. ନିଜ ଦେଶର ଏତିହ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କରଣ ସହ ପରିଚୟ :-

ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାହିତ୍ୟକଙ୍କ କୃତିରେ ସେହି ସମୟର ଏତିହ୍ୟ, ସଂସ୍କରଣ, ପରମାଣୁ ଉତ୍ସାହ ପ୍ରତିପଳିତ ହୋଇଥାଏ । ସେଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପରିଚିତ କରାଇବା ମାତୃଭାଷାଶିକ୍ଷଣର ଅନ୍ୟତମ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।

୧୧. ମାନବିକ ଗୁଣାବଳୀ ଓ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ବିକାଶ :-

ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାହିତ୍ୟରେ ପ୍ରତିପଳିତ ହୋଇଥାଏ କିନ୍ତୁ ନା କିନ୍ତୁ ମାନବିକ ଗୁଣାବଳୀ ଓ ମୂଲ୍ୟବୋଧ । ଏଗୁଡ଼ିକୁ ପିଲାକୁ ନିହାତି ଭାବେ ଶିଖାଇବା ଉଚିତ । ସମାଜର ହିତକର ହେଉଥିବା ଗୁଣାବଳୀଗୁଡ଼ିକୁ ପିଲାକୁ ମାତୃଭାଷା ହିଁ ଶିଖାଇଥାଏ ।

୧୨. ଦେଶ ପାଇଁ ଭବନ ନାଗରିକ ଗଠନ :-

ଶିକ୍ଷିତ, ଭବ୍ର, ମାର୍ଜିତ ଓ ସୁଗୁଣସଂପନ୍ନ ନାଗରିକମାନେ ଦେଶ ତଥା ଜାତିକୁ ଭନ୍ଦୁତିର ପଥରେ ଆଗେଇ ନେଇଥାଆନ୍ତି । ମାତୃଭାଷା ମାଧ୍ୟମରେ ଭଲଗୁଣ, ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ ନିଜ ନିଜର ଆଚରଣରେ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିପାରିଲେ ଶିକ୍ଷଣ ଅଧିକ ଫଳପ୍ରଦ ହୋଇଥାଏ ।

୧୩. ଜାତୀୟ ସଂହଚି ଭାବନା ଓ ଆଚର୍ଜନିକ ସଦ୍ବାବନାର ବିକାଶ :-

ନୀଚମନା ନ ହୋଇ, ଉଦାର ହୃଦୟରେ ବିଶ୍ଵର କଳ୍ୟାଣ କରିବା ହେଉଛି ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ପରମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଜାତୀୟ ସଂହଚି, ଆଚର୍ଜନିକ ମନୋଭାବର ବିକାଶ ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ ମାତୃଭାଷା ମାଧ୍ୟମରେ ଏହି ଗୁଣଗୁଡ଼ିକର ବିକାଶ ଠିକ୍ ଭାବେ କରାଯାଇ ପାରିବ ।

୧୪. ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କ କଳାବୋଧ ଓ ସୌନ୍ଦର୍ୟ ଚେତନାର ବିକାଶ :-

ସାହିତ୍ୟ ବା ମାତୃଭାଷା ହେଉଛି କଳା ଓ ସୌନ୍ଦର୍ୟର ଗନ୍ଧାଘର । ସେଥିରେ ଲେଖକର ଭାବନା ଓ ସ୍ଵଜନାମ୍ବକ ଚିତ୍ର କଳାହଳ ଭାବିରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଥାଏ । ପାଠବାନ ମଧ୍ୟରେ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ୱମାନେ ପ୍ରସଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା କଳାମୂଳକତା ଓ ସୌନ୍ଦର୍ୟ ଚିତ୍ରଣ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା ଫଳରେ ପିଲାମାନଙ୍କର କଳାବୋଧ ଓ ସୌନ୍ଦର୍ୟ ଚେତନାର ବିକାଶ ସାଧନ ସମବ ହୋଇଥାଏ ।

୧୫. ହାତ୍ରଭାତ୍ୱାକ ସ୍ଵଜନଶାଳତାର ବିକାଶ :-

ସ୍ଵଜନ ପ୍ରତିଭା ଶିଶୁମାନଙ୍କର ସହଜାତ ପ୍ରବୃତ୍ତି । ଯେପରି ଭୁଣ ଭିତରେ ଏକ ବିରାଟ ସରା ଲୁଚି ରହିଥାଏ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ପ୍ରତି ପିଲାଭିତରେ ଏକ ବିରାଟ ସ୍ଵଜନଶାଳତା ଲୁଚି ରହିଥାଏ । ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ ଏହି ସ୍ଵଜନଶାଳତାର ବିକାଶ ଘରିଥାଏ । ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରତିଭାର ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଏ ପ୍ରକାରର ଯଥେଷ୍ଟ ସୁଯୋଗ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ ।

ନିଜକୁ ନିଜେ ପରଖିବା :

(୧) ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରତିଭାର ମାତୃଭାଷା ଶିକ୍ଷଣର କେଉଁ କେଉଁ ଲକ୍ଷ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସ୍ଥିର କରାଯାଇଛି ?

ଗତ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଆମେ ମାତୃଭାଷାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିପାରିଛେ । ଏବେ ଆମେ ମାତୃଭାଷାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବା । ଯଦିଓ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପ୍ରାୟ ପାଖାପାଖୁ ଏବଂ ପରମ୍ପରା ସହ ସମନ୍ବିତ ତଥାପି ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରତିଭାର ମାତୃଭାଷା ଶିକ୍ଷଣ ପାଇଁ କେତୋଟି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସ୍ଥିର କରାଯାଇପାରେ । ନିମ୍ନରେ କେତୋଟି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବିଷୟରେ ଆଲୋକପାତ କରାଯାଇଛି ।

- ଶ୍ରୀବନ୍ଦା, କଥନ, ପଠନ ଓ ଲିଖନ ଶକ୍ତିର ଅଭିଭୂତି କରିବା ।

- ଭାବପ୍ରଭାଗ ଓ ଭାବ ପ୍ରକାଶ ଶକ୍ତିର ବୃଦ୍ଧି କରିବା ।

- ଚିତ୍ର, କଜନା, ଅନୁଭୂତି ଓ ଅଭିଜ୍ଞତା ମାଧ୍ୟମରେ ନୂତନ ଓ ସ୍ଵଜନାମ୍ବକ ଚିତ୍ର କରାଇବା ।

- ମାନବୀୟ ଶୁଣ ଶୁଭ୍ରିକର ବିକାଶ କରାଇବା ।

- ସୌନ୍ଦର୍ୟକୁ ଭଲ ପାଇବାର ଶକ୍ତି ଜାଗରିତ କରାଇବା ।

- କବି, ଲେଖକମାନଙ୍କ ଚିତ୍ରଧାରା, ଶୈଳୀ ସହିତ ପରିଚିତ କରାଇବା ।

- ସାହିତ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ ଯଥା - ଛନ୍ଦ, ଯତ୍ତିପାତ, ଅଳକାର, ପ୍ରସ୍ତ୍ରୋଗ ଉତ୍ସାହ ସହ ନିଜକୁ ସାମିଲ କରାଇବା ।

ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରତିଭାର ଶିକ୍ଷକ ହିସାବରେ ଉପସ୍ଥିତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଧରି ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନା କରିବା ଉଚିତ ।

୧.୪ - ଭାଷାପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଥିବା ପ୍ରମୁଖ କୌଣସି :-

ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରତିକରିତ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ଭାଷାଶିକ୍ଷାର ମୂଳଦୁଆ ପଡ଼େ । ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀଠାରୁ ସପ୍ରମାଣିତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାଷାଶିକ୍ଷା କ୍ରମଶାଖା ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ ହୋଇ ଚାଲିଥାଏ । ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରତିକରିତ ଦିଆଯାଇଥିବା ଭାଷାଶିକ୍ଷା (ମାତୃଭାଷା) ଯଦି ସ୍ଵଚ୍ଛତା ଉପାୟରେ ଦିଆ ନଯାଏ ତେବେ ଭାଷାଜ୍ଞାନ ବୃଦ୍ଧି ହେବା ସମ୍ଭବପର ହୁଏ ନାହିଁ ।

ପୂର୍ବରୁ ମାତୃଭାଷା ଶିକ୍ଷଣର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି । ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରତିକରିତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରୁ ମନେପକାର ଦିଆଯାଇପାରେ । ମାତୃଭାଷାର ଏହି ପ୍ରମୁଖ କୌଣସିଗୁଡ଼ିକ ଠିକ୍ଭାବେ ଜାଣି ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଶ୍ରେଣୀରେ ପିଲାମାନଙ୍କର ବିକାଶ ପାଇଁ କିପରି ଲଗାଯାଇ ପାରିବ ସେ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରାଯିବା ଉଚିତ ।

ଭାଷା କୌଣସିର ରେଖାକିତ ଚିତ୍ର :-

୧.୪.୧ - ଶ୍ରୁଦ୍ଧବଣୀ ଓ କଥନର ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ :-

ଶ୍ରୁଦ୍ଧବଣୀ ଓ କଥନ ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ମୁକ୍ତାର ଦୁଇଟି ପାର୍ଶ୍ଵ । କଥନ ବିନା ଶ୍ରୁଦ୍ଧବଣୀ ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ଜଣେ କେହି କହିଲେ ଆଉ ଜଣେ ଶୁଣିବ । ଶୁଣିବାପାଇଁ କେହି ନଥିଲେ ଜଣେ କହିବ ବା କହିବି ? ତେଣୁ ଶ୍ରୁଦ୍ଧବଣୀ ଓ କଥନକୁ ପରଦରତାରୁ ବିଛିନ୍ନ କରି ଆମେ ଚିତ୍ତା କରିପାରିବା ନାହିଁ । କଥନ ଶକ୍ତିର ବିକାଶପାଇଁ ଶ୍ରୁଦ୍ଧବଣୀ ଶକ୍ତି ପ୍ରଥମରୁ ପଥ ପରିଷାର କରି ରଖୁଥାଏ । ତେଣୁ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଶ୍ରୁଦ୍ଧବଣୀ ଓ କଥନ ଶକ୍ତିର ଉପଯୁକ୍ତ ବିକାଶପାଇଁ କେତୋଟି ଉପାୟ ସଂପର୍କରେ ତଳେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି ।

ଶ୍ରୁଦ୍ଧବଣୀ ଓ କଥନର ବିକାଶ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତୁତି :-

- ପିଲାଙ୍କୁ ଭଲଲାଗୁଥିବା ବିଷୟ ଶୁଣିବା ପାଇଁ ବାହିବେ ।
- ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସହଜ ଓ ସେମାନେ ବୁଝିପାରିଲା ପରି ବିଷୟ ବାହିବେ ।
- ଶୁଣାଇବା ଓ କହିବାର ଧାରା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବେ ।
- ଶୁଣିବା ଲୋକର ମାନସିକତା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବେ ।
- ମୁକ୍ତଭାବେ କହିବା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ସୁଯୋଗ ଦେବେ ।

ଶ୍ରୁଦ୍ଧବଣୀ ଓ କଥନର ବିକାଶ ପାଇଁ ଶ୍ରେଣୀ କାର୍ଯ୍ୟ :-

ପିଲାମାନେ କ’ଣ କହିବେ ତାହା ଯେତିକି ଶୁଣୁଦ୍ଵାରା ନୁହଁ କିପରି କହିବେ ତାହା ଅଧିକ ଶୁଣୁଦ୍ଵାରା ।

- ଶାତଗାଇ ପିଲାଙ୍କୁ ଶୁଣାଇବା ଓ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଶାତ ଶାତବା ପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ଦେବା ।
- ଛବି ଦେଖାଇ ଛବି ବିଷୟରେ କହିବା ପାଇଁ କହିବା ।
- ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କ ସର ଅନୁକରଣ କରିବା ପାଇଁ ପିଲାଙ୍କୁ ସୁଯୋଗ ଦେବା ।
- ବିଭିନ୍ନ ବସ୍ତୁ ଦେଖାଇ ସେ ବିଷୟରେ କହିବା ପାଇଁ କହିବା ।
- ତଥା ଶୁଣିକରେ ବିଭିନ୍ନ ବସ୍ତୁ ଯଥା - ବାଲ, ଗୋଡ଼ି, ମଞ୍ଜି, ସୋରିଷ, ମୁଗ ଇତ୍ୟାଦି ରଖି ଶବ୍ଦ କରିବା ଏବଂ ପିଲାଙ୍କୁ ତଥା ଭିତରେ ଥିବା ଜିନିଷର ନାମ କହିବା ପାଇଁ କହିବା ।

- ହଁ / ନାହିଁ ରେ ଉଚର କହିବା ପାଇଁ ଉପାଦିତ କରିବା ।

ଉପରେ କେତୋଟି ଶ୍ରେଣୀ କାର୍ଯ୍ୟର ନମ୍ବନ ଦିଆଗଲା । ଏହିପରି ଆଉ କିଛି ଶ୍ରେଣୀ କାର୍ଯ୍ୟର ତାଳିକା ଆପଣମାନେ ନିଜେ ନିଜେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ପ୍ରଶିଷକଙ୍କୁ ଦେଖାନ୍ତି ।

୧.୪.୭ - ପଠନ ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ :-

ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷାରେ ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସାଧାରଣ ଜୀବନରେ ପଠନର ଗୁରୁତ୍ବ ରହିଛି । ଆଜିର ଛୋଟ ପିଲାଟି କାଲି ନିଜର ଆନକୁ ଦ୍ୱାରା କରିବାପାଇଁ ଆହୁରି ବଡ଼ ବଡ଼ ବହି, ପତ୍ର ପଢ଼ିବା, ସମ୍ବଦପତ୍ର ପଢ଼ିବାକୁ ପାଇବ । ତେଣୁ ପଠନ ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ କରାଇବା ପାଇଁ ଏକ ଅନୁକୂଳ ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି କରାଯିବା ଉଚିତ ।

ପଠନ ପ୍ରସ୍ତୁତି :-

ଶିଶୁଟି ଆପେ ଆପେ ଅଧିକ ଆନ ଲାଭ ଉଦେଶ୍ୟରେ ପଠନ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ବ ଦିଏ । ଛବି ପଠନ, ଅକ୍ଷର ପଠନ, ବାକ୍ୟ ପଠନ, ଅନୁଲୋଦ ପଠନ, ପ୍ରସ୍ତର ପଠନ ଓ ବହି ପଠନ ହେଉଛି କ୍ରମାନ୍ୟପରିବିଳକ୍ଷଣ ପଠନ । ତେଣୁ ପଠନ ଶିକ୍ଷାର ବିକାଶପାଇଁ ନିମ୍ନ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ସତର୍କତା ଅବଲମ୍ବନ କରାଯିବା ଉଚିତ ।

୧. ପିଲାକୁ ନିୟମିତ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆସିବା ପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ପ୍ରଫାନ୍ତ ।

୨. ସମସ୍ତଙ୍କର ସ୍ଵେଚ୍ଛା ଓ ସାକ୍ଷତ୍ ଲାଭ କରିବା ପାଇଁ ଷେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତି ।

୩. ପିଲାର ଦୋଷ / ଭିନ୍ନକ୍ଷମ ପିଲାକୁ ସମସ୍ୟାକୁ ଚିହ୍ନଟାକରଣ

୪. ଧାରଗାମୀ ପିଲାକୁ ପାଇଁ ସ୍ଥତସ ବ୍ୟବସ୍ଥା ।

୫. ମୌଖିକ କାର୍ଯ୍ୟ ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ବ ।

ଶୁଣିବା ଓ କହିବା ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ ବେଳେ ପଠନ ସଂପର୍କରେ ପିଲାର କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଦକ୍ଷତା ବିକଶିତ ହୋଇଥାଏ । ଛବି ପଠନରେ ଏହା କାହାର ଛବି ? କିଏ କେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି ? ଗଛ ଗଛ ମଧ୍ୟରେ କି ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଛି ? କେଉଁ କେଉଁ ଜୀବଜନ୍ମୁକ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ସମାନତା ରହିଛି ? ଜତ୍ୟାଦି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବାଦାରା ପରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଏଗୁଡ଼ିକ ଅକ୍ଷର ଚିହ୍ନଟ ଓ ପଠନକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ପଠନ ଶିକ୍ଷାଦାନପାଇଁ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ପଢ଼ିର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ସେଗୁଡ଼ିକ ନିମ୍ନରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି ।

(ବ) ବର୍ଣ୍ଣନ୍ତୁମିଳିକ ପଢ଼ନ୍ତି :-

ଏହି ପ୍ରଶାନ୍ତା ଅନୁସାରେ ବର୍ଣ୍ଣମାଳାର ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକ କ୍ରମଅନୁସାରେ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଇଥାଏ । ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଅ, ଆ, ଇ, ର କ୍ରମ ରକ୍ଷା କରି ପଢ଼ିବାକୁ ଦିଆଯାଇଥାଏ ।

ଏହାଦାରା ପିଲାମାନେ ବର୍ଣ୍ଣମାଳା ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକୁ କ୍ରମ ଅନୁସାରେ ଶିଖନ୍ତି, ମାତ୍ର ପଠନ ପାଇଁ ଏହି ପଢ଼ନ୍ତି ଉପରୁତ୍ତ ବିବେଚିତ ହୁଏ ନାହିଁ । ପଢ଼ିବାଟେ ଅର୍ଥହାନ୍ ଓ ନାରସ ବୋଧ ହୋଇଥାଏ ।

(ଖ) ଶବ୍ଦକ୍ରମିଳିକ ପଢ଼ନ୍ତି :-

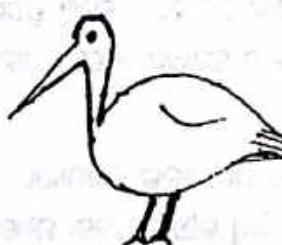
ଏହି ପ୍ରଶାନ୍ତାରେ ଅକ୍ଷର ବଦଳରେ ଶବ୍ଦ ପଠନ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ବ ଦିଆଯାଇଥାଏ । ଗୋଟିକିଆ ଅକ୍ଷର ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅର୍ଥହାନ୍, ମାତ୍ର ପରିଚିତ ଶବ୍ଦ ପିଲାକୁ ଭଲ ଲାଗୁଥିବା ଓ ତାକୁ ଭଲ ଲାଗୁଥିବା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ପଠନ ପାଇଁ ଦେଇ ଚହେରୁ ଅକ୍ଷର ଚିହ୍ନଟ କରି ପଢ଼ିବା ପାଇଁ କହିଲେ ପଠନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଅଧିକ ଲାଭଦାୟକ ହୋଇଥାଏ ।

(ଗ) ଛବି ପ୍ରଶାନ୍ତା :-

ଏହା ଶବ୍ଦରିରିକ ପଢ଼ନ୍ତିର ଅନ୍ୟ ଏକ ରୂପ । ଏଥରେ ପ୍ରଥମେ ଚିତ୍ର,

ପରେ ଶବ୍ଦ ଦିଆଯାଇଥାଏ । ପରିଚିତ ଚିତ୍ର ଦିଆଯାଇଥାଲେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ

ବିନା ସହାୟତାରେ ପିଲାମାନେ ପଠନ କରି ପାରିଥାଏ ।

୧୮

ବ

(୯) ବାକ୍ୟପଠନ ପ୍ରଶାଳୀ :-

ଏଠାରେ ଅଷ୍ଟର, ଶର ବା ଛବିକୁ ଏକକ ଭାବେ ଗ୍ରୁହଣ କରା ନୟାଇ ଛବିକୁ ଏକକ ଭାବେ ଗ୍ରୁହଣ କରାଯାଇଥାଏ । ସ୍ଵାମେ ଛୋଟ ବାକ୍ୟ (ଆମ ଶରତ୍, ହଲବଳତ୍) ଉତ୍ୟାଦି ଦେଇ ପଡ଼ିବା ପାଇଁ କୁହାଯାଏ । ତା'ପରେ ଧାରେ ଧାରେ ବଡ଼ ବାକ୍ୟ ପଡ଼ିବାରୁ ଦିଆଯାଏ । ବାକ୍ୟ ଗଠନ ପ୍ରଶାଳୀ ପିଲାମାନଙ୍କ ଅଧିକ ଅର୍ଥମୂର୍ଖ ଓ ଆନନ୍ଦଦାୟୀ ହୋଇଥାଏ ।

ଉଦାହରଣ - ଆମ ଶରତ୍

ଶରତ୍

ଗ

(୧୦) ଗଣପଠନ ପ୍ରଶାଳୀ :-

ପିଲାମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଗଛ ଓ ଗାତ ପ୍ରିୟ । ତେଣୁ ଗଛକୁ ଏକକ ଭାବେ ଧରି ପଠନକୁ ଉନ୍ନତ ଧରଣର କରାଯାଇ ପାଇବି ବୋଲି କେତେକ ସ୍ଵଭାବ କରନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ଛୋଟ ଛୋଟ ଗପ, ଗାତ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ । ଏବୁଢ଼ିକୁ ଶୁଣିବା ଲାଗି ପିଲାମାନଙ୍କ ମଜା ଲାଗୁଥିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଗାତର ଶୁଣିବା ପରେ ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଗପ ସହିତ ମିଶାଇ ପିଲାମାନେ ପଢ଼ିଥାଏ । ଏହାଦାରା ପଠନ କୌତୁହଳ ପ୍ରଦ ହୁଏ । ପିଲାମାନେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପଠନ କରିଥାଏ । ଆମ ହସଖେଳ ବହିରେ ଏହି ପଢ଼ିବିର ଅବଳମ୍ବନ କରାଯାଇଛି ।

୧.୪.୩ ଲିଖନ ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ ପାଇଁ ପଢ଼ିବି :-

ମାତୃଭାଷା ଶିକ୍ଷାଦାନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କଲାବେଳେ ଲିଖନ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି । ଭାଷାଶିକ୍ଷା ଷେତ୍ରରେ ଲିଖନ ଶିକ୍ଷା ଏକ ଜଟିଳ ପ୍ରକ୍ରିୟା । ଲିଖନ ଶିଖାଇବା ପୂର୍ବରୁ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଲିଖନ ପାଇଁ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ପ୍ରସ୍ତୁତି କରିବା ପାଇଁ ପଢ଼ିଥାଏ ।

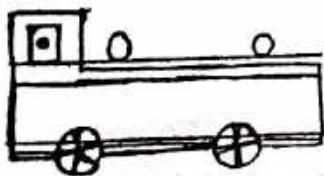
ପ୍ରାକ୍ ଲିଖନ କାର୍ଯ୍ୟ :-

- ପିଲାମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ସରଳରେଖା, ବକ୍ରରେଖା, ବୃତ୍ତ, ଅର୍ଦ୍ଧବୃତ୍ତ ଉତ୍ୟାଦି ଅଙ୍କନ କରିବାର ଅଭ୍ୟାସ କରାଇବା ଉଚିତ । ଏହା କାହିଁ, କାଗଜ ଉପରେ ଫେନ୍‌ସିଲରେ ବା କାଠି ସାହାଯ୍ୟରେ ମାଟି ଉପରେ କରାଯାଇପାରେ ।

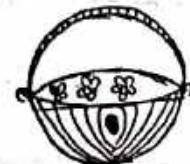
- ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଜ୍ୟାମିତିକ ଚିତ୍ର, ଏକକ ଚିତ୍ର, ରଙ୍ଗଦେବା, ଫୁଲ ସକାଇବା ଉତ୍ୟାଦି କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ କରାଯାଇପାରେ ।

ଅଷ୍ଟର ଲେଖନବେଳେ କେଉଁଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରାଯିବ ଏବଂ କେଉଁଠାରୁ ଶେଷ ହେବ ସେ ବିଷୟରେ ପିଲାମାନଙ୍କ କହିବା ଉଚିତ । ସବୁଠାରୁ ବଢ଼କଥା ହେଲା ଏହି ପ୍ରାକ୍‌ଲିଖନ ଆଗ୍ରହ ଉଦ୍ଦୀପନ ପରିବେଶରେ କରାଯିବା ଉଚିତ । ତଳେ ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ ଦିଆଯାଇଛି ।

ପ୍ରକ୍ ଡାଳାରେ କମଳା ଭର୍ତ୍ତ କର ।

ଚାନ୍ଦାରେ ଫୁଲ ଚିଆରି କରି ରଖ ।

ଏହିପରି ଆଉ ପାଞ୍ଚୋଟି ଉଦାହରଣ ଲେଖ ପ୍ରଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ଦେଖାଇ । ପ୍ରାକ୍‌ଲିଖନ ପାଇଁ କେତେବୁଦ୍ଧିଏ କାମ କରିଥାଇଲା ପରେ ଅଷ୍ଟର ଲିଖନ ଆହୁରି ସହଜ ଓ ବୋଧଗମ୍ୟ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ପିଲାମାନେ ସହଜରେ ଅଷ୍ଟର ଲେଖନବା ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି ।

ଅଷ୍ଟର ଲିଖନ ପଢ଼ିବି :-

ଏହି ପଢ଼ିବି ମାଧ୍ୟମରେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବର୍ଣ୍ଣମାଳାର କ୍ରମ ଅନୁସାରେ ଅଷ୍ଟର ଦେଖି ଦେଖିବାକୁ ବା ଖଡ଼ି ଧରି ମଢ଼ାଇବା ପାଇଁ କୁହାଯାଏ । ଏହି ଧାରାରେ ଶିଶୁ ବାଧ୍ୟବାଧକତା ମଧ୍ୟରେ ଶିଖେ, ତେଣୁ ଏହା ଶିଶୁ ପାଇଁ ଆନନ୍ଦଦାୟକ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ ।

ଶବ୍ଦକିଳିନ ପରିଚିତି :-

ଏହି ପରିଚିତି ଅନୁସାରେ ପିଲାକୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସରଳ ଶବ୍ଦ ଦେଇ ତାକୁ ଦେଖୁ ଲେଖିବାପାଇଁ କୁହାଯାଏ । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅକ୍ଷର ନ ଲେଖୁ ଏହି ପରିଚିତି ଅନୁସାରେ ପିଲାମାନେ ଶବ୍ଦକିଳିନ ଲେଖନ୍ତି । ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ବୁଝୁଥିବାରୁ ଏହା ସେମାନଙ୍କପାଇଁ ଆନନ୍ଦପାଇଁ ହୁଏ ।

ହସ୍ତାକ୍ଷର ଲିଖନ ପରିଚିତି :-

ଏହା ବହୁ ପୂରାତନ ପରିଚିତି । ଏଥରେ ପିଲାମାନେ ବୋଲି ପକା ଖାତାର ଉପର ଧାଡ଼ିରେ ଲେଖାଥିବା ସରଳ ବାକ୍ୟକୁ ଦେଖୁ ତଳ ଧାଡ଼ି ଗୁଡ଼ିକରେ ଲେଖନ୍ତି । ଏହା ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକୁ ସୁନ୍ଦର କରି ଲେଖାଥାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ଏ ପରିଚିତି ବ୍ୟବହାର କଲେ ପିଲାମାନେ ଏକାଥରେ ବାକ୍ୟଟିଏ ଲେଖୁ ଶିଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥାନ୍ତି ।

ଉତ୍ତମ ହସ୍ତାକ୍ଷର ଲିଖନ ଅଭ୍ୟାସର ବିଭିନ୍ନ ପରିଚିତି :-

ଉତ୍ତମ ହସ୍ତାକ୍ଷର ଲିଖନର ଲକ୍ଷଣ ବହୁବିଧ । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା

- ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକୁ ନିର୍ଭୁଲ କରି ଲେଖିବା ।
- ଅକ୍ଷରର ଆକାର ଯଥାସମ୍ବନ୍ଧ ସମାନ ରଖିବା ।
- ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଉଚିତ୍ ବ୍ୟବଧାନ ରଖିବା ।
- ପୂର୍ଣ୍ଣବାକ୍ୟରେ ଠିକ୍ ଜାଗରେ ବିରାମ ଚିହ୍ନ ଦେବା ।
- ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ମଧ୍ୟରେ ଉପୟୁକ୍ତ ବ୍ୟବଧାନ ଦେଇ ଲେଖିବା ।
- ଧାଡ଼ିଗୁଡ଼ିକ ସିଧା କରି ଲେଖିବା ।
- ଯଥା ସମ୍ବନ୍ଧ ସୁନ୍ଦର ଓ ଗୋଲ ଗୋଲ ଅକ୍ଷର ଲେଖିବା ।
- ଲିଖନର ଗତି କୁମଣିଶ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ।

ଏହାଛତା ସିଧାହୋଇ ବସିବା, କାଗଜ ବା ଖାତାକୁ ଠିକ୍ ବ୍ୟବଧାନରେ ରଖିବା, କଳମକୁ ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ଠିକ୍ ଭାବରେ ଧରିବା ଇତ୍ୟାଦି ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଗଲେ ଉତ୍ତମ ଲିଖନ ହୋଇଥାଏ ।

ଲିଖନର ଆଉ କେତୋଟି ପ୍ରକାରରେବେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି ।

ଯଥା - ଦୃଷ୍ଟିଲିଖନ, ଶ୍ରୁତିଲିଖନ, ପ୍ରଶ୍ନୀରର ଲିଖନ, ରଚନା ଓ ପତ୍ରଲିଖନ ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟରେ ଲିଖନ ଅଧ୍ୟାୟରେ ବିଶବତ୍ତାବେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି ।

ଲିଖନ ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱ ।

- ଲିଖନ ପାଇଁ ପିଲାକ ମନରେ ଆଗ୍ରହ ସୃଷ୍ଟି ।
- ଉପୟୁକ୍ତ ବିଷୟ ନିର୍ବାଚନ
- ପ୍ରସଙ୍ଗ ଅନୁୟାୟୀ ପିଲାକୁ ଉତ୍ସ୍ଵ ଯୋଗାଣ
- ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ କଳାପଣୀ କାର୍ଯ୍ୟ
- ଲେଖା ସହିତ ଶୁଦ୍ଧଲେଖା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ
- ମୁକ୍ତ ଲେଖା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ
- ଦୋଷ ନ ଧରି ବୁଝାଇ ଘୋର୍ୟର ସହିତ ତୁଳି ସଂଶୋଧନ
- ଅଭିଧାନ ବ୍ୟବହାର କରି ତୁଳି ସଂଶୋଧନ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ।

୧.୪.୪ - ଭାଷା ଶିକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ଦକ୍ଷତା :-

ଧ୍ୟାନଶାର ବୋଧଗମ୍ୟତା :-

ଶୁଣୁଥିବା ଓ ପହୁଥିବା ବିଷୟକୁ ବୁଝିବା ଏକ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ଦକ୍ଷତା । ଯେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯିବାରେକେ ଯଦି ସେଥିରେ ବୁଝିବା ପ୍ରକ୍ରିୟାଟି ନଥିବ ତେବେ ତାହା ନିରଥୀକ ହେବ । ତେଣୁ ଏହି ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ ପାଇଁ ନିମ୍ନରେ କେତେକ ସୂଚନା ଦିଆଯାଇଛି ।

- ପିଲାମାନଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତ କରିବା ।
- ସରଳ ପ୍ରଶ୍ନପରାରି ପିଲାଙ୍କଠାରୁ ଉଭର ଆଦ୍ୟ କରିବା ।
- ସରଳ ପ୍ରଶ୍ନ ତିଆରି କରାଇବା ।
- ଶୁଣୁଥିବା ଗପକୁ କହିବା ପାଇଁ କହିବା ।
- ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଏପଟ ସେପଟ ହୋଇଥିବା ଅକ୍ଷରକୁ ସଜାଡ଼ିବା ।
- ଗପ କହିବା ବେଳେ ଗପଟିକୁ ଅଧାରୁ ରଖି ତା'ପରେ ପିଲାଙ୍କଦ୍ୱାରା ଗପଟିକୁ କୁହାଇ ଆଗେଇ ନେବା ।
- ବିଭିନ୍ନ ଚିତ୍ର ଦେଖାଇ ତାହା ଆଧାରରେ ଗପଟି କହିବା ପାଇଁ ପିଲାଙ୍କୁ କହିବା ।

ଏହିପରି ବିଭିନ୍ନ ଉପାୟରେ ଧାରଣାର ବୋଧଗମ୍ୟତା ସଂପର୍କରେ ଉପର ଶ୍ରେଣୀରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇ ପାରିବ । ଏହିପରି ଆଜି କାର୍ଯ୍ୟ ଲେଖି ପ୍ରଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ଦେଖାଅ ।

ବ୍ୟାବହାରିକ ବ୍ୟାକରଣ :-

ବ୍ୟାବହାରିକ ବା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ବ୍ୟାକରଣ ସଂପର୍କରେ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯିବା ଉଚିତ । ବ୍ୟାକରଣ ମଧ୍ୟମରେ ଶ୍ରେଣୀରେ ପିଲାଙ୍କ ଭାଷାଜ୍ଞାନକୁ ସରସ, ସୁନ୍ଦର କରାଯାଇ ପାରିବ ।

- ଶେଷ ଓ ଆରମ୍ଭ ଅକ୍ଷର ସମାନ ଥିବା ଶବ୍ଦ ଲେଖିବା ।
- ଘରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିବା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ଲେଖିବା ପାଇଁ କହିବା ।
- ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକର ତାଲିକା କରିବା ପାଇଁ କହିବା ।
- ନାମସୂଚକ, ଗୁଣସୂଚକ ଓ କାମସୂଚକ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ତାଲିକା କରାଇବା ।
- ବିପରୀତାର୍ଥବୋଧକ ଶବ୍ଦ ଓ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ଲେଖାଇବା ।
- ଶବ୍ଦାର୍ଥ ଖେଳ କରାଇବା ।

ଏହି କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସୂଚନା ମାତ୍ର । ଶ୍ରେଣୀରେ ଶିକ୍ଷକ / ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ଆହୁରି ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବେ ।

ସ - ଶିକ୍ଷଣ ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ :-

ମାଦୃଭାଷା ପିଲା ପାଇଁ ସ୍ବ-ଶିକ୍ଷଣର ସୁଯୋଗ ଆଣିଥାଏ । ଫଳରେ ପିଲାଟି ଆମ୍ବନିର୍ଭରଣୀଙ୍କ ହୋଇପାରିଥାଏ । ଶ୍ରେଣୀରେ ସ୍ବ-ଶିକ୍ଷଣର ବିକାଶ ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ନିମ୍ନରେ କେତୋଟି ନମ୍ବନା ଦିଆଗଲା

- ଅଭିଧାନ ଦେଖି ଶବ୍ଦାର୍ଥ ଖେଳିବା ।
- ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟରେ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ।
- ବିଭିନ୍ନ ଶିଶୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉପଯୋଗୀ ପୂଷ୍ଟକ, ସମାଦପତ୍ର ଆଦି ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି ।
- ପରିବେଶ ଅଧ୍ୟନ ଓ ପ୍ରକୃତି ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ।
- ବକ୍ତ୍ଵା / ତର୍କ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଆୟୋଜନ କରିବା ।

ଭାଷା ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ :-

ଏହି ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ ପାଇଁ ସବୁ ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଉଚିତ । ଉଦାହରଣ ସ୍ଵରୂପ

- ପରିବାର ଭିତରେ, ସାହି ପଡ଼ିଶାରେ ଓ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କରାଯାଉଥିବା ଭାଷା ବିଷୟରେ ଶିଖାଇବା ।
- ପିତାମାତା, ଗୁରୁଙ୍କନ ଓ ସାନମାନଙ୍କ ସହ କଥାବାରୀର ଅରିନୟ କରାଇବା ।
- ପିଲାଙ୍କୁ ନେଇ ଆଧାରିତ ଖେଳ ଖେଳାଇବା ।
- ଗପ ଓ ଚିତ୍ର ବିଷୟରେ କହିବା ପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ଦେବା ।
- ବିଭିନ୍ନ ଘଟଣା / ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ବିଷୟରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ।

ଶବରଣ୍ଟାର ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ : -

ଯେଉଁପିଲା ଯେତେ ଅଧିକ ଶର ଜାଣିଥାଏ ସେ ସେତେ ଅଧିକ ଜ୍ଞାନ ପାଇଥାଏ । ମନର କଥାକୁ ଠିକ୍‌ଭାବେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିବା ପାଇଁ ଶବର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ତେଣୁ ଅଧିକ ଶବଜ୍ଞାନ ଓ ସେବୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାର ଦକ୍ଷତା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଶବରଣ୍ଟାର ବୃଦ୍ଧି କରିବାପାଇଁ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରଣାଳୀ ନାହିଁ । ପୂର୍ବରୁ ଲେଖାଯାଉଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟ ଏହି ଶବରଣ୍ଟାର ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ । ଏଣୁ ଶିକ୍ଷକ ହିସାବରେ ଆମେ ଶ୍ରେଣୀରେ, ଶ୍ରେଣୀ ବାହାରେ ଓ ବାପା ମା' ହିସାବରେ ଘରେ ଓ ଘର ବାହାରେ ସୁଯୋଗ ଦେବା । ଶିକ୍ଷକ ଶ୍ରେଣୀରେ କେତୋଟି ଉଦ୍ଦାହରଣ ଦେଇପାରିବେ । ଗୋଟିଏ ଶବର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅର୍ଥ (ପାଣି, ସର, ଦିନ) ଜାଣିବା ହେଉଛି ଶବରଣ୍ଟାର ବୃଦ୍ଧିର ଗୋଟିଏ ନମ୍ବନା ମାତ୍ର । ଏହିପରି ଅନେକ ନମ୍ବନା ଶ୍ରେଣୀରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇପାରିବ ।

ଉପରେ ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ ଆମେ ଭାଷାର ବିଭିନ୍ନ ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ ପାଇଁ ଶ୍ରେଣୀରେ କି କି କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇପାରିବ ତା'ର ଏକ ନମ୍ବନା ଜାଣିଲେ । ଏହିପରି ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟ ଆମେ ଶ୍ରେଣୀରେ କରିପାରିବ ।

ନିଜକୁ ନିଜେ ପରିଷିବା :

(ନା) ପ୍ରାକ୍ ଲିଖନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଶ୍ରେଣୀରେ କି କି କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇପାରିବ ?

୧.୭ ସମନ୍ଵିତ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ :-

ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରରରେ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଉପରୁ ଯେଉଁ ପୁସ୍ତକଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇଛି ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ଓ ଦିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ସମନ୍ଵିତ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକର ବନ୍ଦୋବନ୍ଦ କରାଯାଇଛି । ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀର ହସଖେଳ ଓ ଦିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀର ହସଖୁସି ବହିଟି ଏହାର ପ୍ରମୁଖ ଉଦ୍ଦାହରଣ । ଏପରି ସମନ୍ଵିତ ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ କାହିଁକି ? ଆପଣମାନେ ଜାଣିଥିବେ ଭାରତବର୍ଷର ବହୁ ରାଜ୍ୟରେ ସମନ୍ଵିତ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକର ପ୍ରଚଳନ କରାଯାଇଛି । ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଣୀର ଭାଷା, ଗଣିତ, ପରିବେଶ, ନିଜାନ, ଜାତିହାସ, ଭୂଗୋଳ ଆଦି ବିଷୟ ମଧ୍ୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ବ୍ୟକ୍ତ୍ୟା ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଷୟ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ତିଆରି କରାଯାଇଥାଏ । କେଉଁଠି କେଉଁଠି ଦୁଇ ଦୁଇଟି ବିଷୟକୁ ଏକାଠି ମିଶାଇ ସ୍ବାଭାବିକତା ରକ୍ଷାକରି ସମନ୍ଵିତ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକର ପ୍ରଚଳନ କରାଯାଇଥାଏ । ଏହା ପଛରେ ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ସ୍ଫୁର୍ତ୍ତିଅଛି ଯାହାକି ପିଲାଙ୍କ ଶିଖିବାର ଧାରା ସହିତ ଜଡ଼ିତ । ଏ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରାଯିବା ନିହାତି ଆବଶ୍ୟକ ।

୧.୭.୧ - ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ :-

- ସମନ୍ଵିତ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକର ଆବଶ୍ୟକତା ସଂପର୍କରେ ଧାରଣା ।
- ସମନ୍ଵିତ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକର ଉପଯୋଗିତା ।
- ସମନ୍ଵିତ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକର ଶ୍ରେଣୀର ପ୍ରୟୋଗ ।

୧.୭.୨ - ସମନ୍ଵିତ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକର ଆବଶ୍ୟକତା :-

ବର୍ତ୍ତମାନ ଥାମ ବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରାମିକ ବର୍ଷମାନଙ୍କରେ (ୟଥା - ପ୍ରଥମ ଓ ଦିତୀୟ) ରେ ପଢ଼ୁଥିବା ପିଲାଙ୍କପାଇଁ ଏକାଧିକ ବିଷୟକୁ ଯୋଜନାବନ୍ଦ ଭାବେ ଏକତ୍ର ସନ୍ନିବେଶ କରି ଗୋଟିଏ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକରେ ସମନ୍ଵିତ ଭାବେ ଉପସ୍ଥାପନା କରାଯାଇଛି । ଏହାକୁ ସମନ୍ଵିତ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ କୁହାଯାଉଛି । ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ଭାଷା, ଗଣିତ ଓ ପରିବେଶ ବିଷୟରେ ଚିନିଷ୍ଠ ବହି ଥିବାବେଳେ ଏବେ ଖଣ୍ଡିଏ ବହି 'ହସଖେଳ' ନାମରେ ଏବଂ ଦିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ଭାଷା ଓ ପରିବେଶ ପାଇଁ ଦୁଇଖଣ୍ଡ ବହି ବଦଳରେ ଖଣ୍ଡିଏ ବହି

‘ହସଖୁସି’ ନାମରେ ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଛି । ଅଲଗା ଅଲଗା ବହି ଥିବାବେଳେ ଏହା ରୁଚିନ୍ ସହ ଖାପ ଖାରଥିବାରୁ ଅନେକ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ପଡ଼ାଇବା ସହଜ ହେଉଥିଲା । ବୋଲି ସେମାନେ ମତ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି । ତେଣୁ ସମନ୍ତି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକର ଆବଶ୍ୟକତା କ’ଣ ସେ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ପ୍ରଥମ କରି ଆସୁଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏହା କେତେଦୂର ସୁବିଧାଜନକ ତାହା ବିଚାର କରିବା କଥା । ତେବେ କେତୋଟି ସୁବିଧା ଉପରେ ତଳେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି ।

- ଆମେ ଜାଣିଛେ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ପ୍ରଥମ କରି ଆସୁଥିବା ପିଲାମାନେ ବହୁତ କିଛି ଦକ୍ଷତା ହାସଳ କରି ଆସିଥାଏ । ଏହିପୁରୁଷ ଅଭିଜ୍ଞତା ସ୍ଵାଭାବିକ ଓ ଅନୌପଚାରିକ ତଙ୍କରେ ସେମାନେ ଅର୍ଜନ କର୍ତ୍ତାଆଏ - ଏପରି ଶିଖବାର ପ୍ରକୃତିଟି ଭୁଲ କି ? ଯଦି ଭୁଲ ନୁହେଁ ତେବେ ଏ ପ୍ରକାର ପରିସ୍ଥିତିରେ ଶିକ୍ଷଣଙ୍କୁ ଭାଙ୍ଗିବା କାହିଁକି ?

- ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏକମତ ସେ ପିଲା ଯେଉଁ ଆମନ୍ ପାଏ ବା ତାକୁ ଯାହା ଭଲାଗେ ସେହି ପରିସ୍ଥିତିରୁ ସେ ବହୁତ କିଛି ଶିଖ । ତେଣୁ ଏଭଳି ପରିସ୍ଥିତି ବହିରେ ଉପସ୍ଥିତ କଲେ କ୍ଷତି କ’ଣ ? ଯଦି କ୍ଷତି ନାହିଁ ତେବେ ଏଭଳି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକଙ୍କୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରିବା କାହିଁକି ?

- ପିଲାମାନେ ଘରେଥିବା ବେଳେ ଭାଷା, ଗଣିତ, ପରିବେଶ, ବିଜ୍ଞାନ, ଜ୍ଞାନକୁ ବିଷୟଗତ ଜ୍ଞାନଙ୍କୁ ଅଲଗା ଅଲଗା କରି ଶିଖ ନ ଥାଏ । ଏହୁବୁକୁ ସମନ୍ୟ କରି ଶିଖଥାଏ । ଏହି ସମନ୍ୟ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ । ତେଣୁ ଏପରି ସ୍ଵାଭାବିକ ପରିବେଶକୁ ଜାରି ରଖିବା ଉଚିତ ।

- ଏବେ ଆମର ଶିକ୍ଷଣ ଶୁଣୁକେହିକ ହୋଇଛି । ଏକକ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ପ୍ରକୃତରେ ଶିକ୍ଷକ କେହିକ ଭାବେ ପରିଗଣିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ପିଲାଙ୍କ ରୁଚି, ପସନ୍, ଅପସନ୍କୁ ଉପେକ୍ଷା କରିଥାଏ । ପିଲାଙ୍କୁ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ବାହାରଙ୍କୁ ନେବା, ସେମାନଙ୍କର ରୁଚି, ପସନ୍, ଅପସନ୍, ସାମର୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ହେଉଛି ସମନ୍ତି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକର ଏକ ଲକ୍ଷଣ ।

ଉପରେ ସମନ୍ତି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକର ଆବଶ୍ୟକତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା କରାଗଲା । ଏବେ ଆମେ ପୂର୍ବ ପ୍ରଚଳିତ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ତୁଳନାରେ ସମନ୍ତି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ।

ସମନ୍ତି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ କିପରି ଭିନ୍ନ ? -

ଏହି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକଙ୍କୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରତ୍ୟେ ଉପରେ ଆଧାର କରି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି -

- ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆସୁଥିବା ପିଲାମାନେ ବାପ୍ତବ ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ହିଁ ଶିକ୍ଷାଲାଭ କରିଥାଏ । ପିଲାମାନଙ୍କ ଅଭିଜ୍ଞତାକୁ ଏଥରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି ।

- ଅନେମନ୍ୟ ପରିସ୍ଥିତିରେ ବିଷୟବିଷୟ ଗୁଡ଼ିକ ଲେଖାଯାଇଛି ।

- ଏଥରେ ପିଲାଙ୍କ ପ୍ରକୃତିକୁ ସମ୍ବନ୍ଧ ଦିଆଯାଇଛି । ସେଥିପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର କାର୍ଯ୍ୟ ଦିଆଯାଇଛି ।

- ପାଠବହି ସହ କାର୍ଯ୍ୟବହି Work Book କୁ ଏକ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି ।

- ଏହି ବହିକୁ ପଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ।

ନିଜକୁ ନିଜେ ପରଖିବା :

(୪) ସମନ୍ତି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ କ’ଣ ? ଏହାର କି କି ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ?

୧.୭.୩ ସମନ୍ତି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକର ଉପଯୋଗିତା :-

ପ୍ରକୃତରେ ଆପଣମାନେ ଜାଣିଛନ୍ତି ସମନ୍ତି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଆମଙ୍କୁ କିପରି ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଜଣେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ହେବା । ତେଣୁ ଆମେ ସମନ୍ତି ପୁସ୍ତକର ଉପଯୋଗିତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅବଗତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ପ୍ରକୃତରେ ଏହାର ଉପଯୋଗିତା ବହୁବିଧ । ନିମ୍ନରେ କେତୋଟି ଉପଯୋଗିତା ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି ।

- এই প্রকারের পাঠ্যপুস্তক পিলামানকর অভিজ্ঞতা চিরিক।
- পাঠ্যপুস্তকর প্রসংগগুଡ়িকু স্বাভাবিকতা রক্ষাকরি ষমন্বিত করায়ালয়বাবু এহা পিলাঙ্ক শিক্ষণকু পালপ্রদ করিথাএ।
- এহা সামগ্রিক অভিজ্ঞতা উপরে পর্যবেক্ষণ হোলথবাবু পিলাঙ্ক শিক্ষণ স্বাভাবিক অর্থপূর্ণ হোলথাএ।
- প্রত্যেক বিষয় বিভিন্ন দক্ষতা উপরে পর্যবেক্ষণ। এই দক্ষতাগুଡ়িকর চমন সুচিত ভাবে করায়ালছি, যাহাকি পিলাপাই স্বাভাবিক ও প্রাপ্তিক।

- পাঠ্যগুଡ়িকর উপস্থাপন শৈলী ও অভ্যাস কার্যগুଡ়িক পিলাঙ্ক মানলাখ হোলথাএ। এথপাই পিলামানে ষতৎ প্রচুরভাবে পড়িবাপাই মান বলাইথান্তি।

- এই বহিরে শিক্ষককু শিক্ষণকার্য পরিচালনাপাই যথেষ্ট স্বাধানতা দিআয়ালথাএ।

- প্রথম শ্রেণী পাই উদ্বিষ্ট হস্তশেল বহিরে থুবা পাঠ্যগুଡ়িকর উপস্থাপনা প্রস্তাবিত পাঠ অনুযায়া করায়ালপারে কিম্বা পিলাঙ্ক স্বাভাবিক পিরবেশরু প্রাপ্তিক অভিজ্ঞতাকু নেজ বিভিন্ন বিকল্প কার্য মাধ্যমরে এহা করায়ালপারে।

আলোচিত উপযোগিতা গুଡ়িকু অনুখান কলে এহা এক স্বাগতযোগ্য পদক্ষেপ হোলি জাণিহেব। ষমন্বিত পাঠ্যপুস্তক ডেশা ও অন্য রাজ্যমানকরে বহু প্রশংসিত হোলছি।

১.৩.৪ ষমন্বিত পাঠ্যপুস্তকর শ্রেণীরে প্রয়োগ করিবার পথ :-

শ্রেণীরে শিক্ষাদান শিক্ষণ কার্যরে ষমন্বিত পাঠ্যপুস্তক ব্যবহার করিবা ষময়রে শিক্ষকমানে এহা ষহিত জড়িত কেচেক ষমষ্যা উপস্থাপন করিথান্তি।

- শ্রেণীরে গোটিএ পাঠে থুবা অনেক দক্ষতা কিপরি পড়ায়িব ?
- ষমন্বিত পাঠপাই ষময় নির্ণয় কিপরি হেব ?
- এথপাই পাঠযোজনা কিপরি হেব ?

এগুଡ়িকর উরুরে এতিকি কুহায়ালপারে যে আমে পিলাঙ্কর শিখবার ধারা উপরে বেশি গুরুত্ব দেবা। ষমন্বিত পাঠ্যপুস্তককু গোটিএ শ্রেণীরে জশে শিক্ষক পড়ালবা উচিত। এথপাই ষময় নির্ণয় রঞ্জ নগলে উল। পিরিয়ত্ৰ ব্যবস্থা রঞ্জ নগলে উল। এই পুস্তকরে শিক্ষকমানকপাই প্রারম্ভিক কার্যাবলী (Initiation Activity) পরে পরে অভ্যাস কার্য (Practice Activity) এবং শেষরে মূল্যায়ন কার্যাবলী (Evaluation Activity) র ব্যবস্থা করায়ালছি। এহা বিশেষভাবে শিক্ষককু ষহায়তা প্রদান করিথাএ। অভ্যাস কার্যগুଡ়িক কিপরি পরিবৰ্তন করায়াল অন্য কার্যৰ পরিবৰ্তন করায়ালপারিব যে বিষয়রে শিক্ষক সূচনারে দিআয়ালছি।

১.৩.৫ ষমন্বিত পাঠপাই যোজনা :-

পিলামানকর রুচি ও আবশ্যকতাকু আখ আগরে রঞ্জ পাঠ যোজনা প্রস্তুত করায়ালথাএ। আমে পূর্বৰু আলোচনা করিছে যে ষবুপাঠ বা বিষয়পাই অলগা অলগা যোজনা এতারে পালপ্রদ হোজ নপারে। তেশু যোজনা কলাবেলে নিম্নলিখিত দিগ উপরে গুরুত্ব দেবাকু হেব।

- প্রতি বিষয়র উদ্বেশ্যকু স্থিৱ করিবে।
- প্রতি উদ্বেশ্যকু হাস্ত করিবাপাই আবশ্যক শিক্ষণ কার্য প্রস্তুত করিবে।
- এথপাই শিক্ষণ সামগ্ৰী চিআৰি / যোগাড় করিবে।
- স্বাভাবিক ভাবৰে আস্থুবা প্রসংগৰ উদ্বেশ্যগুଡ়িকু গুরুত্ব দেবেো।
- উপস্থাপন ষময়রে বেশি কাম পিলাঙ্কদ্বাৰা কৰাইবে।

- ସଂକ୍ଷେପଣରେ ଆମେ ଜିନ୍ଦ ଭିନ୍ନ ବିଷୟରେ କେଉଁ କେଉଁ କଥା ଶିଖିଲେ ତା' ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବେ ।
- ମୂଳ୍ୟାଯନ ବେଳେ ସବୁ ପିଲାକୁ ଅଂଶୁରୁହଣ କରିବାର ସୁଯୋଗ ଦେବେ ।
- ମୂଳ୍ୟାଯନ ବେଳେ ପ୍ରକର୍ଷିତ କାର୍ଯ୍ୟ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବେ ।
- ଯୋଜନାର ମତବ୍ୟ ପରେ ଶ୍ରେଣୀ ପରିଚାଳନାର ସୁବିଧା ଓ ଅସୁବିଧାଗୁଡ଼ିକୁ ଲେଖିବା ଉଚିତ ।
- * ସମନ୍ଵିତ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ (ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ) ହସଖେଳ ବହିର ପାଠ - ୧ (ଦେଖ ଓ କହ) କୁ ପଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ପ୍ରଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ଦେଖାଅ ।

ସମନ୍ଵିତ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକରେ ଅନେକ ଅସୁବିଧା ମଧ୍ୟ ଥାଇପାରେ । ମାତ୍ର ଏହି ମୁପ୍ତକରେ ପିଲାକର ଶିଖିବାର ଧାରା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଥିବାରୁ ଏଥରେ ଅନେକ ସୁବିଧା ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଏବେ ଶିକ୍ଷକମାନେ ଏହି ମୁପ୍ତକଙ୍କୁ ଆବଶ୍ୟକ ନେଲେଣି । ପିଲାମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକଙ୍କୁ ବହୁତ ପସନ୍ଦ କରୁଛନ୍ତି । ଆମୋମାନେ ଚେଷ୍ଟାକଲେ ଯାହା ଅସୁବିଧା ରହିଛି ତା'କୁ ସୁଧାରି ନେଇ ଶିକ୍ଷଣକୁ ଅଧିକ ଫଳପ୍ରଦ କରିପାରିବା ।

୧.୩ ଏହି ଏକକରୁ ତୁମେ ଯାହା ଶିଖୁଣ୍ଟି :-

- ମାତୃଭାଷାର ସଂଜ୍ଞା ଓ ସ୍ଵରୂପ
- ଭାଷାଶିକ୍ଷାର ଚାରୋଟି ପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ଶୁଣିବା, କହିବା, ପଢ଼ିବା, ଲେଖିବା ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି କରିବା । ଏହି ଚାରୋଟି ଦକ୍ଷତା ସହ ଅନ୍ୟ ଦକ୍ଷତା ଗୁଡ଼ିକ ଜାହିଦିତ ।
- ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଆଧାର ୨୦୦୪ ଅନୁସାରେ ଭାଷା ଶିକ୍ଷା ।
- ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରତିକର୍ଷରେ ଶିକ୍ଷାଦାନ ମାତୃଭାଷା ମାଧ୍ୟମରେ ହେବ ।
- ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରତିକର୍ଷରେ ଭାଷାଶିକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ମାତୃଭାଷା ଶିକ୍ଷଣ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟ । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ଭାଷା ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ କରାଯାଇପାରିବ ।
- ସମନ୍ଵିତ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକର ଆବଶ୍ୟକତା ପିଲାକର ଶିଖିବାର ଧାରା ସହ ଜାହିଦିତ ।
- ସମନ୍ଵିତ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକର ଉପଯୋଗିତା ଓ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତି ।

୧.୪ - ନିଜକୁ ନିଜେ ପରଶିବା

(୧) ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଆଧାର - ୨୦୦୪ରେ ମାତୃଭାଷା ଶିକ୍ଷଣର ଲକ୍ଷ୍ୟଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ କ'ଣ ?

ଉତ୍ତର :

- ଭାଷା ଶିକ୍ଷଣର ଉପରେ ହେଉଛି ତା'ର ପରିବାର, ପଡ଼ୋଣୀ ଓ ପରିବେଶ ।
- ପିଲାମାନେ ପଡ଼ୋଣୀ ଓ ପରିବେଶରୁ ହିଁ ଭାଷା ଶିଖିଥାନ୍ତି ।
- ଭାଷା ଶିକ୍ଷା ବହୁଭାଷୀୟ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।
- ଭାଷା ପିଲାର ଆବଶ୍ୟକତା ଓ ରୂପି ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ।
- ଘରର ଭାଷାଟି (ମାତୃଭାଷା) ବିଦ୍ୟାଲୟରେ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣର ମାଧ୍ୟମ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।
- ଗୋଟିଏ ଭାଷା ଅନ୍ୟ ଏକ ଭାଷା ଶିକ୍ଷଣରେ ବାଧକ ହୋଇ ନ ଥାଏ, ବରଂ ଅନ୍ୟ ଭାଷା ଶିଖିବାରେ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ ।

(୨) ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରତିକର୍ଷରେ ମାତୃଭାଷା ଶିକ୍ଷଣର କେଉଁ କେଉଁ ଲକ୍ଷ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସ୍ଥିର କରାଯାଇଛି ?

ଉତ୍ତର : ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରତିକର୍ଷରେ ଭାଷା ଶିକ୍ଷଣର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ହେଲା -

- ଶ୍ରୁଦ୍ଧାନ୍ତ, କଥନ, ପଠନ, ଲିଖନ, ଧାରଣାର ବୋଧଗମ୍ୟତା, ବ୍ୟାକରଣ, ସ୍ଵଶିକ୍ଷଣ, ଭାଷାର ବ୍ୟବହାର, ଶବ୍ଦ ଭଣ୍ଣାର ବୃଦ୍ଧି କରିବା
- ନିଜ ଦେଶର ଐତିହ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତି ସହ ପରିଚୟ ।
- ମାନ୍ୟବିକ ଗୁଣାବଳୀ ଓ ମୂଳ୍ୟବୋଧର ବିକାଶ ।
- ଦେଶ ପାଇଁ ଉତ୍ସମ ନାଗରିକ ଗଠନ ।

- ଜ୍ଞାଯ ସଂହଚି ଭାବନା ଓ ଆତର୍ଜିତିକ ସଦର୍ଥାବନାର ବିକାଶ ।

- ମାତୃଭାଷାକୁ ସୃଜନଶାଳତାର ବିକାଶ ।

(୩) ପ୍ରାର୍ଥିଷନ ଉଦେଶ୍ୟରେ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଶ୍ରେଣୀରେ କି କି ବାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇପାରିବ ?

ଉତ୍ତର :

- ପ୍ରାର୍ଥ କିଷନ ପାଇଁ କାମ

- ପୁରୁ, ଗୋଡ଼ି, ପତ୍ର, କାଠ ରତ୍ୟାଦି ସଜାଇବା

- ବାଲିରେ ଆଗୁଳି ବା କାଠିରେ ଚିତ୍ର କରିବା

- ଫୋଟି ଚିତ୍ର, ରଙ୍ଗ ଦେବା, ଜ୍ୟାମିତିକ ଚିତ୍ର କରିବା

- ଧାଡ଼ି, ଅନୁପାତ ରତ୍ୟାଦି ରକ୍ଷା କରି ବିଭିନ୍ନ ଆକୃତି ଅଳନ କରିବା

(୪) ସମନ୍ଵିତ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ କ'ଣ ? ଏହାର କି କି ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ?

ଉତ୍ତର : ପ୍ରାଥମିକ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଏକାଧିକ ବିଷୟକୁ ଯୋଜନାବନ୍ଧ ଭାବେ ତଥା ଏକ ସାଭାବିକ ପରିବେଶରେ ଏକତ୍ର ସମନ୍ଵିତ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକର ସମନ୍ଵିତ ଭାବେ ଉପସ୍ଥାପନକୁ ସମନ୍ଵିତ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ହାୟାଏ ।

ଆବଶ୍ୟକତା :

- ଏହା ଶିକ୍ଷଣକୁ ସାଭାବିକ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ ।

- ଏହା ପିଲାଙ୍କୁ ଆନନ୍ଦ ଦେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ ।

- ଜ୍ଞାନକୁ ଅଳଗା ଅଳଗା କରି ନ ଶିଖି ସାମାଜିକ ଶିଖିବା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥାଏ ।

- ଏହି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକଗୁଡ଼ିକ ପିଲାଙ୍କ ଅଭିଜ୍ଞତା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥାଏ ।

- ଏଥରେ ପିଲାଙ୍କ ସମ୍ବାନ୍ଧ ଓ ଶିଖିବାର ଧାରା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି ।

୧.୯ ଏକତ୍ର ଶେଷ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ :-

୧. ମାତୃଭାଷା କାହାକୁ କୁହାୟାଏ ? ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଆଧ୍ୟାତ୍ମ ଆଲୋଚନା କର ।

୨. ମାତୃଭାଷା ଦକ୍ଷତା ଗୁଡ଼ିକର ବିକାଶ ପାଇଁ ଶ୍ରେଣୀରେ କ'ଣ କ'ଣ କରାଯାଇପାରିବ ଆଲୋଚନା କର ।

୩. ସମନ୍ଵିତ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକର ଉପ୍ୟୋଗିତାଗୁଡ଼ିକୁ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ସହ ବୁଝାଏ ।

୧.୧୦ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଠନପାଇଁ ସୂଚନା :-

୧. ମାତୃଭାଷା ଶିକ୍ଷାଦାନ ପଦ୍ଧତି : ଶ୍ରୀ ଭାଗାରଥ ନାୟକ, ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ପ୍ରଣୟନ ସଂସ୍ଥା, ଭୁବନେଶ୍ୱର ।

୨. ମାତୃଭାଷା ଶିକ୍ଷାଦାନ ପଦ୍ଧତି : ଉକ୍ତର ପୂର୍ଣ୍ଣତା ରାତର, ଯାଜପୂର ଗୋଡ଼ ।

୩. ଓଡ଼ିଆ ଶିକ୍ଷାଦାନ ପଦ୍ଧତି : ଉକ୍ତର ଜଗନ୍ନାଥ ମହାରି, ଶ୍ରୀ ଉମାକାନ୍ତ ଖଣ୍ଡାୟୀ, ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣ ବାରିକ, ନାଲନ୍ଦା, ବିନୋଦ ବିହାରୀ, କଟକ ।

୪. ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ପରିଚାଳନା ଓ ଶିକ୍ଷାଦାନ ପଦ୍ଧତି : ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷା ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ଏବଂ ଶିକ୍ଷା ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପରିଷଦ, ଓଡ଼ିଶା ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ -

ତାତ୍ତ୍ଵିକ ପଠନ (Intensive Reading)

ବ୍ୟାପକ ପଠନ (Extensive Reading) କୌଣସି

୨.୧.୧ ଉପକ୍ରମ

ଆମ ଜଗତର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିଶୁ ନିଜର କେତେକ ଆବଶ୍ୟକତା ବା ଉଦେଶ୍ୟର ପରିପୂରଣ ପାଇଁ ଭାଷାର ବ୍ୟବହାର କରିଥାଏ, କାରଣ ଏହାର ମୂଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି, ସାରା ସଂସାରକୁ ଅନୁଭବ କରିବା । ଏହାକୁ ପୂରଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଭାଷା ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ମାଧ୍ୟମ ରୂପେ କାମ କରିଥାଏ । ପିଲାମାନଙ୍କର ଏହି ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଓ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଭାଷାର ଭୂମିକାକୁ ପ୍ରଥମେ ବୟବସମାନେ ବୁଝିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଧାରଣା ‘ଭାଷା’ ମନର ଭାବକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାର ଏକ ମାଧ୍ୟମ । ଆମେ ଚିତ୍ରା କରିବା, ଅନୁଭବ କରିବା, ବିଭିନ୍ନ ପରିସ୍ଥିତି ପ୍ରତି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ପ୍ରକାଶ କରିବାପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଭାଷା ଏକ ଦରକାରୀ ମାଧ୍ୟମର କାମ କରିଥାଏ । ଭାଷାର ଏହି ବଳିଷ୍ଠ ଉପଯୋଗିତାକୁ ବୁଝିବା ନିହାତି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ବିଶେଷକରି ଯେଉଁମାନେ ଛୋଟପିଲାଙ୍କ କାମ ସହିତ ଜଡ଼ିତ ସେମାନେ ଏହାକୁ ଭଲଭୂପେ ବୁଝିବା ଦରକାର । କାରଣ ଶିଶୁ ଅବସ୍ଥାରେ ଜଣେ ପିଲାର ବ୍ୟକ୍ତିର ଓ ଶିକ୍ଷଣର ବିକାଶ କ୍ରମରେ ଭାଷା ଏକ ଗଠନମାତ୍ରକ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ । ଜଗତ ସଂପର୍କରେ ଜଣେ ପିଲାର ଧାରଣା, ଆଶ୍ରମ, ଦକ୍ଷତା ଏପରିକି ନୈତିକତା, ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ତଥା ନିଜକୁ ସୁଧାରିବାରେ ଏହା ଏକ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅଥବା ବଳିଷ୍ଠ ମାଧ୍ୟମ ରୂପେ କର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ଭାଷା ଶିକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଶ୍ରୀବଦିଶ, କଥନ, ପଠନ, ଲିଖନ, ପଢ଼ିବା ଓ ଲେଖନ ମାଧ୍ୟମରେ ଭାବଗ୍ରହଣ, ବ୍ୟାବହାରିକ ବ୍ୟାକରଣର ପ୍ରଯୋଗ, ଭାଷାର ବ୍ୟବହାର, ଶବ୍ଦଭାଷାର ଅଭିଜ୍ଞତା, ସ୍ବ-ଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରତ୍ୟେକି କୌଣସି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପଠନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ, କାରଣ କୌଣସି ବିଷୟରେ ଉପଯୁକ୍ତ ଆନନ୍ଦର କରିବାକୁ ହେଲେ ପଠନ ଉପରେ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବାପାଇଁ ହୋଇଥାଏ । ଶୁଦ୍ଧଭାଷା ଓ ଉନ୍ନତ ଶୈଳୀର ଶିକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ପଠନ ଅପରିହାୟ୍ୟ । ଶୁଦ୍ଧପଠନ ଦ୍ୱାରା ବିଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦ ପ୍ରଯୋଗ କରିବାର ଦକ୍ଷତା ହାସଳ ହୋଇଥାଏ ଓ ଭାଷାର ଜିନ୍ଦି ଜିନ୍ଦି ମୂତ୍ରନ ଶୈଳୀ ସମ୍ପର୍କରେ ଆନନ୍ଦର ହୋଇଥାଏ ।

ଉଦେଶ୍ୟ - ଏହି ଉପ-ଏକକଟି ପଡ଼ିଥାରିବା ପରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ଭାଷା କହିଲେ କ’ଣ ବୁଝାଏ ?

- ଦୈନିକ ଜୀବନରେ ଭାଷାର ଉପଯୋଗିତା
- ଭାଷାଜ୍ଞାନର ଅଭିଜ୍ଞତା ନିମନ୍ତେ ପଠନର ଆବଶ୍ୟକତା ସମ୍ପର୍କରେ ଜାଣିବେ ।

୨.୧.୧ ପଠନର ଦ୍ୱାରା ମୁଖ୍ୟ ଦିଗ ଯଥା - ତାରିକ ପଠନ ଓ ବ୍ୟାପକ ପଠନ ମଧ୍ୟରେ ଥବା ପାର୍ଥକ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ଜାଣିବେ ।

୨.୧.୨ ମାତ୍ରଭାଷାରେ ଗଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଶିକ୍ଷଣର ଉଦେଶ୍ୟ ଓ କୌଣସିଗୁଡ଼ିକୁ ଜାଣିବେ ।

୨.୧.୩ ମାତ୍ରଭାଷାରେ ପଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଶିକ୍ଷଣର ଉଦେଶ୍ୟ ଓ କୌଣସିଗୁଡ଼ିକୁ ଜାଣିବେ ।

୨.୧.୪ ମାତ୍ରଭାଷାରେ ଅତିରିକ୍ତ ସାହିତ୍ୟ ପଠନର ଉଦେଶ୍ୟ ଓ କୌଣସିଗୁଡ଼ିକୁ ଜାଣିବେ ।

୨.୧.୫ ବନ୍ଦୁଭାଷା ପରିସ୍ଥିତିରେ ଡଢ଼ିଆଭାଷାର ପଠନ ଓ ଭାବ ଗ୍ରହଣ ଅସୁବିଧାର କାରଣ ବିଷୟରେ ଜାଣିବେ ।

ତାତ୍ତ୍ଵିକ ପଠନ ଓ ବ୍ୟାପକ ପଠନ ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ

୨.୧.୬ ବୋଧଶତ୍ରୁର ବିକାଶପାଇଁ କିମ୍ବା ପିଲାମାନଙ୍କର ଆନନ୍ଦର ଅଭିଜ୍ଞପାଇଁ ଯେଉଁ ପଠନ କରାଯାଏ ତାହାକୁ ତାତ୍ତ୍ଵିକ ପଠନ (Intensive Reading) କୁହାଯାଏ । ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପଡ଼ିବା କାମ ସହ ପରିଚିତ କରିବା କୌଣସିଟି ବୋଧଶତ୍ରୁ ସବୁଠାରୁ ବେଶ ବୈଦିକ ଦକ୍ଷତାର ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ । ପିଲାଙ୍କୁ ପଡ଼ିବା ଶିକ୍ଷାକାରୀ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କାରଣ, ପିଲାଙ୍କ ଜୀବନର ଅନେକ କଥା ଏହା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଥାଏ ।

ତାର୍କିକ ପଠନ :

ତାର୍କିକ ପଠନର ମୂଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି ବୋଧଜ୍ଞାନ ହାସଳ କରିବା । ବୋଧଜ୍ଞାନ ପଠନ ପ୍ରକୃତ ପଠନ ନୁହେଁ । ପଠନ ପରେ ଯଦି ସେଥିରୁ ଅର୍ଥଗ୍ରହଣ ସମ୍ଭବ ହେବ ଓ ବିଷୟବସ୍ତୁ ସଂକରିତ ଧାରଣା କରିବେ ତାହାହେଲେ ତାକୁ ପ୍ରକୃତ ପଠନ କୁହାଯିବ । ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପିଲାମାନଙ୍କପାଇଁ ଉଦିଷ୍ଟ ସମସ୍ତ ବିଷୟ ପଠନର ମୂଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ବୋଧଶତ୍ରୁ ବିକାଶ । ଏହାଦାରା ଆମେ ଭାବ ଗ୍ରହଣ କରୁ ଓ ସେହି ଭାବ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଗରେ ପ୍ରକାଶ କରୁ । କୌଣସି ବିଷୟରେ ପଡ଼ିବା ସମୟରେ ମନଭିତରେ ସେ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରିଥାଉ । ସେହି ଚିନ୍ତାଶତ୍ରୁ ସାହାଯ୍ୟରେ ବିଷୟ ବସ୍ତୁକୁ ଆମର ଅନୁଭୂତି ସହିତ ଦୁଲନା କରିଥାଉ । ଦୁଲନା କରିପାରିବା ପରେ ଏହି ବିଷୟବସ୍ତୁ କେତେଦୂର ଗ୍ରହଣୀୟ ତାହା ମଧ୍ୟ ବିଚାର କରିଥାଉ । ଗୋଟିଏ ବିଷୟ ପାଠକଳା ପରେ ଆମେ ଏହାର ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ କେତେଦୂର ହୃଦୟଜାମ କରିପାରିନ୍ତି ତାହା ଜାଣିପାରୁ । ବିଷୟର କିନ୍ତି ଅଂଶ ଯଦି ହୃଦୟଜାମ ନହେଲା ତାହାହେଲେ ପୁଣି ପଠନ ଉପରେ ଧାନ ଦେଇଥାଉ ଏବଂ ଅବୁଝା ଅଂଶଟି ବୁଝିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥାଉ ।

ବ୍ୟାପକ ପଠନ :-

ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜର ଆଗ୍ରହ ଓ ରୁଚି ଅନୁଯାୟୀ ପୁଷ୍ଟିକ ପଠନ କରି ଆନନ୍ଦ ପାଇଥାଏ । ନିଜର ଆନନ୍ଦକୁ ବଢାଇବାପାଇଁ କେବଳ ଖଣ୍ଡିଏ ବା ଦୁଇଶଷ୍ଟ ପୁଷ୍ଟକର ପଠନ ମଧ୍ୟରେ ଆବଶ୍ୟକ ରହିଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ପୁଷ୍ଟକ ଏବଂ ଅଧିକ ପରିମାଣର ପୁଷ୍ଟକ ପଡ଼ିଲେ ଆନନ୍ଦର ମାତ୍ରା ବୃଦ୍ଧି ପାଏ । ଏଥପାଇଁ ଆମେ ଯେଉଁ ଉପନ୍ୟାସ, ଗ୍ରନ୍ଥ, କବିତା, ନାଟକ, ଭ୍ରମଣ କାହାଣୀ ପ୍ରଭୃତି ପଢ଼ୁଁ, ତା'ର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି ଆନନ୍ଦପ୍ରାୟ । ଏ ପ୍ରକାର ପଠନକୁ ବ୍ୟାପକ ପଠନ (Extensive Reading) କୁହାଯାଏ । ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର ଓ ପଠନ ସାମଗ୍ରୀର ଅଭିଭୂତ ଯୋଗୁଁ ଏହି ପ୍ରକାର ପଠନର ବିକାଶ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଉଛି । ସାହିତ୍ୟକ ଆନନ୍ଦ ଉପଭୋଗ ନିମାତେ ପୁଷ୍ଟକ ପଠନ ଏକ ଅପରିହାୟ୍ୟ ପକ୍ଷ । ପାଠ୍ୟପୁଷ୍ଟକ ପ୍ରଥମେ ସାହିତ୍ୟକ ଆନନ୍ଦ ଉପଲବ୍ଧି ପାଇଁ ସ୍ଵୀକୃତି ସୁଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ଏଥରେ ଥିବା ଭ୍ରମଣ କାହାଣୀ, କବିତା, ଛୋଟଛୋଟ ମଜାଗପ ଇତ୍ୟାଦି ପଡ଼ି ପିଲାମାନେ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ସେହି ଆନନ୍ଦକୁ ବଳବରର କରିବା ପାଇଁ ପିଲାମାନେ ଶିଶୁ ଉପଯୋଗୀ ପଢ଼ିକା, ଶିଶୁ ପୁଷ୍ଟକ ପଢ଼ିବାପାଇଁ ମନ ବଳାଇଥାନ୍ତି । ପଠନରୁ ଆନନ୍ଦ ମିଳିଲେ ପଠନମୂଳା ବୃଦ୍ଧି ହେବା ସହିତ ସାହିତ୍ୟକ ବୃଦ୍ଧିର ବିକାଶ ଘଟିଥାଏ । ପିଲାମାନଙ୍କର ଭାଷାଜ୍ଞାନ ଓ ଭାଷାଗତ ବନ୍ଧତା ବୃଦ୍ଧିରେ ଏହା ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଗୁରୁ ଦାୟିତ୍ବ ରହିଛି । ଯେଉଁ ପତ୍ର ପଢ଼ିକା ଓ ପୁଷ୍ଟକ ପାଠକଲେ ପିଲାମାନେ ପଠନର ଆନନ୍ଦ ଉପଲବ୍ଧି କରିବା ସହିତ ଆନ ହାସଳ କରିପାରିବେ ସେ ସଂପର୍କରେ ସେମାନେ ପରାମର୍ଶ ଦେବେ । ପଠନର ଉପକାରିତା ସଂପର୍କରେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଅବଗତ କରାଇବେ । ବିଦ୍ୟାଳୟର ପୁଷ୍ଟକାଗାରରୁ କିମ୍ବା ନିଜେ ସଂଗ୍ରହ କରି ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ପୁଷ୍ଟକ ଯୋଗାଇ ଦେବାପାଇଁ ଯନ୍ତ୍ର କରିବେ ।

ତାର୍କିକପଠନ ଓ ବ୍ୟାପକପଠନ ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ :-

ମନେକରାଯାଉ ଆମ ନିକଟରେ ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀର ପିଲାମାନେ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଅନୁରୋଧଟି ତାର୍କିକ ପଠନ ପାଇଁ ଦିଆୟିବ ।

“ମଧୁବାବୁଙ୍କର ଶେଷ ଜୀବନରେ ସବୁବେଳେ ଦାରୁଣ ଅଭାବ ଘୋଟି ରହିଥିଲା । ହେଲେ ସେ ଅଭାବ ତାକୁ ତିଳେ ହେଲେ ବିଚଳିତ କରିପାରୁନଥିଲା । ଯେଉଁ ଖାଦ୍ୟ ସାଧାରଣ ଓଡ଼ିଆ ଖାଦ୍ୟ, ସେହି ଖାଦ୍ୟ ମଧୁବାବୁ ନିତିଦିନ ଖାଇଥିଲେ । ତା ଥିଲା ପୋଷେ ଚିକିକୁଟା ଉପ୍ରକାଶ ଭାବରେ ରାତ, ଦୁଇ ଚାରିଶଷ୍ଟ ଅମୃତଭଣ୍ଠା ସିଂହ, ଅଛକିଛି କ୍ଷୀର, ମଦରଙ୍ଗା କିମ୍ବା ହିଡ଼ିମିରା ଶାର । ଚାରି ପାଞ୍ଚ ମୁଠା ଖଲ ତାଙ୍କର ସବୁଠାରୁ ଅତିପ୍ରିୟ ଜଳଖୁଆ ଥିଲା । ସେ ମର୍ମେ ମର୍ମେ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କର ଦୁଇଶ ଦୁଇଶକୁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ, ସେ କିପରି କ୍ଷୀର ବିକିଥା’ରେ ଦୁଇଶ ଦରିଦ୍ରମାନଙ୍କୁ ।”

ଅନୁରୋଧଟି ପଡ଼ିପାରିବା ପରେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ନୂତନ ଓ କିଷ୍ଟ ଶବ୍ଦ ଅର୍ଥ, ଭାଷାଗତ କୌଣସି, ବ୍ୟାବହାରିକ ବ୍ୟାକରଣ ଓ ବୋଧଶତ୍ରୁ ସମୟରେ ଅବଗତ କରାଇବା ପାଇଁ କେତେବୁଦ୍ଧିଏ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇପାରେ ।

- ଏହି ଅନୁରୋଧରୁ ନୂତନ ଓ କିଷ୍ଟ ଶବ୍ଦ ଯଥା- ବିଚଳିତ, ମର୍ମେମର୍ମେ, ଦୁଇଶକୁ ପ୍ରଭୃତି ଅର୍ଥ ବୁଝାଇବା ପାଇଁ ସମାର୍ଥବୋଧକ ଶବ୍ଦ, ଚିତ୍ର ପ୍ରଭୃତିର ସାହାୟ୍ୟ ନିଆଯାଇପାରେ ।

- ପିଲାମାନେ ଶିଖିଥିବା ନୂତନ ଶବ୍ଦ ଦ୍ୱାରା କରଣ ନିମିତ୍ତେ ପ୍ରମିଳନ (ଖ- ପ୍ରମରେ ସରଳ ଅର୍ଥ ଦିଆଯିବ) ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ, ୩/୪ଟି ଶବ୍ଦ ଦେଇ ଉପଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦଟିକୁ ବାଛିବା, ଶିଖିଥିବା ଶବମାନକୁ ନେଇ ବାକ୍ୟଗଠନ କରିବା ଇତ୍ୟାଦି କାର୍ଯ୍ୟ ଦିଆଯାଇପାରେ ।

- ବ୍ୟାକରଣ ଜ୍ଞାନର ଅଭିଭୂତି ପାଇଁ ଶେଷ, ଦାରୁଣ, ଚିକିତ୍ସା, ପ୍ରଭୃତି ଶବ୍ଦ କିପରି ବିଶେଷଣ ପଦ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର ହୋଇଛି ସେ ସଂପର୍କରେ ଧାରଣା ଦେଇ ପାରିବା ।

- ଅଭାବ, ସାଧାରଣ, ଖାଦ୍ୟ, ଅଛ, ପ୍ରିୟ, ଦୃଷ୍ଟ ଇତ୍ୟାଦି ଶବ୍ଦ ବିପରୀତ ଅର୍ଥବୋଧକ ଶବ୍ଦ ଦିଆଯାଇ ପିଲାମାନଙ୍କର ଶବ୍ଦ ଭାଷାର ଅଭିଭୂତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାହାଯ୍ୟ କରାଯାଇପାରେ ।

- ଚର୍ବୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀ ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦିଷ୍ଟ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହି ଅନୁଛ୍ରେଦରୁ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଆଧାରିତ କିଛି ସରଳ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ମଧ୍ୟ ଲେଖିବା ପାଇଁ ଦିଆଯାଇପାରେ ।

ସବି ଏହି ଅନୁଛ୍ରେଦ ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଅନୁଛ୍ରେଦ ବ୍ୟାପକ ପଠନ ନିମିତ୍ତ ପଠନ ବା Extensive Reading ପାଇଁ ନିଆଯାଏ ତେବେ ନୂତନ ଓ କ୍ଲିଷ୍ଟ ଶବ୍ଦ ପରିଚିତି, ଭାଷାଗତ କୌଣସି ହାସଳ, ବ୍ୟାକରଣ ଜ୍ଞାନର ଅଭିଭୂତି, ବିଷୟବସ୍ତୁ ଆଧାରିତ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରାୟିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ, କାରଣ ଏହି ପଠନ କେବଳ ବ୍ୟାପକ ଓ ବିସ୍ତୃତ ପଠନ ନିମିତ୍ତ ଅଭିପ୍ରେତ । ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳେ ଶିକ୍ଷକ କେବଳ ବୋଧନ୍ତାନ ଆଧାରିତ କିଛି ସରଳ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିପାରେ ।

ନିଜକୁ ନିଜେ ପରଖିବା :

(୧) ଡାର୍ଶିକ ପଠନ ଓ ବ୍ୟାପକ ପଠନ ମଧ୍ୟରେ ପାଥକ୍ୟ ଦଶୀଅ :

୨.୧.୨ ମାତୃଭାଷାରେ ଗଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣ

ଗଦ୍ୟ ମଣିଷ ଜୀବନର ସ୍ଵାଭାବିକ ଅଭିଭୂତି । ଗଦ୍ୟ ଆମର ଚିତ୍ରାଶ୍ରମ ଓ ଯୁକ୍ତି ଶକ୍ତିକୁ ଶାଣିତ କରେ, ଭାଷାଜ୍ଞାନକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରକାଶରଣୀ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର । ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କୌଣସି, ବାକ୍ୟ ଗଠନ, ବିଷୟ ବସ୍ତୁର ଉପସ୍ଥାପନ, ପ୍ରକାଶ ଭଙ୍ଗା ଏ ସବୁର ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ର ଥିବାରୁ ଏହାକୁ ବ୍ୟକ୍ତିର ଶୈଳୀ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ପିଲାମାନେ ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ପୁସ୍ତକ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବାଦ୍ୱାରା ବିଭିନ୍ନ ଶୈଳୀ ସହିତ ପରିଚିତ ହୋଇ ଥାଏ । ନୂତନ ଶୈଳୀ ଜାଣିବା ପାଇଁ ଗଦ୍ୟ ସାହିତ୍ୟର ବ୍ୟାପକ ପଠନର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ତେଣୁ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଶିକ୍ଷଣ ସମୟରେ ଶିକ୍ଷକ ଶ୍ରେଣୀ ପ୍ରକୋଷ୍ଟକୁ ସରସ ଓ ଜୀବନ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟତ୍ନ କରିବା ଉଚିତ ।

ଗଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ :

- ଶିକ୍ଷାଦାନ ଶେଷରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ବିଭିନ୍ନ ନୂତନ ଓ କ୍ଲିଷ୍ଟ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଜାଣିବେ ଓ ସେବୁଡ଼ିକୁ ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବେ ।
- ଶୁଣିବା, କହିବା, ପଡ଼ିବା ଓ ଲେଖିବା ଦକ୍ଷତାର ଅଭିଭୂତି ସାଧନ ହେବ ।
- ଭାଷାର ପ୍ରଯୋଗ ବିଧୁ ସଂପର୍କରେ ଧାରଣା ପାଇବେ ।
- ନୂତନ ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ କରିବେ ।
- ଚିତ୍ରାଶ୍ରମ, ଯୁକ୍ତିଶ୍ରମ ଓ କହନା ଶକ୍ତିର ଅଭିଭୂତି ସାଧନ ହେବ ।
- ଲେଖକ, ପ୍ରାବଲ୍ଲିକଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଅଧିକ ଜାଣିବେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ରଚନାଶୈଳୀ ସହିତ ପରିଚିତ ହେବେ ।
- ପର୍ମାଥିବା ପାଠକୁ ଆଧାର କରି ତଥ୍ୟ ଆହରଣ ଓ ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରିବେ ।
- ବ୍ୟାକରଣ ଜ୍ଞାନର ଅଭିଭୂତି ସାଧନ ହେବ ।
- ବ୍ୟାପକ ପଠନ ପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ସୃଷ୍ଟି ହେବ ।
- ସର୍ଜନ ଶକ୍ତିଶ୍ରମ ବିକାଶ ସାଧନ ହେବ ।
- ସ୍ଵଦେଶ ପ୍ରୀତି, ମାନବିକ ମୂଳ୍ୟବୋଧ ସଂପର୍କରେ ସରେତନତା ସୃଷ୍ଟି ହେବ ।

ଗଣ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣ ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଚିନିଗୋଟି ସୋପାନ ଅନୁସରଣ କରିବାକୁ ହୁଏ । ସେବୁଡ଼ିକ ହେଲା ଉପକ୍ରମ, ଉପସ୍ଥାପନ ଓ ମୂଳ୍ୟାୟନ ।

ଉପକ୍ରମ : ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ମନରେ ନୂତନ ପାଠ ପ୍ରତି କୌତୁଳ ଓ ଆସ୍ରହ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଏହି ସେପାନର ଉଦେଶ୍ୟ । ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ପୂର୍ବଜୀବନକୁ ଆଧାର କରି ନୂତନ ପ୍ରସଙ୍ଗର ଉପକ୍ରମ ବା ବିଷୟ ପ୍ରବେଶ କରାଯାଏ । ଗୋଟିଏ ବା ଦୁଇଟି ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟର ଅବତାରଣା କରାଯାଇ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ନୂତନ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଉପନୀତ କରାଯାଇଥାଏ । ଗାତ୍ର, ଗପ, ଚିତ୍ର ମଢ଼େଲ ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉପକରଣ ମାଧ୍ୟମରେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇଥାଏ । ଉପକ୍ରମ ଶେଷରେ ଶିକ୍ଷକ ନିଜର ଉଦେଶ୍ୟ ଆପାନ କରନ୍ତି ଓ କଳାପଟାରେ ପ୍ରସଙ୍ଗ ସ୍ଥାନ ପୂରଣ କରନ୍ତି । ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟଭିରିକ ଶିକ୍ଷାଦାନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଶିକ୍ଷକ ଗଜକଥନ ମାଧ୍ୟମରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ପ୍ରସଙ୍ଗ ସହିତ ପରିଚିତ କରାଇବେ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଂଶକୁ ଗଛ ଆକାରରେ କହିଯାଇବା ପରେ ପ୍ରସଙ୍ଗ ସ୍ଥାନ ପୂରଣ କରିବେ ।

ଉପସ୍ଥାପନ : ଏହା ହେଉଛି ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଦିତୀୟ ସୋପାନ । ଏଥୁପାଇଁ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ କେତେବୁଡ଼ିଏ କାମ କରିବାକୁ ପଡ଼େ ।

- **ଲେଖକଙ୍କ ପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ :** ଲେଖକ / ପ୍ରାବନ୍ଧିକଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ସଂଶୋଧରେ ସୂଚନା ଦିଆଯାଇଥାଏ ।

- **ବିଷୟର ପୃଷ୍ଠାମୁଦ୍ରା ଓ ଆଲୋଚନା ବିଷୟବସ୍ତୁର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ସାରାଂଶ କଥକ :** ବହିର କେତେକ ବିଷୟ ବା ଆଲୋଚନା ପଢାଇବା ପୂର୍ବରୁ ବିଷୟର ପୃଷ୍ଠାମୁଦ୍ରା ସଂପର୍କରେ କହିବା ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରସଙ୍ଗର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ସାରମର୍ମ ପିଲାମାନେ ପୂର୍ବରୁ ଜାଣିଲେ ପ୍ରସଙ୍ଗର ଅତର୍ନହିତ ଭାବଧାରା ବୁଝିବା ସହଜ ହୁଏ ।

- **ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଆଦର୍ଶ ଉଚ୍ଛପଠନ :** ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟଭିରିକ ଶିକ୍ଷାଦାନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଶିକ୍ଷକ ଆଲୋଚନ୍ୟ ପାଠ୍ୟାବଳିକୁ ଗଛ ଆକାରରେ ନିର୍ଧାରିତ, ମାତ୍ର ଏହା ଏକମାତ୍ର ଉପାୟ ନୁହେଁ । କାରଣ ମାତ୍ରଭାଷା ଶିକ୍ଷାରେ ପଠନ ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ । ଶିକ୍ଷକ ନିଜ ଶ୍ରେଣୀର ପରିସ୍ଥିତିକୁ ବାହଁ ପ୍ରସଙ୍ଗଟିକୁ ଉଚ୍ଚ ସ୍ଵରରେ ପାଠ କରନ୍ତି । ପଠନ ସମୟରେ ସଂବନ୍ଧତା, ଶୁଣନ୍ତା ଏବଂ ବିରାମ ଚିହ୍ନ ପ୍ରତି ନିଜର ରଖି ସ୍ଵରର ଆଗୋହ - ଅବରୋହ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ଉଚ୍ଛବିତ ପଠନ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଯେପରି ଆଦର୍ଶ ସ୍ଥାନୀୟ ଓ ଅନୁକରଣୀୟ ହୁଏ ସେଥିପାଇଁ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବା ବିଧେୟ ।

ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ପଠବ ପଠନ ; ନିଜର ଆଦର୍ଶ ଉଚ୍ଛବିତ ପଠନ ପରେ ଶିକ୍ଷକ ଶ୍ରେଣୀର କେତେକ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କୁ ନିର୍ଭାରିତ ପ୍ରସଙ୍ଗରୁ କୌଣସି ଆଶ ବଡ଼ ପାରିରେ ପଡ଼ିବା ପାଇଁ କହିଥାଏ । ମୁଖ୍ୟତଃ ପଠନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦୁର୍ବଳ ଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଏଥୁପାଇଁ ଅଧିକ ସୁଯୋଗ ଦିଆଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ପଠନଗତ ତୃତୀୟ ଅନ୍ୟ ପିଲାକଦାରୀ ସଂଶୋଧନ କରାଯାଏ । ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ଶିକ୍ଷକ ନିଜେ ତୃତୀୟ ସଂଶୋଧନ କରି ଶୁଭ ଉଚ୍ଛବିତ ପଠନ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କ କରାଯାଇପାରେ । କିଏ କେତେ ନିର୍ଭୂଳ ଭାବରେ ପଡ଼ି ପାରୁଛି ଏବଂ କେଉଁ ପିଲା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପଠନଗତ ତୃତୀୟକୁ କେତେ ଦର୍ଶକ ପାରୁଛି ତାହା ଜାଣିବାରେ ଏହା ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ପଠନ ଦକ୍ଷତାର ଅଭିଭୂତ ନିମନ୍ତେ ଭିନ୍ନ ଧରଣର ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟମାନ କରାଯାଇପାରେ ।

ଶବ୍ଦାର୍ଥବୋଧ ଓ ଶବ୍ଦାନୁଶୀଳନ : ଏହା ଏକ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟ । ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଥିବା କଠିନ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକର ଅର୍ଥ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇବାକୁ ପଡ଼େ ଏବଂ ନୂଆ କରି ଶିଖୁଥିବା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ଭାଷାରେ କିପରି ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ହୁଏ ସେକଥା ପିଲାକୁ ଶିଖାଇ ଦିଆଯାଏ । ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଥିବା କଠିନ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ଜାହାଜାତୀ ମାନେ ଚିହ୍ନଟ କରନ୍ତି । ଶିକ୍ଷକ ସେହି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ କଳାପଟାରେ ଲେଖନ୍ତି । ଅର୍ଥ ବୁଝାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରକୃତ ବସ୍ତୁ, ଚିତ୍ର, ନମ୍ବର, କଳାପଟାରେ ରେଖାଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ, ଗଜକଥନ, ଉପସ୍ଥାନ ଉଦ୍ଦାରଣ, ବିପରୀତାର୍ଥବୋଧକ ଶବ୍ଦ, ସମାର୍ଥବୋଧକ ଶବ୍ଦ, ସନ୍ଧିବିହେଦ ଉତ୍ୟାଦିର ସାହାଯ୍ୟ ନିଆଯାଏ । ଶବ୍ଦକୁ ଚାହଁ ତା'ର ଅର୍ଥ ବୁଝାଇବାର ପ୍ରଶାନ୍ତୀ ଠିକ୍ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଅର୍ଥ ବୁଝାଇବାପାଇଁ ଯେଉଁ ଉଦ୍ଦାରଣ ଦେବାକୁ ହୁଏ, ତାହା ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ଅନୁଭୂତି ଆଧାରିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା ଫଳରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ସହଜରେ ଶବ୍ଦଚିତ୍ର ଅର୍ଥ ବୁଝିପାରନ୍ତି । ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକର ଅର୍ଥ ବୁଝାଇ ସାରିବା ପରେ ସେହି ଶବ୍ଦକୁ କିପରି ଭାଷାରେ ଲେଖନ୍ତି । ଏହା ଦ୍ୱାରା ପିଲାମାନେ ଉପସ୍ଥାନ କାନ୍ୟଟିଏ କହିଲେ ଶିକ୍ଷକ ତାକୁ କଳାପଟାରେ ଲେଖିବେ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ପିଲାମାନେ ଉପସ୍ଥାନ ହୁଅନ୍ତି । ସେହି

ବାକ୍ୟକୁ ସବୁ ପିଲା ନିଜ ଖାତାରେ ଲେଖି ନେବା ପାଇଁ ଶିକ୍ଷକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଅଛି । ବାକ୍ୟ ଗଠନଦ୍ୱାରା ପିଲାମାନେ ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ କରିବାର କୌଣସି ଶିଖିପାରିବେ ।

ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟଭିତ୍ତିକ ଶିକ୍ଷାଦାନ ବେଳେ ଶରୀରବୋଧ ବା ଶବ୍ଦାନୁଶାଳନ ଭିନ୍ନ ଧରଣର କରାଯାଇପାରେ । ଉଦାହରଣ ସବୁପ୍ରୟୋଗ କରିବାର କୌଣସି ଆମେ ପଢ଼ିଥିବା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ପୃଥିବୀ ସର୍ବକ୍ଷରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି - ଯାହାର ଅର୍ଥ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଜଣା ନାହିଁ । ଶିକ୍ଷକ ଆଲୋଚନା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ କହିବେ 'ଆମେ ପଢ଼ିଥିବା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ପୃଥିବୀ ସର୍ବକ୍ଷରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି, ଆମେ ତାହା କିପରି ଜାଣିବା ? କେଉଁ ଶବ୍ଦରୁ ଆମେ ପୃଥିବୀର ସୂଚନା ପାଇବା ? ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷକ ଖୋଜିବା କାମରେ ଲଗାଇ ଦେବେ । ପ୍ରସଙ୍ଗଟି ପଡ଼ି ସେମାନେ କିଛି କିଛି ଅନୁମାନ କରିବେ । ନିଜ ଭିତରେ ଆଲୋଚନା କରିବେ । ପ୍ରସଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ସୂଚନାରୁ ସୂଚନାରୁ ସୂଚନାରୁ ହୁଏତ ତାଙ୍କୁ ମିଳିଯିବ ।

ଛାତ୍ରାତ୍ରୀଙ୍କ ନାରବ ପଠନ : ପିଲାମାନଙ୍କୁ କଟିନ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ବୁଝାଇବା ପରେ ଏବଂ ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ କୌଣସି ଶିଖାଇବା ପରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପ୍ରସଙ୍ଗଟି ନାରବରେ ପଡ଼ିବାପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ କୁହାଯାଏ । ସ୍ଵାଧୀନ ଭାବରେ ନାରବ ପଠନ କରିବାଦ୍ୱାରା ପ୍ରସଙ୍ଗ ନିହିତ ଭାବଧାରା ବୁଝିବାପାଇଁ ଛାତ୍ରାତ୍ରୀମାନେ ସମର୍ଥ ହୁଅଛି । ନାରବ ପଠନର ଏହି ଅଭ୍ୟାସଦ୍ୱାରା ପିଲାମାନେ ଅଛ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଅଧିକ ପରିମାଣର ବିଷୟ ପଡ଼ିବାରେ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅର୍ଜନ କରାଯାଇବା ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଆଧାର କରି ପଡ଼ାଇଲେ ପ୍ରସଙ୍ଗର ନାରବ ପଠନପାଇଁ ଛାତ୍ରାତ୍ରୀଙ୍କୁ ସିଧାସନଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ନ ଦେଇ ତାଙ୍କୁ କାମଟିଏ ଦିଆଯାଇପାରେ । ଉଦାହରଣ ସବୁପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପ୍ରସଙ୍ଗଟିର ନାରବ ପଠନ କରିଥାଏ ଓ ପରିଷର ମଧ୍ୟରେ ଆଲୋଚନା କରି ପ୍ରସଙ୍ଗର ଉତ୍ତର ବାହାର କରାଯାଇବ ।

ପ୍ରସଙ୍ଗର ଭାବ ଉନ୍ନୟନ ଓ ବୋଧଜ୍ଞାନ : ପ୍ରସଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଭାବଧାରାକୁ ପିଲା, କେତେବୂର ବୁଝିଛନ୍ତି ତାହା ଜାଣିବାପାଇଁ କେତେବୁଦ୍ଧିଏ ସରଳ, ସଂକ୍ଷିପ୍ତ, ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରଶ୍ନର ସାହାୟ୍ୟ ନିଆୟାଏ । ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ପିଲାମାନଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣି ସେମାନେ ଭାବଧାରାକୁ ବୁଝିଛନ୍ତି କି ନାହିଁ ଶିକ୍ଷକ ଜାଣି ପାରାଯାଇ । ବୁଝି ନ ଥିବା ଚିନ୍ତା ବା ଧାରଣାଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରଶ୍ନ ସାହାୟ୍ୟରେ ବିଶ୍ଲେଷଣ କରି ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ଦିଆୟାଏ । ଆବଶ୍ୟକ ତଥ୍ୟ ଓ ସୂଚନାଗୁଡ଼ିକୁ କଳାପଟରେ ଲେଖି ପ୍ରସଙ୍ଗଟିକୁ ଭଲ ଭାବରେ ବୁଝିବା ଦିଗରେ ପିଲାକୁ ସାହାୟ୍ୟ କରାଯାଇ । ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟଭିତ୍ତିକ ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଶିକ୍ଷକ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ଦଳରେ ବିଭିନ୍ନ କରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦଳକୁ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ଲେଖିବାକୁ ଦେବେ । ଏହାପରେ ବିଭିନ୍ନ ଦଳରୁ ଏହାର ଉପସ୍ଥାପନା, ଆଲୋଚନା ଓ ସଂକ୍ଷେପଣ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ସହାୟତାରେ ହେବ । ଯେଉଁ ଉତ୍ତରଗୁଡ଼ିକ ସବୁଠାରୁ ଭଲ ହୋଇଥିବ ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ୟମାନେ ଲେଖି ନେବାକୁ କୁହାଯିବ ।

ନିଜକୁ ନିଜେ ପରଖିବା :

(୧) - ମାତୃଭାଷାରେ ଗଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସୂଚାଥ ।

- ଗଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣରେ ନାରବ ପଠନ ପଠନର ଭୂମିକା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କର ।

ମୂଲ୍ୟାୟନ : ଗଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣର ଏହା ଏକ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପସ୍ଥାପନା । ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷଣ ଉପଲବ୍ଧିର ମୂଲ୍ୟାୟନ ଏଠାରେ କରାଯାଏ । ଶିକ୍ଷାଦାନ ନିମନ୍ତେ ଶିକ୍ଷକ ଯେଉଁ କେତୋଟି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସ୍ଥିର କରିଥାନ୍ତି ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଗୁଡ଼ିକ କେତେବୂର ପୂରଣ ହୋଇପାରିଲା ତାହା ଏଠାରେ ଆକଳନ କରାଯାଏ । ଏଥିପାଇଁ ଲିଖାନ ପରିମାପକ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରାଯାଏ । ଶିକ୍ଷାଦାନର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଦୂଷିତ ରଖି ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥାଏ । ପ୍ରସଙ୍ଗ ଆଧାରିତ ତଥ୍ୟ, ଭାବଧାରା ଏବଂ ଭାଷା ସଂପର୍କରେ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରା ଯାଏ । ଆହରିତ ଜ୍ଞାନକୁ ପିଲାମାନେ କେତେବୂର ପ୍ରୟୋଗ କରିପାରୁଛନ୍ତି ତାହା ଜାଣିବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଏ । ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟଭିତ୍ତିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ମୂଲ୍ୟାୟନପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରଶ୍ନକୁ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ଦଳରେ ଦିଆଯାଇ ଦଳଗତ ଉପସ୍ଥାପନା, ଆଲୋଚନା ଓ ସଂକ୍ଷେପଣ କରାଯିବ । ଶିକ୍ଷକ ତୁଟିଗୁଡ଼ିକୁ ସଂଶୋଧନ କରିବାପାଇଁ ପଦମେପ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ।

୧.୧.୩ ମାତୃଭାଷାରେ ଗଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

ସୌନ୍ଦର୍ୟର ଚିତ୍ରଣ ହେଉଛି କବିତାର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । କବିତା ଶିକ୍ଷାଦାନ ସମୟରେ ତାର ଅତର୍ନିହିତ ସୌନ୍ଦର୍ୟର ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବା ଏବଂ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ସେହି କବିତାକ ଆନନ୍ଦ ସହିତ ପରିଚିତ କରାଇବାପାଇଁ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ଧାନ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

କବିତାର ସୌଦର୍ଯ୍ୟ ଓ ସେହି ସୌଦର୍ଯ୍ୟର ଆଧାର ସମ୍ପର୍କରେ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷୀତୁ ପ୍ରଥମେ ଅବଗତ ହେବା ଉଚିତ । କବିତାରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ବିଷୟର ଭାବଧାରା, ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ବା ଶବ୍ଦପୂଞ୍ଜ, କବି ମନର କହନା, କବିତାର ଛନ୍ଦ, ପତିପାତ ଇତ୍ୟାଦିକୁ ଆଧାର କରି କବିତାର ସୌଦର୍ଯ୍ୟ ରହିଥାଏ । ଏହି ସୌଦର୍ଯ୍ୟକୁ ଭଲ ଭାବରେ ଉପଳବ୍ଦି କରିପାରିବା ପରେ କବିତା ଶିକ୍ଷାଦାନ କରିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ବିଦ୍ୟାକୟରେ ପଡ଼ାଯାଉଥିବା ବିଷୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କବିତାର ଏକ ସ୍ଥତମ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରହିଛି । କବିତାର ଅଧ୍ୟନ ପାଠକକୁ ଆନନ୍ଦ ଦିଏ ଓ ସୌଦର୍ଯ୍ୟ ଉପଳବ୍ଦି ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ଦିଏ । ଗଦ୍ୟର ଆବେଦନ ମସିଷ ପ୍ରତି ରହୁଥିବା ବେଳେ ପଦ୍ୟ ହୃଦୟକୁ ସର୍ବ କରିଥାଏ । ଗଦ୍ୟ ଆମର ଯୁକ୍ତିଶକ୍ତିକୁ ଶାଖିତ କରେ; କିନ୍ତୁ କବିତା ଆମର ରୁଚିବୋଧ ଓ ସୌଦର୍ଯ୍ୟ ଚେତନାକୁ ମାର୍ଜନ କରେ ।

ପଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ କବିତାରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ବିଷୟର ଭାବଧାରା ବୁଝି ପାରିବେ ।
- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ଶ୍ରୀବଣଶ, କଥନ, ପାଠନ / ଆବୃତ୍ତି, ଲିଖନ ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ ସାଧନ କରିପାରିବେ ।
- କବି ମନର ଚିତ୍ତା, ଆବେଗ, ଅନୁଭୂତି ସଂପର୍କରେ ଧାରଣା କରିପାରିବେ ।
- କବିତା ପାଠ କରି ତାହାର ଆନନ୍ଦ ଉପରୋଗ କରିପାରିବେ ।
- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ସୌଦର୍ଯ୍ୟବୋଧ ବିକଶିତ ହେବ ।
- ସେମାନଙ୍କର କହନା ଶକ୍ତି ବିକାଶ ଲାଭ କରିବ ।
- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ମାନବିକ ଗୁଣାବଳୀ ସହିତ ପରିଚିତ ହେବେ ।
- କବିତାରେ ବିଶେଷ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବା ଶବ୍ଦ ବା ଶବ୍ଦପୂଞ୍ଜର ତାତ୍ପର୍ୟ ବୁଝିପାରିବେ ।
- ନିଜ ଦେଶର ଐତିହ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତି ସହିତ ପରିଚିତ ହେବେ ।
- ଅଧିକରୁ ଅଧିକ କବିତା ପଡ଼ିବାପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ଲାଭ କରିବେ ।
- ଛାତ୍ରହାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ସୁଜନୀଶକ୍ତିର ବିକାଶ ସାଧନ ହେବ ।

ଗଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣ ପରି ପଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣରେ ମଧ୍ୟ ତିନିଟି ସୋପାନ - ଉପକ୍ରମ, ଉପସ୍ଥାପନ ଓ ମୂଳ୍ୟାୟନର ଅନୁସରଣ କରାଯାଇଥାଏ ।

(କ) ଉପକ୍ରମ : ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ମନରେ କବିତା ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ଜନ୍ମାଇବା ଏହି ସୋପାନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ସମାଜରାଜୀ କବିତା ମାଧ୍ୟମରେ କବିତା ପାଠର ଉପକ୍ରମ କରାଗଲେ ଏହା ଅଧିକ ଆକର୍ଷଣୀୟ ହୋଇଥାଏ । ଏଥୁ ନିମିତ୍ତ ନୃତ୍ୟ ପ୍ରସଂଗର ଭାବଧାରା ସହିତ ସମାନତା ରକ୍ଷା କରୁଥିବା କବିଙ୍କର ଅନ୍ୟ କିଛି କବିତାଙ୍କୁ ନିଆୟାଇପାରେ । କବିତାଙ୍କ ଉପସ୍ଥାପନ ବ୍ୟତୀତ ଚିତ୍ର ବା ମଢ଼େଲ ପ୍ରଦର୍ଶନ, ଗଜକଥନ, ପ୍ରଶ୍ନୋରର ସାହାଯ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସଂଗର ଉପକ୍ରମ କରାଯାଇପାରେ । ଉପକ୍ରମ ନିମିତ୍ତ କେତୋଟି ସରଳ, ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନ ପରିବା ଯାଇଥାଏ । ଉପକ୍ରମ ଶେଷରେ ଶିକ୍ଷକ ନିଜର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଜ୍ଞାପନ କରନ୍ତି ଓ କଳାପଟାରେ ଥିବା ପ୍ରସଂଗ ସ୍ଥାନଟି ପୂରଣ କରନ୍ତି ।

(ଶ) ଉପସ୍ଥାପନ : ପଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନର ଉପସ୍ଥାପନରେ ଗଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନର ଉପସ୍ଥାପନ ଭଲି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଥାଏ । ମାତ୍ର ପଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନରେ କବିତାର ଭାବ ଉଚ୍ଚୋଚନ ଓ ରଥୋପଲବ୍ଦି ଅତିର୍ଭୂତ ହୋଇଥାଏ । ପଦ୍ୟରେ ଶବ୍ଦାର୍ଥବୋଧ ଓ ଶବ୍ଦାନୁଶୀଳନ ଗଦ୍ୟ ପାଠ ପରି ନ ଥାଏ ।

କବି ପରିଚୟ : କବିତାଟି ପଡ଼ାଇବା ପୂର୍ବରୁ ଶିକ୍ଷକ କବିଙ୍କ ସଂପର୍କରେ କିଛି କହିବା ଆବଶ୍ୟକ । ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକରେ ଯଦି କବିଙ୍କ ନାମ ଦିଆୟାଇଥିବ ତେବେ ଶିକ୍ଷକ କବିଙ୍କ ପରିଚୟ ଦିଅନ୍ତି । ଏଥପାଇଁ କବିଙ୍କ ନାମ, ଜନ୍ମସ୍ଥାନ, ଜନ୍ମତାରିତ୍ୟ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ମୃତି (ମୁଖ୍ୟ ଚତୁର୍ବିଂଶୀ)ର ନାମ କହିବାକୁ ହୁଏ । ଏହି କାମଟି ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । କବିଙ୍କ ପଣେଚିତ୍ର ଉପଳବ୍ଦି ହେଲେ ତାହା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଯିବ । ଆବଶ୍ୟକ ସମସ୍ତ ତଥ୍ୟ ଶିକ୍ଷକ କଳାପଟାରେ ଲେଖି ପିଲାମାନଙ୍କୁ ତାହା ଲେଖି ନେବାପାଇଁ ପରାମର୍ଶ ଦେବେ ।

କବିତାର ପୃଷ୍ଠାଭୂମି ଓ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ସାରାଂଶ କଥନ : କବିତାର ଯଦି କିଛି ପୃଷ୍ଠାଭୂମି ଥାଏ, ତେବେ ଶିକ୍ଷକ ତାକୁ କହିବିଅଛି । ଯେହି ପଦ୍ୟଟି ପଡ଼ାଇବା ତାର ଆଖ୍ୟାନ ଭାବ ବା ସାରମର୍ମ ପିଲାମାନେ ଜାଣିବା ଆବଶ୍ୟକ । ପ୍ରସଂଗ ନିହିତ ଭାବଧାରାକୁ ଏହାଦ୍ୱାରା ବୁଝିବା

ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସହଜ ହୁଏ । ପଦ୍ୟର ଆଦର୍ଶ ଆବୃତ୍ତି କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଶିକ୍ଷକ ପିଲାମାନଙ୍କ ଆଗରେ କବିତାର ସାରମର୍ମ ଥିଲା ସଂକ୍ଷେପରେ ପରିବେଶଣ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଆଦର୍ଶ ଆବୃତ୍ତି : କବିତାକୁ ଭଲ ଭାବରେ ଆବୃତ୍ତି କରିଦେଲେ ତାହା ଅଧାର୍ଥାଧ୍ୟ ବୁଝି ହୋଇଯାଏ । କବିତାକୁ ଭଲ ଭାବରେ ବୁଝିବାପାଇଁ ଉତ୍ତମ ଆବୃତ୍ତିର ଯଥେଷ୍ଟ ଗୁରୁତ୍ୱ ରହିଛି । କବିତାର ଭାବକୁ ଅନୁସରଣ କରି ଶିକ୍ଷକ ଆବୃତ୍ତି କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ପିଲାମାନେ ପ୍ରସଙ୍ଗର ଭାବଧାରାକୁ ସହଜରେ ବୁଝିବାପାଇଁ ଓ କବିତାର ଅତର୍ନିହିତ ଔଦୟର୍ଯ୍ୟକୁ ବୁଝିବାପାଇଁ ଦୂର ବା ତିନି ଥର ଆବୃତ୍ତି ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଛାତ୍ରାତ୍ରୀଙ୍କ ନୀରବ ପଠନ : ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଆଦର୍ଶ ଆବୃତ୍ତି ପରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ କବିତାଙ୍ଗଟି ନୀରବରେ ପଡ଼ିବା ପାଇଁ କୁହାଯାଏ । ଫଳରେ କବିତାର ଭାବ ଗ୍ରହଣ ସେମାନଙ୍କପାଇଁ ସହଜ ହୁଏ । ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟଭିରିକ ଶିକ୍ଷାଦାନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଶିକ୍ଷକ ପିଲାମାନଙ୍କର ନୀରବ ପଠନକୁ ଏପରି ନ କରି ବିଭିନ୍ନ ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ କରାଇଥାଏ । ଉଦାହରଣ ସ୍ଵରୂପ, ପଠିତ କବିତାର କୌଣସି ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଦର ଭାବଧାରାକୁ ଶିକ୍ଷକ ଗଦ୍ୟ ଆକାରରେ କହିଦେବେ । ସେହି ଭାବଧାରା ଥିବା ପଦଟିକୁ କବିତାରୁ ଖୋଜିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବେ । ଏହାଦାରା ପିଲାମାନଙ୍କର ନୀରବ ପଠନ ହୋଇପାରିବ ।

କବିତାର ଭାବ ଉନ୍ନୟନ : ଗଦ୍ୟ ପାଠ ପରି କବିତାରେ ଶବ୍ଦ କାର୍ତ୍ତିମ୍ୟ ଦୂରୀକରଣ ବା ଶବ୍ଦାନୁଶୀଳନ କରାଯାଏ ନାହିଁ । କାରଣ କବିତାର ଭାବ ଗ୍ରହଣରେ କଠିନ ଶବ୍ଦ ବିଶେଷ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରେ ନାହିଁ । କବିତା ପାଠଦାନର ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ - ପିଲାମାନଙ୍କୁ କବିତାର ଅତର୍ନିହିତ ଔଦୟର୍ଯ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧ କରାଇବା ଓ ତାହା ମାଧ୍ୟମରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆନନ୍ଦ ଦେବା । ତେଣୁ ଶବ୍ଦାନୁଶୀଳନ ଓ ଶବ୍ଦାନୁଶୀଳନ ପ୍ରତି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଏ ନାହିଁ । କବିତା ମଧ୍ୟରେ ଯଦି ଏପରି କିଛି ଶବ୍ଦ ଥିବ ଯାହାର ଅର୍ଥ ନ ଜାଣିଲେ ପିଲାମାନେ ଭାବ ଗ୍ରହଣ କରିବାରେ ଅସମର୍ଥ ହେବେ, ସେପରି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାବ ଉନ୍ନୟନ ବେଳେ ଶିକ୍ଷକ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନ ମାଧ୍ୟମରେ ସେହି କଠିନ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ସଂଖ୍ୟା କରିବେ । ମାତ୍ର ଶବ୍ଦକୁ ନେଇ ଗଦ୍ୟ ପାଠ ପରି ବାକ୍ୟଗଠନ କରାଯାଏ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ କୌଣସି ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଏ ନାହିଁ । କବିତାର ଭାବବୋଧ ତଥା ଔଦୟର୍ଯ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧିରେ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା କଠିନ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥକୁ ପ୍ରଶ୍ନ ମାଧ୍ୟମରେ, ସରଳ ବର୍ଣ୍ଣନା ମାଧ୍ୟମରେ ବୁଝାଇ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟଭିରିକ ଶିକ୍ଷାଦାନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ କବିତାର ଭାବଧାରାକୁ ପିଲାମାନେ କେତେବୁଦ୍ଧି ବୁଝିଛନ୍ତି, ପଠିତ କବିତାଙ୍ଗର ଔଦୟର୍ଯ୍ୟକୁ କିପରି ଉପଲବ୍ଧ କରିଛନ୍ତି, ଶିକ୍ଷକ ତାହା ଜାଣିବାପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରନ୍ତି । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଶିକ୍ଷକ ସହଜ, ସରଳ, ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଏବଂ ଉଦେଶ୍ୟ ଆଧାରିତ ପ୍ରଶ୍ନ ମାଧ୍ୟମରେ ମଧ୍ୟ କବିତାର ଭାବ ବିଶ୍ୱସର ଓ ଔଦୟର୍ଯ୍ୟ ଅନୁଶୀଳନ କରନ୍ତି । କବିତା ଅତର୍ଗତ କଠିନ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଓ ଶବ୍ଦ ପ୍ରୟୋଗକୁ ଆଧାର କରିଥିବା ବିଶ୍ୱସରକୁ ପ୍ରଶ୍ନ ମାଧ୍ୟମରେ ଆଲୋଚନା କରି ସଂଖ୍ୟା କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଛାତ୍ରାତ୍ରୀଙ୍କର ରସାନୁସାରିଣୀ ଆବୃତ୍ତି : ପ୍ରସଙ୍ଗର ଭାବ ଉନ୍ନୟନ ପରେ କେତେଜଣ ଛାତ୍ରାତ୍ରୀଙ୍କୁ ଆଲୋଚିତ ଅଂଶରେ ରସାନୁସାରିଣୀ ଆବୃତ୍ତିପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଯାଏ । ଏହା କବିତାର ରସ ଉପଲବ୍ଧିରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ଛାତ୍ରାତ୍ରୀମାନେ ଆବୃତ୍ତିରେ ତୃତୀୟ କଲେ ଅନ୍ୟ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ବା ଶିକ୍ଷକ ତୃତୀୟ ସଂଶୋଧନ କରିପାରନ୍ତି । କବିତାଟି ଗାନ୍ଧୀଯ ହୋଇଥିଲେ କୌଣସି ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଏହାକୁ ମଧ୍ୟ ଗାନ୍ଧୀ କରିପାରନ୍ତି । ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଭିତର ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଏଥିପାଇଁ ଶିକ୍ଷକ ପଡ଼ାଯାଉଥିବା କବିତାକୁ ଆଧାର କରି କେତେବୀକୁ ପ୍ରଶ୍ନ ଦେବେ । ପ୍ରଶ୍ନର ଉଚରଣ୍ଟି ଯେଉଁ ପଦରେ ଅଛି ତାକୁ ପିଲାଏ ଚିହ୍ନଟ କରନ୍ତୁ ଏବଂ ଆବୃତ୍ତି କରନ୍ତୁ ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବେ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟଭିରିକ ମଧ୍ୟ କରାଯାଇପାରେ ।

(ଗ) ମୂଳ୍ୟାଯନ : ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷଣ ଉପଲବ୍ଧିର ମୂଳ୍ୟାଯନ ଆବଶ୍ୟକ । ଏଥିପାଇଁ ଶିକ୍ଷାଦାନ ମୁଖ୍ୟ ଉଦେଶ୍ୟକୁ ଆଧାର କରି ଏବଂ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାର ଚମକାରିତା, ତାପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ଓ କବିତାର ଔଦୟର୍ଯ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଶିକ୍ଷଣ କରିପାରନ୍ତି । ଏହା ଲକ୍ଷ୍ୟମାନ ପରିମାପକର କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ଏହି ସୋପାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟଭିରିକ ମଧ୍ୟ କରାଯାଇପାରେ ।

ନିଜକୁ ନିଜେ ପରିଷିବା :

(ନ) ମାତୃଭାଷାରେ ପଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣର ଉଦେଶ୍ୟ ସମକ୍ଷରେ ଲେଖ ।

୨.୧.୪ ମାତୃଭାଷାରେ ଅତିରିକ୍ତ ସାହିତ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣ

ପିଲାମାନଙ୍କୁ ମାତୃଭାଷାରେ ଦ୍ରୁତ ପଠନରେ ଅଭ୍ୟନ୍ତ କରାଇବା ସହିତ ବିଷୟବସ୍ତୁର ସାରକଥା ଅଛି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଗୁହଣ କରିବା ପାଇଁ ଅତିରିକ୍ତ ସାହିତ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ଉଦ୍‌ଦିଷ୍ଟ । ପ୍ରାୟତଃ ଏହି ପୁସ୍ତକ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ଆନନ୍ଦ ଦେଇଥାଏ । ମାତ୍ର ଶିକ୍ଷକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କେତେକ ଜଗନ୍ମହାରୁ ଦୃସ୍ତିରେ ରଖି ଏହି ପୁସ୍ତକ ପଡ଼ାଇବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଅତିରିକ୍ତ ସାହିତ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ବିଷୟବସ୍ତୁ ସମୟର ନୂତନ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ କରିବେ ।
- ଦ୍ରୁତ ପଠନଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥବୋଧରେ ଅଭ୍ୟନ୍ତ ହେବେ ।
- ସାହିତ୍ୟର ସୌରଥ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିବେ ।
- ଭାଷା ବ୍ୟବହାର ଓ ବିଭିନ୍ନ ସାହିତ୍ୟକ ଶୈଳୀ ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କର ଧାରଣା ସୃଷ୍ଟି ହେବ ।
- କହନା ଶକ୍ତିର ଅଭିଭୂତି ଘଟିବ ।
- ପଠନଦ୍ୱାରା ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରିବେ ।
- ନୀରବ ପଠନରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ଅଭ୍ୟନ୍ତ ହେବେ ।
- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ସର୍ଜନଶକ୍ତିର ବିକାଶ ହେବ ।
- ଅଧିକ ପଠନଦ୍ୱାରା ଶିକ୍ଷଣ ଦୃଢ଼ାଇଗଣ ହେବ ।

ସାଧାରଣତଃ ମାତୃଭାଷାରେ ଗଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଶିକ୍ଷଣପାଇଁ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ସୋପାନର (ଉପକ୍ରମ, ଉପସ୍ଥାପନ, ମୂଲ୍ୟାଯନ) ଅନୁସରଣ କରାଯାଏ ଅତିରିକ୍ତ ଶିକ୍ଷାଦାନ ନିମିତ୍ତ ସେହି ସୋପାନ ଓ ଉପସୋପାନଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସ୍ଥତ ହୋଇଥାଏ । ଅଛି କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଣାଳୀଗତ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ । ନିମ୍ନରେ ସେ ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଉଛି ।

ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟରିତିକ ଶିକ୍ଷାଦାନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯିବା ସହିତ ଶିକ୍ଷଣକୁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ କୈନ୍ତିକ କରିବାପାଇଁ ଦେଖା ଜାରି ରହିଛି । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ ପୂର୍ବରୁ ଗଦ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ଓ ଅତିରିକ୍ତ ସାହିତ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ ସମୟରେ ଶିକ୍ଷକ ଆବଶ୍ୟକ ଉଚ୍ଚପଠନ ଓ ଛାତ୍ରଜୀବୀଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଉଚ୍ଚପଠନ କରାଯାଇଥାଏ । ମାତ୍ର ଅତିରିକ୍ତ ସାହିତ୍ୟ ପଠନ ସମୟରେ ଶିକ୍ଷକ ନିଜେ ଆବଶ୍ୟକ ଉଚ୍ଚ ପଠନ ନ କରି କେତେକଣ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚ ପଠନପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବା ଭଲ । ଏହାବୀରା ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ପଠନ ଅଭ୍ୟନ୍ତ ଦୃସ୍ତି ହେବା ସହିତ ପଠନ ଶୈଳୀ ମାର୍ଜନ ହେବ । ପଠନପାଇଁ ସେମାନେ ନିଜ ଭିତରେ ପ୍ରେରଣା ଅନୁଭବ କରିବେ । ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ଶିକ୍ଷକ ଆବଶ୍ୟକ ପଠନ କରିପାରନ୍ତି ।

- ଗଦ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣ ସମୟରେ ଶିକ୍ଷକ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ କଠିନ ଶରର ସଂକ୍ଷେପକରଣ ଓ ଶବ୍ଦାନୁଶାଳନ କରିଥାଏ । ମାତ୍ର ଅତିରିକ୍ତ ସାହିତ୍ୟପାଇଁ ଏହାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ଯଦି କୌଣସି କଠିନ ଶର ଅର୍ଥବୋଧରେ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବ ଶିକ୍ଷକ କେବଳ ସେହି ଶରର ଅର୍ଥ ସିଧାସଳଶ ପ୍ରକାଶ କରିବେ । ଏ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଶବ୍ଦାନୁଶାଳନର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ ।

- ମାତୃଭାଷାରେ ଗଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣରେ ପଠିତାଶକ୍ତି ବୁଝାଇବାପାଇଁ ବିଶ୍ଵଦ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇଥାଏ । ମାତ୍ର ଅତିରିକ୍ତ ସାହିତ୍ୟ ଶିକ୍ଷଣପାଇଁ ପଠିତାଶକ୍ତି ଭାବଧାରା ବୁଝାଇବାପାଇଁ ବିଶ୍ଵଦ ଆଲୋଚନା କରିବା ଅନାବଶ୍ୟକ । ମୁଖ୍ୟ ଭାବଧାରାକୁ ଉପସ୍ଥାପନ କରିବାପାଇଁ ପ୍ରସତ୍ତ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏଥିପାଇଁ କେତୋଟି ସାରାଶ ନିର୍ଣ୍ଣୟକ ପ୍ରଶ୍ନର ସାହାଯ୍ୟ ନିଆୟିବ । ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣ ଭାବମୂଳକ ହେବା ଉଚିତ ।

- ଅତିରିକ୍ତ ସାହିତ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଶିକ୍ଷଣର ମୂଲ୍ୟାଯନ ଗଦ୍ୟ ପାଠ ପରି ହେବ ନାହିଁ । ଏଥରେ ପଠିତାଶକ୍ତି, ନାତିବାଣୀ, ବିଭିନ୍ନ ଚରିତ୍ର, ମୂଲ୍ୟବୋଧ ସମ୍ପର୍କ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାଯିବା ଉଚିତ ।

ନିଜକୁ ନିଜେ ପରିଷିବା :

(୪) ଗଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ-ଶିକ୍ଷଣ ଓ ଅତିରିକ୍ତ ସାହିତ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ପ୍ରଣାଳୀଗତ ପାର୍ଥକ୍ୟ ସମ୍ପର୍କରେ ଲେଖ ।

୨.୧.୪ ବହୁଭାଷୀ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ପଠନ ଓ ଭାବଗ୍ରହଣରେ ଅସୁବିଧାର କାରଣ :

ଓଡ଼ିଶାରେ ୩୨ ପ୍ରକାର ଆଦିବାସୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୩୨ ପ୍ରକାର ଆଦିବାସୀ ନିଜ ଭାଷାରେ କଥାବାର୍ତ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ବହୁଭାଷୀ ଶିକ୍ଷା କେବଳ ଆଦିବାସୀ ଭାଷାରେ ପ୍ରାଚୀନତାରେ କଥା ନୁହେଁ, ବରଂ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଲୟ ଶେଷ ହେବା ବେଳକୁ ପିଲା ନିଜ ମାତୃଭାଷାରେ, ଓଡ଼ିଆରେ ଓ ଉଚ୍ଚଭାଷାରେ ଦକ୍ଷତା ହାସଳ କରିପାରୁଥିବ । ବହୁଭାଷୀ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ପଠନ ଏକ ସମସ୍ୟା । କାରଣ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଣ୍ଟ ଭାବରେ ଉଚାରଣ କରିପାରେ ନାହିଁ । ବର୍ଣ୍ଣଲିପି, ମାତ୍ରାର ଚିହ୍ନଗୁଡ଼ିକ ଉଚମ ରୂପେ କରି ପାରେ ନାହିଁ; ପ୍ରସଙ୍ଗ ନିହିତ ଧାରଣାକୁ / ତଥ୍ୟକୁ ହୃଦୟଜାମ କରିପାରେ ନାହିଁ । ଉଦାହରଣ ସରୂପ, ଗଜପତି ଜିଲ୍ଲାର ଜଣେ ବାଲକ ଶୁଣା କୁଳରେ ବାସ କରେ । ନିଜ ପରିବାରରେ ସେ ସଉରା ଭାଷାରେ ଭାବ ବିନିମୟ କରିଥାଏ । ଘର କାହାରେ ସେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ତେବେବୁ ଭାଷାଭାଷା ବ୍ୟକ୍ତିକ ସଂଘରେ ଆସିଥାଏ, ମାତ୍ର ବିଦ୍ୟାଲୟରେ ତାକୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ପଡ଼ି ବୁଝିବା, ମନେରଖିବା, ପରୀକ୍ଷାରେ ନିର୍ଭୁଲ ଉଚର ଲେଖି ପାଶ କରିବା ପରି ଆହାନର ମୁକାବିଲା କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଯେହେତୁ ନିଜ ମାତୃଭାଷାରେ ପଡ଼ିବାର ସୁଫଳତା ପାଇ ଅନ୍ୟ ଭାଷା (ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା) ରେ ସେମାନେ ପାଠ ପଡ଼ନ୍ତି, ତେଣୁ,

- . ସେମାନଙ୍କର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ କଥନ ଦକ୍ଷତା କମ ।
- . ସେମାନେ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରି ଶରକୁ ଶବ୍ଦ ପଡ଼ନ୍ତି ।
- . ସେମାନେ ନିର୍ଭୁଲ ଭାବରେ ବାକ୍ୟ ଗଠନ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।
- . ସେମାନଙ୍କର ଶବ୍ଦ ଭଣାର ସାମିତି ।

. ସହିତ ସେମାନେ ଆଂଶିକ ଭାବରେ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ବୁଝି ପାରନ୍ତି ତଥାପି ଏକ ସହଜ ପ୍ରଶ୍ନର ଉଚର ଗ୍ରହଣୀୟ ଭାଷାରେ ଚିଆରି କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଧିକାଂଶ ବିଦ୍ୟାଲୟରେ ଭିନ୍ନ ଭାଷା କହୁଥିବା ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ପଡ଼ିବା ଓ ବୁଝିପାରିବା ପରୀକ୍ଷଣରେ ଅକୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୁଅଛି ।

ପଡ଼ିବା ସମୟରେ ପଢ଼ୁଥିବା ବିଷୟକୁ ପିଲାଟି ବୁଝୁଥିବା ଦରକାର । ତା' ନ ହେଲେ ପଡ଼ିବା କାମଟି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ହେବ । ବହିର ପାଠ ସହିତ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କିଛି ଛବି ଦିଆଯାଇଥାଏ । ପିଲାଟି ବହି ପଡ଼ିବା ବେଳେ ଏ ଛବି ସବୁକୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖୁଥାଏ । ଏହି ଛବି ଦେଖିବା ଦ୍ୱାରା ସେ ପାଠକୁ ଭଲ ଭାବରେ ବୁଝିପାରେ । ଆଉ ଏକ କଥା ହେଉଛି ପିଲାର ପୂର୍ବଜ୍ଞାନ ଓ ପୂର୍ବନୂତ୍ରଣ ପଢ଼ୁଥିବା ପାଠରେ ବ୍ୟବହୃତ କିଛି ଶବ୍ଦ ଯଦି ପିଲାଟି ଆଗରୁ ଜାଣିଥାଏ ଅଥବା ବର୍ଣ୍ଣତ ଘଟଣା ସଂପର୍କରେ ତା'ର ପୂର୍ବ ଅଭିଜ୍ଞତା କିଛି ଆଏ, ତେବେ ପିଲାର ଭାବବୋଧ କେଶ ସହଜ ହୋଇଥାଏ । ଆମକୁ ମନେରଖିବାକୁ ହେବ ଯେ ବୁଝିବା କାମଟି ପଠନଠାରୁ ବୁଝିନ୍ତି ହୋଇ ନଥାଏ । ପଢ଼ୁଥିବା ସହିତ ବୁଝିବା କାମଟି ଏକା ସାଙ୍ଗରେ / ସମତାଲରେ ଚାଲିଥାଏ । ଦୁଇଜଣ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଏକା ଜିନିଷ ପଡ଼ି ଅଳଗା ଅଳଗା ଭାବରେ ବୁଝିଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଭାବଗ୍ରହଣ ଅଛି ପରିମାଣରେ ପୃଥିକ ହୋଇପାରେ । ଏହି କାରଣରୁ ଗୋଟିଏ ଜିନିଷକୁ ଏକାଠି ପଡ଼ି ଆଲୋଚନା କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ଅଛି । ପଠନ କରିସାରିବା ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ସେଥିରୁ କିଛି ନ ବୁଝିବା ବା ଅଛି ବୁଝିବା କେତେବୁନ୍ଦିଏ କାରଣ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ ।

- . ପଠନ ଏକ ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ସାମାଜିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା
- . ପଡ଼ି ଜାଣିବାପାଇଁ ପୂର୍ବଜ୍ଞାନ ଓ ପୂର୍ବ ଅନୁଭୂତିର ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା ରହିଛି ।
- . ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶ୍ରେଣୀ ପଠନରେ ପଠନ ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶପାଇଁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ଭାବର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ଆବଶ୍ୟକ ।
- . ପଠନପାଇଁ ଗଭାର ଭାବେ ଚିତ୍ର କରିବା ଜଣାପଡ଼େ ଯେ ପଠନ, ବ୍ୟକ୍ତିର ମାନସିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ପରିଣତି । ପାଠକମାନେ ତାଙ୍କ ପୂର୍ବଜ୍ଞାନ ଓ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକରୁ ଅର୍ଥ ବୁଝିବା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ।
- . ଶିଶୁର ପରିବେଶ ଯଦି ଭାଷା ଅନୁଭୂତିରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବା ପଠନ ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶରେ ସହାୟକ ହୁଏ ।

ବହୁଭାଷୀ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପିଲାମାନେ ପଡ଼ି ଅର୍ଥ ବୁଝିବା ପାଇଁ ୪ଟି ବିଷୟ ପ୍ରତି ଧାନ ଦେବା ଉଚିତ ।

୧ - ଅର୍ଥ, ୨ - ଧାରଣାର ଗଠନ ଓ ବ୍ୟାକରଣ, ୩ - ନିଜ ଅନୁଭୂତି ସହ ସମ୍ପର୍କ ଥିବା ବିଷୟ, ୪ - ଅକ୍ଷର ଓ ଧୂନି ସହ ପରିଚୟ ।

- . କହି ପଡ଼ି ବୁଝିବାପାଇଁ ନିମ୍ନ ଉପାୟଗୁଡ଼ିକ ବହୁଭାଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସହାୟକ ହେବ ।
- . ପିଲା ନିଜର ପୂର୍ବଜ୍ଞାନ ଓ କହି ପଡ଼ି ଯାହା ବୁଝିଲା ଉତ୍ସମାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସହାୟକ ହେବ ।
- . ବହିର / ପ୍ରସଙ୍ଗର କିଛି ଅଂଶ ପଡ଼ି ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅଂଶରେ କ'ଣ ବର୍ଣ୍ଣନା ହୋଇଥାଇ ପାରେ ତାହାରେ ଅନୁମାନ କରିପାରିବେ ।
- . କ୍ଷେତ୍ର କିଠକ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅଂଶ ପଡ଼ି ନିଶ୍ଚିତ ହେବେ ।
- . ପିଲାମାନେ କେଉଁ ଅଂଶଟିକୁ ମନ ଦେଇ ପଡ଼ିବେ ଏବଂ କେଉଁ ଅଂଶଟି ଶାସ୍ତ୍ର ପଡ଼ିଲେ ଚଳିବ ସ୍ଥିର କରନ୍ତି । କେଉଁ ଅଂଶ ନ ପଡ଼ିଲେ ହେବ ଏବଂ କେଉଁ ଅଂଶ ବାରମ୍ବାର ପଡ଼ିବା ଦରକାର ତାହା ମଧ୍ୟ ପିଲା ସ୍ଥିର କରିବେ ।
- . ବହିର ପ୍ରକାର ଅନୁପାରେ କେଉଁ ବହିରୁ କେଉଁ ପ୍ରକାର ତଥ୍ୟ ମିଳିବ, ତାହା ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ ।
- . ଭଲ ପାଠକମାନେ ନିଜ ସମସ୍ୟାପାଇଁ ନିଜେ ସମାଧାନର ବାଟ ଖୋଜନ୍ତି । ସେମାନେ ତାଙ୍କ ପଡ଼ିବାର ଧାରା ଓ ବେଗ ସ୍ଥିର କରିବେ ।
- . ବହିର ଲମ୍ବା ଅନୁଲୋଦରୁ ସାରମର୍ମ ବାହାର କରିବେ ।
- ପିଲାମାନେ ପଡ଼ିଥିବା ଅଂଶର ପ୍ରଶ୍ନାରର କରି ପାରିବେ । ଏଥିପାଇଁ ପଡ଼ିବା ବେଳେ ବୁଝିବୁଝି ପଡ଼ନ୍ତି ।
- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ପଠନ ଅବବୋଧପାଇଁ ଶିକ୍ଷକ ନିମ୍ନ ପ୍ରକାରେ ସାହାୟ କରିବେ ।
- . ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଗପ ଶୁଣାଇ କହିବାକୁ ସୁଯୋଗ ଦେବେ ।
- . ଗପ ବିଷୟରେ ସେମାନେ କ'ଣ ବୁଝିଲେ କହିବେ ।
- ଏ ଗପରେ ତାଙ୍କୁ କ'ଣ ଭଲ ଲାଗିଲା ପ୍ରଶ୍ନ କରିବେ ।
- ଗପ ପଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ଓ ପରେ ଗପଟିର ମୁଖ୍ୟ ତଥ୍ୟ ଜାଣିବା ପାଇଁ ସାହାୟ କରିବେ ।

ପଠନରେ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଧାରଣାର ଅବବୋଧ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରେ । ବହୁଭାଷା ପରିସ୍ଥିତିରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ପଠନ ଓ ସେହି ପଠନରୁ ଭାବଗ୍ରହଣ କରିବାପାଇଁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ନିଜେ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ସହିତ ଶିକ୍ଷକ, ଅଭିଭାବକଙ୍କର ପ୍ରେରଣା ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଧିକ ତାପ୍ତିଯପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ନିଜକୁ ନିଜେ ପରିଖିବା :

(୪) ବହୁଭାଷା ପରିସ୍ଥିତିରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ପଠନ ଓ ଭାବ ଗ୍ରହଣରେ ଥିବା ମୁଖ୍ୟ ଅସୁବିଧା ବୁଝିକ ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କର ।

ସାରାଂଶ : ଏହି ଏକକଟିରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ମାତୃଭାଷା କହିଲେ କ'ଣ ବୁଝାଏ, ଭାଷାକୁ ଆୟର କରିବା ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟ କୌଣସି ଯଥା - ଶ୍ରୀଶ, ଲଥନ, ପଠନ, ଲିଖନ ବା ଭାଷା ଶିକ୍ଷାର ମୁଖ୍ୟ ୪ଟି ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ପଠନ ଅନ୍ୟତମ ବୋଲି ଜାଣିବେ । ତାର୍ଥିକ ପଠନ (Intensive Reading) ଓ ବ୍ୟାପକ ପଠନ (Extensive Reading) କ'ଣ ଓ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ପାର୍ଥକ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ଜାଣିବେ । ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ମାତୃଭାଷାରେ ନଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓ କୌଣସି ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ଆୟର କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟୋଗ କରିପାରିବେ । କବିତା ବା ପଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓ କୌଣସି ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ଆନନ୍ଦ ହେବେ । ଏହି ଏକକରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ମାତୃଭାଷାରେ ଅତିରିକ୍ତ ସାହିତ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣ, ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓ କୌଣସି ସଂପର୍କରେ ଜାଣିବେ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ବହୁଭାଷା ପରିସ୍ଥିତିରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ପଠନ ଓ ଭାବ ଗ୍ରହଣରେ କେଉଁ କେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅସୁବିଧା ରହିଛି ସେ ସଂପର୍କରେ ଜାଣିବେ ।

- ଏହି ଏକକରୁ ତୁମେ ଯାହା ଶିଖିଲ, ତାର୍ଥିକ ପଠନ (Intensive Reading) ଓ ବ୍ୟାପକ ପଠନ (Extensive Reading) ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଛି । କୌଣସି ପ୍ରସଙ୍ଗ ଅନୁଲୋଦକୁ ଯଦି ତାର୍ଥିକ ପଠନ ନିମତ୍ତେ ଦିଆଯାଏ ତେବେ ସେଥିରୁ ନୂତନ ଓ କ୍ଲିପ ଶରର ଅନୁଶାଳନ, ଭାଷାରେ ଏହି ଶବମାନଙ୍କର

ପ୍ରୟୋଗ, ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାଗତ କୌଣସି ହାସଳ, ବ୍ୟାକରଣ ଜ୍ଞାନର ଅଭିଭୂତ; ବିଶ୍ୟବସ୍ତୁ ଆଧାରିତ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଉପରେ ମୁହଁଦି ଦିଆଯାଇଥାଏ । ମାତ୍ର କୌଣସି ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଯଦି ବ୍ୟାପକପଠନ ନିମତ୍ତେ ଦିଆଯାଏ ତେବେ ଏପରି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରା ନ ଯାଇ ହେବାର କିଛି ବୋଧଜ୍ଞାନ ଆଧାରିତ ସଙ୍ଗ ପ୍ରଶ୍ନ ଶିକ୍ଷକ ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଵର୍ଗକେ ପଚାର ପାରନ୍ତି ।

- ମାତ୍ରଭାଷାରେ ଗଦ୍ୟ-ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣର ଉଦେଶ୍ୟ ଓ ଏହି ଉଦେଶ୍ୟର ପରିପୂରଣ ନିମତ୍ତେ ଆହରଣ କୌଣସି ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି । ଉପକ୍ରମ, ଉପସ୍ଥାପନ ଓ ମୂଲ୍ୟାୟନ ଗଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ ପାଇଁ ଅନୁସ୍ତତ ନାଟି ମୁଖ୍ୟ ସୋପାନ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁଖ୍ୟ ସୋପାନ ଅତର୍ଗତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ (ଉପସୋପାନ) ସଂପର୍କରେ ଧାରଣା ଦିଆଯାଇଛି । ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟଭିରିକ ଶିକ୍ଷାଦାନ ପରିଷ୍ଠିତିରେ ବିବିଧ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବା କାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କର ଉଦ୍ଦାହରଣ ମଧ୍ୟ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି । ମାତ୍ରଭାଷାରେ ପଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ-ଶିକ୍ଷଣ ଉଦେଶ୍ୟ ଓ କୌଣସି ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି । ଉପକ୍ରମ, ଉପସ୍ଥାପନ ଓ ମୂଲ୍ୟାୟନ ସୋପାନରେ ଗଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣ ଓ ପଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ପାର୍ଥକ୍ୟ ଓ ଶିକ୍ଷଣକାର୍ଯ୍ୟ ଭିତର ଶିକ୍ଷାଦାନ ପରିଷ୍ଠିତିରେ ଅନୁସ୍ତତ ପନ୍ଥ ସଂପର୍କରେ ଉଦ୍ଦାହରଣ ଦିଆଯାଇଛି ।

ମାତ୍ରଭାଷାରେ ଅତିରିକ୍ତ ସାହିତ୍ୟ ପଠନର ଉଦେଶ୍ୟ ଓ କୌଣସି ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି । ଅତିରିକ୍ତ ସାହିତ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣ କୌଣସି ଅନେକାଂଶରେ ଗଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣ ପରି ହେଲେ ମଧ୍ୟ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଣାଳୀଗତ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ । ଶିକ୍ଷକର ଆଦର୍ଶ ଭଙ୍ଗ ପଠନ ସ୍ଵାନରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଉତ୍ତରନକୁ ଉପସଂହାର କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଶବାନୁଶାଳନ ଗଦ୍ୟପାଠପରି ନହୋଇ ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଵର୍ଗକେ ଶିକ୍ଷକ ସିଧାସଳକ ଅର୍ଥ କହିପାରନ୍ତି । ପ୍ରସଙ୍ଗ ଅତର୍ଗତ ଭାବଧାର ବୁଝିବା ପାଇଁ କେତୋଟି ସାରାଂଶ ନିର୍ଣ୍ଣୟକ ପ୍ରଶ୍ନର ସାହାଯ୍ୟ ନିଆ ଯାଇଥାଏ । ମୂଲ୍ୟାୟନ ସୋପାନରେ ପଠିତ ବିଷୟର ସାରକଥା, ବିଭିନ୍ନ ଚିତ୍ର, ବିଶ୍ୟବସ୍ତୁରେ ପ୍ରକଟିତ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ସଂପର୍କତ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରାଯାଇପାରେ ।

ବହୁଭାଷା ପରିଷ୍ଠିତିରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ପଠନ ଓ ଭାବ ଗ୍ରହଣରେ ଅସୁବିଧାର କାରଣ ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇ ହେବାରେ କେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅସୁବିଧା ହୁଏ ଓ ଅସୁବିଧାର ନିରାକରଣ ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି ।

ଏକକ ଶେଷ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ :

- ପଠନକୁ କାହିଁକି ଭାବଗ୍ରହଣର ମାଧ୍ୟମ କୁହାଯାଏ ଏବଂ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜ୍ଞାନ ପାଇଁ ପଠନର ଭୂମିକା କ'ଣ ଆଲୋଚନା କର ।
- ମାତ୍ରଭାଷାରେ ଗଦ୍ୟ-ଶିକ୍ଷାଦାନ ଶିକ୍ଷଣର ସୋପାନଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ ଲେଖ ।
- ଗଦ୍ୟ- ଶିକ୍ଷାଦାନ ଶିକ୍ଷଣ ଓ ପଦ୍ୟ-ଶିକ୍ଷାଦାନ ଶିକ୍ଷଣରେ ଥିବା ପାର୍ଥକ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କର ।
- ଗଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣ ଓ ଅତିରିକ୍ତ ସାହିତ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଶିକ୍ଷଣର ଉଦେଶ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ପାର୍ଥକ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଦର୍ଶାଅ ।
- ବହୁଭାଷା ପରିଷ୍ଠିତିରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ପଠନ ଓ ଭାବ ଗ୍ରହଣର ବିକାଶ ପାଇଁ କେଉଁ କେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କରାଯିବ ଆଲୋଚନା କର ।

ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଠନ ପାଇଁ କେତେକ ସୂଚନା :

The Child's Language and the Teacher - Prof. Krishna Kumar

ଓଡ଼ିଆ ଶିକ୍ଷାଦାନ ପଢ଼ନ୍ତି - ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ, ଓଡ଼ିଶା

ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ପରିଚାଳନା ଓ ଶିକ୍ଷାଦାନ ପଢ଼ନ୍ତି - ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷା ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ଏବଂ ରାଜ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପରିଷଦ, ଓଡ଼ିଶା ।

ନିଜକୁ ନିଜେ ପରିଷିବା ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର :

(୧) ତାରିଖ ପଠନ ଶେତ୍ରରେ ନୂତନ ଓ କ୍ଲିନ୍ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ସହ ପରିଚିତ, ଭାଷାଗତ କୌଣସି ହାସଳ, ବିଶ୍ୟବସ୍ତୁ ଆଧାରିତ ସରଳ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର, ବ୍ୟାବହାରିକ ବ୍ୟାକରଣ ଜ୍ଞାନର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ସମ୍ପର୍କରେ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାଯାଏ । ବ୍ୟାପକ ପଠନରେ ଏହାର ଆବଶ୍ୟକତା ନ ଥାଏ । ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଵାଳେ ଶିକ୍ଷକ କେବଳ ବୋଧଜ୍ଞାନ ଆଧାରିତ କିନ୍ତୁ ସରଳ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିପାରିବେ ।

(୨) ଶୁଣିବା, କହିବା, ପଡ଼ିବା ଓ ଲେଖିବା ଦକ୍ଷତାର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ସାଧନ, ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ମାନଙ୍କର ଶବ୍ଦଜ୍ଞାନ ବୃଦ୍ଧି ଓ ଭାଷା ପ୍ରୟୋଗର କୌଣସି ଶିକ୍ଷା, ବିଭିନ୍ନ ଲେଖକ ଓ ପ୍ରାବନ୍ଧିକଙ୍କ ରଚନା ଶୈଳୀ ସହିତ ପରିଚିତ ହେବା, ବ୍ୟାକରଣ ଜ୍ଞାନର ଅଭିବୃଦ୍ଧି କରିବା, ସ୍ଵଜନୀ ଶକ୍ତିର ବିକାଶ ସାଧନ କରିବା, ପଠନ ମାଧ୍ୟମରେ ତଥ୍ୟ ଆହରଣ ଓ ଆନନ୍ଦ ପ୍ରାୟ୍ୟ କରିବା ଗଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।

ନୀରବ ପଠନ ଦ୍ୱାରା ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ କମ୍ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଅଧିକ ପରିମାଣର ବିଶ୍ୟ ପଡ଼ିବାରେ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅର୍ଜନ କରନ୍ତି । ସ୍ଥାନ ଭାବରେ ନୀରବ ପଠନ କରିବାଦ୍ୱାରା ପ୍ରସଙ୍ଗ ନିହିତ ଭାବଧାରାକୁ ବୁଝିବାପାଇଁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ସମର୍ଥ ହୁଅଛି ।

(୩) ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ଶ୍ରୀବଣ୍ଠା, କଥନ, ପଠନ / ଆବୁରି, ଲିଖନ ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ ସାଧନ, କବିତାର ଅତିରିକ୍ତ ଭାବଧାରାକୁ ବୁଝିବା, କବିତାର ସୌନ୍ଦର୍ୟ ଉପଲବ୍ଧି, ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ବ୍ୟକ୍ତୁତ ଶବ୍ଦର ତାର୍କାର୍ୟ ଅନୁଭବ, କଳା ଚେତନା ଓ ସୌନ୍ଦର୍ୟବୋଧର ବିକାଶ କରିବା, ସ୍ଵଜନୀ ଶକ୍ତିର ବିକାଶ ସାଧନ କରିବା କବିତା ଶିକ୍ଷାଦାନ - ଶିକ୍ଷଣର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।

(୪) ଗଦ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ-ଶିକ୍ଷଣରେ ଶିକ୍ଷକ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଥରା ପ୍ରତ୍ୟେକ କଠିନ ଶବ୍ଦର ସଂଖ୍ୟାକରଣ ଓ ଶବାନୁଶାଳନ କରିଥାଏ । ଅତିରିକ୍ତ ସାହିତ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନରେ ଏହାର ଆବଶ୍ୟକତା ନ ଥାଏ । ଗଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନରେ ପଠିତାଶର ବିଶ୍ୟ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇଥାଏ । ଅତିରିକ୍ତ ସାହିତ୍ୟ ଶିକ୍ଷଣ ପାଇଁ ପଠିତାଶର ଭାବଧାରା ବୁଝିବାପାଇଁ ବିଶ୍ୟ ଆଲୋଚନା କରିବା ଅନାବଶ୍ୟକ । ମୁଖ୍ୟ ଭାବଧାରାକୁ ବୁଝିବାପାଇଁ କେତୋଟି ସାରାଂଶ ନିର୍ଣ୍ଣୟକ ପ୍ରଶ୍ନର ସାହାୟ୍ୟ ନିଆୟିବ । ପଠିତାଶର ସାରକଥା, ନୀତିବାଣୀ, ବିଭିନ୍ନ ଚରିତ୍ର, ମୂଲ୍ୟବୋଧ ସମ୍ପର୍କରେ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

(୫) ବହୁଭାଷୀ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ କଥନ ଦକ୍ଷତା କମ, ବିଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦକୁ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରି ସେମାନେ ପଡ଼ନ୍ତି । ନିର୍ଭୁଲ ଭାବରେ ବାକ୍ୟ ଗଠନ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ଶବ୍ଦଭାଷାର ସାମିତ, ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକକୁ ଆଂଶିକ ଭାବରେ ବୁଝିପାରନ୍ତି । ମାତ୍ର ସହଜ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଭଲ ଭାବରେ ଲେଖି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଲିଖନକୌଶଳ

୩.୧ ଉପକ୍ରମ

୩.୧.୧ ଉଦେଶ୍ୟ

୩.୧.୨ ପ୍ରାକ୍ ଲିଖନ

୩.୧.୩ ଲିଖନପାଇଁ ଅଭ୍ୟାସ

୩.୨ - ରଚନା ଲିଖନ

୩.୨.୧ - ରଚନା ଲିଖନର ଉଦେଶ୍ୟ

୩.୨.୨ - ମୁକ୍ତ ଓ ସୂଚନାତ୍ମକ ରଚନା

୩.୨.୩ - ଲିଖନପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବିତ କାର୍ଯ୍ୟ

୩.୩ - ସୃଜନାତ୍ମକ ଲିଖନ

୩.୩.୧ - ସୃଜନାତ୍ମକ ଲିଖନର ଉଦେଶ୍ୟ

୩.୩.୨ - ସୃଜନାତ୍ମକ ଲିଖନପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବିତ କାର୍ଯ୍ୟ

୩.୩.୩. - ତୃତୀୟମୁଖ୍ୟ ଲିଖନ

୩.୪ ପତ୍ର ଲିଖନ

୩.୪.୧ ପତ୍ରଲିଖନର ଉଦେଶ୍ୟ

୩.୪.୨ - ଅନୋପଚାରିକ ଓ ଅପଚାରିକ ଲିଖନ

୩.୪.୩ - ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଲିଖନ

୩.୪.୪ - ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଚିଠିପତ୍ର ଲିଖନପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବିତ କାର୍ଯ୍ୟ

୩.୫ ଲିଖନରେ ବହୁଭାଷୀ ସମସ୍ୟା

୩.୫.୧ - ବହୁଭାଷୀ ଭାଷା ଓ ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଆଧାର - ୨୦୦୪

୩.୫.୨ - ବହୁଭାଷୀ ସମସ୍ୟା ଦୂରାକରଣପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବିତ କାର୍ଯ୍ୟ

୩.୬ ଏହି ଏକକରୁ ତୁମେ ଯାହା ଶିଖିଲୁ

୩.୭ ନିଜକୁ ନିଜେ ପରଖିବା ।

୩.୮ ଏକକ ଶେଷ-ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ ।

୩.୯ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଠନପାଇଁ ସୂଚନା

ଏକକ . ୩

ଲେଖନବା

୩.୧ - ଉପକ୍ରମ :-

ପୂର୍ବ ଅଧ୍ୟାତ୍ମରେ ପଠନ ବିଷୟରେ ଆମେ ଜାଣିଲେ । ଏହି ଅଧ୍ୟାତ୍ମରେ ଆମେ ଲିଖନ କୌଶଳ ବିଷୟରେ ଜାଣିବା । ମାତୃଭାଷା ଶିକ୍ଷାଦାନର ଉଦେଶ୍ୟ ଆଲୋଚନା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଲିଖନର ଗୁରୁତ୍ୱ ସଂପର୍କରେ ସୂଚନା ଦିଆଯାଇଛି । ଲେଖନବା ହେଉଛି ଏକ ପ୍ରକାର କଥାହେବା । ଲେଖନବା ସମୟରେ ଆମେ ଜଣନ ସହିତ ଭାବ ବିନିମୟ କରି ଚାଲିଥାଉ । କିନ୍ତୁ ସେ ସମୟରେ ଆମେ ଯାହାଙ୍କ ସହିତ ଭାବବିନିମୟ କରୁଥାଉ ସେ ଆମ ସାମନାରେ ନଥାନ୍ତି । କେତେକ କଥାକୁ ସାଇତି ରଖୁଥାଉ । ସେବୁଡ଼ିକ ହେଲା କିଛି ତଥ୍ୟ ବା ସୂଚନା, କିନ୍ତି ନୂଆ ଚିତା, ଏକ ସ୍ତର ବା ଅନୁଭୂତି ।

୩.୧.୧ ଉଦେଶ୍ୟ :-

- ଏହି ଏକକଟି ପଡ଼ିଥାରିବା ପରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ଲିଖନର ସଂଜ୍ଞା ଓ ଉଦେଶ୍ୟ କହିବେ ।
- ଲିଖନର ବିଭିନ୍ନ ପଦ୍ଧତି ବିଷୟରେ ଅବଗତ ହେବା ସହ ଶ୍ରେଣୀରେ ତାହାକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରିବେ ।
- ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଲିଖନ କୌଶଳ ବିଷୟରେ ଜାଣିବା ସହିତ ଏହାର ଉପକାର ଓ ଅପକାର କହିବେ ।
- ରଚନାବ୍ଳକ ଲିଖନର କୌଶଳ ଜାଣି ଶ୍ରେଣୀରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବେ ।
- ଆପଚାରିକ ଓ ଅନୌପଚାରିକ ପତ୍ରଲିଖନର କୌଶଳ ଜାଣିବେ ।
- ବହୁଭାଷାଗତ ସମସ୍ୟାକୁ ବୁଝି ତାର ନିରାକରଣ ପାଇଁ ନିଜକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ ।

୩.୧.୨ ପ୍ରାକ୍ ଲିଖନ :-

ମନସ୍ତ୍ରବିତ୍ତମାନଙ୍କ ମତରେ ଶ୍ରୁତିଶାସନ, କଥନ ଓ ପଠନ ପରେ ଲିଖନ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯିବା ଉଚିତ । ଲିଖନ ଏକ ଜଟିଳ ପ୍ରକିର୍ତ୍ତା । ଏଥରେ ଶୁଣିବା ସହିତ ବୁଝିବା, ଅକ୍ଷର ଚିହ୍ନଟ କରିବା, ପାତିକରି ଉଚାରଣ କରିବା, ଆଜୁଳି ଚଳାଇ ଲେଖିବା କାମ ଏକାଥାଗେ ହୋଇଥାଏ । ପୁନଃ ଲିଖନ ପ୍ରକ୍ରିୟାପାଇଁ ହାତ ଓ ଆଙ୍ଗୁଳିର ସୂକ୍ଷମାଂସପେଶାର ନିୟମପାଇଁ ଶିଶୁକୁ ଚାଲିମ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ । ତେଣୁ ଲିଖନପାଇଁ ପ୍ରାକ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଆବଶ୍ୟକ । ଲିଖନକୁ କିପରି ଅଧିକ ମନ୍ତ୍ରାର୍ଥୀ କରାଯାଇ ପାରିବ ସେ ବିଷୟରେ ଚିତା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ପିଲାମାନେ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ନାମ ଲେଖାଇ ସାରିବା ପରେ ଶିକ୍ଷକ / ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ହିସାବରେ କେତୋଟି କଥା ମନକୁ ଆସିଥାଏ ।

ସେ କଥା ଗୁଡ଼ିକ ହେଲା -

- . ପିଲାଟିର ଲିଖନପାଇଁ ପୂର୍ବ ପ୍ରସ୍ତୁତି ହୋଇଛି କି ନାହିଁ ?
- . ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଲିଖନପାଇଁ କିପରି ପୂର୍ବ ପ୍ରସ୍ତୁତି କରାଯାଇ ପାରିବ ?
- . ଲିଖନ କେବେଠାରୁ ଏବଂ କିପରି ଶିଖାଯାଇ ପାରିବ ?
- . ଲିଖନକୁ ମନ୍ତ୍ରାର୍ଥୀ କରିବାପାଇଁ ଶ୍ରେଣୀରେ କି କି ପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇ ପାରିବ ?

ଉପରୁତ୍ତ ପ୍ରସଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକୁ ଜାଣିବା ସହିତ ଆମେ ଏହା ମଧ୍ୟ ଜାଣିବା ଦରକାର ଯେ ଅକ୍ଷରକୁ ଅଳଗା ଅଳଗା କରି ଲିଖିବା ପିଲାର ଆଗ୍ରହକୁ କମାଇ ଦେଇଥାଏ । ତେଣୁ ଗାତ, ଗପ, ଜଗତମାଳି ଇତ୍ୟାଦିରୁ ଅକ୍ଷର ଲିଖନ କରାଇଲେ ଏହା ପିଲାଙ୍କପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ଉଦୟପକ ହୋଇଥାଏ । ଚିତ୍ର ମଧ୍ୟ ପିଲାଙ୍କପାଇଁ ଅକ୍ଷର ଶିଖିବାରେ ସହାୟକ ହୁଏ । ପିଲାମାନେ ପ୍ରଥମେ ଅକ୍ଷର ଶିଖିଲାବେଳେ କେବେ ହେଲେ ହୋଇଥାଏ । ଚିତ୍ର ମଧ୍ୟ ପିଲାଙ୍କପାଇଁ ଅକ୍ଷର ଶିଖିବାରେ ସହାୟକ ହୁଏ । ପିଲାମାନେ ପ୍ରାକ୍ ଲିଖନ ଓ ଲିଖନ ଅଧିକ ପଳପ୍ରଦ ହୋଇଥାଏ ।

ପ୍ରାକ୍ ଲିଖନ ପାଇଁ କେତୋଟି ପ୍ରସ୍ତୁତି କାର୍ଯ୍ୟ ।

- . ଆମ ବର୍ଷମାଳାର ଲିପିଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣତଃ କେତେକ ସରଳ ଓ ବକ୍ରରେଖା, ବୃତ୍ତାଂଶ୍ଚ ଓ ବୃତ୍ତଦାରା ଗଠିତ । ତେଣୁ ଅକ୍ଷର ଶିକ୍ଷା ପୂର୍ବରୁ ତଳେ ଥିବା ଗାର ଗୁଡ଼ିକୁ ଆଗ୍ରହ ଉଦୟପକ ଭାବେ ଅଭ୍ୟାସ କରାଇବା ।

ଅନ୍ତର୍ଭାବ ଅଭ୍ୟାସ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ :-

ବେଳେ ଦୂରରେ ଏକ ଛିଣ୍ଡିକା ବସିଥିବାର ଦେଖିଲା ।

ଏହି କିପରି ଯିବ ? ଚିତ୍ର କରି ଦେଖାଅ ।

ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଗାର ବିଷୟରେ ଧାରଣା ଦେବାପାଇଁ ଛତା ଉପରେ ବର୍ଷା ହେଲେ କିମ୍ପରି ପଡ଼ିବ ତାହାର ଚିତ୍ର କରିବାପାଇଁ କହିବା ।

ଏପରି କାମ କରିବା ଦରକାର ଯେପରି କମ୍ ସମୟରେ ଅନେକ ରେଖା ପିଲାମାନେ ଆପେଆୟେ କରିବେ ।

. ବାଲିରେ ଆଙ୍ଗୁଠି ବା କାଠ ସାହାଯ୍ୟରେ ସରଳରେଖା, ବକ୍ରରେଖା, ବୃତ୍ତ, ଅର୍ବବୃତ୍ତ ଉଚ୍ୟାଦି ଅଳନ କରିବେ ।

. ତୁର୍ମଳ କାଗଜରେ ଫେନ୍‌ସିଲ ସାହାଯ୍ୟରେ ଜ୍ୟାମିତିକ ଚିତ୍ର ଆଙ୍କିବା ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ରଙ୍ଗ ଦେବା କାମ କରିବେ ।

. କାଗଜ ଭାଙ୍ଗିବା, କାଗଜ ଚିରିବା, ପତ୍ର ସଜାଇବା, ଫୁଲ ସଜାଇବା ଉଚ୍ୟାଦି କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ କରାଯାଇ ପାରିବ ।

ଏକଥା ସତ୍ୟ ଯେ ଲିଖନ ଏକ ଜଟିଳ ପ୍ରକ୍ରିୟା ହୋଇଥିବାରୁ ଶିଶୁମାନେ ସହଜରେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଆଗେଇ ଆସିନଥାବି । ତାଙ୍କ ମନରେ ଭୟ ଥାଏ ଯେ ସେମାନେ ଲିଖନ ଶିଖି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଏହି କାରଣରୁ ଲିଖନ କାମ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଉପରୋକ୍ତ କାମ ମାଧ୍ୟମରେ ଶିଶୁ ମନରୁ ଭୟ ଦୂର କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଦକ୍ଷତା ସହିତ ଅକ୍ଷରର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶ ଲିଖନ :

ଆମ ବର୍ଷମାଳାରେ ସବୁପାଇଁ ଅକ୍ଷର କେତୋଟି ବୃତ୍ତ, ବୃତ୍ତାଂଶ ଓ ରେଖାଖଣ୍ଡକୁ ନେଇ ଗଠିତ । ତଳେ ଏହି ରେଖାଖଣ୍ଡଗୁଡ଼ିକୁ ସୂଚାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ଭଲ ଭାବେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରନ୍ତୁ ।

ଏହି ରେଖା ବା ବୃତ୍ତଗୁଡ଼ିକୁ ଆଗ୍ରହ ଉଦ୍ବାଧକ ଭାବରେ ଦେଖିଲେ ପିଲାମାନେ ସହଜରେ ଓ ଶାସ୍ତ୍ର ଶାସ୍ତ୍ର ଲିଖନ ଶିଖି ପାରିବେ । ଲିପି ଲିଖନ ପାଇଁ ସାଧାରଣତଃ ତିନୋଟି ପଢ଼ନ୍ତି ଅନୁସରଣ କରାଯାଏ । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା

୧ - ରୈଞ୍ଜିକ ପଢ଼ନ୍ତି

୨ - ଶବ୍ଦ ଲିଖନ ପଢ଼ନ୍ତି

୩ - ହସ୍ତାକ୍ଷର ଲିଖନ ପଢ଼ନ୍ତି

ଉପରୋକ୍ତ ପ୍ରଦତ୍ତଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ବିଶ୍ଵତ ଭାବେ ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି ।

ନିଜକୁ ନିଜେ ପରିଷିବା :

(୧) ଲିଖନ ଆର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀମାନେ ନିଜକୁ କିମ୍ପରି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ ?

୩.୧.୩ ଲିଖନ ପାଇଁ ଅଭ୍ୟାସ

ଲିଖନ ସମୟରେ ପିଲାଟି ବର୍ଷ ଗୁଡ଼ିକର ଲିଖନ, ଶବ୍ଦ ଲିଖନ, ବାକ୍ୟ ଲିଖନ ଜାଣିଗଲା ପରେ ଲିଖନର ଅଭ୍ୟାସ ପାଇଁ ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଲିଖନ କରାଯାଇଥାଏ । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ଦୃଷ୍ଟିଲିଖନ, ଶ୍ରୀତଲିଖନ, ପ୍ରଶ୍ନାରର ଲିଖନ, ଚଚନା, ପତ୍ର, ଦରଖାସ୍ତ ଲିଖନ ସୂଜନାତ୍ମକ ଲିଖନ ଉଚ୍ୟାଦି । ଏବେ ଆମେ ସେଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ।

(ক) **দৃষ্টিলিখন** : যেভেবেকে গোটিএ বাক্যধাতিকু দেশি দেশি পিলামানে লেখতি, এহি প্রকারর লেখাকু দৃষ্টিলিখন কৃহায়াৎ। হস্তাক্ষর লেখিলা বেলে পিলামানে উপরধাতিকু দেশি দেশি লেখতি। তেরু হস্তাক্ষর লিখন মথ দৃষ্টিলিখনর পরিপরভূত। হস্তাক্ষর ব্যতীত কলাপটারে থবা লেখাকু দেশি দেশি লেখিবা, বহিদেশ বাক্য বা অনুচ্ছেদ লেখিবা অন্যর খাতা দেশ লেখিবা ইত্যাদি দৃষ্টিলিখনর অতর্ণত। এহাদ্বাৰা পিলামানে অক্ষর লেখতি। শব্দকু শব্দ ছাড়ি লেখিবা, ধাতিগুড়িকু ঘিধা করি লেখিবা, পূর্ণবাক্যৰে লেখিবা, অক্ষর আকৃতিৰে ঘমতা লেখিবা, বাক্য মথৰে বিৰাম চিহ্নৰ ব্যবহাৰ কৰিবা ইত্যাদি লিখনর বিভিন্ন নিয়ম সংপর্কৰে জ্ঞান লাভ কৰতি।

(খ) **শুভ লিখন** : পিলাকু লিখন শিক্ষা দেবাপাইঁ এহা হেৱছি অন্য এক ধাৰা। দৃষ্টিলিখন তুলনারে এহা অপেক্ষাকৃত জটিল। দৃষ্ট লিখনৰে পিলামানে দেশ দেশ লেখতি। মাত্ৰ শুভলিখন বেলে শুণি শুণি লেখতি। কেহি তাকুথবা কথাকু শুণিবা সহিত বেহি কথাৰে ব্যবহাৰ কৰায়ালথবা মাত্ৰা, ফলা, অক্ষর ইত্যাদিকু মনেপকাই তাকু লেখিবাকু অৱয়াৰ কৰায়ালথাৎ। পুথমে জগাশুণা ও পরিচিত শব্দ শুণি লেখিয়াৰিলা পৰে অপরিচিত শব্দ, বাক্য লেখিয়ালথাৎ। এহি লিখনটি সংপূর্ণ ভাবে তাকিবা উপৰে পৰ্যবেক্ষি হোৱাথাৎ। লেখিবা পিলাটিৰ পুৰকু চাহুঁ পুঁষঁগকু ন তাকিলৈ লেখিথবা পিলাটি ঠিকৰাবে লেখ পাৰিব নহুঁ। এগু শুভ লিখনৰে শুণিকৰি লেখিবা সংপর্কৰে ছাত্রৰ যেতিকি দক্ষতা আৰণ্যক, স্বষ্টি উচ্চারণ সহিত লেখিথবা ছাত্রৰ বেগকু আৰুআগৱে রখ রহি তাকিবাৰে মথ ষেতিকি দক্ষতা আৰণ্যক।

(গ) **প্ৰশঁসনৰ লিখন** - লিখন শিক্ষা দেবা নিমতে এহা অন্য এক পন্থ। পাঠ্যপুষ্টিকৰে থবা বিভিন্ন প্ৰকারৰ প্ৰশঁসন উৱৰ লেখিবা এহি লিখনৰ অতৰ্ভূত। এহি প্ৰশঁসনৰ সাধাৰণত তথ্যজ্ঞানকু আধাৰ কৰি, ভাষাজ্ঞানকু আধাৰ কৰি, ভাষা প্ৰয়োগকু আধাৰ কৰি দিআয়ালথাৎ। এহা ব্যতীত শিক্ষক শিক্ষিকামানে নিজ মনৰু বিভিন্ন প্ৰশঁসন উৱৰ লেখিবাপাইঁ বহি পুঁশ অপেক্ষা বৰং প্ৰসংজ্ঞ সহিত প্ৰত্যেক বা অপৃত্যেক ভাবে জড়িত বহি বাহাৰৰ প্ৰশঁসন পৰাবা আৰণ্যক। এহাদ্বাৰা পিলাটি বহিৰে থবা প্ৰসংজ্ঞকু পড়ে, তথ্য ও চিতাকু মন মথৰে সজাঢ়ে এবং উপযুক্ত ভাষা ব্যবহাৰ কৰি তাহাকু ষলাই লেখে। এহা ফলৰে পিলাই লিখন দক্ষতা বৃদ্ধি হোৱাথাৎ। পিলা যাহা লেখিথব তাহাকু শিক্ষক শিক্ষিকা ঠিক ভাবৰে সংশোধন কৰিবা উচিত।

৩.৭ রচনা লিখন

আমে ঘমপ্রে জাণিলে মনৰ ভাবকু প্ৰকাশ কৰিবা নিমতে লিখন এক বলিষ্ঠ মাধ্যম। পিলাটি কেবল অক্ষর, শব্দ বা মাত্ৰা ও ফলা শিখিগলৈ যে পুৱা মাতৃভাষা শিখিগলা তা নহুঁ, বৰং যে যেৱঁ শব্দ লেখিব, তাহা তা পাইঁ অৰ্থপূর্ণ তথা প্ৰাপ্তিক হেবা আৰণ্যক। ভাষাৰ এহি দিগৰ পূৰ্ণতম বিকাশ সাধন কৰিবাপাইঁ শিশুকু রচনা শিক্ষা দিআয়াৎ।

১. মুক্ত রচনা।

২. সূচনাদৃক রচনা।

এবে আমে এহি দুই প্ৰকাৰ রচনা বিষয়ৰে জাণিবা -

থৰে জণে শিক্ষক শ্ৰেণীৰে পিলামানকু বসাই গাই বিষয়ৰে গোটিএ রচনা লেখিবাকু কৰিলৈ। পিলামানে কামৰে লাগিপড়িলৈ। ঘমপ্রে রচনা লেখ শিক্ষককু দেখাৰলৈ। শিক্ষক সংশোধন কলাবেলে লক্ষ্য কলে, কৌণ্ডি শিক্ষার্থীৰ রচনা অন্য পিলাই রচনা সহিত ঘমান নহুঁ।

আৱ দিনে জণে শিক্ষক পক্ষামানক বিষয়ৰে রচনা লেখিবাপাইঁ কৰিলৈ। যিএ কলাপটারে পক্ষা লেখলৈ এবং তা তকে নিজে কেতোটি সূচনা লেখলৈ। যথা :-

উপকুম - পক্ষা মানকৰ মৌলিকতা

উপযুক্ত / **বৰ্ণনা** - কেতে প্ৰকাৰৰ পক্ষা

- ପକ୍ଷା ଓ ପଶୁ ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ
- ପକ୍ଷା ମାନଙ୍କର ଜୀବନ ଧାରଣ
- ମଣିଷ ସହିତ ଏମାନଙ୍କର ସଂପର୍କ
- ପକ୍ଷାଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ହେଉଥିବା ଉପକାର

ଶେଷକଥା - ପକ୍ଷା ଜଗତ ପ୍ରତି ଆମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଉପରୋକ୍ତ ଦୁଇଟି ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ଜଣାଯାଏ, ପ୍ରଥମଟି ମୁକ୍ତ ରଚନାର ଉଦ୍ଦାହରଣ; ମାତ୍ର ଦିତୀୟଟି ସୂଚନାଦ୍ୱାରକ ରଚନାର ଉଦ୍ଦାହରଣ । ଦିତୀୟ ପରିସ୍ଥିତିଟି ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ସହଜ ଏବଂ ମୂଳ୍ୟାୟନ ନିମିତ୍ତେ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କପାଇଁ ସହଜ । ମାତ୍ର ପ୍ରଥମ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସୂଚନା ନଥିବାରୁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଚିତ୍ରାଧାରା ପିଲାମାନଙ୍କ ଠାରେ ଦେଖାଦେବାର ସମ୍ଭାବନା ଥାଏ । ଲିଖନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହୋଇ ହୁଏ ପ୍ରଥମ ପରିସ୍ଥିତିରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ପରିଲକ୍ଷିତ ହେଉଛି ।

ପ୍ରଥମଶ୍ରେଣୀ ପିଲାପାଇଁ ଲିଖନ ଶିକ୍ଷା ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ, ସରଳ ଶବ୍ଦ ଓ ବାକ୍ୟ ଲିଖନରୁ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥାଏ । ଯଥା କଟକ ନଗର, ଧର୍ମ ଚଗର କିମ୍ବା ଆମ ବଉଳର ଫାରୁଣ ମାସେ, ଦିଗ ଚହଟର ତାର ସୁବାସେ ।

ଦିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ବେଳକୁ ନର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁଯାୟୀ ସରଳ ଓ ବର୍ଣ୍ଣନାଦ୍ୱାରକ ରଚନା ଲେଖିବା ଅଭ୍ୟାସ କରିବା କଥା । ଅର୍ଥାତ୍ ଦେଖିଥିବା ରଚନାର ବର୍ଣ୍ଣନା ବା ଅଙ୍ଗେ ନିଜେଇଥିବା କୌଣସି ଘଟଣାକୁ ନେଇ ସରଳ ଭାବରେ ଲେଖିବା । ଦିତୀୟରୁ ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀର ପିଲାମାନେ ବିରାମ ଚିହ୍ନର ବ୍ୟବହାର କରି ଲେଖି ଶିଖିବା ଉଚିତ । ତାହା ବ୍ୟତୀତ ଶୋଟିଏ ବର୍ଣ୍ଣନାକୁ କିପରି ବିଭିନ୍ନ ଅନୁଛେଦରେ ଭାଗାଗା କରି ଲେଖିବେ ତାହା ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ଶିଖାଇବା ଉଚିତ । ପରେ ପରେ ପିଲାମାନେ ସରଳ ଚିଠି, କଥୋପକଥନ ଭାଞ୍ଚାରେ ରହନ୍ତି ଲେଖିବା ବିଧେୟ ।

ଉପରେ ଆମେ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର ରଚନା ଲେଖିବା ବିଷୟରେ ଜାଣିଲେ । ବର୍ଷମାନ ଆମେ ଜାଣିବା ଅନୁଛେଦ ଲିଖନ ବିଷୟରେ ।

ଅନୁଛେଦ ଲିଖନ : ଅନୁଛେଦ ଲିଖନ ମଧ୍ୟ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର । ଅନୁଛେଦ ଲେଖିବାବେଳେ ଶିକ୍ଷକ ପିଲା ଜାଣିଥିବା ଓ ପରିପରା ମଧ୍ୟରେ ସଂପର୍କ ଥିବା ଶବ୍ଦ କହିବେ ଏବଂ ପିଲାକୁ ଏହି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ଅନୁଛେଦ ଲେଖିବା ପାଇଁ କହିବେ । ଯଥା - ଆକାଶ, ଚନ୍ଦ୍ର, ତାରା, ଇତ୍ୟାଦି ପରିସ୍ଥିତି ସଂପର୍କର ଶବ୍ଦ (Related words) । ଠିକ୍ ସେହିପରି ପିଲାକୁ କେତୋଟି ଅସଂପର୍କତ ଶବ୍ଦ ଦେଇ ଅନୁଛେଦ ଲେଖିବା ପାଇଁ କହି ପାରିବେ । ଯଥା - ଆକାଶ, ଜଙ୍ଗଳ, ଠେକୁଆ, ସମୁଦ୍ର ଇତ୍ୟାଦି । ଲେଖିବା ବେଳେ ଅନେକ ପ୍ରକାରର ସୂଚନାଦ୍ୱାରକ ଚନ୍ଦ୍ରର ପରିପ୍ରକାଶ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି । ଏପରି ଅନୁଛେଦ ଲିଖନ ସାଧାରଣତଃ ଭାବେ ଉଚ୍ଚ ଶ୍ରେଣୀରେ ଲେଖିବା ପାଇଁ ବିଆୟାଇଥାଏ ।

ଏହାଇତ୍ତା ବିତ୍ର ବିଷୟରେ ଲିଖନ, ଘଟଣା ବିଷୟରେ ଲିଖନ ଜତ୍ୟାଦି ମଧ୍ୟ ଏହି ସରଳ ରଚନା ଲିଖନର ପରିସ୍ଥିତି ମଧ୍ୟରେ ଆସିଥାଏ । ତେଣୁ ରଚନା ଲେଖିବା ପୂର୍ବରୁ ପିଲା ସହିତ କେତୋଟି ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା -

- କଣ କାମ କରିବାକୁ ବା ଲେଖିବାକୁ ଦିଆୟାଇଛି ।
- କେଉଁ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କରାଯିବ । ସରଳ ଭାଷାରେ ଅର୍ଥାତ୍ ସବୁ ପିଲା / ଅନ୍ୟମାନେ ବୁଝିପାରୁଥିବା ପରି ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କରାଯିବ ।
- କିପରି ଆରମ୍ଭ କରାଯିବ ।
- ଯେଉଁ ଯେଉଁ ବିନ୍ଦୁଗୁଡ଼ିକ ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ରହିବ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବା ଉଚିତ ।
- ଶବ୍ଦ ଓ ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକ କିପରି ସଜାଯିବ ।
- ଶେଷ ପରିସ୍ଥିତି କ'ଣ ହେବ ।

ଲିଖନର ବିକାଶ ପାଇଁ କେତୋଟି ପ୍ରସ୍ତାବିତ କାର୍ଯ୍ୟ

ଲିଖନ ଏକ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ଦିଗ । ଏହାର ବିକାଶ ଉପଯୁକ୍ତ ଭାବେ ନ ହୋଇ ପାରିଲେ ସାରା ଜୀବନପାଇଁ ପଞ୍ଚଙ୍ଗବାକୁ ପଡ଼ିଆଏ ଏବଂ ଅନେକ ସମାଲୋଚନାର ଶିକାର ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ଥାଏ । ଏଥିପାଇଁ ଶ୍ରେଣୀରେ ପିଲା ଯୋଗଦାନ କରି ସାରିଲା ପରେ ତାକୁ ପ୍ରାକ୍ ଲିଖନପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏ ବାବଦରେ ଆମେ ପୂର୍ବ ଏକଜଗ ଆଲୋଚନା କରି ସାରିଛେ । ଅଷ୍ଟର ଲିଖନ ଆରମ୍ଭ କଳାବେଳେ ପ୍ରଥମେ ଯେଉଁ ଅକ୍ଷର ଦୃଢ଼ ସହିତ ସମର୍ଜନ ଏବଂ ସହଜ ସେହି ଅକ୍ଷରରୁ ହିଁ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇ ପାରିବ । ଯେପରି ବ, ଚ, କ, ର, ବ, ମ, ଇତ୍ୟାଦି । ଏପରି ଅଷ୍ଟର ବାହିବା ଦରକାର, ଯେପରିକି ବୃତ୍ତକୁ ସାମାନ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିଦେଲେ ତାହା ଗୋଟିଏ ଅଷ୍ଟର ହୋଇ ପାରୁଥିବ ।

ପ୍ରଥମ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବିତ କେତୋଟି କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଥମ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ପିଲାଙ୍କ ମନ୍ଦ୍ରାଂ୍ଶୁ ହେବା ଉଚିତ ।

‘ର’ ଥିବା ଶବକୁ ମୂଷା ଛୁଇଁ ଛୁଇଁ ଯିବ ଏବଂ ଯେଉଁ ଶବକୁ ଛୁଇଁଲା ତାକୁ ଲେଖିବା ।

ଚଟ	ମରର	ଚକ
ଅରଣ୍ଯ	ଚପଳ	ଅରଗ

. ଉପର ବାକୁରେ ଯେଉଁ ଶବରେ ‘ର’ ଅଛି ବାହି ଖାତା ବା ସିଲଟରେ ଲେଖିବା ।

. ଗୋଟିଏ ମାଥୁସରେ ପାଖାପାଖୁ ଥିବା ଅଷ୍ଟରଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ଶବ ଗଡ଼ି ତାକୁ ଚଟାଣ ବା କାନ୍ଦୁ କଳାପଟାରେ ଲେଖିବା ।

ବ	ଚ	ର
ଗ	କ	ଟ

ଏହି ମାଥୁସକୁ ସାମାନ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ଯଥା ; ପାଖାପାଖୁ ତିନି ଅଷ୍ଟରକୁ ନେଇ ଶବ, ମାତ୍ରା ଲଗାଇ ଶବ ଲିଖନ ପାଇଁ ଚିତା କଲେ ଏହା ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ଗ୍ରହଣୀୟ ହୋଇ ପାରିବ ।

. ଯେ କୌଣସି ଚିତ୍ର ଆକିବା ଓ ସେହି ବିଷୟରେ ଲେଖିବା ।

. ବିଭିନ୍ନ ଚିତ୍ର ଦେଖି ତା ବିଷୟରେ ଲେଖିବା ।

. ଛୋଟ ଛୋଟ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ଲେଖିବା ।

. ଗୋଟିଏ ଗପ କହିବା ପରେ ଗପରେ ଥିବା ଶବଗୁଡ଼ିକୁ, ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ମନେ ପକାଇ ଲେଖିବା ।

. ବିଭିନ୍ନ ପଶୁ, ପକ୍ଷା, ଗଛଲତା, ଫୁଲଫଳ ଉପରେ ଜାଣିଥିବା ଛୋଟଛୋଟ କବିତାଗୁଡ଼ିକୁ ଲେଖିବା ।

. ନିଜକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହ ଦୁଇନା କରି ଲେଖିବା - ଯଥା :- ଦୂମେ ଯଦି ଚଢ଼େଇ ହୋଇଥାଏ ତେବେ ,.....

ଏହିପରି ବହୁ କାର୍ଯ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀ ପ୍ରକୋଷ୍ଟରେ କରାଯାଇ ପାରିବ, ଖାଲିଟିକିଏ ଭାବିବା ଦରକାର । ପ୍ରଥମରୁ ଲିଖନ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଆନନ୍ଦବାୟକ କରିପାରିଲେ, ଲିଖନ ପାଇଁ କିଛି ଅସୁବିଧା ରହିବ ନାହିଁ । ଏବେ ଆମେ ଲିଖନର ବିକାଶ ପାଇଁ କେତୋଟି ନମ୍ବନା କାର୍ଯ୍ୟ ଜାଣିଲେ । ଏହିପରି ଅନେକ ପ୍ରକାରର କାର୍ଯ୍ୟ ଶିକ୍ଷକ ହିସାବରେ ଆପଣମାନେ କରି ପାରିବ । ଲିଖନ ବିକାଶପାଇଁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଦିଗ ହେଲା ସ୍ଵଜନାତ୍ମକ ଲିଖନ । ସ୍ଵଜନାତ୍ମକ ଲିଖନ କ’ଣ ? ଏହା କ’ଣ ସବୁ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ କରାଯାଇ ପାରିବ ? ଏହିପରି ଅନେକ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଆପଣଙ୍କ ମନରେ ଉଚି ମାରୁଥିବ । ଏବେ ଆସନ୍ତୁ ସ୍ଵଜନାତ୍ମକ ଲିଖନ ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ।

ନିଜକୁ ନିଜେ ପରଖିବା :

(୧) ଲିଖନର ବିକାଶ ପାଇଁ କେତୋଟି ପ୍ରସ୍ତାବିତ କାର୍ଯ୍ୟ ଲେଖ ।

୩.୩. ସୃଜନାତ୍ମକ ଲିଖନ - ସୃଜନାତ୍ମକ ଲିଖନ କହିଲେ ଆମେ ସାଧାରଣତଃ ଭାବେ ଲିଖନକୁ ସୁନ୍ଦର । ମାତ୍ର ଲିଖନ ଯେତେବେଳେ ମୂଆ ଚିତ୍ରାଧାରାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ ତାହା ସୃଜନାତ୍ମକ ଲିଖନ ହୋଇଯାଏ ।

୩.୩.୧ ସୃଜନାତ୍ମକ ଲିଖନ କ'ଣ - ଆପଣ ଜାଣିଛୁ ଶିଶୁମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଭାବେ କହନା ପ୍ରବଣ । ସେମାନଙ୍କ ମନରେ କୃତ ରହିଥାଏ ଅସୁମାରି ଚିତ୍ରାଧାରା । ତା ସହିତ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥାଏ ସୃଜନାତ୍ମକ ପ୍ରତିଭା । ନିଜେ କରିବା ଓ କିମ୍ବା ନୂଆ ଲେଖିବାକୁ ସୃଜନାତ୍ମକ ଲିଖନ କୁହାଯାଏ । ଏହି ପ୍ରକାରର ଲିଖନଦ୍ୱାରା ପିଲାଭିତରେ ଥବା ସୃଜନାତ୍ମକ ଚିତ୍ରାଧାରା ସନ୍ଧାନ ମିଳିଥାଏ ।

ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଶୁଣ୍ଡ ସରଳ ଶବ୍ଦ ଓ ବାକ୍ୟରେ ମନର ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହେଲାପରେ ବର୍ଣ୍ଣନାତ୍ମକ ରଚନା ଏବଂ ତା ପରେ ଯାଇ ସୃଜନାତ୍ମକ ରଚନା ଲିଖନ ଶିଖିବା କଥା । ସୃଜନାତ୍ମକ ଚିତ୍ରାଧାରା ସହ ଜଡ଼ିତ ଚିତ୍ରା, କହନାଶକ୍ତି ଉପଯୋଗ କରିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ କେତେକଙ୍କ ମତରେ ଶିଶୁର ପରିପକ୍ଷତା ଆସିବା ପରେ ସୃଜନାତ୍ମକ ଲିଖନ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ । ମାତ୍ର ସୃଜନାତ୍ମକ ଲିଖନ ସହିତ ପିଲାକୁ ନିମ୍ନଶ୍ରେଣୀରୁ ମଧ୍ୟ ପରିଚୟ କରାଯାଇ ପାରିବ । ନିମ୍ନରେ ଦୁଇଟି ଉଦାହରଣ ଦିଆଯାଇଛି । ଭଲଭାବେ ନିରାକ୍ଷର କଲେ ତହଁରେ ଥବା ପାର୍ଥକ୍ୟକୁ ଜାଣିଛେବି ।

(୧) ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ଶ୍ରେଣୀକୁ ଆସି ଗାଇ ବିଷୟରେ କିମ୍ବା ଲେଖିବାକୁ ଦେଲେ । ପିଲାମାନେ ଲେଖିବା ଆରମ୍ଭ କରେ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ପିଲାକୁ ଲେଖା ବିଦ୍ୟା କରିଦେଲେ । କେତେକ ପିଲା ଆଉଚିକିତ୍ସା ଲେଖିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷକ ଅଧିକ ସମୟ ଦେଲେ ନାହିଁ ।

(୨) ଆଉ ଜଣେ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ପିଲାମାନଙ୍କୁ କହିଲେ, ପିଲାମାନେ ତୁମେ ଗାଇ ଦେଖିଛ ? ସବୁପିଲା ଗାଇ ବିଷୟରେ କିମ୍ବା କହିଲେ । ତା ପରେ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ କହିଲେ ନିଜକୁ ଗାଇ ମନେ କରି ରଚନାଟିଏ ଲେଖ । ସବୁ ପିଲା ରଚନାଟିଏ ଲେଖ ସାରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପେକ୍ଷା କଲେ ।

ଉପରୋକ୍ତ ଦୁଇଟି ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅନୁଧାନ କଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ ପ୍ରଥମ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଏକ ସାଧାରଣ ପରିସ୍ଥିତି ଯାହାକି ଅନେକ ଶିକ୍ଷକ ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର ଦିତ୍ୟ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଚିକିତ୍ସା ନିଆରା । ଏଠି ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ସେହି ଗାଇ ବିଷୟରେ ରଚନା ଲେଖିବାକୁ ଦେଇଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ଏଠାରେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ଚିତ୍ରାକରିବାକୁ ସୁଯୋଗ ଦିଆଯାଇଛି । ନିଜର ଚିତ୍ରାକୁ ଆଧାର କରି ନୂତନ କଥା ଲେଖିବାକୁ ସୃଜନାତ୍ମକ ରଚନା କୁହାଯାଇ ପାରେ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ କବିତା, ଗାତ, ଛୋଟପାତ୍ର, କାହନିକ ଘଟଣାର ଅବତାରଣା କରିବା ଯଥା - ଗଛମାନେ ଯଦି କଥା କହନ୍ତେ ? ଆମେମାନେ ଯଦି କଥା ନ କହି ପାରନ୍ତେ ? ଉତ୍ୟାଦି ସୃଜନାତ୍ମକ ରଚନା ଲିଖନ ର ଅନ୍ତର୍ଗତ ।

ପିଲାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସୃଜନାତ୍ମକ ଲିଖନରେ ଦକ୍ଷତା ବିକାଶ ଓ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ନିମନ୍ତେ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀଙ୍କର ଗୁରୁଦୟିତ୍ୱ ରହିଛି । ସେମାନେ ଏସକୁ ବିଷୟରେ ସତେତନ ରହି ଉପସ୍ଥିତ ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହି ସଂପର୍କରେ ନିମ୍ନରେ କେତେକ ସୂଚନା ଦିଆଯାଇଛି -

- ଲିଖନରେ ବର୍ଣ୍ଣଶ୍ଵରି, ବାକ୍ୟର ଶୁଣ୍ଡତା, ବିଗାମ ଚିହ୍ନର ପ୍ରଯୋଗ, ବ୍ୟାକରଣଗତ ଦୋଷଭାବରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ନ ଦେଇ ଭାବର ସ୍ଵର୍ଗ ପ୍ରକାଶ ଓ ଯୁଦ୍ଧଯୁକ୍ତତା, ଅନୁଲୋଦାକରଣ, ବାକ୍ୟ ବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସମନ୍ୟ ରକ୍ଷାକରି ଲେଖିବାରେ ପିଲାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ।

- ଲିଖନ ପାଇଁ ଅନୁକୂଳ ପରିବେଶ ସ୍ଵର୍ଗ କରିବା ।

- ଲେଖିବା ପାଇଁ ଉପସ୍ଥିତ ବିଷୟ ନିର୍ବଚନ କରିବା ।
- ପ୍ରସଙ୍ଗ ଅନୁସାରେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଆବଶ୍ୟକ ତଥ୍ୟ ଯୋଗାଗ ଦେବା ।
- ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳେ ପିଲାଙ୍କୁ କଳାପଟାରେ ଲେଖିବା ପାଇଁ ଉପରେ ଲାଇଟ କରିବା ।
- ଶ୍ରେଣୀ ଗୃହରେ ରଚନା ଲିଖନ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ।
- ପିଲାଙ୍କ ଲେଖାକୁ ଆଗ୍ରହରେ ପଡ଼ି ତାକୁ ସଂଶୋଧନ କରିବା ।
- ଲିଖନଗତ ତୃତୀୟ କାରଣ ଖୋଜିବା ଓ ତହିଁର ପ୍ରତିକାର କରିବା ।
- ଅଧିକ ବହି ପଡ଼ିବା, ସମ୍ବାଦ ପତ୍ର ପଡ଼ିବା ଉପରେ ଜୋର ଦେବା ।
- ଅଭିଧାନ ବ୍ୟବହାର କରି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ କରିବା । ଲାଇଟ

୩.୩.୨. ସ୍ଵଜନାଦ୍ୱାକ ଲିଖନପାଇଁ କେତୋଟି ପ୍ରପ୍ରାବିତ କାର୍ଯ୍ୟ

ସ୍ଵଜନାଦ୍ୱାକ ଲିଖନର ବିକାଶପାଇଁ ଶ୍ରେଣାରେ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ଓ ଶିକ୍ଷକ କିଛି କାମ କରିବା କଥା, ଯାହା ଫଳରେ ପିଲାମାନଙ୍କର ସ୍ଵଜନାଦ୍ୱାକ ଲିଖନର ଦକ୍ଷତା ବିକରିତ ହୋଇ ପାରିବ । ନିମ୍ନରେ କେତୋଟି କାମର ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଉପରର ଭାବେ ବିଆପ୍ତାଜ୍ଞି ।

- କେତୋଟି ଶବ୍ଦକୁ ନେଇ ଅନୁଲୋଦ ଲେଖିବା - ଯଥା - ଆକାଶ, ତାରା, ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟ
- କେତୋଟି ଅସମ୍ଭବ ଶବ୍ଦ ଯଥା - ଆକାଶ, ଚନ୍ଦ୍ର, ଠେକୁଆ , ବଗ ଇତ୍ୟାଦୁକ ନେଇ ଅନୁଲୋଦ ଲିଖନ ।
- ଚିତ୍ର ଦେଖି ଗପ ଲିଖନ
- ଅଧା ଚିତ୍ର ଦେଖି ଗପ ଲିଖନ
- ଦୁଇଟି ଚିତ୍ର ଦେଖି ତା ବିଷୟରେ ଲେଖିବା
- ଗୋଟିଏ ନାମକରଣ ଦେଇ ‘ଲାଜକୁଳା ଝିଅ’ - ଉପରେ ଗଛ ଲିଖନ ଇତ୍ୟାଦି ।
- ଏହିପରି ଭାବରେ ସ୍ଵଜନାଦ୍ୱାକ ଲିଖନପାଇଁ ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇପାରିବ ।

୩.୩.୩. : ପିଲାମାନଙ୍କ ଲେଖାରେ ବର୍ଣ୍ଣଶୁଣି ଏକ ସାଧାରଣ କଥା । ଏହା ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ ଦେଖାଯାଏ । ଆପଣମାନେ ଜାଣିଛନ୍ତି ପିଲାମାନଙ୍କ ଲେଖାରେ ବର୍ଣ୍ଣଶୁଣି ଘଟିବାର ନାନା କାରଣ ରହିଛି । ଏହି କାରଣଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଶିକ୍ଷକ, ବାପା, ମା, ଇତ୍ୟାଦି ସତେତନ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । ବର୍ଣ୍ଣଶୁଣି ପାଇଁ ପ୍ରତିକାରାଦ୍ୱାକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗୃହଣ କରି ପାରିଲେ ପିଲାଟିର ଲିଖନ ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ ହୋଇ ପାରିବ । ନିମ୍ନରେ ବର୍ଣ୍ଣଶୁଣିର କାରଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି ।

୧. ତୃତୀୟ ଉଚ୍ଚାରଣ :- ନିଜର ଉଚ୍ଚାରଣ ଦୋଷରୁ ଅନେକ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକର ଭୁଲ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିଥାନ୍ତି । ସାଧାରଣତଃ ଆମେ ଯେପରି କହୁ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଲେଖୁ । ତେଣୁ କହିବା ଅନୁସାରେ ଲେଖିବା ପ୍ରକ୍ରିୟା ଚାଲୁଥିବାରୁ ଅନେକ ବନାନ ଭୁଲ ହୋଇଥାଏ । ଉଦାହରଣ - ସମାସ୍ୟା, ବେଦସ୍ତା, ଘନିଷ୍ଠ ଇତ୍ୟାଦି ।

୨. ଅସାବଧାନତା ବା ଅମନୋଯୋଗିତା :- ଉପସ୍ଥିତ ଭାବେ ମନୋନିବେଶ କରି ନ ଲେଖିବା କାରଣରୁ ପିଲାମାନେ ବନାନ ଭୁଲ କରନ୍ତି । ଅସାବଧାନତା ହିଁ କେତେକ ଶବ୍ଦର ବର୍ଷାଶୁଦ୍ଧିର କାରଣ ହୋଇଥାଏ । ଏହି କାରଣରୁ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକ ପିଲାମାନେ ଭୁଲ କରନ୍ତି ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା - ଯୋଶଦା, ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, କୃଷ୍ଣ, ଚିରପୋକୁଡ଼ ଇତ୍ୟାଦି ।

୩. ପରିପାର୍ଶ୍ଵକ ପ୍ରଭାବ :- ପିଲାମାନଙ୍କ ଉପରେ ପରିପାର୍ଶ୍ଵର ପ୍ରଭାବ ଅନେକ ବେଶ । ଅନେକ ସମୟରେ ସେମାନେ ଯାହା ଦେଖନ୍ତି ବା ଯେଉଁ ତୃତୀୟକୁ ଲେଖା ସେମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିରେ ପଡ଼େ ତାହାର ପ୍ରଭାବରେ ପିଲାମାନଙ୍କ ଲେଖାରେ କେତେକ ବର୍ଷାଶୁଦ୍ଧି ଦେଖାଯାଏ । ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ କୁହାଯାଇ ପାରେ ଯେ, TV ରେ ଲେଖା, ନିମନ୍ତଣ ପତ୍ର, ନାମଫଳକ, ବିଜ୍ଞାପନ ଫଳକ, ପ୍ରାଚାର ପତ୍ର, ଓ ପ୍ରଚାର ପତ୍ରରେ ଅନେକ ଭୁଲ ରହିଥାଏ । ଏହି ଭୁଲ ଲିଖନର ପ୍ରଭାବରେ ପିଲାମାନଙ୍କ ଲେଖାରେ କେତେକ ବନାନଗତ ଦୃଢ଼ି ଦେଖାଯାଇଥାଏ । ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ, ଗଣେଷ, ସପରିବାରେ, ଦୃଢ଼ଗାନ୍ତି, ଯୁବମେଳା, ଅଭିଜାନ ପ୍ରଭୁତ୍ବିଶବ୍ଦକୁ ଉଦାହରଣ ଭାବରେ ନିଆଯାଇପାରେ ।

(୪) ଉପସ୍ଥିତ ବ୍ୟାକରଣ ଆନର ଅଭାବ :- ଅନେକ ସମୟରେ ବ୍ୟାକରଣ ଆନର ଅଭାବ ଯୋଗ୍ନ୍ତ ପିଲାମାନେ ଭୁଲ କରିଥାନ୍ତି । ବ୍ୟାକରଣ ଅତର୍ଗତ ସହି ନିଯମ, ପ୍ରତ୍ୟେ ଓ ତାର ବ୍ୟବହାର, ସମାସ ଇତ୍ୟାଦି ଉପରେ ପିଲାମାନଙ୍କର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଦକ୍ଷତା ନଥାଏ । ତେଣୁ ପିଲାମାନଙ୍କଠାରେ ବର୍ଷାଶୁଦ୍ଧି ଦେଖାଦିଏ । ଦିଗାମର, ଦୂରାବସ୍ଥା, ମାର୍ଗଶୀର, ସମ୍ବାନୀୟ, ଶଶୀଭୂଷଣ ପରି ତୃତୀୟକୁ ଶବ୍ଦ ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଉଦାହରଣ ।

(୫) ଉପସ୍ଥିତ ସଂଶୋଧନର ଅଭାବ : ଶିକ୍ଷକମାନେ ପିଲାମାନଙ୍କର ଲିଖନି ଖାତାକୁ ଠିକ୍ଭାବେ ସଂଶୋଧନ କରିବା ପାଇଁ ସମୟ ପାଇନଥାନ୍ତି । ଯଦିବା କରନ୍ତି ଠିକ୍ଭାବେ କରିନଥାନ୍ତି । ଫଳତଃ ପିଲାମାନେ ସେମାନଙ୍କ ତୃତୀୟ ବିଷୟରେ ଜାଣିପାରି ନଥାନ୍ତି ।

(୬) ଶିକ୍ଷକ / ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀଙ୍କ ଦକ୍ଷତା ର ଅଭାବ :- ଦେଖାଯାଏ ଅନେକ ଶିକ୍ଷକ ନିଜେ ଲେଖିବାବେଳେ ବର୍ଷାଶୁଦ୍ଧି କରିଥାନ୍ତି । ଏହାର ପ୍ରଭାବ ପିଲାମାନଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ିଥାଏ ।

(୭) ଦୋଷସ୍ଥ ପଠନ ସାମଗ୍ରୀର ପ୍ରଭାବ :- ଆଜିକାଲି ପିଲାମାନଙ୍କଠାରେ ଗପବହି, ଶିଶୁ ପତ୍ରିକା, ଶିଶୁ ଉପ୍ୟୋଗୀ ପୁସ୍ତକ ପଢିବାର ସ୍ଥାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇଛି । ଏହା ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରଶଂସନୀୟ । କିନ୍ତୁ ଏହି ପଠନ ସାମଗ୍ରୀଗୁଡ଼ିକରେ ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ମୁଦ୍ରଣତ୍ତ୍ଵ ଯୋଗ୍ନ୍ତ ଭୁଲ ବନାନ ରହିଥାଏ । ଏହି ଭୁଲ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରଭାବ ପିଲାମାନଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ିବାରୁ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଭୁଲ ଲେଖିଥାନ୍ତି ।

ପିଲାମାନଙ୍କ ଲେଖାରୁ ବର୍ଷାଶୁଦ୍ଧି ଦୋଷ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ସାମ୍ବୁଦ୍ଧିକ ଉଦୟମ ଲୋଡ଼ା । ମାତ୍ର ଏଥୁପାଇଁ ଏକ ସାମ୍ବୁଦ୍ଧିକ ଉଦୟମର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ବର୍ଷାଶୁଦ୍ଧି ଦୂର କରିବା ସବୁ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ, ଅଭିଜାବକଙ୍କର ଏକ ମିଳିତ ଦାୟିତ୍ବ ବୋଲି ଭାବିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏବେ ଆମେ ବର୍ଷାଶୁଦ୍ଧି ନିରାକରଣର ଉପାୟଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ।

ବର୍ଷାଶୁଦ୍ଧି ନିରାକରଣର ଉପାୟ :-

ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ବନାନ ଭୁଲ, ନିରାକରଣ ପାଇଁ ଆମେ କିମ୍ବା ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରୁଛେ । ଆମେ ଭାବିବା ଉଚିତ ଏହି ପଦକ୍ଷେପଗୁଡ଼ିକ ଶୁଣିଲିତ ତଙ୍ଗରେ ଆମେ କରୁଛେ କି ? ପିଲାର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ତୟନ କରି ପଦକ୍ଷେପ ନେଉଛେ କି ? ଏହାଦ୍ୱାରା ଶିକ୍ଷାର ଉନ୍ନତି ହେଉଛି କି ? ଯଦି ହେଉଛି ସେଗୁଡ଼ିକର ବିବରଣୀ ଲିପିବଦ୍ଧ ହେଉଛି କି ? ପିଲାମାନେ କରୁଥିବା ବର୍ଷାଶୁଦ୍ଧିର ନିରାକରଣ ଉଦେଶ୍ୟରେ ନିମ୍ନରେ କେତୋଟି ଉପାୟ ବିଷୟରେ ଅଲୋଚନା କରାଯାଇଛି ।

(୧) ଶୁତଲିଖନ :-

ଶୁତଲିଖନ ନିର୍ଭୁଲ ବନାନ ଓ ଶୁତ ଲିଖନରେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଯଥେଷ୍ଟ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ତେଣୁ ନିୟମିତ ଶୁତଲିଖନ ଓ ବର୍ଷାଶୁଦ୍ଧିର ସଂଶୋଧନପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଗଲେ ପିଲାମାନଙ୍କର ବର୍ଷାଶୁଦ୍ଧି ଦୂର ହୋଇ ପାରିବ ।

(୨) ଦୃଷ୍ଟଲିଖନ :-

ଶୁତଲିଖନ ଭଲି ଏହା ମଧ୍ୟ ଏକ ଫଳପ୍ରଦ ଉପାୟ । ଦୃଷ୍ଟଲିଖନରେ ପିଲାମାନେ ଅଷ୍ଟର, ଶବ୍ଦ ଓ ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଭଲ ଭାବେ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ଏହା ପିଲାମାନଙ୍କ ବର୍ଷାଶୁଦ୍ଧି ଦୂରାକରଣ ଦିଗରେ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ ।

(ନାମ ବର୍ଣ୍ଣଶୁଦ୍ଧି ନିରାକରଣ ଚାର) :-

ଯେଉଁ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ପିଲାମାନେ ଭୁଲ କରନ୍ତି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଚମନ କରାଯାଇ ବଢ଼ ତୁଳଂସିରରେ ଶ୍ରେଣୀର କାହାକୁ ଟଙ୍ଗାଯିବ । ଯେଉଁ ପିଲାମାନଙ୍କର ସେହି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ଭୁଲ ହେଉଥିବ ସେଗୁଡ଼ିକ ସେହି ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବାରମାର ଲେଖିବା ପାଇଁ ଦିଆଯିବ । ଫଳରେ ଭୁଲ କ୍ରମଶଃ ସଂଶୋଧନ ହୋଇଯିବ ।

(୪) ଶବ୍ଦ ବହି ବା ଅଭିଧାନର ବ୍ୟବହାର :-

ପ୍ରତ୍ୟେକ ପିଲାଙ୍କ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ବହି ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ସେମାନେ ତାହାକୁ ଦେଖି ସଂଶୋଧନ କରିପାରିବେ ତଥା ନିଜ ଭୁଲ ନିଜେ ସଂଶୋଧନ କରିପାରିବେ ।

(୫) ବନାନ ଖେଳ :-

ଶ୍ରେଣୀର ପିଲାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦଳ ଦଳ କରି ବନାନ ଖେଳ କରାଯାଇ ପାରିବ । ଖେଳ ମାଧ୍ୟମରେ ସଂଶୋଧନ କଲେ ବନାନ ଶିକ୍ଷା ବେଳେ ଦେଖାଦେଉଥିବା କ୍ଲୁଟି ଦୂର ହୋଇଯାଏ ।

ନିଜକୁ ନିଜେ ପରଶିବା :

(୬) ବର୍ଣ୍ଣଶୁଦ୍ଧିର ନିରାକରଣ କରିବାର ଉପାୟଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ କ'ଣ ?

ଲିଖନରେ ବ୍ୟବହାର କରିଯାଉଥିବା ବିଭିନ୍ନ ବିରାମ ଚିହ୍ନ ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକର ଆବଶ୍ୟକତା ସଂପର୍କରେ ଏବେ ଆଲୋଚନା କରିବା ।

ଲିଖନରେ ବିରାମ ଚିହ୍ନର ବ୍ୟବହାର : ଆମର ହାତ ଲେଖାକୁ ଯଦି ଜଣେ ପାଠକ ପଡ଼ି ନ ପାରିଲା ତେବେ ଏହି ଲେଖାର କିମ୍ବା ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ । ଲିଖନକୁ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ବୋଧଗମ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ବିରାମ ଚିହ୍ନକୁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାଏ । ଏଗୁଡ଼ିକୁ ପିଲାମାନେ ଠିକ୍ ଜାଗାରେ ଠିକ୍ ଭାବେ ଲଗାଇ ନଥାନ୍ତି । ଏଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ସତେତନ ହେବା ଉଚିତ । ନିମ୍ନରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିବା ବିରାମ ଚିହ୍ନ ବିଷୟରେ କୁହାଯାଇଛି ।

ବିରାମଚିହ୍ନର ନାମ	ବିରାମ ଚିହ୍ନ
ପୂର୍ଣ୍ଣଛେଦ	
କମା	,
ପ୍ରଶ୍ରୀପୁର୍ଣ୍ଣ	?
ବିସ୍ତ୍ରୀ ସୂଚକ	।
ଡ୍ୟାସ	-
ହାଇପେନ୍	-
ବନ୍ଧନୀ	()
ସେମି କୋଲନ୍	;
କୋଲନ୍	:

ପୂର୍ବେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ କେବଳ ‘ପୂର୍ଣ୍ଣଛେଦ’ ବ୍ୟବହାର ଥିବାର ପ୍ରମାଣ ମିଳେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଲେଖାରେ ଯେଉଁ ପ୍ରକାରର ବିରାମ ଚିହ୍ନ ଉପଲବ୍ଧ ହୁଏ ସେଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟ ଆସନ୍ତୁ ଆଲୋଚନା କରିବା ।

. କମା (,) :- ଯେତେବେଳେ ବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଅଛି ବିରାମର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭୂତ ହୁଏ ତାହାକୁ ଯେଉଁ ଚିହ୍ନମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇଛି, ତାହାକୁ କମା କୁହାଯାଏ । ଏହା ଛାତା ଲେଖା ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ତର୍ତ୍ତି ଥିଲେ, ତାର ଠିକ୍ ପୂର୍ବରୁ ଏବଂ ସମ୍ମେଧନ ପରେ ଏହି ଚିହ୍ନ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।

. ପୂର୍ଣ୍ଣଛେଦ (।) :- ସରଳ, ଯୌଗିକ ବା ଜଟିଳ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବାକ୍ୟର ଶେଷରେ ଏହି ଚିହ୍ନଟି ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଆ'କାର ସହ ସମତା ହେବୁ ଏହାକୁ ଶେଷପଦରୁ ଚିକିତ୍ସା ଦୂରକୁ ରଖାଯାଏ । ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥ ଅବବୋଧ ପାଇଁ ଏହା ବିରାମର ସୂଚନା ଦିଏ ।

. ପ୍ରଶ୍ନସୂଚକ (?) :- ପ୍ରଶ୍ନାଦ୍ୱାକ ବାକ୍ୟର ଶେଷରେ ଏହି ଚିହ୍ନଟି ପ୍ରାୟ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ଏହା ପୂର୍ଣ୍ଣଛେଦ ପରି କାମ କରିବା ସହିତ ବଢ଼ା କିଛି ପ୍ରଶ୍ନ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଜଣାଇଦିଏ । ଯଥା - ଆପଣ ଯିବେ କି ? ତୁମେ କେଉଁଠି ରହୁଛ ?

. ବିସ୍ମୟ ସୂଚକ (!) :- ବାକ୍ୟର ଶେଷରେ ଏହି ଚିହ୍ନ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାଏ । ଏହା ବିସ୍ମୟ ବା ଆର୍ଗ୍ୟର ଭାବକୁ ସୂଚାଇଥାଏ । କେତେକ ସ୍ଥଳରେ ଏହା ସମ୍ମୋଧନ ସୂଚକ ଭାବେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାଏ । ଯଥା କି ସୁନ୍ଦର !

. ତ୍ୟାସ :- (-) କୌଣସି ଅନୁଲୋଦର ଶିରୋନାମ ପରେ, ଉତ୍ତରାଂଶ ପରେ ଓ ପୂର୍ବରୁ (-) ଚିହ୍ନ ଦିଆଯାଏ । କେତେକ ସମାସ ଚିହ୍ନ ପୂର୍ବରୁ - ଚିହ୍ନ ଦିଆଯାଏ । ଯଥା - ଉକ୍ତଙ୍କ - କମଳା - ବିଲାସ - ଦାଁର୍ଘକା । ଜତ୍ୟାଦି ।

. ହାଇପେନ୍ : - (-) ହାଇପେନ୍ ତ୍ୟାସ ଚିହ୍ନ ଠାରୁ ଛୋଟ । ଲେଖବା ସମୟରେ ଧାଢ଼ି ଖଣ୍ଡିଆ ବା ଅଧା ରହିଗଲେ ଏହି ଚିହ୍ନର ବ୍ୟବହାର ହୋଇଥାଏ ।

. ବନ୍ଧନୀ : - ((୧)) ଲେଖା ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ଶରର ଅର୍ଥକୁ ଅଧିକ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଏହି ସରଳ ବନ୍ଧନୀ ଗୁଡ଼ିକର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ କରଣ ଦିଆଯାଏ ।

ବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଯଥାସ୍ଥାନରେ ଉପସ୍ଥିତ ବିରାମ ଚିହ୍ନ ନ ଦେଲେ ଲେଖାଟିର ଭାବ ଠିକ୍ ଭାବେ ପ୍ରକାଶ ପାଇନଥାଏ । ତେଣୁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ଲେଖବା ବେଳେ ଯଥାସ୍ଥାନରେ ଉପସ୍ଥିତ ବିରାମ ଚିହ୍ନର ବ୍ୟବହାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଭ୍ୟନ୍ତ କରାଇବାକୁ ହେବ । ଫଳରେ ସେମାନଙ୍କ ଲେଖା ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା ସହିତ ପଡ଼ିବା ଲୋକପାଇଁ ଭାବଗ୍ରହଣ କରିବାରେ ଅସୁଦିଧା ରହିବ ନାହିଁ ।

୩.୪ ପତ୍ରଲିଖନ

ବେଳେବେଳେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଏ, ବହୁ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତ ବ୍ୟକ୍ତି ପତ୍ରଟିଏ ବା ଚିତ୍ରଟିଏ କରିବାକୁ ଅସୁଦିଧାରେ ପଡ଼ନ୍ତି । ସେମାନେ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଜାହା କରୁଥିବା ବିଷୟକୁ ଠିକ୍ ଭାବେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଭାବ ପ୍ରକାଶରେ ଅଭାବ ବା ଅଭ୍ୟାସର ଅଭାବ ଏଥପାଇଁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଦାୟା । ତେଣୁ ପତ୍ରଲିଖନ ବିଷୟରେ ଆମେ ସମ୍ପେ ଅବଗତ ହେବା ଉଚିତ । ଏହି ଅଧାୟରେ ଆମେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ବିଗର୍ହିକ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ।

- . ପତ୍ର କାହିଁକି ଲେଖାଯାଏ
- . ପତ୍ର ଭିଖନର ଉଦେଶ୍ୟ
- . ପତ୍ରର ପ୍ରକାର ଭେଦ
- . ଅନୌପଚାରିକ ବା ଘରୋଇ ପତ୍ର
- . ଅପରାଧିକ ପତ୍ର (ଦରଖାସ୍ତ, ନିମ୍ନଲିଖିତ, ଆପିସିକ ପତ୍ର)

ପତ୍ର କାହିଁକି ଲେଖାଯାଏ :-

ମଣିଷ ନିଜ ମନର ଭାବକୁ ବହୁଦୂରରେ ଥିବା ଆହୁୟ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚାଇବାର ଏକ ଉପାୟ ହେଉଛି ପତ୍ର ବା ଚିଠି । ବହୁ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ସଦେଶ ପ୍ରେରଣର ମାଧ୍ୟମ ଭାବରେ ପତ୍ରକୁ ସ୍ଵାକୃତି ଦିଆ ଯାଇଛି । ପ୍ରଣାଳୀ ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ହୋଇଗଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ଉଦେଶ୍ୟ ସମାନ ରହିଛି । ପତ୍ରଦାରା ପ୍ରେରକ ଓ ପ୍ରାପକ ମଧ୍ୟରେ ସଂପର୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥାଏ ।

୩.୪.୧. ପତ୍ରଲିଖନର ଉଦେଶ୍ୟ :- କଥାରେ ଅଛି ଚିଠି ଲେଖା ଗୋଟିଏ କଳା । ଏହି କଥାର ପ୍ରକୃତ କଳାକାରଟି ତାହାର ଲେଖା ମାଧ୍ୟମରେ ଅନ୍ୟକୁ ସଙ୍ଗୋହିତ କରିପାରେ । ତେଣୁ ଲେଖିବାର ଶୈଳୀ ହେଉଛି ପତ୍ରଲିଖନର ଗୋଟିଏ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଗା । ପତ୍ରଲିଖନର ଉଦେଶ୍ୟ ସମ୍ପର୍କରେ ନିମ୍ନରେ କେତେକ ସୂଚନା ଦିଆଯାଇଛି ।

- . ପିଲାମାନକର ଲିଖନ ଅଭ୍ୟାସ ବୃଦ୍ଧି କରିବାପାଇଁ ଏହା ଏକ ସୁଯୋଗ ।
- . ଭାବର ସାହୁତା, ବିନମ୍ରତା ଜତ୍ୟାଦି ଗୁଣଗୁଡ଼ିକ ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ଏହା ସହାୟକ ହୁଏ ।
- . ମପାବୁପା ଭାଷା, ଚଳତି ଭାଷା ଜତ୍ୟାଦିର ପ୍ରୟୋଗପାଇଁ ଏହା ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରେ ।
- . ସଂକ୍ଷିପ୍ତତା ମାଧ୍ୟମରେ ମନର ଭାବକୁ ପ୍ରକାଶ କରିଛୁଏ ।
- . ସ୍ଵଜନାବୁକ ଚିତ୍ରାଧାରାର ବିକାଶ ସମ୍ବନ୍ଧର ହୁଏ ।
- . ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ପତ୍ର ଏବଂ ତାହାର ଲିଖନକଳା ଜାଣିବା ଦିଗରେ ପିଲାମାନେ ସୁଯୋଗ ପାଆଇ ।

ଏହିବୁ ଉଦେଶ୍ୟକୁ ଆଖ୍ୟାଗରେ ରଖୁ ପତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ସାଧାରଣତଃ ଦୂରଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି ।

(କ) ଅନୌପଚାରିକ ପତ୍ର - ଘରୋଇ ପତ୍ର

(ଖ) ଔପଚାରିକ ପତ୍ର - ଆଫିସିକ ପତ୍ର

- ଦଖାଖାସ୍ତ
- ନିମନ୍ତଣ ପତ୍ର
- ବାଣିଜ୍ୟକ ପତ୍ର ।

୩.୪.୨ (କ) ଅନୌପଚାରିକ ପତ୍ର :- ଘରୋଇ ପତ୍ର -

ଏ ପ୍ରକାର ପତ୍ର ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଦ୍ୱାରା ନିଜର ଆହୁୟ, ସାଥୀ ତଥା ବନ୍ଦୁ-ବାନ୍ଦବ ନିକଟକୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଘଣ୍ଟା, ସୁଖ, ଦୁଃଖ, ପ୍ରେମ, ବିରହ, ଅଶ୍ୱ, ଆନନ୍ଦ, ବିଷ୍ଣୁଦର ବିଷ୍ଣୁକୁ ନେଇ ଲେଖାଯାଇଥାଏ । ଏ ପ୍ରକାରର ପତ୍ରରେ ଆବେଗର ପ୍ରବଶତା ବେଶି ଥାଏ । ଏହାର ଭାଷା ସହଜ, ସରଳ ଓ ଚଳତି ହୋଇଥାଏ । ଏହା ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ଲେଖାଯାଇଥାଏ । ଏହି ପ୍ରକାରର ପତ୍ରରେ ବଢମାନକୁ ଉଚ୍ଚି ଓ ସମ୍ମାନସୂଚକ, ସାନ ହୋଇଥିଲେ ସ୍ଵେଚ୍ଛା ସୂଚକ ଓ ଏକା ବୟସର ହୋଇଥିଲେ ସ୍ଥିର ସୂଚକ ସମ୍ବନ୍ଧନ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇଥାଏ । ଅନେକ ବିଷ୍ଣୁକୁ ନେଇ ଅନୌପଚାରିକ ପତ୍ର ଲେଖାଯାଇପାରେ । ଉଦାହରଣ :- “ଘର କାମ ପାଇଁ ବଢ଼ିବାରଙ୍କ ନିକଟକୁ ପତ୍ର ଲେଖ” ଏହିପରି ଅନେକ ବିଷ୍ଣୁରେ ପତ୍ର ଲେଖାଯାଇପାରେ । ଏହି ପତ୍ରରେ ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚୋଟି ପ୍ରତି ଦେଖାଯାଏ । ପ୍ରଥମେ ସ୍ଵାନ ଓ ତାରିଖ, ଦ୍ୱିତୀୟରେ ସମ୍ବନ୍ଧନ, ତୃତୀୟରେ ଶୁଭେଚ୍ଛା ଓ ସମ୍ମାନ, ଚତୁର୍ଥରେ ବିଷ୍ଣୁବିଷ୍ଣୁ ଅବତାରଣା ଓ ପଞ୍ଚମରେ ଯଥାରତି ସମ୍ବନ୍ଧି ।

(ଖ) ଆଫିସିକ ପତ୍ର :- ଏ ଧରଣର ପତ୍ର ସରକାରୀ, ଅର୍ଥ ସରକାରୀ, କାର୍ଯ୍ୟାଳୟରୁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ପାଖକୁ, ପଦାଧିକାରୀ ବା ଅନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟକୁ ପଠାଯାଏ । ଏ ପ୍ରକାରର ପତ୍ରରେ ଆବେଗ ନଥାଏ ବା ସାହିତ୍ୟ ନଥାଏ । ଏଠାରେ ଶୁଣିଲା ଥାଏ । ଏହି ପ୍ରକାରର ଚିଠିରେ ଆଚରିକତା ଅପେକ୍ଷା ଔପଚାରିକତା ବେଶି ଥାଏ । ଆଫିସିକ ପତ୍ରରେ ଦାୟିତ୍ୱବୋଧର ଅନୁରୋଧ ବେଶି ଦେଖାଯାଏ । ଏହାର ଗୋଟିଏ ଧାରା ରହିବ । ଏହି ଧାରାରେ ନ ଲେଖିଲେ ଏହା ଭୁଲ ହୋଇଯିବ ।

(g) දරූපය : - යෙතේබෙකේ කොශේ ව්‍යක්‍රි විශේෂ කොශේ ව්‍යාගෝන, එරකාරා, අර් එරකාරා ඕ බෙසරකාරා ව්‍යාපෘති නිජර ආඩ්‍යකතා පුරුණ පාර් ආබේදන, නිජේදන, පුත්‍රිභාද ලැංඡම් සහිත පුකාර පත්‍රකු දරූපය කුහායා ඇ. එහි පත්‍රර අනාඩ්‍යක තත්‍ය, ගඹ, බාජ්‍යර ව්‍යවසාකු පරිභාර කරායාභාජා අභිජලි පත්‍රර කොශේ ව්‍යාහිතික මුළු නථා බර් නැංඡ බා කථ්‍ය ගාසාර පුළුයාග බෙශී කරායාභාජා. සහඟ, එරල ඕ වාබලික ගාවර බිනුම්ප්‍රාර සහිත නිජේදන, ඕ අභියෝග කරායාභාජා. ඉඩාහරණ : - ගාකිරි පාර් නිගේදන, ගා රේ පොජ්‍යංපිස් ශෞලිභා නිමන්තේ අනුරෝධ ගැඹාදි. එහි දරූපය ලිජනර මත ගොඩිය දාරා ගහින්. එහි දාරාර ව්‍යුතිකුම හෙලේ අනුරෝධ ගැඹාදි.

නිමන්ත පත්‍ර :-

පත්‍රලිජනර අක ඔත්‍තු සාධර රුප හෙඳු නිමන්ත පත්‍ර. ඉස්බර යොග දෙබාපාර් අත්‍ර බිනුම්ප්‍රාර සහ අනුරෝධ කරයා ඇ. අනාර ගාසා කොමල, ගඬ ඕ ගිෂ් හොඟථා. අනාර කළෙබර අභිජ සුදු. බිජිතු නිමන්ත පත්‍රර බිජිතු පුකාරර ලෙංඩාර ග්‍රීලි ව්‍යවහාර කරායාභාජා.

බාජිජික පත්‍ර :-

සාධාරණත් ව්‍යවසායා-ග්‍රාහක, ග්‍රාහක-කංපානා, කේඛ-බිඛුඛ මතහර අනාර ආඩාන පුදාන දුෂ්‍ර. අත්‍ර සහිතික ගාසා බා ආබේගිකතා නථා. අත්‍ර ප්‍රායත්‍ය දරාබනා ගාසා ඕ ග්‍රීලි ගඩ්ජ ආ. ඉඩාහරණ : - “ඡැං බහි පුකාර් අනුයිජ්‍ය පුකාර් කු තාක බහි ගුඩ්කිර මුළුයුතු පත්‍ර පත්‍ර.”

ඉපරෙ ආමේ බිජිතු පුකාරර පත්‍ර බිජ්‍යයර ගැඹාලේ. පුකුතර පත්‍රලිජන අක ඔතුෂ් මාධම යාහා පිලාමානකු ගාඩාර තිජන කරිබාකු සුළුයාග දෙඇථා. ගොඩි ඉරම පත්‍රර ලක්ෂණ :-

- යේ කොශේ විශ්‍ය පාර් ඉපසාපන කළ බි තාහා බිනුම ගාවර කරායිභ .
- සමෝධන අභිජ ගඬ ඕ ගිෂ් හෙබ .
- අභියෝග, පුත්‍රිභාද තුලෙබි තාහා ගිෂ්භාර මතහර පුකාර කරායිභ .
- අනාර ගාසා අභිජ කොමල ඕ ගාඡ හෙබ .
- අනා නිර්ඩ්ශ රුපර ලෙංඩායිභ .

පත්‍රංශී ලෙංඩා පාර් පිලාමානකු ආමේ ඉසාහිත කරිබා සහිත පත්‍රර බුතුජා ඕ දාරා සහ වෙමානකු පරිජිත කරාඩා ආඩ්‍යක .

3.4 ලිජනර බහුගාසා ව්‍යායා :

පුර් අධායර ආමේ පත්‍ර, පත්‍රර පුකාර ගෙද, බිජිතු පත්‍රර රුපරේශ, පත්‍ර ලිජනර දාරා සහිත පරිජිත හෙලේ . එහි අධායර ආමේ ගාසා පරිප්‍රේකාර බිජිතු ව්‍යායා ඕ ගිෂ්භා ඉපරෙ ගාසාගැං ව්‍යායාර පුකාර ඕ තාහාර පුත්‍රිභාර ව්‍යවසා ව්‍යායාර ආලොචනා කරිබා .

ଓଡිජා අක ආඩ්‍යක බහුල ගාජ්‍යභාජා පරිගණිත . ගාජ්‍යර ව්‍යාභාය ලොක ව්‍යාභාය අක ප්‍රාග්‍රාමාභාය අනුක හෙඳුජිත ආඩ්‍යක ව්‍යාභාය . අනාඡදා අන්‍යාන්‍ය ව්‍යාභාය ලොකමානේ මත තුළුජාර බාය කරුජිත . අමානක ගැරර ගාසා

ଅଳଗା ଥିଲାବେଳେ ପାଠ ପଡ଼ିବାପାଇଁ ଅନ୍ୟ ଏକ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ଏହି ପରିପ୍ରେସ୍‌ଟର ଅନେକ ପ୍ରକାରର ଭାଷାଗତ ସମସ୍ୟା ଦେଖାଯାଇଥାଏ । ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟ ଶୈସ୍ତା-୦୫ ରେ (NCF - 05) ଲେଖାଯାଇଛି' ବିଦ୍ୟାଳୟ ଭାଷାଶିକ୍ଷଣ ବହୁଭାଷୀ ହେବା ଉଚିତ; କାରଣ ସେହି ପିଲାମାନଙ୍କର ଭାଷା ସେମାନଙ୍କର ସଂୟୁତ, ପୃଷ୍ଠାଭୂମି, ସେମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟା, ମନୋଭାବ, ଆଗ୍ରହ ଆଦି ସହିତ ଜୁଡ଼ିଛି । ତେଣୁ ଭାଷା ଶିକ୍ଷଣ ବହୁଭାଷୀ ହେଲେ ଅନେକ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ହୋଇପାରିବ ।

ପିଲାଙ୍କ ଭାଷା ଓ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଭାଷା :-

ପ୍ରାଥମିକ ସ୍କୁଲରେ ପାଠ ପଢ଼ୁଥିବା ଅନେକ ପିଲାଙ୍କ ଭାଷା ଓ ସେହି ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ କରୁଥିବା ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଭାଷା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ । ଅଧିକାଂଶ ଷେତ୍ରରେ ଶିକ୍ଷକ ଅଣାଦିବାସୀ ହୋଇଥିବାରୁ ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପଢ଼ୁଥିବା ପିଲାଙ୍କ ଭାଷା ଜାଣିନଥିବାରୁ ପିଲାମାନଙ୍କ ସହ ମୁହଁଭାବେ କଥାବାର୍ତ୍ତ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଶିକ୍ଷକ ଓ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବୁଝାମାଣାର ଦୂରତ୍ତ ବୃଦ୍ଧିପାଏ । ଅନେକ ସମୟରେ ଶିକ୍ଷକ ପଡ଼ାଉଥିବା ପାଠକୁ ଆଦିବାସୀ ପିଲାମାନେ ଭଲଭାବରେ ବୁଝିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଫଳରେ ଶିକ୍ଷଣ ବାଧା ପ୍ରାସ୍ତ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଧାରେଧାରେ ସେମାନେ ପାଠ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ଦେଖାନ୍ତି ନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ଆଦିବାସୀ ତଥା ଅନ୍ୟ ଭାଷାଯ ପିଲାମାନକୁ ପଡ଼ାଉଥିବା ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ଭାଷା (ଘରର ଭାଷା) ରେ ଦକ୍ଷତା ହାସଲ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହି ଭାଷା ଶିକ୍ଷା ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଆଦୌ କଷ୍ଟକର ନୁହେଁ । ପିଲାମାନଙ୍କର ପିତାମାତାଙ୍କ ସହିତ କଥା ହେବା ବେଳେ ବା ନିକଟରେ ଥିବା ହାଟ ବଜାରରେ କଥାବାର୍ତ୍ତ କରୁଥିବା ବେଳେ ସେହି ଅଞ୍ଚଳର କଥୁତ ଭାଷା ସେ କାମଚଳା ଭାବେ ଶିଖିପାରିବେ । ସେହି ଶିଖୁଥିବା ଭାଷାରୁ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ କିନ୍ତି କିନ୍ତି ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କଲେ ପିଲାମାନେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପ୍ରତି ବିଶ୍ୱାସସ୍ଵାପନ କରନ୍ତି ତଥା ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆହ୍ଵାନ ପରିବେଶ ସ୍ଵର୍ଗ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ଫଳରେ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ତଥା ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପିଲାମାନଙ୍କର ସଂୟୁକ୍ତ ଅଧିକ ହୋଇଥାଏ ।

୩.୪.୧ ବହୁଭାଷୀ ଶିକ୍ଷାରେ ଭାଷା :-

ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଶୈସ୍ତା ୨୦୦୫ ରେ ଭାଷା ଶିକ୍ଷଣ ସଂପର୍କରେ ଅନେକ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି । ଏ ବାବଦରେ ପ୍ରଥମ ଆଲୋଚନା ରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ "ପିଲା ଭିତରେ ଜନ୍ମରୁ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଭାବରେ ଭାଷାଜ୍ଞାନ ପାଇଁ ସମାବ୍ୟ ଦକ୍ଷତା ଥାଏ । ଏକଥା ଆମେ ଜାଣୁୟେ ପିଲାମାନେ ଅନେକ ଭାଷା ବୁଝିପାରନ୍ତି ଓ କହିପାରନ୍ତି । ଏ ପରିକି ଜଣେ ଜଣେ ପିଲା ଏକାଧିକ ଭାଷା ମଧ୍ୟ ବୁଝିପାରନ୍ତି ଓ କହିପାରନ୍ତି ।

ଦିତୀୟ କଥା ହେଲା ଭାରତର ଭାଷାଗତ ବୈଚିତ୍ର୍ୟ । ଏହା ଆମ ଭାଷାଶିକ୍ଷଣପାଇଁ ଦୁର୍ବଳତା ନୁହେଁ ବରଂ ସବଳତା ବୋଲି ଧରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ବାସ୍ତଵରେ କହିବାକୁଗଲେ ବହୁଭାଷୀୟ ସ୍ଵର୍ଗ ପିଲାକୁ ଭାଷା ଶିଖାଇବାପାଇଁ ଏକ ବାପ୍ତିବ ଉପାୟ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଆଧାର - ୨୦୦୫ରେ ବହୁଭାଷୀୟ ପରିସ୍ଥିତି ସଂପର୍କରେ କେତୋଟି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଇଛି । ସେବୁଦ୍ଧିକ ହେଲା -

- ପିଲା ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ଘରର ଭାଷାକୁ ସନ୍ଧାନ ଦେବା ।
- ଭାଷାଶିକ୍ଷା ବହୁଭାଷୀୟ ହେବା ଉଚିତ ।
- ଘରର ଭାଷାଟି ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣର ମାଧ୍ୟମ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।
- ବହୁଭାଷୀ ପରିବେଶ ଓ ପରିସ୍ଥିତି ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଥମରୁ ହିଁ ପିଲାମାନେ ବହୁଭାଷୀୟ ଶିକ୍ଷାଗ୍ରହଣ କରିବେ ।

ବହୁଭାଷୀୟ ସମସ୍ୟା ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପଦଶୈଳେ :

ବହୁଭାଷୀୟ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟସରକାର ଓ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ବିଭିନ୍ନ ପଦଶୈଳେ ନେଇଛନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା -

- ପ୍ରଥମଶ୍ରେଣୀରୁ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ଦ୍ୱିଭାଷୀୟ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ପରାମା ମୂଳକ ଭାବେ ପ୍ରଚଳନ କରାଯାଇଛି ।
- ଏହି ପୁସ୍ତକରେ ପିଲାର ଘରର ଭାଷାରେ ଓଡ଼ିଆ ଲିପି ମାଧ୍ୟମରେ ଅକ୍ଷର ପରିଚୟ କରାଯାଉଛି ।
- ଏହା ପିଲାକୁ ଅଧିକ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିସ୍ଥିତି ମାଧ୍ୟମରେ ଶିଖାଇବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ ।
- ପିଲାର ଘରର ଭାଷାରେ ଓଡ଼ିଆ ଲିପି ମାଧ୍ୟମରେ ଲିଖନ ମଧ୍ୟ ଶିଖାଇବା ଉଚିତ ।
- ଏବେ ପ୍ରତି ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ପିଲାର ଘରର ଭାଷାରେ ବିଭିନ୍ନ ଗଜ, ଗାତ, ଉଚ୍ଚମାଳି, ଚିତ୍ର ଇତ୍ୟାଦି ନେଇ ପିଲାକପାଇଁ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଉଛି । ଏହା ପିଲାକୁ ପ୍ରଚଳିତ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକର ପାଠ ସହିତ ଧାରେଧାରେ ପରିଚିତ କରିଥାଏ ।
- ପିଲାର ପରିବେଶରେ ମିଳୁଥିବା ଉପକରଣ ଯଥା ଲୋକଗାତ, ଲୋକଥା, ଉଚ୍ଚମାଳି, ଫୁଲ, ଫଳ ଆଦି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ସ୍ଥାନୀୟ ଉପଲଦ୍ଧ ବସ୍ତୁ ଶିକ୍ଷାଦାନରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରେ ।
- ଏହି ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ସହଯୋଗ ଶିକ୍ଷଣର ଅବତାରଣା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି । ପରଞ୍ଚ ମିଳିମିଶ୍ର କର୍ମ କଲେ ଅନେକ ଅଭିଷ୍ଠତା ବର୍ଣ୍ଣନାର ସ୍ମୂଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ ।

ଏହିପରି ଅନେକ ପ୍ରକାରର ପଦଶୈଳେ ନିଆଯାଇଛି । ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଗୋଟିଏ ଭାଷା ଅନ୍ୟ ଏକ ଭାଷାଶିକ୍ଷଣରେ ବାଧକ ହୋଇ ନାହାଏ ବରଂ ଅନ୍ୟଭାଷା ଶିଖିବାରେ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ ପିଲାମାନେ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାପ୍ରତି ଉନ୍ନତ ହେଲେ ଭାଷାଗତ ସମସ୍ୟା ଦୂର ହୋଇଥାଏ ।

ଆମେମାନେ ମନେରଖିବା ଆବଶ୍ୟକ ଯେ :-

ଭାଷା ଶିକ୍ଷଣ କେବଳ ଶ୍ରେଣୀ କୁହ ମଧ୍ୟରେ ସାମିତ ନୁହେଁ ବା ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ଆବଶ ନୁହେଁ । ଏହାର ପରିସର ବ୍ୟାପକ ।

ଉପରୋକ୍ତ ଆଲୋଚନାରୁ ଜଣାଯାଏ ବହୁଭାଷାଗତ ସମସ୍ୟା ଆମ ପାଇଁ ରହିଛି । ମାତ୍ର ଏହି ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ଦୂର କରିବାପାଇଁ ବହୁଭାଷା ସ୍ଵତ୍ତ୍ଵ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାର ଯଥେଷ୍ଟ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

ନିଜକୁ ନିଜେ ପରଖିବା

(୪) ବହୁଭାଷା ସମସ୍ୟା ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପଦଶୈଳେ ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।

୩.୭ - ଏହି ଏକକରୁ ଆମେ ଯାହା ଶିଖାଇଲେ ।

- ଲିଖନ ର ଉଦେଶ୍ୟ
- ପ୍ରାକ୍ଲିନ୍କନ ଓ ପ୍ରାକ୍ଲିନ୍କନ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ
- ସୁଜନାତ୍ମକ ଲିଖନ ଓ ସୁଜନାତ୍ମକ ଲିଖନର ବିକାଶପାଇଁ ପ୍ରତାବିତ କାର୍ଯ୍ୟ
- ରଚନା ଓ ପତ୍ର ଲିଖନ

ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଚତନା ଓ ପଡ଼ିଲିଖନ

ଲିଖନର ବହୁଭାଷା ସମସ୍ୟା

ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଆଧାରରେ ବହୁଭାଷା ସୂଚନା

ବହୁଭାଷା ସମସ୍ୟା ଘେରରେ ଥିବା ପିଲାର ଲିଖନ ସମସ୍ୟା ଓ ତାର ଦୂରାକଣ ।

୩.୭ - ତୁମେ କେତେ ଜାଣିଲ ବା ନିଜକୁ ନିଜେ ପରଖ୍ୱବା ।

(୧) ଲିଖନ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀମାନେ ନିଜକୁ କିପରି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ ?

ଉତ୍ତର :

- ପିଲାଟିର ଲିଖନ ପାଇଁ ପୂର୍ବ ପ୍ରସ୍ତୁତି ହୋଇଛି କି ନାହିଁ ଜାଣିବେ ।

- ବିଦ୍ୟାକୟରେ ଲିଖନପାଇଁ କିପରି ପୂର୍ବ ପ୍ରସ୍ତୁତି କରାଯିବ ।

- ଲିଖନ କେବେଠାରୁ ଓ କିପରି ଶିଖାଯିବ ।

- ଲିଖନକୁ ମନହୃଦୀ କରିବା ପାଇଁ କ'ଣ କରାଯାଇ ପାରିବ ।

(୨) ଲିଖନର ବିକାଶ ପାଇଁ ଚାରୋଟି ପସ୍ତାବିତ କାର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟରେ ଲେଖ ।

ଉତ୍ତର :

- ଚିତ୍ର ଆଳିବା ଓ ସେ ବିଷୟରେ ଲେଖିବା ।

- ଛୋଟ ଛୋଟ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ଲେଖିବା ।

- ଅଧା ଗପକୁ ନେଇ ପୂରା ଗପ ଲେଖିବା ।

- ପଶୁପତୀ, ବୃକ୍ଷଲତା ଇତ୍ୟାଦି ଉପରେ କବିତା ଲେଖିବା ।

(୩) ବର୍ଣ୍ଣଶୁଦ୍ଧିର କାରଣ ଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ କ'ଣ ?

ଉତ୍ତର :

- ତୃତୀପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଚାରଣ

- ଅସାବଧାନତା

- ପାରିପାର୍ଶ୍ଵକ ପ୍ରଭାବ

- ଉପୟୁକ୍ତ ବ୍ୟାକରଣ ଜ୍ଞାନର ଅଭାବ

- ଉପୟୁକ୍ତ ସଂଶୋଧନର ଅଭାବ

- ଶିକ୍ଷକ / ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀଙ୍କ ଦକ୍ଷତାର ଅଭାବ

(୪) ବହୁଭାଷା ସମସ୍ୟା ଦୂର କରିବାପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପଦକ୍ଷେପଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ କ'ଣ ?

ଉତ୍ତର :

- ଦ୍ୱିଭାଷୀୟ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ପ୍ରସ୍ତୁତି
- ଘରର ଭାଷା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ
- ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ଚଥା ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ
- ଆଞ୍ଚଳିକତା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ
- MLE ମାଧ୍ୟମରେ ପରୀକ୍ଷଣ
- ଆଞ୍ଚଳିକ ଗୀତ, ଗପ, ଭଗତମାଳି, ଗଜ ଇତ୍ୟାଦି ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ
- ଆଞ୍ଚଳିକ ଉପକରଣ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ।

୩.୮ ଏକକ ଶେଷ-ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

- (୧) ଲିଖନ ପାଇଁ ପୂର୍ବପ୍ରସ୍ତୁତି କରିବା ନିମତ୍ତେ ଶିକ୍ଷକ ଓ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀମାନେ କି ପ୍ରକାରର ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ?
- (୨) ଗୋଟିଏ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ନିମନ୍ତଣ ପତ୍ର (ବିବାହ ଉତ୍ସବ) ଲେଖନ୍ତୁ ।
- (୩) ଲିଖନ ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱ କ'ଣ ହେବା ଉଚିତ ?
- (୪) ପିଲାଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣଶୁଣି ଦୂର କରିବା ପାଇଁ କି କି ପଦକ୍ଷେପ ନିଆୟାଇ ପାଇବ ?
- (୫) ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ - ୨୦୦୫ରେ ବହୁଭାଷା ସମ୍ବରଣ କି କି ସୂଚନା ଦିଆୟାଇଛି ?

୩.୯- ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଠନପାଇଁ ସୂଚନା :-

- (୧) ଓଡ଼ିଆ ଶିକ୍ଷାଦାନ ପଢ଼ନ୍ତି (୨୦୦୦) :- ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ, ଓଡ଼ିଆ
- (୨) ମାତୃଭାଷା ଶିକ୍ଷାଦାନ ପଢ଼ନ୍ତି - ଶ୍ରୀ ଭାଗାରଥ ନାୟକ

ଭାଗ : ୫, ଏକଳ - ୪

୨୦୧୦

ଲିଖନ

ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟଭିତ୍ତିକ ପାଠ୍ୟୋଜନା (ମାତୃଭାଷା) ସୂଚନାତ୍ମକ ଲିଖନ

ଶ୍ରେଣୀ ହୃଦୀୟ

ଉଦେଶ୍ୟ

କଳାପଟା କାର୍ଯ୍ୟ/ ଶିକ୍ଷଣ ସାମଗ୍ରୀ

ବସିବା ପ୍ରଣାଳୀ

ଡ୍ରାଙ୍ଗ ସିଟ୍

ସାଧାରଣ ଉଥ୍ୟ
 ବିଦ୍ୟାଲୟ-ନିଜିଗଢ଼ ପ୍ରା. ବିଦ୍ୟାକୟ
 ତାରିଖ - ୧୭.୪.୨୦୧୨
 ଶ୍ରେଣୀ - ପଞ୍ଚମ
 ବୟସ - ୧୦+

- ସାଧାରଣ ଉଦେଶ୍ୟ : ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ
- ନିଜ ଚିତ୍ରାଶ୍ରତ୍ର ଓ କରନା ଶତ୍ରୀ ଉପ୍ୟୋଗ କରିପାରିବେ । ବିଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦ ଲେଖାଯାଇଥିବା
 - ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଭାଷା ଦକ୍ଷତା ଓ ମୌଳିକତା ପ୍ରତିପାଦନ କରିପାରିବେ ।
 - ଭାବର ସ୍ଵର୍ଗ ପ୍ରକାଶ ଓ ସୁରକ୍ଷିତତା ପ୍ରକାଶ କରିପାରିବେ ।
 - ଅନୁଛେଦ ଲିଖନପାଇଁ ସମର୍ଥ ହେବେ ।
 - ଅବାଧ ଭାବ ପ୍ରକାଶପାଇଁ ଆଗ୍ରହୀ ହେବେ ।
 - ନୂତନ ଶବ୍ଦର ଅନ୍ତର୍ବିଦ୍ୟା ଓ ନୂତନ ବାକ୍ୟ ଧାରାର ପ୍ରୟୋଗପାଇଁ ଉପାଦିତ ହେବେ ।
 - ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ରଚନା ଶୈଳୀ ସହିତ ପରିଚିତ ହେବେ ।

ମୁଖ୍ୟ ଉଦେଶ୍ୟ : ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ

- ଅସମିକିତ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କୁ ନେଇ ସୂଚନାତ୍ମକ ଲିଖନ ଲେଖିପାରିବେ ।
- ବାକ୍ୟ ଓ ବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଭାବର ସମନ୍ୟ ରକ୍ଷା କରି ରଚନା ଲେଖିବାରେ ସମର୍ଥ ହେବେ ।
- ଭାବ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉପସ୍ଥିତ ଶବ୍ଦ ନିର୍ବାଚନ କରିପାରିବେ ।

ପ୍ରଣାଳୀ : - ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟଭିତ୍ତିକ

ପ୍ରବିଧି - ଗଛ କଥନ, ଆଲୋଚନା, ପ୍ରଶ୍ନାଭାବ

ସୋପାନ - ଉପକ୍ରମ

ଉପସ୍ଥିତି

ମୂଲ୍ୟାୟନ

ବିଷୟ / ସମ୍ବନ୍ଧିତ ପରିପାଳନ / ଉପକାରୀ	ଶିଖାର୍ଥୀ କାର୍ଯ୍ୟ	ଶିଖାର୍ଥୀ କାର୍ଯ୍ୟ	ଶିଖାର୍ଥୀ କାର୍ଯ୍ୟ	ଶିଖାର୍ଥୀ କାର୍ଯ୍ୟ
ବିଷୟ / ସମ୍ବନ୍ଧିତ ପରିପାଳନ / ଉପକାରୀ	ଶିଖାର୍ଥୀ କାର୍ଯ୍ୟ	ଶିଖାର୍ଥୀ କାର୍ଯ୍ୟ	ଶିଖାର୍ଥୀ କାର୍ଯ୍ୟ	ଶିଖାର୍ଥୀ କାର୍ଯ୍ୟ
ବିଷୟ / ସମ୍ବନ୍ଧିତ ପରିପାଳନ / ଉପକାରୀ	ଶିଖାର୍ଥୀ କାର୍ଯ୍ୟ	ଶିଖାର୍ଥୀ କାର୍ଯ୍ୟ	ଶିଖାର୍ଥୀ କାର୍ଯ୍ୟ	
ବିଷୟ / ସମ୍ବନ୍ଧିତ ପରିପାଳନ / ଉପକାରୀ	ଶିଖାର୍ଥୀ କାର୍ଯ୍ୟ	ଶିଖାର୍ଥୀ କାର୍ଯ୍ୟ	ଶିଖାର୍ଥୀ କାର୍ଯ୍ୟ	
ବିଷୟ / ସମ୍ବନ୍ଧିତ ପରିପାଳନ / ଉପକାରୀ	ଶିଖାର୍ଥୀ କାର୍ଯ୍ୟ	ଶିଖାର୍ଥୀ କାର୍ଯ୍ୟ		

ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରିକ ପାଠ୍ୟାଳକନା (ମାହୁରାଷ୍ଟ୍ର) ରଚନା

ସାଧାରଣ ତଥ୍ୟ
 ବିଦ୍ୟାଲୟ-ନିଜିଗଡ଼ ପ୍ରା. ବିଦ୍ୟାଲୟ
 ତାରିଖ - ୧୩.୪.୨୦୧୯
 ଶ୍ରେଣୀ - ଦୃଢ଼ୀୟ
 ବୟସ - ୨୫
 ସମୟ - ୪୫ ମିନିଟ୍
 ବିଷୟ - ମାହୁରାଷ୍ଟ୍ର
 (ରଚନାଲିଖନ)
 ପ୍ରସଙ୍ଗ - ବର୍ଷାରତ୍ତ୍ଵ

ଶ୍ରେଣୀ ଦୃଢ଼ୀୟ

ଉଦେଶ୍ୟ

କଳାପଟା କାର୍ଯ୍ୟ/ ଶିକ୍ଷଣ ସାମଗ୍ରୀ

ଚିତ୍ର

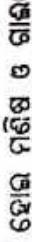
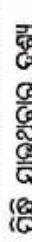
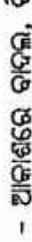
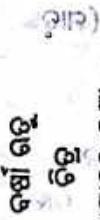
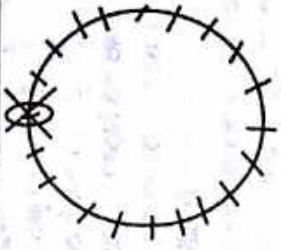
- ସାଧାରଣ ଉଦେଶ୍ୟ : ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ
- ମାହୁରାଷ୍ଟ୍ରରେ ସରଳ, ଶୁଦ୍ଧ ଓ ସ୍ଵର୍ଗ ଭାବରେ ନିଜର ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରିପାରିବେ ।
- ନୂତନ ଶୈଳୀ ଓ ଶବମାନକର ବ୍ୟବହାର ସମ୍ପର୍କରେ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ କରିପାରିବେ ।
- କଜନା ଓ ଚିତ୍ରାଙ୍କିର ବିକାଶ ସାଧନ କରିପାରିବେ ।
- ମୁଖ୍ୟ ଉଦେଶ୍ୟ : ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ
- ବର୍ଷାରତ୍ତ୍ଵ ସମ୍ପର୍କତ ଚିତ୍ର ଦେଖି ବର୍ଷାରତ୍ତ୍ଵ ସମ୍ପର୍କରେ କହିପାରିବେ ।
- ବର୍ଷାରତ୍ତ୍ଵ ସମ୍ପର୍କରେ ବାକ୍ୟ ଲେଖିପାରିବେ ।
- ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ କ୍ରମରେ ସଜାତି ପାରିବେ ।
- ବର୍ଷା ରତ୍ନ ସମ୍ପର୍କରେ ଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ କରିପାରିବେ ।

ପ୍ରଶାଲୀ : - ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରିକ
 ପ୍ରବିଧି - ଚିତ୍ର ପଠନ, ଆଲୋଚନା, ପ୍ରଶ୍ନାପାତ୍ର
 ବୋପାନ - ଉପକ୍ରମ

ଉପସ୍ଥିତି

ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ

ମାଦୃତାକ୍ଷାରେ ବହୁଶ୍ରେଣୀ ପାଠ୍ୟୋଜନା

ସାଧାରଣ ଚଥ୍ୟ
ବିଦ୍ୟାଲୟ-ନିକିଗଡ଼ ପ୍ରା. ବିଦ୍ୟାଲୟ
ତାରିଖ - ୧୫.୪.୨୦୧୧
ଶ୍ରେଣୀ - ୨ୟ
ବୟସ - ୨୫
ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ - ୪୩
ଅମ୍ବା - ୪୫ ମିନିଟ୍
ବିଷୟ - ମାଦୃତାକ୍ଷା
ପ୍ରସଙ୍ଗ - ବେଳୁଳୀ କରୁଛି
କେଂ କର

ବିଦ୍ୟାଲୟ-ନିକିଗଡ଼ ପ୍ରା. ବିଦ୍ୟାଲୟ
ତାରିଖ - ୧୫.୪.୨୦୧୧
ଶ୍ରେଣୀ - ୩ୟ
ବୟସ - ୨୫
ବିଷୟ - ମାଦୃତାକ୍ଷା
ପ୍ରସଙ୍ଗ - ବଣ ଓ ବଣି (ପଦ୍ୟ)

- ସାଧାରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ :** ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ
- ମାଦୃତାକ୍ଷା ପଠନପାଇଁ ଆଗ୍ରହୀ ହେବେ ।
 - ଭାଷା ଶିକ୍ଷା ମାଧ୍ୟମରେ ବିଭିନ୍ନ ମୂଳନ ଶବ୍ଦ ଓ ଏହାର ଅର୍ଥ ଜାଣିବେ ।
 - ହାସଳ କରିଥିବା ଆନନ୍ଦ ଭାଷାରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବେ ।
- ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ :** ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ
- ଗଦ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର,
ଦ୍ୱାରା ଓ ଦକ୍ଷ ଚିହ୍ନଟ କରିବେ ।
 - ଏହି ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର ଥିବା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ପଡ଼ିବେ
 - ଦ ଓ ଦ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦର୍ଶାଇ
ସଂଖ ଭାବରେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବେ ।
 - ଶିଖିଥିବା ଯୁକ୍ତାକ୍ଷରକୁ ଠିକ୍ ଭାବେ ଲେଖିବେ ।
 - ସରଳ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉପର କହିବେ ।

- ସାଧାରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ :** ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ
- ପଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷଣରୁ ଆନନ୍ଦ ପାଇବେ
 - ପଦ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ବିଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ
ଜାଣି ଭାବାକୁ ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହାର କରିବେ ।
 - ପଦ୍ୟଶିକ୍ଷଣଦାରୀ କହନା ଓ ସୁଜନା ଶକ୍ତିର
ବିକାଶ କରିପାରିବେ ।

- ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ :** ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ
- ପଦ୍ୟଟିକୁ ଭାବ ଓ ଅର୍ଥଅନୁଯାୟୀ ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗ
ସହ ଅଭିନୟ କରିବେ ।
 - ପଦ୍ୟଟିକୁ ସ୍ଵଲକ୍ଷିତ ସରରେ ଆବୃତି କରିବେ ।
 - କ୍ଲିପ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକର ଅର୍ଥ ଜାଣି ଭାଷାରେ
ବ୍ୟବହାର କରିବେ ।
 - କବିତାର କିଛି ଆଶକ୍ତ କଥାରେ ପ୍ରକାଶ କରିବେ ।
 - ଶର୍ଧା, ନିଜତି, ଆଦି ଶବ୍ଦର ଗଦ୍ୟ ରୂପ ଲେଖିବେ ।

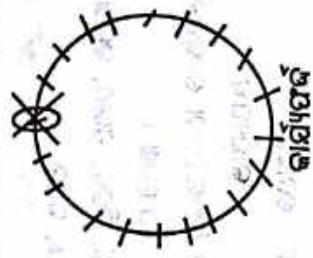
କଳାପଟା କାର୍ଯ୍ୟ/ ଶିକ୍ଷଣ ସାମଗ୍ରୀ

ବଣ ଓ ବଣ ଚିତ୍ର
ପଞ୍ଚମୀ ଚିତ୍ର
କାର୍ଯ୍ୟ ପର୍ଦ

ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ କର କଥା
(ପୁଅନ ଦେଖ ଅନୁଷ୍ଠାନ)

ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ କର କଥା ପିଲାଙ୍କୁ ଗୋଲାଗରେ କଥା
“ବେଳୁଁ ଏହା କରି କରେ” ଏହା ପଥର ପଥର ଦେଖି
ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ପରିଚିତ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସବୁରେ କରିଛେ । କରିଛି
ସମସ୍ତରେ ପରିଚିତ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସବୁରେ କରିଛେ । କରିଛି
ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ - ୧: ମଧ୍ୟ କରି ପାଇବା ପରି ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
ପିଲାଙ୍କୁ କେତେବେଳେ ଏହା କରି ପଥର ପଥର କରିବା
କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କୁ ଦିଲ୍ଲେଖ ଦେବେ ।

୨୫ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
(ପିଲାଙ୍କୁ କରି କଥା
କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କୁ ଦିଲ୍ଲେଖ ଦେବେ)

୧. କେବେଳାଲେ କାଠ ପାରିବେ ?
୨. ଶାର ବୋଲୁଁ କାଠ ଲାଗିବାରେ
କ'ଣ ଅବ୍ୟାହି ରେଖା ?
୩. କେବେ ପାନକର କାଠ କରିବାକୁ
କେବେ ?

ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ

ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ - ୨ : ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ପିଲାଙ୍କୁ
କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
ଆଖାର କରି ପିଲାଙ୍କୁ କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
ପଦ ଦେବେ ଓ ବିକିରଣ କରିବା ଅବ୍ୟାହି ରେଖା ଦେବେ ।
କେବେଲାକୁ କରିବେ ?

ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ - ୨୫ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
ଆଖାର କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ

୧. କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
୨. କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ
୩. କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ

ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ

ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ

ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ

ଆପାଜ	ବିଷୟ / ବିଷୟକଣ୍ଠ / ବିଷୟକଣ୍ଠ	ଶ୍ରେଣୀ	ଶ୍ରେଣୀ ବିଷୟ ବିଷୟକଣ୍ଠ	ଶ୍ରେଣୀ ବିଷୟ ବିଷୟକଣ୍ଠ	ଶ୍ରେଣୀ / ସମ୍ବନ୍ଧ ବିଷୟକଣ୍ଠ
ଶ୍ରେଣୀ ଥାବା ପରାମର୍ଶ	ଶ୍ରେଣୀ ଥାବା ପରାମର୍ଶ	ଦିଗ୍ନିଧି	ଶ୍ରେଣୀ ଥାବା - ମୁଖ୍ୟ	ଶ୍ରେଣୀ ଥାବା ପରାମର୍ଶ	ବିଷୟକଣ୍ଠ / ସମ୍ବନ୍ଧ ବିଷୟକଣ୍ଠ
ଶ୍ରେଣୀ ପରାମର୍ଶ	ଶ୍ରେଣୀ ପରାମର୍ଶ	ଦିଗ୍ନିଧି	ଶ୍ରେଣୀ ଥାବା - ମୁଖ୍ୟ	ଶ୍ରେଣୀ ଥାବା ପରାମର୍ଶ	ବିଷୟକଣ୍ଠ / ସମ୍ବନ୍ଧ ବିଷୟକଣ୍ଠ
ଶ୍ରେଣୀ ପରାମର୍ଶ	ଶ୍ରେଣୀ ପରାମର୍ଶ	ଦିଗ୍ନିଧି	ଶ୍ରେଣୀ ଥାବା - ମୁଖ୍ୟ	ଶ୍ରେଣୀ ଥାବା ପରାମର୍ଶ	ବିଷୟକଣ୍ଠ / ସମ୍ବନ୍ଧ ବିଷୟକଣ୍ଠ

ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟଭିତ୍ତିକ ପାଠ୍ୟୋଜନା (ମାଦୃଭାଷା) ପଦ୍ୟ

ସାଧାରଣ ଚଥ୍ୟ
 ବିଦ୍ୟାଳୟ-ନିଜିଗୁଡ଼ ପ୍ଲା. ବିଦ୍ୟାଳୟ
 ଚାରିଷ - ୧୩.୪.୨୦୧୨
 ଶ୍ରେଣୀ - ୫ମ
 ବୟସ - ୧୦+
 ସମୟ - ୪୫ ମିନିଟ୍
 ପରିୟତ - ୪୫୰୍ଥ
 ବିଷୟ - ମାଦୃଭାଷା
 ପ୍ରସଙ୍ଗ - ଆମେ ଭାରତର
 ଶିଶୁ (ପଦ୍ୟ)

ପ୍ରଥମ ଚିନିଟି ପଦ

ଶ୍ରେଣୀ ପଞ୍ଜମ

ଉଦେଶ୍ୟ

- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ କବିତାରେ ଥିବା ସୌଦର୍ଯ୍ୟ ଓ ଭାବଧାରା ବିଷୟରେ ଅବଗତ ହେବେ ।
- ପଦ୍ୟରେ ଥିବା ପଦଗୁଡ଼ିକର ଅର୍ଥ ବୁଝି ସରଳାର୍ଥ ଲେଖିବାର କୌଣସି ଜାଣିବେ ।
- କବିତାରେ ଥିବା ଦେଶଭୂବାନୀକ ବିଷୟରେ ଜାଣିବା ସହିତ ଅନ୍ୟ ଦେଶଭୂବାନୀକ କବିତା ବିଷୟରେ ଜାଣିବେ ଓ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିପାରିବେ ।
- କବିତାର ପ୍ରସଙ୍ଗ ଆଧାରରେ କ'ଣ, କାହିଁକି କିପରି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଇପାରିବେ ।
- କବିତାରେ ବ୍ୟବହାର ହୋଇଥିବା ଶବ୍ଦ ଛୁଇଛୁଇବାକୁ ଭାଷାରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିପାରିବେ ।

ପ୍ରଶ୍ନାଳୀ : ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟଭିତ୍ତିକ

ପ୍ରବିଧି - ଆବୃତ୍ତି, ଆଲୋଚନା, ପ୍ରଶ୍ନାଭର

ସୋପାନ : - ଉପକ୍ରମ

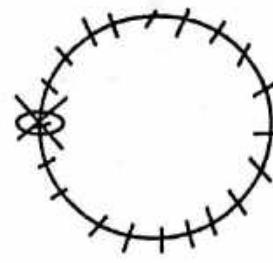
ଉପସ୍ଥାପନା

ମୂଲ୍ୟାଯନ

କକ୍ଷାପତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ/ ଶିକ୍ଷଣ ସାମଗ୍ରୀ

୧- ନୀଳ ପାରାବାର ଚିତ୍ର ଭାରତ ମାନଚିତ୍ର, ହିମାଳୟ ପର୍ବତ, ଜାତୀୟ ପତାକାର ଛବି ।

୨ - କାର୍ଯ୍ୟ ପର୍ବ

ବୋପାଳ	କିଷ୍ଟଯ/ କିଷ୍ଟବର୍ତ୍ତିତ ପରିପ୍ରକାଶ / ଉପରଖ	କିଷ୍ଟବର୍ତ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟ	କିଷ୍ଟବର୍ତ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ କରିବାର ପରିପ୍ରକାଶ / ଉପରଖ	କିଷ୍ଟବର୍ତ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ କରିବାର ପରିପ୍ରକାଶ / ଉପରଖ
କିଷ୍ଟବର୍ତ୍ତି	କିଷ୍ଟବର୍ତ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ କବିତାରେ ହଜା ରେଫରେନ୍ସ ଓ ଭାବ ଦେଖ କିଷ୍ଟବର୍ତ୍ତି ଅବବଳେ କରିବାରେ ।	କିଷ୍ଟକ ଆବୁଦି କବିତାରେ ପଦକ୍ଷେତ୍ର କିଷ୍ଟବର୍ତ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ ପରିପ୍ରକାଶ କରିବାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ ।	କିଷ୍ଟକ ଆବୁଦି କବିତାରେ ପଦକ୍ଷେତ୍ର କିଷ୍ଟବର୍ତ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ ପରିପ୍ରକାଶ କରିବାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ ।	କିଷ୍ଟକ ଆବୁଦି କବିତାରେ ପଦକ୍ଷେତ୍ର କିଷ୍ଟବର୍ତ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ ପରିପ୍ରକାଶ କରିବାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ ।

ବୋପାନ୍ତ	ବେଶୀମାଳ ପରିପ୍ରକାଶ / ଉତ୍ସବ	ବିଜ୍ଞାନୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ବିବିଜା ପ୍ରାଣୀଙ୍କ	ବିଜ୍ଞାନୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ / ବିବିଜା / ଆନ୍ତର୍ଜାଲ
ବେଶୀମାଳ	ବେଶୀମାଳ ପ୍ରକାଶକ ଦେଖି ପଞ୍ଜିର ଦେଖିବା ବେଶୀମାଳ - ୧	ବିଜ୍ଞାନୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ - ୩ ବିଜ୍ଞାନୀଙ୍କ ପ୍ରକାଶକ ଦେଖି ପଞ୍ଜିର ଦେଖିବା ବିଜ୍ଞାନୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ - ୫	ବିଜ୍ଞାନୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ / ଆନ୍ତର୍ଜାଲ / ବିବିଜା ପ୍ରାଣୀଙ୍କ

ବିଷ୍ଣୁ / ଶିକ୍ଷଣକାରୀ	ଶିକ୍ଷଣକାରୀ	ଶିକ୍ଷଣକାରୀ	ଶିକ୍ଷଣକାରୀ	ଶିକ୍ଷଣକାରୀ	ଶିକ୍ଷଣକାରୀ	ଶିକ୍ଷଣକାରୀ	ଶିକ୍ଷଣକାରୀ	ଶିକ୍ଷଣକାରୀ
ପରିପ୍ରକାଶ / ଉପର୍ଯ୍ୟାନ	ପରିପ୍ରକାଶ / ଉପର୍ଯ୍ୟାନ	ପରିପ୍ରକାଶ / ଉପର୍ଯ୍ୟାନ	ପରିପ୍ରକାଶ / ଉପର୍ଯ୍ୟାନ	ପରିପ୍ରକାଶ / ଉପର୍ଯ୍ୟାନ	ପରିପ୍ରକାଶ / ଉପର୍ଯ୍ୟାନ	ପରିପ୍ରକାଶ / ଉପର୍ଯ୍ୟାନ	ପରିପ୍ରକାଶ / ଉପର୍ଯ୍ୟାନ	ପରିପ୍ରକାଶ / ଉପର୍ଯ୍ୟାନ
ବୋପାଳ / ସାମଗ୍ରୀ	ବୋପାଳ / ସାମଗ୍ରୀ	ବୋପାଳ / ସାମଗ୍ରୀ	ବୋପାଳ / ସାମଗ୍ରୀ	ବୋପାଳ / ସାମଗ୍ରୀ	ବୋପାଳ / ସାମଗ୍ରୀ	ବୋପାଳ / ସାମଗ୍ରୀ	ବୋପାଳ / ସାମଗ୍ରୀ	ବୋପାଳ / ସାମଗ୍ରୀ
ବେଳିବୋଲେ ଥିଲେ ତୋ ତେବୋଲେ ରାଜ୍ୟପାଲେ ଦାରିବେ ।	ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ - ୫ ଶିକ୍ଷଣ ବିଷ୍ଣୁଆର୍ଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟ ଏହି ଦେଖ ଅଛି ତଥାପିପରିଚେ କୁ କିମ୍ବା ୧୦ର ଦିକ୍କ ଦେଖିବୁ କିମ୍ବା ଦିକ୍କ ଦେଖିବୁ ପରିଚେତ୍ତ ଦେଖିବୁ କୌଣସି କାମାଣ୍ଡିଲ ଏହି ପାତ୍ର ଦାରିବୁ ।	ଶିକ୍ଷଣକାରୀ ହିନ୍ଦେର ଅଭିଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ ।						
୧ - ଆମେ କାହାର ମାଦାର ହିନ୍ଦେ କରିବା ।	୨ - ଆମେ କାହାର ମାଦାର ହିନ୍ଦେ କରିବା ।	୩ - ଆମେ କାହାର ମାଦାର ହିନ୍ଦେ କରିବା ।	୪ - ଆମେ କାହାର ମାଦାର ହିନ୍ଦେ କରିବା ।	୫ - ଆମେ କାହାର ମାଦାର ହିନ୍ଦେ କରିବା ।	୬ - ଆମେ କାହାର ମାଦାର ହିନ୍ଦେ କରିବା ।	୭ - ଆମେ କାହାର ମାଦାର ହିନ୍ଦେ କରିବା ।	୮ - ଆମେ କାହାର ମାଦାର ହିନ୍ଦେ କରିବା ।	୯ - ଆମେ କାହାର ମାଦାର ହିନ୍ଦେ କରିବା ।

ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟଉତ୍ତରିକ ପାଠ୍ୟଗୀଜନା (ମାତୃଭାଷା) ଗଦ୍ୟ

ଶ୍ରେଣୀ ପଞ୍ଜମ	ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ	କଳାପତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ/ ଶିକ୍ଷଣ ସାମଗ୍ରୀ
ସାଧାରଣ ତଥ୍ୟ		
ବିଦ୍ୟାକୟ-ନିଜିଗଡ଼ ପ୍ରା. ବିଦ୍ୟାଲୟ ଚାରିଖ - ୧୪.୪.୨୦୧୯	ସାଧାରଣ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ : ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ - ଭାଷା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରୟୋଗ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଧାରଣା ପାଇବେ । - ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ ନୂତନ ତଥା କଟିନ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଜାଣିବେ ଏବଂ ସେବୁକୁ ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବେ । - ପଠନ ଶକ୍ତିର ଅଭିଭୂତି ସହ ଶୁଣ ଲିଖନ ଓ ଶୁଣ ଉଚ୍ଚାରଣ ପାଇଁ ସମର୍ଥ ହେବେ ।	ଜଣେ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ତପସ୍ୟା କରୁଥିବା ଦୃଶ୍ୟ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ କନ୍ଦମୂଳ ଖାଇଥିବା ଦୃଶ୍ୟ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ଜଣା ଜଳ ପିତଥିବା ଦୃଶ୍ୟ
ବିଷୟ - ମାତୃଭାଷା		
ପ୍ରସଙ୍ଗ - ସେ ଥାଏ ପର ଉପକାରେ (ଗଦ୍ୟ) ପ୍ରଥମ ଦୂରତି ଅନୁଲୋଦ	- ଚିତ୍ରାଶ୍ରମ ଓ କହନା ଶକ୍ତିର ବିକାଶ ପାଇଁ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହେବେ । - କର୍ତ୍ତବ୍ୟବୋଧ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସଚେତନ ହେବେ ।	ଗୁରୁ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀଙ୍କୁ ଆଶାବାଦ କରୁଥିବାର ଦୃଶ୍ୟ (ଉପରଲିଖିତ ସମସ୍ତ ଦୃଶ୍ୟର ଚିତ୍ର)
ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ : ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ		
	- ମେଳରଣକର ନିଷା ଓ ଅଧିବସାୟ ତଥା ଏକାଗ୍ରତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିପାରିବେ । - ଶୁଣୁ ଦରାତ୍ରେୟଙ୍କର ମାନବୀୟ ମୂଳ୍ୟବୋଧ ତଥା ସେବା ମନୋବ୍ରତ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜାଣି ଉଭର ଦେଇପାରିବେ । - ନିବାରଣ, କାତର, ମହତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ନୂତନ ଓ କଟିନ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଜାଣି ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବେ । - ଅନୁଲୋଦ ଲେଖିପାରିବେ । - ବ୍ୟାବହାରିକ ବ୍ୟାକରଣ କ୍ରମରେ କ୍ରିୟାପଦର ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବେ । - ପ୍ରସଙ୍ଗ ତିଆରି କରିପାରିବେ । - ବିପରୀତାର୍ଥବୋଧକ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାରଦ୍ୱାରା ଶବ୍ଦଭଣ୍ଟାର ଅଭିଭୂତି କରିପାରିବେ ।	

ପ୍ରଶାନ୍ତୀ : ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟଭିତ୍ତିକ

ପ୍ରବିଧି - ଗନ୍ଧକଥନ, ଆଲୋଚନା, ପ୍ରଶ୍ନାଭର

ସୋପାନ : - ଉପକ୍ରମ

ଉପସ୍ଥିତି

ମଲ୍ୟାସନ
୩

କୋଡ଼ିରେ ପାଦମଧ୍ୟ / ପାଦମଧ୍ୟ କୋଡ଼ିରେ ପାଦମଧ୍ୟ / ପାଦମଧ୍ୟ	କୋଡ଼ିରେ ପାଦମଧ୍ୟ / ପାଦମଧ୍ୟ କୋଡ଼ିରେ ପାଦମଧ୍ୟ / ପାଦମଧ୍ୟ	
କୋଡ଼ିରେ ପାଦମଧ୍ୟ / ପାଦମଧ୍ୟ କୋଡ଼ିରେ ପାଦମଧ୍ୟ / ପାଦମଧ୍ୟ	କୋଡ଼ିରେ ପାଦମଧ୍ୟ / ପାଦମଧ୍ୟ କୋଡ଼ିରେ ପାଦମଧ୍ୟ / ପାଦମଧ୍ୟ	
କୋଡ଼ିରେ ପାଦମଧ୍ୟ / ପାଦମଧ୍ୟ କୋଡ଼ିରେ ପାଦମଧ୍ୟ / ପାଦମଧ୍ୟ	କୋଡ଼ିରେ ପାଦମଧ୍ୟ / ପାଦମଧ୍ୟ କୋଡ଼ିରେ ପାଦମଧ୍ୟ / ପାଦମଧ୍ୟ	
କୋଡ଼ିରେ ପାଦମଧ୍ୟ / ପାଦମଧ୍ୟ କୋଡ଼ିରେ ପାଦମଧ୍ୟ / ପାଦମଧ୍ୟ	କୋଡ଼ିରେ ପାଦମଧ୍ୟ / ପାଦମଧ୍ୟ କୋଡ଼ିରେ ପାଦମଧ୍ୟ / ପାଦମଧ୍ୟ	

ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ

ବିଷୟ / ଶିକ୍ଷଣକାର୍ଯ୍ୟ
ପରିପ୍ରକାଶ / ଉପର୍ଦ୍ଧତ୍ତ

ବୋପାସ

ବିଷୟ / ଶିକ୍ଷଣକାର୍ଯ୍ୟ ପରିପ୍ରକାଶ / ଉପର୍ଦ୍ଧତ୍ତ	କଠିନ ଶରୀର ଅର୍ଥ ବେଳେ ବାଜୁକେ ଲେଖାରେ ଅଧିକାରୀ ପରିଷ୍କାର କରିବେ ।	ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ - ୧ ପଠି ହେ ଅନୁଭୂତି ମଧ୍ୟ ବୈମାନିକ କଣ୍ଟାର୍ଥୀଙ୍କ ନିଜି କଣ୍ଟ ବାହି ନିର୍ଭାବରେ ଶିକ୍ଷଣ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କଙ୍କ ନିଜିତିତ୍ଵରେ । ଏହାରେ ଅନୁଭୂତି ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ କରିବେ । ପକ୍ଷ କାହିଁବା ପରେ ଅନ୍ତର୍ମାଳ ନିବ୍ରତ୍ତ ପାଇଁ ନିଜିତିତ୍ଵରେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବାହି ନିର୍ଭାବରେ ଅର୍ଥ କରିବେ । ପାଇଁ ଶିକ୍ଷଣ ଉଚ୍ଚାରିତ କରିବେ । ଶତର୍ଥିତ ଅର୍ଥ ବୁଝାଇ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷଣ ବିଭିନ୍ନ ପରିଷ୍କାର ଅର୍ଥ କରିବେ । ନିଜାର୍ଥ -	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ନିଜାର୍ଥ 'ନିଜାର୍ଥ' ଶିକ୍ଷଣ ବିଭାଗ ବିଭିନ୍ନ ଲାଗର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ଦରଗତ ବାବରେ ଗୋଟିଏ ଜ୍ଞାନ ଶିକ୍ଷଣ ନିଜାର୍ଥ କଣ୍ଟ ନିଜାର୍ଥ ଆଖି ଗୋଟିଏ ଜ୍ଞାନ ଲେଖିବେ ପାଇଁ ପିଲାମାନିକ୍ ସ୍କ୍ରିପ୍ଟ୍ ଦେବେ ।	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ - କଣ୍ଟ ଦାକ୍ୟରେ ଅଧିକାରୀ କରିବେ ।	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ - କଣ୍ଟ ଦାକ୍ୟରେ ଅଧିକାରୀ କରିବୁ ବରାହ ଦେବେ ।	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ - କଣ୍ଟ ଦାକ୍ୟରେ ଅଧିକାରୀ କରିବୁ ବରାହ ଦେବେ ।
		ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ - କଣ୍ଟ ଦାକ୍ୟରେ ଅଧିକାରୀ କରିବେ ।	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ - କଣ୍ଟ ଦାକ୍ୟରେ ଅଧିକାରୀ କରିବୁ ବରାହ ଦେବେ ।	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ - କଣ୍ଟ ଦାକ୍ୟରେ ଅଧିକାରୀ କରିବୁ ବରାହ ଦେବେ ।	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ - କଣ୍ଟ ଦାକ୍ୟରେ ଅଧିକାରୀ କରିବୁ ବରାହ ଦେବେ ।	

ବୋପାଳ	ଦିଲ୍ଲି/ ଶିକ୍ଷଣକମିଟି ପରିପାତା / ଉପରେ	ଶିକ୍ଷଣ ବାର୍ତ୍ତା	ବୋପାଳ / ଏମବୀ/ ବେବୁରୁ ପ୍ରକାଶନ
ବିଜ୍ଞାନ	ଶିକ୍ଷଣ ବାର୍ତ୍ତା	ଶିକ୍ଷଣ ବାର୍ତ୍ତା - ୧	ବିଜ୍ଞାନ ବାର୍ତ୍ତା - ୧
ପରିପାତା	ଶିକ୍ଷଣ ବାର୍ତ୍ତା	ଶିକ୍ଷଣ ବାର୍ତ୍ତା - ୨	ବିଜ୍ଞାନ ବାର୍ତ୍ତା - ୨
ପରିପାତା	ଶିକ୍ଷଣ ବାର୍ତ୍ତା	ଶିକ୍ଷଣ ବାର୍ତ୍ତା - ୩	ବିଜ୍ଞାନ ବାର୍ତ୍ତା - ୩

ବୋଯାଟ	ଦିଲ୍‌ସ୍ / ଶିକ୍ଷଣକଳିତ ପରିପ୍ରକାଶ / ଉଚ୍ଚକାରୀ	ଶିକ୍ଷଣକଳେ ଜାର୍ଯ୍ୟ	ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ଜାର୍ଯ୍ୟ	ବନ୍ଦିବା ପ୍ରଶାସନ / ବନ୍ଦିବା ପ୍ରଶାସନ	ବନ୍ଦିବା ପ୍ରଶାସନ / ବନ୍ଦିବା ପ୍ରଶାସନ
ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ଅନୁଭବ ପଢ଼ି ପୁଣ୍ୟ ବିଆରି କରି ପାଇବେ ।	ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ - ୫ ଶିକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ପୁଣ୍ୟକର୍ମ “ଯେ ଥାଏ ପର ବୈପାରି” ଗର୍ଭ ଦିଲ୍‌ସ୍ ଅନୁଭବକାରୀ ହେଉଛି ବନ୍ଦିବା ପରିପ୍ରକାଶରେ । ପରିପ୍ରକାଶ ଦିଲ୍‌ସ୍ କରିବାରେ କରିବାରେ କରିବାରେ ।	ଶିକ୍ଷଣ ଅନୁଭବକାରୀ ହେବାରେ ପଢ଼ି ଦିଲ୍‌ସ୍ ପୁଣ୍ୟ କରିବାରୀ କରିବାରେ ।	ଶିକ୍ଷଣ ଅନୁଭବକାରୀ ହେବାରେ ପଢ଼ି ଦିଲ୍‌ସ୍ ପୁଣ୍ୟ କରିବାରୀ କରିବାରେ ।	ବନ୍ଦିବା ପ୍ରଶାସନ : ‘ଯେ ଥାଏ ପର ଉତ୍ସାହରେ’ ଗର୍ଭ ଦିଲ୍‌ସ୍ ଅନୁଭବକାରୀ ହେବାରେ ପଢ଼ି ପୁଣ୍ୟ କରିବାରୀ କରିବାରେ ।	ବନ୍ଦିବା ପ୍ରଶାସନ : ‘ଯେ ଥାଏ ପର ଉତ୍ସାହରେ’ ଗର୍ଭ ଦିଲ୍‌ସ୍ ଅନୁଭବକାରୀ ହେବାରେ ପଢ଼ି ପୁଣ୍ୟ କରିବାରୀ କରିବାରେ ।
ପ୍ରଶାସନ ଆଧୁନିକ ଉପରେ କରିବାରୀ କରିବାରୀ ।	ଶିକ୍ଷଣ ଆଧୁନିକ ଉପରେ କରିବାରୀ ।	ଶିକ୍ଷଣ ଆଧୁନିକ ଉପରେ କରିବାରୀ ।	ଶିକ୍ଷଣ ଆଧୁନିକ ଉପରେ କରିବାରୀ ।	ଶିକ୍ଷଣ ଆଧୁନିକ ଉପରେ କରିବାରୀ ।	ଶିକ୍ଷଣ ଆଧୁନିକ ଉପରେ କରିବାରୀ ।
ପରିପ୍ରକାଶ / ବନ୍ଦିବା ପ୍ରଶାସନ	ଶିକ୍ଷଣ ଆଧୁନିକ ଉପରେ କରିବାରୀ ।	ଶିକ୍ଷଣ ଆଧୁନିକ ଉପରେ କରିବାରୀ ।	ଶିକ୍ଷଣ ଆଧୁନିକ ଉପରେ କରିବାରୀ ।	ଶିକ୍ଷଣ ଆଧୁନିକ ଉପରେ କରିବାରୀ ।	ଶିକ୍ଷଣ ଆଧୁନିକ ଉପରେ କରିବାରୀ ।

ମାତୃଭାଷା ଶିକ୍ଷଣରେ ମୂଲ୍ୟାୟନ

ଭାଗ : ୫

ଏକଳ : ୪

ପଠନକ୍ରମ :

୪. ୧. ଉପକ୍ରମ
୪. ୨ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ
୪. ୩ ମୂଲ୍ୟାୟନର କୌଣସି (ମୌଖିକ ଓ ଲିଖିତ)
୪. ୪ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ପ୍ରଶ୍ନ ପ୍ରସ୍ତୁତି
୪. ୫ ମୂଲ୍ୟାୟନର ଫଳାଫଳର ପଞ୍ଜୀକରଣ ଓ ପ୍ରତିପୁଣି ପ୍ରଦାନ
୪. ୬ ପ୍ରତିକାରମୂଳକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତି

ଉପକ୍ରମ :

ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ସର୍ବଜୀନ ବିକାଶର ଏକ ନିର୍ଭର୍ୟୋଗ୍ୟ, ଯଥାର୍ଥ ଓ ବିଧିମାନ ପରିମାପ ମୂଲ୍ୟାୟନଦାରା କରାଯାଏ । ମୂଲ୍ୟାୟନ ଶିକ୍ଷଣର ଏକ ଅଭିନ୍ନ ଅଙ୍ଗ । ମୂଲ୍ୟାୟନ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଏକ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ଆବଶ୍ୟକତା । କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶିକ୍ଷଣ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ କେଉଁ କେଉଁ ଶିକ୍ଷଣ ଉପଲବ୍ଧି ହାସଳ କରିପାରିଛି, ତାହା ମୂଲ୍ୟାୟନ ମାଧ୍ୟମରେ ଜାଣିବୁଏ ବା ଆକଳନ କରିବୁଏ । ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ହାସଳ କରିଥିବା ଶିକ୍ଷଣ ଉପଲବ୍ଧିର ପରିମାଣ ବା ସ୍ଵର ସମୟରେ ପ୍ରାମାଣିକ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ, ତାର ବିଶ୍ଲେଷଣ ଓ ବ୍ୟାଖ୍ୟାକରଣ ସକାଶେ ମୂଲ୍ୟାୟନର ଅବତାରଣା କରାଯାଇଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରତିକାରମୂଳକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମୂଲ୍ୟାୟନ ଜରିଆରେ କରାଯାଇଥାଏ । ମୂଲ୍ୟାୟନ ଲକ୍ଷ୍ୟର୍ଥିକ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ କାରଣ, ଏହା ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ଶିକ୍ଷଣ ଅନୁଭୂତିର ପରିମାପ ନିମତ୍ତେ ଏକମାତ୍ର ଅସ୍ତ୍ର । ତେଣୁ ଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଶିକ୍ଷଣ ଲକ୍ଷ୍ୟ, ଶିକ୍ଷଣ ଅନୁଭୂତି ପରି ମୂଲ୍ୟାୟନ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ । ମୂଲ୍ୟାୟନ ଶିକ୍ଷଣର ଗୁଣାଦ୍ରକ ମାନ ବଜାୟ ରଖିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ ଏବଂ ଏହା ଏକ ଧାରାବାହିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ।

ମାତୃଭାଷାରେ ଶିକ୍ଷକ ବିଭିନ୍ନ ଶିକ୍ଷଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନେଇ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷଣରେ ସାହାଯ୍ୟ ଦେଇଥାଏ । ବିଷୟବସ୍ତୁ ପାଠ ସରିଲା ପରେ ପୂର୍ବ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଲକ୍ଷ୍ୟମାନ ସାଧୂତ ହେଲା କି ନାହିଁ, ଯଦି ହେଲା କେତେ ପରିମାଣରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବେ ହାସଳ ହେଲା ତାହାର ଆକଳନ ନିମତ୍ତେ ମୂଲ୍ୟାୟନ କରାଯାଇଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍ ମାତୃଭାଷାରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ପରିପୁଷ୍ଟତା ଓ ଦୁର୍ବଳତା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟରେ ଶିକ୍ଷକମାନେ ମୂଲ୍ୟାୟନର ସାହାଯ୍ୟ ନିଅନ୍ତି । ଏଥୁ ସହିତ ପିଲାର ମାତୃଭାଷା ଜନିତ ଦୁର୍ବଳତା କେଉଁଠି ରହିଛି ତାହା ମଧ୍ୟ ଜାଣିପାରନ୍ତି । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଦୁର୍ବଳତାର ନିରାକରଣ ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟିତ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମାତୃଭାଷାରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ଦକ୍ଷତା ଦୃଷ୍ଟି ନିମତ୍ତେ ଚେଷ୍ଟିତ ହୁଆନ୍ତି । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହ ଭାବର ଆଦାନପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ଭାଷା ଭିତ୍ତି ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ, ଭାଷାଜ୍ଞାନ ଓ ବୋଧର ବିକାଶପାଇଁ ସମ୍ବାଦନା ସୃଜନ କରିଥାଏ । ସଙ୍କେତଦ୍ୱାରା ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା, ନିୟମାବଳୀକୁ ବିଧୁବନ୍ଦ କରିବା ଏବଂ ତଥ୍ୟକୁ ମନେ ରଖିବାର ଦକ୍ଷତା ମଧ୍ୟ ମାତୃଭାଷା ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ । ପିଲା ଯେ କୌଣସି ବିଷୟ ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଥାଉ ନା କାହିଁକି ତାକୁ ବୁଝିବା ନିମତ୍ତେ ଭାଷାଜ୍ଞାନ ଆବଶ୍ୟକ । ଭାଷାର

ଆହରଣ ସହିତ ପିଲାର ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧିକୁ ଆକଳନ / ମୂଲ୍ୟାୟନ କଲେ ହିଁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଆଗରୁ ବଢ଼ିବା ସମ୍ବ ହୋଇପାରିବ । ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ମୂଲ୍ୟାୟନ କେବଳ ନମ୍ବର ବା ଗ୍ରେଡ୍ ମଧ୍ୟରେ ସାମିତ ନ ରହି ପାଠ୍ୟକ୍ରମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଆଧାରିତ ହେବା ଉଚିତ । ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ୨୦୦୫ରେ ମୂଲ୍ୟାୟନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମୁଖ୍ୟ ଧାରଣାଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖିବା -

ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସିଲାବସ୍ତୁ / ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ ଭାଷା ମୂଲ୍ୟାୟନକୁ ଉପଲବ୍ଧ ସହିତ ସଂଯୋଗ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଏହା ଭାଷାଦକ୍ଷତାକୁ ମୂଲ୍ୟାକଳନ କରିବାପାଇଁ ଦିଗବର୍ଣ୍ଣନ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

- ବାରମ୍ବାର ପରାଷା ବା ପରାଷଣ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ, ନିୟମିତ କାର୍ଯ୍ୟବିଧୁ ଏବଂ ଅଭ୍ୟାସ କାର୍ଯ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ଫଳପ୍ରଦ ଭାବେ ଶିକ୍ଷଣର ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଭାବଣ କରାଯାଇ ପାରିବ ।

- ମୂଲ୍ୟାୟନପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ପ୍ରଶ୍ନ ସବୁ କେବଳ ପୁସ୍ତକରେ ଥିବା ପ୍ରଶ୍ନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାମିତ ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

- ଶିକ୍ଷଣ ଅନୁଭୂତିର ମୂଲ୍ୟାୟନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

- ସା ମୂଲ୍ୟାୟନକୁ ମଧ୍ୟ ଉପସହିତ କରାଯାଇପାରେ ।

ନିଜକୁ ନିଜେ ପରଶିବା :

(୧) ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ୨୦୦୫ ଅନୁସାରେ ମୂଲ୍ୟାୟନର ମୁଖ୍ୟ ଧାରଣାଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ ?

୪.୭ - ମୂଲ୍ୟାୟନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ :

- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା, ଆଗ୍ରହ ଓ ପୂର୍ବ ଅଭିନ୍ନତାଗୁଡ଼ିକୁ ଆବିଷାର କରିବା ।

- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ କ'ଣ ଜାଣିଛନ୍ତି ଓ କ'ଣ ଜାଣିବେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ।

- ମୂଲ୍ୟାୟନ ନିମିତ୍ତେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କୌଣସି କିମ୍ବା ପରା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ।

- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ବୋଧଗମ୍ୟତା ଓ ଅଗ୍ରଗତିର ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଭାବଣ କରିବା ।

- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ କ'ଣ ଶିଖିଲେ ତାହା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ।

- ଭାଷା ଶିକ୍ଷଣର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି କାର୍ଯ୍ୟବିଧୁ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ମାପିବା ।

- ନିଜର ବୋଧଗମ୍ୟତା ଏବଂ ଅତର୍ଦୃଷ୍ଟିକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ଦକ୍ଷତାର ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଭାବଣ କରିବା ।

- ଭାବର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନରେ କ୍ଷମତା ବୃଦ୍ଧିକୁ ଆକଳନ କରିବା ।

୪.୮ ମୂଲ୍ୟାୟନର କୌଣସି :

ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରଚଳିତ ଧାରାରେ ମୂଲ୍ୟାୟନ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାରରେ କରାଯାଇଥାଏ ।

କ) ମୋଖିକ ଧାରା

ଖ) ଲିଖିତ ଧାରା

ମୌଖିକ ଧାରା

ମୌଖିକ ଧାରାରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନପତ୍ର ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ବିଆୟାଏ ନାହିଁ । କେବଳ କଥୋପକଥନ, ସାକ୍ଷାତ୍କାର, ପର୍ଯ୍ୟବେଶଣ, ପ୍ରଶ୍ନୋର ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଦର ପରିମାପ ଆଦି ଜଗିଆରେ ମୂଲ୍ୟାଯନ କରାଯାଇଥାଏ ।

ଏହାର ଉପକାରିତା :

- ମୌଖିକ ଧାରାରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କର ଭାବ ବିନିମୟ ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ ସାଧନ ହୁଏ ।
- ସାକ୍ଷାତ୍କାରକାରୀ ଭୟ ଦୂରାଭୂତ ହୁଏ ।
- ଭାବ ପ୍ରକାଶ ଦକ୍ଷତାର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଘଟିଥାଏ ।
- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ବୋଧ, ମାନସିକ ଗଣନ ଦକ୍ଷତା, ପଢ଼ିବାର ଶୈଳୀ, ଯଥାର୍ଥ ବିଷୟବସ୍ତୁ ପ୍ରକାଶ ଓ ଚାରୁର୍ଯ୍ୟ ଆଦିର ବିକାଶ ଘଟିଥାଏ ।

ଅପର ପକ୍ଷେ, ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ସହଜ ସରଳ ନ ହୋଇ ରୟ ସୃଷ୍ଟି କଲା ପରି ହୋଇଥିଲେ ମୌଖିକ ପରାକଷଣ ସମୟରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ନିଜର ଭାବ ପ୍ରକାଶରେ ଉନ୍ନୟ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ପୁଣି ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ବ୍ୟବହାରରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ନିଜ ପ୍ରତି ଅଶ୍ଵତ୍ରା ଅନୁଭବ କଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜର ଚିତ୍ତାଧାରାର ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ କୁଣ୍ଡିତ ହୁଏ ।

ନିଜକୁ ନିଜେ ପରଖିବା :

(୨) ମୂଲ୍ୟାଯନର ଯେକୌଣସି ଦୂରଟି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଲେଖ ।

ଲିଖିତ ଧାରା : ଲିଖିତ ଧାରାରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଖାତାରେ କେତେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉବ୍ରତ ଲେଖିବାକୁ ପଡ଼େ । ଏହି ଲିଖିତ ଉବ୍ରତର ମୂଲ୍ୟାକନ କରାଯାଇ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଅତିର୍ଭୁତ ବିଷୟ ଜ୍ଞାନର ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରାଯାଇଥାଏ । ଉବ୍ରତ ଲେଖା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏଗ୍ରଭିକ ରଚନାତ୍ମକ ବା ଦୀର୍ଘଉଚର ମୂଳକ (Long Type), ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଉଚରମୂଳକ (Short Type) ଓ ବସ୍ତୁନିଷ୍ଠ ପ୍ରଶ୍ନ (Objective Type) ଭାବରେ ଅଭିହିତ ହୋଇଥାଏ । ସ୍କୁଲ ବିଶେଷରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଉଚରମୂଳକ ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରେ । ଲିଖିତ ଧାରାରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ବୋଧଶକ୍ତି, ଯୁଦ୍ଧଶକ୍ତି, ଚିତ୍ରାଶକ୍ତି ଓ ସ୍ମରଣଶକ୍ତିର ପରିମାପ କରାଯାଇପାରେ ।

- ଲିଖିତ ପରାକଷାର ପ୍ରଶ୍ନପତ୍ରରେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରଶ୍ନ ସମୂହର କୌଣସି ବିଧୁବନ୍ଦ ସ୍ଵତ୍ତ ନ ଥିବାରୁ ପରାକଷା ଫଳର ବୈଧତା ଓ ବିଶ୍ସସତା ବାଧାପ୍ରାୟ ହୁଏ ।

- ଏଥରେ ବ୍ୟକ୍ତିନିଷ୍ଠତା (Subjectivity) ଜନିତ ଦୋଷ ରହିବାର ସମ୍ଭାବନା ଥାଏ ।

- ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ବିଷୟଭିତ୍ତିକ ନ ହୋଇ କେବଳ କେତେକ ଉଥ୍ୟର ସ୍ଵରଣ ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ହୋଇଥାଏ ।

ମୂଲ୍ୟାଯନକୁ ସାଧାରଣତଃ ଦୂର ଭାଗରେ କରାଯାଇଥାଏ ।

କ) ଗଠନ ମୂଳକ (Formative Evaluation)

ଖ) ସାମଗ୍ରିକ ବା ବାର୍ଷିକ (Summative Evaluation)

ଗଠନମୂଳକ ମୂଲ୍ୟାପନ (Formative Evaluation)

କୌଣସି ପ୍ରସଙ୍ଗର ଆଲୋଚନା ଶେଷରେ ଯେଉଁ ମୂଲ୍ୟାପନ ହୁଏ ତାକୁ ଗଠନମୂଳକ ମୂଲ୍ୟାପନ କୁହାଯାଏ । ଏହାକୁ ପାଠୀନ୍ତିର କୁମିଳ ମୂଲ୍ୟାପନ ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇପାରେ, କାରଣ ଏହାର ପରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଉତ୍ତର ଶିକ୍ଷକ ଓ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କୁ ତୁଟି ସୁଧାରିବା ଓ ଦଶତ ବୃଦ୍ଧି କରିବାର ସ୍ଵୀଯୋଗ ମିଳିଥାଏ । ଏ ପ୍ରକାର ମୂଲ୍ୟାପନର ପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲା ଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଥିବା ଦୋଷ ଦୂର୍ବଳତା ନିର୍ମୟ କରିବାରେ ସାହାୟ୍ୟ କରିବା, ସେବୁଡ଼ିକର ନିରାକରଣ ନିମିତ୍ତ ଉପଯୁକ୍ତ ପତ୍ର ଅବଳମ୍ବନ କରିବା ନିମିତ୍ତ ନିରବିନ୍ଦୁ ଭାବରେ ପାଥେସ ଯୋଗାଇବା । ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପାଠ ପ୍ରତି ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ଆସ୍ରମ୍ଭ ବଢ଼ିବା ସଜେଷଙ୍ଗେ ଉଚ୍ଚତର ପାରଦର୍ଶତା ମଧ୍ୟ ଲାଭ ହୋଇପାରିବ । ନିମ୍ନରେ ଗଠନମୂଳକ ପରୀକ୍ଷଣର କେତେକ ଧାରା ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି ।

ପ୍ରବାଣତା ପରୀକ୍ଷଣ - (Proficiency Test)

ଏହା ବାସ୍ତବ ଜୀବନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଭାଷା ବ୍ୟବହାରରେ ପୂର୍ବନୂମାନ କରିବାପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ଏହି ପରୀକ୍ଷଣ କୌଣସି ସାମଗ୍ରୀ ବା ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ମଧ୍ୟରେ ସାମିତ ରହିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ଫଳରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଏଥୁପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତି କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଉପଲବ୍ଧି ପରୀକ୍ଷଣ - (Achievement Test)

ଉପଲବ୍ଧି ପରୀକ୍ଷଣ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ସହିତ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ । ଶିକ୍ଷଣ ପରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଠିକ୍ କ'ଣ ଜାଣିଛି ଏହି ପରୀକ୍ଷଣରୁ ଜଣାପଡ଼େ; ଅର୍ଥାତ୍ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପାଠକୁ କେତେଦୂର ହାସଳ କରିଛି ଓ ଅନ୍ୟ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ତୁଳନାରେ କେତେ ଅଧିକ ବା କମ କାଣିଛି ତାହା ଜଣାପଡ଼େ ।

ସମନ୍ୟୀ ଦକ୍ଷତା ମୂଲ୍ୟାପନ - (Collaborative Evaluation)

ଏହା ବିଶ୍ଲେଷଣାଦ୍ୱାରା ପ୍ରକୃତି ବିଶିଷ୍ଟ ଓ ଏକ ସମୟରେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଦକ୍ଷତାକୁ ମାପିବାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଥାଏ । ଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରବାଣତାର ଉପାଦାନ ଭାବେ ଧୂନି ପ୍ରଭେଦୀକରଣ ଏକ ନିତ୍ୟ ଅସଂଗ୍ରହ ଦକ୍ଷତା ପରୀକ୍ଷଣର ଦୃଷ୍ଟାତା ।

ବସ - ବଶ; କୁଳ - କୁଳ - ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଏହି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ସମାନ କିମ୍ବା ଭିନ୍ନ ଦର୍ଶାଇବେ ।

କିନ୍ତୁ ଅପରପକ୍ଷେ ସମନ୍ୟୀ ପରୀକ୍ଷଣ ବ୍ୟାପକ ଦକ୍ଷତା ସବୁକୁ ମାପିଥାଏ । ବାସ୍ତବ ଜୀବନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସମସ୍ତ ଭାଷା ଖଣ୍ଡକୁ ଏକ ସମୟରେ ଏକତ୍ର ବ୍ୟବହାର କରିବାରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ବାରଣ କରିଥାଏ । ଏଥୁରେ ଭାଷାର ସମସ୍ତ ଉପାଦାନକୁ ସମନ୍ତିତ କରି ଏକ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିସ୍ଥିତିରେ ପରୀକ୍ଷଣ କରାଯାଏ । ମୌଖିକ ସାକ୍ଷାତ୍କାର ସମନ୍ତିତ ପରୀକ୍ଷଣର ଏକ ଉଦାହରଣ ଯେଉଁଥରେ ଏକାଧିକ ଦକ୍ଷତା ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାଏ ।

ପୋର୍ଟଫୋଲିଓ ମୂଲ୍ୟାପନ - (Portfolio Evaluation)

ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ କିନ୍ତୁ ସମୟ ଅବଧି ମଧ୍ୟରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିବା ଦଲିଲଗୁଡ଼ିକୁ ସୁଶୃଙ୍ଖଳିତ ଭାବରେ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ହେଲା ପୋର୍ଟଫୋଲିଓ କୁହାଯାଏ । ଏହା ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟର ଏକ ସମାହାର, ଯେଉଁଥରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ଏକାଧିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା, ଅଗ୍ରଗତି ଓ ଉପଲବ୍ଧିର ପ୍ରଦର୍ଶନ ହୋଇଥାଏ ।

ଏକକପରୀକ୍ଷଣ (Unit Test) -

ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏକକ ପାଠରେ ଶିକ୍ଷାଦାନ / ଶିକ୍ଷାଦାନର ଲକ୍ଷ୍ୟ, ଶିକ୍ଷଣ ଅନୁରୂପିକୁ ନେଇ ଏକକ ପରୀକ୍ଷଣ କରାଯାଏ । ଏହା ଗତାନୁଗତିକ ମୂଲ୍ୟାପନଠାରୁ ଭିନ୍ନ । ଗୋଟିଏ ଶିକ୍ଷାବର୍ଷକୁ ତିନୋଟି ମୁଖ୍ୟ ଏକକରେ ଭାଗ କରାଯାଇ ପ୍ରତି ଏକକପାଇଁ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ

ନିର୍ବିରଣ ହୋଇଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରତି ଏକକପାଇଁ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକର କେତୋଟି ପାଠକୁ ନିଆୟିବ, ତାହା କେତ୍ରୀୟ ସ୍ଥାନରେ ସ୍ଥିର କରାଯାଇଥାଏ । ଏହି ସ୍ଥିରାକୃତ ଏକକର ସାମଗ୍ରିକ ମୂଲ୍ୟାୟନ କରାଯାଏ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏକକର ଆଲୋଚନା ସରିଲା ପରେ ଓ ଅଗୋଷିତ ରାବେ ନିର୍ଦ୍ଦିନିଆ କାର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ମଧ୍ୟ କିଛି ସମୟ ନେଇ ଏକକ ପରାକ୍ଷଣ କରାଯାଇଥାଏ । ଏଥରେ ଛାପା ପ୍ରଶ୍ନ ପଢ଼ର ଆବଶ୍ୟକତା ନାଥାଏ । ଶିକ୍ଷକ ଆଲୋଚିତ ବିଷୟବସ୍ତୁର ପାଠ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଆଧାର କରି ନିଜେ କିଛି ପ୍ରଶ୍ନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଉଭର ଜରିବାକୁ ଦିଅନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ପିରିୟଡ୍ ମଧ୍ୟରେ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନର ଉଭର ଲେଖିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ ।

ଏକକ ପରାକ୍ଷଣ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ଶିକ୍ଷଣ ଅଭିଜ୍ଞତାକୁ ଆଧାର କରି କରାଯାଇଥାଏ । ତେଣୁ ପରାକ୍ଷଣରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ହାସଳ କରିଥିବା ଫଳାଫଳକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ଶିକ୍ଷକ ସେହି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏକକରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ କେତେ ପରିପୁଷ୍ଟ ବା କେତେ ଦୂର୍ବଳ ଜାଣିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଅନ୍ତି । ଫଳରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଏକକ ସମ୍ପର୍କତ ଦୂର୍ବଳତାକୁ ଦୂର କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଅନ୍ତି । ଏକକ ପରାକ୍ଷଣପାଇଁ ଶିକ୍ଷକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କେତେକ ଦିଗ ପ୍ରତି ସରେତନ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଯଥା

- ଶିକ୍ଷଣର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପ୍ରତିପଳିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।
- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ କ'ଣ ଶିଖିଛନ୍ତି ଓ କ'ଣ କରିପାରିବେ ତାହା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ ।
- ଉପସ୍ଥୁତ ଏବଂ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଉପରେ ସୂଚନା ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ହେବା ଉଚିତ ।
- ଉପସ୍ଥୁତ ନିୟାମକ ଆଧାର ହେବା ଉଚିତ ଯେଉଁଥରୁ ଜାଣିହେବ ଯେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ କ'ଣ ଜାଣିଛନ୍ତି ଓ ବୁଝିଛନ୍ତି ।
- ମୂଲ୍ୟାୟନପାଇଁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରଶାଳୀ ଓ ସାଧନ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଉଚିତ ।
- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷଣର ପ୍ରଦର୍ଶନପାଇଁ ବହୁବିଧ ସ୍ଵେଚ୍ଛା ଓ ପରା ପ୍ରଦାନ କରିବା ଉଚିତ ।

ନିଜକୁ ନିଜେ ପରଖିବା :

(ନା) ଶିକ୍ଷକ Unit Test ପାଇଁ ପ୍ରଶ୍ନ କରିବା ବେଳେ କେଉଁ କେଉଁ ଦିଗ ପ୍ରତି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବେ ?

ସାମଗ୍ରିକ ମୂଲ୍ୟାୟନ (Summative Evaluation)

ସମସ୍ତ ପାଠ୍ୟ ପ୍ରସଙ୍ଗର ଆଲୋଚନା ସରିଲା ପରେ ବର୍ଷ ଶେଷରେ ଯେଉଁ ମୂଲ୍ୟାୟନ କରାହୁଏ ତାକୁ ବାର୍ଷିକ ବା ସାମଗ୍ରିକ ମୂଲ୍ୟାୟନ କୁହାଯାଏ । ଏହା ସାହାଯ୍ୟରେ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଣୀର ମାତୃଭାଷାରେ ସମସ୍ତ ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ ଓ ପରିଚାମତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅବଗତ ହୁଅନ୍ତି ।

ମାତୃଭାଷା ଶିକ୍ଷଣରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ତିନି ପ୍ରକାରର ଶିକ୍ଷଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥାଏ । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା

କ) ଜ୍ଞାନାଦ୍ରିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ (Knowledge based objective)

ଖ) ବୋଧାଦ୍ରିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ (Understanding based objective)

ଗ) ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିମୂଳକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ (Expression based objective)

ମୂଲ୍ୟାୟନ ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରଶ୍ନପତ୍ରରେ ତିନିଗୁଡ଼ି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଯେକୌଣସି ଗୋଟିଏ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଆଧାରିତ ହେବା ବିଧେୟ ।

କ) ବୋଧାତ୍ମକ ଉଦେଶ୍ୟ ଉଚିତ ପ୍ରଶ୍ନ : -

ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ପଠିତ ବିଷୟରୁ ଯାହା ନୂତନ ଜ୍ଞାନ, ତଥ୍ୟ ବା ସୁଚନା ପାଇଥାଏ ତ୍ରୀହାର ଆକଳନ କରାଯାଏ । ଏଥରେ ‘କିଏ’, ‘କ’ଣ’, ‘କେତେବେଳେ’, କେଉଁଠି ଆଦି ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇ ପ୍ରଶ୍ନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥାଏ । ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ଦାର୍ଘ ଉଚର, ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଉଚର ଓ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଚରମୂଳକ ହୋଇଥାଏ ।

ଦାର୍ଘ ଉଚରମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନ -

‘କାଳଭେରିଆ କାହୁଛି’ ବିଷୟଟିର ସାରସର୍ଵ ସଂକ୍ଷେପରେ ଲେଖ ।

ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଉଚରମୂଳକ -

ଡୋଡୋ ପକ୍ଷାଟି ଦେଖିବାକୁ କିପରି ?

ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଚରମୂଳକ -

‘କାଠରେ ଚିଆରି ହୋଇଥିବା ପୋଲ’କୁ ଗୋଟିଏ ଶବରେ ଲେଖିଲେ କ’ଣ ହେବ ?

ଖ) ବୋଧାତ୍ମକ ଉଦେଶ୍ୟମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନ : -

ପଠିତ ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ କେତେବୂର ବୁଝିପାରିଛି ଜାଣିବାପାଇଁ ଏ ପ୍ରକାରର ପ୍ରଶ୍ନ ପଚରାଯାଏ । ସମାର୍ଥବୋଧକ, ବିପରାତାର୍ଥବୋଧକ ଶବମାନଙ୍କର ବ୍ୟବହାରକୁ ବୁଝିପାରିବା, ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହାର ହେଉଥିବା ବଚନିକା, ରୂପ୍ତ ପ୍ରୟୋଗର ତତ୍ତ୍ଵୟ ଜାଣିବା, ସାମାଜିକ ଥିବା ଦୁଇଟି ବନ୍ଦୁ ବା ଘଟଣା ମଧ୍ୟରେ ଭୁଲନା କରିବା, ସାହିତ୍ୟକ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସରଳ ଭାଷାରେ ବୁଝାଇବା ପ୍ରଭୃତି ବୋଧାତ୍ମକ ଉଦେଶ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଗତ ।

ଦାର୍ଘ ଉଚରମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନ : -

‘କୋଣାର୍କ ମନ୍ଦିର’ ବିଷୟରେ ଚର୍ଚା କଲେ ଧର୍ମପଦର ନାଆଁ ସ୍ତଃ ମନକୁ ଆସେ କାହିଁକି ?

କ୍ଷୁଦ୍ର ଉଚରମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନ -

ଶିବେଇ ସାତରା କାହିଁକି ଆମର ପରିଚିତ ?

ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଚରମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନ -

ଦକ୍ଷିଣା ଭାବରେ ଶୁଣିଲା ପତ୍ର ଦେବାପାଇଁ ଗୁରୁ କାହିଁକି କହିଥିଲେ ?

(ତା) ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନ -

ଛାତ୍ର ଶିଖିଥିବା ଶବ୍ଦ, ରୂପ୍ତ, ବଚନିକା ପ୍ରଭୃତି ନିଜ ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହାର କରିପାରୁଛି କି ନାହିଁ ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜର ମନୋଭାବକୁ ଉପସ୍ଥିତ ଭାବେ ପ୍ରକାଶ କରିପାରୁଛି କି ନାହିଁ ପରାମା କରାଯାଏ ।

ଦାର୍ଘ ଉଚର ମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନ -

‘ଆଲୋ ସଖି ଆପଣା ମହତ ଆପେ ରଖି’ ର ଅର୍ଥ କ’ଣ ?

ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଉଚ୍ଚ ମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନ -

‘ଜଳ’ ର ପାଞ୍ଚୋଟି ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ଲେଖି ବାକ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର କର ।

ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଚ୍ଚ ମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନ -

‘ଆ’ ଲଗାଇ ବିପରାତ ଅର୍ଥସୂଚକ ଶବ୍ଦ ଲେଖ । - ସମର୍ଥ, ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଦିନ, ଦେଖା

୫.୪ ମୂଳ୍ୟାଯନରେ ମୁଖ୍ୟ ଆୟୁଧ ହେଉଛି ପ୍ରଶ୍ନପତ୍ର । ପ୍ରଶ୍ନପତ୍ରରେ ତିନି ପ୍ରକାରର ପ୍ରଶ୍ନ ସ୍ଵାନ ପାଇଥାଏ ।

ବୀର୍ଯ୍ୟ ଉଚ୍ଚ ମୂଳକ - ପ୍ରାଥମିକ ଶ୍ରରରେ ୧୦୦ ଶବ୍ଦ ବା ୧୫୦ ଶବ୍ଦ ବିଶିଷ୍ଟ ଦାର୍ଘ୍ୟ ଉଚ୍ଚ ଲେଖିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍ ଉଚ୍ଚ ଦାର୍ଘ୍ୟ ହୁଏ । ଉଚ୍ଚତର ଶ୍ରେଣୀକୁ ଯିବା ସଙ୍ଗେ ଉଚ୍ଚ ବୀର୍ଯ୍ୟରେ ୧୫୦ ଶବ୍ଦରୁ ୩୦୦ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇପାରେ । ଦାର୍ଘ୍ୟ ଉଚ୍ଚ ମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନ ମାଧ୍ୟମରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କୁ ଭାଷା ପ୍ରୟୋଗର ସ୍ବାଧୀନତା ମିଳିଥାଏ ।

କ୍ଷୁଦ୍ର ଉଚ୍ଚ ମୂଳକ - ଏଥରେ ଉଚ୍ଚ ଅପେକ୍ଷାକୃତ କ୍ଷୁଦ୍ର ହୋଇଥାଏ । ୩୦ରୁ ୫୦ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଏହାର ଉଚ୍ଚ ଲେଖିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ଉଚ୍ଚରେ ଶବ୍ଦ ପ୍ରୟୋଗ ଓ ଶୈଳୀରେ ଭିନ୍ନତା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । ନିଜର ଚିତ୍ରା, କଷନୀ ଓ ମତାମତ ପ୍ରକାଶ କରିବାର ସ୍ବାଧୀନତା ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ପାଇଥାନ୍ତି ।

ବସ୍ତୁନିଷ୍ଠ ବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଚ୍ଚ ମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନ -

ଏଥରେ ଉଚ୍ଚ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୁଏ । ଉଚ୍ଚରଦାତା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏବଂ ପ୍ରଶ୍ନରେ ଭିନ୍ନତା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଠିକ୍ ଉଚ୍ଚ ଥାଏ । ଏ ପ୍ରକାର ଉଚ୍ଚରେ ଭାଷା, ଭାବ ଓ ବିଶ୍ୟ ବିନ୍ୟାସକୁ ବିଚାରକୁ ନେବାର ଅବକାଶ ରହେ ନାହିଁ ।

ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରକାରର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଚ୍ଚ ମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନ କରାଯାଇପାରେ ।

କ) ଶୂନ୍ୟସ୍ଵାନ ପୂରଣମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନ (Completion test / Fill in the blanks Test)

କଷନୀ ମଧ୍ୟରୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ବାହି ଶୂନ୍ୟସ୍ଵାନ ପୂରଣ କର ।

ପାରାଦୀପ ଏକ କନ୍ଦର । (ପ୍ରାକୃତିକ, କୃତ୍ତିମ, ଅବ୍ୟବହୃତ)

ଖ) ମୋଳକ ପ୍ରଶ୍ନ (Matching test)

ମୋଳକ ପ୍ରଶ୍ନରେ ଦୁଇଟି ବିଭାଗରେ ଦିଆ ହୋଇଥିବା ଶବ୍ଦ, ଶବ୍ଦପୂଞ୍ଜ ବା ପଦ ମଧ୍ୟରେ ସଂପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କୁ ସୁଚନା ଦିଆଯାଇଥାଏ ।

‘କ’ ପ୍ରଶ୍ନ	‘ଖ’ ପ୍ରଶ୍ନ
ନେଲିଆ	ହୁରୀ
ଦାଢ଼ାଆ	ଘର
ପୁରୁଣା	ଆକାଶ
	ମୃଥବୀ

(ଗ) ଉଚ୍ଚର ମନୋନୟନମୂଳକ ପ୍ରସ୍ତର (Multiple Choice test)

ମୂଲ୍ୟାଯନରେ ଜ୍ଞାନ, ବୋଧ ଓ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଏ ସମ୍ପଦ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ ନିମିତ୍ତେ ଏ ପ୍ରକାରର ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରାଯାଇପାରେ । ଏଥରେ ଅନେକ ସମାବ୍ୟ ଉଚ୍ଚର ବା ବିକଳ୍ପ ଉଚ୍ଚର ଦିଆହୋଇଥାଏ, ଯେଉଁଥରେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଠିକ୍ ଉଚ୍ଚର ଥାଏ । ଏହାକୁ ବହୁ ବିକଳ୍ପ ପ୍ରଶ୍ନ ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇପାରେ ।

ଠିକ୍ ବନାନ ଥିବା ଶବ୍ଦ ଚାରିପଟେ ଗୋଲ ଭୁଲାଏ ।

ସମ୍ମାନ, ଶମ୍ଭୁନାନ, ସମ୍ମାନ, ଷମ୍ଭୁନାନ

ଅଣ୍ଟ, ଅଣ୍ଟ, ଅସ୍ତ୍ର, ଅସ୍ତ୍ର

(ଘ) ସତ୍ୟ-ସମ୍ଭାବ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତର (True - False test)

ଏ ପ୍ରକାର ପ୍ରଶ୍ନରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ବକ୍ତ୍ଵା ମଧ୍ୟରୁ କେତୋଟି ଠିକ୍ / ସମ୍ଭାବ୍ୟ, କେତୋଟି ଭୁଲ / ଅସମ୍ଭାବ୍ୟ ଥାଏ । ବକ୍ତ୍ଵା ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଥିଲେ ତା' ପାଖରେ (✓) ଚିହ୍ନ, ଭୁଲ ହୋଇଥିଲେ (✗) ଚିହ୍ନ ଦେଇ ନିଜର ମତ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଦିଆଯାଏ । ଏହାକୁ ଭୁଲ ଠିକ୍ ପ୍ରଶ୍ନ ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ ।

ମାଆକ ଭାଇକୁ ମରସା ଡକାଯାଏ ।

ମାଆକ ଭାଇକୁ ମାମୁଁ କୁହାଯାଏ ।

(ଡ) ପୁନଃ ସଂଜାକରଣ ପ୍ରସ୍ତର (Rearrangement test)

ଏ ପ୍ରକାର ପ୍ରଶ୍ନରେ ଶବ୍ଦର ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକୁ ବା ବାକ୍ୟର ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକୁ ଅସଜଢା କରି ଦିଆହୋଇଥାଏ । ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଅସଜଢା ଅକ୍ଷର ବା ଶବ୍ଦକୁ ସଜାଇ ଉପଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ବା ବାକ୍ୟ ଲେଖେ ।

ଆସମାନଙ୍କ ପରି ମାଆ ପୃଥବୀ ।

ଭଲ ପାଏ ଜନ୍ମଭୂମିକୁ ମୁଁ ମୋ ।

(ତ) ବର୍ଗାକରଣ ମୂଳକ ପ୍ରସ୍ତର (Classification type test)

ଏ ପ୍ରକାର ପ୍ରଶ୍ନରେ ତିନ୍ମ ବର୍ଗର ଶବ୍ଦ, ଶବ୍ଦପୂଞ୍ଜ ବା ପଦକୁ ଗୋଲମାଳିଆ କରି ଦିଆ ହୋଇଥାଏ, ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବର୍ଗ ଅନୁଯାୟୀ ସଜାତି ଥାଏ ।

କାଉ, ବିଲୁଆ, ମେଣା, ପେଚା, କୁକୁର, କୋଇଳି

ପୃଥବୀ, ଆକାଶ, ଅବନୀ, ଅମ୍ର, ଧରିଡ୍ରୀ, ନର, ଧରା ।

(ଛ) ଦୃଷ୍ଟାତମୂଳକ ପ୍ରସ୍ତର (Example type test)

ଏଥରେ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ, ପଦ ବା ବାକ୍ୟ ବ୍ୟବହାରର ଦୃଷ୍ଟାତ ଦେଇ ଠିକ୍ ସେହିପରି ପରିସ୍ଥିତିରେ ନୃତ୍ୟ ଶବ୍ଦ, ପଦ ବା ବାକ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କୁ କୁହାଯାଏ ।

ପେପରି ସଂସାର -ସାଂସାରିକ, ନୀତି - ନୈତିକ

ସେହପରି ବିଦେଶ -

ମୁଣ୍ଡି ପରିଚୟ -

ସମାଜ -

ଇତିହାସ -

୪.୫ ମୂଲ୍ୟାୟନ ଫଳାଫଳର ପଞ୍ଜୀକରଣ ଓ ପ୍ରତିପୁଷ୍ଟିର ବିବରଣୀ ପ୍ରଦାନ

ପୂର୍ବେ ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରର ଶିଶୁର ସ୍ଥାନ ଗୋଟିଏ ଥିଲା । ବିଷୟବସ୍ତୁ ଓ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରଧାନ ଅଙ୍ଗ ଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ସ୍ଥାନ ହେଉଛି ମୁଖ୍ୟ । ଶ୍ରେଣୀରେ ଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ନିଜ ନିଜ ଭାଷାଗତ ସାମର୍ଥ୍ୟରେ ଅନ୍ୟତାରୁ ଭିନ୍ନ । ଯୁଣି ଜଣେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଗୋଟିଏ ପାଠରେ ଥିବା ଦକ୍ଷତାମାନଙ୍କରେ ପାରଗମ ଥିବା ବେଳ ଅନ୍ୟ ଏକ ପାଠରେ ଥିବା ଦକ୍ଷତାରେ କମ୍ ପାରଗମ । ପ୍ରତି ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ପରିପୁଷ୍ଟତା ଓ ଅପରିପୁଷ୍ଟତାକୁ ମନରେ ରଖି ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ଆଗରୁ ବଢାଇବା ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପକ୍ଷେ ସମ୍ଭବ ହୁଏ ନାହିଁ । ଆଗରୁ ଆମେ ଆଲୋଚନା କରିଛେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଓ ଅସାମର୍ଥ୍ୟ ଆକଳନ କରିବାରେ ମୂଲ୍ୟାୟନ ସହାୟତା ଦେଇଥାଏ ଏବଂ ଏହା ଏକ ଧାରାବାହିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା । ତେଣୁ ଗଠନମୂଳକ ମୂଲ୍ୟାୟନ ହେଉ କିମ୍ବା ସାମାଜିକ ମୂଲ୍ୟାୟନ ହେଉ ଉତ୍ସମର ଫଳାଫଳ ପଞ୍ଜୀକରଣ ବା ଲିପିବଦ୍ଧ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ମୂଲ୍ୟାୟନର ଫଳାଫଳ ପଞ୍ଜୀକରଣ କରାଯିବାଦାରା

- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ବିଷୟଗତ ସମସ୍ୟାକୁ ବିହୁଚ କରିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ ।
- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କୁ ଭଲ ଭାବରେ ବୁଝି ହୁଏ ।
- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ବିଶେଷ ଜ୍ଞାନ ଓ ଅର୍ଜିତ ନୂତନ ଜ୍ଞାନ ବିଷୟରେ ନିର୍ଭୁଲ ଧାରଣା ପାଇହୁଏ ।
- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ଚାହିଦା ମୁତ୍ତାବକ ଶିକ୍ଷାଦାନ ପଢ଼ିରେ ଉନ୍ନତି ସାଧନ ସମ୍ଭବ ହୁଏ ।
- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ବିଷୟଗତ ଜ୍ଞାନରେ ପ୍ରତିପୁଷ୍ଟି (Feedback) ସଂଗ୍ରହ କରିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ ।

ମୂଲ୍ୟାୟନର ଏକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଲା ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ବିଷୟରେ ପ୍ରତିପୁଷ୍ଟି ପାଇବା । କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିଗକୁ ଧାନ କଲେ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ଭାଷାଗତ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ପ୍ରତିପୁଷ୍ଟି ସଂଗ୍ରହ କରିପାରିବେ । ଯଥା -

- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ଭାଷାଗତ ଶିକ୍ଷଣରେ କେଉଁଠି ସୁବିଧା ଓ କେଉଁଠି ଅସୁବିଧା ରହିଛି ।
- ଭାଷାର ଅଧ୍ୟନ ସମୟରେ ଆବଶ୍ୟକ ସୁବିଧା ଦିଆଯାଇଛି କି ନାହିଁ ।
- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ଭାଷାଗତ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକା ଆଶା କରାଗଲା କି ?
- ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କେଉଁ ଦକ୍ଷତା ହାସଳ କରିବାରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ଦୁର୍ବଳତା ରହିଛି ଏବଂ ଏଥପାଇଁ କିଏ ଦାୟା ?
- ଭାଷାଗତ ଉଦେଶ୍ୟ ସଷ୍ଟ ଥିଲା କି ନାହିଁ ?
- ପ୍ରଦର ଉଦାହରଣ ଗୁଡ଼ିକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଦେଶ୍ୟ ହାସଳ କରିବାରେ ସହାୟ ହେଉଥିଲେ କି ନାହିଁ ?

ଉପରୋକ୍ତ ଦିଗରେ ସଂଗ୍ରହିତ ପ୍ରତିପୁଷ୍ଟିଗୁଡ଼ିକ ଶିକ୍ଷକଙ୍କପାଇଁ ପରାମର୍ଶଦାତା ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ, କାରଣ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ବିଶ୍ଵେଷଣ କରି ନିଜର ପଢ଼ିରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବା ଆବଶ୍ୟକ କି ନାହିଁ ତାହା ଶିକ୍ଷକ ଜାଣି ପାରନ୍ତି । ବିନ୍ଦୁ ଦିଗରେ ପ୍ରତିପୁଷ୍ଟିଗୁଡ଼ିକ

ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷକ ଓ ଅଭିଭାବକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୂଳ ଯୋଗସ୍ଥ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ, କାରଣ ଶିକ୍ଷକ ଅଭିଭାବକମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ସାମନ୍ତ ଓ ଅସାମର୍ଥ୍ୟ ବିଷୟରେ ଅବଶ୍ୟକ କରାର ପାରନ୍ତି ଓ ପ୍ରତିକାରମୂଳକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୁଅଛି ।

୪.୭ ପ୍ରତିବାରମୂଳକ ଭାବ୍ୟାନୁସାର ଯୋଜନା :

ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ମୂଲ୍ୟାଯନ ଫଳାଫଳରୁ ଶିକ୍ଷକ ଯେଉଁ ପ୍ରତିପୁଷ୍ଟି ସଂଗ୍ରହ କରନ୍ତି ତଦନ୍ତ୍ୟାୟୀ ଭାଷାଗତ ସାମର୍ଥ୍ୟରେ କିପରି ବିକାଶ ଆଣିହେବ ସେଥିପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପ୍ରତିକାର ମୂଳକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବେ ।

- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅନୁୟାୟୀ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରିବା ।
- ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ହାସଲ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରମୁଖ ଉଦାହରଣର ସାହାୟ୍ୟ ନେବା ।
- ଅଧ୍ୟନ ସମୟରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କୁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ସୁବିଧା, ଯଥା - ବସିବାର ଶୌଲୀ, ପାଠ୍ୟାପକରଣ ଦେବା, ଆବଶ୍ୟକ ସୁରକ୍ଷା ପାଖକୁ ଯାଇ ସହାୟତା ଦେବା, ସାଙ୍ଗ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ସହ ମତାମତ ବିନିମୟର ସୁଯୋଗ ଦେବା ଇତ୍ୟାଦି ।
- ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ବୁଝି ପାରିଲା ତଳି ଭାଷାର, ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର କରିବା ।
- ଅଭିଭାବକଙ୍କ ସହ ବିଚାର ବିମର୍ଶ କରି ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ଭାଷାଗତ ସାମର୍ଥ୍ୟ ବୃଦ୍ଧିରେ ସହାୟତା ଦେବା ।
- କେଉଁ ସମୟରେ ଭାଷାଗତ ଆଲୋଚନା କଲେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଅଧିକ ଗ୍ରହଣ କରୁଛି ସେ ଦିଗରେ ଧ୍ୟାନ ଦେଇ ଯଥାର୍ଥ ପଦଶୈଳେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ।

୪.୮ ନିଜକୁ ନିଜେ ପରଞ୍ଜିବା

ପ୍ରଶ୍ନ -

୧ - ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ୨୦୦୪ ଅନୁସାରେ ମୂଲ୍ୟାଯନର ମୁଖ୍ୟ ଧରାଣାଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ ?

୨ - ମୂଲ୍ୟାଯନର ଯେକୌଣସି ଦୂଳଟି ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଲେଖ ।

୩ - ଏକକ ପରାମର୍ଶ ପ୍ରଶ୍ନପାଇଁ ଶିକ୍ଷକ କେଉଁ କେଉଁ ଦିଗ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବେ ?